UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Annuae litterae Societatis Jesu

1601

urn:nbn:de:hbz:466:1-99843

Visual Library

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Th 5170

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

LITTERÆ ANNVÆ SOCIETATIS IESV.

ANNI MDCI.

Th. 5170

ANTVERPIÆ
Apud Heredes MARTINI NVTII
&
EM MEVRSIVM.
NO M.DC.XVIII.

Th
5170

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

FVERVNT in hac prouincia de Societate quadringenti circiter ſexagintaquatuor. In Domo Profeſſa Panormitana quatuor & quinquaginta. In Collegio itidem Panormitano ſex & octoginta: in Collegio Meſſanenſi tres & ſexaginta: in Syracuſano duo & viginti: in Catanenſi vnus & viginti: totidem in Calataieronenſi: in Biuonenſi, Meneenſi, & in Collegio Montis Regalis octodecim: vno plures in Drepanitano: in Marſalenſi & Calatanifſettenſi ſexdecim: in Rhegino duodecim: tredecim in Melitenſi: in Domo Probationis Meſſanenſi vnus & triginta: in Panormitana quadraginta: in Reſidentia Agragentina quinque: in Saccenſi tres. Dormierunt octo: recepti circiter quadraginta: in Indiam miſſi quatuor.

Domus Profeſſa Panormitana.

IN Profeſſorum Domo ſacerdotes degunt circiter vigintiquinque: reliqui ad quatuor & quinquaginta ſunt Adiutores. hic præcipuè hæc acta ſunt. Duæ ex eleëmoſyna corrogata noſtrorum ope nupſere aureorum tria millia reſtituta. mater & filia ſeptem annis concubinę, vtraque cum ſuo concubino matrimonio coniunctę ſunt. homines itidem duo ex concubinatu exierunt. Seni Turcæ Chriſtum induti, Chriſtiana rudimenta à noſtris habuere. eiuſdem generis duo obſtinatè admodum auitis ſacris addicti, illuceſcenti Deo obtutus auertebant; at cuius lucem admittere noluerunt, ſenſere flagellum. etenim mortifero pereuſſi

morbo in extrema valetudine baptiſmum efflagitare coguntur. Præſtò fuit ſacerdos noſter, eoſque baptizauit. quibus deinde probè cõualeſcentibus Chriſtianæ legis initia tradita ſunt. Eodem morbi iaculo mulieris Hebrææ tenacitatem perfregit Deus; ea quippe præclarè ſuadentibus, vt Chriſto ſe dederet, aures durè dedignata priùs, deinde moleſtiſſimis conflictata febriũ doloribus ſupplex tetendit cælo manus, baptiſmum implorans. itaque ſacro baptiſmate abluta Sacramenta in templo noſtro frequentat: &, quod eſt admiratione dignum, earum magiſtra eſt, quæ Catholicam fidem quærunt. Studium ac conſuetudo Sacramentorum mirificè augetur. ad diuina verba conuentus ſummus eſt. Ceſſerunt è viuis ſacerdotes duo: Petrus Dullaſtra Panormitanus natus annos quinque & triginta. Grammaticæ & Humanitatis profeſſor per triennium fuit, ſtuduit Philoſophiæ ac Theologiæ annis ſeptem: optimę ſanè ſpei iuuenis: ſtudio litterarum addictiſſimus, diſciplinæ religioſæ amantiſſimus erat. Philoſophiã docere cœpit, ſed in medio curriculo phthiſi, fluxuque ſanguinis oppreſſus ab officio ceſſit: vixit in Societate nouemdecim annis. Alter Antoninus Torrentinus Syracuſanus, profeſſus, anno ætatis nono & quadrageſimo, egregiæ virtutis vir. Fuit in Societate ſeptem annis & viginti, quibus ceteris probitatis exemplar fuit: in parendo promtus atque alacer: in iuuandis proximis ardens: in ferendis contumeliis conſtans: in paupertate hilaris: in aduerſa valetudine, ex qua fermè ſemper laborauit, patiens ac morbos occulens. Concionanti in Domo Profeſſa frater adſtitit à Præpoſito miſſus, vt citiſſimè ſermonem terminaret, quòd Prorex appropinquaſſet. dictũ, factum, neque vllum amplius verbum protulit. quacunque

que hora Patres Fratresque ipsum ad aperienda peccata conuenirent (erat enim domesticus confessarius) promto atque hilari vultu illos audiebat. Domi rarò extra cubiculum; foras nunquam, dum vixit, ambulatum prodiuit, nisi iussus. Nihil magis oderat, quàm otium inanesque sermones. regularum atque instituti zelo mirè æstuabat. Quantum à Sodalibus Congregationis nobilium amaretur, melius est tacere; sanctum appellabant virum. Pridie, ad summum biduo ante mortem rogatus à Sodalibus, cur sibi tam malè affecto non parceret; Exiguo hoc, inquit, quod mihi superest etiam laborandum est. cumq; in templum efferretur, haud planè summoueri turba potuit, quæ ad manus osculum de more irruebat. tanta omnium de illo erat opinio, tanta commendatio sanctitatis.

Collegium Panormitanum.

PANORMITANVM Collegium octoginta sex alit de nostris: sacerdotes decem & octo, quorum duo Theologiæ, vnus Casuum conscientiæ, res Philosophiæ professores sunt: Humanitatis præceptorem vnum, quatuor Grammaticæ: Theologiæ Philosophiéque scholasticos duos & quadraginta, reliquos Coadiutores. Collegium & numero nostrorum & censu quotidie crescit. emta sunt aureorum millia & quinquaginta, denis centenis. Studiorum nostrorum ratio ciuibus valdè probatur. Conscientiæ quæstiones, vt à nostris soluantur, mirificè certant. summa ciuitatis capita, Archiepiscopus, Inquisitores, Magistratus, ipse Prorex de Patrum sententia consilia capiunt. Illud præclarè actum est. Parochorum munus adeò de recta via declinauerat, vt deprauato instituto

venales Sacramentorum administrationes viderentur: suo quisque Parochi pro ingenio pecuniæ tantum caperent, quantum libido imperaret. Quę Panormitanæ pestis Ecclesiæ vt extingueretur, vnus de nostra Societate impigrè superioribus annis procurauerat: hoc autem anno aliquando tandem in exitum rem perduxit. Igitur gloriosi operis princeps ne quando tam sanctum institutum interiret, fecit, vt respublica quotannis alendis Parochis, aliisve ministris pecuniam attribueret, aureorum scilicet septem millia, & à Pontifice Max. Clemente VIII. præsentandi ius impetrarent Quibus rebus peractis, vt rectum institutum rectè procederet, cum Prætore ceteroque senatu egit, vt homines deligerentur, qui Christiani iuris intelligentia, grauitate vitæ, morum integritate prælucerent. quod asperum ac durum Parochis videbatur, ipse leue ac facile reddidit: quod difficultatis Apostolicum diploma continebat, ritè explanauit. quamobrem mirifica omnium approbatione, ingentique rei Christianæ emolumento baptismus infantibus, piacularis ægrotis inunctio, sepultura defunctis, atque id genus alia Sacramenta gratis dantur. Idem sacerdos non minorem nauauit operam in concinnandis redimendorum captiuorum legibus, quæ hoc anno primum sancitæ sunt: qua in re consultũ est, ne quid detrimenti captiui capiant, néve fraudis aliquid pretio soluendo intercidat. Doctrina Christiana, quæ dudum in parœciis exponitur, nunc in plateis quoque publicisque areis explicatur. Dominicis item diebus singulis homines illos, quos Zingaros vulgus appellat, vnum in locũ coactos eadem doctrina instituimus. Vnus præterea nostrorũ Æthiopibus mancipijs aliis catechismum, aliis ea, quæ sunt veteris Christiani, tradit non

fine

ſine fructu laboris. Senatus quòd bellè res iſta geritur, decreuit ducentos quinquaginta aureos ad coëmendam ſedem, quò mancipia inſtituenda conueniant. Catechumenus genere Turca in Collegio noſtro inſtructus magna celebritate ad tubarum tibiarumque concentum baptizatus eſt: vtque alij ad Chriſti fidem excitarentur, à nobilibus viris rheda ſuſceptus, honorificè per vrbem vectus eſt. E Sodalitiis B. Virginis decem in religioſas venêre familias: in noſtram octo, vnus in Benedictinam, alter in Dominicanam. Duo è multis, qui in Panormitano Collegio in Indiam mitti exoptant, euocati, mirum quantum cepere lætitiæ, quantum alacritatis oſtendere, quam aliorum animis deſiderij flammam excitarunt. alter ſacerdos paucis menſibus Theologiæ curriculum euaſurus, alter nuper ingreſſus; vterque optimæ ſpei Indici ruris agricolæ. Demum anno veniente exceſſit è vita Bartholomæus Guarnera, Coadiutor, Meſſanenſis, pietate in Deiparam clarus: vixit annis octo & quinquaginta, in Societate verò duobus & triginta: qui nauiter ſe in domeſticis rebus, ac ſtrenuè ſemper exercuit.

Collegium Meſſanenſe.

MESSANÆ in Collegio noſtro verſantur de Societate ſexaginta tres: ſacerdotes duo & viginti: inter quos duo litteris humanioribus ſexdecim Socios expoliuere in domeſtica Academia. externos vnus Rhetoricam, Humanitatem & Grammaticam quinque docuerunt. Coadiutores nouemdecim fuere. Externorum diſcipulorum numerus hoc anno egregiè auctus eſt. ex Cõgregationibus ſanctiſſimæ Virginis hos fructus collegimus. Vndecim in Societatem adſcripti: qua-

tuor alij ad alios religiosos Ordines se contulerunt. Plures summo conatu idem contendunt. Ex illa Sodalitate, quæ Studentium appellatur, nobile integritatis exemplum habemus. Adolescens Iuris prudentiæ deditus, florens ætate ac vigens, primis cum annis pietatem in Virginem tenuit; neque vnquam passus est diem elabi, quin ad ipsam Dei matrem variis precationibus supplex accederet. Messanæ verò quotidie vesperi id templum adibat, cui à Pilerio vulgare nomen est, ibique vel clauso ostio Deiparam salutabat. Hunc semel vesperi, dum se recipit domum, audax puella inuadit, & procacibus verbis ad facinus impellit: adolescens puellæ procaciam demirans, blando sermone hortatur, vt pudoris ornamentum, ac parentum decus maioris faciat; ac breui oratione ab illa se liberat. Sed quid impudentius muliere præ libidine insaniente? iterum vesperi ante ianuam venienti se sistit, obfirmatoque animo se inde haud vnquã discessuram affirmat. At is tantam libidinosæ mulieris indignatus insaniam, iusto remedio puellæ morbum curat: pugnis & colaphis domo sua exturbat. Puellã pater offendit; vnde se referat interrogat: rem omnino percipit: proinde castum adolescentem aut in carcerem obtrudendum, aut vadimonio adstringendum curat: quin exitium comminatur, ni gnatæ suæ, quam vitiatam credit, macula coniugio abstergatur. Ille quòd sibi nihil consciret, ridebat minas; rogatus, cælum ac numina testabatur, à quibus integritas spectaretur sua. quid multa? parens puellæ firmum adolescentis propositum connubia recusantis secum reputans, comites sibi asciuit, insidias parat. qua ille ad beatæ Mariæ itare consueuerat, viam obsidet: proximus sacello adolescens inopinatò insidiatoribus obuiam fit. Fugæ se

se commendasset, ni indecorum existimaret, & ad mortalium pręsentissimum asylum, periculorumque omnium certissimum propugnaculum tendere se cognosceret: proinde frontem ac pectus signo crucis muniens Dei genitricis opem implorans, erecto animo pergit, perque mediam insidiatorum penetrat manũ, & templo propinquat. Ii verò quasi è cælo tacti constitere; neq; vnquam pater puellæ, aut alius quispiam necis aliquid, vel contumeliæ machinati sunt. Ille verò templum ingressus Virginem de more salutat, eique quòd vitam ex insidiis eripuisset, acceptum referens, ingentes gratias egit. Sodalis alius eiusdem Congregationis in Societatem nostram ita à Deo euocatus est. Hic aduena Iuris peritiam secutus, locata domo Messanę versabatur: cumque aliquid otij nanciscebatur, solebat è sacerdote nostro multa de Societate curiosiùs inquirere, audiendi magis cupidus, quàm faciendi. Verùm, quæ sanctorum est ratio colloquiorũ, aliquot quasi aculeis pungebatur. res eò processit (quoniam sæpiùs eadem de re attentè audiuisset) vt animus aliquãdo caperetur. Sed inanibus rebus distractus diuinam vocem intimis auribus non percipit. at qui prosperis obsurdescit, auritus reddi solet aduersis. Dum aliquãdo domi cum amicis colloquitur, furtim bona supellectilis pars illo insciente abripitur: dumque furti auctorem quærit, in vitæ discrimen incidit. etenim, vt multa dissimulem, parum abfuit, quin bona inquirens, sclopo ictus, quem insecutor displosit à tergo, vitam amitteret. Sed neque tunc Dominum vocantem exaudit. Rursus illo absente feras effringunt ianuæ, ceteramque propè supellectilem exportant. His animaduersis excitatur tandem, ac vocantem sequitur. quare ad sacerdotem vt venit, Hactenus verbis, inquit, Pater,

nunc facto opus est. seriò Christum sequor. Igitur probato spiritu, post aliquot menses in nostrorum numerum est cooptatus. Ex opificum minore Sodalitio turpi contumelia, cruentoque affectus vulnere propter Collegij ianuam Sodalis, cùm primùm in cœtum venit, omnem prorsus percutienti iniuriam se condonaredixit: quin gratias egit Deiparæ quòd fœdiùs grauiusque vulneratus non esset. Quidam variis impugnationibus à dæmone diuexatus, vt ne vlla quidem vel nocte requies capi posset, ad concionatorem nosttum ærumnas refert; ille suspicans, quod erat, hominem sceleribus coopertum fore, ac proinde tam sæuè laruis ac spectris impeti agitariique, suadet vt in se ipse inquirat, ecqua pectus noxarum mole deprimatur; quod si ita esse videat, diligenti confessione omni se sarcina leuet, in spem veniẽs futurum, vt dæmon abs se vnico illo stratagemate arceatur. ad hęc obsessus obiicit nullam sibi fieri copiam, nullum meditandi inquirendique tempus: adeò crebra conflictione vrgebatur. Tum cape, inquit sacerdos, hæc arma in hostem, quæ nusquam locorum à te dimoueri sinas, victoriam omnino reportaturus: beati quippe Ignatij formam ex papyro illi dedit, cuius ope miser dæmonis iam obsidione liber, parata factaque confessione mira tranquillitate potitus est. Plura omitto, ne multus sim, quæ quotidie etsi magna sunt, vsu veniunt; vt restitutiones, iustæ nuptiæ, insignes pacificationes, generales confessiones, morumque admirabiles mutationes, & id genus alia. Nunc ad domestica veniamus. Tres è Sociis vita perfuncti sunt. Antoninus Amorius Ficarrensis, sacerdos, qui diutinis doloribus ex inusitata vrinæ difficultate confectus adeò, vt ipsum inuisentes ad lacrymas flecteret, eodem die, quo beatus

Ignatius,

Ignatius, ad ſuperos euolauit, ætatis anno quinquageſimooctauo, religionis tertio & quadrageſimo. Rectoris munus annis ſex, Miniſtri nouem, concionatoris viginti exercuit. Alter Domitius Summarrina annorum quatuor & viginti, emenſo iam Philoſophię curriculo, phthiſi abſumptus eſt; vixit in Societate ſeptem annis. Tertius Frãciſcus Caietanus eadem tabe correptus. is illuſtri genere clarus, virtute clarior fuit; cùm omnibus, qui ſe ad Chriſtum adiungere geſtiunt, exemplum exſtiterit ſanctitatis & diſciplinæ. à religioſæ vitæ incunabulis ad extremum vſque ſpiritum ſui numquam ſimilis, cùm quotidie melior fieret, ſecum acerrimè certauit. orationis ſtudio apprimè deditus erat, abiectionem ſui, honoriſque deſpicientiam adeò coluit, vt nihil iniquius ferret, quàm prædicari: Superiorum dicto obtemperantiſſimus; nec mirum, cùm inferiorum quoque conſiliis ſententiiſque facillimè parêret. corpus tam diu edomare ſtuduit, quàm diu vires ipſæ pertulerunt: neque enim dum lento illo morbo laboraret, in valetudinario diuerſans ſeueritatem priſtinam remitti aliquantiſper perpeſſus eſt. ea de re admonitus, obiicienti licere in tam graui valetudine corpori parcere; quin, cùm vitæ periculum timeretur, vel maximè expedire; ſalutari odio flagrans, Proinde, inquit, ſeueriùs agendum eſt, quòd & lucrandi tempus breui eximetur, & ad tribunal Iudicis celeriter veniendum eſt. quocirca cùm eius germanus frater homines cum lectica ex opido ſuo mitteret, vt commodè in auitam domum veheretur, ſi fortè hoc vno remedio vis morbi imminueretur, rem iniquiſſimè tulit, eumque animo dolorem indeptus eſt, vt Pater Prouincialis neutiquam id iubere auſus ſit. Iam omnibus certiſſimum erat illum diſſolui cupere,

&

& esse cum Christo. quod maximo argumento comprobatum est: quandoquidem in extremo vitæ certamine multa cum Deipara, multa etiam cum eius filio IESV Christo suauissimè locutus, feria sexta maioris hebdomadæ cum Christo coniunctus est. Hæc pauca desumsimus ex iis, quæ iusto volumine de egregio isto Socio scribi possunt, & alij fortasse scribent. Mortuus est ætatis anno tricesimo secundo, Societatis nono. docuit tantùm Grammaticam, Philosophiæ spatium ob valetudinem absoluere non potuit.

Collegium Syracusanum.

SYRACVSIS fuere de nostris duo & viginti, nouem sacerdotes, tres præceptores, reliqui Coadiutores. Syracusana res nihil hoc anno noui habuit, quod præcipuè scribatur, præter duo, quamquam vetera illa, totique Societati communia magno æstimanda sunt: scilicet mortalium animos ad omnem pietatem informare, dissidentes conciliare, virgines in pudicitiæ flore continere, generales confessiones excipere, & id genus alia. Nobilis femina cùm magno capitis dolore afflictaretur; imaginē beati Xauerij quam apud se habebat, summa cum fide amplexata, non priùs morbum deprecari cessauit, quàm ipsi fides sanitatem peperit: quæ res incredibilem mulieri pietatem in Xauerium, obseruantiam in Societatem cōciliauit. Missus est sacerdos è nostris Buccherium (id nomen est opidi) flagitantibus opidanis nostræ Societatis obseruantissimis. Sodalitium inibi est nostrorum operâ sex abhinc annis erectum. quod adeò viget, ac si modò institutum esset, aut à nostris gubernaretur. propter ædiculam, vbi cœtus habetur, Sociis nostris eò accedentibus

tibus diuersorium, & quidem peraccommodum collocauerunt. Sacerdos verò magno cum fœnore Syracusas rediit, nobili, præter alia, pacificatione confecta inter nepotem & auunculum ad perniciem dissidentes.

Collegium Catanense.

FVIT in hoc Collegio Sociorum numerus ad vnum & viginti, è quibus sacerdotes nouem, Præceptores tres, reliqui Adiutores. Rerum capita hæc ferè sunt. Adolescens prioris vitæ odio, quod ex meditationibus primæ hebdomadæ conceperat, Capucinis se adiungere decreuit: ac demum percalcatis, quòd repugnarent, parentibus intempesta nocte in cœnobium se recepit. Extremo Iulij die, qui dies beato parenti nostro Ignatio sacer est, producta est in publicum eius tabella summa frequentantium iucunditate pietateque, vt poposcerint atque adeò flagitarint, vt octo dies iucundo illo aspectu fruerentur. quorum ea vox fuit, nusquam se tanta beatæ vitæ dulcedine captos esse. Quidam bonæ magnitudinis cereum ante tabulam arsurum donauit. Mulier cuius animus ardentissimè in B. Ignatium ferebatur, vicinam adit, cui filia octimestri oculorum affecta lue, lumen, nullis aut seruatum, aut reuocatum medicamentis amiserat: tum magna de Ignatio prædicare, rogare insuper, vrgere, audeat, adeat, imploret: persuadet scilicet. itaque reuocata spe, puella hortatricem obtestatur, sacerdotem è nostris adeat aliquem, à quo aut tabulam illam, aut aliam illi similem ad horam sibi commodandam exoret. redit illa, aliam papyro expressam impetrat, ad ægram defert. Mirum dictu: admota oculis tabella, extemplò redire lux cœpit, & abscedẽte paula-

paulatim lue, optatum penitus lumen restituitur. Creuit hoc experimento mulieris fides: quare commodatam redditura tabulam, ex itinere ad aliam deflexit, cui deforme erat in sincipite tuber. eò vt venit, excitat mulieris fidem, deinde admouet imaginem tuberi: nimirum detumuit subitò, & in pristinam se læuitatem detumescens cutis recepit. Itaque gemino decorata miraculo beati Ignatij tabula ad sacerdotem rediit. Hæc fama pietatem auxit. proinde qui siue animi, siue corporis morbo vrgentur, ad nostros confluunt, imaginem B. Patris efflagitantes. Collegium tricenis aureis donatum est, totidem & templum, vt cœpta peristromata perficiantur. Matrona testamento legauit in vsum bibliothecæ aureos itidem ducentos quinquaginta.

Collegium Montis Regalis.

COLVERVNT hanc vineam Socij octodecim, sacerdotes septem, quorum vnus Christiana officia publicè explanauit: præceptores duo, totidem scholares Casuum, reliqui Coadiutores. Collegium alieno ære se liberauit, ædificationis præterea fundamenta iecit, exacta quadam pecunia, quam superioribus annis Archiepiscopus dederat. Alij aureos quinquaginta addidere. Rogatu Vicarij Generalis profectus est sacerdos cum comite fratre Planam, Busachinum, Corilionem. tria sunt opida, Græcorum vnum, Latinorum duo. quibus in locis, Planæ præsertim, multa è re diuina sunt gesta, quæ singillatim percurrere longum esset: quamquam omnia præteriri non possunt. Planæ Græcorum in opido haud ignarus dæmon quantam ex nostris prædæ iacturam faciat, suo veneno fermè infecerat vniuersos. subortus nem-

pe

pe rumor erat nostros eò adituros, vt Græcorum res cognoscerent, omnique ope ad Latinorum ritus, quod odiosissimum Græcis est, perducerent. Sed noster ea, qua par est, mansuetudine comitateque omnem callidissimi hostis artem elusit. Vicarium conuenit primùm, ac patentibus litteris de more explicatis, nihil sanè, nisi de eius arbitrio sententiaque facturũ se professus pollicitusq; est. Quod cùm facto probasset Pater, tantus in Societatem Græcorum amor ac beneuolentia subsecuta est, dici vt vix possit. Singulis diebus, certis horis dato signo, ad confessiones vndique confluebant. A Latino sacerdote (sunt enim permisti Græcis Latini) cùm Latini alienati essent maximo animorum detrimento, nostri operâ factum est, vt cum Latino Parocho conciliarentur; & alius denuò adiiceretur ad confessiones Latinorum percipiendas, vt integrum ac liberum esset omnibus, vtri vellent, peccata aperire. Christianæ doctrinæ explicatio ingenti rudibus adiumento fuit. Supplicantium ritu anteibant nostros clerici albis induti linteis, manibus gestantes libellos, vnde vulgares odas modulatè concinerent, passimque per vicos subsidente pompa sacerdos Christiana elementa explicabat. mulieres, cùm nusquam apparere soleant, è fenestris ianuisque rei nouitate pellectæ ad audiendum prodibant. Neque his finibus constitit lucrum: etenim amandatis ab opido turpibus cantilenis, nocte dieque cælestes illos hymnos iucundissimè canunt. Euulsæ præterea sunt superstitiones non paucæ. Tribus mulierum cœnobiis sermonibus effectum est, vt meliores sanctioresque euaderent cœnobitæ. Episcopali synodo decretũ erat, vt singulis hebdomadis de Christianis officiis schola haberetur. Sed res ad exitum nunquam peruenerat. Sacerdos noster operam

nem adhibuit, vt decreto omnes parerent, præfectis seminarij Montis Regalis alumnis, qui apud nostros profecerunt. Dedocti præterea sexcentos errores: non oportere vtrumque cõiugem eidem sacerdoti confiteri: anathematis vinculo omnino non implicari illum, qui in Latinum se conuertat ritum: nusquam licere infantibus Eucharistiam impertiri: nefas esse Græcis dies Latinis festos non colere; quare festorum dierum index compositus est, quos tum Græci, tum Latini obseruẽt: Latinorum infantes Græco ritu non esse baptizandos: baptizandi formulam, quam obstetrices, aliæque mulieres in baptizandis pueris sub vitæ discrimen vsurpant, quòd adulterina esset, haudquaquam prodesse; atque ideirco corrigendam fore: aliaque non pauca. Sublata itidem est damnosa consuetudo. mos erat Græcis semel quotidie etiam festis diebus ad ferè meridiem sacrum facere, quare magna pars opidanorum agrestibus officiis addicti, agros & rura petentes, sacrificio non aderant: neque vnquam flecti Græcus poterat, vt bis quotidie duo sacerdotes facerent, alter albẽte die, alter ad meridiem. Noster hac arte pertinaciam fregit. cœpit quotidie primo diluculo sacris operari, adeoque templum frequens erat, vt omnem turbam vix posset capere. id, cùm Græci sacerdotes animaduerterent, veriti ne, & eleëmosynarum iacturam facerent, & paulatim Græci in Latinos transirent, bis vt singulis diebus fieret nouo instituto sanciuere; prima luce primùm, deinde ante meridiem. Presbyteris porro per aliquot dies conscientiæ rationes perutiliter explicatæ. Multis annis quædam intercesserat inter Græcos & Latinos controuersia de vicis honestioribus designandis, quibus quotannis more institutoq; Latinorum sacrosanctum Christi Corpus per

opidum

opidum circumueheretur; præfractè nimis pernegantibus Græcis, quorum arbitrio res omnis stat. Verùm nostri hortatu auctoritateque diremta lis est, nobilioresque designati sunt vici, per quos annua pompa circumiret. Quoniam solemne est Archiepiscopo in singulos annos plurimum argenti per totam diœcesim in egenorum conferre subsidium: orauit nostrum Generalis Vicarius, vt stipis nomine tribus in hisce opidis aureos nummos nonaginta æquè pauperibus distribueret. Pater aduocatis arbitris, opidanis nempe Vicariis aliisque viris, vicos obiens domosque percurrens summa cum pietatis significatione ritè pecuniam omnem inopibus dispertiuit. quæ res non parum animos omnium Societati nostræ deuinxit.

Collegium Biuonense & Calataieronense.

BIVONÆ socij degunt duodeuiginti, sacerdotes sex, præceptores duo, reliqui Coadiutores. Idem ferè rerum cursus & status est, ne detrita illa semper connumeremus Illud tantùm accessit. distat ab hinc non longè admodum monachorum domus, quorum Abbas Societatis amantissimus est. huc rogatu Cardinalis eius familiæ rationes procurantis, missi sacerdotes duo, qui beati Patris Ignatij exercitiis nouitios ad pietatem & disciplinam informarent. res ex animi sententia cessit, non sine communi voluptate. Est autem hic Ordo eorum, qui à monte Oliueto appellantur. Episcopus præterea sanxit edicto, vt ne cui Christianæ disciplinæ rudimenta nescienti absolutio impertiretur. quare tantus fuit omnis ordinis ad nos concursus, vt decem omnino tum in templo,

tum in ſcholis multitudinem erudire non poſſent. Exit quoque ſacerdos cum adminiſtro in vicinum pagum eadem munerum opportunitate rediens, qua domi percipitur.

CALATAIERONÆ vnus & viginti, ſacerdotes octo, quorum vnus Philoſophiæ profeſſor, præceptores tres, Adiutores decem. & hîc etiam idem rerum ordo. Ceterùm, vt facultatē ciuitas augeat benemerendi de nobis, aureos quadringentos ad templi faciem extruendam, ſeptingentos inſuper & quinquaginta ad Collegij reliquam partem exædificandam attribuit.

Collegium Rheginū & Drepanitanū.

RHEGII fuerunt de Societate duodecim, ſacerdotes quatuor, præceptores duo, Adiutores ſex. Quantum Societati ciuitas tribuat conſulendis adhibendiſque noſtris cùm eorum operam conſiliumq; deſiderant, planè declarat. quanti verò Archiepiſcopus nos diligat, & ſuperioribus literis ſcriptum eſt, & ampliùs ſcribere iam tædet. Concionatus eſt Pater in templo maximo, cuius concionibus plurima ad animos manauit vtilitas vtque peropportunè ſedem ſibi quiſque compararet, ſolem propè anteibant. Cohibitæ iræ non leues; præſertim, quæ multis annis duas inter familias extiterant. Sontibus ad carnificinam adfuerunt noſtri; vni præcipuè, qui ad ſupplicium rahebatur inuitus: hunc è noſtris vnus, ne cum corpore animus quoque plecteretur, tam ardenti cohortatione permouit, vt eum penitus immutarit. ergo priorem tarditatem celeri alacritate compenſans, currebat ad reſtim, factuſq; repente ex auditore magiſter, circumfluentem turbam a

cæleſt

cæleſtis amorem patriæ inflammabat. Ad patibulum vt venit, crucem ſuam illud appellans, ſponte conſcendit, eoque vitam fine concluſit, vt magnam ſuæ ſpem ſalutis vulgò reliquerit.

DREPANI vndeviginti de noſtris in ſuis ſtudiis muneribuſque ſe continent: ſacerdotes octo, præceptores duo, Coadiutores nouem. Animarum lucra conſueta fuere. id tantùm acceſſit: compoſita lis eſt viros inter nobiles. Ad ſaniorem fidem ac mentem reuocati duo, qui in hæreſim lapſi, perditè viuebant.

Collegium Mineuinum & Marſalenſe.

MINEI ferunt opem animis Socij octodecim, ſacerdotes ſex, præceptores duo, Fratres decem. Hoc anno primùm inchoatum eſt Sodalitium nobilium. primæ fruges fuere compoſitiones duæ inſignes. duo, alter alterius exemplo, frequenti cœtu clara teſtati ſunt voce, ſe inimicitias ponere, & ad pedes eorum, quos oderant, prouoluti (aderant ij quippe) veniam orauerũt. Plebeiorum Sodalium pietatem æmulantes, diuiſis ordine vrbis regionibus, ſtipem egenis ſubleuandis rogant. Ipſa porro plebeiorum Sodalitas quotidianis incrementis augetur. Nihil, niſi de noſtrorum ſententia, in priuatis agunt negotiis, magnoque ſunt ceteræ vrbi ſignificatione pietatis incitamento. De mortuæ fundatrici ritè parentatum eſt. Funeris enim exſequias debitis honoribus in templum noſtrum duximus: ibique tumulata eſt. habita funebris oratio. egeni duodecim atrati pompam cohoneſtarunt. morienti ſemper aſſedimus: illa, quæ ſenio iam confecta Superos

adire cupiebat, & bene actam vitam felici fine probauit, & magnã promerendæ salutis suæ spem nobis reliquit. Post eius obitum Collegium dilatatum est, proxima iam illius domo nostris adiuncta penatibus, diuite cum supellectili: auctum adhæc tribus millibus aureorum, quæ præter fundationem nobis testamento legauit. Cumque Religiosis familiis agrorum hereditas obuenire non possit, agrum (feudum appellant) cuidam reliquit, qui eius pretium Societati donaret. His accesserunt aurei trecenti septuagintaquinque annui ex lite, quam aduersarius noster perdidit.

MARSALENSE Collegium sexdecim complectitur Socios, sacerdotes septem, præceptores duos, reliquos administros. Ciuitas, quoniã semel amare ac diligere nos cœpit, à pietatis beneuolentiæque officio non cessat. Neque sæcularibus modò hunc amorem iniecit Deus, sed Religiosis omnibus omnium Ordinum, vt superiore scripsimus epistola: qui familiam nostram omnibus officiis colunt, aliquot præsertim, qui Societatis studia miris laudibus apud populum efferunt. Sacramentorum vsus creberrimus est adeò, vt vna ciuitas in vnam parœciam coaluisse videatur. Concionator noster tam grauiter accurateque de eleëmosynæ dignitate dixit, vt mirabiles eius amore excitarit. Alij digitos annulis exonerare, alius crucem ex argento de collo pendentem, quæ parua non stetit, pauperum vsibus destinare, alij frumenta deferre, alij alia comportare. & quod lacrymas tale facinus inspectãtibus excitauit, pauperrimi alij dimidium panis, olearumque pugillum, aut fabarum scutellam, aut paucas lentes offerre, inopiæ obliti suæ, memores alienæ: tantus animis amor eleëmosynarum insederat. Sodalis e Congregatione nobilium fuste pulsatus à quo

piam

piam, repentè occupatus ab iracundia, ſaxum capit vlturus iniuriam; ſed non antè è tellure lapidem tulit, quàm ratio admonuit animum iracundiæ: itaque memor Chriſtiani hominis eſſe accipere magis, quàm facere iniuriam, illicò ad genua procidens aduerſarij pedes exoſculatus eſt. Quæ res miraculo ſpectatoribus fuit. Virgo cùm multa de virginitate à concionatore noſtro accepiſſet, verita ne crinium amore, quos mirum quantum amabat, ad eam virtutis gloriam tardaretur, domum vt ſe recepit, capillum totondit, Deoque deuouit. Hunc tandem annum condidimus obitu Patris noſtri Rectoris. is fuit Pater Ioſephus Graſſus Salerni natus. ætatis anno exceſſit ſexto & quadrageſimo, Religioſi certaminis ſeptimodecimo. eo ventris malo interemtus, quod Ileos medicis appellatur. in ſummis bidui doloribus magnum virtutis ſpecimen dedit; qualiſque in omni vita fuit, talem ſe in morte præbuit. Filios ſuos ad Religioſam diſciplinam nouiſſimis etiam verbis egregiè hortatus eſt bonus Pater. Acerbum funus prouincia vniuerſa deplorauit. Ciuitas porrò mœrore fermè contabuit, eiuſque exſequias amantiſſimè proſecuta eſt. etenim ſimul vt exceſſus vulgatus eſt, è ſacris ædibus certatim ære campano lugubre ſignum datum eſt: productoque funere in templum, adfuit cum clero Archipreſbyter, omneſque Religioſæ familiæ: ac funebri de more ſymphonia coram magiſtratu, primariis viris, ceteroque ampliſſimo cœtu iuſta perſoluerunt.

Collegium Calatanissettense.

CALATANISSETTÆ non idem toto anno Socio-
rum numerus fuit: nam præter sacerdotes sen
& præceptores duos, Fratresque septem, certo
operarios; ad vacationis tempus additi conscien
tiæ Casuum professores duo, cum aliquot audito
ribus: quorum auditorum vnus cum litterarum
humaniorum professore in Indiam sunt euocat
Eos cùm hilari animo ac promto ad tantum it
capessendum familiares aspexissent: scilicet aliun
in orbem demigrandum esse, ingentem cœpe
lætitiam, non sine magno ad subeunda pro Chr
sti amore pericula incitamento. Secundo isto fun
dationis anno secundæ fuere res. Eximia beneuo
lentia est opidanorum. planè noster est populu
nostra nobilitas; neque dictu facile sit, quantu
omnes Societatis munera suspiciunt. Ducis Biuo
nensis, quæ auia Principis est, liberalitas quot
die magis in nos elucet. Non enim Collegij fun
datione contenta, nouis semper beneficiis nostr
laboribus obsecundat. Solemnioribus anni fer
magnam ciborum copiam opiparè instructam a
nos mitti iussit. Stragula porrò viginti ac duode
cim pallia nobis coëmenda curauit. quoties a
grotant Socij, omnino cauit, vt ne aliunde pha
maca curationesque, quàm à sua domestica offi
cina, deferantur. Quod cùm nostri aliquand
non fecissent, iniquissimè tulit. quare eius benef
centiæ parêre in posterum necesse sit. Cùm itide
nouus è nostris sacerdos primùm esset facturu
rogauit, vt in domestico sacello primam hostiam
immolaret. Itaque centum aureos primùm decer
nit ad vestes tum sacerdotis, tum altaris ex serico
auro argentoque discriminato; deinde sacellum

signi

ſignis ac tabulis, ac opere phrygiano artificioſiſſimè elaborato circum ornari iubet. Sacris demùm ritè peractis, manus oſculatione ſacerdotem venerata, domum dimittit, præcipiens Principi, vt illum comitaretur, atque apud nos pranderet. Prandium verò ipſa elegãtiſſimum præbuit. quod hoc anno ter fecit eo ſtudio, vt Princeps ſæpe nobiſcum prandens, Societati coniunctiſſimus fieret. Datus Principi ac eius fratri ſacerdos è noſtris, Duce ipſa maximè poſtulante, qui tum humaniorum litterarum eruditione, tum Mathematicarum cognitione rerum illos expoliret. Nec ſolùm litteris apud nos dant operam; verùm etiam Chriſtianæ pietati. Sæpe in templo noſtro mirifica omnium voluptate communicant. quare ſperamus fore, vt Princeps propediem ad gubernacula acceſſurus naſcẽti Collegio plurimum adiumenti daturus ſit, & creſcente eius regimine, Collegij quoque creſcat emolumentum. Quantum verò Ducis nurus Principis mater nos colat, ſuperioribus litteris ſcripſimus. neque verò vllo officio à ſocru ſuperari ſe ſiuit. Idem beneuolentiæ obſeruantiæque curſus, eadem in templo noſtro Sacramentorum frequentatio eſt. cuius veſtigia inſequens cætera gens, planè probat, quid in ciuitate virorum principum exempla poſſint. Noſtri itaque ſtrenuè laborant, tametſi multitudini confluentium operariorum vires non ſuppetant. Quidam octodecim ipſos annos nunquam confeſſus, peracta generali confeſſione, in alium hominem euaſit. Alius è Sodalitio plebeiorum euangelicæ inſtitutionis memor, *Cùm perſequuntur vos in ciuitate iſta, fugite in aliam*: carcere, contumeliis, verberum minis æquiſſimè toleratis, vt furori cederet, diuenditis vili fortunis, cum coniuge ac liberis tempeſtate perfrigida in aliud opi-

dum ad triginta passuum millia demigrauit. Mulier viro orbata, post longas aliorum preces, nostrorum hortatu interfectori aliquando tandem pepercit.

Collegium Melitense.

MELITÆ animarum saluti inuigilant de Societate tredecim, sacerdotes quinque, præceptores duo, reliqui Fratres. Morienti Magno Magistro duo de nostris quatuor dies adfuerunt. Eiusque præterea rogatu quadraginta horarum precatio nostro in templo instituta est. Inter alia, quæ eleëmosynæ nomine legauit multis, nobis aureos octoginta obuenerunt. Qui demortuo suffectus est nobis summopere fauet. P. Rectori sæpiùs operam suam spopondit, & vt verba res confirmaret, præter crebra munera & eleëmosynas, œconomo in mandatis dedit, vt Collegio necessaria suppeditaret perinde ac domui suæ. Crebrò domum nostram venit, & cum Patribus familiarissime colloquitur. Concionibus & catechesi, quæ in vrbe fiunt, accessit, Episcopi postulatione, concio & catechisinus sermone patrio, quæ diebus Dominicis Quadragesimæ habentur in pagis, vt plebs ad confessiones communionesque ritè faciendas se comparet. Natalitiis feriis & sacra hebdomada tanta fuit confitentium copia, vt dici vix possit. Multi, quoniam aliis peccata confiteri nollent, confessionem post solemnes dies produxerunt, vt nostris non minùs, quàm antè elaborandum fuerit. Orauit nos Magnus Magister vt cœnobitis mulieribus aures daremus. illæ omnes generali confessione se expiarunt maximo cum fructu. Venit in templum nostrum grassator vt scelera poneret, qui cùm non ei statim sacerdotis

copia

copia fieret, criminum fœditati caussam adscribens, lacrymis se dedit; mox totius anteactæ vitæ maculas confessione detersit. Gubernator quidam de nostrorum consilio multum æs alienum deprauato quodam iure contractum, paganis restituit: vulgata re per insulanos & Magnus Magister edicto cauit, ne iura illa valerent, & populus magnam beneuolentiam in nostros tanquam magni operis architectos concepit. Scorta quatuor ad bonam frugem se receperunt. vna in florenti adolescentia concionatoris icta verbo, ad animæ medicum conuolans, vulnus detexit, pauloque pòst renuente omni studio matre, in cœnobium pœnitentium se contulit. Altera septemdecim annis meruerat; reliquæ eodem ferè tempore. Nunc magna omnium admiratione Sacramentis crebram dant operam. Quidam nocte accepto lethali vulnere, sacerdotis nostri monitu, ita in percussorem animatus fuit, vt nemo, vulneris auctorem cognoscere cupiens, quidquam ad eius mentem oratione flectendam fecerit: atque ita pacato tranquilloque animo extremum egit diem. Assedimus præterea animam agenti sacræ ædis Priori de Societate nostra optimè meritò. Is, quamuis interdum occasio aliqua intercesserit, qua ne læderetur, timeremus; nunquam alienato offensoque animo fuit. idque vsurpare solitus erat: amari à se familiam, parumque interesse si à priuato quopiam offenderetur. Adolescens contumeliis lacessitus à contubernalibus, desperatione oppressus dæmonem inclamauit. Is in atrum hominem ac procerum fœdè conuersus, confestim adstitit, breuique persuasit, vt ipsi ille se dicaret: quod cùm fecisset miser, dæmon illum exagitare cœpit, acriter imperans, vt vitam aut ferro, aut præcipiti lapsu finiret; ita futurum

ſperans, vt ab omnibus ærumnis liberaretur. Id vt Socij cognouerunt ſumma ope niſi ſunt vt inſanientem à propoſito deterrerent; ſed cùm res maioris opis egere videretur, nocte intempeſta miſerum adoleſcentem domo quaſi vi extrudunt, & in Collegium adducunt, expoſitaque re tota ſacerdoti noſtro, reliquiaria theca, in qua particula induſii B. P. Ignatij ſeruabatur, ſigno crucis producto, à dæmone liberatus eſt. die verò inſequenti ad deponendam peccatorum ſuperioris vitæ ſarcinam reuerſus, totius periculi ſe ſenſit expertem. Deſtinati ſunt duo de noſtris in inſulam proximam Gaulon ſiue Gaudon, vulgò Gozzum appellant: quo in loco multa more inſtitutoq; ſunt acta. illud præcipuum. Iuuenem diuexauerat impuriſſimus ſpiritus anno & eo amplius, neque vnquam vllus ex inſulanis ſacerdotibus eum depellere poterat. noſter facto priùs ſacro illius ergò, iuſſit illum quà dabatur, confiteri & cæleſti cibo ſe refici; mox indicta circùm adſtantibus prece ſupplici pro energumeno, exorciſmum aggreditur. Iactabat ſe dæmon ſuperbiſſimè, & in ignaro homine ſermonis Latini purè emendateque loquebatur. Cùm enim ea verba recitaret ſacerdos: *Chriſtus vincit, Chriſtus triumphat*: reſpondit nequam: Ego triumphator nobilis; apponentique cuidam Equiti ſacroſanctę crucis particulam, antequam quid eſſet inſpiceret, exclamauit: O pauper & nudus! triduo pugnatum eſt, tandem verò diuino fauente numine ceſſit inuitus. at inſulani rem admirati, miriſque laudibus Societatem efferentes, à nobis diuelli non poterant. Nobis verò non tam gaudendum eſt, quòd nobis dæmonia ſubiiciantur; quàm optandum maximè, vt nomina noſtra ſcribantur in libro vitæ. Abductus præterea in Collegium alius eſt, quem

diabo-

diabolus obsidebat, iisdemque præsidiis absolutus: sed quoniam illius mater, nescio quibus à venefica præstigiis carminibusque erudita, ne gnato pestis illa rediret, superstitiosa adhibuit medicamenta, iterum à dæmone oppressus est. Dum decem, qui ad Ecclesiæ Catholicæ obedientiam transferri cupiebant, catechismum traderemus, eorum vnus hoc miraculo confirmatus est. Erat hic rhedarius: cùm verò currum regeret propter mare, equi de via declinantes in decliuem præcipitemque locum desiliere. iam suo pondere in mare currus ruebat, cùm ille currum sustinere non valens dulcissima IESV MARIÆque nomina appellare cœpit. audiuere cælestia numina proclamantem, & vehiculum substitit, quasi ad certam perniciem labentibus rotis quidquam obicis esset oppositum. Habent & Sodalitia processus suos. Princeps Equitum Sodalitas perbellè progreditur. hoc anno primariæ coniuncta est. Discipulorum quoque tres sacris Ordinibus dedit. nostro vnum: Dominicanorum alterum: tertium Capucinorum. Classibus itidem accessit tertia Casuum conscientię, qui bis in hebdomada communi omnium gratulatione exponuntur. ad eam interdum adire solent Episcopus & Prior, plerique etiam è pagis non parum distantibus eò se reçipiunt. atque vt multa conferantur in vnum, quæcunque Societatis munera spectes, secundo cursu fluunt omnia: ipsiq; Equites lectissimis verbis prædicant, quæ de Societate nostra, Deo adiuuante, exhauriant commoda. Quare cùm Sodalitatum exercitationes derideret quidam atque contemneret, id accepit à quopiam, Næ, inquit, ego id vnum scio, vt his exercitationibus excoli cœpimus, cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur.

Domus

Domus Probationis Messanensis & Panormitana.

DOMVS Probationis Messanensis vnum aluit & triginta, sacerdotes sex, quorum vnus nouitius, duo in anni tertij probatione versati sunt.

DOMVS Probationis Panormitana quadraginta complexa est, sacerdotes quatuor, quorum vnus anno tertio probatus; sex Coadiutores, reliquos nouitios scholares vigintitres, Adiutores item nouitios circiter octo. Adiuncti sunt nouemdecim, defecerunt duo, muti illi quidem, sibique confidentes. Reliqui pro se quisque contendunt, vt socios exemplo iuuent; morumque probitate planè declarent, haud frustra se in hanc disciplinam esse vocatos. In edomandis animis, præsertim in iis, à quibus magis sensus abhorret, strenuissimi extitere. Alij verò longè excelluerunt, quibus cùm Deus mirificis, ac propè insolitis illustrationibus affulserit, nusquam ex obedientiæ animique demissionis gradu dimoueri visi sunt, vt verè illud de his vsurpari possit: *Cum simplicibus sermocinatio eius.* In valetudinariis maximè eorum virtus spectata est. Coadiutor, qui recèns disciplinæ nostræ se dederat, in xenodochio piscatorem nactus deierandi execrandique magis, quàm piscandi peritum, ita oratione permouit, vt ille & socios & cymbam mutare, quin etiam coniugi necem molitus iterum eam accipere, & à meretricibus abstinere constituerit. Alius absumto sibi fratre, parentibus persuasit, vt parcerent homicidæ, & quam impegerant dicam, tollendam curarent. Accersitus est sacerdos vt partu periclitanti feminæ opem ferret. adiit ille, & quam parenti opem præstare non potuit, præsti-

tit

tit infanti. Cùm enim exſpiraſſet mulier, orare obteſtaríque cognatos cœpit, vt proli parceretur. accirent proinde, qui ventrem cæderet. dum hæc oraret, illac fortè tranſibat tonſor, aduocatur, vterum aperit, prodit viuus infantulus, baptizatur, paulóque pòſt in cælum Deo gratias acturus migrat. Aucta domeſtica res eſt vinea perinſigni, eius fructus ſingulis annis ſummam efficient quingentorum aureorum. Hanc tironibus reliquit Societatis amantiſſima femina Eliſabetha Spatafora, cuius vir vnicè quoque nos adamauit. Id vero miraculo propè acceſſit. Dum eius vterina ſoror filium Societati noſtræ adiungendum bonorum donationem reliquis liberis facere iubet, fore ſperans, vt ſororis fortunæ ad filios ſuos deuenirent; huius illa ignara conſilij, tirocinium bonorum omnium facit heredem, non ob aliam, vt aiebat, cauſſam, niſi quòd modeſtè ac terram intuentes incedere videret nouitios.

Reſidentia Chia.

SCRIBEMVS his litteris quæ & iſto & ſuperiore anno Chij accidere. Laborant in hac vinea Socij ſex, ſacerdotes tres, præceptor vnus, Fratres duo. Duas aperit ſcholas hæc Reſidentia, Grammaticæ alteram, alteram, in qua partim Abecedarij ac Syllabarij pueri, partim rudimenta prima ediſcentes excoluntur. prior quinquaginta ferè, poſterior centum complectitur. Suſtentantur noſtri quadringentis aureis nummis, quos in ſingulos annos Romani Pontificis munificentia ſolui iubet. Sunt & hic beatæ Virginis Sodalitates quatuor. prima nobilium, Sodales numerat ſexaginta: ſecunda diſcipulorum quinquaginta: tertia opificum octoginta: quarta puerulorum centum. Ad hæc Sodalitia non modò Latini ve-

niunt,

niunt, sed plerique Græcorum. E scholis ingens capitur lucrum. puerilis quippe ætas sic imbuitur, vt Catholicæ Ecclesiæ ritus & mores exprimat. multique schismaticorum liberi ad nos itantes, non modò Catholicam ebibunt veritatem; sed parentes quoque suos ad eandem perducunt. Non exiguus est eorum numerus, qui deposito schismate, ad eluendas animi labes sacerdotibus nostris sæpissimè vtuntur. inter quos aliquot sacerdotes, qui non modò Latino ritu solui à peccatis gaudent; sed & Romanam absoluendi formulam edocti, eodem ritu pœnitentes absoluunt. Sacerdotes præterea multi, qui nulla veneratione ac reuerentia sacrosanctam Eucharistiam tractabant, nostrorum exemplo religione tacti, & ritè sacris operantur, & ex Italia thensas aureas, tabernaculaque exportanda curarunt. Quidam hæreticus primùm, deinde Turca nostrorum monitis ad Catholicos rediit. Sacerdos schismaticus, spectatæ disciplinæ apud Græcos ac litteratus homo, in concionibus Latinos acriter exagitabat, arctè tenens, accurateque defendens nullum esse Purgatorium ignem, & Spiritum sanctum non à Patre Filioq; procedere, sed à solo Genitore; præter alia portenta, quæ gloriosè iactabat. hic cùm in nostrorum familiaritate versaretur, sæpissimeque de iis, quæ contra Latinos Græci sentirent, disputationem haberet, fractus victusque est adeò, vt supercilium poneret, & Catholicæ veritati se dederet. Quare præteritos lapsus deplorans, generalem confessionem instituit, sacerdotemque nostrum exorauit, vt albo superindutus linteo, stolaque munitus ante aram maximam, ac sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum absolutionis verba pronunciaret, vt ipsum omnes intelligerent à Catholicis esse, & prioris ignorantiæ pœnitere,

nitere. Pari ſuperbia iactabat ſe alius ſchiſmaticus & ipſe concionator, & apud Græcorum vulgus permagni habitus, qui in ſuggeſtis perſtrepens in ſancti Spiritus proceſſionem, ignémque Purgatorium intemperantem linguam ſoluebat; ſed à noſtris coram multis viris primariis in certamen vocatus, propoſitis quæſtionum capitibus, in quæ debacchari ſolebat, nullum omnino tueri potuit. quare etſi penitus non reſipuit, ſe non ampliùs in Catholicam diſciplinam dicturum pollicitus eſt, & eius ſectatores tali ſe præceptori operam dediſſe puduit. Admirabilem beneuolentiam venerationémque non modò apud Catholicos, ſed apud ſchiſmaticos, atque apud Turcas ipſos adepti ſumus ex vno pietatis exemplo. Decumbebat letali oppreſſus morbo eremi quidam cultor omni prorſus ope deſtitutus. Hunc noſtri domum educunt, ac valetudinem curant, cúmque vis morbi ſuperaret, dederunt operam, vt funere ſatis amplo domo efferretur. Sodalitatum quippe ſinguli accenſis facibus, præter Religioſos ceterámque turbam, demortuum proſecuti ſunt: ne debitus virtuti honor deeſſet. Sublata denique peruetus conſuetudo Chriſtianis eſt familiariſſimè cum Turcis agendi.

Reſidentia Agragentina.

AGRAGENTI trium quattuorúe ſacerdotum, duorúmque Coadiutorum in quærenda animorum vtilitate eadem, quæ ſuperiore anno ſedulitas fuit. Ter quadraginta horarũ habita precatio; confeſſionum numerus permagnus; non modò in ædicula noſtra, ſed in aliis, maximè in paræciis, quò ad campanæ pulſum confeſtim aduolant. Summopere noſtrorum ſedem perpetuam deſide-

desiderant. Eam ob rem ad ædificationem Professæ domus priuati aliquot, delectis sex viris, vt id exigant, ducentos quinquaginta aureos in singulos annos per annos sex policentur. Episcopus itidem, cuius mirifica in nos beneuolentia diu spectata est, quingentos aureos quotannis attribuit, donec ad summum opus erigatur. Sub initium precum quadraginta horarum extremis Bacchanalibus ipse primum sermonem habuit. E Sodalitatibus B. Virginis tres Societati nomina dederunt. Ceterùm, quoniam reliquarum rerum idem cursus est, quem superiore epistola designauimus, missas faciamus.

Residentia Saccensis.

SACCÆ (Heracleam prisci dixere) fuere subsidio sacerdotes cum Fratre duo, à quibus strenuè collaboratum est. Catechesis præsertim inducta inusitato ac propè incredibili cum emolumento. Eò se contulerũt nostri III. Kal. Iunias alienissimo sanè tempore ob demetendæ segetis occupationem, quæ ab vrbibus in agros deuocare homines solet. Sed & nostrorum industria & Saccensium in Societatẽ animus fecit, vt in vrbe maior, quàm in agris copia frugis haberetur. itaque singulis diebus quatuor ipsos menses tum in templo maximo, tum in nostro, in vicis præterea ac plateis catechismus explicari cœptus est plurimo conuentu. Confluebant omnis ordinis homines ac mulieres, quos varia tradendæ Christianæ doctrinæ ratio alliciebat. Duodeni interdum pueri Apostolos induebant, summaque fidei capita explicabant. Interdum disputationes habebantur Philosophorum more, tribus quatuorue thesis proponentibus, pluribus easdem impugnantibus.

Interdum

Interdum creatis magiſtratibus reip. leges decernebantur, atque, vt breui expediam, nouo ſemper dialogorum inuento ciuium animi capiebantur. Initio, vt faciliùs pueri inſtituto imbuerentur, Pater cum Fratre noſtro inuicem ſe Chriſtianæ ſcientiæ elementa rogabant. Cùm verò vulgares hymni canerentur, illi potiſſimũ quibus Dominici cruciatus exponuntur, tanto ſe omnes lacrymarum imbre proluebant, & quidem viri grauiſſimi, vt pia illa naſcentis Eccleſiæ tempora exprimere viderentur. Et ſanè verbis explicari non poteſt, quod re factum eſt. Ex his laboribus proceſſere cùm Catholicæ doctrinæ abſoluta cognitio, tum innumeræ confeſſiones vitæ totius, quas apud noſtros inſtituerunt. Nec diſpar lucrum obuenit ex ſermonibus concionibuſque, ex eo præſertim, quem ſingulis hebdomadis deſignato die, qui feſtus non eſſet, mulieribus faciebat ſacerdos de rebus ad communem viuendi morem pertinentibus. Ad plebem ſæpiſſimè in foro concionatum eſt. Itum inſuper ad mulieres cœnobitas, quæ quatuor monaſteriis diſtinguuntur, iiſque meditandi orandique ratio tradita eſt. Multa itidem eiuſdem generis prudens omitto.

Miſſio Neetina.

NEETVM miſſus eſt cum Adiutore ſacerdos concionis cauſſa per Quadrageſimam; ſed quoniam ciuium cùm multitudo, tum deſiderium ſalutis par auxilium non haberet; miſſus eſt alius ſacerdos, vt confeſſionum onere concionatorem ex parte leuaret. Is enim de mane concionabatur, veſperi verò prælegebat. Suſcepit fortè de confitendis peccatis tractationem; cui cùm intereſſe quidam ſoleret, adeò conſcientiarum acu-

leis pungi cœpit, vt assidentibus diceret, nusqu
se tam minutas confi endi leges audiuisse. Qu
B. Virginem obtestatus suppliciter est, tantu
sibi vitales auræ concederentur, dum vniue
præteritæ vitæ maculas lauacro confessionis el
ret. Audiuit orantem misericordiæ Mater, ne
solùm id beneficij impetrauit à Filio; sed, vt c
iectura assequi ex iis, quæ mox narrabo, fas
discessus horam præmonstrauit. Cùm enim
tumulum toti familiæ suæ exstructum cum an
cis esset, Breui, inquit, maioribus meis adiung
Sabbato itaque maioris hebdomadæ omni
vitæ noxis absolutus, insequenti post Pascha
qui Lunæ vulgò dicatur, sacrosancto se cibo
fecit. Cumque ibi abeundi tempus instare int
ligeret, coniugem liberosque omnes inuitauit
cœnam. Dumque simul omnes accumberent,
tremum, inquit, quod vos alloquor hoc est,
ampliùs vnà cœnabimus: scilicet me exspect
Superi, bene fauente numine. quibus verbis d
cissima de beatis cælicolarum sedibus colloq
adiecit, omnesque qui tum aderant, largissi
collacrymantes (quandoquidem in luctum m
roremque versum est epulum) ad cælestis v
desiderium inflammauit. Sequenti verò luce, c
omnes se ad concionatoris benedictionem ext
ma in concione accipiendam compararent, l
inquit, vos, Domini me manet benedictio. p
loque pòst accersito filio natu maiore post mul
mandata, salubriaque monita, Nate, inquit, de
cio: atque ad hæc verba vltimum vitæ spirit
exhalauit. Narrauit postea hoc facinus ex ordi
in concione Pater, ex qua narratione incredibi
animorum permotio exorta est: duorum præ
puè, qui cùm nulla ratione inflecti possent, vt
scorto quisque discederet, dedêre tandē aliquand

manus

manus, & dote feminis attributa, effecerunt, vt illæ in pœnitentium monasterium se reciperent. quod exemplum turpes alias mulierculas reuocauit ad frugem. Illud verò dissimulandum non est insigne scortum specie formaque eleganti à duodecimo ætatis anno dedicata lasciuiæ, annos ipsos quatuor & triginta impudicitiæ iecerat laqueos: quanta animarum iactura prudentes æstiment. At cùm concionibus aliquorum monitis aliquando interesset, sermonis efficacitate permota, præteriti sceleris grauitatem agnouit. vtque se impudicitiarum tricis explicuit, id toti ciuitati pœnitentiæ specimen dedit. Refertissimo templo ad aræ maximæ gradus accidens, nudato capite manúque cereum tenens, lacrymis assumendam se præbuit. non sericis induta pannis, sed laneo contecta sacco. ac tam diu genibus obuoluta permansit, quamdiu & diuina res cantantibus fieret, & à concione populus dimitteretur. Erant huic natæ duæ nubiles ambæ. has quoniam mater impudens impudicitiæ destinauerat, antequam dedecori exponerentur, duabus matronis traditæ sunt, vt eas in officio continerent. Mater verò de peccatrice prædicatrix simul vt petulantiæ deditam nanciscitur feminam, à turpitudine reuocare contendit. Coërcita est mancipiis feminis vagandi licentia. Conniuebant scilicet heri futuræ prolis libidine, ac mancipiorum incremento. Quantum verò ciuibus sit excitandi Collegij desiderium, nihil attinet dicere. Dynasta quidam pro fundatione Collegij obsignatis tabulis aureorum decem millia donauit: ampliora pollicitus, quandocunque eò se Societas conferat. speratúrque ab omnibus fore, vt eiusmodi viri pecunia tota Collegij fundatio stare possit. Eadem de re senatus est habitus, quò nonnulli conuenere, qui cùm

priùs Societati aduersarentur, pro nobis poste
dixere sententiam. Eorum vnus, cùm nobilita
generis, tum grauitate senectutis, eloquentiæ o
namento clarus, adeò infenso atque inimico an
mo in Societatem erat, vt nullibi nostrum n
men æquis auribus audire posset: cùm de a
uocandis nostris fieret sermo, diem dicendo e
mebat. Statuenti senatu concionatorem è S
cietate per Quadragesimam accersere, omni o
conatus est exitum rei frustrari. Illo tandem a
ueniente, lectissimis verbis affirmauit, se tantum
modò primùm concionanti aures daturum; e
rerum aliis occupationibus extra vrbem distine
dum se præbiturum. Itaque ipso Cinerum die
templum venit, pallioque mentum atque ora
dicentem videre posset, obnupsit. Sed audita i
concione sententiam mutauit. Neque vnqua
ab audienda singulis diebus concione vllo neg
tio distractus est. Tantusque in nostram fa
liam iniectus est amoris ardor, vt se ab instit
nostri commendatione temperare non posse
Cumque audiuisset in concionatoris cubicu
Magistratum, multaque procerum capita adesse
confestim eò pergit; veterem ratus contum
liam hoc vno facto compẽsatum iri. Cubiculu
ingressus ad concionatoris pedes procumbi
supplicitèr veniam rogans. Et quia pedes, renuen
te illo, osculari non potuit, vel terram exoscula
tus, exsurgit, Patremque amplectitur, iniquissim
se fallaciis circumuentum obtestans, longeq
sui disparem nostri Ordinis speciem oblatã es
atque is nunc est, qui res nostras maximè tuetu
acerrimeque defendit. Erat in valetudinario pr
clara lectulorum egestas: nostrorum operâ f
ctum est, vt matronæ aliquot singulæ singula c
bilia, vt in promtu essent, sedulò curarent. Er
prop

propè extinctus honor & cultus in sacrosanctam Eucharistiam. etenim cùm ægrotantibus inferretur, vix aliquem Parochus opperiebatur, qui vmbellæ hastam gestaret. at nostris monitis reuixit amor. Ipse quippe Magistratus ac proceres non modò hastam gerere, sed insequi etiam sacerdotem cœpere. Et hæc quidem habuimus, quæ scriberemus.

PROVINCIA NEAPOLITANA.

Domus Professa Neapolitana.

ERAT nobilis domi suæ femina, sed quæ nobilitatem, quam à maioribus acceperat, in omnem proiecta libidinem sordissimè deturpauerat: hæc vt erat forma egregia, omnium in se oculos animosque conuerterat. Itaque dici vix potest, quantam segetem teterrimus humani generis hostis ex eo agro demeteret. Accessit tandem ad nostrum quendam sacerdotem, cuius oratione ita affecta est, vt purioris vitæ munditiem adamarit. Ablutis itaque animi sordibus confessione, recepit sese ad eas moniales, quæ ex similibus emergunt peccatorum fæcibus. Ibi cùm nouem integros menses impurorum hominum oppugnationem sustinuisset, dæmonum tandem dolis cuniculisque superata à monialibus defecit, & quasi furiis agitata, sui ac rerum omnium pertæsa per remotas inquies regiones vagabatur. sed rursum diuina lux infelici affulsit. Ergo Neapolim

regressa eundem Patrem conuenit, cuius antea opem experta erat: à quo confirmata iisdem se monialibus aggregat, & quarum vitæ rationem ferre non poterat, eisdem nunc exemplo atque oratione ad durius vitæ genus fortissimè præit. Iisdem alia demulsa voluptatum illecebris fœdis corporis libidinibus ancillabatur: cuius seruitij cùm tandem turpitudinem perspexisset, rupit vincula, & filiorum Dei libertatem alacri animo amplexa est. Duo erant, quorum alter vigintiquinque annos, triginta alter confessione abstinuerat, & omnium scelerum fœdis sordibus inferorum pœnas etiam dum inter viuos agerent pręgustare sibi ipsi videbātur; cùm diuinę gratiæ tacti stimulis confessione animam à grauissimo peccatorum iugo subtrahunt. Explicari non potest, quibus lacrymis, quo totius corporis motu suæ lætitiæ sensum declarare conarentur. aiebant enim vix in animum inducere posse suum maiora reperire gaudia, quàm quæ tunc ipsi experirentur, dum à peccatorum labore quiescerent. Nobilium Sodalitas de more pauperes iuuit. & profectò magnum existimari debet principes viros ad pauperum virorum ac mulierum lustra accedere, neque eorum sordes horrere: verùm siquis nosocomia adeat, cùm singulis diebus frequentes nobiles viros eò commeare aspiciat, ægrosque omni officio recreare, quos sine stomacho intueri aliquis alius non sustineret, vix lacrymas ad tantæ pietatis specimen continebit. Et quo diuturnius foret hoc miserorum solatium, magna pecuniæ vis ita collocata est, vt annuis fructibus qui excolliguntur affecta ægrorum corpora recreentur. Iam nostri stipe per vrbem corrogata publicis detentos vinculis nutriunt, & Sacramentorum pane reficiunt. Cōfessiones exceptas propè dixerim infinitas

finitas: conciones per compita habitas ſcienſ volénſque prætereo.

Collegium Neapolitanum.

AVDITORES habemus 850. plerique omnes non maiore diligentia in animum diſciplinis excolendum, quàm pietate ac religione exornandum incumbunt. quare Sodalitas B.Virginis, quæ ex adultioribus ſcholaſticis conſtat, 300. numerat; duæ reliquæ, quarum altera teneriores, firmiores altera adoleſcentes expolit, ducentos. Deſudat præterea Collegium in inſtituenda plebe, è qua nongentos viros in diuerſas diſtributos claſſes ita informat, vt vniuerſæ ciuitati non obſcura virtutum omnium exemplaria ad imitandum ſæpe proponat. Ex his Sodalitatibus, quaſi ex agro feraciſſimo, tanta ſeges effloreſcit, vt plurimæ Religioſorum familiæ, vel famem ſuſtentent ſuam, vel locupletiores euadant. Septuaginta viri paucis menſibus nomina dederunt Carthuſianis, Capucinis, Societati noſtræ ad quoſcunque tamen Religioſos adierint, iis facilè Societatis noſtræ alumnos ſe eſſe ſignificant. Vix perſuaſum duobus, qui Societatem noſtram adamarunt, vt tantiſper in noſtra Probationis Domo noſtris ſeſe inſtitutis imbui paterentur; tanto enim animi ardore Indias anhelabant, vt earum deſiderium cuiuſlibet eos moræ impatientes redderet. Luſitaniam cogitabant, quo facilior inde in Indias traiectus foret. Sacerdos omni ſtudio diligentiáque à noſtrorum ſibi conſuetudine cauebat; verebatur enim ne qua nos dicendi arte pollere exiſtimabat facilè ſibi perſuaderemus, vt nuncio terrenis rebus remiſſo nobiſcum vna contra communes animorum hoſtes militaret. hæc dum fortè ſecum

agitaret, quandam vocem hæc dicentem sibi exaudire visus est, Non est cur de me queraris in extremo iudicij die, Societati IESV tibi nomen dandum esse prædixi, salutis viam ostendi, tuum erit vel hanc ingredi, vel aliò te conferre. Permotus his vocibus sacerdos ad nostros accurrit, rem aperit, omnibus precibus in Societatem nostram admitti petit: & iam ex armorum, quæ in tirocinio fit prolusione fortissimum commilitonem nobis accessisse gaudemus. His Sodalitates nostræ fructibus Religiosorũ familias alunt: verùm non minores sunt ij, quibus Neapolitani populi affectos animos curant. Adolescens quidam, cui alia omnia erant, quàm modestia, potiora, tanta ira in nostrorum cœtuum Sodalem exarserat; vt cùm omnibus hominem in celebri quodam loco contumeliis onerasset, stricto deinde mucrone mortem minaretur. Sed ad hæc non degener B. Virginis filius, Et mortem, inquit, libentissimis animis Dei caussa suscipiam. continuoque ad insanientis adolescẽtis pedes accidit illos exosculaturus: quæ voce motuque corporis ita turbidum adolescentem affecit, vt discussis, quas iracundia offuderat, tenebris in liquidissima luce, quàm acerbus impium Sodalem fuisset, potuerit contemplari. Atque vt apertiùs intelligatur hos B. Virginis filios non tantùm de sua, verùm etiam de aliorum salute laborare; quidam ex his virum nouerat nefariis implicari sceleribus, eiusque etiam conditionis esse, vt in grauiora quotidie facinora eruptu-rus videretur. quare huius salutis auidissimus artes versabat omnes, quò infelix ille ex infami vitiorum cœno emergeret. cùm ars nulla caderet è sententia, accidit vt aliquando ei per vrbem ambulanti obuiàm fieret. arripuit auidè oblatam occasionem noster, & blandè hominem appellans

secretò

ſecretò quædam ſe magni momenti cum eo communicaturum affirmauit, ſi ad proximum vſque templum ſe ſequi vellet. Ille conditionem non aſpernatus templum ingreditur; ibi B. Virginis Sodalis noſter opem implorans tam efficaci oratione hominem aggreditur, vt primo congreſſu manus ſe victum dare, & ad meliorem frugem recipere vir ille cupere ſeſe fateretur. Verum, inquit, cùm è lucro quod ex hac vitæ ratione mihi prouenit, domus anguſtias vtcunque tolerem, quodnam honeſtum vitæ genus inibo, in quo mihi fame pereundum non ſit? tunc victoriæ lætitia exiliens Sodalis, Quinque, inquit, denarios in dies ſingulos meis mihi laboribus parare conſueui; horum tu duos accipe, teque vitamque tuam tuere. Mouit hominem non oblati lucri magis vtilitas quã flagrantiſſima Sodalis caritas. manantibus itaque lacrymis oblatam conditionem amplexus inſtitutam vitæ rationem omiſit. Sodalitati B. Virginis, quam trecentos numerare diximus, ſolemne eſt ſemel ſingulis hebdomadis ducentis corpore affectis in noſocomium cibos afferre, eorumq; menſis miniſtrare, à prandio ægros animos muſica & Chriſtiana doctrina recreare; ibi cùm è noſtris ſacerdotibus ſemper aliquis & Sodalibus & ægrotis præſtò ſit, non mediocris animorum fructus ſæpe colligitur. Erat Neapoli hæreticus quidam, quem occultò à Geneua ſcelerum omnium officina principes viri ad id alebant, vt quo ipſi veneno inſaniebant, ſanas Neapolitanorum mentes, ſi qua ſe daret occaſio, poſſet inficere. Is dum populum vniuerſum ad noſtri cuiuſdam ſacerdotis conciones cerneret confluentem, ipſe quoque audiendi ſtudio accedit. hîc dum noſter ſumma, & vocis & animi contentione de æternorum ſupplicorum ratione diſſerit; ita hæretici fregit ani-

mum, vt eum de ſententia omnino deiecerit. Cogitabat itaque Romam, quò Eccleſiæ reconciliaretur, & cum Chriſto rediret in gratiam; verum hanc infelici ſpem repentinus morbus abſtulit, qui in ſingula momenta ingraueſcens in vltimam deſperationem adduxerat hominem: quippe qui veritus ne in vulgus manaret hæreticum ſe, extrema omnia potius ſubeunda ſibi eſſe ſtatuerat, quàm ſeſe prodere. At inter hos æſtus fluctuantem ſummo Dei beneficio cæleſtis afflauit aura; vidit noſtrum ſacerdotem ægrotis cum Sodalibus miniſtrantem: ad ſe vocat, eiúque rem omnem multis cum lacrymis explicat, ſentẽtiam expoſcit. Sacerdos ſalutaribus monitis labantem animum confirmat: deinde vt rem Illuſtriſſimo Cardinali aperiat perſuadet, quod ille non grauatè fecit: Cardinalis Põtifici id ſignificat, qui multa lætitiæ ſignificatione reſipiſcentẽ filium quàm lautiſſimè excepit. Narrabat hæreticus ille multis ſe annis in Italia verſatum, multis ſe hæreticis ducem fuiſſe, viamque ad plurimos ſimili contagione imbuendos præmonſtraſſe; curabat in primis plurimos hæreticorum libros per Italiam diſſeminando, quò ſeges malorum aliqua tandem exiſteret. quatuor à ſe Neapolim ſocios præmiſſos aiebat, quos in Ligutiam diſceſſiſſe cognouerat, vbi ipſe Neapolim attigiſſet, quòd nulla ſpes eſſet ſpargendi virus in ciuitate, quæ Sacramentorum antidoto tam frequenter vteretur. Sed è Sodalitatibus tandem abeamus. Scholaſtici noſtri diebus feſtis in plateas prodeunt, tantoque animi ardore ad populum verba faciunt, vt tria nonnumquam etiam quatuor audientium millia lacrymis ac vocibus quanto peccata odio deteſtentur, ſæpiſſimè fateantur. Hinc plurimæ totius anteactæ vitæ confeſſiones, hinc aliæ inſtitutæ viuendi rationes

Graſſi-

Grassator quidam, cùm plurimos annos vitam omni flagitiorum impuritate, & scelerum immanitate inquinatissimam egisset, ita dicentis nostri oratione commotus est, vt vix concione dimissa ad illius pedes acciderit, modumque expetierit, quo animi fœditatem posset eluere: atque haud ita multo pòst de Fratris nostri sententia, quas in tota vita conceperat maculas confessione abstersit. Quidam cum sica inimicum opperiebatur, vt illius sanguinem, quem auidissimè sitiebat, hauriret: at dum scholasticum nostrum in ea ipsa platea dicentē audit, mutat consilium, rem aperit, & cum inimico redit in gratiā. Illud etiam illustrius. quidam duodecim ipsos annos confessione abstinuerat, tam immani odio in inimicum exarserat, bis morbi violentia eò deductus, vt medici mortem denunciarent, nullam sibi Sacramentorum mentionē fieri passus erat: tandem dicentis nostri oratione permotus ita flexit animum, vt cum lacrymis ab inimico veniam pacemque poposcerit.

Domus Probationis Neapolitana.

ALVIT hoc anno Probationis Domus ad sexaginta, cùm ægrè suo vectigali quadraginta tueri posset. Tirones ad omnem Societatis nostræ disciplinam exculti.

Collegium Catacense.

DVODEVIGINTI ferè in hoc Collegio: in his octo ad domesticos vsus Adiutores, magistri Grammaticæ & Humanitatis duo, is præterea, qui Philosophiam docet. Consueta nostrorum officia prætermittam, vt sunt confessiones exceptæ, restincta odia, eorum qui in publicis custodiis

diis detinentur angustiæ stipe per vrbem corrogata laxiores effectæ. Tradendæ doctrinæ Christianæ ratio ita ciuitati arrisit, vt omnium concursu & studio celebraretur; rustici etiam è proximis pagis visendi studio consuebant. Puerorum longum agmen, cantus, & breues per compita, & in foro ipso conciones volentes nolentes homines in nostrum templũ compellebãt. Quamquam & Superûm monitis minisque ad nos adducti aliqui. Mulier in summa rei familiaris difficultate, & mariti socordia adulteri spectabat opem. Cùm noctu restincta lucerna quieti se daret; puer venustissimus facem manu præferens eius se oculis obiecit, intuitusque his fermè verbis admonuit; I mulier, i celerrimè ad Patres Societatis IESV, & confessione te expia. quibus dictis euanuit, & dicto audiens mulier vni è nostris se aperit, & saniora consilia capit. Institor quidam cùm coëmendæ mercis gratia iter faceret, in publicum opiduli cuiusdam diuersorium se receperat hora noctis ferè tertia eius diei, qua die Ecclesia de B. Paulo triumphum celebrat; cùm ecce tibi ex illa hominum turba quæ in eo diuersorio versabatur, senex quidam peregrini hominis habitu, graui aspectu, mediocri corpore, cui comes adolescens erat, ad institorem accessit, eumq; suo nomine appellans hæc in aurem dixit, Si nescis, quas has rei familiaris angustias es coniectus (& quidem in maximis rei domesticæ miseriis versabitur) quòd peccatum illud, licet pluries confessionem obieris, nondum es confessus. Et quodnam peccatum, ait adolescens, nam re vera non memini. tunc senex, Veniat in mẽtem illius sceleris (nomine & loco & tempore clarè indicat scelus) et quando hoc confessione dilutum? Mirari hic adolescens, obstupescere. octauus enim annus agebat

tur cùm patratum crimen, præterea in solitudine mera & nullo teste. atque vt initio semel atque iterum sacerdotem præ verecundia celasset, sceleris deinde omnino memoriâ deposuerat. Rogat igitur obnixè senem, vt quisnam esset, mortalis ne an cælestis aliquis, patefaceret: negat ille, tantùm vt confessione animi sordes eluat postulat. promittit adolescens, imò ne quid temporis interponeretur, ostendit se libẽter eodem quem admonitorem expertus erat, confessario vsurum. sed cùm senem aspiceret abnuentem, Aliquem, inquit, è Societate IESV sacerdotem conueniam, si placet. tunc senex, Rectè tu quidem feceris. quibus dictis cum socio ex institoris oculis properè euanuit. Res familiaris, quæ pertenui nixa fundamento hucusque fluctuauerat, nunc tandem confirmata. Iulia enim Zacconia mater & Isabella & Cornelia Ricca filiæ tantum pecuniæ post earum mortem ad nos prouoluendum attribuerunt, quantum ad Collegij fundationem satis fuerit. Quadraginta horarum preces magnifico apparatu celebratæ.

Collegium Nolanum.

VASTATA morbi sæuitia vrbs sex tantùm è nostris habuit, quorum labore ciuium reliquiæ recrearentur; horum tamen operâ effectum est, vt qua die nascentis Domini memoriam celebramus, in templo nostro sanctissimam Eucharistiam ducenti sumerent. non exiguus numerus, si mortuorum multitudinem spectes. Illud mirandum accidit: quidam plurimos annos pellicem tam pertinaciter adamauerat, vt nullis cohortationibus ab impudico potuerit amore reuocari. Dum morbus grassaretur,

ſaretur, mulierculà vim mali non tulit, & die
obiit ſuum. occaſionem nactus ſacerdos quida
è noſtris hominem conuenit, docet quàm acri
in eos diuina ſoleat iracundia deſæuire, qui illi
patientia diutiùs abutantur. Dat ille permo
manus, ſed confeſsionem in tempus commod
differebat: noſter inſtãdum ratus hominem nu
quam dimiſit; quoad confeſsione excepta à pe
catorum ſordibus expurgaſſet. mirum dictu ha
ita multo pòſtrepentina abſumptum morte in
cto ſui eum reperiunt. Res familiaris aucta no
nullorum liberalitate. nam ſi quam pecuniam
uerſi legauerunt, in vnam colligas ſummam,
facilè mille aureorum numerum ſuperabit. Co
nelia Albertina exceſsit è vita, femina noſtri
mantiſsima, trecentorum aureorum nos here
inſtituit, quibus ſacellum in noſtro templo ex
dificaretur, ſuæ in Deum atque in nos omnes pi
tatis monumentum.

Collegium Aletinum.

VIGINTISEX in hoc Collegio fuerunt, ac tred
cim, qui in eo ſunt ſacerdotibus vix reſpira
di tempus eſſe conſueuit. tantus eſt hominu
concurſus, tum ad animos confeſsione abluen
dos, tum ad ſalutaria monita excipienda. & pro
fectò eos è noſtra conſuetudine fructus coll
gunt, vt è pietate ac modeſtia, quæ in eis liqu
diſsimè elucet facilè cuiuis appareat eos eſſe no
ſtrorum Sociorum labore atque induſtria ex
cultos. Feriis antecineralibus, cùm de more qua
draginta horarum ſupplicationes inſtituerentur
eaſque & muſica & apparatu exornaremus, it
vniuerſam ciuitatem commouimus, vt ciues no
alias ſibi voluptates quærendas eſſe ducerent
quàm

quàm in nostro templo cælesti pane, sacris concionibus precibusque seque mentemque suam reficere. Turcæ sex catechismo instructi nostrorum labore, & salutari aqua abluti sunt. Sodalitates quatuor, quas hoc Collegium instituit, in dies singulos maiora capiunt incrementa. ex ea in qua adolescentiores informantur, quatuor Societatem ingressi, quatuor Capucinis sese aggregarunt, nonnullis etiam aliæ Religiosorum familiæ saluti suæ accommodatæ visæ sunt. Quidam cùm è B. Virginis filiorum cœtu defecisset, & in omnem libidinē pronus vitam ageret; noctu per somnium fœdissimum Æthiopem in aula homines in frusta cædentem conspexit: quo aspectu pertertitus, ac quid consilij caperet incertus, videt mulierem formosissimam è cuius vultu tantum fulgoris & gratiæ emicaret, vt facilè Dei matrem agnosceres. hæc ad adolescētem conuersa, Quàm primùm, inquit, sæuissimas huius Æthiopis manus experiere, nisi ad pristinum vitæ genus redieris. Discusso somno cùm diu anceps flagrantissimis precibus à Virgine exposceret, vt viam præmonstraret qua eundum esset; inter orandum mulier niueo fulgens amictu eius sese oculis offert, eumque Sodalitium repetere iubet, si imminens periculum vellet effugere; quod ille properè executus, vt speramus, turpissimi hostis manus euadet. Quinque studiorum classes, Casuum scilicet conscientiæ, Philosophiæ, & tres humaniorum litterarum reliquæ magistrorum industria vt cùm maximè florent.

Colle-

Collegium Barienſe.

DVODECIM è noſtris, ſacerdotes quinque, magiſtri duo, Coadiutores quinque in hac prouincia deſudarunt. & labori par fructus. ingens confeſſionum numerus exceptus, quem aut Germanorum & Belgarum ad B. Nicolaum religionis ac pietatis ergô confluentium concurſus. Doctrinæ Chriſtianæ tradendæ vſus, qui iam pænè exaruerat, ingenti ciuitatis bono ſummo omnium ardore reuiguit. Sodalitates ſuum tuentur & nomen & decus: beata etiam Virgo non obſcurè Sodales ſibi curæ eſſe ſignificat. Acriter in eos inuehebatur Pater è noſtris Sodalitatis præfectus, qui ad comœdias accederent, quæ per eos dies habebantur. Proiectæ quidam audacia in eodem ipſo loco vbi Pater verba faciebat, affirmare non erubuit quotidie ſe ad flagitiorum omnium magiſtros illos ſpectandos audiendosque acceſſurum, neque à tam nefario conſilio vllius vnquam oratione potuit deterreri. Neceſſe igitur fuit inſanientem hominem à ſanorum cœtu remouere. Sed illum in tanta inſania verſari beata Virgo haud diu paſſa eſt; etenim dum ſcelerum artifices ſpectat, aula in qua fortè comœdia dabatur, cùm & ſcelerum & virorum pondus ferre non poſſet, concidit: cuius ruina ita exceptus eſt, vt dies plurimos in lecto decubuerit. ægritudo tamen corporis menti reſtituit ſanitatem, & cùm mali cauſam optimè intelligeret, peccata aperiit, atque iterum inter B. Virginis filios numerari ſe omnibus precibus petit. In templo S. Nicolai quidam è noſtris per Quadrageſimam ad populum habuit conciones, tanta omnium ordinum approbatione, vt nunquam ciues omnes auidiùs, & verbi

verbis, & concurſu audiſſe ſe aliquem alium fa-
terentur. Ergo confeſſiones totius anteactæ vitæ
plurimæ auditæ, inimicitiarum faces reſtinctæ,
abiectæ pellices, ſeptem etiam meretrices, vbi pu-
dori conſultum eſſe poſſet, collocatæ. Per hos
dies cùm noctu cuiuſdam nauis fragmẽta ignem
concepiſſent, atque vt erant pice oblita pertina-
ciùs, quàm vt facilè reſtingui flamma poſſet, ar-
derent, latiùs coorto vento fundere incendium
cœperunt: quod priuſquam occurri poſſet, arma-
mentarium comprehendit, atque ingenti ædifi-
ciorum ſtrage mortales plurimos hauſit. noſtri
in tanta ciuitatis conſternatione ſummo labore
fouere vulneratos, confirmare fluctuantes, reme-
dia contra ſæuientem ignem parare. Sequenti die
concionator noſter diuinam vltionem extollens
ita commouit populum, vt non pauci ad melio-
rem ſeſe frugem receperint. Collegium noſtrum
decorauit præſentia ſua huius ciuitatis Præſul
Cardinalis Bonuiſus, eiuſque aduentum noſtri
vario emblematum verſuumque genere celebra-
runt. ipſe qua præditus eſt humanitate mirificè
ſe noſtrorum officiis delectari ſignificauit, & ver-
bis & re ipſa ſæpe declarat quanto nos ſtudio
complectatur. In ſummis verſabamur rei familia-
ris anguſtiis, ſed iam nonnullorum liberalitate
reſpiramus, ciuitas ipſa ſumma cum noſtrorum
laude quingentos aureos attribuit, mille tres no-
ſtræ Societatis Patres: hac itaque pecunia ſuble-
uati duo millia aureorum æris alieni diſſoluimus.
Donati præterea ſumus à noſtro P. Generali duo-
bus aureorum millibus, quæ quidam Societatis
noſtræ Pater Societati largitus erat. his itaque
annuum vectigal creuit: nam ſexcentos alios ſe-
poſuimus, vt eorum cenſu quodam ære alieno li-
beremur. Lampas argentea, qua hoc anno vnà

cum affabrefacto calice & theca, qua Christi Domini Corpus asseruaretur, Collegium nonnullorum liberalitate auctum erat; cuiusdam improbi ac facinorosi hominis sacrilegio ablata, casu, et diuinam prouidentiam velis agnoscere, in quibusdam sarcinulis reperta est.

Collegium Salernitanum.

SVNT in hoc Collegio omnino vndecim, sacerdotes quatuor, magistri duo, Coadiutores quinque. Sodalitates & scholæ in dies vndique confluentium numero augentur, quòd plurimi apertissimè intelligant, quantum vel Sodales nostri pietate, vel auditores doctrina inter ceteros emineant.

Collegium Consentinum.

INANIS profecto laboris erit sedatas hîc à nostra discordias, cuius frugis feracissimus est ager Consentinus, enumerare. confessiones exceptas prætermittam, quòd nihil hoc Collegium vulgare in suos referri annales velit, cùm in præclarissimorum facinorum vberrimo solo versetur. Manauerat in plures Brutiorum furor tantus, vt in ipsos sæuire, ac veneno sibi mortem conscisce pro nihilo ducerent. admoniti tandem, vt quæ bruta animantia in summo furore vsurpare non auderent, ipsi homines auersarentur. Præcipuus labor fuit in reuocando ad sanitatem feminam, cuius aures ita insania obstruxerat, nullus vt ad tus sanioribus consiliis appareret: emolliuit tandem duritiem tantam vitæ dulcedo. Beatæ Virginis Sodales extremis Bacchanalibus, quando ad horarum preces frequens ciuitas celebrabat, per

comp-

compita & bacchantes ciues longo agmine flagris sese cædentes incesserunt, spectaculum profectò Superis pariter mortalibusque gratissimum. Excursum in proximos pagos. grassabatur per agros pagis quibusdam finitimos infinita prorsus vermium multitudo, quæ segetes, & quidquid præterea viride in agris esset auidissimè depascebatur. arbores ipsę frondibus à tanta lue spoliatæ, nec fructus fouere, nec sese à Solis ardoribus tueri poterant. pagani cùm his se malis circumuentos cernerent, nec quibus contrà obuiàm irent artibus appareret; magi cuiusdam opem implorant. iamque facinus patrabant, & magus nefario quodam carmine deuouere cœperat vermes; cùm noster qui per eos dies fortè aderat accurrit, & voce atque auctoritate magum ab incepto deterret, simul paganos, vt peccatorum pœnas potiùs à Superis deprecarentur, docet, quàm nouis sceleribus iustam in se Dei iram inflammarent. Ergo impetrata priùs ab Archiepiscopo benedictione indictis supplicationibus, dum longum agmen procederet Patre ducente, precesque canerent ad pestem illam arcendam; ignea de cælo trabs incredibili fragore concidit, ac facilè fœdam illam vermium colluuiem non minore omnium lætitia, quàm admiratione vastauit. Non obscura adhuc suppeterent nostrorum facinora: sed profectò importunam ducimus in summo omnium luctu lætorum memoriam. nam cui nostrûm vacet animus lætis dum P. Claudium Migliaresium Rectorem Collegij, cuius ductu res gerebatur, fato quamuis non immaturo, satis tamen acerbo extinctum meminerit? equidem vt de me fatear, quamuis excitem ipse me vt qua consueui tenuitate dicendi tanti viri laudes exponam, quæque pro Societatis dignitate tuenda fortissimè

gesserit, commemorem, cùm viuidam illam i
genij vim nullique omnino negotio impare
extinctam, animique vigorem vel in extrema
necta iuuenilem mortis iniuria torpentem
memoriam reuoco; facere omnino non possu
quin omnis quoque orationis meæ ardor s
diumque flaccescat.

Collegium Barolitanum.

ENITVIT nostrorum diligentia in conciliand
multorum pace, & quidem principum vi
rum, quorum odia in ciuitatis ruinam erupt
videbantur. Accesserunt ad templi ornatum m
bilis cuiusdam matronæ pietate vestes acu pic
quæ facilè quingentis aureis æstimantur. Ins
tuta quoque noua opificum Sodalitas, quam m
mediocres fructus tempore suo laturã speram

Collegium Teatinum.

QVADRAGINTA horarum preces, quas extrem
Bacchanalibus nos apparare consueuim
cohonestauit Archiepiscopus concione sua. Be
tæ Virginis Sodales vniuersæ ciuitati facilè dec
rant, cuius se matris filios profiteantur, ægros
uisunt, cibos afferunt, pacem conciliant. Neq
nostri sibi desunt: confessiones auditæ plurim
odiaque principum virorum sublata. Luxit h
anno Collegium Rectorem suum Ferdinandu
Bonitum virum religionis ac pietatis omni
singularis. is dum in B. Virginem studium testa
cupit, & peregrinatione suscepta Lauretum p
dibus inuisit, contrahit letalem morbum. Du
in lecto decubuit, non tam de sua valetudin
quàm de nostrorum omnium labore sollicitu

long

longè molestiores esse nostros, dum sibi ægroto tanta diligentia ac sudore præstò essent, quàm ipsam flagrantissimam, qua vrebatur febri fatebatur. dum supinus integros dies cælum suspiceret, monitus ne semper eo corporis situ esset, quo & febris acrius exarderet, & corporis vires frangerentur; Iam, inquit, tempus est, vt cælum, quò mihi paulo pòst eundum erit, contempler. ætate prouectus Societatem ingressus eo animi candore egit, vt omnino repuerascere; ea submissione, vt dignus Superioribus nostris visus sit, qui semper cum imperio esset. Nostros ad laborem præibat semper: neque ita se domesticis curis distineri patiebatur, vt non plurimum temporis proximorũ saluti, quam incredibili ardore curabat, vacaret. Luxerunt itaque tantum virum non nostri solùm, sed Teatini etiam omnes, curatum solatium, miserorum perfugium, carissimum patrem auferri sibi dolentes.

Collegium Aquilanum.

NVMERAT hoc Collegium è nostris tredecim. Auditorum numerus creuit ad 250. Nobilium Sodalitas, quæ septuaginta constat viris, sacellum in quo B. Virginem colit non vulgari liberalitate ornauit. Suam quoque in Virginem pietatem pari studio declarant nonaginta è plebe, nec non & centum è tenerioribus adolescentibus, qui scholas nostras celebrant. Iam confessiones auditas, conciliatas multorum amicitias, ceterosque nostræ Societatis labores enumerare superfluum erit.

Collegium Beneuentanum.

FRVCTIBVS nostris, qui septingentorum aureorum summam conficiunt, & centum septuaginta, quos eleëmosynæ nomine nobis Archiepiscopus largitur; alit hoc Collegium tredecim, sacerdotes quinque, è quibus vnus Casus conscientiæ docet; humaniorum litterarum magistros duos. Coadiutores quinque; & quod æs alienum contraximus, duo scilicet aureorum millia ex domum coëmptionibus, ferè sumus exoluti. nam Artistes ad se recepit mille se soluturum, & quo spes firmior foret, iam nostro nomine eiusdem pecuniæ censum persoluit: princeps præterea vir mille se reliquorum onere nos liberaturum affirmat. Multorum extincta odia. E nostris quidam dum ad B. Virginis Sodales quibus prœerat verba faciunt homines octo in medium prosiliunt, & positis inimicitiis alter ab altero veniam pacemque exorant. Excursum in vicinos pagos toto ferè hoc anno, in quibus incredibile dictu est quot confessiones auditæ, quot amicitiæ conciliatæ, quot veneficia abolita. Institutæ præterea in quibuscunque pagis ad quos adeunt nostri, B. Virginis Sodalitates, quæ iam sine nostrorum opera florent maximè, & Christianæ pietatis fructus ferunt omnino præstantissimos. Dum inter paganos diuersorum pagorum de agrorum confinium oborta contentio ad arma agrestes homines concitasset, & iam vtrimque acies & tela expederentur; Sodales, vt à Patribus nostris acceperant, suum esse rati tantum nefas auertere, arrepta præ se quisque Christi in cruce pendentis imagine, nunc huc nunc illuc discurrere, & qua pacis commoda disserendo, qua contentionum mala com-

memo-

memorando, peruicere, vt depositis odiis vulnera & neces quas inferre parabant, osculis ac mutuis amplexibus permutarent.

Residentia Tropiensis.

TRES omnino hæc Domus habuit: vnum ad domesticos vsus Fratrem Adiutorem, sacerdotes duos, qui vt tantam siluam purgare minimè potuerunt, ita eius partē aliquam excoluerunt, & ex eius feracitate quantos vniuersa mox allatura sit fructus, facilè coniecerunt. Difficile explicatu est, vt omnes afficiantur cùm pueri Christianam doctrinam docentur, cùm per vrbem singulari modestia concinentes incedunt. Egregiam præterea in nos voluntatem qua possunt beneuolentiæ significatione declarant. Concionatorem nostrum in templo verba facientem, summa omnium ordinum approbatione audiuerunt: omnesque fatebantur quadraginta abhinc annis nunquam se parem audiuisse. Ingens è tanto audientium studio secutus fructus, quocunque enim concionatori libitum ciuitatem impellebat, vt ex his, quæ subiiciemus facilè dignosci poterit. Cùm aliquando ad salutari animum confessione expiandum auditores hortaretur; tanta extitit eorū frequentia, qui eius parerent monitis, vt quadringenti ab ipsius Episcopi manu Sanctissimam Eucharistiam susceperint. Cùm vniuersa hæc ciuitas per id tempus rei frumentariæ angustiis premeretur; eò res deuenerat, vt plurimi, quibus tenuiores erant facultates, fame absumerentur. neque tanti mali facies locupletiorum ad misericordiam flectebat animos, qui magnam frumenti vim horreis concluserant: quò maiore mox quæstu venundarent. Concionator noster re cognita suggestum con-

ſcendit, tantaque dicendi arte, eoque animi ardo re in hos eſt inuectus, vt continuò ſuæ eos auaritiæ pœnituerit, & apertis ſequenti die horreis omnibus frumentum expoſuerint. Eſt ferè vniuersa Brutiorum gens eius ingenij, vt cùm in omnes prona ſit iracundiam; nihil in eorum animis pertinaciùs hæreat quàm iniuriarum memoria. enim tam altè in eorum pectora deſcendunt odia vt quos deinde fundunt filios & nepotes, eadem odia, eaſdem inimicitiarum faces longo ordine referant. Ergo ſicubi noſtris elaborandum eſt ſimultatum ſemen radices agat, hìc profectò omni ope deſudandum. nam dici vix poteſt, quam ingens mox æterno humani generis hoſti ad ſcelera omnia propaganda campus aperiatur: at tam praui ſeminis adulta ſit ſeges, nunquam opinor pretioſiores è mali dæmonis regnis prædiaget quiſpiam, quàm ſi caritatis faces in eam iniecerit, atque ita nitatur, vt quam malus dæmon cædium ac rapinarum fructus iam-iam laturam arbitrabatur, ea Chriſti amoris igne purgata ſublatis inimicitiis in mutui amoris Chriſtianæque beneuolentiæ fructus effloreſcat. Huc itaque intendimus. nec vanus labor, frater fratri cædem parabat, & iam ſumpto ſclopeto intẽpeſta nocte in via, qua fratri tranſeundum eſſe ſciebat, obſcurus verſabatur, vt inſidiis nec-opinantem excipiret & profectò ſcelus patraſſet, niſi mutato conſilio frater aliò diuertiſſet. quibus cognitis noſter ſummo labore tandem effecit, vt ſanguinis communionem agnoſcerent. Vniuerſa ferè ciuitas in duas diuiſa factiones armis inter ſeſe decernere parabat: ſed noſtrorum precibus ac conſilio diſcuſſis offenſionum tenebris arma depoſuit. Iterum cùm maiore mole efferbuiſſent odia, & iam, cùm hinc inde minæ & contumeliæ inimicos

ſollici-

sollicitarent ad pugnam, decreto pugnæ die ac loco quisque sese pararet ad prælium; admonitus qui ciuitati præerat, ne tantum nefas pateretur, & armis atque auctoritate eos motus compesceret, negat id se facturum. Hac spe depulsi nostri cùm alia nulla superesset via Præsulem cõueniunt, docent quo loco res sit, in memoriam reuocant quibus eos summus Pontifex Clemens subiiciat pœnis, qui alios ad pugnam prouocare non verentur, præsertim cum ij ad quos talia prohibere certamina spectat, ea æquo animo paterẽtur: tunc enim pœnas vel ad ipsa templa pertinere in quibus sacrorum solemnia celebrari minimè possent. His excitatus Præsul dum meliùs rem cognoscit, templorum fores occludi iubet, omniq; templorum aditu populum prohibet: quo tantum terroris incussum est vniuersis, iis præcipuè qui manus conserere cupiebant, vt pro se quisque doctiores consulere cœperit an tantarum pœnarum iam rei essent, & libentiùs arma deposuerint, quàm antea suscepissent. Nullus erat adolescenti vel linguæ ad loquendum, vel aurium ad audiendum vsus: hic quòd nostræ domus fundatorẽ cognatione attingebat, ac ferè semper cum nostris versabatur, nec nullius momenti fructus è nostra consuetudine tulit; summa nostrorum diligentia effectum est, vt sanctissimum IESV & B. Virginis nomen satis distinctè posset efferre. ad suos appetente iam nocte reuersus clara atque elata voce nomen IESV ac Virginis inclamat. mirari primùm domestici, obstupescere, mox ingentis lætitiæ vim cùm taciti continere non possent, proximos quosque ad tantæ rei nouitatem cognoscendam conuocant. concurrunt vicini, puerum paulo antè omnino mutum semel, iterum, centies, in sanctissimo Seruatoris nomine exultantẽ non sine stupore suspi-

ciunt; mox cùm per vrbem vt fit res percrebuisse tantus fuit omnium ordinum concursus, admira tio tanta, vt vix contineri potuerint ne ad temp discurrerẽt, & æris pulsu, & supplicationibus De gratias agerent. Et profectò mirandum fuit p tuisse eum doceri aut aliquid eloqui, qui surd omnino esset. Porrò egregia omnium in nos v luntas liquidissimè apparet. Quidam iam quatu aureorum millia nobis legauit hac ratione, vt h ius pecuniæ fructus ad nos pertineãt, vbi primu ipse inter viuos agere desierit. ab alio quinq millia eadem lege speramus. etiam honesta qua dam matrona cùm in grauissimum morbum in disset, facultatum suarum, quinque scilicet aure rum millium, nos heredes instituit, & recupera valetudine eandem in nos voluntatem idemq studium seruat. ergo cùm & iis fructibus, quos pecunia à fundatore nobis legata colligimu eiusdem fundatoris æs alienum dissoluamus, Tropiensium liberalitate subleuemur; breui sp ramus fore, vt sedes hæc Collegij formam acc piat.

PRO

PROVINCIA MEDIOLANENSIS.

NVMERAVIT hoc anno Mediolanensis prouincia Socios circiter trecentos. Domus Professa D. Fidelis trigintaseptem; Braydense Collegium nonaginta; Genuense trigintatres; Taurinense vigintiocto; Comense duodecim; totidem Vercellense; quatuordecim Montis Regalis; Cremonense duodecim; Domus Probationis Aronensis quadraginta plus minùs; Missio Intimoliensis duos; Alexandrina quatuor; Ticinensis tres; Niciensis duos, totidem Lucernensis atque Castri Delphini. adscripti in Societatem sexdecim; mortui septem.

Domus Professa Mediolanensis S. Fidelis.

DVO decessere vita P. Simon Arpius & P. Franciscus Butironus, vterque optimè de Societate meritus, variisque pro Dei caussa defunctus laboribus. Ad hunc, cùm perageretur funus, magna vis nobilium feminarum certatim confluxit, vt manus piè oscularentur; nonnulli etiam imaginem vtcunque petierunt, & mortuo exprimendam curarunt: adeò integritatis eius & sanctimoniæ opinio insederat in mentibus ciuium. Mira prorsus comitate aduersus alios, seueritate aduersus se ipsum extitit, vt exacta licet ætate atque inclinata, tamen nihil non appetierit modò, verùm

rùm ne admiserit quidem, quod proprium esse atque singulare; flagellis autem ita corpus accipiebat, vt in sene adolescentiæ alacritatem atque impetum minimè desiderasses. Satis læta fuit hoc anno rerum spiritualium messis; aucta est in primis duabus B. MARIÆ Congregationibus, vna nobilium mercatorum sanè frequenti; altera opificum. horis pomeridianis conueniunt, & in vtraque vigent pietatis officia. In nostro templo Sacramentorum magna frequentia; præsertim vetus Christo Domino & eius SS. Matri dicatis diebus. Illis ipsis diebus quibus populi multitudo bacchari, & quasi quædam lupercalia celebrare solet, habita est ad augustissimæ Eucharistiæ Sacramentum solemnis supplicatio ingenti totius ciuitatis concursu, omnibus admirantibus, & factum collaudantibus. Concionatorem habuimus, qui & Quadragesimæ diebus, & reliquo anni tempore ad medium vsque Septembrem dixit ad populum magna auditorum circumsistente frequentia, fructuque non pœnitendo, & inde secutum vt multorum inopia subleuata fuerit ex eleëmosynis inter concionandum collectis. Hoc etiam anno expositæ primùm fuerunt in templo icones B.P. Ignatij & B. Francisci Xauerij, nec sine singulari multorum voluptate. Mirum quàm multis ipse in variis morbis, & animi difficultatibus oppressis adfuerit B.P. Ignatius oratus & exoratus. Itaque ad grati animi testificationem argentea dona iam pendent. In his quidam fuit B. Patri vehementer addictus, qui cum in ardentem febrim, & scilicet dysenteriam incidisset, & grauiter torqueretur: dum Deum precatur, & IESV nomen in capite, in pectore, in vẽtre manu designat, vt meritis & obsecrationibus tanti Christi famuli aliquod auxilium capiat, paulo pòst leni somno

correptus,

correptus, posteaquam euigilasset omnem abiisse morbum intelligit, appetētia ciborum & viribus restitutis. Idem cùm ex renibus laboraret, ex lateribus alter, tertius ex capite; eodem adhibito medico parem sunt opem experti. Alio & consilio sunt vsi. Multi à grauissimis sceleribus ad Christianos mores vitamque traducti. Tres hæretici cum Ecclesia reconciliati, ex his vnus iam ætate prouecta Confirmationis Sacramento munitus: alter Romam profectus, & inde confirmatior ad suos dum redit, in ardētissimam febrim non procul Mediolano incidit; ciuitatem ingressus deposita spe salutis decumbit, Sacramentis expiari postulat. expiatus, & Christi viatico pastus, oleoque sacro delibutus magna pietatis significatione functus est vita. & quidem id diuino beneficio euenisse putandum est, ne quem Dei bonitas ex faucibus luporum extractum ad Christi Domini ouile perduxerat, in patriam & ad suos reuersus, vbi perniciosa libertas viget, iterum præda luporum fieret. Quinque sunt à Turcarum superstitione ad Catholicam Christi fidem conuersi, rudimentis Christianis informati, & solemni concursu salutaribus aquis abluti. In his eluxit pietas duarum puellarum, quas sic ad veram religionem veritatis cognitio incendit; vt statuerit vtraque virginitatem Christo Domino in monasterio consecrare. Dum primis illis baptismi mysteriis initiarentur, idem noster, qui eas instituerat, de baptismi ceremoniis, de bono Christianæ fidei, & de perseuerantia concionem habuit. Ex Iudæis vnus ad Christi veritatem accessit, nec parentis preces qui Mantua aduolauerat, neque minæ potuerunt animum à sancto cōsilio retrahere. Hunc Illustrissimus Dominus Iosephus à Cugna Præfectus arcis Mediolanensis ad sacrum baptisma

suscepit

suscepit. eâdem nostrorum operâ effectum est,
Excellentissimus Gubernator à Fuentes cand
datum illum in Hispaniam studiorum gratiâ m
serit, toleraturus sumptum quamdiu litteris in A
cademia Complutensi vacabit. Non parum etia
profuit alteri cuidam annos 35. nato, nobilique
Hispano nostrorum cõsuetudo atque consilium
Is B. P. Ignatij exemplo ad bonam frugem ex sa
culi vanitate conuersus Sacramenta frequenter
surpat, & in Collegio nostro philosophicis dis
plinis animum excolit, vt paulo pòst religio
cuipiam familiæ det nomen. Quidam iuuen
honesto loco natus, auerso à studiis animo, & po
ditorum societate deprauatus, centum aureo
nummos domi furatus effugerat adductus à m
stris vt ad patrem rediret, culpam fateretur, de
precaretur veniam; itaque cum parente rediit
gratiam, pecuniam restituit, & modò singula
exemplo est, seque bonis in litteris ad religiosa
vitam parat. Tredecim ex iis, qui confessio
apud nos frequentabant, in quibus aliquot nob
les, rebus sæcularibus nuncio remisso, ad vari
Religiosorum familias se contulerunt. Aliquot
item viri nobiles spiritualibus exercitiis cum fru
ctu exculti. Tribus puellis procuratæ dotes 200
aureorum, sine quibus non poterant in virginum
sacrarum numerum admitti. Accepimus multo
rum totius vitæ confessiones magna cum vtilita
te. Non pauci à grauissimis flagitiis extracti, v
impediti. In his fuit perfrictæ frontis muliercula
quæ ementito habitu virili iam aliquot annos
vagata per vrbes & opida multos secum ad æter
num interitum impellebat; tandem ad nostrum
sacerdotem adducta errorem agnouit, effectum
que vt nihil deesset eorum, quæ ad victum cu
tumque necessaria sunt, iamque se egregiè pia
præsta

præstat. Pellices nonnulli reliquerunt: in his aliqui totos octodecim annos & ampliùs in illo cœno volutabantur. A conceptis omnino facinoribus abducti permulti. Quidam inimicum statuerat occidere armis venenatis: nostra admonitione à scelere destitit, hosti condonauit, confessione animum purgauit. Simile quid fecerunt alij duo nobiles, qui grauem offensam acceperant, & tertius item, à quo noster impetrauit, vt vni reo qui ad triremes non ita multo pòst erat deducendus, iniuriam remitteret. Alius vir item nobilis, qui nocturna & diurna alea rem familiarem dilapidabat cum summa coniugis mœstitia, & liberorum detrimento, nostrorum consiliis à pessima consuetudine abstinuit, & modò suis rationibus inseruit. Alius etiam claro genere natus, perditorum tamen consuetudine deprauatus, adeò vt singulis ferè noctibus huc & illuc per vias & compita obuios quoscunque pecunia, vel pallio, vel vtroque nudabat, vel certè baculo malè mulctabat, ita nostrorũ verbis immutatus est, vt omnino pessimam artem & socios abiecerit, & malè parta restituerit. Optimè consultum parenti cuidam, qui proprium filium; & marito, qui vxorem veneno decreuerant tollere. Duabus mulieribus consultum item, quæ præ desperatione sibi vitam laqueo, vel præcipitio statuerant eripere. Impeditæ quatuor cædes, à quibus aliquot familiarum ruina pendebat. Quædam obfirmauerat animum quòd scelerum puderet, vt peccata non aperiret; vnius è nostris benignitate atque consilio se indicauit non sine singulari studio & voluptate. Multæ præposteræ actiones dissolutæ eorum, qui ad nos consilij & expediendæ conscientiæ caussa venerunt; venerunt autem frequentes. Iniusta pecunia restituta. Multæ ciuiles controuersiæ diremptæ,

remptæ, compositæque nostrorum arbitrio. Itu
ad xenodochia, & ægroti, tum prouinciales, tu
Transalpini, quorum fuit magnus numerus, co
fessionis Sacramento, hortationibus, & aliis of
ciis recreati. Contigit aliquoties, vt grauissime
borantes ritè absoluta confessione nullo alio
medio conualescerent. Præterea itum ad vinc
in carceribus, ad quos nostri plurimùm vocan
tum vt confessiones excipiant, tum vt in ta
periculo solentur miseros, & moribundis præ
sint. Et sanè non parum eluxit diuina miseric
dia erga famosum prædonem, qui cùm ad rota
media & effusa ferè tota ciuitate per vias lu
lentas, pluuio cælo, hieme perfrigida supinus
ptaretur equo, palàm testatus est, præ eo quo
gnus erat supplicium huiusmodi præmium vi
ri. In Missionibus, quæ per diœcesim factæ su
haud inutilis est opera facta, nec contemnen
fructus manarunt. Exceptæ sunt vniuersor
aliquot opidorum pagorumque confessiones,
multæ generales totius vitæ: exhortationes, co
ciones, catecheses habitæ, reconciliati dissid
tes, simultates ablatæ, vel impeditæ: multis pe
eandi illecebris occursum. & alia sexcenta id
nus præstita quæ omittuntur quia commun
Illud autem non insigne magis fuit quàm vt
Templum est B. Virginis Assumptæ, ad quod
maximè diebus festis vniuersa ciuitas effund
non tam religionis caussa, quàm (vt ferè fit) vo
ptatis vanitatisque sæcularis; hinc quot mala p
ficiscerentur facilis coniectura est, dum iuuen
te equis insidente, & valuas circumsistente no
lium virginum turba confertim fluit. Ergo ta
to incommodo, cui neque concionatores, neq
alij mederi potuerant, per nostros prouisum Pa
tore vrbis iubente, vt catena ad bene pen
defo

defossos stipites alligata publicam viam intersecet, ne vltro citroque carpenta commeent.

Collegium Braydense.

MIGRARVNT à nobis duo rei familiaris administri, qui vt ad prouectam ætatem peruenerant, ita virtutum omnium erant accessione cumulati; alter fuit Petrus Stopellus admirabili animi tranquillitate vir, victoria sui, laborũ patientia, orationis autem studio tanto, quantum facilè actiones omnes atq; exempla monstrabant. Ante decennium circiter salute deposita grauissimè iacebat ægrotus; cùm ei Dei Mater sese obiecisse dicitur præclara specie: à qua monitus est lõgiùs abesse mortem: quòd plus etiam laboris in Dei famulatu ferendum erat. itaque in eo ipso deinde morbo, qui finem attulit, cùm animam ægrè traheret, neque voces articulatas posset emittere; tamen identidem suauissimum MARIÆ nomen incredibili cum sensu pietatis inclamabat, quasi patronam suam atque matrem propius adesse sentiret. Alter fuit Nicolaus Ferrarius, vnus ex his qui B. P. Ignatium familiariter norant, de quo mira quędam eximia cum voluptate narrabat. Orandi assiduitate, corporis afflictatione, obedientia præsertim, insignis extitit, & amore Societatis. totos dies cùm vacabat in diuina obsecratione ponebat, vescebatur agrestibus ferè cibis admodum parcè. Hic dictitare solebat se non magis B.P. Ignatium admirari solitum posteaquam eum Deus miraculis & fama toto orbe celebrauit, ac fuerat admiratus olim dum mortalem inter nos vitam viueret. tantam ex viuis & spirantibus exemplis sanctimoniæ collegerat opinionem B.P. Ignatius. Hoc anno primum institutum, vt

qui ex tirocinio veniunt, aut qui non ita pride
fuerunt in Societatem cooptati, seorsim dega
Quare sua illis domus, suæ res sic attributæ, vt
Collegio, & diebus vacationis in vinea reliqu
rum commercio careant. In triclinio non me
tantùm vtuntur peculiari, sed mantilibus etia
& aquario. Porrò in istis initiis enituit ardor
nimorum inusitatus. Aliquibus iam dudum
Societate versatis post multas preces permitte
da potestas fuit, vt nouorum more viuerent; a
licèt enixè flagitantibus, præcisè negatum. Et s
constat tam salutaris vtilitas instituti, vt ne
cinium quidem vlla ex parte desideres in Col
gio. Stato recreationis tempore conueniunt
uersi ad colloquia spiritualia: in quibus exem
maximè commemorantur petita ex Sancto
vitis eorum, qui cuique menstruis schedulis co
tigerunt; cùm interea procumbit vnus aut alt
qui errata sua palàm à cæteris aperiri explica
cupit, & summissè contendit. Xenodochia f
quentare, atrium scholasticorum verrere dum
mittuntur discipuli, vilissima quæque ministe
obire, stipem in egentium subsidium corrog
vetera sunt & vsitata. In vniuersum illud affirm
ri verè potest, longè aliam esse in hoc nouello
minario faciem Societatis quàm antea fuerat;
spes est sine dubio tamdiu lætos & vberes fruct
gloriæ diuinæ & religiosæ perfectioni collect
iri, quamdiu adolescentiæ, ne se subitò eiiciat
que profundat, consultum erit. Sodalitates B.M
riæ magis ac magis in dies proficiunt, nec in
priuatos solùm parietes se continet pietas, sed
manat foras, spectaturque præsertim in xenod
chiis, vbi sternuntur lectuli, porriguntur sor
tiunculæ, abluuntur cum osculo pedes ægrot
tium, euerruntur quisquiliæ: in doctrina eti

Ch

Christiana pueris tradenda. Nec verò pœnitẽtiæ studium refrixit; obita septem templa nudis pedibus in veste carbasina; publicè noxæ detectæ ab iis ipsis qui commiserant; aliqui templum in vrbe media frequentissimum scopis purgare voluerunt. Atque his in muneribus obeundis vt quisque nobilior est, ita suam luculentiùs operam probat. Subiratus videbatur quidam socio suo: conciliatus est hac vna voce, Intellige te esse Parthenium. Alter colaphum infligenti respondit id tantùm; Te fortunet Deus. Multi alias religiosorum hominum familias, nostram quatuor delegerunt. Dum Bacchanaliorum tempore nostri per fora & compita sermonem habent de rebus diuinis, Parthenij multitudinem ad audiendum cogunt; aleatores sæpe à ludo ad seria transferunt, & ad confessionem adhortationibus impellunt. Quidam id orabat, sibi vt Deus eius mentem iniiceret rei, quam ipse cuperet maximè, eodemq; vestigio temporis diuino instinctu se ad Societatem sensit impelli. Inuitabat Parthenium Parthenius ad Christianæ fidei docenda rudimenta pueros, Abi, ille inquit, ne caput obtundito. tum alter; Vide ne grauiùs alius obtundat quispiam. Haud fefellit euentus; paulo pòst incidit in baiulum, à quo ita repentino impetu percussus est, vt mortuo similis in terram corruerit. Eiusmodi multa silentio prætermittuntur, quæ facilè Partheniorum adolescentum mores indicent, & in pietatis exercitatione processus. Res scholastica, si aliàs vnquam, hoc anno effloruit. Cùm Illustrissimus Cardinalis Aldobrandinus è Gallia Roma Legatus rediret, in Collegium venit, & quamquã temporis vehementer vrgebamur angustiis (ij fuerunt quinque dumtaxat dies) nihilominus exceptus est honorificè. Duo visuntur atria in Colle-

gio, domesticum & scholasticum: vtrumque v
stiebatur aulæis qua belluatis & belgicis, quas
ricis & virgatis. Aulæa verò fulgebant cuncta cu
minibus, emblematis & epicherematis; in hoc e
terni desudauerant, in illo nostri. Incredibile v
debatur plurimis, ac miraculo simile tantam cu
minum copiam tam subitò erupisse; nec in ar
mum poterant inducere, aut hunc iam pridem l
borem cœptum non esse suscipi, aut certè non a
usos nos arculis & promptuariis, in quibus h
delitescerent ingenij monumenta. Fecit fide
casus inopinatus. Fortè per eos dies Illustrissim
Cardinali Mediolanensem arcē ingredienti du
tormenta ænea de more disploduntur; vnum, si
ob vetustatem, siue ob nimiam obturamentoru
ac sulphurei pulueris vim, siue ob aliam caussa
dissilierat in partes. hic casus suppeditauit arg
menta lepida ad magnum distichorū numeru
quæ cùm legerentur excitarunt ob argutiam p
riter & elegantiam admirationem, & cetera e
dem esse nata tempore persuaserunt. Fecit rem d
uinam cum musico concentu Cardinalis, & no
stros multosque externos cælesti pane refecit. E
ceptus est oratiuncula priùs, deinde etiam var
epigrammatis, quæ dicebantur à pueris certo loc
ad atrij angulos constitutis: in primis autem fo
nix animos recreauit variis distinctus argume
tis, & inscriptione graui, quibus res gestæ Alde
brandinæ familiæ significabantur. Scholastico
rum, præsertim autem Rhetoricorum, eluxit in
dustria, qui in commodius conclaue translati, r
superiore anno scripsimus, mirum est quantope
ad omnem diligentiam exarserint. Præter quot
dianas fermè declamationes statis quoque tem
porum interuallis aliquid elucubratius atquece
lebrius emiserunt foras. scripserunt suo mar

dramma

dramma, atque in theatro recitarunt partibus inter se distributis, vt quoniam certum scenarum numerum scribendum quisque receperat, in recitando suos quilibet & alienos versus pronuntiaret Pridie Kal. Augusti, quo die B. Pater Ignatius mortalem hanc vitam cum immortalitate commutauit, documenta dederunt suæ pietatis & diligentiæ plurima. Impleuerunt atrium quantum quantum est peristromatis & versibus circumcirca, quinis epigrammatum dispositis ordinibus non sine magna epicherematum multitudine. Pẽdebat exposita palàm cum ornatu serico B. Patris effigies, inscriptione pietatem & industriam Rhetoricorum indicante. Ad portam verò, qua scholasticis iter est ad templum, & atrio respondet, erexerant fornicem multis argumentis illustratum atque locupletatum. Argumentorum omnium figuræ, vt ad Ignatij nomen alluderent, ab igne ignitisq; impressionibus ducta sunt. Accessit oratio de laudibus B. Ignatij habita in atrio ipso magna nobilissimorum ciuium omnis ordinis circumstante frequentia; inter eos erat Præfectus arcis. orationem suscepit sacra liturgia cum concentu musico vocum ac neruorum, & tibias modulatè canentes, quos ipse Præfectus ex arce venire iusserat. Scholastici egregia cum significatione pietatis ad sacrã Eucharistiam accesserunt: vbi illud locupletissimum excitauit in animis religionis exemplum, cùm arcis Præfectus toto eo tempore quo Sanctissimum Sacramẽtum circumferebat sacerdos, genibus innixus non tantùm verbo ad pietatem hortabatur & facto, sed etiam suis ipse manibus adolescentes ad cancellos admouebat. Hanc adeò insolitam & inusitatã Rhetoricorum sedulitatem humanitas P. Prouincialis maximopere auxit, non solũ quòd ipsius par-

tim auctoritate, partim ope vitreis feneſtris il-
minata claſſis eſt, atque pictis intercolumniis de-
corata; verùm etiam quia ſua præſentia eorum
ſæpe cõcertationes & declamationes honeſtau-
Cui erga ſe benignitati aliquam vt pro virili gra-
tiam referrent, occaſionem excogitarunt præ-
tam. Cremonam adeunti Patri accidit, vt vel
mio labore feſſus, vel ſuperioris morbi reliqu
debilitatus, vel aduerſis caſibus conflictatus
morbum incideret. Morbus fuit eiuſmodi, qui
acerbiſſimum doloris ſenſum, etiam præſentiſ-
mum vitæ periculum adiungeret. Itaque ſtat
atque ad noſtros Mediolanum peruenit rum
cum rumore mœror manauit ad exteros. Fa
fuit, remediis medicorũ omnibus incaſſum te
tatis, B.P. Ignatij effigie ad corpus applicita Pa
Prouinciali valetudinem reſtitutam. Hæc ſtat
atque reſciuere Rhetorici, oblatam gemi
gratiæ ineundæ oportunitatem, quam ipſi u
votis depopoſciſſent modò, ſed modis omn
bus aduocaſſent, minimè prætermittendam ce
ſuerunt. Quocirca, & quia præcipua quadam pie
tate B. Ignatium colebant, & erga P. Prouin
cialem erant maximè animati, libellum rapti
ſcribunt: quo in libello centum circiter epigram
matis P. Prouinciali redditam B Ignatij meri
valetudinem gratulantur; addita epiſtola, qu
mentem ſuam & cauſas conſilij explicabant. Qu
in re celeritas ſpectata eſt maximè; cùm enim
paucos poſt dies, quòd morbus, non tam diutur
nus, quàm periculoſus extiterat, Cremona Pa
reuertiſſet; ipſi pridie quàm venerat librum au
ſericoque elegantem ſumma cum amoris teſti
catione obtulerunt. Noſtrorum autem ſolicitudo
quanta fuerit vix dici poteſt. apparuit in omnibu
vis mœroris ingens, qui nunquam quietos e
pe

permiſit, donec de valetudine recuperata perlatus eſt nuncius. Inclinante in vacationes anno conuenit inter quindecim ex ſelectiſſimis, vt alterum annum Rhetoricæ darent operam. hi cùm anniuerſatiis ſtudiorum inſtaurationibus rediiſſent, tanta alacritate eloquentiam cum emolumento omnes, vno excepto, de quo dicetur poſtea, ſunt amplexi, vt magiſtros potiùs crederes quam diſcipulos. ſic ſine dictatis orationem aut poëma ſubitò fundebant, & exiguo ſumpto ſpatio perorabant; ac ne interea dum cæteri nihil de ſtudiis cogitabant, ipſi feriarẽtur, omnino decem ex his, aliis quatuor verò vel morbo, vel alia legitima cauſa impeditis, tot & tam multa epigrammata de B. Franciſco Xauerio conſcripſerunt, quot eſſent ad atrium rurſus implendum. Ergo IV. Non. Decemb. qui dies incidit in mortem Franc. Xaueuerij, ſuæ diligentiæ apparatum expoſuerunt foliis vt antea vario colore delineatis: in his numerabantur aliquorum 100. epigrammata, aliorum plus minùs. Ab vno ex ipſis habita per eoſdem dies oratio, qua oſtendebat B. Franciſcum verum extitiſſe Iaponiæ & Indiarum Apoſtolum, cum ſymphonia, & virorum nobilium audientia, ſed intra priuatos parietes, quòd à publico frigus arceret. Obierat ex veteranis vnus intra vacationes adoleſcens & moribus & litteris & ingenio & pietate probatiſſimus. Eius mors in Sodalium animis cum dolore altiùs inſedit. itaque maturata ab vno quem ipſe plurimùm amauerat elegantia illuſtris oratio, quam cum externorum corona habuit in gymnaſio, vbi & aliorum carminibus funus celebratum eſt. Hanc orationem domeſtici cognati non deſtiterunt precibus donec ſcriptam haberent. Atque hæc alacritas non induſtriam acuit tantùm, ſed etiam auxit numerum.

Trigintaquinque, vel ad ſummum quadragi
numerabantur ſuperioribus annis, hoc anno
ptuagintaquinque nomina dederunt magna
partem ex primaria nobilitate, ſinguli mode
ſumma, vt non pœnæ metu contineantur in o
cio. Cæterùm hic quem diximus numerus d
complectitur, quorum alter Philoſophiæ ſtu
peregit, alter publicè Theologiam propugna
vniuerſam. Continet item noſtros, qui hoc an
Como Mediolanum tranſlati, & externis ad m
deſtiam facem præferunt, & in eloquentiæ ſ
diis præclarè vigilias locant. Quæ de Rheto
corum ſedulitate atque modeſtia commemora
ſunt, ea externis fuere communia. Humaniſtæ
quidem Rhetoricos æmulati, à quibus vincen
tur doctrina, cum iis certarũt induſtria. Ipſi etia
Eclogam habuerunt ſuam, ipſi ſæpenumerò in
priuatos parietes expoſuerunt carmina, atque d
clamarunt: quaſi dicerent ſe non tam volunta
impediri quàm claſſe & infirmitate, quòd aliis
uadere nequirent pares; non deſpondere tam
animo quominùs eadem aliquando, aut etia
fortaſſe plura conentur. Hinc fit vt tanta adol
ſcentum ac puerorum vis ad nos confluat, quan
tam ſcholarum capere anguſtiæ non queunt; ple
rimi cùm admitti non poſſint dimittuntur, ac
loci copia ſuppeditaret, duplicarentur claſſes om
nes excepta Rhetorica. Academia Parthenia in
tanto ſcholaſticorũ ardore minimè languit. pra
ter alia multa, die ſacro Annuntiationis atrium
verſibus & emblematis conueſtitum, habita ora
tiuncula cum poëmate, duæ paulo celebriores
Eclogæ recitatæ, vna funebris de morte Chriſ
Liberatoris humanæ ſalutis; altera piſcatoria,
cùm Humaniſtæ Rhetoricam exeunte iam anno
cogitarent. Vtraque varietatis & elegantiæ noti
insigni

insignis mirum in modum placuit spectatoribus. Adolescens ab ancilla verbo lacessitus tacuit: admiratus rem famulus, Quin, inquit, propulsas iniuriam? At enim, ille ait, atrociora nostri caussa perpessus est Deus. Quidam adeò abhorrebat à non castis cogitationibus, vt si occurrerent etiam in schola, statim ad magistri aures adiret, vt eas & patefaceret, & oraret opem: hunc deinde Deus vberrimis suæ gratiæ muneribus cumulabat, vt lacrymas copiosè funderet, quibus sua detestaretur errata. Hic se scholarum & gymnasij cancellis nostrorum continuit fructus. Quæsitum sæpenumero vinctis subsidium ostiatim, quod vel ineunte anno cunctis vestimenta suppeditauit. Antecineralibus feriis varij variis foris & compitis inter se diuisis ad populum de rebus diuinis, odio peccati, pœnis inferorum, morte disseruerũt cum fructu non pœnitendo, qui in confessionibus maximè consistit. Quidam circulator viris ac mulieribus deprauandis addictus, auctoritate Prætoris extra vrbem abactus est. Vndecim Turcæ nostrâ operâ Mahometem eiurarunt. in quo summum perspeximus aduersus ipsos Dei beneficium, aduersus dominum seueritatem. etenim ex his nonnulli seruitutem seruiebant cuidam homini, si fidem Christianam excipias planè barbaro; nempe qui miseros sine caussa seruos identidem malè mulctabat, & quod in homine veris imbuto sacris est inauditum, ab impia superstitione nolebat eos recedere. Adit noster sacerdos ad ipsum, rogat vti salutis iter ingredi conantibus aditum ne obstruat. tum ille vt erat arrogans & elatus, contumelias iactat. Vix foribus abierat Pater, cùm furibundus tergo cum fuste insistit, putabat se cum sacerdote acturum perinde quasi cum seruis ageret. Hunc igitur non assecutus, impetum conuer-

tit in ſeruos, iiſque cupiditatem exprobrans Chr-
ſtianæ fidei verbera crudeliter inflixit quamp-
rima. Non tulit hanc importunitatem impu-
pauci dies effluxerunt, cùm in itinere à familia-
bus propter nonnullas ſuſpiciones in conſpe-
ſeruorũ, ipſis ſaluis & incolumibus, nec tamen
fenſionem afferre valentibus, interfectus eſt. O-
nes, qui mores hominis norant, ac de feritate
ſeruos audierant, ſubitò diuinam vltionem no-
runt. Vxor ipſa nulla interpoſita mora Patrem
gauit ad ſe venire ne grauaretur; itaque & ad
eroſanctum lauacrum ſeruos adhortata eſt, &
rè etiam quo primùm die baptiſmi myſteriis
initiati, eos libertate donauit. Vnus è noſtris
tum ampliùs homines ad ſacram Euchariſti
octauo quoque die ritè obeundam induxit.
his quidam teſtamento reliquit filiis, vt hanc
dem inirent ſalutarem conſuetudinem: nimir
quos habiturus erat facultatum, eoſdem & vir
tis habere cupiebat hæredes. Quatuor ex h
Collegio miſſi ſunt in Indiam.

Collegium Genuenſe.

FVNCTVS eſt mortali vita P. Guido Belli
trium votorum profeſſus, cùm ad 94. annu
peruenniſſet, ex quibus 40. degit in Societate ſe
planè nulla vel febricula, vel pituita conſumpt
eſt: vir ſingularis virtutis, diuinæ gloriæ cupidi
mus, ideoque vitiorum cenſor liberrimus, e
Societatis inſtitutum animatus optimè, mode
torum obſeruantiſſimus, laboris amantiſſimu
atque in confeſſionibus audiendis ad vltimu
vſque ſpiritum conſtans. Templi ædificatio b
proceſſit in dies, duobus ſacellis hinc inde cœp
d vſum venire rei diuinæ, quæ magno iam ſu

ptu locupletantur ornanturque; nam cella maxima SS. Eucharistię dedicata vsuros nos speramus propediem. interim sacrarium nouum, pulcherrimum & spatiosum habemus. In his quatuor millia nummorum aureorum dissoluta, tria conclauia præterea ędibus addita satis ampla in vsum scholarum, deinde verò Sodalitatis B. Virginis. Scholę numero & nobilitate proximos annos superarunt: speramus fore vt crescant quotidie magis, nimirum situ iam, opportunitate & pulchritudine loci longè meliores. Aduentus & Quadragesimæ temporibus conciones habitæ ingenti primariæ nobilitatis frequentia. frequentiæ suus respondet fructus; eleëmosynæ tantum collectum quantum vix vnquam antea. Institutum Contubernium pœnitentium IESV. sic enim appellari placuit. patet locus mulieribus ab impudicitia reuocatis ob eam caussam, vt matrimonium deinde vel religiosam familiam ineant: quam procurationem susceperunt primarij ciues, à quibus auxilio iuuantur & consilio. Vir nobilis possessionem adierat quarundam ædium; quæ tametsi non satis de iure constaret ad alterum pertinerent nec ne, hominum dumtaxat grauium auctoritate res veniret in controuersiam; ipse tamen à nostro sacerdote admonitus, & testibus fidem habuit, & domino eas restituit. Dominicus Grimaldus, quæ familia multam ab antiquitate commendationem habet, in febrim inciderat grauissimam, & admotis B. Ignatij reliquiis statim conualuit; sed iisdem semotis iterum tentari febricula cœpit. at rursus adhibitæ morbum penitus omnem repulerunt, cùm prius tabulam argenteam, quam deinceps Romam ad sepulcrum misit, vouisset. Emmanuel Belleronus Madridij laborabat ex febre lethali & pestifera, quæ miseris modis animum & corpus

crucia-

cruciabat, vt diu extra mentis potestatem deiu-
ret, & adeò crebris singultibus miserum quate-
vix vt animam trahere posset. Iamq; medici spe
omnem cum curatione deposuerant: inter
Aloysia Saldagnia coniugis filia ægrotum B.
Ignatio commendat, suis vt obsecrationibus
lutem oret. nec incassum missæ preces, & spe
salutis, & salutem nõ ita multo pòst recepit; nu
omni asseueratione confirmat se vitam secũd
Deum B. Ignatio debere. Idem cùm venisset
nuam, eodem morbo conflictatus est, qui iisd
per eum remediis, & præterea B.P. reliquiis
breui valetudinem recuperauit.

Collegium Taurinense.

VERSATI sunt hoc anno in Collegio Taurine
vigintiduo, præter Patres quatuor in pro
mas villas Pontificis Max. iussu destinatos; sac
dotes decem, magistri tres, reliqui Coadiuto
Doctrinæ Christianæ in multis templis trade
vsus, qui ob annorũ superiorum luem refrige
à nostris restitutus maiora in dies capit in
menta. E sacris concionibus toto anno hab
fructum retulimus non pœnitendum. Cùm
quando sacerdos in nostro templo de condon
dis iniuriis ad populum verba faceret, duo in
se capitalibus odiis dissidentes tantopere s
commoti, vt concione dimissa mutuos in amp
xus ruerint, dextrasque dederint obsides, & g
pignora mutatæ voluntatis. Eucharistiæ & P
nitentiæ Sacramenta affatim præbita. Confes
nes generales exceptæ quamplurimæ, non
magna confitentium vtilitate. Dissidia inter m
tos sublata, & quidem nonnulla inter necessar
& contubernales antiqua & periculosa. Quad
gen

genarij ieiunij tẽpore excursum in vicinos pagos, ac rudes populi diuini verbi pabulo refecti. Hæretici quatuor à cacodæmonis faucibus ad Christi caulas adducti. Nobilis mulier calumniis ab æquè nobili viro grauiter lacerata, dolore atrox vltionẽ parabat: sed diuinitus accidit, vt rem vni è nostris aperiret; cuius monitis ab immani consilio deterrita pepercit inimico tanta alacritate, tanta lætitia, vt planè constaret ferocem animum à Deo mitigatum. Duæ mulieres post grauissimas contumelias viriliter ad arma venerant: qua in pugna cùm altera vulnus accepisset, furore amens vulnere vulnus vlciscipertinaciter decreuerat. timentibus multis, ne muliebris impotentia graue aliquod maritis periculum crearet; nostrorum hortatu effectum est, vt quæ plagam imposuerat ad inimicæ pedes accidens veniam petierit, atque impetrarit. Quidam suorum criminum fœditate perterritus de propria salute actum esse putabat; itaque velut orco deuota victima, nec diuinæ benignitatis vnquã meminerat, nec misericordiam vllis precibus implorabat. prostratum animum confessarius è Societate firmis rationibus ad spem salutis erexit, & ad intermissum sacrarum precum & psalmodiæ vsum reuocauit. Congregationes Sodalium numero & virtute florent. earum vnam Serenissimi Principes nonnunquam præsentia sua cohonestarunt. Quæ D. Pauli auspiciis militat, alumnorum suorum vicit singulari in proximos charitate. Multorum egentium, quorum numerus ob temporum difficultatem in vrbe hoc anno maior fuit, ære in medium collato subleuarunt. Feminas duas, quarum domus erat officina venalis pudoris, à turpi mercatu abduxerunt. Illustrissimus Nuntius Bariensis Archiepiscopus plurimis officiis & beneuolentiæ significationibus

studio-

ſtudioſiſſimum ſe noſtri Ordinis prębuit. Sępe
mè in noſtro templo ſacris eſt operatus: com
ni menſa cum noſtris nonnunquam in tric
humaniſſimè vſus eſt, & extremis legationis
diebus apud nos diuerſari voluit. Nō diſpare
eius ſucceſſore Foroliuienſi Epiſcopo huma
tem experimur, qui eleganti oratiuncula, ca
num & epicherematum apparatu in Colleg
exceptus omnia ſibi gratiſſima fuiſſe oſte
Sanctorum corpora in noſtro templo condit
ſigni miraculo claruerunt. Mercator honeſto
natus exitiali febri pęnè confectus propiùs à
te aberat: nocte intempeſta tres Thebæi m
Solutor, Aduentor & Octauius ter oblati de
benti ſuam opem polliceri taciti videbātur.
viſo æger mirificè recreatus vouit ſe ſacellu
lud, in quo martyrum reliquiæ aſſeruantur
gulis hebdomadis vno anno religiosè inuiſu
Nequaquam ſurdis auribus preces & vota i
ſit. à lethali morbo illicò releuari cœpit, breu
conualuit. Igitur vt primùm pedibus ingred
tuit, voti reus ad noſtrum templum ſe con
liberatoribus ſuis gratias acturus. Aliud in eo
genere accidit ſilentio minimè prætereund
Pauper mulier aeu ſuam domeſticorumque
rum vitam tolerare aſſueta ex pollice tam gr
ter laborabat, vt ſolito ſuendi munere perf
non poſſet. Multis remediis incaſſum adhi
tandem in templum Collegij venit, torpente
gitum admouit B. Iulianæ veſtigiis, quæ in e
tali ſaxo cernuntur impreſſa. mirum, digito
pentè primus vigor reſtitutus. Sacram temp
pellectilem lychno argenteo penſili, qui 70. a
æſtimatur, auxit pij cuiuſdam viri religioſa
ralitas. Primaria femina 150. aureos ſacrario
uit. Alius 200. ad templi fabricam promoue

Collegium Comense.

BENE in proximos nauata opera est. Duo qui annos quatuordecim in turpitudine vixerant tandem legitimo matrimonio copulati vitam piè degunt, summaque animorum voluptate. Vnus sacerdos Quadragesima in opidũ profectus quotidie sermones habuit ad populum, confluentibus etiam vicinis pagis ad audiendum, plurimi confessione expiati. restincta odia multorũ. Christianæ doctrinæ rudimenta pueris quotidie tradita. Sodalitium institutum. In tribus B. MARIÆ Sodalitatibus, quarum vna nobilium est, altera discipulorum, opificum tertia, vigent studia pietatis. Vnus ex discipulis in Dominicanorum familiam se recepit. Parochi nonnulli, atque adeò religiosi viri piis meditationibus exculti, & ad sui munus officij reuocati.

Collegium Vercellense.

DONATVS est meliore vita P. Andreas Lucinus Collegij Rector, vir cùm ceteris sanctimoniæ notis insignis, tum singulari facilitate mansuetudineque mirabilis. Habuerat sæpiùs conciones in summo templo, conscientiæque officia palàm exposuerat non sine ingenti fructu. Exacto iam penè triennio sub Augusti exitum corripitur morbo. gliscebat mali vis, & ad vltimum periculum spectare videbatur: socij interea, qui dies noctesque seruabant ęgrotum, olei sacri mentionem iniiciunt. tum æger, qui sensibus vtebatur integris: Abite, inquit, cubitum, cùm vestra mihi operâ opus erit, faciam vt adsitis. paruerunt illi, relicto

tantùm

tantùm ſocio qui præſtò foret. ſub auroram eo-
dem aduocat, iam adeſſe tempus affirmat, quo-
tremæ vnctionis præſidio muniatur; itaque
inunctus precum partem, quas animam age-
bus accommodauit Eccleſia, audire voluit, p
tem in tẽpus oportunius reſeruari. Die inſequ
pari cum dolore, lætitiæq; ſpiritualis vi tranſ
ſecundùm cœnam dormitum cunctos dimi
cùm diceret, ſe, ſi res expoſceret, daturum ope
ne abeſſent. Hora deinde quinta ſacerdotem
cat. paulo pòſt præſentibus aliquibus & audi
tibus, clara voce ſublatis in cælum oculis, & co
miſſis inter ſe manibus, Regio, inquit, Beator
Regio Beatorum. nec multo pòſt: Chorus vi
num, ait, Chorus virginum. ex hoc coniec
capta formam illi & ſpeciem cæleſtis domic
& ſanctarum virginum obiectam. Huius viri
itum vt par erat ciuitas vniuerſa luxit: nec def
re ciues tum nobilitatis, tum prudentiæ la
præſtantes, qui rerum fruſtula, quibus ille vſu
ſet, ſedulò curarent ſibi. Illud porrò ſingular
vel in mortuo virtutem, vel in Vercellenſibus
tatis ac doloris ſenſum indicauit. Efferebatur
more corpus, cùm adfuit ad ianuam Gener
Vicarius cum magno Canonicorum comitatu
R.P. Inquiſitor ex Dominicanorum Patrum
milia, qui ſinguli cereos manibus præferentes
biſcum optimo patri parentare voluerunt. Co
tentium numerus maior extitit, quàm pro nu
ro confeſſariorum. In cauſſa fuit ſacri iubilæi
mulgatio facta Pedemontanis ad ædem B.M.
RIÆ, cui à Monte Regali nomen eſt. ex vic
maximè opidis ac villis adeò multi confluxer
vt vel ab vno ſacerdote generales confeſſiones
400. & eo amplius exceptæ ſint. Cæterum vi
aditi, & Sacramentorum præſidiis inſtructi. D

ctrina Christiana, ac B. MARIÆ Sodalitas in dies magis magisque promota. Multorum animi sacerdotum spiritualibus commentationibus exculti, per quos deinde ad sacras virgines non contemnenda manauit vtilitas. Adolescens religiosi viri famam grauiter læserat: is operà nostrorum adhibito iureiurando palinodiam cecinit. Alter confessioni frequenti deditus epistolam à puella acceperat, in qua se illa in ipsius potestate futuram pollicebatur; cùm nostris rem indicasset, non à facinore modò deterritus est, sed vt puella in matrimoniũ collocaretur, studiosè curauit. Tertius fuit adolescens satis à diuitiis paratus: qui aliena vxore multis annis abusus, cùm viri vitam neque veneno, neque plumbeis glandibus intercipere potuisset, fugam cum amica pariter cogitauit. Constituta res est, & pacta iam dies aduenerat, cùm repentino mulier oppressa morbo abstrahitur à sensibus. biduum tacuit mortuæ similis. nec quidquam propiùs factum est, quàm vt tumulo mandaretur, nisi perditus adolescens prohibuisset. euentus autem accidit huiusmodi, vt non illa tantùm ad sensus redierit, sed vterque ad bonam frugem instituta confessione generali. narrauit in familiari sermone deinde femina, biduo illo atrocia sibi quædam, & immania spectra visa, raptatam se ad inferorum supplicia grauiter vrgentibus teterrimis satellitibus, sola B. MARIÆ obsecratione reuocatam, dum salutari pœnitentia sordes mẽtis elueret. Puella nobilis ab adolescente stuprata gestabat vterum: quæ cùm sibi vim timeret à suis, facinus ipsa occupare decreuerat. Deo innuente ita composita res est, vt sceleri post multas licet difficultates matrimonium successerit. iamque ambo coniuges, & inter se mutuis officiis certant, & Societatem impensè colunt, &

ſæpenumerò Sacramentorum inſtaurant vt
Adoleſcens alius à materteræ amicitia, qua
nefariam diu conſuetudinem habuerat, abdu
eſt. Puella à viri primarij poteſtate reuocata,
nummorum ſumma tradita, qua honeſtè ma
monio iungeretur, cautumque ne prior ille
cus in poſterum machinationem poſſet vllam
ſcelus adhibere: cui rei ita prouiſum eſt, vt
uiàm etiam ſit itum cædi, ad quam ſine dubio
ctionum iam duarum partes inclinabant. Q
tuordecim mulieres à queſtu pudicitiæ abſtr
ac tuto loco conſtitutæ. Virgo ſexdecim a
nata ab adoleſcente robuſtæ ætatis atque ing
cui fuerat in cuſtodiam tradita, per tres anno
flagitium ſollicitata, & quaſi compreſſa, inuo
ſemper IESV ac MARIÆ ſalutaribus nomin
importunum à ſe repulit amatorem; cùm oc
quoque die ſacra confeſſionis & commun
obiret myſteria, dictitaretque ſe quàm turpi
nem committere mori malle. Quidam latroc
ac cædibus vias habebat infeſtas, vxore non
ſcia modò ſcelerum, verùm etiam adminiſtra
ſtrorum tamen operâ Deo iuuante perfectum
vterque cum aliquot conſceleratis ad officium
dierint. & vxor quidem graui preſſa morbo,
finem vitæ attulit, illud vnum ſe formidare
tabat identidem, ne vitæ prorogaretur vſura
cæleſtis domicilij cupiditate flagrabat, peccat
illecebras, ne eodem relaberetur, oderat. Vin
dam nobiles grauiter ex morbo laborantes
cundùm confeſſionem ac communionem p
las tres rei familiaris anguſtiis oppreſſas Ch
cauſſa ſubleuarunt. hæ tum primùm ad com
nionis admiſſæ myſteria bene de ſe meritis
credere par eſt, ſalutē precibus impetrarunt.
tum valuit ſiue pia liberalitas ęgrotantiū, ſiue

rum puellarum obſecratio, ſiue vtrumque. Alij deinceps iiſdem remediis ſalutis ſuæ fecerunt medicinam.

Collegium Montis Regalis.

NOSTRI hoc anno pro numero maximo cum fructu ſuam in animorum ope operam impenderunt. & verò materia laboris duobus præcipuè menſibus Septembri & Octobri non defuit; cùm tanta ad expiandas animi ſordes, atque ad ampliſſimos iubilæi fructus percipiendos ex omni Gallia Subalpina hominum multitudo confluereret, vt omnibus audiendis non dies non nox eſſe poſſet ſatis. Occupabant noſtri duabus aut tribus horis diluculum in excipiendis confeſſionibus, ad concubiam vſque noctem perſiſtebant, vix tanto tempore erepto quantum ad neceſſariam corporis quietem, ac preces horarias perſoluendas ſufficeret: cùm interim tantus accederet omnium ordinum ætatumque concurſus confeſſionis locum certatim occupantium, vt confeſſarij penè obruti non minùs ſæpe in turba ſummouenda, quàm in confeſſionibus audiendis negotij haberent. Et extitit par labori fructus tum in noſtros, tum in externos. Noſtri quidem ex aſſidua animi contentione in morbum delapſi plerique, & labore laborem excipiente, vberiorem promerendi materiam ac ſegetem nacti ſunt. Externis verò quanta vtilitate officia Societatis præſtita verbis explicari vix poteſt. plurimi anteactæ ad eam diem vitæ flagitia, aut repetiuerunt, aut hactenus ſacrilego preſſa ſilentio tum primùm indicarunt. multi cùm nullo praui rectique diſcrimine res contraxiſſent, ab iniquo quæſtu abducti: iiſdemque perſuaſum, vt quæ mala fide poſſidebant ſuis dominis reſtitue-

rent. Quidam à destinatæ cædis consilio deter-
ti; nonnulli pellicibus alendis profusi à flagitio
vita ad honestatem venerunt; alij, qui desperat
salute orco sese deuouerant, ad spem meliorem
recti. Interim non pauca contigerunt diuinæ be-
nitatis argumenta, quæ memoria digna vide-
tur. Femina spe futuri matrimonij ab impudi-
iuuene delusa cùm de morte sibi conscisscenda c
gitaret, ad sacerdotem nostrum adducta resipu
confessioneque expiata, & rebus quibusdam pa
cularibus contra dæmonem armata lætior ac me
lior accessit quàm recesserat. Sequitur aliud si
le, in quo præcipuè salutaris signi virtus enit
Mulier pertæsa vitæ, quam miseriis conferti
mam degebat, sic animum desponderat, vt de
ferendis sibi manibus nocte dieque meditaret
Igitur consilij, quod tacita voluebat oportuni
tem nacta, domo cum resti clàm aduolat, infe
cem quærens, ex qua penderet, arborem. seced
in interiorem syluam, nodum collo innectit; ant
quam se ex arbore præcipitem det, nescio q
spiritu ducta crucem manu ad pectus admo
format. Mirum dictu: crucis illico beneficio s
nam mentem cùm recepisset, Deo Deiparæque
grates in ipsius templo persoluit. Iam quod sequ
tur miraculo simile. Quidam vitiis omnibus o
tatissimus nunquam maculas mentis confessio
absterserat, neque cæleste Christi conuiuium i
uerat, eoque venerat dementiæ atque impietatis
vt Deum scelerum vltorem nullum esse persuade
ret sibi; sacra omnia, quibus Ecclesia sanctissim
vtitur, aut rideret, aut impurissimis vocibus ex
craretur: cùm interim mali dæmonis consuet
dinem, qui se illi viridi in veste identidem vide
dum dabat, familiariter coleret. ab hoc ille veter
tore inducitur, vt Geneuam, amicam scilicet
bea

bem, confestim petat; ibi tutum pacatumque fore perfugium. arripit iter infelix: vix mille passus processerat, cùm amisso oculorum sensu, ac densa veluti caligine circumfusus domum cæco simillimus non sine multorum admiratione reuertitur. Hic recepto oculorum vsu sequentes noctes traducit insomnes, quòd summo ardore præcordia vrerentur. tertio demum die rei sacræ dum interest, diuinam hostiam sanguineis guttis interlitam conspicit. itaque & malo subactus, & tot signis admonitus, animoque in meliora mutatus, ad Deiparam confugit, & iubilæi vsus oportunitate vniuersæ vitæ flagitia confessus, tum demum Christianum se hominem esse cognouit. Nec in animis tantùm, sed in corporibus etiam persanandis diuina sese benignitas ostendit. Vir quidam nobilis ex agro Geneuensi cùm euulso violenter maxillari dente præ dolore sensum omnem amitteret, ac insuper tantam è maxilla sanguinis copiam profunderet, vt sisti non posset; coniectis oculis in imaginem B. Virginis, ad eius quæ hic colitur similitudinem expressam, votum nuncupat, effigiemque è pariete refixam capiti suo admouere postulat, dictitans magna se in spe fore valetudinis recuperandæ. neque vana ea fiducia fuit: subitò somno sopitus, ac paulo pòst euigilans, & stetisse sanguinem, & omnem planè sensit abiisse morbũ. Igitur voti reus cùm ad hoc templum adiisset, à confessario cui rem omnem enarrauit persuasus est, vt hoc tantum Dei beneficium suis popularibus prædicaret. Cuidam medico cor non sine magno dolore duos iam annos palpitabat, cùm irritis omnibus remediis de nostri sacerdotis consilio voto sese obstringit. vix absoluerat verba, cùm omni pulso dolore valetudinem recepit. quare voti fidem exsoluens cor argenteum di-

uinæ erga se bonitatis monumentum suspe-
dit ad ædem. Emanauit etiam in hæreticor
commoda nostrorum opera. Iuuenis Gallus
minùs ingenio, quàm genere nobilis medios e
catus & susceptus inter hæreticos cùm Societ
nostræ Collegia frequentare cœpisset adolesce
tulus, eiurarat errores: non ita multo pòst reu
sus ad genium disciplinam impietatis rursus
ceperat. & quanquam Catholicorum concio
bus, & librorum lectione, crebrisque morbis
veram doctrinam compelleretur; tamen diem
die ducens in iisdem errorum ac flagitiorum
nebris iacebat. Denique cùm Dynastam que
dam comitatus ad hoc templum iubilæi tem
re venisset, in itinere diuinitus immutatus ad co
fessionem instituendam animum adiecit. qu
nactus sacerdotem suæ linguæ peritum, audi
& in fide confirmatus est. Femina nobilissim
matre hæretica, quamuis hæresim detestata es
vt Equiti Catholico nuberet; tamen deficiente
pia sacerdotis dies noctesque dubitationum
multis angebatur. hæc à viro ad templum adde
in magna confessariorum multitudine in eum
cidit, qui alias inter hæreticos in missione c
degeret, domum ipsius aliquando frequenta
rat, vt eam lucrifaceret Christo. Hunc ergo c
nacta esset qualem optabat, cui intimos an
sensus aperiret, scrupulos mentis proposuit: q
bus exemptis magnopere in fide corroborata
Hoc penè de domesticis exciderat, dirutas
Collegio continentes, ac temporarium templ
extructum, dum piorum beneficentia iuua
Deo laxius ædificetur.

Col

Collegium Cremonense.

CREMONENSE Collegium in suis istis initiis dum supellex domestica instruitur, bibliotheca apparatur, domicilia disponuntur, ne alienum æs contrahere cogeretur, duodecim tredecimúe Socios aluit, sacerdotes sex, ceteros partim preceptores, partim Adiutores domesticos. Scholæ & multitudine & conditione discipulorum floruerunt. Scholastici supra expectationem ac spem modestiam probarunt suam. adeò in hac vrbe iacebat instituendę iuuentutis disciplina; ad id consequendum plurimùm valuit præceptorum industria & studium, qui strenuè magnaque cum laude suo munere perfuncti sunt. Cæsar Specianus Illustrissimus huius vrbis Episcopus pergit in dies nouis nos semper ac maioribus beneficiis cumulare, cùm dicat se magna in spe esse fructum singularem per nostræ Societatis homines in hac ciuitate aliquando perceptum iri vel vberrimum. Ante scholasticas vacationes præmia discipulis suo sumptu magnificè distribui voluit. aderat totius ciuitatis fermè nobilitas; quo die maxima cum iucunditate atque approbatione audiuit discipulos egregiè inter se de rebus litterariis concertantes: probati verò maximè sunt, qui contrariis orationibus disseruerunt præmia danda forent, nec ne. accessit iudex tertio loco, qui totam cõtrouersiam sapienter & æquo iure disceptauit, magno cum plausu & laude audientium. Idem Episcopus huiusce Collegij amplificandi studiosissimus, emit nobis hoc anno quinque aureorum millibus domum valdè amplam & commodam, quam quondam ad maiores suos pertinuisse, ibique sedem eos habuisse confirmat. Quo verò die

prædictæ domus possessionē adiuimus, eum cō-
cij caussa placuit inuitare. Exceptus est in p-
ingressu oratiunculagrati animi plena; totius v-
rò domus nouæ porticus visenda erat poëtico a-
paratu cum insigni fornice, elegantibus symbo-
argumentisque ornato, picturis, elogiis, epichē-
matis, variisque insignibus aptè atque vndeq-
que dispositis, quæ vitam omnē Antistitis, ipsi-
que præclarè gesta, & legationes ad Imperatore-
ad Catholicum Regem repræsentabant. Exhib-
secundùm prandium ecloga pastoralis in Chri-
Domini natalitia: qua etiam celebrata est be-
ficentissimi Pastoris erga Collegiū ac Societate-
liberalitas. Ex his ille mirificam animi iucundi-
tem cepit, atque inde magis affectus est er-
nos, resque nostras benignè fouendas atque a-
plificandas. totum porrò illum apparatum ap-
se voluit habere descriptum. In summo templo-
nostrum concionatorem per sacrum Quadrage-
mæ tempus audiendum omnium ordinum co-
cursus factus maximus. & adeò probatus, toti-
precibus est expetitus, necesse vt fuerit ipsum re-
quo deinceps anno cōciones continuare, sēper-
eadē frequentia, vel in summis caloribus, mar-
maq; vi frigoris auditus est. Festis diebus ad Chri-
stianam doctrinam tradendam omnes domes-
ci præter ianitorem egressi. cùm deinde redibā-
domum, confessariis templum petendum erat a-
confessiones excipiendas eorum, qui doctrin-
addiscendæ operam dederant. Hortationibus s-
cris atque extraordinariis confessionibus mo-
nialium cœnobia ad meliorem frugem reuocat-
atque ad perfectionem capessendā incensa. Dam-
natis ad mortē præstò fuere sæpenumerò nostr-
Quidam desperatis rebus suis omnem penitus s-
lutis mentionem respuebat, nulliusque aut sace-
do-

dotis, aut amici consilia precesque volebat admittere. at hunc hominem perditum aduocatus vnus è nostris curauit, Dei in primis gratia vt lucem aspiceret, ac diuino primùm timore concussus, deinde spe veniæ erectus sua peccata per confessionem aperuit cum singulari animi ac pietatis sensu, & volens libensque stupente Deoque gratias agente circumfusa hominum multitudine, ad carnificinam properauit. Dissidebant capitali odio duo fratres viri nobiles, quos inter se componere nullius vnquam potuerat charitas aut industria. Hos noster sacerdos ita conciliauit, vt eadem nunc in domo degant summa animorum ac voluntatum consensione. Adhæc in gratiam redierunt cum viris vxores, atque ex animis euulsæ suspiciones, è quibus vulnera necesque facilè existere poterant.

Domus Probationis Aronensis.

TIRONVM in spiritualibus studiis ardor hoc anno sic emicuit, vt superioribus non concedat. Quidam suorum iniussu, quòd potestate nunquam facta diem semper à die ducerent, Societatem adierat. Impetrarunt illi à summo Pontifice, vt apud Vicarium adolescens constitueretur periclitādæ vocationis caussa. sed Dei gratia consilia longè superauit humana; tantum animi atque roboris cælitus impertitū est, vt nō solùm patrios astus, verùm materna etiam lenocinia pro nihilo putarit. Fructus maximè visus in conciliandis, atque penitus extirpandis odiis implacabilibus, in quibus multum industriæ atque laboris collocatum. Fratres intestinis ardentes & inueteratis inimicitiis, feminæ item, quarum in publicum procacitas atque petulantia pessimo exemplo

prodierat, in amicitiam redierunt. Et quantum apud cæteros infamiæ collegerant, tantum iam consuetudine atque congressu admirationis excitant, Deumque omnes laudant pacis auctorem. Lites infinitis penè difficultatibus implicatæ, Dei primùm, deinde nostrorum etiam operâ dissolutæ. Quidam sicarius prædium emptum habebat vt inimicum suum malè fuste mulctaret. rescitum à nostris est impeditum. Tres B. Virginis Sodalitates, vna adolescentum, altera plebeiorum, tertia honestiorum maiorum capiunt in dies incrementa. vltima præsertim, quæ ad Sodales 80. peruenit, qui numerus, vt alibi videri fortasse mediocre posset, in hoc opido non frequentissimo maximus est existimandus. Neque verò paruo fuit emolumento aggregatio cum primaria Romana, cum celebritas incidit in Annuntiationem B. Virginis. Res quanta maxima fieri potuit ceremonia tractata est, tum in Congregatione ipsa priuatim, tum in tẽplo publicè, vbi generalis Indulgentia aggregationis beneficio concessa omnibus. Ingens populi numerus cælesti se pane refecit. Sodales quidem ipsi vnà & rei diuinæ interfuerunt, & Christi corpus ritè sumpserunt. Eum diem totum celebritas tenuit exposito palàm Sanctissimo Sacramento. Secũdum prandium vnus è nostris ad populum concionatus est extraordinario concursu super huiusmodi aggregatione. Doctrina Christiana multos adduxit ad confessionem generalem, 30. 40. & 50. annorum; quòd anteactas enim aliquis antiquasset. Inter cætera exemplum quod sequitur accidit memorabile. Multos iam annos mulier traduxerat in libidine. hæc ad confessionem ita veniebat, vt longè plura ac grauiora peccata celaret quàm exponeret, nimirũ impedita pudore. Cognitum est diuino instinctu à confessario

famo-

feminæ silẽtium, à quo & metu eorũ cruciatuum, quibus apud inferos adiudicãtur malefici, ad integram & sinceram pœnitentiam deducta. Hęc narrabat deinde cùm sæpiùs ad confessionem accederet, animo se totam penitus indicandi, tanto sub ipsam confessionem impedimento teneri solitam, vt non rubore solùm suffunderetur, sed etiam fauces penè sibi sentiret elidi. tantam sibi in eam iam dæmon vindicauerat potestatem. Commemorabat etiam cùm sacræ synaxeos tam impura conscientia mysterium obiret, assiduis mentem stimulis concuti; cùm verò sacrilega lingua diuinum cibum exciperet, non panem excipere, sed flammam sibi ignemque videri. Quidam confessionem petere consuetus sine vllo dolore noxarum, neque de promissis confessario factis admodum laborare, inflicta verberationis pœna resipuit. Alius chirographo proprij sanguinis exarato notis diabolo deuouerat animum; exusta scheda reuocatus ad sanitatem mentis. Alia item mulier quo liberiùs impudicitiæ seruiret, pellicatum matrimonij nomine contegebat. huic sese varia sæpenumerò specie videndum obtulit infernus hostis, qui suadere conabatur, vt vel præcipitio, vel alio genere mortis vitam finiret; per nostros autem fugata dæmonis importunitas, & expiatum scelus. Sodalis Parthenius graues sustinebat carnis incursus. cùm primo diluculo euigilasset aliquando, vimque libidinis maiorem in modum erumpere sentiret, aperuit oculos; cùm ecce tibi conspicit hominem procerum corpore, specie terribilem, colore fuscum, cornibus deformem. occurrit animo statim suspicio mali dæmonis, seque & obsecrationibus armat & signo crucis. Eum deinde animo iam collecto prosecutus abeuntem, vt magis de diabolo constaret, egredi visus

ſus eſt illę quidem ianua, ſed occluſis atque obſ-
ratis foribus. Idem non ita multo pòſt accepe-
de more candelam in Sodalitate die ſacro Puri-
cationi B. Virginis: quam valere plurimùm cont-
dæmonum impetus cùm audiiſſet, lætus aduola-
domum, vt ad lectulum ſuſpendat. vix cœpe-
ſcalas conſcendere, cùm occulta vi, nulla ſe form-
oculis obiiciente, pedem alterum retineri ſenſi-
vt moueri loco non queat, nedum vnum gradu-
facere; precibus tamen & cruce, vt antea, maleſ-
dæmonis fraudes abegit. Hic idem aliàs nul-
ſubeunte cauſa, corpore toto ab imis vnguib-
ad ſummum vſque verticem perhorruit, erect-
capillo & ſudore manante; ſed oratione ac fiduc-
in Deum præſertim ac Deiparam, priſtinæ qui-
ac tranquillitati eſt reſtitutus.

Reſidentia Alexandrina.

ANNO 1600. repetita eſt Alexandriæ miſsio d-
quamdiu intermiſſa; & hoc anno 1601. in Re-
dentiæ formam redacta, cum voluptate Reuere-
diſsimi Epiſcopi ac ciuitatis. ita & auctus eſt nu-
merus noſtrorũ, & eleëmoſynis piorum ciuium
cœptus; quin & in proxima opida aliquando e-
curſum. Excurſio verò etſi anni tempore non v-
dè oportuno, nempe illo quo demetendis & co-
ligendis frugibus plebs vniuerſa deſudabat, v-
prima fuit in his locis hominum Societatis, i-
omnium opidanorum in ipſos & oculos & an-
mos conuertit. Nec defuerunt qui quòd par no-
ſtrorum ſacerdotum iis diebus ac menſibus, qu-
bus de ſacris rebus minimè cogitari conſueuera-
matutinis ac veſpertinis horis, in templo conci-
nibus habendis, & confeſsionibus excipiendis d-
ligenter & aſsiduè laboraret; imminere dictitare-
aduc-

aduentum Antichristi; & idcirco sacerdotes religiosos popularium animis ad pietatem infirmandis, & Sacramentorum pane corroborãdis ritè ac laudabiliter operam dare. Accidit etiam in horũ Patrum ingressu in quoddam opidum, vt coorta tempestate rusticus plaustrũ agens fulmine percussus repentè interiret: vnde illi occasione arrepta diuini iudicij prædicandi tantum profecerunt, vt sub finem concionis qui ceteris præerat Parochus, primus omnium advnius è nostris pedes accideret in templo peccata confitens: quem ita consecuta est plebs, vt vniuersa simul, quemadmodum in paschate fit, expiatis animis sacram communionem sumeret. Omnino magnus perceptus est pluribus in opidis ex magnis non multorum dierum laboribus & incommodis fructus; qui quòd magna ex parte ad Sacramẽtum confessionis pertinet, idcirco reticetur. Hæc foris. In vrbe Reuerendissimus Episcopus de Societate optimè cogitans, eius operâ vtitur quantum potest per nostrorum paucitatem; tres enim ferè sacerdotes hactenus in ea degunt, & Fratres duo Coadiutores. Ita vt seminarij quod nuper fundauit, clericos in templo nostro confiteri peccata; & Ordinibus initiandos tum minoribus, tum sacris erudiri à nostris, & spiritualibus etiam commentationibus exerceri iusserit; & in maius templum ad conciones habendas, & in aulam suam ad sententiam de rebus Ecclesiasticis in concilio dicendam, aliquem è Societate libenter accersat. Ciuitatem habemus nostri Ordinis peramantem, ex ea infirmi auxilium à nobis expectant ac petunt. Quare pluribus nostri morientibus adstiterunt. ex his patricius quidam Societati testamento peluim ac manubrium ex argento legauit, ex quibus aureorum ampliùs septuaginta summa

redacta

redacta bibliothecam auxit. Operam etiam no damnatis, atque in furcam agendis attulerun Instituta est Congregatio puerorum nobilium quæ quasi seminarium erit, vnde maior Cong gatio virorum continenter augeatur. Confe nes demum generales auditæ plures. Domi omissis minutioribus & communibus.

Missiones in Valles.

INTERMISSAS missiones ob luem, quæ duo annis in Subalpina regione grassata est, C mentis VIII. Pontif. Max. iussu, & Serenissi. D hortatu repetere placuit. itaque quatuor sace tes missi sunt, Lucernam duo, totidem ad C strum Delphinum.

Missio Lucernensis.

QVAMDIV nostri ab opido & valle Lucern abfuerunt; Ministri, qui nostrorum op remotiores Alpium recessus fuerant reiecti, q è latebris & cauernis egressi per totam va impunè cœperant volitare, non sine magna marum iactura: & in opido ipso Lucernæ, antea nostri radicitus pestem extirparant; in ipsa platea & mercatu nemine contradic versabantur. vbi tamen nostri rediere, non aut armis, quàm sacris Litteris & disputation fugarunt, quibus in publico foro eos lacesse cùm identidem sacræ Scripturæ locum aliq proponerent Ministris enucleandum: quem pro sua inscitia explicare nescirent, sese iteru cem vitantes vmbrarum assecla in suas cauer abdiderunt. Nouem transfugæ ad Ecclesiæ c redacti, ex Catholicis quamplurimi ad sac synaxim, qui diu multumque abstinuerant

que est, vt Archiepiscopi Taurinensis aduentu, qui in dies in hæc loca expectatur, maxima res Christiana capiat incrementa, plurimaque opida hæretica lue purgentur.

Missiones ad Castrum Delphinum & Draconense.

CASTRVM Delphinum in summis Alpibus situm Salucensem prouinciam à Delphinatensi disterminans iam pridem Caluinistarum operâ labefactatum fuit hæresi, & quod erat consequēs, ibi sacerdotes Catholici crudelissimè enecati, & in eorum locum Caluinistæ Ministri suffecti. sacra templa diruta, aræ subuersæ, sacrosancta supellex nefariè sublata, asportatæ campanæ, turres sacræ, vbi priùs dulce campanarum melos personabat, æquatæ solo; fundi ipsi redditibus Ecclesiæ olim piè à maioribus assignati, iam ita impiè confusi, vt multis locis à fundis sæcularibus nequeant discerni. & hæc quidem omnia præter innumera alia facinora quodam prædone Nello, perditissimo homine hæretico, vel potiùs atheo, Castri Delphini Prefecto maximam partem contigerunt: qui & ipse non ita multo pòst in arce dormiens iusto Dei iudicio meridie gladiis confossus, & ex præalta turre, vnde sacerdotes ipse præcipites egerat, à suis præcipitatus miserè interiit. Ex quo factum est, vt castrum illud cum tota ditione Salucensi in potestatem Serenissimi Sabaudiæ Ducis venerit, & magna ex parte ab hæretica labe fuerit expurgatum; postea tamen pace inter Christianissimum Galliæ Regem, & Sabaudiæ Ducem inita, castrum illud à Salucensi ditione ad Delphinatenses rediit. quæ caussa fuit vt hæreticæ rursus potestati subditum teterrima

lue

lue contaminatum sit. Ecce enim protinus Mi-
nistri hæretici vndique ex antris illis, & vallium
cauernis erumpentes nefarium suum illud ma-
nus exercent, intonant Marotti psalmos & Bez
cantus musicos. præficitur castro Gubernator
hæreticus; circumsistunt milites hæretici, lud
magistri constituuntur hęretici, magistratus cu
summa potestate nimirum supremus iudex cre
tur hæreticus; & quod omnium pessimum fu
ipse castri Regi cliens à Catholicis transiit
hæreticos, ita vt iam Italiæ ipsi finitimæ non le
periculum videretur imminere. Quæ caussa fu
cur summus ac vigilantissimus Pastor & Pontif
Clemens VIII. missionem hanc nostræ Societa
hominibus prudentissimè decreuerit. Quid
tem memoria dignum in ea contigerit perstri
gam breuissimè. In prima nostrorum ingressu
procurata est Gubernatoris cæterorumque
neuolentia, quæ quidem citra religionis caussa
satis prolixa erga nos fuit, quamdiu Guberna
tor moribus & natura valdè lenis & humanus
castro degit: vbi verò ille in Galliam profect
est, & alteri qui arcem regeret prouinciam de
mandauit; minæ cùm à vicario ipso, tum ab al
insolentioribus hæreticis & militibus non ra
nobis intentatæ. Quamobrem Gubernator po
ea cùm rediisset certior factus ægrè tulit, & mi
tes malè mulctauit, & vicarium magistratu mo
uit, & nobis suam denuò beneuolentiam ac
præsidium benignè obtulit, vt nullus iam in no
non modò sæuire, sed ne hiscere quidem aude
Confutati sunt crebrò verbis & scriptis hære
corum Ministri, idque tum priuatim, tum pub
cè, & quidē sępiùs quando hęreticę conciones
Caluinianæ preces videlicet haberi solent. Mi
stro cuidam de more aduersus Missę sacrificiū ob

latran

latranti, atque disputationem publicam refugienti oblatus est aliquando à nostris libellus optimis certissimisque rationibus è sacris litteris, & SS. Patrum interpretationibus desumptis refertus: quē ille cùm legisset, & dies aliquot apud se habuisset, nec refutare posset suæ inscitiæ cōscius, per hominem internuncium libellum restituit sine vlla responsione. Adolescens hæreticus ædium, in quibus nostri degebant, apud Castrum Delphinum dominus, nescio quo furore percitus, vt nostros domo eiiceret, aliorum fortè hæreticorum suasu, aut dæmonis, facto impetu repentè baculo armatus domum ingressus vni è nostris, qui tum ad mensam fortè librum tractabat, verbera intentat, nisi subitò domo migret. Noster primò blandis furibundum rationibus conatur demulcere: iste nihil mouetur. fit hominum concursus, qui & innocentem Patrem tuentur, & furentis adolescentis petulantiam coërcent. itaq; coniiciunt adolescentem in carcerem: vnde post aliquot dies nostris deprecationibus egressus, ita mansuetus & amicus nobis euasit, vt abiecta etiam hæresi fidem Catholicam se susceptum receperit. Per idem ferè tempus fasciculum litterarum ad Illustrissimos dominos de rebus ad hanc missionem pertinentibus non leuis momenti cuidam Catholico datum hæretici interceperunt, & suspicio erat venditum pretio à tabellario ipso. quod factum cùm Serenissi. Sabaudiæ Dux intellexisset, coniecto in carcerē nuntio, quòd suæ subesset potestati, iudicum sententiæ eum ad triremes, vel ad mortem damnauerunt: sed dum nostri interueniunt deprecatores, cognita innocentia & integritate liberatur non sine magna gratiarum actione. Iterum ac sæpiùs redeuntes Ministros magno semper animo nostri sunt aggressi, vt falsam doctrinā

quamplurimis testibus confutarent: qua quide
ex re non minùs confirmantur Catholici, qua
hæretici infirmantur. adeò vt Castri Delph
Gubernator vir sanè notæ prudentiæ, cùm vi
ret Ministros in disputatione semper succumb
re, publicam eis disputationē interdixerit, & e
palàm ignaras bestias appellarit. Multi hæret
priùs labe contaminati occultè religionem n
stram sequuntur, nec audent palàm cōfiteri, qu
domesticorum impediantur aut affinium m
itaque non tantùm doctrinam veram, sed à no
agnos etiam cereos & sacras icunculas petu
Speramus fore aliquod tempus, cùm omni tim
sublato vnum Deum & corde & ore fatean
Subornarant hæretici, non solùm suæ factio
homines, verùm neophytos quosdam Cath
cos, vt à Rege Galliæ diploma extorquerent, q
caueretur, ne quis publicè hæreseos promu
tioni se opponeret. obstitimus acriter nefa
contentioni; itaque iam summi Pontificis op
factum est, vt Rex Galliarum litteras scripse
quibus litteris prohibet publicas conciones h
reticorum & Ministrorum cōcursum, & etiam
in posterum quis Caluinianus Castro Delph
præficiatur, vetat. Eorundem item hæreticor
dolis & occultis cuniculis pro virili obuiàm it
est, dum Catholicos & hæreticos matrimo
copulare conantur; vt interea qui Catholicus
ob propositum quæstum deficiat ad hæreti
Non procul à Castro Delphino Præpositura
S. Petri non ignobilis, vbi fructuosè opera co
cata est in concionibus habendis, adducendis
reticis ad fidem, audiendis cōfessionibus. ma
pars expetit Ecclesiam Catholicam; vna fam
integra veritati reconciliata. Hoc in opido
pius natum habebat domi adeò valetudinar

vt ſalute viueret planè depoſita. eum B. Ignatio commendauit: nec ita multo pòſt planè conualuit. modò parens votum cereum cogitat. Quidam ſacerdos perditorum morum ad officium traductus. Alter item fuit Ponti (opidum eſt non procul à Caſtro Delphino) qui cùm Parochum ageret, ſuis perniciosis exemplis faciem ad omnem nequitiam ac vitiorum turpitudinem prætendebat. à nobis tertiò ac ſedulò commonefactus reſipuit, atque, vt ſalubri pœna culpas ſuperioris ætatis emendaret, peregrinationem ſua ſponte vouit ad D. Iacobi Compoſtellani. hic, dum ſe ad iter comparat inſtituta priùs ſalutari confeſſione, ſuos interea inuiſens domeſticos, eſt ab ipſis crudeliter interfectus magno hæreticorũ dolore; quòd ita dictitarent plus ad Caluinianam diſciplinam diſſeminandam peſſima eius ſacerdotis exempla quàm ſuorum Miniſtrorum commenta valuiſſe. Draconerium opidum eſt in valle maxima nobiliſſimũ ac primum Salucenſi ditione. hìc & noſtra deſudauit induſtria: nec fruſtra. hæreſim abiecerunt multi, & quidem è prima nobilitate, libri præpoſteræ doctrinæ adempti non pauci. Mulier, quæ nouem integros dies abſtinebat cibo, neque in animum inducere poterat, vt Eccleſiæ Sacramenta admitteret; hortatu noſtro cibis vſa eſt, & peccatis expiata cum teſtificatione Catholicæ fidei. Præterea ſe multi hæretici nobis in diſciplinam tradere decreuerunt, niſi aliò moderatorum iuſſa vocaſſent.

Miſſio Niciensis.

NICEA vrbs eſt Duci ſubiecta Sabaudiæ in ora maritima & Italiæ finibus, non procul à Varo, quod flumen Galliam diſcriminat. Ea ſicuti inter

Gallos & Italos ſita eſt, ita mores hinc inde tra
ab vtriſque. vtitur iure, ac penè lingua Narbone
ſis prouinciæ, à qua & religioſus clerus penè
totus; contrà in publicis actionibus atque co
ciliis adhibet ſermonem Hetruſcum. Ratio Re
in democratia fermè conſiſtit; quadrifari
enim ciuitas vniuerſa diſtinguitur, in nobile
mercatores, artifices & operas. Suffragia in co
uentibus paria, magiſtratus etiam commun
Ager non admodum latè patet; ſed ob colli
identidem aſſurgentium amœnitatem, vbertat
ſoli, ac denique cæli clementiam, qua nullum
Europa dicitur eſſe ſalubrius, omnino viſenda
Arcem habet ſitu manuque munitiſsimã in ſu
mo colle ita poſitam, vt vrbi pelagoque impe
deat atque dominetur; nulla tamen ratione pe
ac ne propemodum oculis aſpici queat quoc
eam partem quæ vergit ad mare ſimilitudinẽ ve
tris referre voluerunt, ſiue ad hoſtium ludibriu
ſiue ad oſtentationem ſui; quaſi vterum arx oppo
nat, in quem qui velint, ſi modò poſsint, tela co
torqueant. Locus opportunus eſſe potuit merc
toribus ad emporium celeberrimum, niſi cate
portu; nihilominùs vrbis commoditas, & vlt
citroque commeantium frequentia maxima pa
mercaturæ compendia. D. Pontius Seua vir no
magis pecunioſus ac diues, quàm pius, pro ſua
erga Deum religione, & erga patriam charit
te, R. P. Generalem exorauit duos ſacerdotes, q
in hac Nicienſi vinea vigilias collocarẽt, vel M
ſionis gratia, vel etiam ad iacienda Collegij fu
damenta. Venerũt huc primò anno 1597. XVI. Ka
Nouemb. quo tempore in Gallos & Sabaudos ex
tioſiſsimi belli flagrabat incendium. ac inde
quidem multum nobis negotij faceſsitum eſt
hominibus noſtrarum rerum imperitis, qui a
cæte

cætera illud molestius adiunxerũt, vt Episcopum Societatis ignarum conarentur impellere, nostris vt conciones & publicas adhortationes interdiceret; sin minùs, vellet discessionem imperare. quare priuatim in circulis, ac publicè in conciliis de Societatis fama detrahere, commemorare nos eiectos Gallia, nonnullorum vitam carpere qui à Societate dèfecerant, ea demum efficere quæ nostris rei domesticæ angustias afferrent, atq; adeò viam ad alienæ salutis procurationem præcluderẽt. Compescuit nihilominus obtrectatores Episcopus auctoritate sua, quin etiam re bene cognita penitusque perspecta iam de Collegio cogitabat sedulò, nisi eum Deus, vt piè credimus, in cælitum collegium cooptasset. Illius mors nostram caussam grauiter afflixit, aduersariis in sententia atque peruicacia persistentibus. nec defuerũt qui populum sollicitarent, ac palàm famosos libellos exponerent, donec nostris necessitatem imposuere, vt scriptis veritatem contra calumniam defenderent. Cæterùm intestinis odiis magis in dies gliscentibus visum est R. P. Generali cedere tantisper tempori, nostrosq; reuocare. iam ad discessum erant omnia comparata, cùm amici subito dolore perculsi palàm conqueri, virgines ac matronæ nulla sexus ac conditionis habita ratione cateruatim in publicum prodire cùm lachrymis atque lamentis; viri magnæ auctoritatis ostiatim domos obire, vt eos in album singillatim referrẽt, quibus Societas in vrbe placeret. Nostri cùm temperare lachrymis non possent suis, aliorũ tamen lachrymas præ obedientia contemnebant. primarij ciues contrà resistere, ædes seruare ne pedem efferrent, rogare etiam atque etiam, & obsecrare per amorem filij Dei ne se desererent, nec repentè in ipso gerendarum rerum articulo, quos ad pie-

tatem erudire cœperāt, eorum animos dereli-
esse paterentur. vno verbo, tamdiu sermones
ruerūt, donec misso nuncio nauigium iussum
soluere relatum est. His de rebus certior per
ras factus R.P. Generalis, morem gessit pietati
norum, nostrosque diutiùs Nicienſibus conc
Itaque res paulo meliori conditione fuere,
obstructum iter est ad salutem proximorū. C
ciones variis oratoriis habitæ, & exhortatio
sextis quibusque feriis ad scholas publicas. Of
conscientiæ declarata, institutus Sacramento
vsus, cùm priùs confessionis & communioni
Paschate dumtaxat mysteria celebrarentur. A
lescentes ad religiosam vitam permoti. pue
nuptiis abstinere persuasę, nouo in his locis ex
plo; vt, nisi monasterij copia deesset, vti b
non defuturam speramus, haud exiguus Chr
numerus in religiosa familia nomen daret.
coniugum vna consensione continentiam vo
initæ paces, & confessiones generales quamp
mæ. Doctrinam Christianam ab vno è nos
ante annos 12. qui per Quadragesimam conc
nes habuerat, ritè fundatam, negligentia, vt a
let, iam penè dissoluerat. ea nunc postliminio
uocata est, & piscatoribus atque agricolis bis
hebdomadam in publico foro explicata non
maxima vtilitate; fremente licet atque fure
diabolo, qui neque paucas, neque leues molest
exhibuit, hominesque induxit, qui contra no
gere quærerent iudicio. Magna vis librorum
hæreticis vel magicis superstitionibus dep
torum combusta. Hæretici & apostata vnus
desciuerat ad Turcas, Ecclesiæ reconciliati. Q
dam cùm fluctibus atrocissimè iactaretur in
timuit ne tempestatem, quos secum aduex
librorum impietas excitasset. itaq; dolore pl

& metu libros extemplò abiicit in mare; cùm ſubitò remittentibus ventis pelagus ad tranquillitatem rediit. Octo mulieres peccandi licentiam reliquerunt. Chriſtiana virgo Hebræorum ſeruitio ſubtracta. VI. Non. Octobris 1600. Narbonenſes Galli per noctem magnis viribus vrbem adorti ſunt, eamque expugnare conati. ciues omnes atque adeò Eccleſiaſtici, feminis ac virginibus in tutum receptis, pro mœnibus excubabant vt hoſtem repellerent. hoc etiam ipſo tempore noſtri ſuam induſtriam charitatemque probarunt; diu noctuque vrbem ac muros obiere, ſingulos ad Chriſtianam fidem ſemper tuendam, ad æternæ vitæ cogitationem, ad crimina deteſtanda cohortati ſunt. Ex quibus omnibus illud aſſecuti ſumus, vt modò maximam partem mente mutata veniant ad noſtros tum confeſſionis, tum conſilij cauſſa: neque beneuolentiam tantùm, ſed etiam beneficentiā magis augeant in dies ac magis. Excurſum item in vicina opida, & omnia præſtita, quæ præſtari ſolent à noſtris hominibus, vel poſſunt. Inter cætera abſtinentiam non ſatis mirari poterant opidani; quid eſſet cauſſæ quamobrem pro tot tantiſque laboribus ne teruncium quidem vellemus admittere. Tantum poteſt ad ſanctitatis opinionem, & proximorum vtilitatem earum rerum quas ſuſpicere mortales ſolent deſpicientia. Quod ſequitur priùs fortaſſe dicendum fuerat, ſed vltimo loco poſitum magis hærebit in mente. Dux Sabaudiæ ſuam illam prolixam erga nos beneuolentiam atque liberalitatem nouis quotidie patefacit argumentis. Ille cùm de Nicienſium contra nos tumultu reſciſſet, miſit qui eos de Societatis inſtituto doceret, & ſuam erga nos ſignificaret voluntatem. Ille à R.P. Generali Collegium non magnopere poſtu-

lauit solùm, sed etiam impetrauit. ille iniquio
Niciensium conditiones perfregit, eosq; P. Pr
uincialis arbitrio stare iussit; ille denique opor
num locum habitationi, atque extruendo Col
gio nobis non petentibus liberaliter dono de

Missio Ticinensis.

TICINVM est vrbs Iuris hodie prudentiæ stud
olim etiam Gallorum clade nobilis. à flum
Ticino alluente mœnia nomen accepit, v
Papiam nominant; ciuium frequentia & nob
tate in primis clarissima. Venerunt huc nostri
mùm 15. Nouemb. accersitu Illustrissimi D.D.
stonij Episcopi, & enixè iuuante Præposito S.D
nati. Missus est initio P. Carolus Regius cum
cio; deinde etiam duo sacerdotes cum Coadiu
re. Vitam ex piorum liberalitate tolerant, & ma
mam partem sumptus suppeditat Episcopus
Præpositus. Habitant interim ad D. Theod
templo satis incommodo, quod à ciuium long
frequentia distet, sed speramus melius aliquan
domicilium. hîc interea habitæ conciones pom
ridianæ non sine ciuium concursu. Concionat
est vnus è nostris in templo maximo feriis A
uentus vsque ad octauum diem Natalitior
Christi incredibili voluptate ciuium. & const
egregiè fructus; plurimi ad rectam viuendi m
mam conuersi; confessionum autem tanta vis
ritit, vt duo sacerdotes à primo diluculo ad m
tam vsque diem additis etiam vespertinis ho
tamen omnibus facere non potuerint satis: con
autem qui generalem confessionem totius an
actæ vitæ instituerunt præ multitudine num
iniri non potuit. Conciliati nonnulli eius
inter se odiis dissidentes, vt aliis alij per opera
sicar

ſicarios machinarentur necem. Famoſæ mulieres à peccandi conſuetudine abductæ. Illud autem ad memoriam & exemplum inſigne fuit; damnauerat pro concione comœdias ſacerdos noſter: cuius verbis commoti ciues plurimi, qui circulatoribus illis & hiſtrionibus coronam augebant, ab incœpto deſtiterunt. eoque res adducta, vt ludiones quæſtus gratia non imminuti modò, verùm etiam penè detracti ad noſtros adierint expoſtulandi cauſſa, cùm pro comœdiis acerrimè idq; ingenti clamore diſputarent, ac dicerent ſibi vnde viuerent ſurripi, ideoque de diſceſſione cogitandum. Mantuam igitur ſecundo fluuio cùm nauigarent, nauicula qua vehebantur in ſcopulũ adeò vehementer impegit, vt immani hiatu fatiſcente carina aquam admiſerit. Illi autẽ rebus magnam partẽ amiſsis de vita periclitabantur, niſi aliquot nauigia diuino beneficio præſtò fuiſſent. Inuiſuntur noſtri à primariis ciuibus tam ſæcularibus, quàm Eccleſiaſticis: vocantur ad ægrotos. Doctrinæ Chriſtianæ iacta iam optima fundamenta in noſtro templo, vt quanquam longinquitas frequẽtiæ debere videatur obſiſtere, lætos tamen ac vberes ſperemus diuinæ gloriæ prouentus.

Miſſio Intimelienſis.

INTIMELIVM vrbs eſt Genuenſi Reip. ſubiecta ad Rutubam flumen in extremis finibus Liguriæ. Huius vrbis Epiſcopus cùm ſeſe noſtrorum cupidiſsimum præbuiſſet, vnum ſacerdotem cum ſocio impetrauit, vt ſacris temporibus Aduentus conciones haberet, ac cæterа obiret Societatis munera. Excepti ſunt ambo non ab Epiſcopo ſolùm, ſed à primariis etiam ciuibus ſumma cum humanitate atq; ſignificatione lætitiæ. adeò pro-

batus eſt concionator, vt ter ſingulis hebdomadis habendæ fuerint conciones, toties veſpertinis horis familiariter diuinis de rebus verba facienda conuenientibus diebus Dominicis atque feſtis in ſummum templum Sodalibus, quos vocant diſciplinantium. Præterea pomeridiano tempore datum eſt opera Chriſtianæ doctrinæ rudimentis, & ſecundùm veſpertinas horas alteri concioni: quibus laboribus ſuus reſpondit fructus tum in confeſſionibus, tum extra confeſsiones. ex quibus illud non videtur omittendũ, depoſitas eſſe ſimultates inter Epiſcopum & vrbis Præfectum. Cùm de alto viro ex primoribus cum eodem Epiſcopo conciliando ageretur, Epiſcopum ipſum Deus ex hac vita mortali vocauit (vt ſperamus) in cælum. Conuenerunt ad funus ex omnibus circumcirca locis Parochi, cæteriſque ſacerdotes ac religioſi viri quamplurimi. Sacerdoti noſtro demandatum eſt, vt haberet orationem funebrem in demortui laudem. Expletis feriis ſacri Aduentus excurſum in alia opida finitima, non ſine magno incolarum bono: qui non ſacerdotem dumtaxat, quoad licuit, apud ſe habere voluerunt, ſed & verbis & promiſsis liberalibus cupiditatem Collegij, cuius vterentur operâ, præ ſe tulerunt.

PRO-

PROVINCIA VENETA.

HABVIT hoc anno prouincia Veneta Socios omnino 376. Venetiis in Professorum Domo 39 Patauij in Collegio 36. In Nouitiatu 48. Brixiæ 30. Bononię 28. Parmæ 42. Nouellariæ 29. Veronæ 20. Mantuæ 19. Ferrariæ 24. Placentiæ 22. Mutinæ & in Foro Liuij quaterni deni. In Residētia Forocorneliensi, Vicentina, Cretensi quaterni. Migrarunt è vita sex. allecti in Societatem 29. Calcar ad perfectionem ex vocationis nostræ instituto addidit non exiguum visitatio prouinciæ iussu P.N. Generalis facta hoc anno à P. Ioan. Francisco Vipera.

Domus Professa Veneta.

ANNALIBVS hinc digna multa. Frequentatur templum, confessiones crebræ, incumbunt nostri diligenter. Itum ad multa sacrarum virginum monasteria, auditæ patienter & magno cum fructu. Animarum facta commutatio in permultis eiusmodi, vt, cùm antea Iesuitarum nomen ferre vix possent, nunc sibi ex iis confessarium bene crebrò deposcant. Cælibatum aliquot amplexę puellæ propriis in ædibus castitatis propositum vrgent magno animo & exemplo. A complurium annorum concubinatu nonnulli ad legitimas nuptias traducti. Quidam annos amplius quinque concubinam domi cùm haberet, binosque ex ea liberos; toto illo tempore sacerdote nostro identidem monente, hortante, obsecrante, vt eam aut

missam

missam faceret, aut vxorem duceret; tandem bene monenti paruit, & illicitos amplexus cum matrimonio commutauit. vix Deum respicere homo cœpit, cùm illum respexit Deus, & in cælestem patriam euocauit. Honestus adolescens cum improbis quibusdam & conscleratis hominibus consuetudinem habere, & paulatim furta facere, latrocinia agitare, cædes etiam audere cœperat. Id vbi est rescitum, vnius è nostris litteris ab illa improborum consortio ad meliorem frugem reuocatus frequenti peccatorum confessione & Eucharistia contra dæmonis insidias sese muniens, laudabiliter ac piè viuendi rationem auidè est amplexus. Alij permulti ex libidinis, aliorumque vitiorum cœno feliciter extracti. Meretrices aliquot cùm in eo vrbis loco domicilia collocassent, quâ non sine dolore ac pudore transire honesti viri ad nostrum itantes templum poterant, nostrorum operâ inde expulsæ, ac longiùs summotæ. Patricius quidam ducta in matrimonium puella non ignobili illa quidem, sed tamen paupere, parentem suum, contra cuius id fecerat voluntatem, veritus, cum illa profugerat. is vbi consumpta paulatim, quam domo secum extulerat, pecunia, premi inopia cœpit, venenum temperare & sibi statuit & vxori; quòd sibi persuaserat honori & existimationi suæ consulere se hac maximè ratione posse, & huius delicti paratam à Deo veniam fore. Incidit in sacerdotē ex nostris, consilium suum aperit, docetur diligenter cùm de cogitati sceleris grauitate, tum de certo vt corporis, tum etiam animæ exitio. Saluberrima pij patris oratio tantum apud miserum, & mori iam certum valuit, vt mutata mente atque abiecto veneno multis cum lachrymis gratias homini ageret, vitamque se illi atque animæ salutem debere testaretur.

ſtaretur. Matrimonia cõtra leges aliqui, & in gradibus illicitis contraxerant, inque iis multos annos vixerant; perfectum à noſtris vt legibus pontificia auctoritate ſoluti eaſdem vxores retinere ſine peccato poſſent, & initæ quæ fuerant nuptiæ, ratæ iam vt haberentur.

Collegium Patauinum.

NONNIHIL funeſtus Collegio noſtro hic annus morte trium Fratrum: ex quibus Scipio Vimercatus nobilis adoleſcens, quanquam tertium ab ingreſſu Societatis annum vix abſoluerat; eos tamen in veræ pietatis atque omnium virtutum curſu progreſſus habebat, vt multos non modò ſuæ ætatis tirones, ſed etiam grandæuos ac veteranos Chriſti milites longo poſt ſe interuallo relinqueret. Atque eum talem breui fore iudicabant ipſa religioſæ vitæ principia. Poſtquam enim vocante Chriſto in hanc militiam dare nomen decreuit, atque ad noſtra ſigna accedere; ita ſe ipſe abnegauit, ita ſe ſuaque omnia reliquit, vt omnem ſui ſuorumque amorem ad vnum Chriſtum tranſtuliſſe, illum vnum cogitare, in illo vno conquieſcere facilè cerneres. Illius igitur ad imitationem cùm ſe totum compoſuiſſet, nihil iam ex huius vitæ commodis amare aut appetere, paupertatis eſſe amantiſſimus, veſte gaudere attrita, vili, lacera; elegantiore, niſi iuſſus, nunquam vti; de pane oſtiatim mendicando ſæpe agere cum Rectore; tanto ſui contemptu, vt ſe infra omnes infimos deprimeret; tanta vitæ innocentia, vt confeſſionibus vix vnquam materia ſuppeteret abſolutionis. Hæc tanta adoleſcentis in nouo homine formando alacritas, & pietatis ardor, incredibile dictu eſt quantum habuerit momenti ad connouitios

uitios animandos, & ad veræ pietatis studium ci-
citandos. Nam, cùm & propter morum suauita-
tem, & ardentem in omnes charitatem, impe-
eum omnes amarent, multumque cum eo ac
benter essent; diuturna consuetudine ac multa
miliaritate factum est, vt, cuius ingenio ac mo-
bus mirificè gaudebant, & in quem, velut in p-
fectissimum veri nouitij exemplar, intuebant
in ipsius vitæ similitudinem paulatim non
magna Superioris voluptate transirent. Et q-
niam nouos Christi milites ille esse quàmoptim
cupiebat, ita cum iis perpetuò vixit, vt in
quod reprehenderet, nemo; quod laudarent at
imitarentur, haberent omnes. Verbum otio
ex illius ore postquam Societatem est ingress
aut nunquam excidit, aut perquam rarò: patr
parentum, consanguineorum nulla vnquã me
tio, nisi re ita cogente. in ipso Societatis ingre
illud precatus à Deo est, vt nisi Societatem in
tria videret, patriam ipse nunquam videret. Alio
videlicet ille patriam spectabat, alios ciues, al
amicos: atque huc, quoniam imbiberat ieiuni
orationibus, castigatione corporis faciliùs per
nire se posse; tanto studio atque ardore ea est a
plexus, vt ne valetudinis quidem periculo qu
quam de iis remitteret, aut omnino temperare
bi potuerit. Tulit magnum suæ pietatis fructu
Cùm enim lenta febricula, qua paulatim con
buit, lecto eum affixisset, iamq; ex perpetua m
torum mensium cubandi necessitate totum co
doluisset corpus; in tam longo molestoq; mo
ita ad omnem patientiam à Deo est animat
non modò vt nihil vnquam vlla de re quere
tur, verùm etiam vt grauiores cruciatus ferre
ratum se diceret, si ad Dei gloriam id conduc
videretur. Quamdiu ægrotauit (ægrotauit aut

diu) nullus illi iucundior vnquam ſermo, quàm de Deo, nulla gratior lectio, quàm eorum librorum, qui vel ad pietatem valerent, vel cæleſtium rerum amorem excitarent. Aſſidebat ægrotanti frequens magiſter eius in humanioribus, & ex pijs ſcriptoribus petenti ea legebat, quæ & tempori maximè conuenirent & perſonæ. Sub vitæ finem rogauit eum adoleſcens, vt Dominicę paſſionis hiſtoriam per partes ſibi legere ne grauaretur. Datum hoc ei libenter, atque ita, vt ipſius arbitrio permitteretur quantum ſibi legi quotidie vellet. Cùm lectio à Matthæo cœpta per omnes Euangeliſtas ita duceretur, vt complures dies in primo, complures in ſecundo, complures in tertio ponerentur & quarto; ita attemperatè vltimi Euangeliſtæ vltima pars in vltimum vitæ diem incidit, vt iam tum ab initio, quantum ſibi ad mortem ſpatij ſupereſſet præſciſſe, & pro dierum ratione, partium quoque ſtatuiſſe modum videretur. Quo die viaticum ſumpſit, animaduerſum eſt tanto eius animum gaudio perfundi, vt manantibus lachrymis celare iam ipſe non poſſet, & cæleſtis vitæ arrham ei à Chriſto datam, facilè appareret. Aduentante iam morte, dici non poteſt quanta in illo vultus ſerenitas, quanta animi conſtantia & tranquillitas. Iacebat compoſitis in crucis formam brachiis, dulciſſima IESV ac MARIÆ nomina creberrimè vſurpans. cumque in Redemptoris pendentis in ligno effigiem aliquoties oculos coniecíſſet, iiſq; mox clauſis, totoque corpore immoto, vel mortui iam, vel ſopiti ſomno ſpeciem aliquantiſper præbuiſſet; repentè veluti excitatus, & Chriſtum præſentem cernens, Libera (inquit) animã meam; cedo enim iam, nec diutiùs reſiſto aut fero. Quo dicto placidè & quietè ſtatim in Domino obdormiuit. Hanc acerbitatem & triſtitiam fuere quæ

tempe-

temperarent, non pauca, Congregationum fre-
ctus, maximè Transalpinorum, doctrinæ Chri-
stianæ incrementa, frequentes & publicæ de re
disputationes, vt solemni apparatu, ita cum in-
credibili Episcopi gaudio, vt ipse affirmaret
vix tenere se lacrymas potuisse. Duo ingenio-
adolescentes exercitiis spiritualibus exculti, qu
& in Societatem postea recepti. Mulierculæ al
quot flagitiosæ atque impudicæ ad æternæ salu
curam, & melioris vitæ studium excitatæ. He-
bræorum Rabinus, magni vir & ingenij & nom
nis, ab natiua suorum perfidia ad Christi fide
cum quaternis liberis traductus; cùm priùs do-
mi nostræ diu Christianæ doctrinæ moribus, pa
tente Episcopo & Canonicis, probè institutus e
set, & cum ingenti totius ciuitatis gaudio in sum
ma æde summa celebritate baptizatus. Inter libe-
ros, virgo erat nubilis honesta facie ac liberali
Voluit hanc Prætor, flagitantibus id Iudæis, de
mutandæ fidei voluntate interrogare. Aderant ex
altera parte Iudæi, ex altera Christiani. Illa ad hoc
cùm se recepisset, conuersa ad illos, primùm salu-
tari se muniit signo (idque, vt ipsa affirmauit, ex
gratia, ne quid sibi suæ gentis, quæ bonam men-
tem ipsi inuiderent, præstigiæ nocerent.) Deinde
iudaismum detestata, Christianam se esse vel
clara voce testata est. Perspecta puellæ fide ac
voluntate Prætor gauisus est vehementer, eaque
collaudata, sibi illam filiæ loco esse iussit; se il
paraturum maritum, se numeraturum dotem. At
illa, Ego verò (inquit) mi pater istum animum li-
benter accipio, de nuptiis ac dote totum remitto,
quando sponsum mihi ego iam delegi Christum.
atque hæc verba paucis pòst diebus re compro-
bauit, inter Christo sacratas virgines perpetuam
castitatem amplexa. Consentiente P.N. Generali

ta-

traductus est nouitiatus Nouellaria Patauium, vt infrà dicetur, itaque disposita habitatio Patauina atque partita, vt quamquam eodem domicilio vtantur Theologi nostri & nouitij; nulla tamen sit inter eos communicatio aut consuetudo: atque vt vix paulo plus quàm viginti Nouellariæ nouitij ali poterant, Patauij nunc fermè quinquaginta sustentantur, magno, vt speramus, in posterum totius prouinciæ bono.

Collegium Brixiense.

MAGNA hoc anno Collegio nostro tranquillitas, & non contemnendum in omnibus nostris vitæ ad Societatis normam dirigendæ studium: sacerdotes, magistri, scholastici, Coadiutores strenuè in suo quisque munere versati. Doctrinæ Christianæ cuiusmodi ratio sit, vel hinc intelligas, quòd in eam ex prima nobilitate viri ac feminæ pari studio incumbant. Docentium industriæ discentium respondet alacritas & profectus. Repertę puellę infra quartum ætatis annum, quæ mutuis interrogationibus, publicè præposito præmio, ita se exercerent, vt pariter appareret & ingenij bonitas, & memoriæ firmitas, & piæ institutionis amor. Factum hoc à puellis etiam nobilibus, inter quas duę ex illustri vtraque familia tanta cum vincendi cupiditate, ac simplicis animi significatione, vt magnam afferrẽt omnibus cùm voluptatem, tum admirationem. Vtiliter etiam posita à nostris opera cùm in sacrarum virginum confessionibus, carceribus, nosocomiis, aliisque locis piis, tum maximè in templo nostro. virgines aliquot rebus humanis nuntio remisso, monasticam vitam amplexæ, aliæ apud suos castitatem Christo perpetuam dicarunt. Famosa

quædam mulier, quam ob lasciuum corporis o
natum vulgò mimam dictitabant, mariti pre
bus, vt ad nostras conciones accederet, frustra
fatigata; tandem importunitate victa, cùm acce
sisset, adeò delenita est ac permota, vt statim
gitare de deligendo sibi ex nostro Ordine, de q
malè antè, & loquebatur, & sentiebat, confessa
cœperit. Qua in cogitatione cùm dies ampl
quindecim, nihil aliud quàm nimiam seuer
tem (ita enim sibi animo finxerat) verita fluctu
set, tandem diuina ope adiuta se ipsa confirm
sacerdotem adit, peccata aperit. Sensit illa stat
pietatis igniculos: quibus paulatim excitatis b
ui temporis spatio adeò est inflammata, vt tot
anteactæ vitæ criminibus diligentissima confe
sione detectis ac purgatis, tota iã velùti alia fa
in salutis suæ studium incumberet, & in amore
Iesu Christi raperetur. Positi igitur extemplò am
thysti cæteræque gemmæ; posita monilia, in
res, armillæ, posita totius corporis ornamen
pro serico iam in deliciis illi esse lana, eaque v
garis, pro pretioso elegantissimi operis, quo gr
dere solita, colobio, lineum gestare ad collum
humeros velum; nuncupato etiam voto hoc
vili neglectoque habitu se vsuram per omnem
tam. Inuidere illico mulieri in tam salubri con
lio dæmon, pietatis semina ne adolescant, tu
re eius animum ac labefactare variis tentatio
bus aggreditur; sed nequidquam. Persistit in
cto proposito illa, hostemque vincit, ea ratio
maximè, quòd à confessarij consilio nunquam
latum quidem vnguem recedat. Tota nunc e
quærenda virtute, in rerum spiritualium stu
& contemptu domitura carnem, si per confe
rium liceat, quotidie flagellis, cilicio, ieiunio,
badio, separatione tori. Nullum intermittit die

festum, quin cælesti pane se reficiat. Christianæ fidei elementa diligentissimè atque optimè docet; multas iam feminas suo exemplo & oratione nostrum in templum confessionis ergò adduxit; in iis impudicæ vitæ quandam, quæ relicta amasij, à quo alebatur, consuetudine, apud piam quandam mulierem nunc vilissima in veste, ieiuniis, orationibus, lacrymis, diuerberatione corporis propitiare sibi Deum tota mente insistit. Quidam honesto loco natus cùm confessione aliquot annos abstinuisset; sacerdotis nostri operâ, apud quem de totius vitæ peccatis est confessus, adeò ad lenitatem flecti, ac respicere se ipse cœpit, non modò vt inimicis libenter ignoscere, sed etiam magnam pecuniæ summam restituere nihil recusarit; illud etiam confirmans paratum se esse quidquid habeat tradere, modò animæ atque æternæ saluti consulatur. Insignis verò alterius cuiusdam pietas, & animas Christo adiungendi studium. Hic cùm puer olim nostra frequentans gymnasia præceptorem audisset de B. Mariæ Magdalenæ laudibus disserentem; adeò in illius amorem exarsit, vt adultus iam, & sacerdos Massiliam atque ea loca, quæ illius vestigiis impressa, & angelicæ vitæ ratione nobilitata & consecrata sunt, omnino sibi adeunda, pieque veneranda existimarit. Hinc Bergomum ad suos reuersus toto animo ad reuocandas à turpitudine meretrices se conuertit. Congregatis igitur in quodam templo principum virorum auctoritate compluribus, adeò ardenter eas per mensem integrum singulis diebus ad Magdalenæ imitationem est cohortatus, vt ab impudicissimi corporis quæstu ad castitatis & Christianæ vitæ cultum septem iam traduxerit, vndecim aliæ eiusdem oratione permotæ, non longè ab hoc consilio abesse videantur. Hanc ille

mentem, & hunc pietatis fructum maximè fo-
cundùm Deum, nostrorum hominum cohorta-
tionibus, ac piæ institutioni libenter acceptum
refert. In domo hospitali excepta à nostro sacer-
dote confessio adolescentis, qui quartum & vi-
simum ætatis agens annum, nunquam tamẽ an-
erat confessus, nunquam ad sacram synaxim a-
cesserat. In publico carcere auditi complu-
quorum alij sex, alij septem, alij etiam decem a-
nos confessione abstinuerant. Reperti ibidem
groti, qui, nisi accessissent eò nostri, morituri fu-
runt absque confessione, vti mortui sunt sine Eu-
charistia & sacra Vnctione. In fide etiam nonn
mo, in qua diu summo cum periculo nutaver
confirmatus, & ad orationis confessionisq; vsu
multos annos intermissum (eò quòd de divi
prouidentia, de dæmonibus atque inferis, de g
henna cæterisque rebus eiusmodi vehemen
dubitaret) ita reuocatus, vt se ipse iam vlcisci o
gitet, & perniciosum errorem Capucinæ vitæ a
steritate corrigere se velle dicat. Gymnasia su
frequentia cum reliqua omnia, tum maximè Lo
gicæ. Ea cùm est legi cœpta, discipuli fuere
centum sexaginta, plures etiam futuri, si plura
capere locus potuisset: pauculis ex eo numero d
lapsis, reliqui adhuc acriter incumbunt. De Co
gregationibus B. Virginis vtraque satis copiosè
Egregia adolescentulorum indoles, magnũ Chri
stianæ perfectionis studium: ex iis eodem pe
tempore septem facti Capucini, duo in nostru
Ordinem cooptati, alij in alias Religiosorum h
minum familias se aggregarunt. Et quoniam
sanctissimæ Matris patrocinium quotidie co
fugiunt plures, ad superiores duas addita est
anno tertia, seminarium videlicet futura ill
Congregationum numerum æquare etiam co
ra

toria cœperunt. Ex iis vnum ſacerdotum, alterum inferioris ordinis clericorum, tertium nobiliorum ciuium. De omnibus magna ſpes atque expectatio, ſed maximè de primo, quò concurrit quidquid eſt alicuius pretij in tota ciuitate.

Collegium Bononienſe.

ETSI in Collegio hoc Socij minùs triginta habitarunt, adeò tamen frequentes alios è noſtris habuimus, dum vltro citroque commeant, vt aliquando vno menſe ducenti nobiſcum ſuis quiſque diebus vixerint. Et verò hic annus aduentu P. Viſitatoris, qui hic duos menſes hæſit integros, & diuturniore apud nos duorum Prouincialium alterius alteri ſuccedentium commoratione, non vnum huic Collegio peperit bonum. Vna cohortatione, noſtri quidquid apud ſe rerum piarum ſuperioribus annis permiſſu ſanctę Obedientię collectum habebant, vno animo omnes attulerunt, ea maximè B.P.N. Ignatij ſententia permoti: *Quanto quiſque erga Deum erit liberalior, tanto liberaliorem erga ſe ipſe experietur Deum.* Rependit igitur vicem bonus Dominus, qui plurimos ad templum noſtrum expiandos, adoleſcentes autem nobiles ad ſcholas, neq; verò paucos ad Societatem, plures etiam ad exercitia noſtra ſpiritualia, tum in Collegio, tum foris peragenda adduxit. Ex duodeuiginti, qui Societatem poſcebant, quatuor primi admiſſi. Eorum vnus patrem, cui erat vnicus, impulit, Deo ipſum vt libenter offerret; id quod factum, non ſine lacrymis: reliqui tres vocantem Deum ſecuti ſtatim, ſtrenuè ſe geſſerunt. Parentes, quibus inſciis atque inconſultis id acciderat, re cognita, dolore permoti, Nouellariam, quò profectos au-

dierant, cùm contendissent, à filiis egregiè ad p
tatem animati reuerterunt. Et vnus eorum, à q
magis metuebatur, vti viro potente ac no
Bononiam vbi venit, eo ipso in cubiculo, vb
lius rerum cælestium commentationibus piè
carat, generali confessione se expians, filium
nique alterum, & fratris filium excolendos in
stris scholis tradidit. Memorabile etiam in eo,
filium vnicum obtulerat, illud est, quòd cum
ipse filium iam nouitium visisset, quasi nouo
ritu afflatus, exclamans inquit, Vidi, vidi ca
Dei: vtinam mihi vxor non esset! nam & ipse
vos confugerem, vt me vnà cum filio salutis a
næ præceptis imbueretis. Cæterùm aliis data
admissionis ea est cura, non modò vt se ipsi
uent, sed vt variis pietatis operibus addicti, sc
lasticos nostrarum classium, & alios quoscun
possint, ad meliorem adducant frugem. Est in
illos clericus annum agens decimumquint
cuius ingenium ac diuinæ voluntatis cognosc
dæ studium ex ipsius litteris, quas ad P. Rector
dedit, intelligi potuit. In iis erat, cùm quodam
Sanctissimam Eucharistiam nostro in tem
sumpsisset, iniectam sibi esse diuinitus religio
disciplinæ cupiditatem, ac potissimùm Socie
tis; de qua quoniam statuere ipse nõ potuerit,
fisum ingenio suo, à Deo quærendum & pe
dum consilium putasse, flagris, ieiuniis, preci
demerenda sibi illius voluntate. Diuerberaui
tur me (inquit) manè tantisper, dum psalmus M
rere bis, vesperi, dum ter recitari facilè potu
idque per dies quindecim; ieiunaui in hono
Beatissimæ Virginis diebus sabbati item quin
cim; Officium Spiritus sancti recitaui inte
mense. Addit deinde alia sanè magna pietatis
dicia, duos integros tria & triginta templi B.
pl

phani (quod à S. Petronio olim extructum) altaria se visitasse, ad quæ etiamnum adeat quotidie; singulis diebus festis ad sacram synaxim accessisse, eam consuetudinem sibi manere; adiunxisse alia opera pia, aliasque precationes vnum id agentem, vt in deligendo vitæ genere voluntatem ei Deus significaret suam. Hæc omnia dum fecerit, auctũ esse in se quotidie desiderium Societatis, & quidem adeò, vt sibi temperare, quin illud nostris aperiret, nulla ratione potuerit. Nunc, vt tu scias, inquit, Pater, si aut tua aut aliorum Superiorum culpa acciderit, vt impediar quominus exequi diuinam voluntatem possim, hoc te monitum & Superiores volo, huius rei atque incommodi te atque illos Deo reddituros esse aliquando rationem. Viget enim in me animus ita promptus atque alacer, vt quamuis mihi vel millies singulis horis esset moriendum, velim tamen in vestram Societatẽ, si per vos liceat, admitti. Quamobrem te per viscera misericordiæ Iesu Christi benedicti, mi Pater, oro atque obtestor, vt meam caussam suscipias, atque ita agas, vt ab aliis suscipi agique tuam olim, cùm eadem tibi iniecta mens esset, ipse cupiebas. Vale, ac tuis precibus Deum mihi propitium redde. Hæc ille Italicè, sed suo marte. Manet in voluntate bonus adolescens, & in dies excitatur magis alacriter expectans Piscinæ motum. Messis quidem hic est tanta, sperare vt audeamus etiamsi aliunde ad Nouitiatum alij nulli mitterentur, ex hoc tamẽ Collegio ferè eum posse suppleri. Nam & Bononienses nostro instituto apti, & iam multos Societati operarios non ita multorum annorum spatio dederunt. Porrò quod ad spiritualia pertinet exercitia, hæc & nostris & cœnobitis & nobilibus adolescentibus, qui publicam academiam frequentant, non sine fructu tra-

dita. Sacerdotes nostri propè omnes post alia alius in ea per dies quindecim se abdidere, ratio nem, qua B.P.Ignatius ea tradere solitus accu tè secuti. In religiosæ cuiusdam familiæ noui tum eadem impensa est cura, cùm id à nos Rectore Cardinalis, qui eius Ordinis vniuersi protector, per litteras, & suas, & R.P.N.Gener lis magnopere contēdisset. Sed & Generalis al qui alium Ordinem ducit, idem effecit. Vig enim quinque diebus in eandem rem vnà cum cio collatis, mox ad visitanda suorum tota Ita loca dedit se in viam tanto præsidio munitus. T verò altè in illius pectus earum meditation spiritus descēdit, quàm haud scio an vlli vnqua nouitio. Nam & industriis P. N. Generalis p pendendis totum se addixit, & ex eiusdem e stolis de renouatione spiritus, ac de perfectio capita, quæ ad informandos suæ disciplinæ h mines pertinebant, studiosè excerpsit. Viri p terea illustres, & litterarum studiosi adolescen nec non sacerdotes, vt interim de lectissima ceam matrona, tantum huius studij in se fructu experti, libenter etiam alios ad nouum hoc arm rum genus commemoranda iis vtilitate accend runt. Hisce iam actis superuenit spectatæ vir p tatis atque auctoritatis, cui & ipsi spiritualia e citia fermè per mensem sunt tradita, ac deinc industriæ P.N.Generalis cōmunicatæ: quo vt que præsidio Ordinem suum promouere miri pergit. Augustinus hic est Caruaialius Augus niani Ordinis Theologus Hispanus, qui cum Indiam Occidentis peragrasset, & in Hispa variis muneribus functus esset, Italiæ quoq cœnobia sui Ordinis Assistens pro Hispani prouinciis à summo Pontifice delectus, visitasse Bononiam denique ab eodem Pontifice Visitat

Apost

Apostolicus missus est ad D. Iacobi cœnobium in veterem disciplinam restituendum. In hoc tanquam insigni tanti Ordinis seminario tam nouitiorum, quam litterarum studia colentium ipse instructus Societatis armis, vbi exercitia absoluit, remotis quibusdam obicibus, statim ea magistro nouitiorum tradidit, vt per hunc deinceps nouitij excolantur; in reliquos autem idem eo libẽtiùs deriuaturus, quo ipse aut ægriùs caruit, aut diutiùs quæsiuit, aut seriùs inuenit. Testatus est nobis hoc ipse, se quamdiu in Religione vixerit, rationem aliquam, qua rectissimè incederet semper optasse, frustraque tamdiu quæsitam, nunc demum, cùm in hæc B.P. Ignatij incidit, inuenisse. Quæ quidem ille auidissimè hausta, atque in intimum pectus demissa tanti facit, vt in iis verè diuinum inesse aliquid apertè dicat. E Collegio nunc in templum. Præter pœnitentium frequentes confessiones, quibus excipiendis operam dant continenter sacerdotes octo ordinarij (extraordinariis laboribus suppetias ferunt etiam reliqui) præterque conciones toto anno, præcipuè autem in Quadragesima habitas, quibus vtriusque sexus complures ad bonam frugem cõuersi, & ablegata vitæ turpitudine, cõstanter pietatẽ retinent; etiam Bacchanalium tẽpore, quo & Sanctissima Eucharistia per triduum Quadragesimæ proximum exposita est, ac feria quinta præcedente, qua sumi à frequentissimo populo solet, tanta ad nos cõuenit multitudo, vt illa vna die ab vno è nostris, qui & in ipso sacro ad altare sermonem illo de mysterio habuit, diuina dape pasti sint circiter octingenti. reliquo etiam triduo à prima luce vsque ad multam noctem idem nostrum templum eadem frequentia celebrauit. Et in templo quidem hæc. Preterea festis diebus nunquam intermittitur nec

matutinus ſermo ad Sodalitatem Perſeuerantiæ, nec doctrina Chriſtiana ad meridiem: qua partim in ſacello paræciæ (hoc in templo eſt clathris interſeptum) puellæ ad centum, partim in templo pueri totidem imbuuntur; nec veſpertinus cœtus nobilium, & præfectorum & magiſtrorum omnium eiuſdem doctrinæ. Hi diebus Dominicis in publico conuentu poſtquam expoſuerunt quid quiſque geſſit, excipiente id ſcriba actumque de iis de rebus, quæ ad opus hoc totum conſeruandum atque augendum pertinent; breuis ad eos a Patre ſpirituali concio habetur, qua animati, & rationem meditandi per hebdomadam edocti diſcedunt, in ſua quiſque vrbis regione reliquum populum exemplo & verbo, vbicunque ſe occaſio obtulerit, inſtructuri. Aliis etiam diebus feſtis præter Dominicos conueniunt quidem iidem, & eodem tempore; ſed collationes ſolùm habent de iis de rebus, quæ ab eodem Patre fuerint propoſitæ. Ita fit, vt ipſi diſcere ea, quæ maximè volunt, & alios inſtituere in ſua quiſque ſchola faciliùs poſſint. Sunt autem ſcholæ Chriſtianæ doctrinæ in hac vrbe quadragintaſeptem: eas omnes noſtri de conſilio regunt, & diligenter inuiſunt, & magiſtros iiſdem & præfectos parant. Ad ſcholas venio. Vna eſt Caſuum conſcientiæ, & in ea auditores ferè centum: in claſſibus quatuor inferioribus ad ducentos. Ex his Sodalitates B. Virginis duæ, in quarum vna circiter ſeptuaginta, illuſtrium plerique familiarum. Pietatis in iis non modò ſtudium, ſed etiam ſigna & experimenta. Repetit adoleſcẽtuli, qui amore in B. Virginem detracto ſibi annulos, & alia etiam chariora ita illi obtulerint, vt nomina tamen ſua diligenter celarint. Sed has ſcholas magnopere illuſtrauit Collegium nobilium prope ædes noſtras hoc anno ad diem

refe-

resurgenti Domino sacram institutum, eo consilio, vt in nostris gymnasiis vnà cum litteris discãt etiam pietatem ac bonos mores. Adsciti etiam in illud ex primariis familiis non modò Bononiensium, sed etiam Venetorum, Veronensium, Vicentinorum nobilissimi adolescentes quadragintaduo; plures idem cogitant. Actæ in eo Collegio aliquot fabulæ, quas noster sacerdos studiorum præfectus & scripserat, & docuerat, adeò scitè atque eleganter, vt adolescentulorum ingenia, & actionis venustatem ciuitas admirari potuerit vniuersa. Illud quidem affirmare non dubitauit vir grandæuus, & nobilitate ac scientia æquè clarus, vnicam hanc restituendæ ciuitatis rationem ab respiciente eam Deo per Societatem IESV fuisse institutam. Idem hic ad nostros alias, Quæ de Sinarum (inquit) populis atque Indis afferuntur magna quidem sunt & splendida: sed si altius Bononienses isti labores vestri pensentur, quis non videat multo vberiores fructus ad vniuersam Christianam Remp. ex hac tanta vinea redundaturos? Præter Collegia sunt hic in propinquo quatuor aliæ scholæ, vbi ab sacerdotibus externis pueri prima docentur elementa, vt nostris magistris tanquam artificibus materiam tradant per se dedolatam, & ea re aptiorem. Interea curatum est sedulò, vt impudicæ mulieres circumquaque ex vicis Collegio nostro proximis eiicerentur. Qua in re maximum Illustrissimi Prolegati studium extitit, vt in omnibus etiam aliis rebus, vbi fuit opus, magna cum voluptate experti sumus. Hæc bona aliis bonis liberaliter diuina bonitas cumulauit. Vtiliter à nostris positus labor in xenodochiis, ad quæ accersimur crebrò; in magna mendicantium domo (octingenti numerantur) in qua doctrina Christiana instituta est; in publicis custo-

custodiis, vnde eductis aliquibus familiæ egen
fuere subleuatq; in pacificationibus plurimis
bus autem insignioribus, altera Sodalitatis
rum, quę biennio iam scissa in partes ruebat
teritum; altera primariorum Academiæ publi
scholasticorum, qui cum pontificiis equitibus
xati in eum locum rem adduxerant, vt multo
metueretur cædes, ni fuisset itum obuiam. At
omnes nostrorum operâ, ad quos erant à Pro
gato missi, non solum pacem composuere, sed
iis aliqui piis commentationibus exculti gene
li sese peccatorum confessione expiarunt, atq
omnes in templum nostrum ad cōcionem, qua
ea de re noster habuit, spectante atque admira
consessum populo, conuenerunt. Suus consis
fructus etiam missionibus. Est apud nos sacerdo
linguæ peritus Germanicæ: is Germanos duorum
Prolegatorum Bononiensis & Rauennatis,
præterea Ducis etiā Mutinensis stipatores egreg
iuuat. Nam cùm in hac vrbe toto anno id libenter
præstet, post Pascha quoque Rauennam & Mu
tinam eadem de caussa excurrit. Rauennæ igitur
præter alia sicarius quidam capite damnatus, cum
sacerdoti nostro, qui diu cum ipso egerat in vin
culis, vt resipisceret, totius vitæ peccata confessus
esset; nobilissimos viros, quos crimine læsæ maie
statis falsò accusauerat, nominatos publicè omni
prorsus suspicione liberauit, mortemq; scelera
bus suis debitam libens oppetiit. Iucunda ea re
ciuitati, nostroq; sacerdoti vt auctori actæ grat
diligenter. Ad ædificationem quod pertinet, non
magnæ impensæ res, sed tamē non contemnen
Tēpli sacella inter se facta peruia magno sacerdo
tū cōmodo: Collegij autē porticus aduersus acri
iniuriam ita clausæ, vt tamē aperiri, cùm videtur
queant. Ea res salubritatem attulisse Collegio vi
De

Domus Probationis Nouellariensis.

NOVELLARIÆ sunt hæc. Mortuus est è nostris vnus, admissus in Societatem alius, Coadiutor Nouellariensis. In vniuersum recepti hoc anno, & huc ad nouitiatum missi 29. & quoniã tam multos alere Nouellaria non potuit, translatus est in Collegium Patauinum nouitiatus circiter Kal. Nouembris: quo simul consultum est eiusdem domus fabricæ restituendæ, & persoluendo æri alieno, quo tenebamur non exiguo, minóreque incommodo rei familiaris, & maximo, vt speramus, fructu nostrorum instituta tertij anni probatio ad normam à P. N. Generali præscriptam. Constat ea decem ex nostris sacerdotibus, quorum tres cum Patre instructore, seu magistro ex prouincia Mediolanensi conuenerunt, ex nostra reliqui. sed de hac probatione sequenti anno. Redeo ad nouitiatum. ex iis, qui recepti, litteratum sunt candidati viginti (in his duo sacerdotes) domesticis ministeriis obeundis nouem. Sacerdotum alter Philosophus & Theologus, alter Iurisconsultus. Hic post septem annos actitandis caussis consumptos, tutiorem salutis viam ingredi cupiens, presbyterque factus in eorum se numerum aggregat, quos de Congregatione Oratorij Romæ appellant. vixit apud pios viros piè ac sanctè annos quindecim: perspecta hominis integritate ac virtute, committitur ei ab eadem Congregatione regendæ domus cura. Hic ille diuino instinctu perfectioris vitæ desiderio ad nostram Societatem animum appellere, agere de ea re cum nostris, rogare, atque omnibus precibus contendere, se vt admittant. Fit voti compos, mittitur Nouellariam statim, ex veterano Congregationis presby-

presbytero Societatis nostræ futurus tiro, & q
modò vir viros imperio atque auctoritate reg
bat sua, nunc veluti adolescentulus inter adol
scentes aliorum ipse facturus imperata. Quod
iam plusquam quadragenarius adeò facit pro
ptè & alacriter, vt nouitiis omnibus non mo
obedientiæ, modestiæ, demissionis, sed etiam
liquarum virtutum omnium egregium præbe
exemplum. Est inter scholasticos ex non obscu
familia bonæ indolis adolescens, quem patru
non contemnendæ auctoritatis Prælatus ad E
clesiastica vocabat Beneficia, quæ multa refu
re & conferre in ipsum parabat: verùm ille m
liore consilio vsus multam salutem Beneficis
fortunæ bonis, quæ vocāt, cùm dixisset, tanqu
graui excusso onere, Nouellariam alacer ad no
tiatum venit. Mittitur ex consanguineis stati
qui hominem ad suos retrahat. Is vbi venit, ag
cum eo de patrui Beneficiis, & agit vehemen
simulq; ostendit familiæ totius exitium, si in h
religiosæ vitæ proposito persistat; denique omn
adhibet machinas, quibus frangi ac labefacta
etiam viri animus posse videatur. sed frustra om
nia Ita enim respondit adolescens, vt in tam tene
ra ætate tantam ingenij matutitatem & consta
tiam, & miraretur consanguineus, & tentasse i
nollet. Multi ex nouitiis correpti morbo, non
li diuturno ac graui; vt non defuerit, in quo in
mi documenta darent patientiæ, & sani charita
Qui ex nostris obiit scholasticus fuit nouitius
cobus Sanuictor Veronensis, adolescens vt eg
giis animi ornamentis, ita summę etiam expec
tionis: obiit autem cùm ad integrum nouitiat
vnus solùm ei deesset mensis. Ægrotauit is d
quindecim: tertio ante obitum die petita à P. A
ctore benedictione conuersus ad socios, qui

cum inuiſendum, vt fit, multi conuenerant, cum lachrymis in hunc modum locutus eſt: Fratres chariſsimi, nouitiatum ego meum abſolui: malo exemplo ſi cuiquam nocui, aut ſi quid aliquem offendi, veniam delicti peto: rogate pro me Dominum: ſi in Beatorum ſedes, vti ſpero, hinc euolo, reddam vicem. Confitentium hic ingens fuit numerus, confluentibus ad nos non modò Nouellarienſibus, ſed etiam ex finitimis locis; quod minimè tamen mirum. Sacerdotis noſtri operâ quadã in ciuitate Bulla cõtra monomachos, cùm eam pauci ſcirent, pauciores etiam timerent, factum vt innoteſceret ſuumque haberet pondus. Illud etiam memoria maximè dignum & animaduertendum, quòd cùm Illuſtriſsimus Dominus Comes Camillus fel. mem. domus noſtræ fundator teſtamento cauiſſet, vt de noſtræ Societatis Patribus, qui tum ex Gallia erant eiecti, decem ipſius ſumptibus alerentur, certumque ad id vectigal iis attribuere cuperet, donec in ſua reſtituti eſſent loca; re maturè deliberata, tandem ſeptem annorum præfiniuit tempus, in quos de ſuis bonis illam pecuniam attribui oporteret. Vix tempus exierat, quod factum media hac æſtate, cùm in Galliam iiſdem patefactus eſt reditus; vt, quòd Societatis vir amantiſsimus inſtitutam in noſtros liberalitatem certum in tempus contra voluntatem votumque ſuum incluſit; idipſum cæleſtibus monitis, ac diuino conſilio factum eſſe videatur.

Collegium Veronenſe.

SOCIETATIS miniſteria, in quibus noſtros ſtrenuè verſari ſuperioribus annis dictum eſt, eadem animi contentione & fructu retenta. Itum

eſt

est ad nosocomia & carceres magno multorum bono, præcipuè illorum, quos ad extremum vitæ supplicium prosecuti sumus. Moniales cùm sermonibus, tum confessionibus extraordinariis utiliter adiutæ. Mulieres duæ viris suis post fractam fidem reconciliatæ. Puer è Congregatione Pathenia lampadem domi ante imaginem sacratissimæ Virginis de more die sabbati sub vesperam accensurus; scalas loco admotas dum ascendit, labi incipientes Virginem sanctissimam extento brachio eas, ne ruerent sustinentem clarè cernere sibi visus est: qua ex re maiori in Diuam pietate accensus per mensem integrum quotidie illi certas orationes in animi grati significationem persoluit, ac deinceps illi addictissimus viuit. Eudem cœtum celebrare solitus vir honestus acerbo in casu non minori fortitudine, quàm pietate armasse se in ea officina pectus aliquando declarauit. Etenim nocte quadam cùm somnum capere non posset, in mentem ipsi venit illo die, qui noctem præcesserat, B. Virginis Officiũ à se, vt quotidie flexis genibus solebat, non esse recitatum. Nulla igitur interposita mora è lecto se eiicit, consuetum pietatis pensum persoluturus: mox cùm in via nescio quos strepitus audit, & eos propinquos, domui timens suæ, cubiculi fenestram aperit, quid rei sit perspicit. lucente luna videt ille quidem in tenebras abdentem se quendam; sed eo vtcunque agnito, nihil iam suspicans præterea mali, paulo ibi diutiùs etiam caloris, qui molestus erat, sedandi caussa miratur; cùm ecce tibi repentè coniecta ab impio fistulatore glande, periculosum ac penè mortiferum in hominis capite vulnus sinistro oculo propemodum excusso. dum, vt in re trepida, nonnihil etiam animo consternatur; auxilio tamen Virginis, cui præcipuè confidebat,

bat, implorato, ſtatim quaſi cæleſti monitu, Ignoſco, inquit, homini, ignoſco, quiſquis eſt, qui læſit; ac mox cum ſumma animi tranquillitate B. Virginis Officium, cuius rei cauſſa ſurrexerat, recitare aggreſſus, de obligando vulnere nihil, niſi illo prius abſoluto, quidquam ſibi cogitandum putauit. Tunc igitur denique domeſticos excitat, parari medicinam iubet, quid acceptum ſit incommodi, exponit; ſed ita vt auctorem minimè prodat. Enimuerò ardere illi iracundia, ſciſcitari nomen, toti eſſe in vltione. At ille, Ego verò iam ignoui, & ex animo ignoui: de perſequenda iniuria, neque ipſe cogito, neq; cogitare meorum quemquam volo: medicinam ſi poſſet volo. Eadem fuit hominis conſtantia, cùm ad eum Prætor miſit, qui de tanti facinoris auctore interrogarent. Neque enim vllis aut precibus aut minis aut artificiis adduci vnquam potuit, illum vt indicaret. Nec verò ſolùm ipſe tam inſignem iniuriam voluntaria obliuione deleuit, ſed etiã Deum ſæpenumerò idem vt faceret quanto maximo potuit ſtudio & infirmus, & commodiore iam valetudine, rogauit. Tantum in pio animo potuere, quæ in tenera ætate ex noſtræ diſciplinæ fontibus hauſerat veræ charitatis documenta. Adde illud, quòd cùm latens adhuc in capite plumbea, qua ictus pilula poſt tot menſes ne nunc quidem educi, aut omnino inueniri vlla medicorum arte potuerit, eaque continuò eam partem dolore afficiat lancinetque; ille tamen hoc, quidquid eſt, in magni beneficij loco numerat, & à veriſſimo Dei erga ſe amore, quo videlicet frequentiùs dolore hoc admonitus animum mentemque ſuam ad diuinæ benignitatis memoriam excitet, profectum in ſe libenter prædicat. Virgines duæ grandiores in templo noſtro pietatem ſuam Sacra-

est ad nosocomia & carceres magno multorum bono, præcipuè illorum, quos ad extremum vitæ supplicium prosecuti sumus. Moniales cùm sermonibus, tum confessionibus extraordinariis utiliter adiutæ. Mulieres duæ viris suis post fractam fidem reconciliatæ. Puer è Congregatione Pachthenia lampadem domi ante imaginem sacratissimæ Virginis de more die sabbati sub vesperam accensurus; scalas loco admotas dum ascendit, labi incipientes Virginem sanctissimam extento brachio eas, ne ruerent sustinentem clarè cernere sibi visus est: qua ex re maiori in Diuam pietate accensus per mensem integrum quotidie illi certas orationes in animi grati significationem persoluit, ac deinceps illi addictissimus viuit. Eudem cœtum celebrare solitus vir honestus acerbo in casu non minori fortitudine, quàm pietate armasse se in ea officina pectus aliquando declarauit. Etenim nocte quadam cùm somnum capere non posset, in mentem ipsi venit illo die, qui noctem præcesserat, B. Virginis Officiũ à se, vt quotidie flexis genibus solebat, non esse recitatum. Nulla igitur interposita mora è lecto se eiecit, consuetum pietatis pensum persoluturus: mox cùm in via nescio quos strepitus audit, & eos propinquos, domui timens suæ, cubiculi fenestram aperit, quid rei sit perspicit. lucente luna videt ille quidem in tenebras abdentem se quendam; sed eo vtcunque agnito, nihil iam suspicans præter mali, paulo ibi diutiùs etiam caloris, qui molestus erat, sedandi caussa miratur; cùm ecce tibi repentè coniecta ab impio fistulatore glande, periculosum ac penè mortiferum in hominis capite vulnus sinistro oculo propemodum excusso. dum, vt in re trepida, nonnihil etiam animo consternatur; auxilio tamen Virginis, cui præcipuè confidebat,

bat, implorato, ſtatim quaſi cæleſti monitu, Ignoſco, inquit, homini, ignoſco, quiſquis eſt, qui læſit; ac mox cum ſumma animi tranquillitate B. Virginis Officium, cuius rei cauſſa ſurrexerat, recitare aggreſſus, de obligando vulnere nihil, niſi illo prius abſoluto, quidquam ſibi cogitandum putauit. Tunc igitur denique domeſticos excitat, parari medicinam iubet, quid acceptum ſit incommodi, exponit; ſed ita vt auctorem minimè prodat. Enimuerò ardere illi iracundia, ſciſcitari nomen, toti eſſe in vltione. At ille, Ego verò iam ignoui, & ex animo ignoui: de perſequenda iniuria, neque ipſe cogito, neq; cogitare meorum quemquam volo: medicinam ſi poſſet volo. Eadem fuit hominis conſtantia, cùm ad eum Prætor miſit, qui de tanti facinoris auctore interrogarent. Neque enim vllis aut precibus aut minis aut artificiis adduci vnquam potuit, illum vt indicaret. Nec verò ſolùm ipſe tam inſignem iniuriam voluntaria obliuione deleuit, ſed etiã Deum ſæpenumerò idem vt faceret quanto maximo potuit ſtudio & infirmus, & commodiore iam valetudine, rogauit. Tantum in pio animo potuere, quæ in tenera ætate ex noſtræ diſciplinæ fontibus hauſerat veræ charitatis documenta. Adde illud, quòd cùm latens adhuc in capite plumbea, qua ictus pilula poſt tot menſes ne nunc quidem educi, aut omnino inueniri vlla medicorum arte potuerit, eaque continuò eam partem dolore afficiat lancinetque; ille tamen hoc, quidquid eſt, in magni beneficij loco numerat, & à veriſſimo Dei erga ſe amore, quo videlicet frequentiùs dolore hoc admonitus animum mentemque ſuam ad diuinæ benignitatis memoriam excitet, profectum in ſe libenter prædicat. Virgines duæ grandiores in templo noſtro pietatem ſuam Sacra-

mentis fouentes, dum aliquando turpia falsò fi
ab impudente muliere, quæ nec re, nec verbo la
temerè in eas exarserat; præclara conscientia fo
tentatæ, & patientiæ exemplo, quod à confessar
non ita pridem audierant, excitatæ insignem
iuriam, tanquam ad se nihil pertinentem, vno
lentio vindicarunt. Generales multorum confe
siones à compluribus non sine fructu auditæ, p
cuniæ veris dominis restitutæ, pax inter mul
conciliata. Vni è nostris biennio antequam Soci
tati nomen daret, frater fuerat interfectus. relig
fratres superstites octauum iam annum arma
ad vlciscendam cædem non modò ipsi incumb
bant, sed etiam filios, quantum poterant, crebr
sermonibus & querelis incitabant. Res erupu
videbatur in magnum malum: huic noster vt o
curreret, in patriam profectus, cùm in eum,
quo præcipua cædis culpa hærebat, fortè incid
set, præclarã diuturni odij aliquando extingu
di occasionem, quasi diuinitus sibi oblatam rat
vindictæ loco in percussoris amplexus ruit,
magna charitatis significatione, non secùs ac d
licias amoresque suos deosculatur. Perculit ea
animum, & hominem multum sibi suisque fide
tem, ac propterea non, vt par erat, de reconcilia
da gratia cogitantem, ad pacis cupiditatem a
cendit. Permouit & fratres, qui hoc exemplo
riùs de condonanda iniuria, & honestis condi
nibus pace firmanda cogitare cœperunt. In e
iam res adducta erat locum, vt pro confecta hab
ri videretur posse: cùm interfecti vxor paula
se reuocare, ac mox habiturã se cum illis vnqua
pacem, apertè negare; per magno Socij nostri
lore, qui ea ratione feliciter iam à se iacta pa
fundamenta conuelli, totumque suum consili
& egregios conatus ad nihil recidere moleste

mè ferebat. Aggreditur de integro mulierem, amicos adhibet, deprecatores parat. Postquam expertus omnia apud furentem ira animum nihil se proficere animaduertit; sine mulieris autem voluntate, cuius præsertim curæ ac fidei commissi essent liberi, nihil confieri aut sperari posse, re desperata, ne diutiùs inutiliter tempus illic terat, tandem discedit. Vix abierat; cùm illa mutata iam in melius mente, eò cœpit recurrere, vnde paulo antè refugerat, & id cupidissimè appetere, quod antea contempserat, obfirmatoque animo recusarat. Quid multa? datur negotium communibus amicis, qui rem transigant, initur ratio, audiuntur conditiones, probatis vtrimque pax constituitur, eaque senatus auctoritate firmatur. Societatis existimatio quanta hic sit, non modò ex Congregationum frequentia aut multitudine eorum, qui apud nos confitentur, cognosci facilè potest; sed etiã ex incredibili erga nos Episcopi & amplissimi cuiusque studio atque amore. Expressiora atque illustriora fecere hæc nuper impuræ cuiusdam mulieris conficta de nobis, spargique iam cœpta crimina & impudẽtissimæ calumniæ. Hæc adhibito filio & sorore, quam sibi ancillam dictitabat falsò, egregiè simulata cùm conditione & honestate, tum pœnitentis animi sensu ac pietate; iam propè biennium id agebat, vt, aut turpem Societati notam inureret, aut turpitudinis suspicione aliquid de illius existimatione & gratia detraheret. Sceleratissimè cogitata non minùs astutè exequi dum gestit, commentum suum cum aliis quibusdam, tum maximè religiosæ cuiusdam familiæ sacerdotibus aperit, maiori videlicet, si hinc porrò manare cœperit, futura fide. aperit autem tanquam rem gestam minimeque dubiam, duos esse sacerdotes è Societate Iesv enormibus flagi-

tiis implicatos, quorum cum altero ipsa quoq
dum peccata apud eum sæpe confiteretur, ra
pem & sacrilegam consuetudinem habuerit, e
aliquamdiu à se intermissam, vbi repetierit, co
ceptus fuisse caussam; dolorem se ex eo trahe
sanè grauem & acerbum. Denique eò ventum i
pudentiæ, vt nostros suo etiam nomine, vt iam
liquando resipiscerent, commonefactos oport
re diceret. Nostri de mulieris oratione do
quamquam conscientia freti, rideri fabulam, &
læuissima muliercula temere confictum crim
sine periculo contemni videbant posse; tam
cùm de mulieris ingenio ac moribus, tum eu
de toto eius consilio ac ratione certius aliq
cognoscendum rati, rem ad amicos referunt p
cipes ciuitatis. Suscipiunt illi negotium, rem
uestigant, ad feminam adeunt, de Iesuitis relig
viri turpiter quæ loquantur, hæc an ad eos
detulerit, quomodo ipsi dicant, quærunt. I
verò negare & mirari satis non posse, adeò p
frictæ quemquam esse frontis, vt ex se audita
cere audeat ea, quæ nunquam ipsa somnia
Iesuitarum nomen sese venerari, illorum vi
sanctitatem suspicere, numquam de iis, nisi h
norificè, & sensisse, & locutam esse; atque hæc
constanter, veroque vultu, vt verè ex animo
qui illam facilè crederes. Viri pij & nostri Ordi
studiosi, qui tam turpem hærere in Societatis no
mine maculam indignissimè ferrent, ac prout
quāprimùm eam delendi cupiditate arderent,
templò properāt ad eos, qui tam improbi rum
mulierem nominarant auctorē, quid de illius
nere, quid de moribus ac fama, quid de tota
ratione compererint, quid cum illa egerint, q
responsi tulerint, ordine exponunt. Postquam
dent falsissimam opinionem, quæ semel inse

rat, euelli ex eorũ animis non posse, ac plus apud religiosos viros id valere, quod ipsis ab improbissimo satanæ mancipio erat inculcatum, quàm perpetuum nostrorum hominum, & inoffensum integerrimæ vitæ cursum; cùm tam apertè viderent, quàm apertè falsa, quàm etiam pugnantia cùm ipsa, tum eius filius loqueretur. enimuerò permoti tanta rei indignitate ita reuertuntur ad nostros, vt & seriò iam suscipiendum esse negotium censeant, & mendacium primo quoq; tempore opprimendum. Placet consilium nostris. aduolat Veronam statim Patauini Collegij Rector, hac ipsa cura à P. Prouinciali delegata. Is vbi Prætoris auctoritate selectam mulierculam cum filio & ancillula honestum in locum, vbi rectè custodiatur, abduxit; diligenter in ipsius vitam inquirens, comperit esse impurissimam. eius rei testes cùm alij permulti, tum præcipuè Parochi, qui illam ne suas oues corrumperet, à suo grege depulerant. Interrogata ancilla simplici puella ingenio, totam rem, vt erat, ita aperuit, vt iam non vestigiis, vt antea, sed ipsius ductu ad cogitati sceleris cubile nullo negotio sit peruentum. Hinc iam ad mulierem: grauidam se dixerat, & grauidam ex nostro. Extabant ea de re litteræ, & ipsius manu conscriptæ, & iureiurando, quò maior esset fides, firmatæ. Adhibentur ergo obstetrices, quæ id cognoscant. renuntiant, toto in mulieris corpore signa esse eiusmodi, quæ illam non modò in præsens, sed etiam in totos septem, qui proximè abierint menses ab omni prægnantis vteri suspicione vindicare facilè possint. Et tamen ita res erat composita, vt pariendi dies esset ille, cùm è lectulo domoque sua extracta supponendi pueri facultatem, quam sperarat, omnem amisit. Simulabat iam dolores, expectabatur medicus, expectaba-

tur confessarius (vtrumque accersierat, vtiq
data erant verba) sed, ô diuinam prouidentiam
ecce tibi pro medico à Prætore missus satellet
confessario iudex. Quid multa? vbi videt imp
ba teneri iam se vndique, & consilia sua p
omnia; confitetur scelus, confitetur calumn
nostros, quos in crimen vocarat, & nobilem
tronam, quam omnis flagitij consciam &
stram esse dixerat, omni & culpa & suspicion
berat. Proferuntur litteræ, quas iureiurando
matas esse paulo antè diximus. agnoscit sign
agnoscit manum, & simul qua ratione ducta
cuius consilio ea scripserit, ostendit. Post
veritate è tenebris eruta, de nostrorum inno
tia, & publicis litteris testata dubitari iam
posse noster videt Rector; nulla interposita
ad nimiùm credulos de nobis sacerdotes se
fert, ostendit amplissimorum hominum testi
nia, Parochorum, puellæ, obstetricum, mul
denique ipsius & calumniæ confessionem, &
tum, quæ in nos sceleratè cõfinxerat, palinod
tum subdit, si quid sit præterea, quod ad om
huius rei tollendam ex eorum animis dubita
nem deesse videatur, gratum sibi futurum, s
berè dicant; certum sibi esse Verona non disce
re, nisi priùs veritatem se agnoscere, & meridi
luce clariora iam omnia esse apertè ipsi fatea
Tum verò omnes, & illi inprimis, qui in fa
illam opinionem fuerant adducti, satis super
iam videre se dicere, satis tenebras disiectas,
gare enixè, vt ignoscat, si nouo & inusitato a
cio in errorem acti minùs bene de nostris ho
nibus senserint, aut de eorum innocentia dub
rint. Quæ cum Patribus illis egit Rector Pa
nus, quæ Patres responderunt, litteris con
uit vir nobilis & magnæ auctoritatis, suoq

gillo muniuit: qui & illo die cùm hæc agerentur interfuit, & in tota caussa egregiam operam præstitit, quemadmodum & Notarius publicus, & insignis Iurisconsultus in huius generis figmentis explicandis probè versatus. Quare cùm multi iudicarent agendum publico iudicio, & de illa femina sumendum supplicium, ne illa, vel alię blandiente impunitate assuescerent talia in magnum religionis detrimentum mentiri; præclarum lenitatis exemplum visum est, & gratum in vulgus, quòd nostri non solùm ab accusatione abstinuerint, sed ne denuntiari quidem periculum voluerint; imò & cautè duxerint agendum, ne fortè amplissimi quidam viri, si quid iis suboluisset, nostri amore ducti tam grauem Societatis iniuriam iracundiùs persequerentur, aut grauiùs vindicarent. Sed dici nõ potest quantũ fuerit in hac caussa amicorum nostrorum studium, quàm sollicitis de nostra existimatione animis, quàm seriò rem susceperint, quàm ex animo, emergente tandem veritate, & nobis, & inter se gratulantes, quàm veras præ gaudio lacrymas profuderint. Enituit etiam beneficentia erga nos generosi Equitis Dauidis Odasij. Is enim morti proximus pensionem exigendi ius, quam ei quotannis numerabamus, aureorum duorum & quadraginta, cùm in alium quem vellet transferre posset, secum omnino esse extinctam voluit. Virgo nobilis, quæ magno pietatis exemplo erat ciuitati, ducentos aureos moriens nobis legauit. Accessit Collegio domus, quæ quòd erat contigua, ac propè in ipsis visceribus ita posita, vt eam tribus ex lateribus nostræ ædes ambirent; cùm esse cœpit venalis, non negligendam putarunt nostri; emerunt aureis bis mille trecentis. Quo commodiùs pro ea solui posset, vnus è nostris mille quingentos aureos intra

quartum annum æquis portionibus exigend
Collegio donauit. Alij duo item è nostris se
tos aureos certo annorum spatio exigendos, v
altare B. P. nostro Ignatio, si Deus voluerit, c
struatur, testamento legarunt. Extremo ferè a
ex Patribus in Galliam profecti duo, Socie
ingressi è B. Virginis cœtu duo, alias Religi
tum domos alij tres.

Collegium Mantuanum.

TENTATI aduersa valetudine per autumn
Socij complures. emergentibus feliciter
quis, vnus grauitate morbi victus occubui
Nicea propè prouincia is fuit, P. Antonius Fo
rius, non mediocri vir eruditione, & cùm
virtutibus insignis, tum religiosa simplicitate
Christiana humilitate præclarus. Multum e
operâ vsi cùm alij cuiusque generis homines, t
Ecclesiæ etiam Principes variis in locis. Perspe
vbique hominis probitas. itaque Mantuani D
cis mater Leonora Austriaca Collegij fundat
illo, quem habuerat ex nostris confessarium, e
tincto, hunc sibi potissimùm delegit, cuius du
& consilio in conciliando sibi Christo niteret
Eiusdem Patris curæ non ita multo pòst Seren
simi etiam Principes Franciscus & Ferdinand
Gonzagæ ab ipso parente eandem ob caussam
bentissimè commissi. Hos ille ad pietatem eg
giè dum informat, vt alios haud parum mul
dum labori nunquā parcit, correptus febri, post
die, quasi propinquam præsagiret mortem, ad r
diuinam se parat, monitusq; ne faceret, vltimu
sibi hoc fore sacrum respondit. nec fefellit: eten
lecto paulo pòst affixus intra paucos dies ad v

cè dilectum sibi Christum, quò toto iam animo ferebatur, lætus euolauit. dignus omnino longiore vita. Is in lucem edidit antè dictæ Leonoræ sanctissimæ Principis vitam italicè, non minùs prudenter, quàm accuratè à se cõscriptam. Habitæ in templo nostro conciones toto fermè anno magnum tulerunt fructum. frequentatę sunt cùm ab aliis lectissimis viris, tum à Ferrariæ olim Ducis coniuge cum omnibus suis. In eodem nostro templo die Dominico Quinquagesimæ Illustrissimus Episcopus habita ad populum concione adeò ad verum Christi cultum omnium animos accendit, vt tribus Bacchanaliorum diebus, per quos ludis ac spectaculis vacari solet, ad nostras conciones diuinasque preces & laudes, quæ modulatè decantabantur, admiranda conuenerit multitudo, tantusque fuerit communicantium numerus, quantus vel ipso Paschatis aut Pentecostes die vix vllo in alio totius vrbis loco. Doctrina Christiana mirificè hic floret. Qui in oratorium templo nostro proximum nomina dederunt, diligenter eam diuersis in locis tradunt; sed omnium tamen scholarum præcipua nostris delegata cura. Hi eas obeunt, inspiciunt, suis legibus & institutis moderantur. Puellarum scholæ cùm labascerent, ac propè negligerentur, data est opera à nostris, vt Serenissi. Ducissa eam rem susciperet, ac sui esse muneris putaret Fecit non grauatè, conuocatisque ad oratorium tota vrbe matronis hortata eas est, vt in tam sancto opere sedulam præstarent operam, à Christo, cuius id amore facerent, laturæ præmium: præfecitq; singulis scholis binas ternasque maximè illustres, quæ viderent, ne qua ex eis, ad quas ea cura delata, suo officio deesset. Ea ratione factum, vt ad pristinam laudem reuocata omnia, & cum puerorum indu-

ſtria ac profectu, nunc etiam puellarum diligen-
tia, ac diſcendi alacritas certare poſſe videatur.
Eſt in hac vrbe ſchola gratuitò erudiendis ad le-
gendum, ad acu pingendum, ad alia muliebri-
aut elegantiæ, aut ſtudij opera puellis, quæ pa-
rentum inopia vitæ ſibi ſubſidia comparare non
ſatis commodè poſſunt. Hanc ab Leonora Au-
ſtriaca piè inſtitutam, & ab eadem in morte di-
genter ſibi commendatam, Sereniſſima Ducis
hoc anno in perpetuum ſtabiliuit. Nam cùm ad-
tea magiſtræ, quæ duæ in ea ſunt, altera virgo, al-
tera vidua, caſtitatis voto vtraq; aſtricta, in con-
ducta domo habitarent, nec ſalarium adhuc in
conſtitutum eſſet certum; nunc haud procul
Collegio, & domum iis commodam compara-
uit, & reditus, quibus ſuſtentari optimè poſſint,
attribuit. id eo conſilio, vt propinquo noſtrorum
templo faciliùs per noſtros & concionibus &
confeſſionibus, tum ipſæ, tum etiam puellæ adi-
uarentur. Magnum in hoc opere ad Dei gloriam
momentum. Eſt enim non modò caſtitatis ac vir-
ginitatis ſchola hæc domicilium, ſed & mona-
lium quoddã quaſi ſeminarium. Sed externa hæc
ad domeſtica reuertamur. Confeſſionum & com-
munionum frequentia apud nos non parua: con-
currunt ex finitimis etiam pagis permulti, cele-
brioribus præſertim anni diebus, non ſine aliqua
melioris vitæ guſtu. Feminæ aliquot à tur-
quæſtu ad honeſtæ vitæ ſtudium traductæ. Vir-
gines, quæ Chriſto nubendi ſtudio inflammatæ
propter paupertatem recipi inter moniales non
poterant, per noſtros in quærenda dote adiuti.
Adiuti etiam in noſocomiis, & domi ſuæ ægroti,
& ad bene moriendum animati. Expiati in carce-
ribus vincti: in iis Iudæus cùm ad Chriſtum ad-
cere animum cœpiſſet, à noſtris inſtructus, acce-

pto baptiſmo in corporis & animi veram libertatem ſeſe vindicauit. Alius cùm innocens in vincula ex ſuſpicione ſola eſſet coniectus, noſtrorum operâ eſt liberatus. Duo Germani, quorum alter primò Lutheranus, poſtea Huſſita; alter ab infantia Huſſita, cùm ad vrbem acceſſiſſent, abiurata hæreſi Eccleſiæ reconciliati, & apud noſtros confeſſi, nunc Catholicè viuunt. Item alius in Lutherana hæreſi ita obſirmatus, vt vel igne cremari ſe malle diceret, quàm deſciſcere à Luthero, nunc animo ad abiurandum parato, in Eccleſiæ redire ſinum cupit. Mulier ætate florens ab longa adulteri conſuetudine ad caſtitatis laudem & Sacramentorum frequentiam reuocata. Excurrerat Patauium lena; inde ſingulari fraude abductam è pio loco virginem viri potentis libidini exponere parabat. Re cognita noſtri ſummo ſtudio quæſitam prædam ei extorſerunt, & Patauium ad ſuos integram remiſerunt. Alterius puellæ eximia forma commotus alius vir potens omnibus artibus eam ſibi reddere obnoxiam nitebatur. Cùm iam totus in eam, quam deperibat, pudicitiam imminneret; animaduerſo periculo pater, noſtrorũ ope puella in tuto collocata, feliciter eius pudicitiæ famæque proſpexit. Gemmæ, monilia, pecuniæ aut furto ſublatæ, aut fraude auerſæ veris dominis reſtitutæ, aliæ ad aureos quadringentos, aliæ ad ducentos, aliæ etiam minores. S. Officij præſides in rebus grauibus adhibere gaudent noſtros. In Chriſtiani officij quæſtionibus ſi qua difficultas, ad nos, tanquam ad oraculum concurritur. Ea re fit, vt iniquis conditionibus ne quid contrahatur, aut contractum iam ſi eſt, tametſi magna de re, vt nuper ab ampliſſimo viro; tamen & reſcindatur ſtatim, approbantibus quorum res agitur, & minimè grauatè. Diſſidia etiam inter duos ex

illuſtri

illustri familia fratres nostrorum rogatu subla
inter alios multos pax aut reconciliata aut co
firmata. Acuunt hæc vt industriam nostrorum
ita etiam animos: quos eosdem adiuuat non p
rum B. etiam Ignatius, cùm suum erga client
studium insigni aliquo, vt nuper, miraculo oste
dit. Pia quædam matrona latens in pectore an
sine dolore aliquot annos aluerat virus: hoc tr
dem anno duobus locis ita erupit, vt fœda il
vlcera reliquerit. Accersiti medici & chirurgi, n
hil se afferre opis rei tam desperatæ dicunt pos
nec illam diu viuere; ne tamen frustra venisse v
deantur, medicamenta quædam adhibent, sed e
quæ cruciarent miseram potiùs, quàm curare
In tam trepida re non deest sibi mulier, ad B.
Ignatium perfugit, & nuncupato persolutoq
voto, salutem ei suam commendat. Non mu
abierant dies, apparuit auditas à patrono mulie
esse preces. Ex vlceribus altero iam curato, alte
etiam mitiore, vt & templum adire liceat, & à do
mesticis negotiis obeundis non prohibeatur, no
modò præsenti mortis periculo ereptam se es
gaudet; sed, vt se habent initia, propediem etia
integram sibi sanitatem eodem freta patrono po
licetur. In nostris gymnasiis nobiles adolescent
li multi & præclara ingenia. Data in iis aliqu
dramata non sine magna approbatione. Ad eo
rum vnum cùm Serenissimus Dux à nemine inu
tatus venisset, tantam ex eo cepit voluptatem, u
eius quæsitu aliud dandum fuerit in palatio an
Cineralia. Datus est latinè Clemens longo inte
uallo parentem vtrumque, & duos germanos, no
opinatò agnoscens. Accesserunt variis linguis va
ria episodia ad oblectandos animos mirificè ac
commodata. Affuit ibi Episcopus, affuit tota fa
milia Principis, affuit cuiusque generis hominum
magn

magna multitudo. Difficile dictu est, quàm cumulatè sit omnibus satisfactum. In Congregationem B. Virginis nomen dant quotidie plures: perspicitur eorum pietas, cùm & animi maculas decimoquinto quoque die abstergant, & Sacratissimo Christi Corpore pascantur. Eorum octo aut plures alij alia religiosæ vitæ instituta amplexi: præter hos etiam alij sacris Ordinibus initiati diuino se obsequio manciparunt. In templo facta subsellia accipiendo ad conciones auditori: vni è sacellis nouus accessit decor. Nam præter beatorum Patrum Ignatij & Xauerij imagines alteram in altero altaris latere politissima arte depictas, etiam gypsea in eo emblemata ita nunc auro distincta rident, mens vt addita sacello videatur. Cœptum est exornari etiam alterum, quod reliqua huius templi sacella splendore & elegantia longè superabit; atque hoc sumptibus Ducissæ quondam Ferrariæ, quæ beneuolentia nostros prosequitur propè singulari. Dux ipse quanti nos faciat, vel hinc apparet, quòd Ferdinandũ filium Philosophiæ & sacræ Theologiæ siti ardentem nihil ex earum fontibus haurire volens, nisi aperientibus nostris, in Germaniam ad Collegium nostrum Ingolstadiense tam procul a patria, suisque omnibus ablegarit. Egregium patris animũ, ac de Societate nostra opinionem quantopere probent filij, declarauit nuper ex iis natu maximus. Nam cùm Patris Folcarij obitu alius ipsi quærendus esset à confessionibus, neminem sibi, nisi de nostro Collegio deligendum existimauit. id quod nostris summopere iucũdum & gratum. Eadem est Episcopi erga nos volũtas, qui & eleëmosynæ nomine centum Collegio aureos donauit, & concionatorem in æde summa à P. N. Generali in proximam Quadragesimam impetrauit.

Princi-

Principum exemplũ cætera facilè sequitur mul-
titudo, propè iam vt vniuersa ciuitas cum illis in
nostri amorem conspirasse videatur. Affert ea res
& negotiis agendis facilitatem, & nobis aliquem
etiam fructum. Vir quidam nobilis tapetes & au-
læa, quibus summi sacelli parietes in præcipuis
Ecclesiæ festiuitatibus conuestiantur, Collegio
donauit. Laxatæ etiam Collegij angustiæ, ædibus
quæ foris locari solitæ, retentis, & ad nostrũ vsum
accommodatis. Sic Bibliotheca, quæ priùs in ab-
ditum ac retrusum coniecta angulum delitescere
videbatur, nunc in amplum & illustrem locum
translata, non modò commodè frequentari à no-
stris, sed visi etiam ab exteris, si quis velit, sine
vlla nostrorum molestia potest.

Collegium Ferrariense.

PROSPERA hoc anno Sociorum omnium valetudo, ardens virtutum studium. Qui sacri Aduentus, & maioris ieiunij tempore in templo nostro conciones habuerunt, frequenti virorum nobilium consessu, & libenter auditi. Exemplo fuit maximè Illustrissimus Cardinalis, S. Clementis Ferrariæ Collegiatus cum alijs vrbis magistratibus ciuibusque primariis, vultu atque animo in Ecclesiasten semper intento: qui idem nostro in templo à concione ter sacris operatus cum egregia beneuolentiæ significatione. E nostris nonnulli magno conatu in catechismi expositione & puerorum Christiana institutione desudant, tum in nostro, tum in aliis vrbis templis ad hoc officium designatis. Et cùm iam diu in more positum sit, vt ex omnium, qui condocentur puerorum numero aliquis surgat, qui selectum pietatis ac religionis exemplum memoriter narret; nobilis

vir ac Iurisconsultus multa id genus exempla à filiolo suo annũ vix octauum agente, singulis fermè hebdomadis recensita in libellum ab eodem referri, diligenterq; cõseruari voluit, vt in omnem vitam, id quod rectè ille censebat, maximopere profutura. E nostris sacerdotibus duo in opidis finitimis doctrinæ Christianæ rudimenta per dies aliquot non mediocri cum fructu tradiderũt, ibidemq; binas marium & feminarũ scholas instituerunt, curaruntq; vt essent, qui eas in posterum studiosissimè gubernarent. Hoc item anno mulierculæ multæ è fœtidissimo voluptatum cœno nostrorum operâ emerserunt. sperari etiam poterat multo plures ad meliorem frugem & salubrem peccatorum expiationem breui accessuras; si domus, cui à succurrendo nomen indiderunt, plures capere potuisset. Perfectum præterea vt puella procax, quæ ex nobili adolescente conceptum apud eundem enixa erat fœtum, ab illius consuetudine abstracta, honesto in matrimonio locaretur, dote numerante eius, qui virginitatis florem delibauerat, parente. Adsciti in Societatem tres bonæ spei adolescentes, præterea ad domestica ministeria alij. Honesto loco natus adolescens amisso patre, eò impietatis deuenerat, vt vix à propriæ matris percussione sacrilegas cohiberet manus. Quare afflictissima femina cùm apud filium quidquam posse consanguineorum amicorúmve animaduerteret neminem, illud videlicet expectabat in horas, vt ab eo, quem vtero gestauerat, domo expelleretur. Quid faciat misera tali in re ac tempore? Quoniam in terris præsidij nihil, è cælo petendum necessariò putat. Ad B P. Ignatium confugit, eius opem imploras. mirum dictu, postero die accidentem sibi ad pedes, præter omnem expectationem videt filium, multisq;

cum

cum lacrymis ac gemitu, sceleris atque impietatis suæ veniam orantem. Est in hac vrbe domus, quam annos amplius viginti infestam habebant lemures, horrifico in ea singulis noctibus strepitu. dat consilium domino noster confessarius, vt cubiculo suo, quod præcipuè infestabatur, B.P.Ignatij affigat imaginem. paret ille, affigit; proximè quidem sequenti nocte idem strepitus, idem horror; sed ex illo tempore omnia postea quieta, omnia tranquilla. Vocatus quidam è nostris, qui ægrotum audiret confitentem; ad quem cùm venit, adeò graui somno ac veterno oppressum hominem offendit, vt nulla medicorum arte studióve potuerit excitari. Igitur confessarius cùm humana arte profici nihil posse cognosceret, domesticos admonet, vt ad sacram orationis ancoram pariter omnes confugiant, ac tantillum temporis à Deo Opt. Max. petant, dum conscientiam expiare suam valeat infirmus: se domi hac eadem de caussa sacrificaturum, & à sacro nulla interposita mora reuersurum. Singularem Dei bonitatē! nondum sacro absoluto affuerunt qui dicerent ægrotum ad se rediisse, & qui confessionem suorum exciperet peccatorum eum rogare. Peracta confessione, in eundem somnum cùm recidisset, non ita multo pòst migrauit, è vita. Institutum est Sodalitium virorum, in quo non è nostris præside sacris colloquiis excoluntur. Mirabilem quotidie diuinam prouidentiam in magna Collegij paupertate, & redituum tenuitate, ac summam erga nos benignitatem experimur.

Colle-

Collegium Placentinum.

DE Placentino Collegio breuiter dici hæc possunt. Bona vsi omnes valetudine ad exitum fermè anni. Admissi in Societatem duo bonæ indolis adolescentes, vnus studiosus Rhetoricæ, alter Iuris ciuilis. Nostrorum in spiritu instituti nostri, omnisque religiosæ perfectionis non pœnitendus fuit profectus, præsertim verò scholasticorum, quorũ hic est Humanitatis seminarium, qui mortificationis studio ad omne laudabilis obedientiæ genus, se promptissimos ostendunt: nec verò dissimilis eorum in litteris profectus, tum scribendis orationibus, tum etiam carmine pangendo, & priuatim ac publicè cum opinione doctrinæ elegantis nostrorum, recitando. Hoc primùm anno cœptæ in æde nostra quadragenario ieiunio conciones quotidianæ non mediocri concursu nobilium, & publici magistratus frequentia: & diebus Veneris ac festis à prandio sermones habiti de Sacrosancta Eucharistia & passione Domini, atque à Pentecoste ad finem anni, atque eo ampliùs vnus è nostris ab Episcopo, qui nostrorum operâ libenter vtitur, impetratus manè conciones habuit in summo templo, & à prandio lectiones in nostro, non leui auditorum commendatione & fructu. Facta est etiam nostris potestas doctrina Christiana pueros per vrbis parœcias imbuendi, difficultatibus iis, quæ à sæcularium quorundam conuentu obiiciebantur, cùm modestia, tum Episcopi ac Vicarij eius auctoritate superatis; & constitit operæ fructus. Nam ad templa sæpe adducti, cùm ea traderetur, iuuenes otiosi, & vel in viis alea ludentes, vel circum vrbis mœnia fallendi temporis gratia deambulantes.

Horum vnus inter cæteros cùm Patri nostro con-
fessione peccata aperuisset, & se eiusdem offi-
caussa ad eum reuersurum Deiparæ assum-
festo promisisset; negotij sui gratia Laudem Pa-
peiam profectus, datam fidem, siue negligentia,
ue obliuione fefellit: vbi morbo correptus no-
nihil se collegit, promissi memor, simul atq; co-
ualuit, Placentiam reuersus magno cum pœ-
sensu ad eiusdem Patris aduolutus pedes anim-
confessione purgauit. Probatum vniuersæ ciu-
munus hoc doctrinæ Christianæ disseminan-
per nostros; ex eoque non è media solùm p-
homines, sed etiam nobiles pleriq; ad eos audi-
dos non rarò conueniunt, laudantque vehem-
ter. Hic item annus patefecit nobis aditum
xenodochium, qui adhuc non patuerat. ex
tatione multorum saluti prospectum; exemp-
permoti aliquot è B. Virginis Sodalitio iuu-
idem charitatis officiũ magna cum laude ciu-
expleuerunt. Quo die primùm eò est itum, in-
nem moribundum inciderunt, qui desperata
poris salute, animæ remedia adhibuerat Sacra-
tis Ecclesiæ ritè acceptis. Eum noster ad excip-
dam hilariter mortem ex præclara corporis co-
ditione, cuius in eo spem excitabat, quæ anim-
à culpis liberum consequitur, hortatur. Ille
ostendit non facilè se adduci, vt cadauer el-
vermium, & mox cinerem futurum, rursus
tanta præsertim splendoris accessione, quan-
noster prædicet, restitutum iri credat; item
quæ de extremo mundi iudiciique die ab illo
cta sint, incredibilia sibi videri ac fabulosa;
destitit vrgere noster, variisque & sacræ Scri-
ræ locis, & Sanctorũ exemplis eò redegit se
vt iam se credere ita esse affirmaret, in eaque
certum sibi esse animam Deo reddere: id q-
pa-

paucis pòst diebus accidit. Vnius item Coadiutoris è nostris in eo munere eximia virtus enituit consolandis tanto animi ardore ægris, quem profusis lacrymis exprimebat, vt & assurgerent brachiis crucis in modum formatis, & præpotenti Deo, qui se tanto dignatus esset consolatore, gratias agerent immortales. In carceribus quoque verbo Dei refecti vinctorum animi, effectumque, vt squalorem ac ærumnas carceris perferrent constantiùs. In monialium item monasteriis toto fermè anno habitæ conciones, cæterisque locis piis, & earum confessiones extra ordinem Episcopo postulante, iisdemque monialibus exorantibus, generales plurimæ exceptæ, quibus quæ celauerant totos viginti ac triginta annos peccata, maximo cum doloris sensu, & morum commutatione detexerunt. Valdè quoque auctus pœnitẽtium apud nostros numerus, præsidio maximè eorum, qui variis locis doctrinam Christianam explicãt, qui secum multos sæpe ad confessiones adducunt. multi porrò ad sedulam morum emendationem instituti, & peccatis venialibus euitandis, & corruptis naturæ atque consuetudinis affectibus coërcendis, & se quotidie aliquo pœnæ genere afflictandis; & reddenda confessariis, seu negligentiæ, seu profectus ratione. In his mulier quædam in eo feliciter operã ponit, vt impudicas feminas traducat ad continentiam; & ad nos confessionis ergò traducit, vt nuntium faciliùs turpibus voluptatibus remittant. Alia etiam mulier ad confessarios nostros mulieres iam plus viginti adduxit. Virgo valdè pia ac religiosa, quæ diu cilicio domuerat carnem, cùm sibi non esse liberum videret per domesticos inimicos Deo se totam dedere per frequentem orationis & Sacramentorũ vsum; enixè precatur Deum feruore magis, quàm pru-

dentia ducta, ſibi vt dæmonium immittat ad mo-
iorem ſuorum peccatorum expiationem. impe-
trat, totos quinque annos dirè vexatur. ea acer-
bitate cùm intelligeret magnum ſibi afferri impe-
dimentum ad exercendas pietatis actiones, rurſus
Deum obſecrat ſe vt liberet. liberatur; & iam de-
elapſi anni, cùm libera ſe totam Deo liberè tradi-
iiſque actionibus, quibus Deum promeretur.
Generales totius vitæ confeſſiones plus centum
exceptæ: multis item ope atq; præſidio induſtri-
rum B.P. noſtri Xauerij extorta peccata, à quibus
expromendis inanis quidam, ſiue metus, ſiue pu-
dor retardabat, eorumque integratæ confeſſiones
auditæ. Multi earum frequentia adiuti, vt è cœno
emergerent libidinum, à quibus ne diem quidem
vnum antea poterant abſtinere. Inter bene de no-
bis meritos duo maximè inſignes mortem ſanctè
obierunt. Alter D. Albertus Petra vir nobilis et
ſanctus, totos ſeptem annos aſthmate confliction-
tus: qui præterquam quòd Romani Anglorum
Collegij rem hic ſanè copioſam diligenter cura-
bat, atque id gratis, noſtrumque Collegium lib-
ralibus eleëmoſynis iuuabat; etiam moriẽs qui-
quaginta ei nummos aureos legauit perpetuos
inſtituta ex aſſe hærede hoſpitali huius ciuitatis
domo. Altera D. Paula Quartirona Soncina vi-
dua, quam verè atque optimo iure Collegij ap-
pellare poſſis matrem. Hæc quantum habuit fa-
cultatum, earum nos hæredes reliquit. Neq; hoc
anno ceſſatum à Collegij fabrica, non paucis cu-
biculis perfectis atque ornatis, vt habitari iam
poſſint. In eam porrò Collegij parẽs D. Leo Lau-
rus Haller arcis Placentinæ præfectus, non pa-
uam ſummam pecuniæ attribuit quotannis: hic
verò addidit nuper penſionem annuam ab Rege
Catholico ſibi liberaliter aſſignatam. Noſtram
quoque

quoque ædem nouis ſcamnis inter ſe ſimilibus ad pulchritudinem ipſius, & ad commoditatem accedentium inſtruximus, tum impenſis Collegij, tum eleëmoſynis piorum.

Collegium Mutinenſe.

LÆTA hoc anno cætera; illud acerbum, quòd deceſſit nobis cariſſimus Frater Ioan. Baptiſta Scontrius Ferrarienſis, anno ætatis ſeptuageſimo-ſexto, magno omnibus & ſui relicto deſiderio, & virtutum omnium exemplo. Aliqua in homine prudentia ex longo rerum vſu, ſed magna in eodem ſimplicitas, mirificus obedientiæ amor. Miſſæ ſacrificium ita venerabatur, vt quotidie volens libenſque vni atque alteri, modò per obedientiam liceret, inſeruiret. Eximio ſemper fuit erga ſacerdotes amore atque obſeruantia: quem pietatis affectum Deus placida tranquillaque morte compenſauit. Nam cùm veſperi præter cõſuetudinem ſe ad expiandas animi labes contuliſſet, confeſſario ſignificans (quaſi id, quod poſtea accidit, præſagiret) ſuſpicari ſe ea moriturum, poſtera die manè, cùm à ſacro ſederet ad ignem, adeò quietè obdormiuit in Domino, vt ne illi quidem, qui præſentes aderant, niſi multo pòſt animaduerterẽt. Ita enim rectus ſedebat iam mortuus, vt viuus eſſe non abſurdè omnibus videretur. In eius locum admiſſi adoleſcentes duo, alter gymnaſij noſtri ſcholaſticus, Coadiutor alter, probatæ vterque virtutis. Sereniſſimi Ducis Eſtenſis rogatu veteranus ex noſtris concionator in æde ſumma inſolito omnium plauſu, totiuſque ciuitatis bono conciones habuit per Quadrageſimam; quibus omnibus Dux ipſe, cùm propter fructum, quem ex iis maximum capiebat, tum etiam, vt hac ratio-

ne Societatis nostræ viros quanti faciat ostende-
ret, voluit interesse, multis grauissimisque nego-
tiis in aliud tempus, non sine magno incommo-
do reiectis. Inter cæteros concionum fructus
maximè insignes, quòd maximæ pecuniæ
mosynæ nomine in tenuiores ciues liberalissim
erogatæ; quòd præter aliquot rusticanorum
minum millia, quibus quotidie Serenissimus D
stipem de suo dari voluit, publico etiam ciuita
sumptu Mutinẽsis agri pauperes, qui ob summa
& annonæ caritatem & rei familiaris angusti
fame perituri fuerant, benignè alti; quòd tanta
titit ciuium quorundam liberalitas, vt ex con
buta abiis pecunia maximis, id quod erat nec
se, in tantam multitudinem factis impensis, n
pauci tamen aurei superauerint. Accedit h
quòd, cùm antea vulgati corporis mulierculæ,
meretricio quæstu pudicitiam respicere, & ad h
nestè viuendi rationem transire vellent, non h
berent in hac vrbe, quò confugerent; eiusdem P
tris hortatu, libentissimis animis, summoq; M
tinensium studio, inita ratio est, quemadmod
parata, quæ misellas recipiat, domo, earund
pudicitiæ ac saluti consulatur. Mirifica fuit h
Principis hac in re alacritas: ille nouæ domus c
ram vltro, ac perpetuam suscepit; ille nobil
virorum & feminarum Sodalitium, à quibus g
bernari conditis à se legibus posset, instituit;
locum ad habitandum dedit; ille pecuniam
buit. Optimi Principis liberalitatem pia ciu
libenter est imitata: parata iam in vsus neces
rios permulta recipi cœptæ mulieres, quæ vt co
ruptrices antea iuuentutis, ac ciuitatis pestes
nunc ad B. Magdalenæ imitationem inflamm
egregiam de se spem præbent breui fore, c
suum beneficium auctores bene positum esse

clarè perſpiciant, & ſummopere lætentur. Vtiliter à noſtris perſæpe poſita opera in carceribus, vtiliter etiam in morte multandis. Ex iis vnus penè ad ipſam ſupplicij horam ita obfirmato in iracundia fuit animo, vt diu multumque rogantibus viris bonis, vt depoſito tandem odio, atque omni inimicorum, ſi qua eſſet, iniuria Chriſto condonata, ſuæ ſaluti conſuleret; non modò id facere obſtinatè recuſarit, ſed illud etiam addiderit, in æternæ gehennæ flammas detrudi ſe malle, quàm iis, quorum culpa in eum locum adductus eſſet, veniam vnquam dare. Venit ad eum noſter, furioſè quæ dicuntur, audit patienter, cedit iræ, cedit tempori, exulceratum animum benigno ac molli ſermone permulcet. Paulùm vbi ſentit delinitum, inuitat ad paratam à Deo pœnitenti veniam, ad ſalubrem animæ expiationem blandè allicit, confitenti præbet aurem. Exitus fuit eiuſmodi, vt diuinitus repentè homo colluſtratus, cognito iam & mentis errore, & animæ periculo, ſcelus ipſe ſuum deteſtaretur, & manantibus lacrymis non modò ſibi à Deo peccatorum veniam ſuppliciter peteret, ſed viciſſim etiam aliis quidquid in ſe deliquiſſent, libenter & ex animo condonaret. Adoleſcentulus è Sodalitio B. Virginis, quod eſt hîc Mutinæ ſanè frequens, rus vnà cum ſuis profectus eſt domi relicto, quod percurrere quotidie ſolitus, roſario laudabilem colendæ Virginis conſuetudinem ne intermittat, matrem rogat vtendum ipſi vt det ſuum; aufert, vtitur, condit, vbi viſum. Ludenti poſtea cum æqualibus, puerili, vt fit, ineuria roſarium excidit; nec tum ille ſentit. Vbi primùm ſenſit ſibi illud abeſſe, primò, quoniam magni erat pretij, diligenter quærere, deinde, vbi non reperit, dolore angi. Matris iram veritus, & fortaſſe etiam verbera, ad B. Virginis opem con-

fugit; eam implorat, veneratur, obteſtatur. Fili
adoleſcentuli precibus permota Virgo nocte
illi per quietem offert admirabili ornatu, ac faci
ita ſplendida, vt ipſe perterritus, & conſilij inop
obtutum in eam defigere, neque poſſet, neque
auderet. Compellat hominem vltro, de roſa
conſolatur, locum, vbi ſit, oſtendit. Experrect
ille eò contendit, quod amiſſum dolebat, reper
ad matrem refert tanta cum geſtientis animi læ
tia, vt præ lacrymis, quas vbertim profundebat,
quod ſibi acciderat, narrare vix poſſet. B. enim
P. Ignatij enituit hac in vrbe ſanctitas. Febri la
borabat ex honeſta familia puer annos natus
valdè graui ac periculoſa: eius ſalutem deſper
ſe medici cùm apertè dicerent, ille ſe B. Patri di
genter commendat vnà cum matre vidua, vou
que ſi à morbo liberetur, imaginem ſe ex arge
to miſſurum Romam. Non irritum fuit votum
etenim non ſolùm habere cœpit meliùs, ſed rel
ctus à febri paucis pòſt diebus, priſtinam ſanit
tem ac vires recuperauit. Eiuſdem B. Ignatij
eundem puerum, alterum poſtea beneficium
Pauci abierant menſes, cùm tranſuerſa in eu
gutture hærente ſpina, nihil propiùs eſt factum
quàm vt ſuffocaretur. In hoc tanto ac tam anc
piti malo nihil cùm afferrent opis humana ing
nia, mater, vt quę iam antè re atque vſu didiciſſe
quantum in Patre præſidij eſſet pietati, remedium
ab eodem petere inſtituit. Habuit illa tunc a
ſe neſcio quid reliquiarum, quas quòd à P. N. G
nerali acceperat, & B. P. Ignatij eſſe minimè d
bitabat, magno eas ſtudio & ſeruabat, & vene
batur. His igitur admotis crucis ſignum puer
gutture cùm formaſſet, extemplò, quaſi cæleſti
fixa atque educta manu, ita ſine dolore ceſſit ſp
na, nullus iam vt eius ſenſus, nullum vſquam
ſtigi

ſtigium appareret. Diſſimili in re non diſſimilis feminæ cuiuſdam felicitas. Hæc cùm à dæmone diurnis nocturniſque ſpectris vehementer vexaretur, vnius è noſtris conſilio B. P. Ignatij imagine cubiculi foribus affixa, omni ſe moleſtia in perpetuum liberauit. Externis qui affuerat, deeſſe noluit ſuis. Iiſdem enim terroribus cùm agitaretur quidam è noſtris, eiuſdem Patris imagine ad lecti caput affixa, eadem ratione euaſit. Duos habet apud ſe Dux noſter Turcas optima indole adoleſcentes. Hos vbi Chriſtiana religione à noſtris vt optarat, ſatis eſſe inſtructos videt, baptizandos cum celebritate ac populi frequentia curat, è ſacro fonte ipſe leuat; nunc inter familiares piè benigneque alit ac fouet. Epiſcopus Societatis noſtræ viros quanti faciat, illud argumẽto eſt, quòd nullum eſt hominum genus, quorum operâ aut libentiùs vtatur aut crebriùs in animarum ſalute procuranda; quòd moniales huiuſce vrbis omnes frequentibus adiuuari concionibus per noſtros potiſſimùm cupit; quòd earum confeſſionibus extra ordinem audiendis eoſdem penè ſolos idoneos eſſe putat; quòd, cùm decreto ſummi Pontificis omnes confeſſarij à caſibus, qui Epiſcopis reſeruantur, abſoluere prohiberẽtur, ipſe ea in re quidquid habebat poteſtatis atque auctoritatis, vltro ad nos detulit, & vt acciperemus omnibus etiam precibus contendit. Præclara hæc de noſtro Ordine tanti viri iudicia, & tam egregia erga nos voluntas auget ſcilicet noſtrorum labores, ſed ſimul etiam animos. Ad ſacram ſupellectilem ducentorum aureorum facta acceſſio, ex quibus ſeptuaginta in argenteam pyxidem aſſeruandæ Euchariſtiæ affabrè factam inſumpti.

Collegium Foroliuiense.

PIETAS erga Deiparæ Virginis imaginem, quæ in templo nostro asseruatur, augetur in dies. Multa in hoc genere contigerũt memoria digna; sed hæc in historia, quæ propediem edetur, scribentur separatim. Filij parentibus, à quibus capitali odio diffidebant, reconciliati: alij multi, maximè coniuges, operâ nostrorum pacificati. Cum annonæ curatoribus actum, vt pauperibus extrema inopia laborantibus subueniretur. In summa siccitate ciuitas admonitu nostri concionatoris sacrum B. Mariæ vouit, & supplicationẽ ad ædem mendicantium cum eleëmosyna iis dispertienda, re peracta venit imber. Eiusdem impulsu histriones de magistratus sententia vrbe eiecti. Nobiles feminæ nonnullæ superflua capitis ornamenta & fucum deposuerunt. Quidam viginti iam annos malè confessi, anteactæ vitæ scelera generali confessione purgarunt. Persuasum aliis, vt malè partæ legitimis dominis restituerent. Iuuenes ad morum vitæque emendationem traducti complures. Scholæ auditorum frequentia crescunt, & morum probitate; præsertim nouo Partheniorum Collegio excitato. Duo ingeniosi adolescentes in Societatem recepti. Nobilis matrona luculentum prædium, cuius annui fructus ad centum octoginta aureos, reseruato tantum sibi in vita vsufructu, Collegio donauit.

Collegium Parmense.

INTERCIDIT commentarius de Collegio Parmensi, qui nec transscribi facilè potest propter angustias temporis. Vniuersè de eo Collegio hæc dici

dici possunt. Cœptæ augeri scholæ, additis ad Grammaticam & Rhetoricam superioribus Philosophiæ duabus, & vnius Scholasticæ Theologiæ, id enixè postulante Serenissimo Duce Parmensi; atque vt sese dant initia, speramus proxima sequenti annua paulo maiora sumpturos. Aluntur in eo scholastici nostri nonnulli à reliquis domicilio, & disciplina magno cum fructu seiuncti. Nauata opera ingeniis adolescentum, quorum ad nouam illam Academiam magnus concursus; iis præsertim, qui Sodalitiis B. Virginis sunt adscripti. Itum ad nosocomia & publicas custodias, ad moribundos. nec defuit templo suus fructus ex assiduis confessionibus & cõcionibus nostrorum. Amor quo prosequitur Dux Parmensis nostros homines, testatissimus est, sed exemplum sit. Profecturus cum classe regia aduersus Turcas in insulas Baleares, atque inde in aulam Catholici Regis cùm excurreret, comitẽ semper habuit vnum è nostris cum socio, quo ad sacras confessiones subinde, Christianæ pietatis exemplo tori classi & aulicis edito vteretur. In hac profectione non defuit nostris magna charitatis & patientiæ exercendæ materia. Decessit in hoc Collegio, vt speramus, ad superos scholasticus è nostris vnus. Is Christianas virtutes, simplicitatem præsertim & mansuetudinem, quibus excelluit, dum viueret, decumbens longa tabe confectus mira patientia cumulauit.

Missiones.

TRES habet hæc prouincia Missiones firmas, & inchoata domicilia: in insula Creta, Vicetiæ & Imolæ, siue Forocornelij. pauci in singulis operarij, fructus tamen constat non pœnitendus, & par multo-

multorum labori, in omnibus Societatis muneribus obeundis. In Cretensi præterea antiqua schola feliciter succedit magna cum vtilitate, etiam Græcorum adolescentum. Ex multis Collegiis excursiones factæ ad circumiacentes diœceses, in quibus solita missionum munera, solitique labores suscepti. In agro Vicetino opido Tienensi sacerdos Quadragesimã totam cõcionatus, ad sacras confessiones, cultumque Sanctissimæ Eucharistiæ cunctos omnis generis, sexusque omnes excitauit & accendit, & à peccatorum cœno fœdissimisque voluptatibus, in quibus multos iam annos volutabantur, magnam iuuentutis partem extraxit. Idem præstitum in agro Bononiensi extra Quadragesimam, Patauino, Mutinensi, Mantuano, Ferrariensi, quibus præter Christianam doctrinam, qua imbuti sunt rustici, simul ad pietatem informati coloni & operarij nostri. Princeps etiam Mirandulanus cum coniuge ambo religiosissimi Societatisq; amantissimi, nullam prætermittunt occasionem accersendi ad se sacerdotes nostros Nouellariensis, in primis P. Antonium Valentinum. Toto illo tractu, qui Lombardiæ vmbilicus dici potest, magnam sibi hic apud omnes comparauit auctoritatem plurimorum annorum laboribus, ac doctrina, & charitatis exemplo, vt apud eum & confessionibus peccata expient, & cum eo consilia Christianæ perfectionis, qua maximè flagrant, communicent; magno ciuitatis exemplo, fructu, aulicorum etiam & ciuium, qui occasionem eam seipsos iuuandi libenter arripiunt.

PRO-

PROVINCIA LVSITANIÆ.

CENSA ſunt hoc anno in prouincia Luſitania Sociorum capita numero ſexcenta. Olyſſipone in Profeſſorum domo ad ſexaginta; in Collegio D. Antonij vndeſeptuaginta; in domo Probationis duodetriginta. Conimbricæ viginti ſupra ducentos. Eboræ centum octoginta. Bracaræ vndequadraginta. Brigantiæ viginti. In Collegio Portuenſi vno atque altero plus. Apud Algarbios in domo S. Iacobi non plures nouem. In Angrenſi Collegio quinideni. Vno minùs in Funchalenſi. In inſula D. Michaëlis quatuor. Totidem Villauicoſæ in domo Profeſſa hoc anno inchoata. Decem ad meliorem, vt ſpes eſt, vitam demigrarunt: quinquaginta aut plures Societatem inierunt.

Domus Profeſſa Olyſſiponenſis.

NIHIL prætermiſſum in hac domo concionum confeſſionumque muneribus, quod ad reparandas tuendaſque animas pertinere videretur, fructu laborem ſuperante. Innumerabilia occurrunt vſitata & minùs illuſtria, ſed quæ eminent ea dumtaxat afferam. Funeſtus etiam Olyſſiponi hic annus peſtilentia fuit: noſtris verò, dum ægris corporibus animiſque ſubueniunt, ſeges quædam & materia virtutis. Nec caruit admiratione, tertium iam annum gliſcente lue neminem ex hac domo affectum eſſe. Interim verò in aliis quoque muneribus Societatis opera præclarè poſita. Ex nequiſſimis feminis frugi factæ ſunt octo; & in cœnobio, quo mulierculæ turpem vitam deteſta-

tæ se conferunt, collocatæ. Quatuor item parentibus orbatæ, corrogata à piis hominibus dotes, matrimonio iunctæ. Aliarum etiam honestati prospectum est, quarum pudicitia ob inopiam periclitabatur. Mater quæ egestate suadente, filiam prostituere cogitabat, meliorẽ induit mentem. Aliquot, quæ, ne flagitium vulgaretur, partum sibi medicamentis abigere constituerant, ab ea cogitatione nostrorum admonitu deterritæ. Quę precario viuere salua existimatione non poterant, identidẽ adiutæ. Pellicem ablegauit vna, quicum sex annos vixerat exemplo turpissimo. repertique sunt, qui longi itineris molestias occasionis euitandæ caussa non subterfugerent. Nec minorem bene merendi materiam flagitia, quæ discordiæ dederunt, odiorumque segetes indeglisscentes progredientesque cum fibris euulsæ. Viginti circiter auersissimo animo dissidentes cum semel nostrum pro concione audiuissent magna & animi & vocis contentione dicentem non sine lacrymis pacificati discessere. Inter parentes ac filios conciliata pax atque sancita; discortia impedita. Vir honestissimo loco natus, illatam sibi iniuriam in luce atque in oculis ciuium magnam, Deo condonatam, neque priuata vi, neque publico iudicio persequi voluit. Huius exemplum secutus sacerdos, qui graue vulnus in teatus acceperat. Alter cùm inimicum occidere conaretur, nostri oratione commotus, conatu destitit. Maritus sine causa vxoris venerat in suspicionem, eique non semel venenum dederat, cumque illud nihil nocuisset, atque aliud malum vehementius pararet, nostro auctore rediit ad se, & cum vxore reductus in gratiam concordissime viuit. Reconciliatæ familiæ, quas cognatione coniunctas odium distraxerat. Neque illud

ſino prætermittendum. Vnius è noſtris interuentu quidam à perdito conſilio Reipub. cuiuſdam florentiſsimæ deuaſtandæ reuocatus. Nec ſolùm in ciuibus, ſed etiam peregrinis noſtrorum elaborauit induſtria. Iudæi tres, liquata eorum duritie, totidemque Mauri Mahomete deſerto ſummam fidei edocti baptiſmoque luſtrati in templo noſtro, non vulgari celebritate & apparatu; viris è primaria nobilitate excipientibus. Ex his vnus recens luſtratus in eo totus erat, vt obuios quoſque in Maurorum ſinu educatos ſuo & aliorum exemplo ad ſinceram fidem amplectendam excitaret: eamque ob cauſſam ab vno quem maximè Chriſtianum vellet interfectus, laurea martyrij coronandus diſceſsit. Noſtri apud ſe eius corpus humandum notabili apparatu ſuſceperunt. Ab hæreſi quatuor, eâdem operâ repudiatis impiis erroribus Catholico ritu, emerſerunt. vnus cùm in morbum periculoſum incidiſſet, nullius oratione adduci poterat, vt lucem ſequeretur; ad extremum paulo antè quàm ſpiritũ emitteret, Sacramentis Eccleſiæ ritè ſuſceptis, magna cum ſpe felicitatis exceſsit è vita. Catholici mercatores & nautæ, qui Olyſsiponem compendij quæſtuſque cauſſa commeant, non ſacris concionibus modò & exercitationibus catechiſmi, ſed & Sacramentorum adminiſtratione roborati. Cumque hic tanta nationum varietas ſedem habeat, nulla Deo iuuante gens eſt, quæ noſtrorum operam officiumque deſideret: cùm ſint apud nos qui Germanicam, Gallicam, Belgicam, Hibernam, Italicam, cæteraſque linguas callidè norunt. Hiſpana claſsis huc appulit ſatis inſtructa militibus Hiberniam petitura: dum idoneæ nauigationis tempus expectat, noſtris occaſionem charitatis exercẽdæ præbuit. Longo namque dierum ſpatio aſsiduâ noſtrorum

operâ

operâ ſacra confeſsione luſtrata eſt. Proiectæ militum libidini frænum iniectum exactis repentè mulierculis antequam ſoluerent. Alia id genus effecta permulta tanto cum ipſorum bono, vt nihil ampliùs in milite Hiſpano deſideres. Naufragi præterea Angli in portum reducti conſilio, ope, gratia identidem adiuti. Ex iis vnus reſpexit Catholicam fidem. Nauata ſua quoque triremibus opera, ægris in valetudinario, vinctis in cuſtodia, & operæpretium fuit. Aliquot carcere demiſsi decem ad extremum ſupplicium æquo animo ſubeundum erecti. Complures etiam ex foro noſtris deprecantibus ſine controuerſia diſceſſere. Quæſtus qui in odia hominum incurrunt, ſublati. Reſtitutiones factæ magni ponderis & momenti. Aleatores à ludo ad Sacramentorum frequentem vſum adducti. Tantum porrò eſt in hac vrbe huius domus nomen atque opinio, vt omnes omnium ordinum Religioſi ęquè ac ciues, ſi quid grauius inciderit, nos conſulant. Doctrina Chriſtiana tota vrbe indies perſonat auditorum frequentia inſignis & fructu, alliciente plebem animoſq; pueriles præmiorũ magnitudine. Amplius enim quàm quinque ſacrarum imaginum millia coronarumque B. Virginis totidem, aliaque id genus puerorum allectamenta minimè contemnenda, diſtributa. Doctrinam porrò Sodalitas, quæ ſibi B. Virginis à doctrina præſcripſit nomen, nouis aucta decretis Pontificiis ad peccatorum veniam cõſequendam ter in anno, celebriorem reddit. Vt autem ſolitudinis & inopiæ anguſtiis noſtrorum ſe charitas dilatauit, ſic etiam ciuium erga nos maximè enituit liberalitas. Procurata eſt ſex millium aureorum eleëmoſyna ad domus ædificium conſtruendum. Virorum aliquot illuſtrium, & lectiſsimarum mulierum dona minimè

vulgaria

vulgaria tacitus prætereo. Ad templi etiam ornatum non mediocris facta est accessio. Sex candelabra opere perfecto, totidemque vaporaria ad sacros templi suffitus, bini item cum pollubro vrceoli, lychnus pensilis, arcula asseruandis Martyrum reliquiis, sitella lustralis aquæ cum aspergillo, omnia ex argento multorum liberalitate coëmpta. Ad hæc multiplex sacerdotis sacrificantis ornatus non parui pretij additus est. quin etiam ipsum templi vestibulum quadrato lapide concinnatum. Itum frequenter in loca finitima, & verò etiam longiùs excursum. Vnus è nostris solemnis ieiunij tempore Villamuicosam à Brigantię Duce euocatus, concionibus, catechesi, reliquisque Societatis officiis magno opidanis aulicisque vsui fuit. Hoc demum anno ipsius Ducis rogatu domus Professa ibidem inchoata; quæ quidem erit, vt speramus, optimi Principis de nostro Ordine optimè meriti non vulgare monumentum. Quapropter Dominici Aduentus tempore missi illuc sunt è nostris quatuor, qui solemnia Societatis officia exequantur, & ea quæ domui erigendæ necessaria futura sunt, comparent, & amplam domum & aream quæ Dux assignauit, in nostros vsus concinnēt. His rebus adeò lætis aspersit aliquid molestiæ obitus duorum è nostris. Primus fuit P. Ioannes Correa Portuensis, professus, admodum iam ætate prouectus. quadragesimum egerat annum in Societate, maximamque partem Olyssipone: quo omni ferè tempore ita sedulò assidueque confessionibus excipiendis nauus extitit & industrius nullo vnquam discrimine confitentium, vt communis Pater ab omnibus diceretur. vir planè singulari mansuetudine atque animi submissione, &, quod caput est, excellenti studio instituti, legumque nostrarum

memorandus : ob id ipſum à Patre Noſtro huius domui aliiſque Collegiis, vt de noſtræ Societatis instituto atque officiis ſtudiosè inquiretet, deſtinatus. Vbi ſuæ valetudinis ſpem extenuari vidit, ad cubiculum ſacello proximum deduci ſe iubet, vnde nullo negotio ſingulis diebus, donec exceederet, ſacro intereſſe, & paſci epulo cæleſti poſſet. Cumulum mœrori addidit P. Ioannes de Madereira Profeſſus etiam, & Portuenſis, acerrimo vt ingenio; ea pietate ac religione, vt eius paucos pares Societati ea ciuitas tulerit. Poſteaquam diu Antonij Rectorem & huius domi Præpoſitũ egit, in tradendo catechiſmo ſtrenuam fructuoſamque operam collocauit; interim cùm à P.N. ad Britanniam viſitandam de more Societatis mitteretur, à prædonibus noſtro mari diſperſis cum ſociis ter deuiginti captus, in Angliam cùm ſeptẽ è noſtris tamquam obſes deducitur, donec redderẽtur Anglij, qui apud nos in vinculis retinebantur. Sed antequam ad hæreticorum oras perueniret, morbo ac nauigatione iactatus, in æternæ felicitatis portum, ex ſalo, vt par eſt credere, euolauit. Et quamquam eius profectionem viri nobiliſſimi fratres à Rege ad id impetratis impedire conati ſunt, inter quos Dux Auerienſis Societatis noſtræ valde ſtudioſus, cui Pater à ſacris confeſſionibus erat, non minorem lapidẽ mouit; ille autem propositi tenax omnia religioni poſthabuit, néve aliis ſecus monem, ſed exemplum daret, cum ſocio ſibi deſtinato nauem onerariam, noſtris inſalutatis omnibus, conſcendit, poſteris exemplum memorandum. Magnus fuit in hac vrbe nunciato eius obitu, doloris ſenſus.

Col-

Collegium Olyſſiponenſe.

NIHILO minor in hoc Collegio aut noſtrorum labor, aut animorum fructus extitit hoc anno. Et ſanè, ſi res confitentium numero æſtimanda, ſatis indicio eſt operam non inutiliter collocatam, vbi quingenti amplius iam inde à primis annis ſuorum ſcelerum memoriam replicantes, animum per confeſſionem expiarũt. ſacra frequentantium numerus nunquã aliàs maior. Conciones noſtrorum, vel in præcipuis vrbis templis, vel in æde noſtra incredibili frequentia fructuque celebratæ. Primarius adoleſcens noſtri ſacerdotis hortatu, alteri à quo graue vulnus acceperat, multis præſentibus, non ſine beneuolentiæ indiciis veniam dare non recuſauit, à ſuiſque contendit, vt idem efficerent. Miles à propoſito interficiendi alterum, cuius vxori diu multumque aſſueuerat, deterritus. vxor deinde, quæ veneno maritum tollere meditabatur, vt eius morte aditum ſecundis nuptiis faceret, oportunè à noſtro admonita, à cõcepto ſcelere deſtitit. Lis inter duos, quæ multorum diuortium fecerat animorum, eâdem operâ compreſſa. Ex illicito contubernio vir nobilis in legitimum thorum traductus. Feminæ aliquot ambitioſo corporis ornatu, ac pulchritudine illices multorum cupiditatis, tranſtulere ſe ad animi cultum & amorem Dei. Iam verò noſtrorum ſecundùm Deum beneficio complures adoleſcentes perdita nequitia, facta totius vitæ confeſſione ad bonam frugem ſe receperunt. Abducti aliquot etiam à fœnore exercendo, reſtitutumque æs alienum quater mille aureorum ſumma. Miles profeſſione Religioſus poſt longos errores Deo noſtroque monſtrante viam, caſtra quæ deſeruerat,

ſecutus eſt. Virgines quoque Deo ſacræ, quæ re
vela dare cogitabãt, in portu Religionis ſtabili
Multi ſublatis controuerſiis ad concordiam a
ducti. Tenuiores iniuria prohibiti. Eluxit illuſtri
feminarum charitas in ſubleuandis ſua benigni
tate mendicis, ita vt veſtes nonnunquam ſibi pr
tioſas detraxerint, vt egenorum nuda corp
cooperirent; vnius præſertim, quæ quòd veſtib
careret, pedem domo efferre nuſquam audeb
Repertus etiam qui ducentos aureos ad caprum
Mauris redimendum contulerit. Coactum ae
frequentiſſima concione ad feminam parentib
orbam collocandam. Fuit & noſocomio vi
noſtrorum opera, neque vulgaris. Præbuerun
comites aliquot è Virginis Sodalitio. Interm
identidem triremes & cuſtodiæ fructu non p
nitendo. Auditæ confeſſiones nauticæ turbæ
vndique obeundi negotij, & conſequendi qu
ſtus ſtudio confluentis. Neque pauci ex Hiber
religionis conſtantia profugi ad nos ſe recipiun
quibus ſacerdos noſter Hibernus conſilium pr
bet & auxilium. In gymnaſio quoque diſcipu
ampliùs mille non inutilis opera data. Horum
frequentandis ſacris reliquiſque pietatis offic
exequendis mira virtus enituit. Ad nonagi
Deo magiſtriſq; iuuantibus, tum in aliorum O
dinum familias, tum verò in Societatem ſunt a
ſcripti. Illud autem verè dici poteſt, Sodalitiu
Parthenium florem eſſe gymnaſij: in eum num
rum excreuit hoc anno, vt congeminauerit. oct
uo aut quinto decimo quoque die, cæleſti d
veſcuntur Sodales. Cùm ſacroſanctum Chri
corpus ad iram Numinis auertendam in æde no
ſtra ſolemni ritu magno cõcurſu frequentiaq; c
lebraretur, gratiſſimum præbuerunt ciuitati ſp
ectaculum noſtri auditores: ad ſexcentos enim d

uinum conuiuium inierunt. inter quos Parthenij mirum pietatis specimen præ se tulerunt. In repetitione studiorum oratio habita eruditis auribus digna. Scholæ verò (quod & mirum fuit) grassante lue nihil intermissæ: diuinaque prouidentia factũ, vt quo vsui pluribus essemus, nemo pestem ex hoc Collegio hauriret. Prorex Illustrissimus apud nos familiariter pransus, vario epigrammatum & carminũ apparatu est exceptus: eius humanitatẽ semper promptissimam experti sumus erga nostrum Ordinem, & indies experimur ampliorem. Idem etiam nostris deprecantibus multorum orbitati, inopiæ in caussis fauet. Archipræsul etiam noster est, nostrorumque operâ vtitur libentissimè ad vtilitatem animarum. Quæstiones quæ de officiis incidunt, Religiosis æquè ac ciuibus enodantur, magnitudine fructus superante assiduitatem laboris. Diem qui beato Ignatio familiæ nostræ parenti atque auctori festus ducitur, celebrarunt nostri maiori multis partibus quàm superiobus annis apparatu. Pendebant ingeniorum monimenta varia diei locoque congruentia eleganti pictura, legendi materia studium excitante. Magistri multis subinde vltro citroque habitis ea dere quæstionibus magnum ingeniis & eruditionis specimen dederunt. Ædificatio Collegij, quæ multos iam annos interrupta pendebat, hoc demum promoueri cœpta est. Octodecim numero cubicula concinnata, dilatandis habitationis angustiis, nostrisque, quorum vsitata frequentia, nauigandi occasionem expectantibus hospitio excipiendis percommoda. Sacra supellex non mediocriter etiam aucta. Illud exciderat minimè reticendum. Flagitiosus homo per quietem apud vnum è nostris animũ expiare sibi visus est: haud ita multo pòst sorte quadam diuinitus euenit, vt

in nostro templo ante prandium ab illo ipso sacerdote, quem in somnis viderat, vitiorũ laqueis absolueretur. Bacchanaliorum insania repressa. Catechismus populo traditus in templo incredibili plausu fructuque. Discipulorum nostrorum non doctrina tantùm, sed etiam pudicitia enituit. Cuidam iter facienti procax femina occurrit, a qua cùm ad flagitium inuitaretur, non modò se in officio ipse continuit, sed ipsam graui oratione commotam vicinia ablegauit. Alter intactum virginalis pudicitiæ florem fugiendo reportauit. Extitit hic annus nostrorum nauigantium infelicitate infamis. Nam præter ea, quæ in Brasiliam nauigantibus acciderunt; octo circiter è vigintì in Indiam missis, qui vna naue vehebantur, propter ventorum inconstantiam incommodissimè nauigarũt: vltra Æquatorem enim prouecti cum ventis ac mari aliquamdiu luctati non tenuerunt cursum, conuersisque ad extremum velis Olyssiponem inuiti irrita nauigatione repetere sunt coacti, maximis nauigationis periculis liberati: tantaque sunt cupiditate ad reditum incensi, vt ex nulli neque remi, neque venti factuti satis videantur.

Domus Probationis Olyssiponensis.

ADMISSI hoc anno non ampliùs decem. Loci enim faciunt angustiæ, vt mos geri, nisi per paucis non possit. Porrò omnes in studio domesticæ disciplinæ præclara sui tirocinij rudimenta posuere, dum alij alios æmulantes superare contendunt. Augent æmulationem veterani decem, qui post confecta studiorum curricula ex præscripto Societatis recoquuntur. Tantum ipsi Brasilicæ Indicæque profectionis tenuit desideratum

rium, vt idipsum humi strati ac supplices identidem efflagitarent. Tantus est ardor tenerioris ætatis. Quatuor voti compotes facti; reliquorum autem desideria magis magisque augẽtur in dies. Multi in varia loca antiqua religione & miraculis inclyta dimissi, non minorem modestiæ, quàm patientiæ laudem & fructum retulerunt. Namq; obuiis in opidis vicisque, vbicumque occasio sese offerebat, adultis æquè ac pueris doctrinæ Christianæ elementa tradiderunt. Et panis frusta per opida emendicata ad vinctos pauperes detulerũt. Neque verò catechismi prætermissa consuetudo est, qui ad vrbem puerili traditur ætati. Nonnunquam etiam per celebriores vrbis vias pannosi humeris cibaria in custodias deferre consueuerunt, non sine magna admiratione ciuitatis. Sedulò omnes deuotioni student: tantamque cælesti pabulo saturati diuinæ dulcedinis experti sunt largitatem, vt à lacrymis temperare aliquando nefas esse ducant. Templi domusque supellex amplior facta. Fuit qui ingẽtem pecuniam ad reliquiarum thecam pulcherrimè exornandam confertet. Cætera, quia communia, sileantur.

Collegium Conimbricense.

CONIMBRICÆ tres desiderati. Vnius grauior iactura. Is fuit P. Antonius Caruallius Olyssiponensis, Professus, Doctor Theologię, qui è quadragintaquatuor, quos vixit in Societate, triginta ferè annos in scholis consumpserat, per ipsos viginti Theologiam professus. Et quamquam immaturus eius obitus non fuit (erat enim sexagenarius) diuturniorem tamen lucis vsuram illi concessam cupiissent omnes, propter opus quod in manibus habebat, in secundam secundæ D. Tho-

mæ, quod tantum doctorem, lumenque de-
derare videbatur. Cuius propria & præcipua la-
fuit pietas animique deuotio non sine lacrymis
quæ virtus cùm semper in eo appareret, tum ve-
rei diuinæ tempore præsertim elucebat. Nu-
quam ex eo paupertatis vinculo, quo astrictu-
erat, laxari quidquam voluit. Vbi de sua salu-
actum esse cognouit ingentes Deo gratias agr-
non destitit, quòd in Societate eo ipso die, q-
eam esset ingressus, moreretur. Grauiorem e-
obitum fecit dolor Episcopi, quem merito e-
amabat plurimùm. Hunc deinde consecutus e-
Baltazar Gondisaluus Frater, ex Coadiutorum
numero, post curriculum annorum trium & tri-
ginta feliciter in Societate confectum. Magni
exempli: cui ad res domesticas bene gerẽdas cu-
quædam diuinitus adiuncta esset fortuna, vigi-
ipsos annos nauus semper extitit, egregij proc-
ratoris munere functus. Tertio loco dece-
Theologus in ipso ætatis flore, sed vberrimo fr-
ctu obedientiæ, reliquarumque virtutum. S-
perstites verò ita ab omni alia cogitatione a-
perfectæ virtutis studia animum traducunt, vt-
literariis quidem vacationibus feriari liceat. Tu-
topere ad suam quisque & proximorum salu-
procurandam, & suo, & communis Societatis fr-
dio incensi ardent, vti potiùs fræno, quàm cal-
ribus egeant. Argumento vel esse potest, qu-
maior pars Collegij, ne dicam prouinciæ, vel-
mentiori Indiæ, totiusque penè Orientis æstu-
desiderio, quàm aliis vnquã retro annis. De sch-
lis prætermissis communibus, dicam hoc tantu-
Discipulos quotidie & numero & pietate auctio-
res habemus. Dubio procul plures futuri, nisi p-
stilentia intercessisset. Quantos autem in lit-
ris progressus faciant, publicæ de Philosophia
Tan-

Theologia in luce atque oculis totius Academiæ disputationes cum laude habitæ testantur. Ita omnes ad pietatem innituntur, vt vna tantùm ex classe Philosophiæ, (vt de aliis coniecturam facere liceat) ampliùs quatuordecim hoc anno ad varia Religiosorum cœnobia se receperint. Id etiam constat è viginti circiter satis bonæ ad virtutem indolis, qui Societati aggregarunt sese. Virginis Sodalitium ex flore gymnasij lectum maiora capit indies incrementa, omnibus prælucens exemplo assidua perceptione Dominici corporis. Neque scholasticorum diligentiùs, quàm aliorum salus curata. Obeuntur à nostris vrbis compita, & frequentia populi loca, nunc sæpiùs, quàm aliàs vnquam, rudesque passim obuij, Christianæ disciplinæ capita edocentur, cum approbatione omnium, fructuque multorum. Semel præterea in hebdomada frequentissimo foro in ipso nundinarum die, confluente Academia vniuersa, noster sacerdos è loco superiori exemplum è vitis Sanctorum proferre consueuit, ac deinde appositum aliquem circumstantibus subiicere sermonem. Ea res plures ad confessionem vitamq; ritè instituendam incitauit. Ad alios etiam domi forisq; priuati de Deo diuinisq; rebus sermones sine operę iactura habiti. Hebdomadaria quoq; per Quadragesimam binis trinisue diebus diuerberatio, vim suam obtinet vno è nostris breui aliquo argumento ex historia Christi patientis quasi virtutem accendente. De frequenti Sacramentorum vsu, nihil est noui. Frequentiæ porrò respondit vtilitas ab iniqua fœneratione, quæstuque nefario complures reuocati. Ita malè parta, bene reddita. Cædes deinde multorum impeditæ. Libidinum extinctæ faces. Mitto reconciliationes gratiarum, crebrasque animorum commutationes. Confessiones

penè innumerabiles plurimo cum fructu auditæ: eorum præsertim, qui multos annos ab expiandis animis abstinebant. Miseris benignè factum: iis impensiùs quos à stipe emendicanda nobilitatis pudor, & carceris angustiæ prohibebant. Hi non semel prandio & doctrina recreati. Quatuor rerum omnium egeni propter cædem factam extremo supplicio afficiendi, nostrorum operâ liberati. Feminæ alioqui nobiles, suis orbatæ parentibus, ne quod honoris discrimen adeant, venia à summo Pontifice impetrata, in matrimonio intra cognationis gradum lege prohibito collocatæ. Cuiusdam etiam impio consilio, qui summa rerum inopia, & ære alieno oppressus vxorem cum liberis clam deserere constituerat, oportunè occursum. Sed hæc iam toties decantata dissimulemus sanè silentio, neque de multis à persequendis iniuriis, itemque à diuturno pellicatu diuulsis, neque de condonatis multorum iniuriis, quæ nec paucæ fuerunt, nec leues, dicamus. Quod diu iam optabatur in hac prouincia, vt in Collegiis è tirocinio egredientibus seposita habitatio decerneretur, hoc anno demum perfectum est omnium approbatione: pergrata omnino fuerũt vigintiquatuor numero cubicula concinnata ad eam rem satis accommodata, in quę recentissimi quique magna vel lætitia sua, vel aliorum exemplo, solemni quinquagesimi diei celebritate, Patri Prouinciali aditum faciente colligendi sui caussa sese abdiderunt; speramus fore, vt ea res Societati beneatque feliciter eueniat. Cæterùm tirones ita ad nostram disciplinam auidè instituuntur, vt ab iis non tam hoc tempore postulandi sint fructus, quàm vberrimi in posterum expectandi. Sacrum instrumentum vario ornatu sacerdotali est auctum. Ad Virginis aram tabula miro artificio elaborata. Accedit

dit in cumulum ſtola ſacra B.P.Ignatij, qua P.N. Generalis hoc ſuum Collegium locupletare voluit. Eius vis ſtatim enituit perſpicuis teſtata ſignis. Vnum pro cunctis. E noſtris ſacerdos non ſine omniũ mœrore grauiſſimo afflictabatur morbo. Is in extrema ſpe ſalutis ad parentem noſtrum Ignatium confugit, eiuſque ſacram ſtolam deuotè exoſculatus, breui magna omnium admiratione & gratulatione valetudinem recepit. Quod & aliis etiam accidiſſe memoratur. Epiſcopus nos colit, & obſeruat ſine vllo de Societate bene merendi fine. Nunquam in varia opida excurrendi intermiſſa conſuetudo: qua ex re mirum quantum in animarum ſalutem redundarit vtilitatis. Iam è placatis odiis inſigniora ſunt illa. Viro cuidam nobili frequentiſſimo templo ipſo Paſchatis die quidam alapam impegit: quam ille ignominiam non ferens totus ad vlciſcendum inimicum adeò exarſit, vt nullius deprecationi auctoritatiúe locum relinqueret. Nihilominus noſtri rem deſperatam omnino, à multis fruſtra perſæpe tentatam ſuſcipere non dubitarunt: hominemque iracundia efferueſcentem adeò flectunt, vt nulla ſuæ dignitatis ratione habita offenſam vltro condonauerit inimico. Repetita etiam vrbs Lamecenſis Epiſcopo Illuſtriſſimo reuocãte, quo in itinere & rudes cõdocefacti. Ibi verò aſſiduum ac noſtræ proprium Societatis munus tradendæ rudibus doctrinæ Chriſtianæ ſtrenuè & fructuosè obitum. Accidit aliquando, vt corroborata iam ætate homines adoleſcenteſque balbutire cum puerulis, ad eorumque exemplum imbui elementis doctrinæ Chriſtianæ non grauarentur. Concionum & confeſsionum fructus haud ſterilis. Exterminata iurandi, cantuſque profani conſuetudo altrix laſciuiæ; & in eius locum introducta

ſæpius

sæpiùs confitendi. Corroboratæ odio ac tempore discordiæ sedatæ, nascentes repressæ. Dissoluta ac libera in pluribus viuendi & fœnerandi licentia coërcita: vincti pauperes liberali prandio refecti. Introductus denique Sacramentorum vsus frequenter. Aliaque huiusmodi præstita ex instituto nostræ Societatis.

Collegium Eborense.

NEC Eborensis Collegij fructus, aut sterilis, aut obscurus fuit, vbi pari cursu contenditur ad virtutem & proximorũ salutem. Crebra omnium Brasilicæ Indicæq; profectionis efflagitatio, non quasi tantum à Deo expectent munus, sed quasi cupidissimè appetant. Id adeò vel hinc apparet, quòd litteris identidẽ Romam missis alterutrum impetrare conantur. Ad triginta hoc anno voti compotes effecti. Cæterum qui reliqui facti sunt, operam egregiè posuerunt. Discipulorum pectoribus virtutis amor insertus. ex iis ad octoginta religiosæ vitæ institutum susceperũt. Deus trium è nostris iacturam resarcire voluit quindecim. Parthenici facilè cæteris anteferuntur: eorum Sodalitium & numero & pietate augetur indies. Aliud hoc anno de consilio Patris Prouincialis è Theologis celebrari cœptum est in Collegio titulo Purificatæ Virginis inclytum: externis etiam hominibus factus est aditus alioqui nobilibus, quò statis diebus diuinarum rerum caussa confluunt. Itaque breui tempore cælestis Reginæ religionem magnopere his in locis auctum inspeximus. Drama iucundissimum, maximeq; opportunum nimiùm quantum & auditorum studia inflammauit, & gymnasij nomen illustrauit. Hæc breuiter percurro, ad vlteriora animo festinante.

Ereptæ

Ereptæ è quæstu meretricio nostrorum operâ feminæ septem; néve, quod aliquando fieri amat, prauæ consuetudinis æstu in pelagus, vnde paulo antè emerserant, reuoluerentur; in Conuersarum cœnobium, velut in tutissimam arcem, sunt inclusæ. Aliæ etiam, quarum pudicitia propter carentiam dotis in lubrico & præcipiti esse videbatur, in portu stabili coniugij collocatæ. Tenetur consuetudo adeundi carceris, & valetudinarij magno eorum, qui vtroque detinentur emolumento & solatio: daturque interdum opera, vt à nostris apparatissimo prandio recreentur. Nec deseruntur, quos à mendicando ingenuus pudor deterret. In exercendo verò nunquam satis laudato instituto illo instruendæ iuuentutis plus solito curæ laborisque consumitur. In Bacchanalibus præsertim celebriori apparatu ad effrænatam hominum licentiam, quæ eo tempore vagari licentiùs amat, facilè coërcendam; corporis castigatio introducta, tanta multitudine confluente, vt compleretur sæpiùs & hauriretur templum, quantumuis amplum. Exinde qui obstrepente conscientia non ex finitimis solùm, sed etiam ex longinquis ad nos locis famæ celebritate se conferunt, mali remedium & quietem inuenerunt. Adiuti piorum liberalitate, qui se propter inopiam tueri, aut incœpta studia persequi non possunt: ex his adolescens optimis parentibus, Hiberniqúe aliquot Philosophi summa ingenij vel virtutis indole præditi. Confessionum autem medicina multa vulnera persanata animorum: damnosa lucra redhibita: coniugum finita litigia, interruptaque diuortia. Eorum tamen, qui in vnam redegerũt confessionem quidquid in vita deliquissent, numerũ inire haud promptum sit. Qui alieno animo inter se erant, in mutuam gratiam amicitiamque restitu-

ti Lites etiam quàm plures eæq; difficiles. Verùm vt de his multa prætermittantur ne satietatem afferat similitudo, hoc vnum attingam. Cùm Archiepiscopum inter atque Capitulum Ecclesiasticum orta esset de honore inuicem exhibēdo contentio, eaque per longum tempus increbuisset, donec Romam decernenda mitteretur; principe interim templo Archiepiscopum suum Dominicis festisque solemnitatibus desiderante; vnius è nostris intercessione ea omnis sublata est. Noster etiam sacerdos eiusdem Archiepiscopi functus munere præfuit curiæ, vbi grauiores caussæ à fidei quæsitoribus disceptantur: qui sanè nostra opera vtuntur assiduè, suamque erga nos beneuolentiam ostendunt. Hæc videlicet in vrbe. Extra vrbem verò aliquot expeditiones compēdio animarum susceptæ, oportuniore præsertim tempore Quadragesimæ, secundissimo euentu. De his singulatim, & quantum fieri potest breuissimè. Pacem Iuliam è nostris duo commearunt, ibique concionum, confessionum, catechesis, aliorumq; munerum Societatis non exiguus fructus constitit. Secundùm animos, pauperum corporibus, vinctorumque subuentum, quos data stipe seu collata subleuarūt cibo. Sedatæ cōtrouersiæ; vna inprimis, in qua componenda multi elaborarunt sine fructu, nō iam iure, sed ferro, dirimēda. restitutum æs alienum octo mille aureorum summa. Permulti omnem retro egerunt confessione vitam & emendarunt impensa opera. Ciuium autem ea est in nostros homines Ordinemque propensio, vt pristinam illam de extruenda nobis domo voluntatem non modò non abiecerint, verùm etiam indies auxerint: permotique iam futuræ messis spe in tam vberi solo magnam pecuniarum summam ad eandē rem cum voluptate deferunt.

locum-

locumque ad nostra munera exequenda peroppportunum. Cratum etiam itum non sine labore, & reditum cum fructu. Nam præter multa ibi extirpata vitia, odia restincta, aliaque solemnia introducta est corpus aliquot in hebdomada diebus verberandi consuetudo. Vtile sanè inuentum. Vnus à conscisceenda sibi morte dæmone suggerente; alter ab inimicis inferenda reuocati. Vir nobilis iniuriam sibi illatam ablutione pedum vnius à quo fuerat grauiter violatus, recompensauit; idque feria quinta maioris hebdomadæ lacrymis vbertim manantibus: quo tam præclaro exemplo quàm plurimis iisque grauissimis discordiis occursum est. Quin & germani duo, vt fratris interfectori veniam darent, adducti. Myrtili etiam Iulia, cuius ager numquam à nostris cultus memoratus, præter frequentes conciones confessionesque penè innumeras, aliaque de more Societatis præclarè instituta; pacificationes inter multos, inimicitiæque sublatæ. quarum acerba quædam inter duos viros primarios exorta, duas in partes opidum distraxerat: nostrorum tamen interuentu eiusmodi factionis princeps quantumuis alapa ter & ampliùs percussus, iniurias omnes remisit, supplicemque inimicum palàm complexus est. Calcarunt huius vestigia quàm plures alij. In altero etiam opido (Montem maiorem appellant) prætermissis communibus; strenuè pugnatum contra veneficia & amatoria, tandemque omnino sublata. Fuit qui fratris interfectori non modò condonaret iniuriam, sed etiam cùm is in vinculis teneretur, missionem impetrauit. In alia quoque opida excurrisse pretium fuit, in quibus multi, qui vlciscendę iniuriæ studio ferebantur à consilio cædis abducti. Irrita matrimonia correcta: cædes condonatæ: iniuriæ prohibitæ quàm plurimæ:

mæ: domus imminenti incendio liberata. Actum cum ædili publico, vt rediret in gratiam cum eo, à quo vulnus & alapam acceperat. Addita diuerberatio corporis Quadragesima. Multa præteruntur consultò: satis est enim ex vnaquaque re delibasse præcipua. Sed redeo ad Collegium antequam discedam. Beatissimus P. noster Ignatius pluribus indies illustrioribusque miraculis nobilitatur. Illud haud silendum. Vnus è nostris sanguineam pituitam propediem moriturus euomebat, corporeque erat ægerrimo, lenta tabe paulatim remedia eludente: is hausta Beatissimi viri reliquia, præter medicorum spem miraculo planè conualuit.

Collegium Portuense.

MIRVS erga nos ciuitatis amor in singulos dies. Haberi cœpta est hoc anno earum quæstionum, quæ de officiis incidunt, explicatio in aula nostris ædibus adiuncta, magno auditorum plausu atque cõcursu; quam vt initia se dant, breui magno illius diœcesis emolumento futuram speramus. In sedandis etiam discordiis nostrorum curæ sudant. Deligam vnum vel alterum exemplum de multis, vt fiat cõiectura de cæteris. Quædam Religiosorum familia summa contentione à senatu huius vrbis amplissimo dissidebat; ea nostro suadente ad eius auctoritatem & cõcordiam reuertit. Cùm viros etiam inter nobiles quædam intercederet controuersia, in qua de vita bonisque omnibus agebatur, interposita auctoritate Rectoris, ex animi sententia non sine publica voluntate composita lis est. Vnus consilium alterius interficiendi abiecit, animumque inimico reddidit, qui vitam videbatur esse ereptur us. Apud vinctos in ca-

custodiis publicis, in nosocomiis apud ægrotos laboratum frequenter non sine fructu. Nec verò Christianæ doctrinæ prætermissa consuetudo, quæ toto anno, vel in templo nostro, vel variis in locis puerili traditur ætati. Virgo parentibus orba sine dote intra claustra monasterij se abdiderat seruiendi caussa, corrogato nostrorum operâ dotis ære religiosæ vitæ, cuius flagrabat desiderio, compos est facta. Vnum missum non faciam. Vir perditæ nequitiæ partim intempestiuo quodam rubore, partim dæmonis terrore à salutari confessione abhorrebat. is dum in hanc ciuitatē properat, ignoti noua forma viri in ipso itinere sese illi comitem adiunxit, & multis vltro citroq; verbis de confessione habitis, eum manu prehensum ad Collegium vsque perduxit, seque ex oculis derepentè subtraxit. Miser verò territus visu & sermone admonitus in via, peccatorum monstra tot annos repressa apud vnum è nostris euomuit, lætusque oblata diuinitus luce discessit. Patefactum deinde multis iter in cælum, qui vel è disiunctis ad nos locis confessionis caussa confluunt. consulentibus identidem de Christianis officiis vtiliter responsum. Duo opida lustrata cum magno commodo vtriusque à totidem è nostris sacerdotibus. Alia plurima ère diuina gesta, quæ publicis litteris committi non possunt.

Collegium Braccarense.

BRACCARÆ messis hoc anno lætissima fuit. Concionum creber vsus, vt cùm maximè accessit: eæ fuerunt ducentæ quadraginta, quarum fructus ex eo aduerteris, quòd sex mille veteres & nouissimas ritè culpas nouem circiter mensium spatio apud duos è nostris accurata confessione

eluerunt. Quatuor etiam amplius hominum mi-
lia, vno vel altero die cælesti apud nos conuiua-
sunt excepta: ex quo expectes aliorum numerum,
qui in eadem opera sunt assidui. Redditaque fa-
quæque domino malè parta pecunia: placata ob-
mutuæque dissensiones, eæque grauissimæ & a-
cerbæ, ex quibus luctuosa metuebantur eti-
Abducti ab illegitimo thoro vndecim. Docti sa-
Ecclesiastici sui muneris partes: octo facta Ca-
nis gratia, à Pontifice maximo nexu irregulari so-
luti. Quæ difficiles habent explicatus, quæstio-
de finibus bonorum & malorum in re Christia-
multis huc confluentibus enodantur. Septem v-
nobiles apud nos piis cõmentationibus sese ex-
cuerunt, plures futuri;, nisi locorum angustiis o-
clusi fuissent: vnus ex eo numero Parthenius vi-
est se comparare ad mortem, quam paucis p-
diebus obiit. Tanta porrò in hac vrbe Socie-
æstimatio, vt non solùm ciues, aduenæ & pe-
grini; sed etiam ex variis Religiosorum fami-
complures nos de rebus ad vitæ quisque suæ
tum pertinentibus consulant. Gymnasium ho-
indies auditorum numero, ob idq; infimã Gra-
maticæ classem geminari placuit. omnes sui m-
neris diligentes, maximè verò qui sunt è Soda-
tate Virginis: ex his hoc anno in Societatem a-
missi tres, in alia cœnobia plures. Vir, qui iudi-
suspicionem patrati sceleris venerat, carceris
mæque periculo vitæ integer, & sceleris pa-
nostris deprecãtibus est exemptus. Fuit post co-
fessionem, qui iniuriam alapæ acceptæ sponte
remitteret. Archipræsul Illustrissimus nos dilig-
vtiturque libentissimè nostra opera & con-
crebræ eius in Collegium itiones, quibus quo
numero locoque ducat ostendit. Sacro die C-
cumcisionis, qui annum aperit, quò magis

tam ſuam beneuolentiam faceret, pontificali planè ritu ac ceremonia in noſtro templo operatus eſt: eum diem agere nobiſcum voluit, & eadem familiariter vti menſa. Tenera ætas Chriſtianæ diſciplinæ rudimentis cum fructu excolitur: quæ res, ſua eam auctoritate & liberalitate Archiepiſcopo Illuſtriſſimo promouente, felices progreſſus habet; is enim cùm interfuiſſet aliquando, ita captus vtilitate operis, vt ad id coëmpta pecunia non vulgari adiecerit, quibus illa ætas deliniri ſolet. Nec domi ſolùm res bene geſta, ſed etiam foris. ad Montem Lætum iuere duo per menſem, neque exiguos laborum fructus inde retulerunt. Nam præter reſtitutiones factas, ſopita odia, ergaſtula obita, & alia id genus effecta permulta, confeſſionum præcipua vtilitas; in obuio opido omnino quingentæ, vniuerſæ vitæ ferè omnes. Dedocti prauos mores opidani, fructuoſiuſq; laboratum cum illis, quo diutiùs noſtris caruerunt. Placati germani duo fratres pertinaci odio inter ſe diſſidentes. Sacerdos in noſtros officioſus ad quadraginta librorum volumina in bibliothecæ incrementum, Collegio moriens deſtinauit: quorum pretium aurei mille. Ad diui Sebaſtiani brachium oblata theca ex argento. cæterùm decorata domus imaginibus antiquos Patres noſtræ Societatis columina ad viuum referentibus. alia pręterea dona ad templi ſupellectilem & ornatum acceſſere, in quibus calix argenteus, veſtes ornatuſque ſacrificantium ſex. Porrò è noſtrorum numero vnus ad meliorem vitam demigrauit: is adoleſcentulus erat Hibernus quintum agens in Societate annum, vitæ priùs, quàm Philoſophiæ cui ſtudebat, feliciter curſum peregit. ante obitum delirare cœpit & loqui aliena, ſed ita vt optares eiuſmodi multorum eſſe ſapientiam: cum

Deipara Virgine, quam velut præsentem alloquebatur, ingenti animi sensu sermocinabatur.

Domus S. Iacobi in Algarbiis.

IN Algarbiensi domo noueni laborarunt, sacerdotes quini, Coadiutores quaterni, Societatis munia obeundo vniuersæ ciuitati quàm maximè vsui fuere. Ex his vnum in proximorum salutem strenuè incumbentem pestilentia intercepit, tricesimum iam & secundum in Societate annum agentem: in quo sanè viro summa humilitas & animi demissio cum pace & tranquillitate certabat. Vocabatur is Ferdinandus Martinus, numerabaturque inter Coadiutores spirituales formatos. Alter Coadiutor etiam temporalis formatus nomine Dominicus Zaballo, cuius singularis modestia apud omnes obtinuerat, vt Sanctus vulgò appellaretur; multis antè diebus præfinitum sui obitus diem prædixerat, qui in sabbatum incidit, Virgini Deiparę sacrum, quam ille semper summa pietate animique submissione sanctè ac religiosè coluerat. Cæterùm pestilentiæ incendium, quo ambo absumpti sunt, quinque integros menses miseram ciuitatem deflagrauit. quo quidem tempore Præpositus domus ciuitatis primores adiit, nostrorumque operam, ad eos iuuandos, qui in vrbe vel extra vrbem decumberēt, liberaliter promisit: quod non sine magna ciuitatis approbatione, & Societatis commendatione exceptum fuit. prouisumque ne quis in locum reparandæ salutis destinatum deferretur, quin priùs animi vulnera confessario aperiret. Nec minor iis qui in vrbe remanebāt à nostris nauata est opera. in quo etiam Illustrissimi Domini Ferdinandi Mascareniæ Algarbiensis Episcopi præclara enituit industria

vel vt ægrotantes consolaretur, vel pauperum egestatem suis sumptibus subleuaret. Cęterùm sopita erat pestilentiæ vis, cùm vnus de integro labor ciuitatem occupauit. nam qui procul ab vrbe grassantis mali metu, per ardentissimum anni tempus in tuguriis delituerant, in nouos inciderant morbos; quod non minus quàm pestis ipsa negotium Episcopo & nostris facessiuit. Ille namque tribus comitatus administris totam vrbem lustrabat, quorum duo bellaria, tertius verò loculos nummis plenos deferebat, quos pauperibus erogaret. Fama est sex aureorum millia in pauperum sumptus ab ipso elargita. Hoc eodẽ tempore è nouẽ nostris morbis conflictati sunt septem. quibus reliqui duo qui integri supererant nullum officij genus omiserunt. Communia ex composito præterimus, illud tamen minimè silendum; fuisse, qui nostrorum suasu septingentos aureos restituit; alterũ verò qui ducentos. Excursum non tantùm in vicinos pagos, sed in saltus etiam ac deuias rupes, ad agrestes diuinarum rerum egentissimos, quos rei nouitas Societatisque existimatio variis ex locis sæpenumerò contrahebat. Habitæ ad eos conciones, confessiones quamplurimæ auditæ; quas inter triginta totius vitæ fuere. totidem iteratæ. Eorum porrò qui in gratiam rediere multitudo fuit incredibilis. Qua vna in re tantus extitit nonnullorum ardor, tanta in Deum pietas, vt quamuis læsi, eos tamen a quibus offensi fuerant, in petenda venia præoccuparent.

Collegium Angrense.

Ex Angrensi Collegio vberes etiam collecti sunt fructus. Aliquot qui multos annos secùs quàm decuit, vixerunt, ad bonam frugem ope auxilio-

que nostrorum se retulerunt, retroactamque vi-
tam confessione detexerunt. Quidam tædio vitæ
sibi arborem suspendio delegerat; cùm cervicem
conderet in nodum, & aliquandiu pependisset,
ab alio secundùm Deum expeditus ad sacerdo-
tem nostrum adductus diuino beneficio conse-
uatur. Cohors militum quæ est in præsidiis in hac
vrbe, vires nostras non desiderauit. curatumque
strenuè, vt egenorum, quorũ innumerabilis mul-
titudo extitit hoc anno, seruaretur inopia. Episco-
pus obiens diœcesim, quę multis insulis conti-
tur, vnum atque alterum è nostris sacerdotibus
secum duxit, qui populos ad perfectæ vitæ stu-
dium sacris sermonibus inflammarent, & si quan-
do res ferret aures confitentibus darẽt. Gymnasii
numerus definitur auditoribus ducentis, in iis
quoque erudiendis fructus laborum respondet.
Vir quidam nostrorum suasu necem fratris Deo
condonauit, & interfectori, in quem vt graui-
aliquid statueretur, octauum iam annum iudicem
postulabat à rege. Multa etiam dici possent de
hoc Collegio, sed quia communia cum aliis, o-
mittuntur.

Residentia Angolensis.

NVMERAVIT Angolana sedes superioribus an-
nis sacerdotes decem, Fratres quatuor. Ex sa-
cerdotibus alter quatuor votorum professus, cæ-
teri Coadiutores spirituales formati. ex Fratribus
vnus tantùm Coadiutor formatus. Obiit Pater
Georgius Dias, qui Præpositum in hac sede age-
bat, clarissimum virtutum omnium exemplar, cui
ob amorem, archidiaconus cum clero, vna simul
nobiscum iusta persoluit. Translata præterea in
nostrum templum sunt Patris Arij Botellij & Fra-
tris

tris Antonij de Carualho ossa; qui ambo in missione quadam quinquaginta ab hac ciuitate leucis extincti fuerãt. Et quamuis nostri tam in Æthiopum, quàm in Lusitanorum salutem, strenuam semper operam impendant; præcipuus tamen illorum labor diu noctuque desudauit, in subita quadam contagione quę Maio proximo superiori multos mortales absumpsit: in qua animorum corporisque salus quantum in nobis fuit procurata. In Loandam insulam quæ proxima ciuitati est, multoties in hebdomada nostri itant, sacra faciunt, pueros erudiunt, multorumque confessiones excipiunt. Feminæ nonnullæ repertæ à nostris peculiariter institutę, quæ verbera & stigmata sibi ignominiosè inusta pati maluerunt, quàm vel minimam turpitudinis notam subire. Templum tam in longitudinem quàm in latitudinem excreuit. Additum odæum & turris ad æra campana sustinenda, ad recipiendum sacrarij instrumentum ex Brasiliensi materia receptacula nonnulla affabrè constructa. His adde aulæa sexdecim, ex damasceno vnà simul gausapino serico distincta; calices aureos binos, quorum alter maioris operis ac pretij asseruando in sacra hebdomada Christi Corpori inseruit; binas ampullas argenteas cum patina eiusdem operis. Quidam moriens nobis testamento legauit trecentos & quinquaginta supra mille aureos. Missiones quatuor factæ. In duo Lusitanorũ castella, quæ ab hac vrbe distant leucas sexaginta; binæ alteræ in insulas & pagos circumuicinos; in his quæ minùs distabãt, templa quatuor ex lignea materia, in vicis quatuor erecta. Omnibus in locis sacrum ritè peragebatur; crimina expiabantur; paruuli lustrati fonte abluebantur; explicabatur catechismus ipso Æthiopum idiomate, quo maximè exhila-

rabantur, libentiusque ac promptiùs propos
præmiis addiscebant. & hæc est nostrorum ho
minum vbicunque morentur, vel iter faciant
consuetudo.

PROVINCIA TOLETANA.

NVMERAT Toletana prouincia
Societate 508. quorum sacerdo
tes 190. litterarum studiosi 19
rerũ domesticarũ curatores 20
In domo Professa Toletana 4
sacerdotes 26. In Collegio Mada
tano 49. sacerdotes 21. In Complutensi 74. sace
dotes 17. qui Philosophiæ Theologiæque dant o
peram 28. In Residentia Iesu de Monte sacerdos
vnus, & qui rem domesticam & rusticam curat
Adiutores vndecim. In Residentia Naualcarnera
quinque, sacerdotes duo: hæ duæ Residentiæ ad
Complutense Collegium pertinent. In Murciano
60. sacerdotes 23. scholastici 18. In domo Proba
tionis Villaregiensi 53. sacerdotes 15. nouitij 15
Coadiutores reliqui. In Collegio Oropesano 40
sacerdotes 14. scholastici 17. In Placentino 15. sa
cerdotes 11. scholastici 5. In Huetensi 26. sacerdo
tes 7. Auditores 11. In Ocanensi 16. sacerdotes 4
In Collegio Toletano 5. sacerdotes 3. In Belmon
tano 32. sacerdotes 10. scholastici 11. In Conchen
10. sacerdotes 4. In Carauacensi 22. sacerdotes 5
In Securitano 16. sacerdotes 8. In Talabricensi
sacerdotes 7. In Residẽtia Almagrẽsi 6. sacerdotes
omnes. Admissi sunt in Societatem 18. obiere 17

Vt de tota prouincia vniuersè dicam, data es
sedula & constans opera nostris ministeriis fi
deliter obeundis: quare neque carceres, neque no
soci-

sodochia, neque puerorum scholæ tam externæ, quàm nostræ, neque morituri nostrum studium implorauerunt vsquam frustra: imò & oblatum vltro cum fructu & admiratione susceperunt. Auditæ confessiones, cõciones habitæ, extincta dissidia, excitata multa pietatis officia: aliaque omnia, quæ nostræ vocationis propria sunt, cum aliorum approbatione & fructu administrata. His ergo rebus, quæ toti prouinciæ, atque adeò Societati communes sunt, commemorandis supersedeo: tantùm illa dicam, quæ singulis Collegiis propria sunt atque præcipua.

Domus Professa Toletana.

EST omnium ciuium atque ordinum singularis in Societatẽ beneuolentia; & Illustrissimi Cardinalis Toletani hoc anno lõgè illustrior: qui ipso Circumcisionis die templum nostrum adiit, & ad ea subsidia frumentaria, quæ huic domui quotannis assignarat, eo die ad mille argenteos vltro donauit. In Societatis ministeria diligenter incumbitur: quam ad rem multum attulit momenti Exercitiorum vsus; in quæ se omnes penè per otium abdiderunt, non sine magno eius commentationis atque operæ pretio. Data opera est strenuè atque constanter inuisendis ægrotis, qui in valetudinariis variè laborant. data item scholis puerorum atque puellarum, quarum in vrbe magnus numerus. Septem è nostris in diuersa loca, quæ maximè illorũ operâ indigebant, digressi: vbi Societatis ministeria fructuosè posita. Multi à peccatorum sordibus ad vitæ puritatem extracti. in iis quidam cum multorum offensione quindecim iam annis turpissimis amoribus indulgebat, impudenter æquè atque intemperanter; ne-

que audebat, vt ille de seipso fatebatur, nostrorum interesse concionibus, ne cogeretur à se dimittere mulierculã, cuius penè in potestate tua erat. Amicorum tamen suasu inuitus penè eò deductus est. concussit tamen diuina bonitas illius animum ita vehementer, vt superiorem vitam execratus ad meliorem frugem redierit, cum illorum admiratione atque lætitia, quibus antea dolori atque offensioni fuerat. Accidit sæpe in his missionibus, vt multi nostrorum opinione permoti, & confessionis concionisque cupidi ad alia loca, vbi commorabantur nostri, proficiscerentur, ea frequentia & numero, vt effusa turba interdum viam ferè compleuerit; cumque aliquando casu ad alia loca profectos esse comperissent, tres ipsos dies ibidem expectarent, donec eò redirent. Et quo facilè percipi potest quanto nostrorum studio capti fuerint, quantumque momenti attulerit illis hominibus nostrorum industria. Vix quidam ex Patribus ad opidum appulerat, quum nuntiatur subitò pauperem quemdam hominem propè iam esse, vt animam agat, neque esse qui eius confessionem excipiat. Accurrit Pater quàm potest ocissimè; confitentem audit ita oportunè, vt idem qui vitæ, confessionis quoq; finis fuerit. Ad Congregationẽ Virginis Annuntiatæ, quæ Sodalium & numero & splendore floret, accessit hoc anno alia item Sodalitas, quæ à Iesu perdito nomen accepit, id est, quum triduo mansit in Ierusalem, ignorante atque dolente matre. Cuius hoc munus est, iis maximè pauperibus subuenire ægrotantibus, quos pudor vetat vel mendicato viuere, vt ad communia nosodochia valetudinis gratia confugere. His igitur domi suæ & medicinam curant, & medicum, reliquos item cibos non solùm oportunè, sed etiam abundanter, donec à morbo

omnino

omnino confirmentur. Habent autem domi nostræ singulis mensibus suos ipsi conuentus, vbi designantur quæ cuique munera præstanda, cui quærendæ eleëmosynæ, inuisendi ægroti, qui propter honestatem atque pudorem non audent aliis morbum suum & necessitatem aperire. Accidit autem non rarò dum noctu tempore interdum maximè aduerso ciuitatem lustrant, quò illos qui tempestate perfrigida sub dio pernoctant, ad commodum aliquod hospitium deducant, vt incidant in mulierculas, quæ vrgente inopia vulgandæ pudicitiæ stultum æquè ac miserum consilium inierunt, easque ab ea necessitate clementer & piè à turpitudine deterreant. Sumpserunt præterea illam sibi curam, vt stolidam turbam & ignobilem fecem, quæ aut propter inertiam, aut prauã consuetudinem diebus festis interesse rei diuinæ non solet, ad illud obeundum præceptũ vel moneant, vel cogant. Quam ad rem paratum habent sacerdotem, qui in religioso aliquo & honesto illius fori loco, in quo maxima est istius plebeculæ sordidæ proluuies, sacrum faciat. Conueniunt autem in templum nostrum ipso infra Octauas Epiphaniæ Dominico die, qui illi nomini atque mysterio sacer est. vbi tum ipsa diei iubileique in illud tempus dati religio, tum præterea illustris ex omni parte celebritas magnos aduocat in templum nostrum hominum concursus. Custodia Toleti est magno vinctorum numero frequentissima, tum ob alias caussas, tum eò vel maximè quòd ad triremes damnati ex tota fermè Castella Galleciaque hic asseruantur. quo fit vt sæpe ad trecentos, ad quadringentos nonnunquam hic detineantur. Eorum necessitatibus, quas esse grauissimas propter tantam multitudinem necesse est, instituta est etiam alia Sodalitas, quæ ita, corrogata vndique

que ſtipe corporibus prouidet, vt quærendæ animorum ſalutis, quam neceſſe eſt variè in ea calamitate iactari, curam vel maximam aſſumat. Obiit hoc anno Licentiatus Braojos Regius Capellanus, & noſtræ Societatis amans. hic domum hanc Toletanam domeſticæ ſupellectilis, & luculentæ bibliothecæ hæredem inſtituit.

Collegium Madritanum.

EO ſtudio concionator noſter auditus eſt, vt multo ante horam templum, vbi futura concio dicebatur, auditorum multitudo compleuerit. Quanto verò fructu, oſtendit & ipſe Sacramentorum vſus, qui ſanè maximus hoc anno fuit, & multorum mutatio, qui ſe à ſcelerata vita ad honeſtam viuendi rationem receperunt. Vir quidam nobilis ſic erat in virum etiam nobilem, qui tunc caſu aberat, animo infenſo, vt ſtatueret illum prorſus eſſe tollendum. eſſetque negotium omnino tranſactum, niſi Deus eius cogitationibus clementer occurreret. Dederat negotium illud hominis occidendi temerario cuidam, & prompto ad quidlibet audēdum ſicario. ſed cum concionatorem noſtrum de remittendis iniuriis agentem audiret, ſic eſt repentè ab eo, quod malè ſuſceperat antè, conſilio deterritus; vt quam potuit celerrimè, hominem, quem ad cædem multum oneratum promiſſis paulo antè emiſerat, à via malum & à ſcelere reuocauerit. quam animi ſui mutationem mentemque meliorem, ſecundū Deum concioni, cui ipſe caſu interfuerat, acceptam referebat. Vxori cuidam peſſimè cum viro conueniebat, quòd illa ſtudioſior eſſet elegantiæ, & liberiùs aliorum oculis ſeruiret, quàm honeſtam & pudicam decebat. ſic tamen, dum concionantem audit,

audit, cœpit superiorem illam de forma & pulchritudine curam horrere: vt quæ externo fuco, si quid esset in ore deformitatis, celarat; deinceps ne quod esset ad aliorum libidinē & lenocinium, si quid erat naturalis & propriæ suauitatis in forma, illud carbone aut aliena aliqua fœditate fuscaret. Qui vincti in custodiis publicis tenentur, quorum copiosus est numerus, nostrorum operam & promptam & assiduam experti sunt maximè verò ij, quibus capitale supplicium indictum est. iis enim assident noctu diuque tribus ipsis ante mortem diebus In iis Turcæ quinque vsque adeò auitæ superstitionis amantes, vt eam sibi nulla ratione exuendam esse prędicarent; nostrorum tamen industria & singulari Dei benignitate, eiurata quam antè tanto studio coluerant impietate, Christiana sacra in ipso propè supplicij loco susceperint: quidquid autem supererat vel ignominiæ vel doloris, ea alacritate subierint, vt non obscura iis qui cum lacrymis eorum conuersionem intuebantur, æternæ salutis documenta reliquerint. Horum quinque tam illustris tamq; admiranda mutatio plurimis aliis eiusdem gentis atque perfidiæ hominibus saluti fuit: qui Christiana catechesi de more apud nostros instructi sacrosancto Ecclesiæ fonte lustrati sunt. Quatuor præterea homines illud flagitium admiserant, cui ea pœna lege proponebatur, vt igne cremarentur. quorum duo habitu se falsò monachos esse professi ignominiam maximam quibusdam Religiosorum familiis inusserant: quas tamen vt ab omni suspicione vindicarent, quacunque traducerentur, & in ipso ad extremum patibulo se non esse monachos, quanta poterant vocis contentione confessi sunt Nosodochia hic & multa sunt, & infirmorum numero vniuersitateque frequentia.

nostri

nostri tamen eorum inter se curam laboremque partiti obeunt omnia semel, & vbi maior est ægrotantium copia, bis etiam per hebdomadam. vbi & confessionibus audiendis, & hortationibus, magno laborantibus vsui & adiumento sunt.

Collegium Complutense.

E Duobus Fratribus, quos amisit Complutense Collegium, memoria dignus occurrit Ignatius Mendoza Catholicorum Regum Philippi eo nomine II. IIIque apud Venetos Legatus. is tamen fratre Marchione Mondexar, Infantatusque Duce in primis illustris ferebatur: tamen propius pietatis & doctrinæ insignibus multo præstantius collucebat. Vt Societatem ingressus est, dici vix potest, quantopere non Academia modò, sed vniuersa fermè Hispania, in qua multis nominibus eximiè notus erat, clarissimo exemplo permotus hominem suspexerit, & admirata sit: ac præsertim Vallisoletum regia nunc Catholicorum Hispaniæ Regum sedes; aulicorũ primæ notæ, ac Principum virorum summa prædicatione & applausu. quin & Rex ipse Philippus adeò eius ingressum probasse dicitur, vt publicè rem præclarissimam delegisse Ignatium, optimum despiciendi futilia documentum & sibi & omnibus dedisse testaretur. nec id sibi placuisse verbis solùm, sed re ipsa munificè ostendit: dum Ignatij filios parentis morte iacentes erigit, amplissimis muneribus & ingentibus beneficiis cumulatos. Vixit Societati trium mensium curriculo, ea alacritate & gratiarum erga Deum animi significatione; vt in summo æstatis inclementia, quo anni tempore, præ nimio æstu depositis togis, incedũt nostri, ipse vim æstus non relicta toga, quod minimè à se consequi poterat,

terat, ſed ea voluptate perfregerit, qua ſe, cùm Societatis veſte amictũ intuebatur, mirificè perfundi ſentiebat. Iam verò interdum, quod aurei velleris Equitibus, & D. Iacobi accidere ſolet, id ſibi eueniſſe dicebat. vt enim illi nuper acceptum torquis aut crucis inſigne pectori affixum bis, ter ac ſæpiùs non feſſis oculis circumſpicientes, nullum præ gaudio intuendi finem faciunt; ita ſe tantam togæ aſpectu haurire voluptatem, vt ab ea, nec tantillum quidem oculos auertere poſſet. ac ſi quando intra cubiculi clauſtra deponeret, ad ſingulorum ingreſſum reſumebat ſtatim. tanti vel ſigna ipſa beneficij à Societate ſuſcepti pendebat bonus virtutis æſtimator. Adhæc in quotidianis confabulationibus, quæ poſt cibi ſumptionem, Societatis more, habentur, qua erat animi demiſſione, Patrum conſeſſum recuſans, etiam ab ipſis inuitatus, abdebat ſe inter Fratres, gratiorem ſibi faſſus horum conuictum. nam Patres ſe ita ſuſpicere & venerari, vt coram eis ne mutire quidem, aut hiſcere auderet. Cęterùm culinæ & eiuſmodi quãtumuis deſpectiſsimis humilitatis muneribus inſeruire mirifico ſtudio flagrabat. demùm inter maximos ſuæ perfectionis aſſequendæ æſtus tertiana febri geminata corripitur, ac ſenſim hanc vitam cum æterna commutans acerbum ſenſum mortis tam proſperæ nobis reliquit. Eorum Fratrum alteri, qui vita deceſſere, Petrus Vellon nomen fuit. cui præter multos annos in Societate tranſactos animus inerat verè humilis, & demiſſus, ad propriarum cupiditatum ſtirpes radicitus euellendas natus: contemplationis diuinæque familiaritatis cultor aſsiduus. non illum opificij labor (fuit enim dolandorum lapidum artifex) obici vnquam extitit, quo minùs ſingulis profeſtis diebus quatuor vt minimùm horas cæleſtium

lestium rerum meditationi locaret. Nam fe
quidem dabat se totum diuinis amplexibus: ac
nonnumquam in cubiculi recessum abditus, fre
quentiùs coram sacro Eucharistiæ arcano flexis
genibus horas octo & interdum plures cum De
suauissimè cōferebat. Cæterùm abhinc plus qua
tuordecim annis storea pro lecto, saxo pro pulvi
nari vsus parcè ac duriter capiebat somnum: ma
gnam verò noctis partem (habitabat enim plu
rumque abstrusum aliquem domus angulum
vnde ad aram maximam vel saltem foram
prospectus pateret) ad Christi Domini Corpus o
rationi vacans constantissimè perseuerabat. Er
silentij & charitatis egregius amator, paupe
tisque adeò studiosus, vt indumenta vetusta
prius exesa ac defluentia videres, quàm ipse de
neret. Labori supra modum deditus dum vigu
senecta verò ingrauescente ita se spiritu corrobo
rabat, vt ne iuuenibus quidē cederet ac robusti
simis. Tādem cùm pro more flexis genibus Chri
sti Seruatoris Corpori adesset, quod maximo spi
ritus feruore pridie eius diei susceperat; apople
ctico morbo quàm citissimè segregatus ab hac
concretione mortali, ea reliquit æternæ suæ salu
tis pignora, quæ cunctos facilè certos redderent
eum ad suscipiendam tantæ victoriæ palmam a
superos euolasse. Factæ sunt à nostris Patribus in
vicina opida excursiones cum opidanorum no
mediocri fructu. à Fratribus item, qui operam
studiis impendunt, singulis quibusque sabbatis a
Dominicis diebus adita sunt valetudinaria
carceres: ab iisdemq; vincti vtroque cibo copiose
refecti. In prædio Iesus del Monte liberalitate
Domini Bartholomæi Sicilia ædificiis in dies ma
iora incrementa suscipientibus vltima breui im
ponetur manus.

Cō

Collegium Murcianum.

AD cætera Societatis munera, quæ pietatem acuunt, accesſit hoc anno primum iam antea in aliis Collegiis antiqua alicuius exempli explicandi conſuetudo: quæ feria ſexta per Quadrageſimam aſciuit omnium penè ordinum frequentiam incredibilem. Rudiorum ſcholæ ſingulis hebdomadis inuiſuntur. vbi tum ex catecheſi, tum ex piis aliquot carminibus cantandis, quibus obſcæna atque impura relegantur, ſingularis fructus perceptus eſt, & copioſior ſperatur in poſterum. Diebus verò Dominicis is eſt puerorum in domum noſtram, doctrinæ Chriſtianæ cauſſa, concurſus; vt illorum agmini moderando, dum per calles ad publicum aliquem locum proceditur, vix decem ex noſtris duodecímve ſatis pro multitudine futuri videantur. Inſtitutus Philoſophiæ curſus cum quadraginta auditoribus. Theologiæ ſcholæ magnam Societati & opinionem & beneuolentiam conciliant. Diſputationes communiter, maximè quæ per diem integrum de more habentur, quod ter hoc anno contigit, & doctorum & religioſorum hominum concurſu frequentatæ. Ex noſodochiis piè pariter & aſsiduè obeundis fructus capitur non exiguus: ſed ex cuſtodia publica, vbi in animis corporibuſque curandis ſedulò elaboratum fuit, nata eſt, cum ſingulari miſerorum fructu, totius ciuitatis admiratio. vbi ſemel in hebdomada ab aliquo è noſtris habetur exhortatio. Inita ratio eſt quæ quotidie miſerorum neceſsitati non ſolùm frequenter, ſed etiam copioſè ſubueniat; quod per certos viros, qui munus illud non grauatè ſuſtinent, curatur diligenter. Magno ad eam rem adiumento fuit

Reuerendissimi Episcopi Carthaginensis auctoritas, qui & ipse hoc opus primus auspicatus est, & certis sæpe diebus cibos ipse largitur. cuius exemplum alij etiam viri diuites secuti certum sibi singulis mensibus diem elegerunt, quo suo sibi sumptu atque studio custodiam pascant. Ad Collegij bona facta est etiam hoc anno nonnulla accessio. Quidam etenim Collegium nostrum hæredem instituit bonorum omnium, quæ tribus scutatorum millibus æstimantur.

Domus Probationis Villaregiensis.

PRÆCIPVA hîc opera in excolenda pueritia ingenij cum emolumento, collocatur. Euadunt enim pueri non solùm in primis litteris, sed in Christiana doctrina, pietate modestiaque egregie eruditi. quæ res Hispanię Proceres Illustrissimum Cardinalem Toletanum, & Infantatus Ducem, vt ad nos suos ex fratribus nepotes informandos mitterēt, permouit. Sacerdotes duo in præcipuum eius confinij opidum per Aduentum & Quadragesimam missi plurimùm animarum saluti, cum omnium approbatione, profuere. atque, vt communes & vsitatos fructus prætermittam; tanta ad pœnitentiam ardor omnium mentibus est iniectus, vt ex omni ætate ac cōditione ad Patrum hospitium, se deuerberaturi frequentes conuenirent. quod vt ibi insolitum, ita admirationi & incitamento ad virtutem fuit aliis. Ab opidi sacerdotibus magna contentione, ægrè tandem impetratum est, vt concionibus de sacerdotis officio separatim à reliquo populo interessent. at, vt concionatoris erga ipsos obseruantiam, suauitatem & facilitatem in prima concione perspexerunt, plures

plures quadraginta magna cum voluptate, &, quod sperare licet, cum vtilitate reliquas frequẽtarunt. Controuersia de re familiari vetus & magna, quæ cum Villaregij domino nobis erat, feliciter ac firmiter composita. Conditiones & pacta, concordiæ in perpetuum firmãdæ, omnino completa. Inde ipsi domino singularis nostri amor, signis non vulgaribus aliquando demonstratus: nobis plus quietis & otij ad munera obeunda: populo maius erga Societatem studium, & erga B.P. Ignatium reuerentia & cultus, ipsius mirandis beneficiis magis magisque quotidie crescens. Prudens & bonæ apud populum opinionis sacerdos, cùm in sermonem de B. Patris sanctitate incidisset, alioque negante adeò manifestam esse & perspicuam, vt in Diuos breui referendum sperare liceret, pręclaras Patris virtutes, mirabiliaque signa ingenti contentione allegasser, nocte proxima pię defensionis præmium accepit. Nam dolore iliaco vehementer perculsus, vomitione ad leuamẽtum frustra tentata, B.P. Ignatij opem enixè implorauit. statim larga vomitione leuatus suaui somno correptus est. cumque manè omni prorsus dolore & infirmitate liber surrexisset, B.P. precibus sanitatem acceptam referebat, eximiaque ipsius merita grato animo prædicabat: vehementer miratus aliorum Diuorum, quos studiosè colere & inuocare solebat, præterquam Ignatij memoriam sibi in eo dolore excidisse: quo, videlicet, cui sanitatem deberet, clarius constaret. Haud multo pòst, mulier cùm tres iam dies in pariendo laborasset, neque adhibitis, post multa medicamenta frustra sumpta, Sanctorum reliquiis, diuinum impetrasset auxilium; in extremo periculo constituta, quippe cui iam iam per vim extrahendus erat fœtus, B. Patris subscriptionem petiit. affertur. par-

turiens in honorem Sancti ſalutationem Angelicam, & orationem Dominicam quinquies recitat, infanti Ignatij nomen, tanti beneficij monimentum ſe impoſituram pollicetur. confeſtim viuum ac valentem infantem illæſa edit, votumque grato animo lætabunda ſoluit. Nec verò minor B. Patris erga filios liberalitas. mirũ eſt enim & diligenti animaduerſione à multis obſeruatum, domeſticos plurimis inſolitiſque morbis per hoc biennium affectos, in primiſque duodecim iam ferè deſperatos, priſtinæ ſanitati, ſerius, ocius, tandem reſtitutos. quam etſi in miraculis non numeremus; tamen B. Patri, cuius reliquias religioſo fidentique animo ægrotantes tractant, ipſi acceptam referunt. bonus quippe parens liberos & infirmitate exercuit, & ſanitate deliniuit. Patris Rector dum diem B. Patri ſacrum omnibus pietatis & lætitiæ ſignificationibus, omniqueſplendore & apparatu illuſtrandum curat, moleſto graueique apoſtemate cum febri correptus in lecto cogitur decumbere. Dolens ereptam ſibi facultatem celebrandi eo die B. Patris laudes concionis, id munus mandat alteri. nocte quadam vehementi doloris vi excitatus, apoſtema excreuiſſe magis & obduruiſſe ſentit. Sanctiſſimæ Virginis auxilium implorat: & à B. Patre, ſi ſuâ operâ vti in eo feſto velit, ſalutem petit. ſtatim ſomno contrà nitens capitur. luce proxima diſrupto apoſtemate, ſine vllo ſenſu doloris expergiſcitur. in feſti peruigilio ſemel, bis per Octauas liberè cõcionatus, meritis B. Patris ſanitatem ſibi contigiſſe profeſſus. Nouitius Frater febri & angina, qui morbus per eos dies multos abſtulerat, oppreſſus, tumentibuſque & exulceratis faucibus vehementer afflictus; cùm B. Patris reliquias attigiſſet, ſumpto ſomno nocte traducta, omnis omnino doloris & inui-

infirmitatis expers surrexit manè. Petebat hanc domum ex Peruana prouincia Frater quidã è nostris, affecto debilitatoq; corpore; vt ibi, quod maximè optabat, quod erat vitæ reliquum exigeret. accidit autem vt in via & graui casu, & ipsa equi mole, cui in cadendo succubuit, tibiam ad talum omnino fregerit. quare coactus est in proximum opidum diuertere cum graui cruris incommodo, quod nõ sine difficultate summa molestiaq; trahebat. Vbi primùm hoc domi nuntiatũ est, D. Ioanna Castilla eo euentu permota, B. P. nostro Ignatio votum fecit, vt, si ex ea molestia Frater liberaretur, tabulam elegantem, prægrandemq; in templo poneret, vbi cum ipsa B. Patris effigie, aliorum etiam Sociorum imagines essent ad formæ veritatem expressæ. Adhæc missæ etiam fuerunt ad malè vexatum Fratrem B. Patris reliquiẹ. pietati verò optimæ feminæ, nostræque religioni deditissimæ, & Ignatij meritis ita respondit Deus; vt citiùs quàm sperari poterat confirmatus Frater ad optatum sibi locum aliquando accesserit, vbi domesticis ministeriis non incommodè vacat. votum verò quanta pietate nuncupatum est, tanta iam fide soluitur.

Collegium Oropesanum.

SACRAMENTA obeuntium numquam aliàs tanta, quanta hoc anno frequentia, tum opidanorum, tum etiam finitimorum, quibus nostrorum opera studiosè ac diligenter affuit. Humanitatis, Philosophiæ & Casuum conscientiæ studia maiora hoc anno ceperunt incrementa. B. Virginis Sodales reliquos auditores doctrina iuxtà ac pietate præcellunt. Ex iis non pauci externique alij Societatis meditationibus, cum magno ipso-

rum bono ſunt inſtructi. Scholaſtici noſtri in proximos pagos Aduentu & Quadrageſima ad catecheſim edocendam, ſacerdoteſque ad concionandum de more excurrerunt: nec minor inde fructus, quàm exemplum aliis. Oropeſanus Comes noſtros beneuolentia officiiſque proſequitur, Societatiſque munera facit plurimi: miſſionem in primis, quòd copioſum ex iis fructum percipi videt. Quocirca à Patre Prouinciali ſacerdotes quos ipſe liberaliter fouit, in ſuæ ditionis oppida deſtinandos ſedulò curauit: quorum laboré non fefellit fructus. vt enim alia omittantur; Quadrageſima proxima in quodam opido, maxima cum frequentia, & omnium commẽdatione ſunt concionati, non feſtis modò diebus, ſed profeſtis etiam; contra Parochi ſpem atque ſententiam, qui homines agricolas neque ad exiguum tempus à ruſticæ curam depoſituros putabat. at ij mane ante lucem templum ſtudiosè occupabant, quo reliquum diei arationibus liberum relinquerent. Hinc mirum eſt quàm ſint in melius omnes mutati, iurandi conſuetudine, laſciuiſque cantilenis extirpatis; adeò vt ſi cui per imprudentiam quidpiam tale excideret, extemplò ab aliis compreretur Patris monita obiicientibus. Commune id huic opido cum eo de quo mox loquar. concciones frequentia confitentium inſigni cum voluptate excepit. plures totius vitæ criminibus confeſſione expiatis, quibus iam diu conſtricti fuerant laqueis ſunt ſoluti. diffidentes in gratiam redierunt reſque aliæ magni momenti probè ſunt compoſitæ. In aliud opidum, quod eorum operà indigere exiſtimarunt, ſacerdotes duo, nemine accerſente profecti, vt primùm munus ſuum præſtare cœperunt, omnibus omnium lętitiis excepti ſunt. ſumma æſtate ad eos conciones audituri, & pe-

cata detecturi concurrebant plurimi, etiam ij à quibus Ecclesiæ edictum & diræ Quadragesimæ tempore confessionem extorquere non potuerãt. Ibidem animam agentibus præstò adfuere. ad Moniales sunt concionati, quæ conscientiæ rationem ipsis reddiderunt, ac Societatis meditationibus excultæ magnos breui tempore ad virtutem fecerunt cursus. deuotionis feruorem in omnibus renouatum Abbatissa prædicabat, & post gratias actas, nostros per Deum obsecrauit, vt aliquoties per annum ipsas inuiserent. Quidam quòd contumeliosè in foro ab altero pulsatus esset, supremam illi perniciem moliebatur, nec ab ea mente vllis precibus poterat dimoueri: sed placuit Deo per nostros, id quod alij frustra tentarant, iratum pectus mitigare, & ad concordiam lenire. His officiis opidanorum animi nostris egregiè conciliati, tum sacerdotes de reditu cogitantes viri, pueri, mulieres ad genua procumbentes ne ipsos deserant, vehementer orant; tum Societatis apud se retinendæ studio incensi aream, & ligna ad domicilium construendum libentes offerunt, quò nostri per æstatem secedant, ad frequentes morbos vitandos, ex æstuoso & insalubri huius Collegij cælo ferè prouenientes. Missi sunt nuper duo alij sacerdotes, quorum laboribus magnam Dei gloriam felix rei bene gestæ initium pollicetur.

Collegium Placentinum.

P. Alphonsus de Torres concionator repentè obiit; sed (quod aliis solatio fuit & exemplo) non imparatus. nam in morbo proximo, cuius adhuc supererant reliquiæ, timore instantis lethi diuinitus iniecto perculsus, & totius vitæ crimi-

nibus confessione lustrandis, & aliis Sacramentis obeundis se religiosè instruxerat. Nostri spiritualibus meditationibus instructi maiore cum studio & diligentia laborarunt. Ciuitas enim, cum Societatem & amet, & faciat plurimi, copiosam benemerendi materiem præbuit. Falsus rumor de honestæ virginis impudicitia disseminatus ipsam vt laqueo mortem sibi inferret, ni prohibita esset, impulerat, & nonnullis exitium allaturus videbatur. sed, Deo propitio, res tota per vnum ex nostris probè composita, falsa opinio omnibus ex empta, virgini honor restitutus, parentes & cognati egregiè Societati deuincti. In proximos pagos doctrinæ inopia grauiter laborantes, sacerdotes duo per Aduentum & Quadragesimam pedites & precariò quærentes victum festis diebus excurrerunt, insigni paganorum vtilitate, nec minori contentione ad quos primùm Patres adiere, quin & ipsi per annum hoc Collegium, ad expiandà peccata, & communicandam conscientiam frequentes petunt. adeò nostram operam probarunt. Ex prædio etiam S. Magdalenæ, quæ nostrorum æstiua commoratio est, Parochis rogantibus missi aliquot vberes fructus, cum ingenti approbatione, reportarunt. Primariæ feminæ, quæ vel rei, vel sermonis nihil vnquam cum nostris contulerat, tantus erga Societatem amor & obseruantia insedit; vt, reiectis contraria hortantium vocibus, semel in hebdomada, (non enim sæpius valetudinis imbecillitas permittit) Pœnitentiæ & Eucharistiæ Sacramenta obitura ad nostrum templum sella feratur. ad congerenda in Societatem beneficia tota videtur esse intenta. B. P. Ignatium egregio colit studio, ad cuius imaginem exprimendam pecuniam contulit. eidem lampadem parauit ex argento; pretiosaque alia tempi ornamenta

ornamenta curat facienda. Laicorum Sodalitio, in quo viri nobiles censentur, aureos ducentos quidam in sacelli ornamentum testamento legauit. Scholarium Cõgregatio & numero, & B. Virginis Annunciatæ luculenta imagine, ornamentisque aliis aucta. Lex de præmittenda omnium vitæ criminum confessione ante Congregationis ingressionem, hoc anno seruari cœpta. Humaniorum litterarum gymnasium maiori numero, maiorique in doctrina & pietate progressu, hoc anno floruit. D. Lucæ feriis Philosophia domesticis quatuor, externis sex & viginti tradi cœpit; tantam suis studiis oblatam oportunitatem grato animo ciuitate excipiente. Templi supellectilem piorum hominum liberalitas auxit. pro Eucharistia asseruanda vasculum aureorum ferè centum curatum.

Collegium Talabricense.

TALABRICÆ quo minor sacerdotum fuit numerus, & sacra obeuntium, vt in frequenti & nostri nominis studiosa ciuitate, maior concursus; eo maiori cum admiratione & plausu omnia Societatis officia in proximos collata. Viri ex omni ordine in oratione, pœnitentia, Sacramentorum vsu, & omni pietate assidui (res ante nostrum Collegium hic exstructum insolita) in eadem mente & studio nostrorum cura conseruati. Ex eleëmosyna & honestorum hominum inopia leuata; & domi sacrum instrumentum tum aliis, tum locupleti planeta auro intertexta auctum. A Parthenianis Sodalibus, qui pro scholæ infrequẽtia pauci, infirmi in nosocomiis semel singulis hebdomadis & re, & piis ad confessionem exhortationibus adiuti. Ei Sodalitio Parochus litteris & vir-

tute nobilis ad excitandum aliorum ſtudium libens præfectus. In vicinis pagis perſæpe habita conciones, catecheſis tradita, confeſſiones a prima ætate plures exceptæ, diſcordiæ graues ſedatæ. Filius à matre, quam verbis malè tractatam pedibus pulſauerat, noſtro ſacerdoti confeſſus, ſupplex & veniam & manum oſculabundus petiit. Præſtitum ſolemne officium carceri & valetudinario: in quo illud accidit notabile. infirmus haud difficili morbo preſſus, ad confeſſionem inuitatus recuſat, imparatum ſe eſſe cauſatur. vrget ſacerdos, inſtat: dum præteritas noxas in memoriam reuocet, expectat. confitetur tandem infirmus. nocte proxima, præter omnium opinionem, repentè moritur. Sacerdote in foro concionante, quidam quid rei illic ageretur ignarus, vt forum celeriter petat interiùs admonetur; neque prius animo vehementer agitari deſinit, quàm ad concionem accedat. exemploque quod tunc per occaſionem narrabatur, commotus; concionatoreque deinde conſulto, ex vitiorum cœno, in quo plures annos iacuerat, emerſit. Femina viro, cui iam biennium deſponſa conuiuere horrebat, noſtrorum operâ odio depoſito, beneuola ac læta ſolemni Eccleſiæ ritu tandem nupſit. Alia maritum mortem ipſi intentantem fugiens domum noſtram accurrit. eôdem maritus cùm veniſſet, noſtrorum precibus delinitus crimina confeſſione expiauit, & vxori eodem Sacramento luſtratæ placatus dedit veniam. Recentes alij coniuges animis & voluntate, cum populi offenſione, inter ſe diffidebant. ſuſpicatus quidam ex noſtris (id quod res erat) illos ad matrimonium ineundum peccatorum confeſſione non ſe inſtruxiſſe, adeoque gratiam ad mutuum amorem, quæ in huius Sacramenti effectis cenſetur, non participaſſe, ad confeſ-

confessionem hortatur. post peccatorum onera apud nostrum sacerdotem deposita coniunctissimis viuunt animis, nobisque multum se debere profitentur. Quidam ad inimicum occidendum sica instructus, dum domi nostræ ipsum quærit, in sacerdotem sibi familiarem incidit: cuius sermone commotus sicam, vltionis studium, & inimicitiam prorsus deposuit. Monialis Societatis meditationibus instituta, adeò egregiè in omni virtutum genere profecit; vt reliquas sorores in sui admirationem, meditationum desiderium, & Societatis obseruantiam traxerit.

Collegium Bellomontense.

HIC decem ex nostris humanioribus litteris addiscendis operam dedêre. Auditorum in gymnasio numerus maior solito; ad quingentos enim est auctus: qui optatos fructus copiosè reddidere, sed copiosiùs in iis Parthenianæ Congregationis Sodales. Spiritualibus meditationibus nostri omnes, quotquot aut infirma valetudo, aut iusta occupatio non tenuit, per otium, ingenti, vt solet, cum vtilitate se dederunt.

Collegium Huetense.

INVISERVNT nostri magno cum spirituali profectu & nosocomia & carceres: egenis ibidem retentis, festis diebus, cibos impertiti. conciones auditæ sunt, præsertim Quadragesimæ tempore, magna cum ciuium auiditate & frequentia. Scholasticorum & ciuium vtraque Sodalitas charitatis & humilitatis muniis, Sacramentis item in templo nostro ritè obeundis, miros per vrbem rumores spargit. Lustrant opida sæpenumerò nostri

Patres,

Patres, Fratribus interdum comitati; colligunq́ue è copiosa messe non exiguos Domino manipulos. qui ex nostris in hoc seminario linguarum peritiæ incumbunt, pestilenti contagione hac æni æstate in vrbem ingruente ad prædium Iesus de Mõte, simul cum magistro missi sunt. domi mansere reliqui, & vrbis ægris & sanis adiuuandis parati. Sed illud eo tempore nobis accidit perincommodum. nam cùm ciues locum quærerent iis, qui quotidie peste inficiebãtur, opportunum; ad conuictorium & gymnasium nostrum deuentum est. quod, vt summa haberet cætera, totius certè vrbis saluti officiebat maximè, qua erat parte situm; & nobis erat omnino exitiale. tamen, quoniam ab eorum omnium incolumitate futurum esse existimabant, nobis contraria prædicentibus, quæ & res postea ipsa experimento non vana fuisse comprobauit; nostris neque concedentibus quod iniquum esse videbatur, neque aduersus populum ad vim penè concitatum valdè repugnantibus, quæ conati sunt omnia perfecere. Scholæ & conuictorium in contagione laborantium nosocomium transeunt: quibus cùm Collegium nostrum continens esset, ac nullus omnino id adire, aut templũ ingredi ob periculosam vicinitatem auderet; & medici commorantes eo in loco vitam tueri posse negarent; in ædes ad mediam vrbem sitas, relictis domi binis Patribus Fratribusq́ue quaternis, commigrare coacti sunt nostri. In eas ædes confluebant ciues: Patres in templum ædibus proximum concedentes Societatis munera indefesso studio exercuere. tam ergo hi, quàm cæteri qui domi remanserunt, ægrotis sanisq́ue mira alacritate suam operam deferentes, malum acceptum beneficiis plurimis compensarunt. Plurimum a nostris hoc tempore insudatum est. fuisseq́; sine

vllius

vllius iactura, nisi vnus è Patribus, qui se opitulandis pestilentia affectis ex animo deuouerat, antequam optata exequi posset, ad eam mercedem per mediam mortē properasset, quam anteacta vita, piè & religiosè transacta cumulatissimam pollicebatur. Hęc res effecit, vt studia Grammaticæ hoc per anni curriculum intermitterentur, licet conuictorium & scholæ ab iis, quæ adhærere solent contagionis reliquiis, omni ope lustrata sint. Interea tamen, ne ciuium liberi & doctrinæ & temporis iacturam facerent, eorum rogatu, pro omnibus docendis magister vnus substitutus est. Scholastici verò nostri, vt ad diem S. Lucæ dicatum à Iesus de Monte rediere, humaniores litteras pristino more & studio persequuntur.

Collegium Securitanum.

Hoc Collegium duos alit magistros, vnum syllabariis scholis Prefectum, alterum Grammaticæ perdocendæ muneri destinatum. Inopibus & retentis in publica custodia omni ratione subuentum est. Dissidia multorum & odia, & in primis Præfectorum Ecclesiastici sæcularisque ordinis sæpenumerò rescissa. Hic Societas ex non magno agro vberrimos Domino percipit fructus, & Sacramentorum administratione, & diuini verbi semine tum hic, tum in vicinis opidis feliciter iacto. Dici non facilè potest quantopere opidani & Sacramentorum percrebro vsu, & omnium virtutum actionibus quotidie augeantur. Societati verò cùm semper fuerint deditissimi, tum hoc anno præter cæteros maiora in nos beneuolentiæ signa, & grati animi significationem dedêre. ac sacerdos quidam Ioannes Rodriguez Santoyo, simul

mul cum sorore Luisia Suarez innupta, vterque de Deo & Societati impensè deuoti nobis ingens prædium irriguum, cum molendino binis instructo molis perquam munificè sunt elargiti.

Collegium Toletanum.

INSTITERVNT quidam ex præcipua huius vrbis nobilitate, vt Collegium in sedem aliam aptiorem multò transferretur, vt alterius eorum maximi natu filius posset scholas nostras adire: idque ad Nouembris exordium perfectum est, cum scholasticorum omnium ordinum, præsertim nobilium incremento: quos omnes magistri duo ex nostris in binas classes diuisos iugi operâ ad virtutem & latinitatem informant. Sunt præterea ex iis decem ad diuersas monachorum familias peducti, nõ incœptis magis, quàm progressu & constantia insignes. Et quamquam huius Collegij potissima opera in erudiendis scholasticis locatur; non tamen in suscipiendis confessionibus aliisque Societatis officiis, tum in Domo Professa, tum in hoc Collegio pro facultate obeundis aut contemnitur opera, aut desideratur. Ad extremum Augustum Frater Baptista Montesino temporalis Coadiutor auctus virtutum omnium ornamentis fato concessit.

Collegium Ocaniense.

CONCVBINAM quidam habebat domi longo iam tempore: quam vt à se reiiceret perfecit quidam ex nostris; & vt rectè confiteretur: quod per id temporis nunquam antè fecerat. Cum in vicinum opidum quidam è Societate esset egressus, is animorum motus est consecutus, vt necessi-

se fuerit nocte, & ante lucem domi virorum, die verò toto in templo feminarum confessiones audire.

Collegium Carauacense.

IN vicino quodam opido tum alia quædam pietatis opera strenuè obita, tum etiam illud curatum est, vt eorum qui in vinculis tenebantur necessitati, & in præsentia quum maximè laborabāt, & in posterum deinde subueniretur. Castitatis votum virgo quædam emiserat: quæ cognatorum suasu de nuptiis iam, & nouo marito cogitabat. hæc æstuans pauore, & subito quodam horrore perculsa accurrit ad quemdam è nostris. narrat ea ipsa, quæ proximè antecesserat, nocte raptam se ad seuerissimi iudicis horrendum tribunal; vbi violati propositi, & fidei cælesti sponso datæ accusabatur acerrimè, quòd sponso, quem vnum ex omnibus elegerat, impudenter abiecto, ad periturum vilissimumque vermiculum animum adiecisset. vbi autem ab eo, siue somno, siue maiori aliqua rerum imagine esset soluta; occursabant animo tum aliæ omnino tremendæ rerum formæ, tum maximè iudicis ipsius vultus inflammatus. cumque facti pœnitentia animum misellæ subiisset; sic cœpit dolenter suam ipsa damnare leuitatem, & quod antea reliquerat amare consilium; vt liberè iam & apertè fateatur vel proposita rerum omnium commoditate, non tamen vlla ratione vesanam illam cogitationem iam ampliùs ad animum admissum iri. Implicuerat se quidam adolescens turpissimis amoribus vsque adeò miserè, vt cum bona conscientia pudorem quoque deposuisse videretur. aggressus illum sæpe fuerat quidam è nostris, infelici tamen & irrito conatu. ad extre-

extremum orat hominem, vt aliquando veniat in nostrum Collegium, & priùs sanctissimam Eucharistiam veneratus semel saltem *Pater* & *Ave*, coram B. Virginis imagine supplex recitet. admittit homo non grauatè rem nimirum leuissimam; sed, quæ Dei benignitas est, vix octauo postquam cœpisset die, illa mentis mutatio consecuta est; sic vita superior, sic denique sibi ipse displicuit; vt alium ab eo credas, quem antea noueras. Confessus est cum magno doloris sensu, & in eo Sacramento ritè obeundo assiduus est, gratiasque agit immortales Deo, quòd tam leue obsequium tam liberali misericordia cumularit.

Collegium Conchense.

EA est de nostrorum prudentia & litteris opinio, vt cùm Collegium hoc incommodo & alieno planè loco situm sit; multi tamen Sacramentorum pietatisque caussa eò confluant; ac libenter de suis rebus rationibusque nobiscum agant, relictis aliarum Religionum hominibus, quos propè ac vicinos apud se habent.

Residentia Almagrensis.

IN Residentia Almagrensi, vbi sex è nostris commorantur, copiosus ex illorum labore perceptus fructus: qui etiam in aliquot opida vicina redundauit. Aucta est de nostrorum religione & litteris opinio: excitata multorum studia atque beneuolentia: tantaque messis ex paucorum diligentia ad diuinum horreum aggregata, quantæ vix multorum hominum operæ satis futuræ videantur.

PRO-

PROVINCIA ARAGONENSIS.

ARAGONIÆ prouincia domiciliis tredecim continetur; Domo Professorum vna, Probationis altera, Collegiis nouem, Sedibus duabus. Socios 21. supra trecentos alit; Sacerdotes centum triginta sex, Scholares duo & septuaginta, Coadiutores reliquos. Admissi quindecim. vita functi septem.

Domus Professa Valentina.

ALVIT Valentina Domus Socios ferè quadraginta. Plerique hoc anno morbo tentati, ex quibus Petrus Ortinius Coadiutor temporalis formatus, post decem & octo annos in adiuuanda Societate peractos, mansuetudinis omniumq; virtutum illustria documenta reliquit, & ad cæleste stipendium, vt speramus, emigrauit. In locum defuncti suffecti quinque, Scholares duo, Coadiutores tres. Animũ excoluere piis meditationibus externi nõnulli, domestici plures. Ardet in nostris virtutum amor, seipsos vincendi studium, & admirabilis animorũ coniunctio, quam sancti Spiritus aura, cui templum dedicatum est, conciliare videtur. Profecti nostri ad publicas custodias, & capite damnatos ad patibulum prosecuti. Supplicium claudit semper opportuna concio, magno totius populi confluentis plausu & fructu. Vna die, quinque suspensi laqueo, & in frusta dissecti: singulos bini è nostris comitati, dum per compita raptarẽtur; tres natione Galli, non sine dolore animi palàm confessi, se aliquando hæ-

reticorum deliramenta ſecutos tandem reſipuiſ-
& veræ fidei amore in Hiſpaniam aduenta-
magna ſuæ ſalutis ſpe apud omnes relicta, effu-
runt animam. Adeò ingens hominum turba, pr-
ſertim ſacri ieiunij tempore, in noſtro tẽplo co-
uenit ad voluntariam diuerberationẽ, vt ad qua-
gentos numerus excreuerit. Proponitur bis
hebdomada pium aliquod exemplum oratio-
fuſiori. mox venitur ad verbera. Quadrageſim-
tempore, vnus è noſtris concionatoribus vbe-
tulit animorum fructus. multi totam vitam
expiarunt. Alij tres in diuerſis paræciis conc-
nem habuere. vnus Benauentano Comiti, qui
Rege eſt, in priuato ſacello aulæ regiæ, quò ſæ-
toto anni curſu, aduocatur. Ipſius Comitis acc-
ſus ad noſtras ædes extitit frequentiſſimus. Co-
ciones in noſtro templo hominum frequen-
celebriores; quarum occaſione multorum inop-
ſubleuatur erogata pecunia. Inualeſcit in dies
lentinorum pietas in B. P. N. Ignatium. In ſace-
quodam, vbi Chriſti effigies cernitur Ignat-
Sociorum curam ſuſcipientis, dum Romam
terent, multa pendent cerea & argentea donar-
Ægroti paſſim eiuſdem lipſana, quæ apud nos
ſeruantur, ardenter expoſtulant; alij vncti ole-
lychno penſili eiuſdem ſacelli, ſalutarem & m-
bilem experti medicinam. Miracula nonnulla
anno, probata iuramento, Archiepiſcopi aucto-
tate interpoſita. Nobilis femina 60. aureos ſer-
vmbellæ conficiendæ ad ſacellum ornandũque
quaginta lipſanothecæ altera tribuit. Ne ſæp-
repetam, quæ toties de Sodalitiis in hac domo
ſtitutis inculcata ſunt, illud vnicum adferre lib-
quod plerique non ſine admiratione obſeruar-
omnes Sodales pacatiſſimo animo extremum
ire diem. Nobilium cœtus multorum è nobil-

mis accessione, auctus est & cumulatus. Duo designati singulis hebdomadis xenodochio inuisendo vni mercedem statam habent, qui ægrorum lauet manus, resecet vngues: eorundem eleëmosynis & industria soluti vincti ducenti quinquaginta. Alij è Sodalitio opificum & plebeiorum cibaria ad vinctos deferunt in hebdomada semel: omnes sibi & proximis diligentem nauant operam. Postremis Bacchanalibus precatio quadraginta horarum instituta, celebritate quàm maxima & apparatu singulari; collucentibus vndique cereis facibusque, cantu vario & harmonico, intermixtis quatuordecim concionibus breuioribus, antemeridiana & pomeridiana luce. tanta erat frequentia, vt angustiis templi alioquin amplissimi excluderentur plerique. Auertit & fregit continua celebritas licentiam populi furentis. celebritatem auxit Proregis & Archiepiscopi præsentia. Simili apparatu solemnitas Corporis Christi octo diebus continuis peracta. Antiqua sacerdotum congregatio instaurata est, & redintegratæ conciones iisdem haberi solitæ, quę fuerant intermissæ. Mirabile sanè omnibus & gratissimum est, vna eademque hora, diebus Dominicis, à nostris cõcionem haberi in templo, in foro, in vtroque Sodalitio, plena vbique concione. Excursiones factæ quinque magno animorum lucro. quotidianæ habitæ conciones, quotidie traditus catechismus. auditæ confessiones quamplurimæ. multi agitationes taurorum & alias pompas auersati, vt ad nostros accurrerent, animum expiaturi. Conciones in hac ciuitate adeò frequentes sunt, vt octo concionatores è nostris vix sufficiant. Coëmptæ septingẽtis aureis vicinæ aliquot ædes, vt amplior nostro templo pateret aditus. Copiosior nobis numerata eleëmosyna, vt ære alieno

domus leuata fuerit ad mille aureos; totidem breui ſumus accepturi largitione conceſſos. Sacra ſupellex aucta eſt, aureis ſexcentis in ſacras veſtes & argentea vaſa impenſis.

Collegium Valentinum.

TENVERE Collegium quadraginta, magiſtri quatuor. duo Theologiam diſputatricem docent. tertius ſacræ Scripturæ interpres, & Hebraæ linguæ profeſſor. quartus morales tradit controuerſias. Floruit ſemper litteraria res. Theſes ſolemnes habitæ, nobilium patriciorum & Doctorum frequentiſſimo conſeſſu. Duo è noſtris Academiam frequentarunt humanæ Philoſophiæ diſcendæ cauſſa, & multos diuinam docuere, qui noſtrorum congreſſu & exemplo ſe ad meliorem frugem receperunt, plures ad alias Religioſorum familias, in Societatem duo. Ineunte anno totidem vitæ curſum emenſi; vnus emenſo Theologiæ curſu, non ætate ſed virtute maturus: alter Coadiutor tēporalis animi ſubmiſſione inſignis & in labore ſtrenuus. vterq; magnū ſui deſiderium reliquit. Anno labēte exceſſit è viuis P. Hieronymus Roca ſeptuagenarius: annos tres & quadraginta in Societate vixerat, poſt emiſſam quatuor votorum profeſſionem, triginta tres. Murciæ natus, & in Societatem adſcriptus, dum Murcianum Collegium Aragonia prouincia contineret: quando verò Toletanę tributum, apud nos manſit. variis Collegiis Rector præfuit annos viginti; triennio prouinciam moderatus. vir inſignis ob naturæ dona, inſignior ob virtutes animi, eximia integritate præditus; morum ſuauitate, innato animi candore, litterarum peritia, excellentique ſtudio inſtituti clariſſimus. Animi trāquillitatem vultus hilaritas

hilaritas, & inconcussa rerũ omnium moderatio præferebat; vt nec animo cõmoueri vnquam, nec perturbatione aliqua tangi videretur. Obedientia omnibus mirabilis, eius caritas in proximos in contagiosa lue bis in diuersis locis probata est, dum consilio & opera summa sedulitate affectis consuluit. Tandem semestri morbo oppugna tus illustria reliquit inuictæ patientiæ & obedien tiæ documenta, plenusque dierum & virtutum occubuit. In Sodalitio Deiparæ Virginis specimen dedêre Sodales doctrinæ pariter & pietatis, à nostris cum laude eorum saluti & eruditioni consultum. Dominicis diebus aliisque festis magnus fit concursus ad nostras ædes, ad audienda Sanctorum exempla, & voluntaria flagella suscipienda; indies augetur numerus aliis alios aduocantibus. Singularis extitit ex eo animorum fructus. Multi ritè peccata confessi, à quo multis retro annis impiè abstinuerant. nonnulli pellices auersati. Vnus contra Deum lethale odium conceperat, nefaria & turpissima perpetrabat scelera, non vt libidinem expleret, sed vt iniuriam & molestiam numini adferret, quantam posset. ita pertinaciter animum obdurauerat, vt sacrum Christi corpus per compita circumferri visum animo pedibusque fugeret. ad Collegium tractus vt concionantem audiret, resipuit. Aliqui ex iis, qui in iis exercitationibus facem præferunt, cum piscationi operam darent; laxatis iam retibus, patrio more, sudibusque præfixis, in tuguriolum ad paludis oram conuenêre, vt interdum diuinos miscerent sermones. vnus retibus intendens scapham vidit hominibus instructam, qui aut retia soluere, aut pisces extrahere conabantur. socios monet, clamoresq; miscet. ad arma omnes accurrunt, cymbam conscendunt cum hostibus pugnaturi: sed tamen

subitò spectrum euanuit. dum ad littus proram dirigerent, scapha iterum ab omnibus visa. clamant illicò è latibulis emergere fures: secundò irruunt, verùm irrito conatu; euanuere præstigiæ: retia integra inuenta. ad tuguriolum se recipiunt, non sine rubore, quòd dæmonis insidiis capti pia intermiserint colloquia. Carceres iidem & nosocomia sæpe adeunt: vinctos ægrosque solatio, stipe reficiunt. Supellex sacro vestiario donata satis magno pretio æstimatur.

Collegium Gandiense.

NVMERATI sunt Socij septem supra viginti, sacerdotes septem: vnus Philosophiam tradit, accipiunt è nostris scholares octo. duo item latinitatis professores iuuentutem instruunt. Integra omnes valetudine vsi, animum doctrina & pietate sedulò excoluere. cuncti ferè piis commentationibus imbuti. Proximis vtiliter opera nauata est. Ad nostras ædes & conciones populus multo frequentior extitit. Vnus annos triginta crimina suppresserat, ritè nostris confessus in instituto perseuerat. Numerosam puerorum turbam in nostro Collegio congregat, qui eos prima scribendi elementa docet, nostri catechismo instruunt. Xenodochij ministeria summo studio procurant mulieres quinquaginta, hebdomadaria cura singulis distributa. nostrorum auctoritate & consilio res instituta est, & indies promouetur. In Sodalitium Deiparæ multo plures adscripti sunt, omnesque nouum dedêre specimen virtutis & doctrinæ. Aliud Sodalitium recèns institutum maiorem melioremque totius opidi partem continet, nouoq; splendore floret. In Bacchanalibus debacchantis turbæ licentiam frænare, sedit euanu-

euentu, Sodales tentarunt. Proposita palàm sacra pyxis: habita concio ante mediam lucem & pomeridianis horis, in sacro solenni. diuina mysteria primò Sodalibus, aliis deinde quàm plurimis cõmunicata. cantu & symphonia redditus celebrior apparatus. tãta denique spiritus dulcedine omnes, qui aderant celebritas compleuit, vt lætiora & iucundiora Bacchanalia nunquam se vidisse pleno ore faterentur. ea nocte acerrima diuerberatio à plerisque sponte suscepta: toto tempore Quadragesimæ diebus singulis, quater per singulas Aduentus hebdomadas: reliquo anni, bis. Ducentos septuaginta septem à custodiis publicis liberatos captiuos publica recensuit auctoritas. In hoc Collegio & Academia Theologiæ doctoratus laurea ornati duo: adfuit clarissimus Gandiæ Dux, qui sæpe suo conspectu gymnasium ornat. Alij quinque è Murciano Collegio Societati etiam addicto Philosophiæ donati laurea, doctrinam & pietatem à nostris haustam nostris externisq; testati. Apertæ exedræ in studiorum instauratione, oratione graui & polita, coram Duce Carolo aliisq; primoribus viris. Habitæ conciones ad Ecclesiasticos, magna Canonicorum aliorumq; frequentia fructuque. Noua contignatio à fundamentis excitata est, eiusque dimidia pars confecta, reliqua promouetur. Aurei tercentum dono missi in ædificium & sacrum vestiarium impensi. In sacello maiori marmoreæ bases, aliæque ex iaspide excisæ collocatæ sunt, magno templi ornamento. In ditione Gandię vniuersa mirabilis apud omnes pietas excitata in B. P. N. Ignatiũ in dies fouetur miraculorum frequentia. Duo & septuaginta hoc anno multorum testimonio comprobata publici tabellionis confirmauit auctoritas. adeò peruasit in omnes singularis deuotio, vt multi statas pre-

ces singulis diebus persoluant; & voto obstrinxerint se multi Ignatij obitus diem in eiusdem memoriā piè colere, & in peruigilio ab esu carnium abstinere. Ignatij nomine filios ornant plerique, dum sacro fonte lauantur. Vulgaris iam apud omnes consuetudo increbuit in ærumnis & periculorum occursu, Dei, Deiparæ & Ignatij nomen proclamare. Nouemdiales preces frequentes fiunt in sacello nostrarum ędium Christi sanguini consecrato, in quo Parentis nostri pendet effigies. Multi accenduntur in eo cerei, simulacra cerea & argentea, eorumque sindones quibus desperata salus, claudorum fulcra, pictæ tabulæ appenduntur: vota continuò reddunt quàm plurimi. Communi studio eodemque ardentissimo, conquiritur vndique Ignatij effigies, vt sit oratoriis ornamento adflictisque præsidio. Neque spe frustrantur multorum namque salus corporis animique consecuta est. Singularis Gandiensium pietas & studium, clarissimum Gandiæ Ducem mouit, vt literis ad summum Pontificem missis, Gandiæ gesta renuntiaret, oraretque vt de Parente nostro in Sanctorum numerum adscribendo ardentius ageretur.

Sedes Orcelana.

SOLEMNI Aduentus Christi tempore superioris anni, duo sacerdotes Orcelim missi mirum in modum ciuium animos conciliarunt. Habuit vnus conciones non minùs frequentes, quàm utiles; alter comitate gratissima cunctos sibi deuinxit. Nostræ Societatis, nostrorumque amore capti Pœnitentiæ & Eucharistiæ Sacramentis adhiarunt. Excursione in opida vicina subinde facta vberrima tulere nostri animorum spolia. Ii primi fructu

fructus nascentis in hac vrbe Societatis Præsulem Orcelensem aliosque ciues nobiles excitarunt, vt de nostris in eo opido retinendis, & sede stabili designanda seriò agerent, & prima domus Probationis iam fundatori Ludouico Martino concessæ iacerentur fundamenta. piis conatibus obstitere nonnulla, ideo res peragi non potuit. Verùm ne eorum votis & studio deesse videremur, visum est moderatori prouinciæ, sedem inibi interdum collocare. Ineunte sacro quadraginta dierum ieiunio, sedem inierunt sacerdotes quatuor, binique Coadiutores. Non defuit nostris probandę virtutis occasio, qualem rerum initia secum adferre solent. Fructus tamen attulit labori solatium: quam plures namque in nostris ædibus vitæ noxas eluunt confessione, & diuino pabulo animum reficiunt: maior tamen esset animorum seges, si templum habendis concionibus, aliisque ministeriis obeundis suppeteret. Mense Iunio viginti quinque primores viri de Sodalitio instituendo iniere consilium. Peracta res est, & maiora indies incrementa sumit, quadraginta iam numerantur Sodales, qui magna pietatis & ardoris animi signa exhibent. ægris, vinctis, aliis pietatis officiis sedulò incumbunt. Episcopus Orcelanus nostrorum consilio sæpe vtitur, in rebus grauissimis conficiendis; & vnà cum senatu & aliis honestissimis viris transegit, vt eleëmosyna ad alendos aliquot è nostris impertiretur, quousque annuis fundationis reditibus frueremur. In nobiliori parœcia festis diebus explicantur fidei rudimenta: catechismum excipit concio, magna paruulorum adultorumque frequentia & commodo. Femina honestissima tanti Societatis ministeria facit, vt palàm dictitarit, se vitam diurno penso quæsituram, opibus in nostrorum vsum impensis, nisi na-

turæ vinculo hæredi filiæ opes deberentur, vt in hac vrbe Societas permaneret. Nobilis honestusque vir Sodalitij alumnus graues pertulit vexationes à procaci infimæque sortis homine suis ædibus vicino, minas dedecore plenas & contumelias ab eo sæpe iactatas mirabili constantia fregit. cumque in alio rerum statu ipse aliique suæ sortis homines alterius sanguine & morte vix satiari potuissent; tolerantior in perferendis, quàm pertinacior alter in inferendis iniuriis omnibus visus est. alterius improbitatem seque ipsum vincere contendens, ad moderationem eius petulantiam studuit reuocare: verùm conatus irriti. Eques verò vxoris precibus compulsus, viros adit pietate insignes, rem narrat, seque paratissimum esse subiungit ad multò acerbiora perferenda. Verùm illi hominem hortantur, vt auctoritate publica à vicinia saltem illum arcere procuret, ne virtus toties offensa læderetur. Re cognita Prætor vrbis acerrimè in alterum inuehi meditabatur; ipse tamen conscientię stimulis agitatus fuga salutem petiit.

Collegium Cæsaraugustanum.

HABVIT Cæsaraugusta Socios quadraginta sex, sacerdotes viginti, scholares duodecim; ceteri temporalia procurant: è quibus vnus excessit è vitis inter eos cum laude versatus. Philosophiam vnus docet: alter Christianæ vitæ officia explicat, magna omnium approbatione auditorumq; frequentia Incubuere nostri animorum cultui summo studio ac diligẽtia. Catechismi, confessionum & concionum fructus extitit copiosissimus. Multi, quibus animi desperata salus, in spem salutis reuocati. Vnus interficere vxorem constituerat, monstrum

ſtrumq́;ſacerdotem vxoris confeſſarium pugione confodere:ter Collegij limina tetigit,eo conſilio; toties gradũ reuocauit,intentata re. ad ſe tandem diuino beneficio rediit; eundẽ adit confeſſarium, rem narrat, eiuſdemque auctoritate, re cum vxore compoſita ambo, ſumma animorum coniunctione,eodem vtuntur confeſſario. Alter ſicarium conduxerat, qui duos tréſve à quibus grauem acceperat iniuriam, è medio tolleret. Noſtri ſacerdotis induſtria læſi honoris inſtaurationem pax conſecuta eſt. Nupta eſt femina viro,qui eam per vim abripuerat. Reſtituta matri puella, per fraudem in loca remotiora deducta. Terni ſacerdotes regni opida circumiere, opulentiſſimis onuſti animorum mercibus domum regreſſi. Duo Archiepiſcopum diœceſim obeuntem tres menſes continuos comitati propè infinitum confeſſionum numerum exceperunt: pluſquam mille totius vitæ noxas eluêre. In opidis triginta ne vnus quidẽ ſuperfuit, qui è Præſulis manu ſacram ſynaxim non ſumeret. Sedatæ rixæ quam plures, extinctæ ſeditiones,multi à turpi pellicum amore vindicati, aliique vero iuncti matrimonio. Sodalitium Parthenium in hoc Collegio quadripartitum eſt: Theologi & Philoſophi vno contenti: alterum Rhetores cõtinet,tertium opifices, quartum nobiliores viros. Horum bini quotidie noſocomium adeunt, totidem cuſtodias publicas, vt vinctos ęgroſque ſolatio & eleëmoſynis ſubleuent. Soluti vincti hoc anno ſupra ducentos;aliiſque in poſterum ſoluendis vnus è Sodalibus aureos ſeptuaginta, nobiliſque femina centum perpetuò addixit. Quadraginta horarum ſupplicatio maximo apparatu,ludorum Bacchanalium feriis,in noſtro templo peracta eſt. Hoc anno B.P.N. Ignatij nomen miraculorum teſtimonio in hac vrbe illu-

ſtrari

more habebat ſublatis in cælum manibus oculiſque, ſcribæ quo vtebatur dictitare, Tanta perfundor hoc facto lætitia, vt à ſolo Deo mihi hanc mentem immiſſam fuiſſe apertè videam. Quoties teſtamentum iterauit, toties onera & conditiones detraxit, illud ſæpe ingemiuans, Hoc facio, quia ſingulari hæredes proſequor amore. Reſignato teſtamento quarto poſt obitum die, vt ipſe iuſſerat, res admirationem peperit & gaudium toti ciuitati quod in communem vtilitatem cederet, eiuſque cognati ditiſſimi & nobiliſſimi antiquam retinent in Societatem beneuolentiam. Per omnes Hiſpaniæ prouincias tria ſacra ſingulis ſacerdotibus indixit P.N. Generalis, dignus eſt inſignis benefactoris appellatione, & Societatis amantiſſimi, quique nos arctiſſimis deuinxerit officiis. Præſtituta die, qua hæreditatem adire oportebat, celebri apparatu illi ritè in noſtro templo parentauimus. magnificum ereximus tumulum, collucentibus vndique facibus, epitaphiis omnique carminum genere ornatum. P. Prouincialis ſacra myſteria ſolemni ritu peregit. illiuſque pietas & ſingulare facinus habita concione celebratum eſt, ſumma Epiſcopi aliorumque primorum, qui aderant gratulatione. Ad hæc aucta eſt res familiaris Collegij nouo prædio. templum ornatius redditum, & domeſtica habitatio nouo ædificio paulò accommodatior.

Collegium Turiaſonenſe.

VERSATI in hoc Collegio Socij quatuordecim ſacerdotes octo, ſcholares duo, reliqui Coadiutores. quanto fuit noſtrorum numerus exiguus tanto alacriùs cultui animorum inſudatum eſt. Obita omnia Societatis miniſteria in animorum ſalute

ſalute procuranda pauperum indigentiæ in valetudinariis, & carceribus ſubuentum. Vnus qui obſtinato animo teterrimis facinoribus diu inhæſerat, & aliis tribus venenum parabat; noſtri ſacerdotis hortatione ritè confeſſus omnem animi prauitatem abiecit. Alter quadriennio ferè multis peccatorũ illecebris irretitus, & ab Eccleſiæ communione ſeiunctus vixerat; proximo mortis periculo territus noſtrum accerſiri iubet confeſſarium; illius operâ Eccleſiæ communioni reſtitutus ſeſe ſacrorum præſidio diligenter communiit, & magna ſalutis ſpe morti occubuit. E duobus turpi amore coniunctis capitis periculum euaſit vnus, vterque diuino cultui addictus. Excurſio facta in vicinum opidum magnam peperit incolis vtilitatem, Societati exiſtimationem. Iuuentus in tres claſſes diſtributa pietatis & doctrinæ prouentum facit. Sodales vtriuſque Sodalitij ſacella pictis tabulis & imaginibus ad venuſtatem & pietatem ornarunt. Excitata quoque Turiaſonæ pietas in B.P.N. Ignatium, multiſque aucta miraculis, quæ publico teſtimonio recenſita mittentur. Pietas multos in noſtrum compellit templum, vbi coram eius effigie ſtatas preces & vota perſoluunt, eiuſque opem implorant.

Collegium Barcinonenſe.

RECENSITI Socij triginta; ſacerdotes quindecim, ex iis duo Theologiæ profeſſores, noſtris ſcholaribus ſex, ingentique præterea externorum turbæ operam dant. Chriſtiani hominis officia hoc anno explicari cœpta, magno auditorum concurſu & plauſu. Academiæ Doctores & Religioſarum familiarum plerique ad noſtras menſtruas theſes ventitant, & noſtros crebrò ad

ſuas

ſuas inuitãt magna amoris ſignificatione. Actum ſolemnem celebremque reddidit nobilium & litteratorum frequentia, celebriorem Proregis, Episcoporum & Canonicorum præſentia. Placuit omnibus doctrinæ & moderationis datum ſpecimen. Concepta de noſtrorum eruditione opinio multos ad nos mittit ſalutaris conſilij auidos. conciones frequenter habitæ exceptæque confeſſiones, aliaque Societatis officia vtiliter exhibita. Damnati ad triremes catechiſmo inſtructi. Sæpe cautum à Prorege & Magiſtratu, vt noſtris vberior probandæ caritatis materia ſuppeteret, ne alij, præter Societatis homines, ad ſubituros iudicio mortem accederent In maximo vrbis templo vnus è Societate Quadrageſimę tempore conciones habuit. multorũ odia compoſita fuere. Varia vrbis loca catechiſmo perſonant ſemel in hebdomada, bis noſtrum templum ſe ſponte diuerberantium flagris; ter in Aduentu Domini & facto ieiunio: ſemperq; omnium ſtatuum ingens conuenit multitudo, quibus ad alendam pietatem, & animi ardorem excitandum pium aliquod exemplum antea proponitur. E duobus Sodalitiis vno continentur Scholaſtici, & Academiæ Doctores. fouetur in eo pietas & litteraria res. tres alumni Societati dederunt nomina bonæ indolis & ſpei adoleſcentes. Altera Congregatio cuiuſcunque ordinis complectitur homines: quorum ſingulare miſericordiæ ſtudium ciuitati vniuerſæ admirationi eſt, & Barcinonenſem Præſulem ac xenodochij Præfectum excitauit, vt quingentorum aureorum liberam adminiſtrationem ipſis traderet, quos in vtilia miniſteria, & ægrorum indulgentiam noſocomium deſtinatos habebat. Sacellum ab eiſdem exædificari cœptum ad exercenda pietatis officia, quod, ſexcentorum aureorum ſumma

haeſto-

hactenus impensa, ad fastigium promouetur indies. Sacerdotes duo Manresam profecti ad instaurandam B.P.N. memoriam, qui ea in vrbe suæ vitæ sanctissimæ tirocinium exegit. Viget apud nonnullos priscæ illius ætatis memoria, & parentis nostri facta testes oculati commemorant non sine animi sensu & dulci recordatione. Nostrorum aduentu & concionibus tota ciuitas vnà cum opidis vicinis ad Christianæ pietatis officia mirificè concitata est, omnes sacra confessione Deo reconciliati, & diuino pane refecti. vnus qui supererat postea Barcinonem pedibus contendit, vt id præstaret. Exarsit communis in P. N. pietas grandæuis paruulisque pænè insita; numiniique fuisse gratissimam, miraculorum euentus confirmat. Coëmit vniuersa ciuitas septingentis ferè aureis diuersorium, in quo B. Ignatius degerat, dum Manresæ viueret, & vnà cum vicino templo Societati donauit, vt inibi filij parentis memoriam colerent, & tradita pœnitentiæ & caritatis exempla ad viuum expressa in posterum conseruarent. Peruulgata quoque Barcinone Ignatij fama miraculorum præconio: & Præsulis concionibus, qui de eius laudibus multa frequenter miscet. Effigies Christi ab Ignatio per speciem visi, cùm Romam appropinquaret, egregiè depicta est in nostro templo, operique conficiendo trecentos accepimus aureos.

Domus Probationis Tarraconensis.

CONTINVIT Probationis Domus Socios quadragintaquinque, veteranos nouem, tirones reliquos. Eorum nonnulli tertium tirocinij annum explent. P. B. N. piis commentationibus ferè omnes imbuti omni virtutum studio magna

animi contentione incubuere. Diebus Dominicis finitimos circumeunt pagos, & fidei rudimenta docent; eorumque exemplo, & monitis plerique vitæ noxas eluunt. Archiepiscopus Societatis amantissimus nostras crebrò inuisit ędes; in solemni Circumcisionis die apud nos concionem habuit. Non defuere nostri externorum cultui & vtilitati in omnibus Societatis ministeriis diligenter obeundis. Vnus solemnis ieiunij tempore in hac vrbe concionatus vberes tulit animorum fructus. Publica facinora, omnibusque inuisa e medio sublata, odia composita, seditiones impeditæ, quæ multorum cædem & ruinam minabantur. Nonnulli in opida vicina, expeditione suscepta, onusti spoliis domum remigrarunt. ad vniuersæ vitæ confessionem excitati plerique. aliena bona dominis restituta. Vnius opidi primarij viri mutuo reconciliati ingenti omnium admiratione & bono. Humiles quoque pagos nostri adeunt omnium salutis auidi. In opidulo septem incolarum ædibus definito vna die centum capita prima luce conuenerant, vt conscientiam nostris aperirent, & Eucharistiam sumerent. Vnus adduci non potuit precibus & hortationibus, vt animum expiaret, verùm non multo pòst obstinati animi pœnas luit. detectæ sunt neces & rapinæ, quas occultè patrarat, capitisque pœnas subiit. Alter qui diu nonnulla crimina turpi rubore suppresserat, concionibus de sacra confessione auditis, sacerdotem adit integrè expiaturus. verùm ad pedes confessarij prouoluto defuit animi robur. Eadem nocte graui & repentino corripitur morbo, extremeque laboranti cælestis porrigitur panis. Cumque se in extremum vitæ discrimen adductum videret, vocem accepit è cælo lapsam: Hæc paterna quòd integrè animum non expiaueris; si euadere cupis-

cupis, integrè confitere. Confessarium illicò accersiri iubet, & corporis animique saluti restitutus meliorem instituit vitæ rationem, ne tanto beneficio ingratus videretur.

Collegium Gerundense.

SOCII fuerunt hoc anno Gerundæ vigintiseptem, sacerdotes septem; vnus Philosophiæ professor, tres humaniores tradunt disciplinas. E reliquis Fratribus vnus item Grammaticæ institutor, alij nouem rei litterariæ incumbunt: ceteri Coadiutores. Nostrorum scholæ à plerisque ciuium oppugnatæ. Ciuitas namque sua gymnasia acriter contendit in antiqua celebritate conseruare. sed tamen auditorum frequentia, & doctrinæ virtutisque opinione nostræ celebriores redditæ. Nobilior ciuitatis pars ad nos confluit, & vicini pagi filios instituendos mittunt. Drama datum noua his locis res & insolita omnibus vehementer placuit. Instauratio studiorum nouis declamationibus coram Episcopo aliisque primariis viris celebrata est. Alio dramate noua S. Raymundi Peñafortij celebritas aucta est, eiusdemque solemnis pompa altari eleganter constructo variisque emblematum, epigrammatum & aliorum carminum scriptionibus illustrior reddita. Vnus è nostris concionem habuit de eiusdem Sancti laudibus apud Patres Dominicanæ familiæ, magna eorum grati animi significatione. Quanto fructu nostri in hac vrbe laborent, multa testari possent cum aliis Collegiis communia. vnum accipe singulare. Impudicus homo puellam honestissimam in agro pererrantem precibus, minis ac vi expugnare conatus est. ipsa inuicto animo hominis impudentiam vicit: vt frangeret audaciam fugam

arripuit, per loca ſepta vndiq; & veſtita vepribus irruens. periculum euaſit plena vulneribus, gaudioq; triumphans, quòd pudicitiæ florem illeſum inter ſpinarum aculeos conſeruaſſet. Annua celebritas Corporis Chriſti octo diebus continuis peracta, vario ſymphoniacorũ concẽtu & inſigni apparatu. Habitæ veſpertinæ conciones diebus ſingulis magno populi concurſu, ipſeque Gerundenſis Epiſcopus ſemel ſub noctem ſacra myſteria condere voluit, & circumfuſæ turbæ benedictionem impertire. Initia Chriſtianæ fidei quatuor in locis explicantur. Ad valetudinaria & carceres frequens eſt noſtrorum acceſſus. Excurſiones factæ quatuor per diœceſim vniuerſam, fructu copioſiſſimo. Duæ vnà cum Epiſcopo diœceſim obeunte, qui noſtris aderat cùm catechiſmus in compitis tradebatur, quod è vicinis opidis ingentem hominum turbam allexit. Sedatæ inimicitiæ publicæ, quæ detrimenta grauiſſima parturire videbantur. Multis perſuaſum, vt iniquè poſſeſſa reſtituerent; aliis vt præteritæ vitæ pertæſi meliorem inirent. Floret in Sodalibus pietas. vnus, menſis initio ſortitus curam pacem à ſuo patrono implorandi, dum Sanctorum nomina ſingulis ſortirentur; vt precibus & factis expleret officium, ad finitimum pagum contendit, in quo inuetera iam inualuerant ſeditiones, nec multorum conatibus reſtingui potuerant; ipſe ſolus diuino beneficio rem totam facillimo negotio tranſegit. Voluntaria diuerberatio per ſingulas hebdomadas bis habita, ter in Quadrageſima; eamque miſſicè adoleſcentes ad pietatis officia ſtimulaſſe experientia docuit. B. P. N. Ignatij miracula totam prouinciam peruagata Gerundam vſque peneetrunt. Partus difficillimus in extremum vitę diſcrimen feminam adduxerat, & litteræ B. Ignatij ma-

na

nu subscriptæ è mortis periculo repentè liberarunt. Adolescens sacro vnctus oleo iam moribundus eadem conualuit medicina, omnibus qui aderant stupore defixis. Quibus permotus nobilis Raphaël Agullana vnus è fundatoribus huius Collegij, vt pietatem in parentem morti proximus ostenderet, qua filios, dum viueret, fuerat prosecutus; mille & quingentos legauit aureos, vt in nostro templo nouum exædificaretur sacellum, & B.P.N. venerationi consecraretur.

Collegium Balearicum.

CENSA Maioricæ hoc anno capita nostrorum vigintiseptem, sacerdotes quindecim; quorum duo humanioribus litteris iuuentutem informant; vnus Philosophiæ cursum iniit; alter iam ferè peregit: quintus Christianæ vitæ officia explicat. Ex Fratribus vnus Grammaticæ rudimenta docet, alij duo Philosophiam discunt; reliqui sunt Coadiutores. Horum Didacus Ruizius Castellanus & sexagenarius extremum clausit diem. Annos trigintasex in Societate vixerat, eximia præferens obedientiæ documenta. Hoc habuit singulare, vt quoties loci & temporis copia fuisset, in genua procumbens ferè semper oraret. Instauratio studiorum insigni apparatu, & dialogo appositissimo reddita celebrior. Publica collata præmia iis, qui strenui fuerant in studiorum cursu. Adfuit Episcopus & vniuersa ciuitas, nostrorumque consilia, in alenda pietate & doctrina, & stimulandis iuuenum animis mirificè laudant. Vnus Rhetoricæ alumnus in altera tibia adeò grauem contraxerat morbum, vt integram secari medici iusserint. adfuit vnus è nostris, prehensaque adolescentis manu, eius animum pius

meditationibus munire conatus, dum chirurgi carnificinam exercerent. Profuit consilium; iis etenim qui aderant, pauore exanguibus, ipse nullum dedit doloris indicium. Collegij ædificia indies promouentur: duobus aureorum millibus præcipuum templi sacellum ad fastigium peruenit. Die Virginis Præsentationi sacro, Maioricensis Præsul ritu solemni sacrificauit primus, magna ciuium frequentia. Philippi Regis classis, media æstate Balearicum tenuit portum: quæ magna fuit obeundis Societatis ministeriis occasio. Indicto namque militibus iubileo, innumera militum & nobilium manus ad nostros accurrit, vt vitam expiarent. inter eos Parmensis Dux clarissima stipatus familia; aliique Principes viri trimium Præfecti in nostro templo ritè confessi diuina mysteria sumpsere. Militum quàm plures variis morbis affectos in hac vrbe classis reliquit, quorum indigentiam nostri, corrogata vndique pecunia subleuarunt. duo quatuórve singulis diebus, pransuris vel cœnaturis ægris adfuere. Datæ aures confitentibus, quos propter morbi contagionem, & patrij sermonis imperitiam alij auersabantur. Vnus Christi vexilla, & Religiosam vitam deseruerat, nefariè militiam sæculi amplexatus. tandem graui morbo correptus totam vitam vni è nostris aperuit vbertim lacrymas profundens; postquam è morbo cõualuit, ad suæ Religionis castra reuertit. Sodales quoque non obscura dedêre pietatis & misericordiæ signa, sæpe nosocomia adire soliti, bellariis omnique cibariorum genere onusti. Scholaris vnus honestis & pecuniosis ortus parentibus, cùm omnes nosocomia fugerent, ne contagiosa lue inficerentur; illud psalmi à suo præceptore audierat vsurpare, *Beatus vir, qui intelligit super egenum & pauperem,*

rem, in die mala liberabit eum Dominus. qua voce accensus se totum xenodochij ministerio deuouit. mense integro in officio perstitit, cibos affectis porrigens. Tandem eodem morbo correptus, Congregationis Prefectum & confessarium accersit, quibus mira se lætitia extremum obire diem sæpe testatus, spiritum Deo reddidit, illud sæpiùs ingeminans, *Beatus vir qui intelligit super egenum*, &c. Noster sacerdos in custodiis publicis de Sacramẽto Pœnitentiæ verba faciens, addidit, multos hoc remedio capitis periculũ euasisse: illicò vnus ad sacerdotis pedes prouolutus, magno animi sensu, peccata confessus, postmodũ mortis pœnam euasit, quam alij eiusdem criminis participes subiere. Catechismus in nostro templo & alia vrbis parœcia traditur magno fructu. Ad quatuor præcipua insulæ opida nostri in expeditionem missi, magnam attulere vicinis vtilitatem. Parochis admirantibus, innumeræ auditæ confessiones. Iniquè vsurpata pecunia, & nominis fama detracta dominis restituta. Multi inuicem viri opulenti & nobiles veniam deprecati, magno populi plausu & gratulatione. Vir vnus, & diu à sacra confessione impiè abstinuerat, & aliquando in ea sacrilegè crimina suppresserat. sæpe dæmonũ spectris, vocibus ac minis territus, vt de salute desperaret: semel graui morbo oppressus, & acerbiùs multo à dæmone vexatus (impleuerat enim desperatione mentem, & fauces arctissimè constrinxerat) ipse iam pænè exanimis Virginis opem implorauit. monitus statim, voce è cælo missa, vt ad nostros animum expiaturus accurreret; surgit è lecto, & ad Collegium recta contendit, vbi peccata confessus, gaudio plenus, corporisque sanitati restitutus domum reuertit.

PROVINCIA BÆTICA.

HABET prouincia Bætica in duodeuiginti ſedibus, vnum & ſeptuaginta ſupra quadringentos Socios: octogintaquatuor ex iis quatuor votorũ profeſſos, trium octo, Coadiutores formatos ſpirituales ſeptemdecim: reliqui biennij vota fecerunt. In domo Profeſſorum Hiſpalenſi ſexagintaquatuor, ſacerdotes ex his octo & viginti. In Collegio Hiſpalenſi ſexagintaſeptem, ſacerdotes viginti, ſcholares quinque ſupra viginti. In Cordubenſi duodeſexaginta, ſacerdotes vnum & viginti, ſcholares viginti. In Granatenſi quinquagintaſeptem, vndeuiginti ſacerdotes, ſexdecim ſcholares. In Montellano ſeptuagintaſeptem, duodecim ſacerdotes; ſi tres addas ex iis qui probantur, cæteri ſunt nouitij, præter paucos Coadiutores. In Marcenenſi tredecim, ſeptem ſacerdotes. In Xerecenſi decem, ſacerdotes ſex. In Vbetano ſeptem, ſacerdotes quatuor. In Baëzano quindecim, ſeptẽ ſacerdotes. In Cazorlano & Gaditano quatuordecim, in illo ſacerdotes ſeptem, in hoc quinque. In Trigerenſi nouemdecim, octo ſacerdotes. In Reſidentia Guadixenſi quatuor, ſacerdotes duo. In Aſtigitano Collegio tredecim, ſacerdotes ſex. In Fregenalenſi decem, ſacerdotes ſex. In Malacitano vndeuiginti, ſacerdotes ſeptem. In ſeminario Anglorũ Hiſpalenſi nouem, ſacerdotes quinque. In Reſidentia Antiquarenſi quatuor, ſacerdotes tres. Ex hac vita conceſſerunt quinque ſupra viginti, ſeptem ex his ſacerdotes; acceſſerunt verò tres & quadraginta: ex quo numero vigintiquin-

que

que ſcholares ſunt, cæteri Coadiutores: quatuor autem à Societate dimiſſi.

Domus Profeßa Hiſpalenſis.

NOSTRORVM in hac vrbe Hiſpaniæ opulentiſſima ac frequentiſſima, ſtudium ac labor in obeundis ſtrenuè Societatis muneribus eminuit, tantumque affuit, vt ſæuiſſima præ aliorum annorum peſte retardaretur, vt tam bona oportunaque occaſione, excitatus fuerit ardentiùs. Sacerdotum numerus, qui peſtilentia correptis vocati adeſſent, maior iuſto deſignatus. alij ne vocati quidē ad ægrotorum domos itabant: quos, cùm peccatorum moleſtiam confeſſione leuaſſent, confirmabant deinde, & ad libenter, & cum fiducia ex hac vita cedendum hortabantur ex pręſcripto alij domi manſere. quos inſtantis mortis metus, aut manifeſta lues ad noſtras ædes egiſſet (quorum numerus ingens & quotidianus erat) eos alij exceperunt, ac purgatis confeſſione communioneque animis amittendæ ſalutis æternæ metu liberarunt. Non dubia hic ac trepida noſtrorum virtus, qui neminem quamuis peſtifera notum laborare contage, à ſe reiecerunt. nec ſolùm hæc obiuere officia deſtinati; ſed illi etiam, quibus honeſtè licebat, periculi expertibus domi ſe cōtinere. In hac vrbis perturbatione Sodalitas illa, quę paucis antè annis ex clericorum flore inſtituta eſt; ſuum tenuit antiquum, immò aucta numero eſt, atq; deuotione. ſupra ſeptuaginta iam recenſentur, & pietatis munera, in quibus admirabili ſe cum feruore exercent, varia pro eorum numero ſunt. Xenodochia plerique ſtudiosè inprimis inuiſunt, carceres publicos adeunt, vtrobique magnacum ædificatione videntium, animos atque

aures more nostrorum accommodant. quarum confessionum fructus tum ex lacrymis pœnitentium, tum ex vitæ morumque mutatione, egregiè constat. Festis deinde diebus ingentem seruorum multitudinem destitutam plerumque, vt satisfacere diuino præcepto talibus diebus assuescat, in templa cogunt, coactæ sacrum faciunt, postremò doctrinam Christianam, cum apposita eorum ingeniis, breuique explicatione tradunt. Neque hic contracta eorum pietas est, duos ex suo numero spectatæ virtutis atque doctrinæ sacerdotes elegerunt, qui duorum cœnobiorum, quò mulieres infames ob meretriciam vitam se recipiunt, excipiendis confessionibus, & interna animorũ institutioni, sine vlla mercede vacarent: quo tanto bono iam diu ob egestatem caruerant. necdum receptarum salutem studiosè procurant, nec errantiũ adhuc in vitiis obliuiscuntur. eas tota vrbe diligenter inquirunt, inuentas partim intra monasterij septa concludunt; partim, si fieri aliter nequeat, quibuscum turpiter consueuerunt, cum eisdem honestissimè collocant. Puellarum item non exiguo numero, quæ tum propter ætatem, tum maximè propter egestatem, periclitabantur, per eosdem subuentum ita, vt in cœnobio, ad hos nuper vsus extructo, tamdiu adseruentur, quoad oportuna illis occasio nubendi se det. Audax interdum est Christiana pietas, & secunde quidem cum euentu. Militarem impetrant Sodales ab Hispalensi Prætore custodiam, cui vnus è sacerdotibus veluti præficiatur. Hac rectè disposita celebrioribus Christi Seruatoris nostri eiusq; sanctissimæ Matris, omniumque Apostolorum, aliorumque Sanctorum diebus, omnes scorti publici aditus obsident hoc animo, vt ne cui ex libidinosis hominibus ingressus patefiat per eos dies,

aut vlli ex impuris mulierculis egressus. Hæc tam clara pietatis officia præstari ita tacitè non potuerunt, vt eorum fama non iam totâ ferè prouinciam peruaserit, effeceritque, vt adinstar huius Hispalensis, quaternæ aliæ congregationes in variis prouinciæ locis excitentur. Imò in hac etiam vrbe, præcipuam nobilitatis partem, vt de altera ipsi Congregatione erigenda secum agerent, hoc idem clericorum exemplum non parum incendit. à Sanctissima Trinitate nomen illi esse voluerunt. in cuius legibus obseruandis, quæ tum ad confitendi communicandique, tum ad cœtus statis diebus celebrandi assiduitatem pertinent, mirum quàm submissè se studioseque gerant. Eiusdem natalem, quàm maximo potuerunt apparatu, aulæis toto templo pretiosissimis circumuestito, cantoribus ex æde maxima accersitis, peracto celeberrimo sacro, concione maiori quàm vnquam concursu habita celebrarunt. Bacchanalibus diebus, quibus peccādi furor licentiùs debacchatur, in eo maximè coërcendo, & nostri & vtriusque Congregationis Sodales suam torpescere industriam non tulerunt. Pomeridiano enim illius tridui tempore, templum nostrum ad speciem & dignitatem eximiè ornatum, expositoque ad venerandum sanctissimo Christi Corpore, vocibus suauissimè diuinas laudes per interualla canentium, varioque ac iucundissimo tibiarum concentu, personuit. qua sensus voluptate cùm aures permulcerentur, animi quoque suo pabulo recreati, contemplatione nimirum rerum diuinarum, ac terna pro numero dierum cohortatione. Vt ad tam Christiana opera cuncto populo præiret exemplo, Clarissimus Marchio de Montes Claros, dignissimus huius ciuitatis Prætor, plurimis cum Dynastis, ac reliqua ferè vrbis nobilitate,

te, hiſce diebus tam piis voluit muneribus interesse. Viſum non inutile hoc inuentum: ſiquidem, cùm veteres retinuimus amicitias, nouas etiam parauimus, & ſi qui erant à nobis aliquantum abalienati, nobiſcum in gratiam hoc inuitati exemplo redierunt. Extincta ſunt in hac domo duo Societatis vniuerſæ, ne dicam huius prouinciæ lumina; P. Antonius Cordeſius, & P. Frãciſcus Duarte, huic Hiſpalenſi domui Præpoſitus. Illius quippe ex antiquiſſimis Societatis, & nomen & ſanctitatis fama totam ferè Societatem impleuit. Maximam vitæ partem in pleriſque Societatis honoribus adminiſtrandis, per omnes fermè Hiſpaniæ prouincias ſuaui quodam mitique imperio traduxit. Nam cum ſerpentis prudentia, columbæ ſimplicitatem, quæ illum reddebant & venerabilem & amabilem, cùm mirificè coniunxiſſet, nulla eius imperia, quantumuis dura, ſubditi recuſabant. Ad extremum iam priuatus, plenuſque annis, quippe octogenarius, totum ſe confeſſionibus dedit, nullas perſonas aut loca aut tempora excipiens. Quod munus dum in templo noſtro, omnibus ſe ſine diſcrimine exhibens, ſtrenuè magis hoc anno peſtilentia adeò infami quàm vnquam præſtat; contracto ex pœnitentibus vt fama eſt morbo, breuiſſime vniuerſali cum prouinciæ dolore occidit. Metus tamen contagionis prohibere non potuit, quominùs tam ſummi, quàm infimi, partem aliquam aut corporis aut veſtium, quæ erat de eius ſanctitate opinio, adipiſcerentur. Alterum quod amiſimus lumen P. Franciſcus Duarte fuit, huius (vt dixi) Præpoſitus domus, vir maxima præditus ſpe, vix quadragesimum egreſſus annum. Commendabant illum inter alia mortificatio perpetua, ſpectata paupertas, patientia inuicta, religioſæ perfectionis nõ modò

ſua

ſuæ, ſed etiam alienæ amor & zelus, conſtitutionum denique ſingularis cognitio & obſeruatio. Dum litterarum ſtudia, tum propria cùm Societatis magna cum laude profeſſus eſt; & Philoſophiæ ſtudia, & plurimi Theologiæ loci plurimùm huic omnium iudicio debuerunt, ac etiam nunc debent. Tam acri profundoque fuit ingenio, vt hæc fuerit opinio de illo, quæ ipſe cogitatione luſtraſſet, in iis nihil ferè aliis relinquere inueſtigandum: digniſſimus omnium doctiſſimorum ſuffragio, qui inter excellentiſſima Doctorum Societatis ingenia connumeretur.

Collegium Hiſpalenſe.

REM huius Collegij familiarem perinde difficilem, atque in præſens numquam habuimus. Cæterum de diuina in nos prouidentia ſperandum, fore vt ære alieno, quo nunc premitur, aliquando leuetur. Res litteraria longè melior, cui vni modò vacatur in hoc Collegio: quod publicæ indicant diſputationes, in quibus ſuas quiſque qui iubetur, poſitiones non exigua cum doctrinæ Societatis commendatione tuetur. Nec inferior ſpiritualis: frequentes enim commẽtationes ſunt, præter quotidianas, quæ per octo pluréſve dies ſuſcipiuntur, more noſtro. Ex quibus ardentiſſimum ſe vincendi ſtudium, aliarumque virtutum amor exiſtit. Sua etiam in externis auditoribus, & pietatis elucent argumenta, & in litteris progreſſus. Nam theſes tum Philoſophicas, tum Theologicas magna cum laude publicè cùm defendunt: tum, quod ad pietatem ſpectat, aſſiduè preces adhibent, ſacra myſteria obeunt, multi ad varias Religioſorum familias, rebus humanis valere iuſſis ſe conferunt. In quibus, qui ex Sodalitate Virginis

ſunt,

ſunt, non infimum tenent locum: cùm ne eo quidem tempore, quo ſæua tota vrbe lues graſſabatur, aliquid paſſi ſunt, aut de frequentatione, aut de muneribus piis, quæ ex legibus vſurpantur, omitti. Ea item Congregatio, quæ doctrinam Chriſtianam pro munere ſuo docetur ac docet, ſua ſtudioſiſſimè colit officia atque inſtituta.

Collegium Cordubenſe.

SENSIT etiam hæc ciuitas communem hanc peſtilentiæ cladem, quamuis extrema, non minùs tamen, quàm cæteræ grauem. Valetudinario publici, rogatu Epiſcopi & vtriuſque ſenatus, vna de noſtris Fratribus, qui à domeſtico labore ſuaui, vniuerſa cura demandata eſt: quam ipſe, quippe rerum difficilium, periculorumque obedientiæ cauſſa appetens, non ſolùm æquo, ſed alacri hilarique animo ſuſcepit. Rem adminiſtrabat, ex omnium ſententia, ſingulari etiam virtutũ exemplo; ægrotantibus & valentibus omnibus ſuauè charus. Ecce, Deo aliud volente, quinto ſolùm exacto die, peſte correptus abſumitur. non plus voluptatis eius aduentus, quàm doloris ac deſiderij eius attulit exceſſus. Curatum celebratumque funus ab Auguſtinianis Carmelitaniſque, qui vnà aderant, in xenodochio non minori honore, quàm ſi ex ſua fuiſſet familia: nos verò ſingulare quoddam, ac proprium deſideramus exemplum Societatis. Tacitæ precationi apprimè deditus fuit: ex quo fonte admirabiles virtutum riuuli profluxerunt, incenſa charitas, inuicta patientia, prompta ad exequenda obedientiæ imperia voluntas, idem ſemper animus, idemque vultus, omittam alia, quæ in eo eminuerunt Religioſæ vitæ ornamenta. Chartulæ poſt eius mortem re-

pertæ, in quas, exemplo B.P.N. Ignatij, quidquid diuinitus in animo sentiebat, tanquam in ephemeridem referebat. Digna profectò vita, quæ tantis cumulata meritis morte clauderetur. Eodem anno F. Augustinus de Porras, confecto Philosophiæ cursu, tabida febre confectus diem suum obiit Xeretij in patrio solo, quò recuperandæ valetudinis ergò missus erat. adolescens dum vixit animo & corpore ad modestiam composito, regularum diligens cultor; in extremo casu se totum ad diuinam voluntatem, sine vlla prorsus exceptione accommodauit. Omnes ferè nostri spiritualibus B.P.N. Ignatij cōmentationibus se, aliis soluti curis, excoluerunt. Patuit fructus non vulgaris, cùm in omnium virtutum exercitatione, tum in voluntaria potissimùm corporis maceratione, vt freno potiùs, quàm stimulis fuerit opus. Ex pompis illis doctrinæ Christianæ, quibus ad forum nostri contendunt, indeque habita exhortatione, magno cum rusticanæ multitudinis comitatu domū repetunt, magnus confessionum numerus collectus. Sed inter confessarios vnius claruit industria in alliciendis ad Sacramenta aliaque pia opera animis, qui cùm ingentem parauisset pœnitentium multitudinem, spe animoque præcepit Sodalitatem: vt pœnitentium tamen animos exploraret, hortatur primùm, vt ad audiendam de officiis concionem singulis diebus festis à prandio in nostro Collegio conueniant. id cùm procedere rectè vidit, palam iam de excitanda Sodalitate agit, omnibus ad eam optimè animatis. Initium dedit sub omnium Sanctorum ferias, celebris communio hominum ampliùs quadringentorum: quibus illud est propositum, vt propria salute curata alienam quoque studiosè procurent. Vt perniciosa aboleantur exempla; vt

collectis

collectis vndique eleëmosynis miserorũ egestati subueniatur; nihil omittunt. Ipsi illustri cũ fructu & Sacramenta frequentant, & singulis hebdomadis sæuissimè in sua corpora animaduertunt. Altera etiam erecta Sodalitas per vnum è nostris, vt suus erga cælestes constaret amor, quæ ornatum inprimis sacelli curaret: in quo sanctorum Asciscli & Victorię corpora, in quos tanquam in patronos ac tutelares singulari fertur hæc ciuitas pietate, religiosè coluntur. Confitentium autem numerus per occasionem pestis adauctus, vt vix iustum ad horarias preces confessariis tempus relinqueretur. Eos & multitudo & humanitas eorum, qui dabant operam confessionibus, exciebat. Cuius facilitatis vulgata fama dedit animum, vt in tam periculosa tempestate, nostros vel ad conscientiam expiandam fidenter adirent, vel adpericlitantes ex peste de vita, sine dubitatione vocarent. Quibus omnibus vt adessemus, ea inita ratio, vt præter eos qui venientes domi exciperent, alter qui id à Superiore enixè contenderat, totam cum socio lustraret vrbem, contenta videlicet per vias ad confessionem inuitans voce. Ingregiè factum, nec sine totius ciuitatis prædicatione: nemo enim ferè, quoad sciri potuit, sine Sacramentorum præsidio decessit. Hæc in vrbe. Extra, illustris fuit nostrorum ad opida excursio, quæ in Marianis montibus sita ad hanc pertinent diœcesim. concionum quæ binæ diebus festis habebantur, fructus fuit, ingens confessionum generalium numerus, admirabilisque morum emendatio. A prima enim luce cùm confessiones audiissent, producere cogebantur ad multam ferè quotidie noctem. Pretium fuit alterius concionis duorum, qui iam biennio grauiter dissidebant: compositio. congressus enim publicè vitabant

vtrimque

vtrimque pessimo exemplo. Audita concione ita permotus alter, vt inimici domum adierit, simultatemque depositam ostendens veniam petierit: alter eandem repetiit. vtrimque conceditur. quod vt exploratiùs omnibus testarentur, ad constitutam diem vterque vnà ad pœnitentiæ reconciliationisque Sacramentum spectantibus omnibus accesserunt. Puella quæ parentum orbata custodia, egregia forma multis erat occasio ruendi, cùm sub cõcionem, vt vehementiùs animos concionator excitaret, appositũ referret exemplum; ita subitò perculsa est, vt omnino alio quàm quo venerat animo à concione discesserit. Noctem proximam ad summum vigilauit manè, in lacrymis & mœrore, præteritorum criminum pondus ac numerum partim expendens, partim acerbissimè deplorans. Dies vbi illuxit, ad nostrum se corripuit sacerdotem, inueteratos animi morbos detegit, medicinam potentem exposcit, inuenit in vniuersæ vitæ expiatione: nec solùm in præsens, sed in futurum; quippe ne iterum aliquando periculo esset obnoxia, eam apud sororem alio in opido nuptam reposuit. Adolescens alter adduci non poterat, vt puellæ, quam per turpem consuetudinem in insigni posuerat infamia, nuberet aliquando; ei tamen eiusque parenti nostri persuadent, quòd ad salutem animi vtriusque plurimùm interesset, vt eam filius quàm primùm duceret in matrimonium. Missas facio tres alias missiones fructu superiori pares; vnam ad ditionem Clarissimi Marchionis de Estepa, eius rogatu; alteram cum Illustrissimo D. Francisco Reynoso Episcopo Cordubensi, cùm suam obiit de more diœcesim; tertiam ad Lucenenses, qui nostro Ordini nostrisq; muneribus iam diu permultùm fauent. Redeo ad propria Collegij. Quatuor Theologiæ

Doctores ab octoginta circiter discipulis audiuntur, partim nostris, partim externis. Vtrique singulari cum ingenij fructusque specie in disputationibus quotidianis, hebdomadariis, menstruis atque semestribus versantur. par in Philosophis discendi ardor, qui ad septuaginta, si nostros non excludas, alteri magistro dant operam. quatuor alij magistri quadringentos discipulos ad Grammaticam & litteras humaniores informant: quintus qui Rhetoricam tradebat, imminuto discipulorum numero, visus est non necessarius. Litterarum studio vigente, pietatis contentio non remisit. Multi vulgari seruiendi Deo ratione non contenti, ad perfectionem aspirarunt: ad quam vt facilius peruenirent, ad sexaginta maximam partem nostrorum auditorũ se nostris spiritualibus Societatis commentationibus expoliendos tradderunt. vnde ad varias Religiosorum familias septuaginta profecti sunt. Insignem Illustrissimi D. Francisci Reynosi Episcopi Cordubẽsis liberalitatem, vt viui, sic in extremis experti sumus. suam nobis bibliothecam, quæ quingentis aureis æstimabatur, testamento legauit. Sacra deinde supellex aureos etiam quingentos adaucta. Vno antè anno inchoata area, hoc est absoluta piorum maxima liberalitate: ampla satis porticibus quaqua versum inferioribus & superioribus excurrentibus ad excipiendos eos, qui ad nos Sacramentorum causa ventitant. Porticus inferiores cubiculis satis multis, & iusta capacitate cinguntur: in quorum alio virorum, ex aliis, quæ templo adhærent, confessiones audiuntur. quo fit vt laxiùs, & à sæcularium frequentia liberiùs interior domus habitetur.

Cœ-

Collegium Granatense.

SEPARATIO illa eorum, qui nondum quartum in Societate annum explessent, quam recreationis tempore à prandio vel à cœna vsurpari solitæ, R. P. N. Generalis fieri voluit, perinde atque optari poterat, succedit. Nam ex quotidianis de spirituali profectu collocutionibus, & exemplis quæ in eam rem afferuntur, admirabilis ad deuotionem ardor, ad mortificationem, salutaréque sui odium propensa voluntas; ad spontaneam præcipuè corporis afflictationem studium ingens exstitisse visa sunt: vt huic tanto studio obuiam fuerit eundũ in tẽpore, ne mediocres corporis vires, studiisque doctrinæ necessariæ, hoc nimio animi impetu vincerentur. Quin ab hac inducta consuetudine, nescio quæ solito maior, Fratrum erga Patres obseruãtia est animaduersa; cum Superioribus verò præcipua quædam concordia, animorumque coniunctio. Neque idcirco litterarum amor refrixit; imò vehemẽtiùs exarsit. Nulla enim abit hebdomada, quæ non binis ternísve, aut prælectionibus, aut orationibus vinctis atque solutis, celebretur. Hactenus de nostris. Externorum multi à libidinoso, multorumque annorum consortio nostrorum operâ reuocati. In iis vnus, qui multos iam annos mulieri erat amore & consuetudine turpi deuinctus, est adductus ab vno de nostris, vt maculis totius anteactæ vitæ ritè purgatis, mulieris imaginem, quam, vt crebro eius aspectu libidinosum foueret amorem, è collo pendentem gestabat, omnino deponeret, traderetque sacerdoti; & quò omnis de cætero relabendi tolleretur occasio, de deserenda Hispania consilium inierit, quod vnicum illi videbatur re-

medium. Alia id genus contigerunt multa, dum corporibus & animis ſubuenitur. puellæ periculis eripiuntur; turpia aut amouentur aut extinguuntur exempla; adoleſcentes primarij ad frequentem adducuntur confeſſionem; cuſtodiæ publicæ viſuntur; pomeridiana cohortatio frequens diebus feſtis habetur; iuuantur ii, qui ad ſupplicia trahuntur; permultæ generales confeſſiones audiuntur: quibus omnibus quamlibet magnis conſtantudo ademit admirationem. Vnum tamen aut alterum ſpeciatim narrandum. Quidam præpoſteræ libidinis conuictus, vt ſupplicio moras inferniret, claros viros numero duodecim, eodem, quo ipſe crimine tenebatur, falsò implicuerat. nolle tamen effecerunt, vt ad palum iam alligatus, antequam ignis admoueretur, vltima confeſſione, nouoq; iureiurando, priora reſcinderet, & extra culpam poſitos infamiamque relinqueret. Diuturnam grauiſſimamque litem, quam vt conſtituerent nihil non viri grauiſſimi tentarant, ſingulari vſus prudẽtia vnus è noſtris, ſummo litigantium conſenſu, diremit. Ex hoc Collegio miſſi duo in opidum, quod vulgò Motril vocant, Mediterraneo vicinum, in quo plurimis totius anteactæ vitæ confeſſionibus exceptis, in opidanorum animis ſedandis & componendis egregiam operam collocarunt: quippe eorum ingenia rixis & ſeditionibus oportuna. Sed inter primarios, capitaliores videlicet apertioreſque vigebant ſimultates, ex quibus aliæ atque aliæ factiones, in quas popularis furor diuersè rapiebatur, quotidie ſubuertiebantur. in has potiſſimùm per Quadrageſimam concionator inuehitur: quem concitum, quanquam ſerus, felix tamen non fefellit euentus. eo enim eo die, quo Chriſtus è cruce pendens pro pro genere humano perſoluit, operam dedit, vt

vtriusque factionis duces, vnà cùm conuenissent, vltro citroque data ac reddita venia in antiquam redirent amicitiam & consuetudinem. Hæc foris domique acta. Quod ad scholas attinet; auditorum numerus valdè creuit hoc anno, qui ad virtutem atque doctrinam pari cursu contendunt. ex eorum numero multi variis se cœnobiis addixerunt, sed plures nostræ Societati optimæ spei adolescentes. Publica verberatio non solùm per Quadragesimam vsurpata, sed nec toto quidem cessauit anno. Accessit ad ornatum templi trecentorum aureorum summa, quos pii homines contulerunt.

Collegium Montellanum,

Domus Probationis Montellana.

VT in veteranis de veteri feruore in præstandis muneribus, sic in tironibus de recenti perfectionis studio nulla est imminutio, sed accessio facta non vulgaris. Duo ex vtroque ordine ad Superos abierunt, vnus fuit Franciscus Rodrigues, formatus iam Coadiutor temporalis: qui quatuor & triginta annos in Societate vixerat iure optimo eorum adscribendus numero, qui suam vniuersam vitam ad Societatis institutum omnino retulerunt. Spiritum deuotionis cum actione studioque laborandi quoad potuit felicissimè coniuxit: quod ipsos viginti annos proœconomi officio functus, facilè declarauit; nihil vnquam quod per se præstare posset, aliis, quibus per munus sibi licebat, imperauit; immò alias atque alias laboris occasiones aucupabatur. cùm laboris immunitatē propter crebros diuturnosque morbos iam diu potuisset à superioribus habere: se tamen à labore curaque eximi, acerbè ferebat. adeò erat

fugitans otij, laboriosæ duræque vitæ sectator. cùm verò fractis iam viribus labori cedere coactus est, lachrymas vbertim fundens spectabatur, sibique identidem ingeminans, quòd immeritus iam seruorum Dei panem manducaret. Hæc de actione, de contemplatione illa. Præter id tempus quod ceteri ex more institutoque nostro in oratione consumunt; nihil ipse vacui liberique temporis ab occupationibus domesticis nō in oratione ad arā maximā ponebat. Quod orationis studium Deus illi benignissimè repēdebat, tum maximè cùm ad sacrum Christi corporis conuiuium adibat. etenim sub id tempus videbatur tanta cibi illius dulcedine captus, vt præ interno animi gaudio, continentes penè ex oculis lachrymarum riuuli defluerent. Hinc excellens eius obedientia, cùm ad Superiorū voluntatem eius voluntas, non solùm cùm speciatim imperabatur, sed cùm imperium dumtaxat ipse odorabatur, tanquam depressa pondere lanx deferretur. Tantus paupertatis cultus, vt victum ex residuis reiectisque ab aliis sibi pararet, cibos delicatos ac singulares vel in ipsa morbi grauitate respueret, communes expetens; vestitum verò recentem non admitteret, trito & obsoleto contentus. Tranquillitas animi suæque voluntatis cum diuina consensio ea, vt modò per se, modò per alios Deum oraret assiduè, vt nullo aut periculo aut dolore excepto pro sua secum ageret voluntate. ad quam sic suam aptarat alligaratque voluntatem, vt in extremis fere rogatus, an quidquam, quod vim leuaret morbi desideraret; nihil præter Deum, respondit, eiusque conspectum. cuius ita ardebat amore, vt toto biduo triduóve antequam moreretur, illa eius vox solùm exciperetur, Ametur Deus, Christus eiusque sanctissima Parens, laudetur. qua in oratione excelle-

excessit è vita. Hoc eodem exeunte anno, Franciscus Moscosus, nobilibus parentibus natus, nostríque Ordinis amantissimus, obiit, cùm vnum in Societate egisset annum. Hunc parens præ ceteris charissimum habebat filium: quippe qui natu maximus ei erat in patrimonio successurus. parens tamen explorata de filij in Societatem ingressu voluntate, non solùm liberam concessit libertatem; sed vltro ipse Hispalim ad Prouincialem adduxit, apud quem filij partes egit parens, vt in Societatem reciperetur. Receptus ita crebra humilitatis & mansuetudinis præbuit exempla, vt ob eas virtutes Deo iam & hominibus acceptissimus videretur; iam meritus, quamuis nondum vnum tirocinij annum egressus, ad æternam vocari felicitatem. Lenta illum inuasit febris, ac sine remissione tenuit. qua vt leuaretur (quippe dignissimus longissima in Societate vita) Superiores de medicorum sentẽtia, ad patrium solum, retento tamen Societatis habitu remiserunt; vbi crebras diuturni morbi molestias, læto tamen sustinuit animo: nec virtutũ, quas non modò ratione, sed & vsu cognitas habebat in tirocinio, in paterna domo oblitus est. In ipso patriæ vrbis ingressu enixè egit cum patre, vt in valetudinario publico inter ipsos mendicos se videlicet iam pauperem decumbere curaríque pateretur: in quo cùm nihil proficeret, illud tamen impetrauit, vt antequam ad paternam deferretur domum, tantisper apud pauperes in xenodochio commoraretur. quo vno prægustatu scilicet æquior ac lætior perrexit ad suos. Iam moriturus parentem obtestatur, vt se vita iam functum, quoniam id se pauperem non dedeceret, in valetudinario pauperum, quod nomen habet à Misericordia, & sepeliri, & funus pauperum ritu ex corro-

gata statim pecunia curari omnino æquo animo ferret. Parens vt tam intenso paupertatis amori morem gereret, sæpe illum admonebat, animaduerteret se paterna quamuis in domo velut vnum è Societatis pauperibus tractari; proinde ne postulare grauaretur, vt pauperes assolent, amore Dei quidquid sibi opus videret. qua oratione mirificè lætatus, ad omnia officia, quasi non sibi, sed Deo aut Dei caussa sibi impenderẽtur, Rependat tibi Deus, referebat. Nec in postremis habuit obedientiam. à parentis quippe dicto, cui pro Rectore parebat, numquam re vlla deflexit: si vexatus febri potum maximè sitiebat, nolebat nisi ex parentis præscripto, & quantum ipse præscripsisset haurire aquam; adeò vt quarta ante mortem horæ parte, hoc idem vt aquæ modum designaret contenderit à Patre, ne forsan ipse ardore sitis modum excederet. cui cùm pater gratificandi studio designasset, & ne modum exiret, speciatim præscripsisset: Ne isto pater, inquit filius, vtare verbo. sic enim sum edoctus ad parendum scilicet significatam quocunque modo voluntatem imperantis satis esse debere: qua in oratione, cum primis vita quàm obedientia destituit, factum videlicet obedientem vsque ad mortem.

Collegium Marcenense.

DIES Circumcisionis incarnatoque Verbo sacri, ille communi Societatis caussa, hic proprio huius Collegij, quàm maximo sunt apparatu pietateque celebrati: quos sua etiam præsentia Excellentissimus Dux Ducissaque de Arcos cum filiis ac generis suis cohonestare voluerunt. Dies verò Bacchanales longè alio ac vulgò solent transpetacti. propositum est propalàm Sanctissimum

Christi

Christi Domini corpus, exquisito templi ornatu, cantu vocum tibiarumque resonante, quo inuitamento, vel his rebus insueti singulari tenebantur voluptate. Magnificare omnes ac prædicare præclarum Societatis inuentum, quo ab insania eorum dierum ad modestiam homines sanitatemque reuocarẽt. Conciones per æstatem, quo tempore multi hic peste cadebant, tum matutinę tum vespertinæ crebræ fuerunt, ad animos quos insolitum pestilentię malum terruerat, confirmandos; sed vespertinæ crebriores, à quatuor aut quinque de nostris inuicem, magno auditorum numero habitæ. Cùm vel à suis ægroti deserebantur, nostri eis, aut xenodochio, aut custodiæ publicæ accersiti non defuerunt, in magna præsertim paucitate. Calendis Octobris, quod iam diu optauerat hoc opidũ, absumpta iam peste, Humanitatis ludus apertus est; iustam auri vim, ex qua annui quadringentorum circiter aureorum reditus conficerentur, ornatissimo Licentiato Gundisaluo Fernandez, & honestissima sorore eius Domina Anna Suarez, vt iuuẽtuti Marcenensi prodessent, conferentibus: quamquam ad hanc summam reditus adimplendã ornatissimus conuentus Marcenensis, aliique priuati non pauci aliqua etiam ex parte iuuerint. Initium etiam factum ab oratione quã magister habuit Humanitatis, pręsentibus Excellentissima Ducissa de Arcos, Comite de Luna cum clarissima vxore; vtroq; item conuentu Ecclesiastico & laico, tum multis Religiosissimis viris Dominicanis, Franciscanis, Augustinianis, rem omnibus mirificè commendantibus. Argumẽtum orationis commune, litterarum videlicet studium cum pietatis studio coniungendum, verùm propriè noueq; tractatum, placuisse orationem, tum multa & varia poëmatum gene-

ra variis condita linguis, quibus pendentibus theatrũ decorabatur, tum secundus rumor & acclamatio significauit. Proximo die doceri cœptũ, non exiguo auditorum numero: quippe ex duobus ludimagistris omnes ferè auditores ad nos se protinus contulerunt, vno ad nos suos vltro deducente, altero perparuulos apud se retinente: à quibus non multò pòst desertus est. centum iam & quinquaginta censentur sub duobus magistris, ea indole ac docilitate vt non difficilè regantur: nam, etsi initio timebatur imperij forè impatientiores, magistrorum tamen consuetudine ita sunt mansuefacti, ac veluti cicurati, vt nullis siue litterarum siue pietatis officiis repugnent. quod adeò mirum accidit populo, vt gratias Deo agant immortales, quòd tam breui tanta sit facta morum commutatio. In doctrina autem tanti tam breui spatio fuere progressus, vt hic sit omnium sermo consentiens, plus apud nos per quadrimestre spatium profecisse, quàm per biennium apud exteros. Communiones auditorum ferè omnium hoc anno, ædificationis ergò frequentiores fuere. Litaniæ Beatissimæ Virginis octauo quoque die magno vocum concursu atque concentu decantatæ. Virgineus circulus piè recitatus singulis diebus, apposita breui mysteriorum commentatione semihoræ spatio, omnia cum fructu animorum non pœnitendo. Si, vt posita sunt initia, sic cetera consequuntur; spes iam nunc se nobis ostendit, gymnasium hoc non ex infimis prouinciæ summorum.

Collegium Xerecense.

PRÆTER vsitata Societatis munera, quæ singulari sunt exculta feruore, magno fuit exemplo in maxima nostrorum paucitate (vix enim decem numera-

numerabantur) duos extitisse dignos Societatis nostræ spiritu, qui eo tempore, quo pestifera ciuitatem lues tenebat, perspicuæ se morti deuouerent, atque in media contagij pericula sine vlla se obiicerent cunctatione: vnus vt corporibus, alter vt mentibus mederetur, insignem fecere omnibus admirationem; cùm ceteris ferè præter paucos recusantibus, ipsi omni abiecta formidine, sine humanæ spe mercedis, infatigabili caritate seruierunt. quindecim tamen diebus postquam xenodochium ingressi sunt, qui aderat ægrotantibus à confessionibus, peste captus interiit. Antonius Sanchez is fuit, cuius audito nomine, tota hæc prouincia singulare sui vincendi exemplum audire videbatur. hic à suo in Societatem ingressu, acerrimum ac perpetuum sine vllis vnquam induciis, bellum sibi suisque cupiditatibus indixisse visus est. cùm se verberibus acerrimè & frequentissimè excipiebat, circùm habitantes & multitudine & crepitu terrebat. in victu ac potu, si quam vel per æstatem capere poterat, voluptatem omnino fugiebat. nouas non in dies, sed in horas sibi incommodandi fingebat artes; cùm rusticitatem simulat, tegit vrbanitatem, in illisque artibus se exercet, in quibus tirones solent. vnam aut altera antelucani temporis horam singulis diebus somno subtrahebat, quam diuinarum rerum contemplationi adhiberet. Parcissimus quietis totum diem, aut animarum saluti, quarum ardebat amore, aut orationi sacræque lectioni tribuebat. digna eius vita, quæ fusiùs atque explicatiùs litterarum monumentis commendetur. Eodem genere mortis periit etiam socius Frater Andreas à Vargas, cuius desiderium ægrotantes ægrè tulerunt. Vixit singulari præditus in omnes caritate, qui è vita prius, quàm à laborantium latere discedere maluit.

luit. Patris funus in æde nostra vniuersæ nobilitatis frequentia celebratum. hæc de nostris. Sodalitates binæ, sancta quadam Hispalensium æmulatione institutæ, clericorũ vna, altera laicorum, virorumq; nobilium, quorum cùm magna sit vis in hac vrbe, quamplurimi vel ad consilium de rebus agendis capiendum, vel ad remedium animarum petendum ad nos assiduè concurrunt. Eminet eorum in assidua Sacramentorum vsurpatione diligentia; in Diuis sorte capiendis, quos sibi patronos in singulos menses optant, præcipua pietas; in concionibus priuatisque cohortationibus audiendis incensa deuotio. Quoniam ex tam exiguo numero, tres, si Collegij Rectorem addas, pestis eripuit, tresque alios quamuis diuina euaserint misericordia, corripuit; ceteris medicorum consultu, totiusque nobilitatis magis iussu quàm rogatu, deserendæ fuere ædes aëre infectæ pestilenti, alioque secedendum, in maximum scilicet prædium, ne totum, vt cœperat, Collegium extingueretur. Vbi dum nostri morantur, ciuitas vniuersa, quæ nostros viderat sua caussa vitæ quasi prodigos fuisse, nullis sumptibus pepercit, quo minus quæ ad victum & vestitum essent necessaria, nostris largissimè suppeditarentur. Multi etiam ex primoribus per id tẽpus, & honoris caussa, & vt si quid nobis opus foret cognoscerent, nostros inuiserunt. Cùm verò nostri vrbem repetebant, vel vt facerent sacrũ, vel vt exciperent confessiones (quod omnibus minimùm festis diebus fiebat) excipiebantur ab omnibus, partim acclamationibus, partim lachrymis, quas amor desiderium q; nostrorũ eliciebat. nec extra vrbem idem laboris immunes. erat enim quam habitabamus villam, mari imminens, quò ingens faselorũ copia confluebat. hîc permultæ ad nauticã turbam exhor-

exhortationes habitæ, detersæ peccatorum maculæ, quæ non erant ritè expiatæ; non paucæ mulierculæ abductæ; aliaque sublata peccatorum irritamenta. Nobis, quòd peste domus nostra laborasset, multa fuit & varia supellex exurenda: cui iacturæ sarciendæ, multi ex ciuibus, alij alio pro sua facultate modo subuenerunt. Litterarium ludum, ne ex ea parte pestilētia serperet latiùs, claudi, auditoresque dimitti publicè iussi sunt. Cùm tamen per pestilentiam, quę semestre durauit, datus est reditus, instaurata studia, tanto maiori auditorum quàm antea, frequentia, vt numquam plures discipulos enumerauerimus. Studia parentum, vt suos ad nos ex aliis scholis filios traducerent, orationes inprimis elegantissimæ dialogusque rei ac tempori accommodatissimus excitarunt. in quo tanto cum actionis splendore suam quisque personam egit, vt qui interfuerint & rem debitis laudibus extulerint, & rationem quam in docendo seruat Societas, ceteris longo proposuerint interuallo. Sacerdotes duo, vnus ex hoc Collegio, alter ex Gaditano, in obeunda Gaditana diœcesi vnum mensem insumpserunt: quorum diligentiæ atque labori ratio constitit fructus non contemnendi.

Collegium Vbedanum.

GVADIXENSIS diœcesis lustrata bis à nostris concionum confessionumq; gratia. nihil quod ad reconciliandos animos, confessionibus etiam totius vitæ permultis, expiandos: rudes, catechesi imbuendos, erroribus penè innumeris ac superstitionibus, quibus obligati erant, expediendos prætermissum. Discordiarum origo camporum erat partitio: inita ratio vt sine animorum disiunctione,

ctione, agrorũ limites signarentur. In vrbe sacerdos quidam ob rumores nescio quos falsos de se temere dissipatos, alterum quem rumorum auctorem suspicabatur, domi suæ, dum lauat, adortus, vulnere afficit letali. eam ob caussam iam diu exulabat à patria. Iniuriæ veniam in patriamque reditum communi omnium acclamatione vnus è nostris impetrauit. Sex septémve annos alij duo sacerdotes amplo de sacerdotio iudicio contenderant. Diuturna lis molestiis impensisque plena, quam dirimere interposita Episcopi Xienensis auctoritas non potuit; potuit eam Deo rem bene iuuante, vnus è nostris sacerdotibus magna vtriusque partis consensione concordiaque, constituere. Vir nobilissimus patratæ cædis insimulabatur, neque inferiori loco occisus videbatur. hinc plurima timendaque mala instabant: nostrorũ tamen operâ factum, ne ex curia Regis præcipuus in hanc caussam quæsitor impetraretur. Solemni diuæ Catharinæ die, à qua & Collegiũ & tẽplum nomen accepit, Episcopus Xienensis, cuius iudicio maximo & liberalitati multum nostra debet Societas; huc ex Vacca profectus nostrorũ rogatu multa cum Societatis commendatione concionatus est. apud nos diuertit pranditque perfamiliariter: peractoque die festo, donataque ea frumẽti vi, quæ aureis sexaginta æstimatur, Vaccam vnde venit reuersus est. Exemplorũ narrationi per Quadragesimam omnis ferè nobilitas interfuit, à qua se verberibus sæuissimè accepertũ interim plurima pulcherrimaq; symphonia psalmum *Miserere mei*, resonante. Ad templi rem sacram trecentorum circiter aureorum accessio facta, quibus varia supellex ad templi vsum perfecta. Nec parum frumenti collatum inopiæ nostræ leuandæ. Templum quod angustius adhuc

latius

laxius deinceps frequentatur, vt iustæ concionis sit capax.

Collegium Malacense.

ETSI de animarum salute præcipuè laboratum; corporibus tamen, quoad licuit, prospectum est. Multi parte æris alieni soluta, parte nostrorum rogatu, à creditoribus remissa, diuturnis vinculis exsoluti: id quod per Natalitia Domini solemne est in hac vrbe. Nec parum sedandis discordantium animis operæ datum. Vnus, qui alteri cædem gladio; alter, qui veneno; tertius, qui vxori machinabantur, à tam nefario proposito deterriti. Vir insignis nobilitate ab altero quoque nobili grauiter est vulneratus, vt ex vulneribus breui perierit. quibus sic noster adfuit sacerdos: vulneratum audiuit adeò, dum integrè confiteretur, Sacramentis muniuit omnibus, iuuit in testamento faciendo; interfectori veniam litteris consignatam impetrauit. à vulnerato dum moreretur non discessit. à quo mortuo, totũ se contulit sacerdos ad remedia concordiæ pacisque inter occisi propinquos & interfectorem adhibenda. Mulier quædam genere Mauritana, quæ in auita religione penè obduruerat, diuina quadam prouidentia lethaliter percussa, à nostris inuisitur: quorum oratione sic est emollita, vt Mahumetana religione penitus abiurata, Christianam libentissimè fuerit amplexa, octo cùm superuixisset dies; Sacramentorum firmata præsidio, speque æternæ felicitatis læta ad Superos emigrauit. Cùm fortè sacerdos de more xenodochium inuiseret, incidit in ægrotum, in quo cùm nulla periculi species appareret, non properanda confessio videbatur: noster tamen sacerdos diuino, vt apparuit, impul-

impulsu, vt confessionem faceret instat. paret ægrotus. cuius obedientiæ fructum cepit, vt spera-re fas est, æternæ felicitatis. nam peracta confessione, intra quartam horæ partem cum vita reliquit.

Collegium Baezanum.

De alieno ære paulatim dissoluendo, quo etiam nunc laborat Collegium, agitur accuratè, tum de ædificatione suburbana promouenda, nostrorum ad tempus habitationi, aliisque vsibus accommoda. Quod ad spiritualia attinet, Circumcisionis Dominicæ die, quàm frequẽtissima concione Episcopus Xienensis in templo nostro concionatus est, tanta amoris significatione, nostri Ordinis commendatione, vt qui ex nostris intererant, tot ac tantas audire laudes sine rubore non possent. Idem cum duobus sacratum virginum cœnobiis vnum esset extra ordinem cõfessarium designaturus, eum esse voluit è Societate. Vnus e nostris, qui iam diu in celebri huius vrbis Academia Theologiam docet, exercitationi Theologicæ, spectante Episcopo, præfuit: cui ita summa in dissoluendis difficultatum nodis facilitatem probauit, vt continuò Episcopus à R.P. Prouinciali summa ope contenderit, ne eam prælectionem ex qua tantum fructus caperetur, aut omitti aut intermitti pateretur. Consuetudo illa per nostros in Academiã inducta singulis nos vt minimum sabbatis sub vesperum adeundi, eodemque die manè saltem confessionis Sacramentũ celebrandi: tum quotidie à prælectionibus domi nostræ ante aram maximam Virgineum circulũ percurrendi, studiosè diligenterque seruatur. Quod mirabilius videri debet, quòd, cùm sub nostra dis-

plina non sint, amore magis, quàm imperio ad eam rem alliciuntur. Huius ciuitatis in B. P. N. Ignatij imaginem, quam Roma allatam R. P. Prouincialis huic Collegio donauit, singularis extitit veneratio. quo die fuit in templo nostro collocanda, tantus concursus factus est, vt nemo ferè ex nobilitatis flore desideratus sit. Accidit autem, vt cùm insigniora ex innumeris, quę in P. N. Ignatij commendationem iam vbique gentium Dei benignitate patrata sunt, pro concione miracula referrentur, tantus fuerit in populo erga B. P. N. Ignatium amor excitatus; vt multi deinde ex omni ordine nouendiales ad P. N. Ignatium preces religiosè suscipiant: nec tamen irritas. Non enim ex iis defuerunt nonnulli, qui sanitatem supra vires humanas recuperauerint. alij effigies ex cera votiuas supra septuaginta circa eius imaginē appenderunt, ante quam etiam quaternę sæpe faces ardere spectantur. Hanc populi pietatem clarissima Episcopi, aliorumque doctissimorum hominum pietas, qui ad effundendas ad B. P. Ignatij imaginem preces sæpe venerunt, vehementer auxit. Nec solùm externis P. N. Ignatij fauor est cognitus, sed domesticis etiam. Vnus erat è nostris Fratribus, qui domestico exercentur labore, adeò perturbatus animo, & à nostra in qua degebat Societate abalienatus, vt nisi relicta aut commutata conquiescere sibi non posse videretur. Multis ad eam animi perturbationem sedandam rationibus excogitatis nihil proficitur. Venit tandem in mentem vni è nostris sacerdotibus, ad P. N. Ignatium extremò confugiendum. Persuadet igitur Fratri, vt vel vnam dumtaxat orationem Dominicam, alteramque Angelicam, ante P. N. imaginem ne grauetur recitare. Ille magis precibus fatigatus, quàm spe vlla remedij, paret consi-

lio. post adhibitam precationem cùm se in cubiculum recepisset, vehementiùs cœpit quàm antea dubitationum fluctibus iactari, adeoque immoderatè, vt eorum vi ceteris dormientibus cubiculo expulsus in domesticos hortos, tacitos ad Deũ & crebros cum lacrymis clamores effundere sit coactus. Hic sese P. N. Ignatius paulò sublimior obtulit, clarissima per noctem luce circumfusus, blandeque & amicè alloquens, persuadensque in Societate perseuerantiam, non frustra preces effusas ostendit. Mirum dictu, sed fide certum. Post eius aspectum, blandamque allocutionem ita subitò perturbatio illa resedit, ac tanta est animi quies consecuta, vt nihil illo quietius aut tranquillius esse videatur. In vocatione verò prima adeò confirmatus, vt P. Rector eiusdemque Fratris confessarius apud Episcopi Vicarium iureiurando testati sint, tam subitam animi mutationem tranquillitatemque miraculo eximi nullo modo posse. Hæc in vrbe. Ad alios populos incolarum numero frequentissimos, vnus ex hoc Collegio missus, alter Episcopum Guadixensem, dum suam lustrat diœcesim, comitatus. vtrobique quàm optari poterat, tam fructuosè laboratum.

Collegium Cazorlanum.

Ex Cazorlano Collegio, quamuis non admodum numeroso, mirum quantum collectum vtilitatis. Præter communia cum aliis Collegiis, singularis fructus extitit ex concionibus multarum anteactæ vitæ confessionum, quæ necessariò fuerunt repetendæ. Scribæ cuidam tabulæ quibus nescio quis aut capite, aut quingentis aureis damnatus erat, se inscio sublatæ sunt, pars ipsum scribam ad pœnam repetebat: sed pars quæ

vicerat caussam, audita in templo nostro concione, totam exiguo pretio pœnam condonauit. Quid de confessionibus scribam, per quas restitutiones multæ factæ sunt, itum obuiam grauissimis malis exorientibus, confirmatæ animę, quæ consolatione indigebant? Homicida quidam, quem delicti atrocitas, metusque patria fecerat extorrem, per vnum è nostris & homicidij veniam, & in patriam reditum consecutus est. Creditor debitorem in iudicio vehementer vrgebat, dum quadringentos & quinquaginta nummos aureos, quos iam diu debebat, sibi persolueret. Iis persoluendis prædia optima, vili pretio diuendenda: sed vnus è nostris precibus creditorem euicit, vt, quoniam aliter ei soluere non poterat, omne æs alienum debitori concederet. Sed longè maior iniuriarum remissio. Viro non solùm per se grauissimo, sed pro munere, quod administrabat, maiori digno veneratione, quidam qui eum capitali prosequebatur odio, alapam spectantibus multis, impressit maximum inde inter duas familias discordiarum incendium timebatur; nisi oportuna vnius è nostris industria continuò extinxisset: qui compositis animis reconciliatisque, ne iudex in eam caussam è curia regia accerseretur, atque vt prolixæ lites impedirentur, effecit. Scholæ duæ latinitatis, vt alias duas, in quibus prima pueri elementa docentur, omittam, numero florent, fructuque excellunt. Ex conuictorio duo nostro Ordini, ex reliquo gymnasio sex aliis se Religionibus addixerunt. Animos auxit auditorum gymnasiique famam, publica Rectoris Academiæ renuntiatio, dialogo celebrata ingentique popularium concursu. Nec minùs celebris studiorum renouatio, quam longa & elegans comœdia, cui argumentum & nomen Pœnitentia

dedit, exornauit. Conuictorum exemplo multum commendationis accesſit gymnaſio, de quorum vitæ ratione, quoniam alias perſcriptum eſt, nunc ſilebo: non tamen de fructibus, qui & plurimi & lętiſsimi quotidie capiuntur. Vnus ex conuictoribus claro loco natus, ab altero & infimo, crebra poſt cõuicia, alapa accepta, inſignem quoque iniuriam accepit. Quid faceret hic honeſtiſsimus adoleſcens, hinc vaniſsimis mundi legibus vltionem, illinc ſanctiſsimis Chriſti præceptis & conſiliis veniam tolerantiamque ſuadentibus? Recenti igitur iniuria, quòd humano videlicet ſenſu fuit occupatus, principio cœpit ſubiraſci: ſed mox exemplo ſibi ſuccurrente, quod de inimicis diligẽdis pro ſuggeſtu heſterna die retulerat magiſter, ad ſanctiora ſe refert; ad iniuriiſque pedes meliore mente procumbens, oblatæ à ſe occaſionis, qui in nulla erat culpa, veniam expoſcit. Iniurius tam nouam obſtupeſcens humilitatem atque patientiam, ſeque ac ſuum erubeſcens factum, ſe viciſsim ad genua prouoluit, veniam audaciæ temeritatiſque rogans. Ex quo ita reconciliati animi ſunt, vt arctiſsima deinde amicitia coniuncti egerint inter ſe. Ex huiuſcemodi facto excellens gymnaſij fama non ſolùm in hoc opido, ſed in alia etiam multa permanat: tum maximè cùm per æſtiuas vacationes, ad ſuos remeant adoleſcentes, tam diſſimiles moribus, vt quamuis perſonas, mores tamen priſcos non agnoſcant. Quod cauſſa ſine dubio eſt, quamobrem non à vicinis modò vrbibus, ſed ab Hiſpania vſque, ipſis etiam è Canariæ inſulis ſuos ad nos liberos parentes deducant, noſtræ curæ diſciplinæque tradendos. Hinc augetur indies numerus conuictorum. Nam cùm ſexaginta hactenus numerati ſunt, quò habitatio pluribus laxetur,

nouum

nouum aliud capaxque duodecim extructum est cubiculum, alteraque domus adiuncta conuictorio coëmpta. Nec minus illustria præbent exempla, qui extra conuictorium per contubernia agunt. Cuiusdam honestæ form æ adolescētis pudicitia ab impudica muliere, dies noctesque oppugnābatur, vt mutare sedes periculi fugiendi caussa in animum induxerit. interim post multas pugnas fortiter feliciterque pugnatas, crebrasque & occultas vitatas petitiones, ad ianuam quadam die solitas intendentē insidias, seque opperientē mulierculā offendit: qua repentè conspecta ita exarsit iracundia, vt manus ab ea abstinere non potuerit. Quo victa mulieris procacitate, ipsa de cetero ab insano illo destitit incepto. De scholis hactenus. ad nostros redeo. Itum ad opidum Villam nouam, aliaque circà opida, à quibus nostri magna beneuolentiæ significatione recepti. In Villa noua plures dies, tum opidanorum rogatu, tum re ipsa postulante detenti. Vir erat perditis imprimis profligatisq; moribus: qui tamen post confessionem, ita superiorem retexuit vitam, vt admirabili fuerit deinceps sanctitatis exemplo. Alter tanta fuit præteritæ vitæ acerbitate doloreque percussus, vt præ lacrymis & singultibus, vix inchoatam confessionem persequi potuerit. Ablata ad dominos redierunt. abolitæ inimicitiæ inter laicum & Ecclesiasticū: & quas priuatus quidam cum suo genero susceperat. quippe is tanto sui generi odio rapiebatur, vt quacunque posset arte insignem suo genero infamiæ notam inurere statueret: cognita tamen temeritate, eam facilè mentem abiecit. Confessionum beneficio, non pauci, qui variis superstitionum erroribus inuoluti, veneficiisque vtebantur, ac nefaria cum dæmone fœdera inierant; talia figmenta omnino re-

liquerunt. In iis fuit vnus, qui labore studioque annuo librum, multis superstitionum obseruationibus refertum composuerat; ac sibi ita persuaserat, eò se iam prouectum, vt eam se artem profiteri posse arbitraretur. multos simili amentia erroribusque imbutos irretierat: sed ad confessionem cùm accessisset, fallacias suæ artis agnouit, chartas omnes minutatim concidit, doctrinam futilem, qua plures in errorem induxerat, apud ipsos retractauit. Per idem tempus quidam non infimo loco natus ad supplicium erat agendus: ad quem nostri, nonnullorum rogatu, accesserunt omnem illi operam præstituri. magnas Deo agebat gratias, quòd tam opportuno tempore in eos incidisset, à quibus tam bene ac scitè in extremo vitæ periculo iuuaretur. Iterum ac sæpiùs reperta confessione, nostrorum sermone confirmatus, ingenti animo, hilari vultu, spe fretus diuina procedebat ad mortem. Circumfusam multitudinem ad diuinorum præceptorum cultum hortabatur suo maximè exemplo; néve vlla ratione diuinum temni numen paterentur. Non caruit sua vtilitate tam incensa oratio sub eius mortem; quindecim collecti sunt aurei, ad sacra pro eius anima facienda. Sub vesperum tam frequenti pompa, tantaque doloris significatione funus eius elatum est, vt clarissimi viri maiori efferri non posset. Altera missio per pagos, quos Bastæ Hoyam appellant, facta est. Vbi permulti ex grauissimis peccatis, in quibus diu veluti sepulti latuerant, exhumati extractique sunt: eamque vitam, quam immemeris turpissimisque criminibus obscurarant, noua alia vitæ ratione illustrarunt. Simultates inter familias integras susceptæ, Deo iuuante omnino restinctæ. Vir ab vxore separatus, iam ipse viginti egerat annos, nec in gratiam cum vxore do-

duorum etiam Episcoporum interposita auctoritate, reuocari se passus est: sacerdotis tamen nostri diligẽtia in caussa fuit, quare pristinis obliteratis iniuriis, coniugalem vterque vitam magna cum pace redintegrarent. multis præterea peccatis vsu iam confirmatis, quin & inceptis pessimis, vel de interficiendo parente, nostrorum opportunè obstitit industria. Pietas in nostros & existimatio spectata est cùm in aliis, tum in vno maximè opidi decurione: qui, cùm adesset dies, quo nostris erat ex hoc opido in alterum commigrandum, voluit nostros pro sua in eos beneuolentia, sanctitatisq; opinione, per nouem milliaria, non pedibus modò, sed nudis etiam comitari. Sed nostri vno ex eius famulis pro duce contenti, eum resumere calceos, domique quamuis inuitum remanere coëgerũt. Alia fecerunt multa inuoluenda silentio, quæ per eos, ad quos pertinebant, vulgare non licuit; licebit tamen qualia, quantaque fuerint, ex superioribus coniectare.

Collegium Gaditanum.

SCHOLÆ, quæ à direptione Anglorum Gaditana imminutæ fuerant, iam in antiquum ferè rediere statum; numero penè pari discipulorum; non minori certè studio & virtutis & sapiẽtiæ. Id quod ciuitas & agnoscit & prædicat. Templũ, cũ rei sacrę audiẽdæ, expiandiq; animos cõfessione, tum præcipuè concionũ caussa, plurimũ frequẽtatur. ex his non exiguus prouenit fructus. Nam multi praua viuẽdi ratione relicta, meliorẽ instituerunt, initio ab expiatione totius vitæ repetito; qui ita de sua conuersione agentes, dictitabant: per nostri videlicet concionatoris os, tamquam per vnius spiritus cælestis os, ad se Deum locutum. Pestilentiæ tempore, qua ciuitas hæc per

quinque menses vexata est, duo ex nostris ad ipsorum curam, non solùm eorum, qui in valetudinario publico, sed etiam eorum, qui priuatim in domibus laborabāt, vltro se obtulerūt. Nihil ad diuinam mitigandam iram intentatum nostri reliquere; cùm diebus festis sacratissimum Christi Corpus spectandum venerandumque proponūt adhibitis, qui per interualla viasque Deum Opt. Max. precarentur. Multi ex Ibernis nauibus quinque in hunc portum ingressis, apud vnum è nostris suæ linguæ peritum, totius anni maculas Sacramento confessionis ritè abluerunt: ex quibus bini per eundem sacerdotem, hæresi abiecta, Euangelicam lucem respexerunt. Allata nobis ex Indis ingens, aureorum videlicet nongentorum, eleëmosyna regium beneficium in hoc Collegium. quæ pecunia & pro materia ad partem domus ædificandam coëmpta, & pro exiguo ærario lieno expensa. accesserunt etiam ad eandem ædificationem quadragintaquinque, & ad templi cenatum tercentum aurei.

Collegium Trigerense.

VT in profectum spiritalem impensiùs nitterentur, omnes P. N. Ignatij commentationibus per hebdomadam minimùm vacarunt. vnde maximus ardor ad proximorum salutem procurandam, tum confessionibus audiendis, maiorem quam antea frequentia; tum concionibus & domi & foris habendis, quæ non exiguum fructum peperunt. Excursiones ex hoc Collegio ad vicina opida, tam multorum, quàm paucorum dierum crebræ & fructuosæ factæ. Non parum rem spiritalem iuuit pestilentiæ metus, quæ iam multa ex circumiacentibus opidis inuaserat, vt hominum

minum ſtudia ad repetendam cum Deo gratiam excitarentur, nec finerent iubileo fruendi miſſionibus noſtrorum conceſſo occaſionem elabi. His de cauſſis confeſſiones longiſſimi temporis iterandæ fuerunt, illorum maximè qui peſſimo cum exemplo peſſima vitæ cõſuetudine detenti erant: pacificandi animi grauiſſimè diffidentium, non in præſens modò, verùm in poſterum radicibus diſcordiarum euulſis. Qua in re excellens illud, in opido Cartaja, ſub ipſam de condonandis iniuriis concionem, triginta ampliùs honeſtiſſimas feminas, quæ iam diu mutuis ardebant odiis, in mediam proceſsiſſe concionem, aliam ab alia iniuriarum veniam exorantes. Quod exemplum viri quoque ſecuti, ſe vltro ad inimicorum pedes rem populo ſpectante, ſupplices abiecerunt. Necnon ad clericos pertinuit hic labor: ſi qui enim mutuas inter ſe exercebant inimicitias, eorum animi reconciliati ſunt. Sed in ceteris miſsionibus nõ obſcurior illa fuit, quæ facta eſt ad opidum Gibraleon. Nam poſt obitum Excellentiſsimi Ducis, opidanorum animi grauiſsimis inter ſe diſſenſionibus agi cœperunt, vt alij in alios non ſine maximo animorum periculo inquirerent. Huic naſcenti malo in tempore occurſum, nec priùs deſtitum, quàm opidani omnes perſequendi iniurias animum exuerent, & ad priſtinam pacem & amicitiam, nouo quodam ſtabiliendam vinculo redirent. Huius magnitudinem beneficij ex mali depulſi grauitate metientes, & plurima præterea bona, quæ per noſtros acceperant, recognoſcentes, in omni loco atque ſermone tam ſingularem gratiam prædicare, crebroque vſurpare non deſinebant. Fauet his populi acclamationibus Excellentiſsimus Dux, qui patri nuper mortuo, in ditionem ſucceſsit: qui cùm ex populis ſuæ ditionis

tam vberem colligi messem per nostros videt, non potest non esse in nos optimè animatus, atque eorum consuetudine capi atque detineri. euocat eos frequenter, sua cum eis consilia communicat, de eorum consilio permulta libenterque facit, vtque eis ad confessiones quàm frequentissimè potest. Magna sunt hæc in iuuene præsertim, sed maiora, si consideremus per Principum gratiam facilem ad subditorum animos Deo conciliandos aditum potesieri.

Residentia Guadixensis.

IN discordijs componendis eminuit nostrorum labor. Iam supra decenniũ diuturna lis inter duos nobiles ac potentes magna totius ciuitatis perturbatione, immodicisque sumptibus nutriebatur: res tamen ita constituta est, vt meliùs constitui ex omnium sententia non potuerit. Nam cùm antea inter se sibi ipsis colloquio interdixissent, multa iam deinde inter se familiaritate agunt. Quidam non vulgaris notæ ab altero ita grauiter fuit vulneratus, vt interierit ex vulnere. qui nostrorum hortatu non solùm inimico condonauit iniuriam, sed ne post mortem suam heredes iniurias persequerentur, disertè impenseque commendatum reliquit. Ex duabus missionibus non parum frugis perceptum. Altera fuit ad pagos, villasque per montem sitas: quarum incolæ doctrinæ Christianæ lumine vehementer indigebant. Rudes eorum mentes necessaria Christianę legis capita edoctæ, peccatorum sordibus purgatæ. in his atque alijs sesquimensis abijt fructu copioso Altera fuit suscepta cum ipso Episcopo Guadixensi, cùm suam ipse diœcesim inuisit. quam lustrationem indicit voluit esse missionis: neque aliter se ipse gerebat atque

atque vnus è nostris. confessionibus enim rusticanorum, vt nostri solent, operam dabat. puerilem pompam comitabatur; pueros ad accinendam doctrinam ipse canens inuitabat. quibus rebus facilè significat, quanti instituta moresque nostræ Societatis faciat, quando ad ea ita se accommodat, quibusque in rebus vera sita sit auctoritas ac maiestas, ostendit. In hac residentia ad superos abijt P. Petrus Bernalius multorum annorum in Societate, quorum non minimam partem in gubernando consumpsit, dum in prouincijs Bætica & Aragonia versatus est. exemplum habitus lenis & moderati regiminis magno cum subditorum profectu, & voluptate parendi: quale nostræ describunt & exigunt constitutiones. Excessit quamuis non immaturus, magno tamen cùm ciuitatis Guadixensis dolore, tum etiam totius prouinciæ singulari desiderio.

Collegium Astigitanum.

NOstri præcipuè in docendo laborant, non sine fructu: nam ex nostro gymnasio non pauci se ad alias Religiosorum familias cōtulerunt, ex quibus etiam quatuor nostræ Societati nomen dedêre. Trecenti circiter ad nostras ventitant scholas, quorum primi ad humaniores litteras, alteri ad Philosophiam, tertij ad conscientiæ rationes informantur. cuncti pari amore, studioque & virtutis & sapientiæ tenentur. Iuuant admodum eorum in litteris profectum variæ varijs in classibus Academiæ. Drama tamen exhibitum de incarnatione Verbi, elegantia plenum & eruditione, adolescentum studia mirum in modum incendit. Insignis nostrorū amor in proximos ex studio singulari, quo meditationibus illustri cum fructu vacarunt, emicuit.

Nemo

Nemo tempore peſtis noſtros deſiderauit vouuitque, cui non continuò adeſſemus. Templi angustiæ locum concionibus non præbent: quam iacturam familiares de rebus ſpiritualibus colloquiones, tum forenſes exhortationes multitudine compenſant ſua. Carcer publicus frequēter adiitur, xenodochia viſuntur. Pacificationes cùm multorum, tum duorum potiſſimùm, qui iam per decennium capitali inter ſe odio diſſidebant, omni ſuae ope procuratæ. Clericorum Sodalitas paucis antè menſibus erecta bellè procedit, cuius fructus incerta ſpe plurimus eſt. non defuerunt etiam, qui ſe apud noſtros ſpiritualibus commentationibus expolirent, totiuſque anteactæ vitæ maculas confeſſionis Sacramento delerent. quæ omnia ſingularem huius ciuitatis in noſtrum Ordinem amorem pepererunt, quem eleëmoſynæ etiam non ſpernendæ teſtantur. hæ frumenti maximè, oleique fuerunt altera centum aureorum, qui in duobus pro re ſacra facienda calicibus, & altero poculo ex argento affabrè elaborato pro aqua communicantibus miniſtranda inſumpti ſunt. ſigna præterea lignea, auroque tecta Sanctorum reliquijs aptè decenterque reponendis piorum ſunt eleëmoſynis abſoluta.

Collegium Fregenalenſe.

COnciones cohortationeſque noſtrorum, quantum in templo noſtro, tum in alijs crebræ fuerunt, duo maximè attulerunt emolumenta: quibus & Sacramētorum vſus, qui iam ferè nullus erat, reſtitutus eſt, & obſcena per vias concinendi conſuetudo penè ſublata; proque obſcenis honeſtiora, magiſque pia pueris ſubminiſtrata, quæ memoriæ mandata celebrent cantu. Ad eaſdem conciones partim referendæ multæ, magnique momenti

pacificationes. Inter Cœnobitas Gubernatoremque huius oppidi magnæ molestæque discordiæ vigebant, vt ad manus ventum fuerit; quòd vnus nimirum, qui ad cœnobium, tanquam ad asylum, patrato scelere confugerat, per vim contra cœnobij iura à Gubernatore fuisset extractus. Lis de immunitate tuenda diu sub iudice fuerat, diuque templorum aditu omnibus interdictum. Nostri tamen effecerunt, vt lite dirempta, animisque Cœnobitarum & Gubernatoris redeuntibus in gratiam, omnibus ad sacra deinceps frequentanda liber aditus pateret. Vir honesto loco natus ab altero impari conditione, media luce medioque foro, malè fustibus acceptus. is quoniam multis opulentisque florebat propinquis, tum sponte sua, tum eorum suasu, statuit, vt famæ consuleret, amissam famam lite repetere, iudicioque persequi. Huic consilio atque animo se nostri opposuerunt, resarcitaque amissæ iactura famæ, animos dissidentium nouo quodam amicitiæ vinculo deuinxerunt. Inter alias duas familias vltro citroque iactata conuicia, multorum origo malorum, vt cedes, quoniam iam manus conseruerant, metuerentur. Hæc quoque impedita illico mala. Nam cùm vnà in Collegio nostro conuenissent, petita vtrimque & vtrimque concessa pace, mutuoque spectantibus multis confirmata complexu iram finiuerunt. Non solùm ad Fregenalenses, sed ad Lerenense oppidum quoque, vbi iudicium de rebus ad fidei Christianæ sinceritatem attinentibus habetur, nostrorum se porrexit labor. Eò ab Inquisitoribus acciti nobilem quemdam Mahometanæ legis doctorem, qui absurdissima suæ legis in his terris dogmata dissiparat, ad nostram conuertendum religionem susceperunt. Multa faciunt, multa conantur, dum à suis hominem errorum tenebris extrahunt. initio frustra: sed

nihil

nihil vbi diuina adest gratia, non superabile. Nostris non desistentibus, diuina tandem illi oborituꝫ lux Christianæ legis; quę ex eius animo omnes dubitationum nebulas, errorumque caliginem dissecit, mortemque attulit, vtpote iam Catholico tranquillissimam. Sodalitas nominis Iesu, quam vnus è nostris instituit, inueteratam iurandi consuetudinem, quæ altissimas iam egerat vetustate radices, iam ferè penitus extirpauit. Secundus hic annus est ab scholarum conditione, haud paulò felicior, & auditorum numero & fructu: ternas enim quaternasue litterarias exhibuerunt actiones, tum pro varijs Academiæ magistratibus creandis, tum pro die sanctissimo Christi Corpori sacro celebrando. has non modò multitudo, sed multo magis elegantia atque varietas poëmatum, commendarũt. scholisque recèns veluti natis non parum auctoritatis opinionisque apud externos attulerunt. Eodem hoc anno vertente, quoniam idonea atque matura ingenia visa sunt, Philosophiæ cursus inchoatus, &, vt principia se dant, non cum incerta maximi spe fructus. Nostrorum ad Xerenzes, cognomẽto Nobiles, aduẽtus optatissimus lætissimusque fuit. Iam diu enim illos nostrorum tenebat desiderium; nec minùs nostris in optatis erat hæc missio. Missi duo sacerdotes, vnus à confessionibus alter à concionibus, omniumque optatis respondit cumulatissimè fructus. Concionatum est quatuor in templis celeberrimis huius vrbis ingenti auditorum numero, maximeque nobilium (quorum sexcentæ circiter numerãtur familiæ.) Ad sacras et iam virgines trium monasteriorum cohortationes extra ordinem habitę. Puerilis ętas vespertino tempore instructa catechesi est, tanta ipsius alacritate parentumque gaudio, vt tam laudabile institutum non potuerint non miris ad cælum laudibus effer-

re.

re. Puerorum verò tanta frequentia fuit, vt separatim à puellis docendi fuerint. quę res, quippe noua, omnes rapuit in admirationem. Ad plateas deinde nostri non semel processerunt duplici puerorum ordine: præibant ipsi cantu, pueri excipiebāt: præaltæ cruces præferebantur insigni ornatu ad venerationem pompæ ascisendam; quas Parochi ad tam Christianum vsum libentissimè obtulerunt; quinimmò ipsi vltrò comites se nostris adiunxerunt. omnes quotquot ad ianuas, ad fenestras, ad forum procedentes, ad tam gratum spectaculum accurrerunt, vix dici potest, quantam ex eo voluptatem hauserint. vbi postquam aliquid temporis quærendo respondendoúe de re Christiana datum est, addebatur concio non alieni argumenti: quippe de ratione instituendæ confessionis, de comprimenda iurandi licentia, alijsque id genus perne-cessarijs. Quæ conciones ita populum excitarunt, vt mirabiles sint consecutæ conuersiones. confesionum verò tantus numerus, vt generales dumtaxat supra ducentas nostri recensuerint. Monialibus etiam datæ aures, etsi omnibus per tempus nō licuerit. Carceres inuisi: qui detinebātur conscientiæ vinculis, per confessionis Sacramentum, expediti, ad cęleste Christi corporis conuiuium accesserunt, vno de nostris faciente sacrum, altero apposita concione ad communionem animos præparante. Hæc ad tempus; illa verò perpetua, vt de cætero quoad possent, animarum bono prospicerent. stabilita consuetudo, vt pueri diebus festis, ad forum simili pompa similiqúe doctrinæ Christianæ cantu prodirent: quam curam pius in primis sacerdos magistriqúe elementarij susceperunt. Hæc & alia adeò grata nobilibus acciderunt, vt de excitando Collegio inter se & cum Patribus egerint, ad eamque rem non exiguam aureorum summam iam

tum

tum obtulerint. Altera fuit missio ad Zafram, aliq̃que tria oppida Excellẽtissimi Ducis Ferienſis, cuius res præcipuas, quippe communes cum superiori missione, prætermittendas duxi. Earum magnitudini hi fidem facient cùm omnium, tùm duorum agrestium viri inopis ac feminæ, nostrorum discessu, sermones. ille cùm nostris haud procul ab oppido incidisset obuius, Abeãt, inquit, felices diuino ducente numine, serui Dei, quos bonus ipse Deus ad nostrarum animarum salutem his attulit terris, nec nostri in perpetuum obliuiscantur: imò iterum ac sæpiùs nos reuisant, qui nostrarum animarum salutem quæsitum veniunt, præterea nihil. cui cùm Pater memoriam curamque Virginei circuli singulis diebus recitandi commendaret impensè vsque ad mortem, subiecit, Pater, vsque ad mortem. quæ quidem verba tanto spiritus ardore geminabat, vt in eo illum Euangelicum senem Simeonem te diceres intueri. Ac ne Annam hic etiam desiderares, in ipso quoque discessu, pia quædam femina, eodem quo altera studio extollens vocem, eadem ferè quæ senex verba repetijt, immortali Deo tales agebat gratias, quòd nostrorum aduentus, se vidente atque fruente, oppido suo contigisset. Zafrenses accuratè etiam agunt de erigendo Collegio, quam ad rem septingentos aureos in singulos annos habent destinatos, à morte religiosæ feminæ, quos inductu & hortatu vnius è nostris, fratris sui, viua etiamnum nobis testamento legauit: quos reditus Excellentissimus Dux Ferienſis augere volens, quingentos alios in singulos annos promisit, habetque à Sanctissimo Patre Clemente sacerdotium promissum, quod singulis annis aureos reddat millenos.

Sem-

Seminarium Anglorum Hispalense.

SEPTVAGINTA hoc anno Seminarium hoc aluit, si nouem ex Societate non excipias. ex eis vnus, quem singularis virtus silentij, cura studiumque se vincendi commendabant, iam ad diaconatũ cooptatus peste consumptus est. Spiritalis res apud ceteros non iacuit. nam Roma Anglicani Collegij consuetudo se vna diuerberandi translata huc, singulari omnium consensione recepta. omnes ferè deinde spiritualibus B.P.N. Ignatij commentationibus se dederunt, semel per sanctissimi Christi Domini Aduentus ferias: iterum paulò antè quàm se ad iubileum potiundum confirmarent: quod superiore anno vniuersæ Ecclesiæ concessum, proximum summus Pontifex omnibus Anglis qui adire Romam non potuissent communicauit. Nec propterea litterarum refrixit ardor. vnus id ostendit ex sacerdotibus, qui peracto Theologiæ cursu Theologicas theses omnium acclamatione egregiè defendit inde per spirituales exercitationes ad Anglicanam expeditionem præcipuè comparatus eò proficiscitur, ea præterea mente, vt, cùm res admodum necessarias expediuerit, in Societatem ingrediatur. qui vna cum aliis sacerdotibus, qui ex Collegio Romano missi sunt, die tandem Virginis assumptæ Londinum appulerunt. In vnius locum viginti alij variis ex seminariis, inter quos quatuor proximè ex Anglia, Hispalim conuenere. Hi omnes vno excepto, altero tamen adiuncto, Philosophiæ cursum inierunt. at ille exceptus inchoatam Theologiam pergit audire. Ex horum nu-

mero nonnulli in medio itinere ab hæreticis capti Londinum reuocantur, vbi per quatuor menses in custodia publica detenti admirabili constantia religionem Catholicam profitentur publicè. inde partim propinquorum gratia, partim pecunia erepti, iterque per mediam Galliam Hispaniamque pedibus emensi, frequentisque in tam longo itinere perpessi labores Hispalim aliquando tenuerunt. vnus tamen ex itineris difficultate in morbum incidens Vallisoleti, suum diem obiit. Sacerdotibus autem Anglis, qui cum nostra Societate in hoc seminario versantur, materia non defuit de suis aliisque nationibus bene merendi. ad eos enim quippe multarum permultarum linguarum præter Anglos, Gallosque, Itali aliarumque nationum permulti, qui in hac vrbe negotiantur, Sacramẽtorum gratia confluunt. quos eos etiam qui in custodia tenentur ex Anglis, conuisunt, confessiones eorum exaudiunt: aliquos item cum Ecclesia reconciliant: aliis denique in extremis adsunt. ac propter hæc ciuitas Anglorum seminario fauet: quorum res insigni fouet liberalitate, & quoad potest promouet. Nam cum nullos id seminarium perpetuos reditus habeat, quem suprà iniuimus alumnorum numerum in eleemosynis commodè sustentat. Vnius tamen ciuis in hoc seminarium pietas inprimis eluet: is cùm pestilentia captus mortem vicinam suspicaretur, Rectorem accersit in tempore, admonet, se dum valeret, hoc seminarium suorum bonorum, quorum summa erat vigintiquatuor millium aureorum, heredem instituisse, seque in eadem etiamnum perstare voluntate; nullaque ad id re impulsum, nisi quòd probè intelligeret quantum hoc facto diuinæ gloriæ obsequium exhiberet: sed placuit diuinæ bonitati tam egregiam

giam voluntatem restituta valetudine longioreque vita partim compensare.

Residentia Antiquerensis.

PRÆTER ea ex quibus singularis fructus redundat in elementaria puerorum gymnasia, litterarum ludum, publicas custodias, xenodochia, destitutam plebem, ordines etiam clericorum, de quibus superiore anno, hoc anno speciale fuit, quod ad augendam Sacramētorum frequentiam, quæ hactenus in hoc opido iacebat, plurimum valuit. Sæua item hanc ciuitatem vt alias depopulabatur lues: tentata remedia in cassum multa. nobis visum, tam oportunam promouendæ in ciuitate deuotioni viam non prætereundam. quare senatui suadent, vt quando alia multa extinguendæ pesti remedia adhibuerint minimè ex sententia, indicerent nunc in certum diem communionem, quæ quàm maximè posset senatorum frequentia celebraretur. Non dubium quin & reliqua ciuitas tam illustre sequeretur exemplum, & diuinum Numen, quod iratum hactenus cognouissent, hoc mitigatum obsequio aduersus hanc ciuitatem propitiaretur. Non displicuit senatui tam salutare consiliū: ast, vt Patres monuere, purgatis primò animis confessione omnes vnà senatores in celeberrimo vrbis templo se sacratissimo Christi corpore refecerunt. quo exemplo adeò est vniuersa ciuitas inuitata, vt nemo ferè ex omni eius ordine opificumque collegiis fuerit, qui non pronus ac libens senatorum exemplum imitaretur. Cessit hoc in non vulgarem Societatis ministeriorum nostræque industriæ commendationem: atque huic potissimùm remedio, quòd pestis non ingrauesceret, sed omnino penè re-

mitteret, omnes proculdubio vno ore tribuerunt. Ceterùm illud faciendum pluris, quòd ab hoc ferè iam tempore (id quod nostri imprimis operabant) constituta videtur & stabilita Sacramentorum vsurpandorum consuetudo.

Missio.

NOSTRI in opido Coria, quod primùm in[illegible] voluerunt, suam operam non exiguo cum fructu posuerunt. Ac primùm qui concionatoris munere fungebatur, doctrinæ semina per audi[illegible] rum animos, qui iam diu inculti ignauiæ squallebant concionibus dispersit: qui bene[illegible] concepto diuini calore spiritus in frugem la[illegible] mam inualuer. Confessiones pleræque totius [illegible] tæ fuerunt, nec pauciores virorum quàm mu[illegible] rum. confitentium verò tantus ardor, vt mul[illegible] suam prætermitterent vicem, tum manè, tum [illegible] speri ad templum ventitarent. Eorundem tan[illegible] multitudo, vt eis audiendis septem ad cle[illegible] dram horas maturinas impenderent, à prand[illegible] verò quantum ad initam bene notam tempo[illegible] restabat. post confessionem cælesti excipiebant[illegible] conuiuio. hac ferè ratione, quoniam negot[illegible] dies (aliud enim tempus non vacabat) dandi [illegible] cessariò confessionibus erant, iisdemque die[illegible] opidani ad agrorum culturam ituri, ne lab[illegible] stipendio frustrarentur, postquam iam con[illegible] erant, statim à clericis ad id munus paratis C[illegible] sti corpore pascebantur, exiguaque tempori[illegible] ctura, magno tamen animorum commodo [illegible] suum quisque opus dimittebantur. Quàm ac[illegible] seriò & quanta cum pœnitentia peragerent c[illegible] fessiones, illud facilè declarat, quòd quæ vix [illegible] post confessionem adducuntur vt faciant, [illegible]

confessionem præstare diligentissimè occupant. nam multi quos familiaris rei angustia à restitutione liberabat, quamlibet magno cum incommodo fecerunt restitutiones. alij iniuriis affecti, vltro ad iniuriam inferentes adierunt, & petentes veniam, & offerentes. Vir erat nobilis, qui in hoc opido procurandi fundi causa degebat, perniciosa tamen vitæ licentia: quippe quem potentiorem, ac præ se ceteros contemnentem, nemo admonere liberè audebat. Hic, nostrorum rogatu, consilium mutauit, sedesque cum Hispali, iureiurando affirmans, se nunquam ad id opidum, quod liberioris sibi vitæ præberet occasionem, posthac rediturum. Fausta hæc, illud tamẽ infaustum. Post discessum defertur ad nos, mulierem quandam, quæ irrito conatu ad confitendum accesserat, simul ac discessimus, extinctam adeò celeriter, vt moriendi celeritas vsum illi Sacramentorum præsidiumq; sustulerit. Res omnibus, sed nobis inprimis peracerba, arcanoque Dei iudicio reseruanda. Hinc ad opidum proximum transilierunt. quò cùm ad explorandum Parochi animum litteras præmisissent, ad impediendum quàm adiuuandum propensiorem offendunt. moras obiectabat, impedimentaque multa, exiguum confiteri volentium numerum, & remotos a confessione animos, aliaque id genus. At nostri harum non ignari artium, diuino freti Numine, die Dominica, prouecta iam luce, opidum ingrediuntur, signoq; quàm primum dato vocari omnes ad concionem iubent. Concionatur manè noster, concionatur vespere incredibili frequentia, & opidanorum applausu. nec fefellit conatus. Vix vllus postea repertus, qui non confessione conscientiæ maculas expiasset, & Christi se corpore refecisset. Parochus verò cùm rem aliter at-

que ipſe prædixerat contigiſſe vidit, iam alios
noſtros domum ſuam beneuolè excepit: apud
quem, dum cõfeſſionibus concionibuſq; ſit ſam
hebdomadam vnam detenti ſunt. Hic etiam ma-
ior longè numerus virorum, quàm mulierum ſa-
cramenta vſurpauit, qui ne vice excluderentur
ſua, impranſi multi vſque ad veſperum permanſe-
runt confeſſionum fructus, ſecundùm vota. Inter
huius opidi gubernatorem alterumque locuple-
tem inprimis & honeſtum ardebant odia, quo-
rũ finis nullus oſtẽdebatur. Ceterùm audita con-
cione gubernator, ſuæ dignitatis oblitus domum
alterius ſponte adit ad colloquium, quo caruerat
& ad familiaritatem inuitat, nec vllum amicitiæ
prætermiſit officium. Similes etiam inter tres ec-
cleſiaſticos ſimultates exercebantur, quibus com-
positis facta publicè reconciliationis ſignifica-
tione ad eoſdẽ tres ſenſim verba ſunt facta, quæ
videlicet inuiſa Deo, gregique perniciosa Pastō-
rum inter ſe diſceptatio atque diſcordia. Que-
las deinde ſuas quiſque proferre iuſſi, omnis fe-
rat de fortunis contentio, eoq; difficilior, ſed De-
tandem duce tota ſublata, cùm de noſtrorum con-
tentia de ſuo quiſque iure aliquid conceſſit. In-
iocandum, vnus alterum præter voluntatem
percuſsit, vt ex vulnere perierit mater occiſi do-
ris acerbitate furens, aures totius populi pre-
obtuderat, ne eò adduceretur, vt homicidæ qui-
uis per imprudentiam ignoſceret. noſtri tem-
quoque fortunam voluere. prætextu conſolā-
nis mulierem inuiſunt, ſed primò difficilem
acerbam: haud multo pòſt mitigatam magis
tioneq; delinitã non ſolùm ad veniam addu-
ſed ad peccatorum etiam expiationem, Chri-
que corporis communionem. Tam in hoc q
in ſuperiori opido ſumma rerum ignoratio

borabatur: vix enim erat, qui Sanctissimę Triados mysterium, aliaque ad salutem necessaria probè teneret, an incuria discentium, an docentium? in qua caligine dissipanda non parum est, tum concionibus, tum priuatis collocutionibus insudatum. Hoc opido lustrato, ad Ranculam paulo frequentius opidum nostri procedunt, vbi simili labori non dissimilis respondit fructus. Hoc amplius, quòd magis hic vigebat confessariorum inopia. Fuerat enim illis Parochus adeò infestus & inuisus, vt præ odio pænè ad parandam illi necem viam obsederint, diebus verò festis Sacro confessioneque carere mallent, quam illius ferre conspectum. Huic autem paulò antè quam nos venissemus demortuo alter commodioribus facilioribusque moribus sacerdos successerat. Ceterùm tam breui tempore res ita perturbatas componere, si maximè voluisset, non potuerat. Nostri eius vsi facilitate, partim concionibus, partim confessionibus, aliisque Societatis muneribus obeundis pacem quam magnopere exoptabant, illis tandem attulerunt. Hæc dum geruntur à nostris, nobilissimæ feminæ, sub cuius ditione hoc opidum est, nuncius peruenit, per quem suppliciter nostros orabat, ne se suamque familiam tanti tamque diuini beneficii expertem patiantur. Nostri vt tam religiosæ morem gererent voluntati, hinc ad eius villam quæ non procul aberat pergunt. vbi tota eius familia per confessionem communionemque expiata, Hispalim vnde exierant, vno & vigiuti diebus in hac Missione consumptis, felices tanto collecto fructu reuertuntur.

PROVINCIA SARDINIÆ.

ALVIT hoc anno Sardinia Socios trigintaquatuor ſupra centum. In Collegio Saſſaritano quadragintaocto, ex quibus Patres circiter quindecim, & ex eis quatuor magiſtros, decem Coadiutores, ſcholaſticos reliquos. In Calaritano totidem, ex quibus quatuordecim ferè Patres, & ex eis magiſtros quatuor, Coadiutores quatuordecim, reliquos ſcholaſticos, qui Philoſophiæ & litteris humanioribus dant operam. In domo Probationis Calaritana vigintiſeptem, ſex Patres, Coadiutores veteranos quinque, reliquos tirones. In Collegio Vallecclesienſi nouem, Patres quatuor, ſcholaſticum vnum, eumq; magiſtrum, reliquos Coadiutores. In Algarenſi decem, Patres quatuor, ex quibus magiſtrum vnum, reliquos Coadiutores. Vnus, vt ſperamus, migrauit in cælum: quinque in eius locum ſubrogati.

Collegium Saſſaritanum.

QVARTA Congregatio cælibum adoleſcentium, quæ anno proximè lapſo inſtituta et aggregationis ad Romanam diploma, à Noſtro Patre Generali miſſum, magna frequentia, pompa celebrauit eo die, qui B. Virginis concepti Octauæ ſacer eſt; quorum ſtudia magno cum p auſu ciuitas laudauit. quòd frequenter ioannis adoleſcentes obirent Sacramenta. Quidam ex his cùm tumidum flumen traiiciens certum vitæ diſcrimen ſubiiſſet, B. Virginem appellauit, quam

quandoquidem ipse vnus esset ex eius Sodalitate, sibi laboranti præstare vellet opem. Quæ cùm dixisset, virtutem in se incredibilem sensit, & vehi sibi visus est, donec in ripa exponeretur incolumis, & tot B. Virgini pro tanto beneficio gratias habuit, vt multi ad Congregationem impulsi fuerint. Alius valdè scrupulis angebatur. hic cùm vnius è nostris consilio, se nostro B. Patri Ignatio commendans ter sacram synaxim percepisset, animi quietem consecutus est. Mulier apud quendam multorum offensione in luxuriæ cœno versabatur, & ob eam causam neque peccata aperiebat, nec audiebat Sacrum: quæ nostrorum admonitione, expulsa venere, peccatorum eluit sordes plena confessione, & peccandi occasionem abiecit, ad quæ à nemine vnquam antea adduci potuerat. Non probauit amator factum, & tanquam lutulenta sus extrahi de cœno non ferebat, & detrahebat valdè de nostris. hunc obuium habuit Pater is, qui ab eo pellicem abstraxerat: cui, Caue, inquit, contine linguam, & te Deo daturum pœnas intellige. Oraculum fuit. filius enim, qui ei valdè charus erat, ereptus est morte. agnouit culpam, iustamque sibi à Deo inflictam pœnam: quę Patris verba in memoriam illi reduxit, & ad se rediens peccata doluit: tandem Patrem illũ adiit, aduersus quem tumidum ira gerebat animum, & confessione scelera expiauit. Inter eos, qui ad extremum supplicium aguntur, quos de more nostri adiuuant, adolescens vbi vidit se capite damnatum, adduci nullius oratione poterat, vt suam voluntatem ad diuinam accommodaret, & se ad mortem subeundam compararet: verùm nostri ita cum eo egerunt, vt mortem non æquo solùm, sed etiam hilari animo tulerit, adeò, vt non ad supplicium, sed ad conuiuium duci videretur.

quod omnes qui adfuerunt admirati, & infelicem adolescentis vicem dolentes dum animam redderet, IESVM, MARIAM, reliquos Sanctos ac nostrum præcipuè B. Ignatium appellarunt. Turca quidam ob commissum homicidium capite plectendus erat: adhibita cura est, vt sacro fonte renasceretur; sed ita animum obfirmarat, vt, quo plura ad euincendum eius animum afferebantur, durior redderetur. dum nostros ingredi ad se videbat, oculos defigebat in terram, nec eorum audire volebat orationem: quòd diceret se velle vsque ad extremum spiritum in Mahometana lege persistere, quandoquidem ea lege, æquè vt Christiani, cælestis paradisi gaudia consequi poterat. Tandem cùm nostrorũ rationibus in angustum adductus esset, permotus à dæmone se laqueo suspendere induxit in animum, ne periculum esset, vt fieret Christianus. noctu funiculum alligat ad pessulum, cui ipse adnexus hærebat, & quò gulam stringeret, in laxiorem laqueum coactum collo iniicit. tum ei se dæmon specie quidẽ horrenda ostendit, qui suadebat, vt se pendere sineret. paruit infelix, & ille celeriter in humeros insiliens suffocabat. Non ita citò infelix animam extrahere è corpore potuit, quin proximi carceris custodes in summo illo mortis certamine strepentem audientes accurrerent, & funiculo fracto subuenirent. Qui cùm admotis remediis sui compos factus esset, tanta eius animo vis diuini numinis affulsit, vt statim vociferans accersiti nostros iusserit, se videlicet velle Christo dare nomen, & præter Christianam nullam aliam esse legem. Triduo in eo consilio permansit tanto studio ac pietate, vt qui eum audiebant, admiratione afficerentur. Quare baptismate ablutus, magnis suæ prædestinationis argumentis vitam

clausit.

clausit. à quo nostri nunquam vsque ad patibulum diuulsi sunt, ex quibus magnum se dicebat capere solatium. Funeris officiũ mediocri pompa ei ciuitas præstitit, & omnes pro felici Turcæ exitu Deum laudarunt. In Missione Turralbensi à multis audita totius vitæ crimina, à quibusdam præcipuè, qui octo annos confessionem deseruerant: & à muliere, quæ à turpi vitæ statu retracta est, in quo tres annos versabatur. Quidam hominem decreuerat interficere, quo cum susceperat inimicitias. arrepto sclopo egreditur ad inimicum, quem inopinantem in cubiculo cum duobus è nostris colloquentem animaduertit, ac eo illos ordine dispositos, vt, si inimicum occidere vellet, alterũ è nostris in idem periculũ vocari necesse esset. cùm igitur per fenestræ rimas sclopũ collocasset, & stringere manũ iam pararet, tanto, vt ipse postea alteri ex præfatis Patribus affirmauit, horrore atque timore correptus est, vt animus defecerit. immò etiam illi videbatur ab aliquo brachium contineri ne sclopum disploderet horrorem autem illum inde natum existimabat, quòd ad inimicum interimendum, tantum sacrilegium, hoc est Societatis IESV Patri necem inferre, necesse esset committere. In Missione Ampuriensi cùm noster in concione orationem de iis cõfessionibus habuisset, quæ absque vlla comparatione veroque peccatorum dolore fieri frustra dicuntur, tantus factus est ad crimina totius vitæ repetenda concursus, vt, cùm omnes audire Pater non potuerit, aliquot reliqui fuerint, qui alios quoscunque confessarios recusantes, confessiones in proximum annum distulerunt. Quare generali confessione tota se ciuitas abluit, quæ nostrorum hominum studiosissima & obseruantissima est: sed inter omnes Episcopus

pus, qui apud clerum palàm affirmauit se nunquam antea, quamdiu erat Episcopus, tot vidisse restitutiones, quot factas esse dicebat postquam nostri in ea ciuitate concionarentur, neque tantum Sacramentorum vsum. Sed illud reuera pietatis exemplum est: cùm enim idem Episcopus magnam ciuium frequentiam, qui ad confessarios accedebant, animaduerteret, quò suo boni Pastoris officio satisfaceret, & suorum clericorum animos ad idem accenderet; diluculo surgens in templum se conferebat, & quoscunque ad se videret accedere, audiebat pœnitentes. vnde magnam sibi omnium beneuolentiam promeritus est, & parem laudem tulit. Mulier laboribus grauibúsque Satanę afflicta suggestionibus se in mare præcipitē mittere statuerat: & cùm illud horrendum consilium exequi vellet, antequam perficeret, nescio qua mente cōcionis gratia ad templum impulsa fuit. quo diuina prouidentia factum est, vt concionatoris oratione ad lenitatem durus animus flecteretur, & prauo abiecto consilio, confessionis causa Episcopum adierit, eique rem totam aperuerit. Quare leuata Deo gratias egit, quòd periculum Satanæ fraude obiectum effugerat. Prauis ac inueteratis iurandi & maledicendi consuetudinibus nostri adhortationibus obuiàm iuerunt. Multos aliquot grauium criminum, quæ vel verecundia, vel dæmonis astu obtexerant, conscientia ad generalem triginta & quadraginta annorum confessionem reuocauit. Pauperum inopia magnam partem leuata est cibo, quem nostrorum operâ & studio Episcopus suppeditabat: nec verecunda plebs officio caruit. In quodam populo multi inueteratis odiis diffidentes vnius è nostris aduentu in gratiā redierūt, apud quem vniuersus populus peccatorum sarcinam

nam depoſuit: vnde ſublatis odiis tanta eſt amicitia conſecuta, vt inſtar fratrum alter alterum ad prandium inuitantes in admirationem omnes raperent: quorum multi ad cõfeſſionem diu neglectam ſe retulerunt, & non ſolùm diebus feſtis, verùm etiam Patris conſilio profeſtis niſi abeſſent ab vrbe, templum frequentarunt, in quod annum iam & ampliùs pedem non intulerant. Quidam vigintitres & vigintiquatuor annos nati peccatorum confeſſionem inſtituerunt, qua nunquam antea vſi fuerant. eos Pater admonuit vt frequentiùs confiterentur in poſterum.

In Boſanenſi Miſſione cùm vnus è noſtris pro concione de extremo iudicio ſermonem habuiſſet, mirabilem ex eo fructum auditores perceperunt. Multi namque peccata confeſſione aperuerunt, atque in his quatuor, qui annos quinquaginta veræ confeſſionis fructu fruſtrati erãt, quòd vel verecundia, vel dæmonis dolo inducti aliquot crimina tacuiſſent: & totidem eandem ob cauſſam quinque annos concluſum in pectore virus euomuerunt. Duæ mulieres, quæ corpus in venerem ſoluerant, & omnium animos offendebant, noſtrorum concionibus & monitis ad meliorem frugem reuocatæ ſunt, & abiectis confeſſione peccatis ſanctiorem vitam inſtituerunt. Mulier magna omnium offenſione, apud quos, vel ob eius impudentiam, vel quia patebat omnibus turpitudo, malè audiebat, cum viro primario duos annos concubuerat. hæc cùm concioni interfuiſſet, diuino ſpiritu afflata alterum è noſtris adiit, vt ſuo morbo remedium diſceret. ac de eius conſilio ſe ab amatore diuellit, omnium veſtium elegantia, & reliquis quæ ille dederat, & rem ratione expendentium animis odium pariebant ornamentis omnibus abdicatis. Verùm amator cùm

ſe

se accepisse iniuriam existimaret, amore veneno cæcus de nostro conquestus est: sed efficere tandem non potuit ne à se mulier abduceretur, quæ ad rationem vitæ laudabiliorem se recepit, & multis annis contractas peccatorum maculas confessione abstersit.

Collegium Calaritanum.

MAGNA pars noui templi ad fastigium perducta est. Quadraginta horarum supplicatio hoc anno ante Quadragesimales ferias instituta ciuitatem continuit à libidine, quæ eo tempore bacchari solet. Ac tanta erat in nostro templo ciuium frequentia, vt vacuæ domus fierent. Acillud profectò non mediocrem admirationem parit, quòd per eos dies vix duo vel tres vagari per ciuitatē personati visi sunt. Ipse Prorex exemplo ceteros præiuit. nam hora prima cum filio adhuc puero vacauit orationi, quem Sodales Equestris Congregationis secuti suis horis variatis vicibus oratunt, & cereorum fecere sumptus. Non minori frequentia dies B.P.N Ignatio sacer celebratus est. Proposita item in templo eius imago, ad parietes pretioso peristromate conuestitos, quod Prorex commodarat. In peruigilio Vesperæ suauissimo vocum & instrumentorum concentu decantatæ, & in festo repetitæ sunt. Archiepiscopus Sacrum fecit, & interim ex interuallo aures musica demulcebat. Concionatus est vnus è nostris, qui cùm ægrotaret febri laborans, admonitus à Patre Rectore, vt se ad concionandum compararet, ne tam celebris dies, & tanto Patre sacer concione careret, statim à febri relictus est, & postquam concionandi pensum persoluit, ad febrim reuocatur: quo videlicet Deus ostendit, quantum

quantum ſibi probaretur cultus B. Ignatio præbitus. Ad ſacram menſam eo die quingenti circiter acceſſerunt. Inuitati ad prandium Archiepiſcopus & Prorex. habita eſt oratio de laudibus Ignatij, & bibliotheca elegantibus varii generis carminibus ornata. Iure optimo ciuitas hæc eius feſtum celebrare poteſt, quia beneficia ſe ab eo fatetur accepiſſe. Mulier dolore dentium laborabat, nec vllam tamen medicinam dentes ſentiebant; cùm veniſſet in mentem fruſtilli eius veſtis qua B. Pater vtebatur, eo accepto maxillæ ſignũ crucis impreſſit, & mulier dentium dolore leuata eſt. Sed maius audite miraculum. Piæ cuiuſdam virginis, quæ caſtitatis voto ſe Deo conſecrare decreuerat, pudicitia toto ferè biennio à dæmone variè tentata eſt. Nam præter alias atque alias quas identidem coram ipſa modò canis, modò porcelli formas induebat, etiam ſub hominum affinitate hanc proximè attingentium ſpeciem ſe oſtendebat: quibus longè à ſuis cõſiliis aliena loquentibus, cùm præ rei nouitate obſtupeſcens ſacrum IESV nomen fortè pronuntiaret, extemplò huiuſmodi ſpectra effugabat. Clariùs ſe prodidit veterator, cùm aſſumpta elegantis venuſtiq́ue iuuenis forma pudicam à propoſito mentem mille nocendi artibus palàm conatus eſt auertere. Iam enim impudicis cum ea verbis, & geſtu amatorio colloquebatur, ſubinde abnuenti minas adhibebat, ſpectra impudica, turpia & horrenda caſtis oculis exhibebat: demum impudenter & procaciter in eam irruebat, vt ſic eius animum ad libidinem flecteret. adeò, vt labore magno & animo pluſquam muliebri huic pugnæ fuerit obnitendũ. Nec tantùm diurno tempore religioſa hęc anima cum aduerſario pugnauit, intempeſta nocte ſæpenumerò ſenſit è lectulo ſe nudam efferri,

&

& in partes nunquam antea à se visas deportari atque ibi coram quibusdam à se cognitis suam vehementissimè pudicitiam tentari. Interdum etiam ei ætate & conditione vitæ pares ad assensum exprimendum ostendebat, ac si similis belli diuturnitatem pertæsæ tandem hosti manus darent, eamque ad huiusmodi fœdus ineundũ blandè inuitarent, vtpote quæ tanto agitata certamine aduersario aliquando concessura esset sibi consultius intelligeret veneri indulgere, quàm illius belli laboribus cruciari. Aliàs deferri sibi visa est in specum profundissimum, vbi magna erat obscuritas & ignis: aderãt suasores minitantes, iamiam in eas esse flammas coniiciendam, nisi eorum libidini obediret: & se tanquam reuera flammis tradi sentiebat, ac augustissimum IESV nomen, quod ore proloqui non poterat, interno motu appellabat. Adhæc incredibiliter eam diuexabãt, quæ post hasce pugnas inardescere consueuerant, & intimos occupabant sensus, carnis incentiua, & vsque adeò viuos in se ipsa tentationum experiebatur aculeos, vt propè consensisse hostique teterrimo victas dedisse manus sibi videretur: vnde dolorem cruciatibus quibusuis ac morte ipsa denique grauiorem præferebat. Necdum hic tantarum probationum stetit finis. nam afflictæ mulieri seductor ille prohibebat hæc illudia suo confessario aperire: quòd si fecisset, maiora indies & grauiora eam passuram minabatur. atque adeò siue peccata confessione aperiret, siue ad sacram de more mensam accederet, omnibus in locis veterator ille aderat, nec in ipsis templi penetralibus liberum eam ducere spiritum sinebat. Cùm verò hæc omnia sæpè suo confessario ex Societate ipsa exposuisset, ac tandem anno millesimo sexcentesimo decimoquinto Kal. Iunij ad Patris pedes

pedes accidens, & solito miserabiliùs lacrymas effundens & ingemiscens, patefecisset ea, quæ antecedente proximè nocte sustinuerat; eam cõfessarius bono animo esse iubet, atque à nostro B.P.Ignatio tantorum malorum remedium petere, cùm etiam ipse complures similibus molestiis affectos recrearit. Tum quasi quodam lumine illustrata in spem erigitur se Ignatij precibus voti compotem euasuram. depositis ergo apud confessariũ criminibus, rectà ad cælestẽ mensam fertur: & sacro pabulo iã refecta se collegit, & cùm Deo illas omnes molestias ostendisset, ipsum B.P.N. Ignatium precata est sibi vellet opẽ ferre, & apud Deum Opt.Max. suis precibus gratiam impetrare. Tum vouet se quaq; hebdomada ieiunij diem seruaturam, dum vita suppeteret, ac insuper eodem die ter supra trigesies *Pater* & *Aue* recitaturam pro eo annorum numero, quibus ipse B. Pater à relicta sæculi vanitate ad exitum vsque vitæ vixerat. tum sensit quandam quasi impetrandæ rei certitudinem. Votum hoc præsentissimum fuit malorum omnium afflictæ feminæ remedium: hoc cæleste munus nunquam non se prædicat accepisse: quæ ab eo tempore ex omnibus fuit erepta molestiis, ita vt deinceps, hoc est duobus abhinc fermè annis, tranquillam semper, & propè cælestem sibi videatur vitam traduxisse. & voti non oblita summo cultu & religione sibi fortunatum recolit B.P.N. Ignatij diem. Quidam cùm alium appetere veneno decreuisset, quòd secum pessimè ageret, antecedente nocte venenum parauit, & cum eo consilio decubuit, vt insequenti die præberet. ea nocte videri sibi per quietem visus est B. Virginem alba veste splendentem, quæ prauum consilium corripiens, Infelix, aiebat, quid tentas? abstine ab eo. quòd si hucusque crudelis

in te ille fuit, benignum experieris in posterum. experrectus mentem illam deposuit, & paratum venenum in occultum locum abiecit; ille verò, quem petebat, humanum se exhibuit. Duo viri cùm crebris incursibus molestias sibi ab vxoribus zelotypia falsa ductis illatas æquo sustinere animo non possent, eas non sine earundem vitarum discrimine deserere, & suis excedere terris cogitabant. Quorum alter abiturus Patri suorum bonorũ clauem tradidit, vt vxor id animaduertens ad se rediret. Pater mulieres allocutus ita sedauit, vt nunc vnà viuant, quemadmodum coniuges decet. Multi calcatis vitiis in virtutis viam reducti. Vnus ex nostris in proximum pagum profectus erat, vt quorundam dynastarum erga nostros valdè propensorum flagitantium audiret confessiones: quibus peractis reditũ cogitabat; sed cùm moratus esset, & iam discedere vellet, imminebat nox, quin animaduertisset quid eum remoratus esset. Deposito igitur profectionis consilio iubetur in templum ire: in quo delatum est ad Patrem adesse hominem qui peccata confiteri vellet. Iubet illum accersiri. accedit ille totus tremore perculsus. confirmatus à Patre cœpit ea exponere, quæ eius animum vehementer angebant. Hic ego vigintiquinq; antè annis cùm in quodá pago negotiorum caussa moraretur, en, domum eius ingreditur quidam monachali habitu indutus, & seductum hominem in interiorem ædium partem rogat, an sibi peccata confiteri vellet. & dein de, Nónne hæc & illa (numerabat crimina) commisisti? stupuit ille rei nouitate perculsus. ego peregrinus: Horum pone curam, aliquot erogandenarios vt Sacra fiant, quippe quibus istis omnibus absolueris. ego nunc nauim conscendo, & annũ reuersus te inuisam. hæc cùm dixisset, abiit.

Ego

Ergo miſellus homo peregrino fidem habens, illa ſemper dum confiteretur, crimina tacuerat: & quamuis illorum conſcientia ſemper angeretur, ſibi tamen remiſſa eſſe arbitrabatur ex peregrini verbis. hæc cùm Patri dixiſſet, & ab eo peregrinum illum fuiſſe dæmonem didiciſſet, contremiſcens in lacrymas fuſus eſt: qui ritè confeſſus diuinam ſibi gratiam conciliauit. Diem B. Virgini Annuntiatæ ſolemnem equeſtris Congregatio celebrauit, in quo Indulgentia promulgata eſt. Archiepiſcopus ſub finem Sacri omnibus Sodalibus quatuor Congregationum ac multis aliis ſacram Euchariſtiam præbuit. Concionatus eſt Pater Prouincialis omnium applauſu. eodem die multi diuino afflati numine B. Virgini deinde nomen dederunt.

Domus Probationis Calaritana.

MAXIMVS in omnibus virtutis ardor apparuit, & veterani quidem facem tironibus præferebant. præcipuè tamen tirones in ſilendo, & propria voluntate frangenda, flectendo iudicio, & in motibus animorum planè & ſimpliciter Superiori aperiendis excelluerunt. Multi ad imaginem Chriſti cruci affixi, quæ Arboreæ viſitur, peregrè profecti ſunt, vt eſt mos tironum: quorum vnus cùm in parentem, fratrem atque patruum querelis lacrymas admiſcentes incidiſſet, ſe ſubduxit, & in cubiculum abdidit, quo Archiepiſcopus eos exceperat: neque priùs ad eorum colloquium eſt egreſſus, quàm ab eo qui omnibus præerat iuberetur, qui paucis quidem eos abſoluit. Hoc anno pridie Idus Octobris Frater Gaſpar Aquena Saſſaritanus, qui Theologiæ curſu magna laude cõfecto, in tertio Probationis anno verſabatur, diem

obiit ſupremum: magnũ patientiæ & obedientiæ ſpecimen præbuit dum ægrotaret, ac ita ſe geſſit vt ſi minimus. & antequam morbo corriperetur, eum à Deo vocari oſtendit ſubita quædam mutatio, cùm ad exercitationes omnes humiliores animum adiecerit, in quibus ardoris & ſui demiſſionis exemplum tironibus propoſitum reliquit. Periculoſis morbis tentati ſunt aliqui, neque tamen patientiam atque religioſam modeſtiam obliti ſunt. Quorum vnus eo morbo affectus fuit, vt medici omnes internoſcere nunquam potuerint, & tamen precibus Deo beatiſque Patribus Ignatio & Xauerio adhibitis magis, quàm humanis remediis ex eo conualuit.

Collegium Valleccleſienſe.

VALLECCLESIENSIS ager non fuit hoc anno ſterilis. nam coloni diligentẽ ei colendo operam nauarunt. Dominicis enim diebus peracto primo Sacro diuinum ſerere verbum ſolent in templo noſtro, quo non plebs tantùm, ſed vrbani etiam confluunt. Toto anno in templo maximo noſtro magno populi numero, ſed maximè Quadragesimali tempore, cõcionati ſunt, nõ ſine animarum fructu. multi nãque qui ſe mutuis odiis proſequebantur, in gratiã redierũt: alij malè parta reſtituerunt. Concurſus ad pœnitentiæ Sacramentũ fuit adeò numeroſus, vt confeſſariorum inopia in Paraſchales ferias reiecti fuerint. Sodalitium B. Virginis, quod ex vrbanis & virtutum ſtudioſis non conſtans in Collegium ſuperioribus annis translatum fuerat ex templo diuæ Luciæ, non longè à noſtris ædibus, commoda nunc vtitur domo, in quam Sodales congregantur. Ciuitas fuit hoc anno afflictata morbis, in quibus (licet antea raro

nostros accersebat. Verùm nostri non accersit[i] tantùm ægrotorum domos petebant, verùm etiam eos vltrò quærebant, & magno fructu consolabantur. Hos labores Deus larga duorum aureorum millium eleemosyna compensauit, quam Archipresbyter elargitus est, & alia ducentorum.

Collegium Algarense.

MANET olim instituta pia illa consuetudo habendi sermonis diebus Dominicis sub primum Sacrum: & auditorum numerus nuper est auctus. Magnus quoque fuit numerus confitentium, ita vt præ confessariorum inopia satisfieri omnibus non potuerit. quòd si plures hoc Collegium Patres aleret, fructus profectò copiosior esset: nam homines nostræ Societatis, & eorum doctrina magna valent auctoritate apud ciues omnes, & apud Episcopum maximè, qui nihil nisi de nostrorum consilio aggreditur. Inflammatus est puerorum ardor in studiis, quem declamationibus & orationibus in studiorum instauratione à se habitis ostenderunt. Nec minor est pietatis ardor, Sodalium præcipuè B. Virginis Annunciatæ, in cuius Sodalitium scholastici fermè omnes cooptati sunt: qui ita ad pietatem aspirãt, vt diligentissimè confessionem vsurpent, vt vnà omnes statis diebus sacræ mensæ accumbant. quod ita laicos mouit, vt multi in idem Sodalitium admitti voluerint, ac eorum ita creuit numerus, vt à scholasticis necesse fuerit separari. hi se diuerberare student, carni cilicium apprimere, adeò vt illos aliquando ab his pœnis oporteat continere Militibus Alguerium appulsis, ex his qui erant in Argerina expeditione, in nosocomio decumbentibus diligentem nauarunt operam.

Dies festus B. Ignatio celebratus est solemnibus Vesperis ab Algarensi clero decãtatis, cereis multis, & musico concentu. Sodales omnes in sacello eidem B. Patri dicato sacram synaxim vnà sumpserunt, quam electus Episcopus Alensis in nostros valdè animatus Sacrum Missæ faciens ministrauit. In hoc ergo sacello proposita est eiusdem Beati Ignatij imago, & lychnus diu noctúque ardet. idem fermè honos Beato Franc. Xaverio præstitus. In hos ergo Beatos excitatum est in hac ciuitate studium, sed in Beatum Ignatium maximè; ad quem suis in necessitatibus & morbis confugiunt, & ad quærendam salutem oleum quod in eius ardet sacello, vtuntur. Hoc Beato intercedente sibi videntur aliqui à Deo remedia impetrare. Mulier primaria (ea est quæ eius oleum quod in sacello eiusdem Patris ardere diximus, impensas facit) filiã habuit quatuor non dũ annos natam: in cuius collo cùm magnum tuber erupisset, nec sensisset medicinam; mater, ne tuber illud in scrophulam conuerteretur, ex oleo quod in sacello B. Ignatij accenditur, eiusdem puellæ precibus, tuberi tres guttas aspersit in Sanctissimæ Trinitatis honorem, quam Beatissimus Ignatius colebat maximè. Insequenti die tuber inueniri ruptum, & omnino fermè sublatum. Admiratus medicus est puellam illam tam repentè & contra spem recuperasse salutem. Apparuit quidam apparuit in hac ciuitate. hic cùm ingrauiori morbo iaceret, ab vno de nostris inuisus est, quem cùm vidisset ægrotus, adductum à Deo dixit Patrem ad suæ animæ salutem curandam, quod fieri non posse, vt alij, qui ex Societate non essent, suæ animæ plagas aperiret. Pater vbi eum iam annos à religione defecisse cognouit, absolutionem illi impertiuit, qui animã exhalauit sed

reconciliatus. Laicorum Congregatio die S. Martino sacro cœpta est: Sodales fuere triginta. Electus Episcopus Alensis vnus fuit ex fundatoribus, quem Archidiaconus & Consul à maximo primus imitati sunt. Fuit igitur celebris dies, ac in eo suprà dictus electus Sacrum faciens fundatores cælesti conuiuio excepit in nostro templo. Congregationi nomen est à Beatæ Virginis Conceptione, cui sacratus dies magna pompa, & totius Congregationis communione solemnis admodum fuit: quæ omnia multos permouerunt, vt in eam adscisserentur. Episcopus Alensis, de cuius erga Societatem accenso studio diximus; antequam se immergeret in earum occupationum pelagus, quæ dignitatem illam consequi solent, nostris commentationibus se excoluit, quæ erga B. Ignatium earum auctorem illius pectus inflammarunt. Collegij ædificatio ita hoc anno promota fuit, vt iam in illud collegę migrauerint, in quo cubiculorum est copia iis, qui in hoc Collegio ali possunt. Sex casulæ eleëmosyna factæ, quarum duæ ex veste damascena: frontalia quatuor, quorum vnum damascenum, & alterum ex serico raso, fimbriis aureis ornata.

Missio ad Arborensem diœcesim annorum 1600. & 1601.

HIS rationem, quoad potero, breui reddam eius fructus, quem Deo Opt. Max. duce, in hac Arborensi quinquemestri Missione nostri retulerunt: qui proculdubio copiosior fuisset (ita paratos omnes, & suæ salutis cupidos reperiebāt) si plures fuissent, atque hiemis intemperies non prohibuisset, quominùs progrederentur vlterius.

cùm enim pauci essent, & multis è locis flagitarentur, diutiùs in locis non morari cogebantur, vt omnes eius, quod expetebant, participes essent atque in hac prima Missione aliquam omnibus & instituti nostri cognitionem traderent, & eorum quæ præstare cuperent, non in ciuitatibus tantùm, vbi domi nostræ, assiduo & laboriosò studio nostra munia exercent, verùm etiam atque multò magis profectò in quacunque vel remota & indigenti mundi regione: quod, quæ Dei bonitas est, cognouerunt, & sermone (quod sanè ruborem parit) sæpiùs confirmarunt. Quin etiam nostri magnum experti solatium, quod eis in tantis laboribus Deus præbet, ex ingenti necessitate, qua premuntur pagi iis auxiliis destituti, ex inflammata cupiditate qua ad nostros confluunt, & ex copioso tandem fructu quem reportant, perspiciunt, & ad rem hanc erectam à Deo in orbe Societatem esse prædicant: immò addunt religioni sibi ducere nostros debere, dum in ciuitatibus patiuntur se tam paucis occupationibus interitos contineri, cùm eos ad remotos pagos magna vocet necessitas; vnde magnus percipitur fructus, quem anno proximè futuro maiorem fore speramus. tantum hæsit in vicanis nostrorum reditus desiderium, tantosque Deus Opt. Max. ad manus ob eius amorem patranda nostris hominibus animos addit. Cùm igitur Pater Prouincialis faustis in hac insula Missionum initium facere, simulque vbi Residentiæ domus ex Patris nostri Generalis iussu extrui posset, cognoscere cuperet, eam insulæ partem delegit, quę animarum pabulo carere magis & latiùs patere videbatur. Hæc est Arborensis Marchionatus in regiam coronam olim redactus, qui in quatuor partes vel regiones diuisus, pagis vno & triginta continetur. Quatuor igitur è po-

è nostris, Patres videlicet tres, Ioannem Garruchium, Saluatorem Monaquellum & Antiochum Cartam, Fratrē vnum Monserratum Muram huic muneri designauit. Præerat Missioni Pater Ioannes Garruchius ob longam horum locorum peritiā, atq; studiosam ad has Missiones animi propensionem à Deo concessam. Satis igitur instructi Arboream, Oristaiuum vulgus appellat, discedunt, vnde Missionis initium capiendum erat, & ab Archiepiscopo venia impetrata, amplissimis quidem diplomatibus, cœperunt nostri Societatis munere fungi; in Aduentu, Dominicis solemnibusque diebus Dei verbum serentes, non in templo maximo tantùm, verùm etiam in Sodalitiis, monialium cœnobiis, in suburbiis, ac duobus aliis proximis pagis, quibus à S. Iusta & Palmis nomen est. Ad eos nostri pedites proficiscebantur, quod in reliqua Missione factitatum est, quatenus imbres & flumina non obstabant: precario victitabant, quod fuit omnibus & ad exemplum valdè speciosum, & stimulus pariter acerrimus, quo ad eam quam quærebant, animarum salutem illos adducerent. His in locis Christianæ fidei præcepta tradiderunt, multas, & in his aliquot anteactæ vitæ confessiones exceperunt, aliquorum odia sopiuerunt. Quamuis verò id matutino ferè tempore facerent, vespertino tamen non vacabant. eos enim qui in nosocomiis ægrotabant, & qui in carcere detinebantur inuisebant, Christi docebant fidem, & ægrotorum aliorumque afflictos animos oratione, corpus verò quæsito cibo confirmabant: cuius præcipuè inclusis in carcere magna erat inopia, adeò vt ob eam caussam paucis antè diebus, quàm illuc nostri peruenirent, animam vnus egerit. Verùm quia pro instituti nostri ratione, animarum commoda

maximè ſpectabant, adhortari omnes, & ad plenam peccatorum confeſſionem comparare feliciter quidem euentu ſtuduerunt, & cum iudice ſimul egere, vt eorum negotiis breui confectis dimitterentur. qua in re adeò diligens opera poſita eſt, vt, cùm eſſent ampliùs viginti, minùs menſem non plures quàm quinque vel ſex in cuſtodia retenti fuerint. Quod iucundum in primis Archiepiſcopo fuit, qui eos vnà inuiſit cum noſtris, ſolatus eſt, & Chriſtianis præceptis erudiuit: idem à ſuo œconomo iuſsit ad eos frequenter mitti cibos. Dum hìc eſſent, adhibita etiam cura eſt, vt Archiepiſcopi iuſſu adoleſcentulæ aliquot parentibus orbæ eædemque inopes quærerentur, quæ ſe in monialium cœnobium abderent, vbi cum virtutibus opere plumario pingere, ſuere, & reliqua mulierum propria munera diſcerent; quòd ſi deinde luberet, vel religioſam amplecti vitâ, vel nubere liceret ea eleëmoſyna, quâ idem Archiepiſcopus huic rei eſſet aſsignaturus. Ex his magna in ciuitate commotum eſt noſtrorum retinendorum deſiderium, & condendi pariter Collegii, cui rei non parua pecuniarum vis offerebatur: verum, cùm eis imperatum eſſet, ne ſermonem de Collegiis haberent, nonniſi de Reſidentię domo actum eſt; quam Archiepiſcopus octo de noſtris commodam in eadem ciuitate, atque interim ſeparatam in ſuis ædibus habitationem comparaturum ſe dixit. Inſtituti etiam recta Sacramentorum adminiſtrandorum, & ſui muneris explendi ratione ſacerdotes, qui ex vniuerſa diœceſi confluebãt, vt ſuorum curionatuum tabulas acciperent. Mulier adhuc adoleſcentula claris orta parentibus, dum nupſiſſet ſuis inuitis, qui ob eam cauſſam eius aſpectum oderant; eò inopiæ adducta eſt, vt miſerabilem virum morbo correptum ad noſoco-

mium deferri oportuerit. Cùm verò ipsa omni ope ad vitam tolerandam destituta esset, vnus è nostris consanguineos eius allocutus vix adduxit, vt mulier primaria in domum acciperet, & ad victum necessaria suppeditaret.

Octauo Kal. Ian. Pater Saluator Monaquellus & socius Fr. Monserratus Mura Arboream peruenerunt, qui vnà cum Patribus Garruchio & Carta id aggressi sunt cuius caussa venerant. Cùm ergo gratissimum fore Deo iudicarent, si ciuitate relicta, in vicinos pagos operā conuerterent; Archiepiscopum edocent quid esset in animo: qui probato consilio diploma nostro iuuandarū animarum muneri maximè fauens dari nostris iussit, quo Canonicos, Rectores & Parochos omnes iubebat nostris omnino parere, & concionem vocare, cùm vel concionari, vel Catholicam docere fidem, vel eorum qui vellent confiteri, audire confessiones nostris libuisset. eos præterea hortabatur, vt ceteros exemplo præirent, ex nostrorum doctrina fructum caperent, & iis instrui artibus amarent, quibus sine suarum animarū, & ouium quibus præerant, detrimento suo muneri satisfacerent. Verùm necesse nunquam fuit hoc vti diplomate, cùm auidissimè nostri expectarentur ab omnibus. In Marchionatus igitur pagos digrediūtur, & regiones (quas incolæ Campidanos appellant) descriptas inter se distribuunt. quarum duæ, quæ maior est, & ea quæ à pago Milis nomen habet, Patribus Monaquello & Cartæ cùm obuenissent, in eas profecti sunt: Pater Garruchius cum socio Fr. Monserrato, sortitus regionem nomine Semagues, discessit in proximum pagum, qui sibi à S. Iusta nomen adsciuit, eo consilio, vt alios etiam decem lustraret. Hic eo die ad numerosam turbam, quæ ad S. Seræ solemnia celebrandа

da conuenerat, de verbo Dei sermonem fecit, quo in loco dies octo tenuit, atque idem semel diebus profestis, festis verò bis vsurpabat: ad quem multi verbi Dei studiosissimi concurrerunt, & peccata multi confessione aperuere. quod idem omnes fecissent, si eorum votis concedens Pater remansisset: sed deferre ad alios oportuit Euangelium. hîc ad conciones & confessiones plena Christi fidei doctrina accessit. Reuocata est Congregatio, quæ à suis initiis omnino defecerat, & in eam multi primarij admissi sunt. Interfuit eo die Episcopus, & delectatus eis animos addidit, & ad opus tam religiosum hortatus est. Institutum præterea rosarij Sodalitium ad studium feminarum erga B. Virginem augendum. Hinc Palmas iuit, vbi, quia vicus est exiguus, quinque posuit dies, sed magnum ex concionibus, doctrina Christiana, & confessionibus fructum reportauit. Interea religiosam (quod ad victum attinet) paupertatem coluere nostri. Hiuc Vrbanam: vbi septem dies præter reliqua Societatis officia impendit confessionibus excipiendis eo concursu, vt quò omnibus satisfaceret, ab ortu solis vsque ad occasum à labore discedere non liceret. Quod & in reliquis Patribus desideratum nequaquam est: suæ enim corporis saluti, & commodis solatium harum animarum & vtilitatem prætulerunt, ea assiduitate, vt mirandum sit non magno eos ex assiduo sermonis vsu capitis dolore correptos esse. Sed quid de cubilibus? quæ ita erant incommoda, vt illis duras arcas & mensas anteponerent; addebatur domorum simplici regula contectarum humilitas. sæpè verò ad domos ita apertas & iniuriis cæli obnoxias diuertebant, vt nullam aliquando in nocte quietem capere potuerint: tanta frigoris, grandinis & ventorum vis in

dinet-

diuersorium influebat, neque tamen insequenti die solitis officiis deerant. Vrbanam igitur cùm rediissent, operam dederunt, vt multi in sanctæ crucis & rosarij Sodalitates aggregarentur, eosq; & ad Virginis cultum adhortati sunt, & piè rosarij percurrendi rationem docuerunt. Hinc pro more pedites oblatos equos repudiantes migrarunt Siam magnam (hoc pago nomen est) vbi Pater vnà cum Fratre doctrina Christiana aperienda, sedandis inimicitiis, sermonibus & confessionibus octo dierum laborem sustinuit, morbo affectos inuisit & solatus est. vicanis persuasit, vt Congregationem instituerent aliquam: qui studiosè quidem paruerunt, & ab Archiepiscopo facultatem impetrarunt: quam non solùm ille libentissimè concessit, verùm etiam nostro exemplo permotus in aliis pagis sanctissimi nominis IESV & rosarii Sodalitates fundauit, & aggregationes ad Romanam curaturum se affirmauit, non earum tantùm quas ipse condidit, sed & illarum quoque, quarum nomina ei nostri dederant in libello. In quodam ex his pagis, quos obiuit noster, cuiusdam hominis confessionem postero die se auditurum promiserat: hic autem conscientiæ stimulis & angore animum leuare apud Patrem adeò cupiebat, vt quiescere non valens è lecto surrexerit, & intempesta nocte Patrem adierit, à quo maximopere flagitabat, ne differri ampliùs confessionem pateretur: nihil enim aiebat solatio sibi esse posse, donec suum hoc votum expleret. ita factum. Surrexit Pater, & audita confessione solatus eum dimisit. Dolorem profectò attulit Patris discessus in alium pagum nomine Siam paruam, quò eum primarij comitati sunt. In hoc vico adducti sunt omnes, vt ad Sanctissimam Eucharistiam populo exponendam sumptus conferrent.

ferrent. hinc ad alium pagum missis legatis vocatur Pater, vt remedium aliquod homini à cacodæmone obsesso adhiberet: ita enim ab eo cruciabatur vt vita desperaretur. Pater cùm eorum qui missi erant, mœrorem videret, eò se contulit, lassum & furentem ægrotum reperit: in quo ea signa apparebant, vt energumenum iudicauerit. Quia verò exorcismorum liber desiderabatur, Euangelium cum aliquot orationibus pronunciauit, & ornatam Sanctorum reliquiis crucem cum agno cereo è collo eius appendit: quibus factum est, vt, cuius antea furens & effrænata lingua erat, resideret, & aliena non loqueretur. apud eum ergo Pater totam illam noctem cùm traduxisset, vbi quieuisse videt, ad eum, vnde fuerat euocatus, reuertitur pagum. Ille magno tum suo, tum etiam suorum solatio ad salutem omnino reuocatus est: ipse deinde Pater cum socio lætum eum vidit, cùm ad se inuisendum venisset, & pro suscepto labore munus attulisset; quamuis illud recusauerit, illam videlicet esse laboris mercedem, si viri probi mores sectaretur, & ab omni noxa peccatisque abstineret, quibus permittit Deus, vt humana corpora dæmones obsidentes vexent. Ollastrum, (pagi nomen) perrexerunt: vbi dies octo morati consueta munia Societatis obiere magno populi concursu, qui tantam in concione lacrymarum vim profundebat, vt modum lacrymis indicere oporteret. Quidam ex alio vico mœrore obrutus Patrem venerat quæsitum, vt fratri, quia à morte propiùs aberat remedium disceret: hic vt erat imperitus libellum ab eo pro amuleto petebat, quem prisci illi imperiti tamen sacerdotes factitare consueuerant, in quo ex Scripturis sacra concepta verba continebantur; centonem potiùs quàm cohærentem orationem dixisset.

cum

tum Pater, huiusmodi libellos aut amuleta conficere se non esse solitum respondit; agnum tamen ei cereum daturum, quem ægroto multa fide & religione admoueret. Patris munus atque consilium ille probauit, acceptum agnum reuersus adhibuit ægroto non sine vtilitate: qui enim extremum spiritum exhalabat reuixit, & salutem omnino breui recuperauit. Cuius rei testis Parochus fuit, qui morbi vim nouerat, & ita repentè redditam salutem videbat. Sed alienum à re illud non videbitur, tantum esse sacrarum cereorum agnorum imaginum studium, vt ex aliis locis, vel impetrandi frustilli caussa quæsitum Patres veniant: illa verò in distribuendo vsi sunt arte; ei, qui animæ sordes priùs confessione non abluisset, negabatur. Quare tantus fiebat ad nostros sæpè concursus, vt obrui viderentur. Actum in pago vt rosarij Sodalitium constituerent. Deinde præfinito die lapso conferunt se in alium pagum, cui sanctus Verus de Congios nomen fecit. in hoc eadem, qua in superioribus, populi frequentia septem dies laboratum est. Cùm in Congregatione rosarij tres tantùm fratres reperisset Pater, studuit augere felici exitu: tribus enim adnumerati septuaginta sunt magno totius pagi applausu: cuius incolæ tantum ex discessu nostrorum dolorem hauserunt, vt cymbę, qua erant in vlteriorem Torsi fluminis partem transuehendi ad alium pagum ituri, malum omen, hoc est interitum, imprecati fuerint. Pagus hic quò ibant, Solarussa dicitur, quò eius loci primarij nostros deduxerunt. in solito concionandi & doctrinæ Christianæ declarandæ munere versati sunt: totius pręteritæ vitæ viginti quidem, triginta, quadraginta, quinquaginta & ampliùs annorum confessiones acceptæ sunt, & multæ factæ restitutiones. Præter-

eundum

eundum profectò non est Sodalium sancti Veti de Congios verbi Dei audiendi studium. cùm enim interdiu agriculturæ caussa concioni interesse non possent, à Patre postularunt vt apud se noctu dum laborare cessant orationem haberent. libentissimè Pater eorum precibus cessit: quæ re sanctorum & Apostolicorum virorum famam sibi apud eos compararunt. Cùm autem locus is esset finium Patri Garruchio & socio Fratri Monserrato descriptorum limes, se cum Patribus Monaquello & Carta congregarunt: quorum Missionis hæc subsequitur ratio. Eôdem quò Pater Ioannes Garruchius & Frater Monserratus profecti sunt, etiam Patres Saluator Monaquellus & Antiochus Carta, eo animo, vt pagos vnum supra viginti obirent ex duabus illis regionibus, quæ ex superiori locorum distributione obtigerant. ab ipso ergo ciuitatis Arborensis exitu nimbus ingruens pagum vsque Fermi, quò eo die ire statuerant, eos secutus est huc accessit, quòd cùm essent cœnosum lacusculum traiecturi, primo ingressa Pater Saluator vnà cum equo decidens genuum tenus immergitur, vnde sine vllo sui detrimento emersit: delapsa simul est mãtica cum illius aliisque codicibus & imaginibus, atque arculis hostiarum & cereorum agnorum plenis. madefacta sunt omnia præter agnorum imagines, quarum arculam aqua non penetrauit, cùm aliis vel recentioribus, vel arctè clausis non pepercerit. ita igitur madida viã Cabram ingressi perhumaniter excepti sunt. Eadem nocte rationem sui aduentus domi hospitis exposuerunt, qui ita se gessit, vt non verbis tantùm ad salutares Patrũ sermones audiendos, doctrinam & confessionem omnes adduceret, verùm etiam exemplum præbens ipse cum vxore confessione peccata expiauerit. cùm autem no-

stri

ſtri cognouiſſent, quanta in his populis ritè ad confeſſionem ſe comparandi eſſet inſcitia, maximè ſtudebant plena peccatorum aperiendorum ratione eos erudire. vbi pagos ingrediebantur, quærebant an eſſent ægroti, & qui odiis inuicem certarent, vel turpitudinibus publicis reliquos offenderent, vt eis Deo duce mederentur, & neceſſitati ſubuenirent. illud etiam præcipuè ſpectabant, vt Parochos recta ſui muneris implendi ratione inſtruerent: quorum vnus dies octo ſecutus eſt eos, & quem tam anguſto temporis interuallo potuit fructum tulit. Adeò numeroſus erat ad Patres ſingulis diebus concurrentium cœtus, vt ab ipſa matutina Angelica Salutatione oporteret euigilare ad veſpertinam vſque, adeò vt maior vici pars confeſſione ſeſe purgarit. Nec vtili caruit operâ Finugueda viculus, quò noſtros Parochus & primarij proſecuti ſunt. Ibant pedites, quod ſuperiùs commemoratum eſt Idem in hoc quod in ceteris pagis cõcionum confeſſionumque ſtudium fuit. Maior populi pars vitæ crimina confeſſione deleuit: ſatisfactũ omnibus, & erga noſtrũ Ordinem amor excitatus. Hinc eodem comitum officio proficiſcuntur Donigalam, cuius incolæ, vt ſe iam parauerant, Patres perhumaniter complectuntur: qui nulla vel reliqui diei, vel noctis mora interpoſita præcepta ritè in craſtinum confitendi multis tradiderunt, & maiorem viculi partem audierunt, dato ſingulis agno cereo, quem vt de cælo delapſum expetebant. Pacem magni ponderis inter duos è variis locis primarios conciliarunt, qui inueteratis odiis diffidebant: ventum erat ſæpè ad arma, & inferre perniciem alter alteri conabantur. Progrediuntur Solanas, vbi ſolita officia præſtita ſunt fructu quidem animarũ vberrimo.

multi enim errores multos, & quas probabant ineptias posuerunt: maior populi pars salutem sibi confessione quæsiuit. Verùm non hîc tantùm, sed & in aliis supradictis locis confessus reliquus populus fuisset, si morari ampliùs nostri voluissent. sed cùm illud spectarent, vt his officiis Societas, atque eius munia innotescerent, & populi ad pietatem & frequentem Sacramentorum vsum allicerentur; tum, dum pleniores & pinguiores ex suis laboribus manipulos reportaturi erant, & ipsi populi tam dulci eorum opera perfruebantur, quasi in ora ingesto melle relictis aliò discedebant, quò inflammatiori nostrorum desiderio accenderentur. Hinc ergo cùm profectionē pararent Cabras, en Parochi cum scholasticis accesserunt, vt nostris prosequendi officium præstarent; quòd dicerent auidissimè Patres expectari, vt eos qui nunquam antea in illo populo eam in qua versabantur operam collocassent. Recepti sunt à primariis magno quidem eorum applausu & nostrorum ingenti lætitia, quòd magnam animorum comparationem eorum consiliis maximè aptam cernerent. Dies octo hîc laborarunt, adeò, vt nihil ad respirandum vacui temporis relinqueretur. tantus enim erat confitentium numerus, vt vbi surrexissent ad templum ire primo luce, & ex itinere precariis Horis recitatis, in meridianum vsque, & pomeridianum interdū tempus hærere sellæ necesse esset, nec vespertino tempore vacabant. nam ab ipso prandio ad noctem laborem eundem repetebant, & cùm nullum intermiserint diem, copiosum retulere fructum. Quidam Religiosus à claustro aberrans, aliquot iam hebdomadas in hoc pago degebat, & omnium offensione suæ Religionis honestatem & decus violabat: quippe qui in eius, apud quem diu-

diuersabatur, porcis occidendis & adurendis operam locarat, & carnificinam faciebat. eum nostri alloquuntur, & vicanorum animorum exposita offensione, adhortātur vt ad relictum gregem rediret; ne, si secùs fecisset, & Archiepiscopus resciuisset, comprehensus ad suum Superiorem deferretur. nec frustra fuit hæc adhortatio adhibita: nam agens gratias Patrum consilium amplexus est. Paces aliquot & restitutiones factæ, scrupuli multi & errores ex animis euulsi. Adulta nocte accersuntur Patres ad feminam, quæ multos annos à malo dæmone possessa, tum temporis ab hoste iniquo cruciabatur. ita furentem comperunt, vt duorum hominum, qui eam continebāt, superaret vires, & inopia libri exorcismorum cœperunt Scripturæ sacræ verbis atque versiculis ad rem aptis diuinam opem implorare. illa verò illudens Patrum sermonem imitabatur. tunc cum Euangelio Beatorum Patrum Ignatij & Xauerij orationes adhibuerūt, & ad collum valdè tumens sacrarum reliquiarum thecam alligarunt; remisit cruciatus, & libera iam, cùm se coram Patribus incompositam animaduerteret, veniam petiit, & quòd eam inuisissent gratias egit. adducta est ad confessionem, quam tribus post diebus confecit in templo, & sacro pabulo se recreauit. datus ei est cereus agnus quem semper gestaret. liberam omnino fore propinqui sperant in posterum ob magnam, quam in ea factam esse mutationem viderent: neque enim vti antea solebat vexabatur à dæmone. In quodam pago sacerdos, vt erat certa coniectura, propinquam habebat domi, verbo quidem famulam & matris administram, re autem vera concubinam: nam sub propinquæ specie fœdam suæ vitæ turpitudinem dissimulare, & in ea impunè persistere existimabat. Propinqua

vnà cum ipsius sacerdotis matre remedium optabat, & venerem abdicare: verùm ille cæco & impudico amore ita captus erat, vt si quando sermo ad eum de remittẽdo incestui nuncio haberetur, ira excandesceret, & matrem minis atque propinquam territaret. Cùm hoc alter ex Patribus cognouisset, hominem aggreditur, eique animæ detrimentum, quam pariebat offensionem, & periculum, ne inflictas ab Archiepiscopo subiret pœnas, exponit. Negabat ipse initio veritatẽ abdens, sed culpam tandem agnouit, & pollutũ animum apud Patrem confessione absterſit: ad quem portum etiam propinqua confugit. sed priùs ab inuicem seiuncti sunt, & captum vtrimque mutandæ vitæ consilium. Idem euenit inopi adolescentulæ, qua quidam opulentus abutebatur. hæc turpi vitæ statu discedere quidem cupiebat: sed cùm matri turpitudo probaretur, inire rationem aliquam & viam reperire non valebat, vt id tandem perficeret. Actum per alterum è Patribus est cum adolescentula atque eius matertera, quæ illam à venere alienam esse cupiebat, vt impudicus homo aditu omnino prohiberetur; & mater simul doceretur, nisi lenocinium abiiceret, fore, vt Archiepiscopi iussu per vicum cæderetur virgis. Spes est rei exitum fuisse felicem. Sed reuertamur Cabras vnde diuerteramus. vicanorum voluntates ita sibi Patres promeriti sunt, vt nec domi, nec in templo, immò neque in prandio ab eis diuellerentur, qui difficultatum solutiones, & suarum animarum salubria consilia quærebant. eluissent omnes confessione maculas peccatorum, sed præter ducentos aliis non licuit pro temporis distributione. Quare diebus octo lapsis aliò se contulerunt, & eorum discessum lacrymis multi prosecuti sunt: sed in his præcipuè hospitis vxor cum filia,

filia, quæ vt fratres aut filios nauem conſcenſuros noſtros luxit. Magno igitur ſacerdotum, laicorum & ſcholaſticorum numero deducti, vbi Nuraguem peruenerũt, rectà pro more ad templum: vbi Parochum repererunt, qui puerum baptizans plures adſciſcebat patrinos, quàm ex Concilij Tridentini decreto licebat. Admonitus præcepti multas egit gratias, & quamdiu in eo pago fuerunt, ex noſtrorum doctrina haurire fructum ſtuduit. quod etiam Cabrarum Parochi curarunt: eis enim in templo veſpertino tempore peractis confeſſionibus, queſtiones exponebant de officiis Chriſtianis. Nurague igitur alterum è Patribus Sanctum de cælo demiſſum appellabant. Illud valdè probabant, quòd noſtri crebrò de rebus diuinis loquerentur: ſed omnium maximè, quòd neque concionum, neque Sacrorum confeſſionũm ve mercedem quærerent. Confluxere ad Pœnitentiæ Sacramentum ea omnes diligentia, & aperiendorum peccatorum ac doctrinæ Chriſtianæ ſcientia, vt dies octauus omnium confeſſionibus finem attulerit. & contulit etiam in eandem rem aliquam operam Curio: reliqui tantùm paſtores aliquot erant, qui vbi ex ſtabulis venere, cùm noſtri abeſſent, eos in alium pagum conſequuntur, & ibi vitæ criminibus abſoluuntur. Singulari profectò nonnullæ, & non paruo quidem omnes mulieres in B. Virginem ſtudio tenentur. Quarum vna quæſiuit, an liceret habere fidem viſo, quòd cùm duodecim annos ageret per quietem ſe vidiſſe dicebat. viſum autem eſt huiuſmodi: Mater, aiebat, roſarij quotdiebus recitatione, & ſabbatorum ieiuniis B. Virginem ſtudiosè cùm coleret, me ad idem ſtudium hortabatur; at ego cùm eſſem ieiunio immatura, roſarium quidem me recitaturam dixi. vrgebat illa vt aggrederer

ieiunium; obnitebar ego. in hoc ergo certamine nocte quadam per quietem pulcherrimæ mulieris vocem audiui, quę me nomine appellabat; admonebat vt matris consilium amplecterer: rogam mihi, quænam esset, Dei Mater, respondit: Meis verbis, aiebat, pare filia: quòd si prestiteris, quotiens oppressa necessitatibus ad me confugeris, meam tibi opem polliceor. promisi me id facturã: quod triginta abhinc annis persolui, & meis omnibus in laboribus Virginis fidem atque tutelam valde propitiam experta sum. Alia item scisitata est, an insomniis credere habendum esset religioni. affirmatum fuit: tum illa probasse visum dixit, quod sibi cùm annos decem esset nata, obiectum fuerat. Pulchra mulier alba veste induta se illi ostendit, quæ quotidie hanc eam repetere orationem iussit: IESVS NAZARENVS REX IVDÆORVM *natus ex Maria Virgine miserere nobis.* quæ verba cùm nunquam didicisset, tam tenaciter hæsere memoriæ, vt nunquã exciderint, nec pronunciare quotidie desierit. Ad Patres concurrebant tanquam ad eos, qui non animas tantùm, verùm etiam corpora curarent: cùm enim nihil eos fugere arbitrarentur, suorum morborum remedia postulabant. In his femina quædam comitiali morbo laborabat, quo sæpè quotidie corripiebatur: prolatum est ei Euangelium, & sacer agnus datus: paucis pòst diebus mater eam quotidie affectam non esse, vti solebat, retulit, ac Euangelium repeti piè admodũ petiit. Duo fratres cõmunium inter se agrorũ caussa alienissimis animis erant: querebatur alter maiorem sibi ad colendũ agri partem fratrem vsurpasse rem in iudicium deducunt: nec lis tamen decidi potuit, nec ferri de agrorum diuisione sentẽtia, cùm alter superiorum lucrorum fœnora posceret. interuenerunt fructus

probi viri, licet boni agrorum æstimatores. Cùm verò litem iamiam diremptura manus essent & arma; eos prudenter aggressi Patres vix adduxerunt, vt, quemadmodum fratres decet, rationem tandem aliquam decisionis inirent, & sibi vicissim illatas iniurias condonarent. quod vt felicius cederet, eos ad peccatorum confessionem priùs compararunt: qui purgati criminibus & pace conciliata dissoluendæ liti animum adiecerunt. Matrona quædam, in cuius domum recepti nostri fuerunt, tantam ex sermonibus de Deo cælestibusque rebus trahebat voluptatem, vt non solùm capere ipsa fructum studeret, verùm etiam tanquam concionabunda vicanas ceteras ad sermones & confessiones, exemplo præcedens, inuitaret & hortaretur. ad idem virum, filium, socerum, sorores duas, famulum & ancillam impulit: quibus suos etiam pastores addi iussit ex stabulis accersitos. Quatuor item adolescentulas, quas apud se disciplinæ caussa habebat, instruxit, & secum ad confessionem perduxit. Cùm alium pagum nostri peterent, effusæ lacrymę, sed præcipuè domi eius, apud quem diuersabantur: puer nouem annos agens ita luxit, vt lacrymas priùs non coërcuerit, quàm Patrum videndorum gratiâ in alium pagum mitteretur. huic pago nomen est Arreola, vbi quatuor superioris vici pastores nostros consecuti sunt: qui in Patrum diuersorij porticu noctem cubantes insequentis diei lucem expectabant, quò suis animis diuinæ gratiæ radius affulgeret positis confessione peccatis. auditi sunt: quorum pietatem omnes laudarunt, qui eos ex saltibus in suum pagum, & ex eo in hunc confessionis gratia processisse cognouerunt. Hic octo dierum spatium in labores & munera solita impenderunt, & Curionibus suis muneribus titè

fungendi rationem tradiderunt. Quidam diuino spiritu concitatus ad confessionem se contulit, & magnus quidem ex peccatis capti doloris sensu apparebat: nam lacrymas fundēs, gemitum edens, clamore Dei misericordiam implorans, & pectus tundens, coram multis templi ianuam est ingressus, & Patrem adiit, qui tum dabat operam reis absoluendis, & in genua prouolutus petiit, vt suam etiam confessionem audiret. Nec socium iste desiderauit: alius enim in confessione vix valebat præ lacrymarū flumine proferre verba. Volebant vicani instituere Sodalitium; sed res tardiùs procedebat, quia maior virorum primariorum pars adscribi recusabat. in eam curam incubuerunt Patres, vt vrgeretur, quadraginta & ampliùs viris adductis, & ad Archiepiscopum de curando apud Pontificem aggregationis diplomate scriberetur. quod ille libentissimè præstitit. Pagi huius incolæ eum diem, quo sordes animi confessione abstergunt, & sacræ mensæ accumbunt, ieiunio celebrare consueuerunt; immò & post cibum confiteri religioni habent. sed hæc religio nostrorum præceptis euanuit. Inter virum & vxorem erat orta discordia: vir (quæ solent esse dæmonis artes) ea de vxore suspicabatur, quæ à vero abhorrebant; atque eius zelotypiæ eò peruenerant, vt eas vxori aperuerit. quo factum est vt aditus dæmoni patuerit domum, qui dissensiones & discordias ita accendebat, vt infelix vxor impatiens iniuriæ se in flumen aut puteum præcipitem dare, & mortem vitæ miseræ præferre cogitaret. vir eam dimittere, & tam longè abire statuerat, vt nulla eius posset haberi notitia. Alter è Patribus callidè perfecit, vt vtrique coniuges alius alio tempore se alloquerentur, & ad confessionem animum pararent: qui confessi & cęlesti cibo recreati

A

in gratiam pristinam restituti sunt, & suspiciones illas sustulerunt, quibus pacem dæmon turbabat. In viculum etiã nomine Baratim opera bis collata est, sermones de diuinis rebus habiti, & maior incolarum pars abluta confessione. Multas præterea conciliatas paces, restitutiones aliquas, & prauas consuetudines abolitas, quas inuexerat imperitia: eam tamẽ paucis perstringam, qua Curiones aliquot vtebãtur, qui plures patrinos quàm per sacrum Tridentinum Concilium licet, ad baptismum admittebant; immò etiam sæpè reiectis illis, qui ab infantium parentibus exprimebantur, eos ipsi subrogabãt, qui viderentur. Hoc sibi licere arbitrabantur, cùm bonum in eo finem spectarent; sed in posterum docti sunt. Illud taceri non patiar, quod in hac Missione contigisse ad me delatum est, & multis ansam præbuit speculandi. Propè hunc pagum lacus est æquè magnus, atque ille qui S. Iustæ adiacet. Marinis auibus piscibusque abundat: cuius altera pars alta est, nec arescit vnquam; altera verò cùm ardoribus æstiuis arescat, pulcherrimo carrecto, pecoribus & armentis maximè pinguia præbet pascua. in hoc lacu æstiuo tempore sex septémve milliaria multis in locis tam in arescente parte, quàm in ea quę semper aquis madet; frequentissimè quidam quasi bouis mugitus exauditur. quæsitum est ex eis an aliquid vidissent. nihil vnquam apparuisse respõderunt, mugitum solùm audiri tantum, ac tam horrendum, vt omnibus & alienis hominibus maximè terrorem incutiat. Alij alia opinantur, plerique tamen magnum esse draconem, aut simile quodpiam animal, quod in profundo sub terra gignatur, alij cacodæmonem existimant. quid autem in hac re sentiendum sit non facilè dixerim. Inde Narboliam concesserunt, vbi dies octo

solitos Societatis labores tulerunt. Pacem inter duos iuuenes cerebrosos & factiosos constituerunt, qui alter alteri colaphum impegerant; & eorum alter cùm sibi maiorem accepisse iniuriam videretur, aduersarium fustibus palam appetens vltus est: hic verò malum grauius moliebatur. curatum fuit, vt ad perfectam peccatorum confessionem se accingerent. qui comparati iam antequam audirentur, perfectum est, vt iniuriarum memoriam abolentes, & veniam ab inuicem petentes in mutuos ruerent complexus. his peractis peccatorum confessione à Deo gratiam obtinuerunt, & sacri conuiuij participes facti sunt. quod magnum vtrimque consanguineis gaudium peperit: verebantur enim ne ad exitium vocarentur. Quidam senex octogenarius, cùm vidisset Patres & eorum sermones audisset, à Deo impulsus est, vt totius anteactæ vitæ crimina confessione deleret. cùm igitur in hoc versaretur, & illius piæ mentis implendæ diem differret, in prædium profecto ferocissimus fortè taurus occurrit: qui cum aggressus afflixit in terram, ac ita deiectum tenens miserè pedibus proterere cœpit, ac arreptum cornibus efferens interdum iactabat in aera. Cùm in hoc taurus aliquamdiu permansisset, cognouit ille (vt postea narrabat) sibi dæmonem ante generalem peccatorum expiationem eripere vitam voluisse, vel Deum neglecti numinis à se pœnas exigere. quare statim inter tauri pedes & cornua interiectus, promisit inde se ad templum confessionis gratia iturum, si illud periculum effugisset. Concessit Deus: nam extemplò taurus horum & incolumem omnino reliquit, ipse verò perculsus & lacrymans rectà ad confessionum sellam: quem confessum ingens lætitia & solarium secutum, adeò, vt Dei misericordiam verbis ex-

tollere

tollere non cessaret, quòd ex eo periculo se eripuisset. In hoc vico neque à nostris, neque ab alio quopiam erant habitæ cõciones, præter eam quæ fieri solebat, cùm diploma Pontificium, cui à cruce nomen est, promulgabatur. Cùm à nostris bis viderent singulis diebus de diuinis rebus verba fieri, infinitas Deo gratias agebant, quòd eos ad se homines misisset, quos non sine nostrorum pudore sanctos & apostolicos viros appellarent. Addebant vel fore, vt Archiepiscopus vitam breui clauderet, quòd erga eos tam officiosus extiterit, vel extremi iudicij adesse diem, cùm nunquam antea ex omni vel maiorum, vel auorum & parentum suorũ memoria tale quidpiam audissent, vel hoc tempore vidissent: ad hæc nullũ vnquam suarum mentium acies illustrasse, vel ita fuisse locutum, vt Patres, ea quæ ad suarum animarum salutem spectarent. Primarij quique viri nostros rogarunt, vt semel apud eos saltem pranderent: qui verò ob temporis angustias, id impetrare non potuerunt, se infelices existimarunt; quibus cùm exposuissent, quantum interesset nullam pati moram, vt aliis populis subuenirent, fecerunt satis, & solatium attulerunt. Per nostros Sodalitium est auctum quadraginta virorum accessione: vnde magnam omnes cepere lætitiam. confluxissent omnes ad pœnitentiæ Sacramentum, sed quo minùs eos Patres audirent matura in alium pagum Seneguem nomine profectio prohibuit. & prosequebantur eos viri præstantiores. in hunc ergo vicum instar Antistitum campanarum pulsu Patres recipiuntur. Ingressi se statim ad templum contulerunt, ac eodem vespere ad populum, qui concurrerat, orationem habuerunt, prima luce insequentis diei absoluendorum pœnitentium caussa templum repetierunt; quo ex superiori

etiam

etiam populo alij ob eandem rem conuenerunt, inter quos numeratur femina recèns enixa, quæ se à viro equo vehi iusserat, vt peccata nostris confessione exponeret. Videre profectò licebat pium inter vtrumque populum certamen, vtri parere priùs ad confessionem aditus. in quo vico præceptis Christianis Ægyptios quosdam imbuerit & hortati sunt, vt cõcionibus interessent, adducti multi. Hic dies octo morati sunt. insoliti ad omnes nostrorum munerum exercitationes concursus. Parochos præcipuè suorum munerum rectè gerendorum rationem erudierunt. Sodalitium quod ruebat ad interitum, refectum est: nam allexerunt nostri viros quinquaginta, qui magno totius pagi applausu atque lætitia non sine pompa in Sodalium numerum venerũt. Sacerdos quidem ex antiquioribus imperitus, & abstinere à Sacro Missæ faciendo iussus, diuinas preces, quibus ex lege tenentur sacris initiati, non persoluebat: atque illud obtendebat ignarus, se videlicet recitandi lege solutum esse, quando sibi Sacro Missæ fuerat interdictum. cùm dedoceretur à Patribus eum teneri affirmantibus, & premeretur ad concedendum; illam non recitandi subiecit caussam, sibi scilicet ablatum esse Breuiarium, & præ inopia emere non posse. Patres vt hanc etiam caussam, tollerent, bonum illi atque nouum Breuiarium eleëmosyna curatum dederunt, & aliis sacerdotibus cum eo recitãdi cura commissa fuit. Vir primarius cùm audisset, Patres Arboreæ velle Residentiæ domum condere, si placuisset in eo etiam pago ædificare, libras centum se collaturum dixit, adiuncturum præterea viridarium non absimile illi, quod Collegium videt Sassaritanum, malis medicis, & his similibus, prunis, piris, malis, atque variis pomiferis arboribus construm, & tri-

irriguum flumine, quod multis & truttis & anguillis abundans interfluit viridarium. Hîc nonnulli ad pacem reuocati sunt, & aliena reddita. Inde Solarussam contendunt, vbi Patrem Garruchium & socium Fr. Monserratum comperiunt. Pater Carta igitur & Pater Ioannes Garruchius postero die proficiscuntur Arboream, qui Archiepiscopo salutato & valere iusso, versus alium pagum Oliana nomine viam capiunt, septimo Kal. Martij anni millesimi sexcentesimi primi, vbi Quadragesimalibus feriis laboraturi erant, quod Calaritanus petierat Archiepiscopus, cuius diœcesis hic & alij finitimi populi sunt. Hoc in itinere cùm Guilarza transirent, ibi hominibus nostri Ordinis studiosis flagitantibus dies octo substiterunt, & mora fructum genuit. Nam præterquam quòd nostra munera obierunt, obstitere, quo minùs pagus hic & alius (Abasanta dicitur) vt iam statuerant, manus consererent. Hi quorundam agrorum caussa se mutuis affecerant iniuriis: Guilarcenses enim sibi cum Abasantanis communes esse volebant; sed obnitebantur isti, & suos esse omnino dictitantes armata manu pastores Guilarcenses, quos in eis inuenerunt agris, malè multarunt: & eorum multi vulnerati sunt, vnus interfectus, vnde multa mala tandem impendebāt, cùm semper essent in armis. Huic malo nostri occurrerunt, vicanos hortati, vt singulos lectos sibi patronos ad Proregis curiam mitterent, vbi ius vtrisque diceretur, nec suis bonis perniciem afferrent, & vitas in discrimen adducerent. quibus omnibus ad vnguem paruerunt. Huic populo præterea rosarij recitandi rationem tradiderunt. hinc Oranimannium (pagus est numerosus) profecti sunt, vbi, vt multis in nostros animatis id concederent cùm iterum substitissent, eo Dominico

nico die, quem diem effrenata hominum libido Bacchanalibus dedicauit, de verbo Dei concionem habuerunt; quo multorum tum ex hoc populo, tum etiam ex alio proximo Nuaro conatus fracta sunt, qui ex composito personati prodierant: ad concionem enim curas conuerterunt. Peruenerunt tandem Olianam designatum pagum tertio Non Martij, Nonis verò, qui dies erat Cinerum, Pater Garruchius cõciones iniuit, magna eius populi, qui inter magnos Sardiniæ pagos numeratur, frequentia. Insequenti die Pater Cuta Orgozolum digreditur, vbi eodem die laborare cœpit. Vt autem, quæ Deo duce patrarunt hi Patres sic Olianæ, vt in aliis populis quos lustrarunt paucis complectar, qua laborandi ratione vterentur narrabo. Singulis profestis diebus semel, bis verò festis atque Dominicis Dei verbum serebant, nec tamen tam manè quam vesperi pœnitentibus dare operam cessabant, nec Parochis quæsita de officiis Christianis enarrare, elementa fidei Christi docere, quò singulæ viciniæ singulis diebus confluebant, & doctrinæ periti rotamis donabantur, quorum huius rei gratia multa millia miserat. Adiuti sunt etiam inopes non solùm collecta stipe diebus festis, & per hebdomadam pro foribus templi à quatuor primariis viris, verùm etiam ab iisdem pagum obeuntibus binis in hebdomada diebus: quæ ita feliciter cessere, vt nihil eorum, quæ ad victum pertinet pauperes hoc tempore desiderarint. Edoctus ch. de hac re Archiepiscopus, & inopia laborantes centum libris leuauit, quibus tela sagumque conficiendis vestibus empta sunt. Hæc autem officia non Olianæ solùm, sed & Oranimannij inopi plebi præstita sunt, quamdiu Pater Garruchius ibi fuit, cuius in eum locum discessus duobus primarius

viris inimicitias inter se gerentibus vsui fuit: nam cùm amborum timeretur interitus, in mutuam gratiam compulsi sunt. Adolescentula parentibus orbata & castitatis amans, suo labore vitam tolerabat. cùm autem pecunia egeret, denarios aliquot mutuo accepit à quodam: qui cùm tum exigeret dum copia non erat, vrgebat eam ad soluendum, sic, vt periculum esset ne castitas acciperet detrimentum. quod illa animaduertens, & omni subsidio destituta confugit ad Patres, qui expositæ necessitati procurata pecunia subuenerunt, qua illa molestum creditorem absoluit. Vir primarius cuiusdam populi cùm a suo pastore rationes acciperet, tot expensi nomina ab eo prolata reposcebat, vt non solùm pecore pastor priuaretur, verùm etiam magnam pecuniæ vim deberet, & vacuus omnino relinqueretur. Hic audito concionatore de his qui pauperes opprimunt differente, ita mutauit consilium, vt statim vocari ad se pastorẽ iusserit: cui, Age, inquit, Deo gratias. hodierna enim concio ita meum animum flexit, vt quidquid mihi debes remittere decreuerim. & antequam discederet debitum condonauit. In quodam pago mulier à concubinarum cœno extracta est, in quo quinque vel sex annos volutabatur. In alio ab adolescentula pudoris amittendi periculum est depulsum, cuius amore scelesti quidam ardebant. Olianam inuectus est confessionis & communionis frequens vsus, & admoniti sacerdotes, vt sedulam in pœnitentibus audiendis operam collocarent, cùm iucundissimum Deo esset obsequium. Constitutum etiam est vt tres quatuórve è Proceribus diebus festis cogant stipem in pauperum vsus à Parochis distribuendam. Pagus hic vnus est ex his, qui nostrorum hominum amantissimi sunt, cuius studium

probat

probat illud: cùm enim aliquot Residentiæ domos erigendas esse per pagos, & Olianam huiusmodi rei esse oportunam, à Patribus accepissent, tres illico sacerdotes opulentiores præter reliqua subsidia suas domos obtulerunt: quòd si hoc non placuisset, se pecuniam daturos, qua noua domus ædificaretur. ceteri sacerdotes & populi primarij pro suis quisque viribus viginti, triginta & quinquaginta aureos se collaturos esse promiserunt: populus verò se fornaces calcarias paraturum, lapides conuecturum, & ædificationi laborem insuper adiuncturum. ea de re cum Archiepiscopo egerunt vicani, suam apud Patrem Prouincialem gratiam implorantes, qui non solùm eadem de re se acturum cum Patre Prouinciali dixit; verùm etiam sua eleemosyna effecturum, vt omnino domus octo de nostris commoda compararetur. Hoc Olianenses & magno studio flagitãt, & eius ardentissimo desiderio tenentur. hinc egressi Patres multos alios pagos, Orgozolum videlicet, Durgalim, Orosuym, Galtelim, Torpem, Loculam, Hirgolim, Onnifayn & Locoem obierunt: quibus vtilem profectò operam nauarunt. multi vitia, errores & nimias religiones abiecerunt, ac omnibus in locis fuere, qui totius superioris vitæ confessionem repetierunt. Paces & restitutiones factæ. Abeunte Quadragesima iter Calarim arripuerunt Fonny transeuntes: vbi cùm Patribus Olianæ fundari Residentiæ domum placere cognouissent; incolæ se aliam instituere velle dixerunt. & vnus qui excellit opibus inter omnes, huic rei suas ædes dicabat, & ad parandã supellectilem auxilium pollicebatur. Aritij etiam ex interiore multi omnibus, quæ in vita commiserant peccatis absoluti sunt. Tantus præcipuè miserum animis allatus est motus, vt, si nostri annuissent,

sent, ferè omnes generali confessione omnia crimina ex animis erasissent. Tanta est apud hos vicanos nostrorum existimatio, vt non animarum tantùm, verùm etiam corporum morborum causa ad nostros accederent, eis videlicet rati omnia aperta esse. Immò multi ad Patres suatũ caussarũ arbitrium deferebant, vt iudicium ferrent, quo ipsi starẽt. Sed ad Patrem Saluatorem Monaquellum redeamus, qui cum socio Fratre Monserrato Mura Solarussa in alium pagum se contulit, cui Milis à magno Medicorum eorumque speciosorum malorum copia nomen est, vbi præclaram in nostris muneribus exercendis operam posuit, copioso quidem fructu & magno populi solatio. Disserã de iis quæ in omnibus gessit populis quos lustrauit. Eius ergo operâ Milis primarij omnes Congregationem inierunt solemni supplicatione, quæ à templo maximo ad rusticum aliud vsque processit. Hic concionatus est, & Sodales hortatus, vt in incepto persisterent. Tantum est in nostros homines studium excitatum, vt etiam hic oblatis à primario suis domibus Residentiæ domus optaretur. Deinde in alium pagum qui Sentuueru dicitur: vbi magna amoris significatione, atque ex nostrorum doctrina fructus hauriendi siti receptus est: & omissis iis quæ ferè vbique fiunt, paces magni ponderis constitutæ sunt. Quidam ex proceribus cum adolescẽte eiusdem pagi, atque iisdem natalibus orto filiam in matrimonium collocarat: peracto matrimonio sine solemnibus Ecclesiæ benedictionibus vnà coniuges aliquamdiu habitarant. succensuit genero socer, & eum abstractum ab vxore domo eiecit, & addidit se nolle filiam in matrimonium ei tradere. ignarus enim ius illius matrimonij sine benedictionibus legitimum non esse opinabatur.

Repetebat vxorem gener, & rem vrgebat: sed cùm occlusum aditum, & soceri animum in errore videret obfirmatum, suorum consanguineorum conflata manu & armata, aggressus est vxorem domo patris extrahere. Socer parat se item ad generi impetum retundendum: & cùm vtrique concurrissent, multi vulneribus affecti sunt. & mutuas decreuerant inferre neces, nisi Præses suam auctoritatem interposuisset: qui quamuis tumultum sedauerit, & conflictum diremerit, adducere tamen socerum non potuit, vt genero vxorẽ redderet; vnde multa mala promittebantur. animaduertit hoc Pater, & apud adolescentulæ parentem, qui magis animum obfirmarat, prandere voluit. exceptus est, licet illud obtenderet se videlicet prandium non apparasse. tum Pater non opus esse deliciis, frustrum panis satis esse si ex animo detur. cuius animum ita sibi promeritus est, vt statim accersitum generum Pater iusserit ad socerti genua accidere, & ab eo veniam petere. Adhæc benedictionibus ab Ecclesia constitutis, & nuptiis, quæ magno populi totius applausu celebratæ sunt, designatus est dies: cui concio accessit, in qua Pater de statu bonorum coniugum egit, & viuendi rationem in matrimonio seruandam docuit. Sodalitium proceribus omnibus adiunctum auctum est, Tramacę Congregationis initium factum, quæ quadraginta viris constaret. Inde Burumini, quod Quadragesimalibus feriis cultum erat, perhumaniter eum complexus est populus. Magna frequentia in animarum salute versatus est: operam præcipuè in eos qui asseruabantur in custodia contulit, quos, præterquam quòd Christianis præceptis informauit, & ad confessionem præparauit, audiuit omnes pœnitentes, & eis conuiuium sacrũ apparari à Parochis iussit: quorum

famem (ea namque premebantur) vnà cum socio coacta stipe satiauit: aliquot inopibus eâdem operâ curauit vestes. Ad mulierem ægrotam quatuor iam menses paralysi laborantem accersitur. eam solatus ad res aduersas ęquo animo sustinendas excitauit, & confessam peccatis soluit: quæ sacrum agnum ab eodem Patre datum studiosâ pietate accepit. quo factum est, vt quæ quatuor menses ita iacebat, vt mouere membra non posset, & salutis spes nulla resideret, postero die surgens paulatim incederet: & cùm in se inesse vires cognosceret, equo vehi in templum à pago remotum eodem die voluit, vt vota persolueret. Ex illo valuit, & pro beneficio per sacrum agnum & peccatorum confessionem accepto gratias egit. Laudarunt Patris & socii viuendi rationem hi apud quos diuersati sunt, ipsíque Christianis præceptis eruditi, & peccatis expurgati sunt. Ex alio pago vocatur Pater ad ægrotum, qui vi morbi soluere linguam in sermonem non poterat: Euangelio recitato ægrotus non solùm ad sermonem, sed & ad salutem restitutus est. is magnam deinde vim in Euangelio inesse canebat, quod se ab illo acri morbo ereptum recrearat. Sublati sunt non æqui contractus per inscitiam, alij forsan de industria facti. In aliis populis concionatus item est Pater, socius verò Christi fidei elementa omnibus in locis de more docebat, magno quidem prouentu, & tum puerorum, tum etiam virorum numero. In quodam loco ita commotum est puerorum studium in vsum doctrinæ, atque eius tradendæ ratione, qua frater vtebatur, vt post nostrorum profectionem quotdiebus in templum coirent vt docerentur. Quidam vxorem destituerat, nec vllo pacto, vt ad eam rediret impelli poterat. illam afferebat caussam, quòd in eum veneficia conflasset,

neque se posse, neque vnquam esse reuocandum ad vxorem, quamuis ipse Archiepiscopus imperaret. Pater eum ad pœnitentiæ Sacramentum impulit, & frusto sacri agni dato, quid fieri deceret ostendit. Sic suspicione illa deposita ad vxorem æquissimo animo remigrauit. Hæc & alia multa nostri Deo duce gesserunt, non Barumini solùm, vbi morabantur, verùm etiam in multis aliis proximis pagis, magno equidem eorum solatio, quibus suis in locis eos audire cōcedebatur. Chari omnibus erant, vt homines à Deo de cælo demissi, cui rerum omnium laus & gloria tribuatur.

PROVINCIA FRANCIÆ.

HABVIT hoc anno prouincia Franciæ multis licet diminuta domiciliis, Socios centum & triginta. In Collegio Mussipontano duos supra octoginta: in Virdunensi vndeuiginti: in Probationis domo triginta. Admissi in Societatem quinque, amissi tres: quos inter Pater Nicolaus Douianus Theologiæ Doctor, vir simplicitatis religiosæ & obedientiæ laude clarus.

Collegium Mussipontanum.

IN hoc Collegio non alia ferè, quàm quæ audiri consueuerunt. Dicam tamen quæ etsi communia sint, habent aliquid & nouitatis & iucunditatis. A rebus sacris faciam initium. Aucta est supellex templi non paucis iisque præclaris ornamentis. Illustrissimus Elector Treuirensis pro ea qua est in nostrum Ordinem voluntate, petentibus nobis

ad

ad ornatum atque præsidium ædis nostræ (quod desiderari maximè videbatur) aliquot pignora sanctorum Martyrum Treuirensium, quatuor capita, & vndecim brachia, cruráue aut tibias lubentissimus annuit. Duo iam capita inclusa capitibus inauratis pictisque, illo venerāda canitie senis, hoc virginis pulcherrimæ. Totidem brachia aureis brachiis & reliqua membra duobus loculis pictura varia & auro collucentibus, templum nostrum solemnioribus festis mirificè ornant. Posita est & statua Christi de cruce pendentis in medio templo: elegans omnino opus affabrè sculptum pictumque, & iustæ viri magnitudinis. Additæ his ornamentis vestes sacræ pretiosæ, sedes ad confessiones audiendas, & alia quæ breuitatis memores omittimus. His omnibus & ea cura maximè, qua prouisum, vt res sacræ, cōciones atque Sacramenta pro dignitate tractentur & administrentur; is concursus est ciuium ad nos, vt non tarò vix templum nostrum omnes capiat: vt sæpè vix decem vndecimue sacerdotes sufficere possint confessionibus audiendis, non sine magno multorum bono. Experta mulier, quæ cùm sæpè admisisset reuocantem se dæmonem à piis & statis operibus, eam tandem morbo suo medicinam fecit. Venit vnius diei iter exomologesis apud aliquem è nostris faciendæ caussa: nec Deus defuit voto tam piè concepto. Vix se illa ad iter accinxerat, cùm se magno spiritali gaudio perfusam sensit. Cogitate quàm bene affecta ad virtutem, quàm bene munita & firmata aduersus cacodæmonem deletis vitæ sordibus recesserit. Alia mulier duos plus minùs annos à viro deserta eum ex confessarii viri boni consilio quærit (erat is in præsidio militari profligatus & perditus) & reperit tandem post emensum iter triginta leucarum. Nihil illa

non molitur vt eum reducat domum, vel vt tempus certum dicat fruendis voluptatibus suis, quo exacto polliceatur se reuersurum. Verùm tantum abest vt illa mouerit, non hominẽ, sed tigridem, non maritum, sed perniciosum hostem, vt per summum scelus auctor ille vxori fuerit vir alterius ducendi, imò & hanc ipsam factam potestatem scripto voluerit confirmare. Neque verò hic stetit hominis improbitas & amentia: nam cum ab vxore doceretur quo scelere sese obstringeret, eò furoris & amentiæ, tranquillus licet & pacatus, venit, vt vxori suaserit (si alteri nubere non posset) concubinam sese cuicumque vellet adiungeret. redit illa per hanc vrbem mœrore confecta, & desperans penè, certa sequi nescio quem virum eodem fune reuinctum coniugali, cum quo absente marito iam consueuerat aliquandiu. In his tamen animi angustiis, in hac desperatione eam illi mentem iniecit Deus, vt è nostris alicui rem totam proderet. hic sudare noster, hic maximè laborare, vti nefarium illud consilium ex illius mente radicitus extirparet. etsi enim ad virtutem nata & procliuis videbatur; erat tamen is infixus error menti, vt crederet sibi id licere, eum à quo deserta fuerat, deserere: si quam noxam & peccatum inde contraheret, id verò se eleëmosynis deleturam. Sed vicit tandem diuina clementia, non tam obfirmatum, quàm concussum illius animum; & ei per sacerdotẽ nostrum in patriam vt rediret, ibique inter consanguineos & affines honestam vitam duceret, persuasit. Pœnitentium deuotionem vel hinc colligas, quòd non desint etiam matrimonio iunctæ, quæ ne consultis quidem illis qui sibi à confessionibus sunt, ieiuniis & cilicio carnem domant: imò & eò progressa virtus honestæ cuiusdam viduæ, vt ad ieiunium quatri-

quatriduanum cilicium continuum adiungeret: ſed perſuaſa, ſaltem vt exemplo ſanctæ Iudith diebus feſtis, & cilicio & ieiuniis abſtineret. Quin & alia conditione ſerua, quibus diebus ex Eccleſiæ præſcripto ieiunatur, eos in pane & aqua tranſigit a nemine ad hoc inducta. Idem ſacro Quadrageſimæ ieiunio præſtiterat. nec mirum: tribus enim iam annis cùm ſui eſſet iuris, alternis ſolùm diebus cibum ſumere ſolita erat, cõcionibus audiendis & piis aliis exercitiis ſumma cum voluptate vacans. Mitto hìc nonnullos damnata hæreſi Catholicam fidem amplexatos, repreſſam cum hæreticis liberiùs agendi licentiam: mutua pace reuinctos, odio etiam capitali diſſidentes: & multa dominis reſtituta, quæ retenta extremam animæ perniciem attuliſſent. Sed religioni ducerem reticere quanta emolumenta ceperit ea ciuitas vniuerſa ex earum rerum quæ ad fidem ſpectant explicatione. neque enim ad pueros tantùm, verùm ad parentes, ſeruos ſeruaſque fructus ille pertinuit. Vidiſſes, & nunc etiam videre liceret ſacram ædem refertam ciuibus non infimæ tantùm notæ, ſed illuſtrioris etiam fortunæ ac nominis: qui dum explicantur fidei capita magna cùm attentione, tum deuotione auſcultarent. Vidiſſes non ſine magna animi voluptate pueros & puellas agminatim ſub ſacro vexillo ex ſua quoſq; paroecia ad maximum templum vrbis procedẽtes, & iucunda ſuauiqúe modulatione ſacra myſteria cõcinentes. & ſuam habuit concentus ille vtilitatem: nempe otioſos otioſaſque monuit officii Chriſtiani, & ſæpè ad templum audiendi catechiſmi cauſſa ſuauiter traxit. Dum hæc geruntur domi, alij interea non pauci triginta plurimùm ad circumiacentes pagos emittuntur quaſi è caſtris, & ſua quiſque ſpo-

lia ſuamque prædam referunt domum. Accipite quæ fidem faciant. cùm verſatur in opido quodam ſacerdos è noſtris vnus Dominica Paſſionis; cognoſcit ab incolis loci mulierem ſexagenariam eo morbo afflictari, quo nullum eius ſtomachus poſſet cibum retinere. adit eam noſter, accommodat aures explicanti quæ peccata contraxerat iam ante triginta annos: quibus explicatis leuatam ſe morbo non parũ ſentit, ſed poſtridie ampliùs ea ipſa hora, qua pro ipſius valetudine eiuſque rogatu noſter facit: & omnino poſt triduum, quo exacto ſanitati reſtituta ad templũ ſe in cœna Domini communicatura ſiſtit. Eiuſdem operâ ſacerdotis factum, vt variis in opidis multa & præcipua familiarum capita in feſtis Natalitiis cùm ſacram ſynaxim, tum præuiam expiationem peccatorum obirent: qui Parochum ad hæc ipſa Sacramenta eo die (qui dies naſcenti Chriſto dicatus eſt) inuitantem audire noluerant, poſtridie noſtrũ audierunt, & ſe Angelorum cibo recrearunt. Alius emiſſus in opidum hunc fructum retulit laboris & induſtriæ ſuæ, vt qui ſuo Paſtori infenſiſſimus erat, cum eo rediret in gratiam, nec ſine lacrymis, quæ teſtes eſſent doloris quem animo conceperat; & qui perſuaderi ſibi numquam paſſus erat Epiſcopum vti ſuum conueniret, qui contractum id vinculum diſſolueret, quod alius non poterat is à noſtro perſuaderi ſibi pateretur. Alij in lucro poſuerunt: hic puellam nobilem in ſinu parentum hæreticorum annos 20. educatam ereptam Caluino, Eccleſiæ reſtitutam: & virum diuinis obſequiis mancipatum reuocatum à perdita vita, in qua diu puruerat: datam nec ſine fructu operam à Chriſto petiente ad ſurgentem à mortuis, Illuſtriſſimæ Videmontanæ Reuerendiſſimi Epiſcopi Virdunenſis

sis matri, eaque petente septem ex illius ditione pagis: in quibus tam copiosa est collecta messis, vt confessionum frequentiam temporis angustiæ definirent, nec fieri satis omnibus potuerit. Et illic euulsa illorum opinio, qui sollemniora Ecclesiæ festa ad diem vnum sic contrahebant, vt aliis neque confitendum, neq; communicandum putarent. Ita cùm in festo die Sanctorũ omnium plurimi se diuino ferculo refecissent, proxima quæ sequebatur Dominica, vel in vno pago tantùm quadraginta & tres idem præstiterunt. Lustratos denique ascendente Christo tres ditionis Metensis pagos, magnam partem infectos hæresi, ingenti Catholicorum consolatione, qui iam septem annos verbi Dei petebant panem, nec fuerat qui frangeret. Illic restauratam veram pietatem, & virtutem religionis fundamentum in proximo cœnobio: cuius alumni exculti omnes sacris & commentationibus & cohortationibus, eum progressum fecerunt, vt iam quotidie manè dimidiatam horam meditando ponant, & vesperi quartam horæ partẽ diurnis actibus explorandis: neque verò bene se habere putent, nisi identidem eum ipsum sacerdotem nostrum & audiant de diuinis disserentem & videant. Hic coactos Religiosos alios ad vitæ communionem, erecta, quæ diu iacuerat, tertia columna religiosi ædificij paupertate. Ille Martisuillæ, opidum est Mussiponto distans quindecim leucarum itinere, auulsam hęresim ab homine, fidem explicatam maximo audientium fructu, & inuectum morem summa fidei capita vulgari idiomate concinendi. Ducatus Barrensis in ditione est Serenissimi Ducis Lotharingiæ: regio, vt ingenium soli, est vino ac vitibus nobilis; vt homines sunt, docilis, & apta regno Dei: verùm, vt temporum ac rerum multis iam

annis perturbatio est, hæreticis consperſa, & Catholicis fide ac moribus parum cultis. vtriq; malo Sereniſſimus Dux remedium per Societatis noſtræ homines facere optauit. & ſolemni ieiunio, tres petiit qui in prouincia illa rei Chriſtianæ laboranti opem ferrent, Catholicos in fide confirmarent, de hęreticis viderent, num quę ratio eſſet humanitate & doctrina eos ad Eccleſiam reuocandi. Geſtus mos eſt quoad fieri potuit Principi de nobis optimè meritò. Duobus è noſtris ſacerdotibus prouincia illa mandata comite Coadiutore vno, qui pro ratione viæ ac temporis vtrique ſubſidio eſſet (Duce, ne noſtri homines populo graues eſſẽt, neceſſarios eis ſumptus ſuppeditãte) Tenuit ea Miſſio menſem vnum inchoandæ rei, vt ſperamus, principium potiùs quàm finis gerendę. & feliciter certè inchoata res eſt: perutilis enim æquè ac grata fuit noſtrorum opera Catholicis; quorum tenelli filij libentiſſimis parentibus catechiſmo eruditi, nonnulli Caluini Inſtitutiones, quas ſummatim in ſchola publicè didicerant, facilè dedocti. Pater maioreſque natu liberi, etſi (vt anni tempeſtas fuit) per id tẽpus terræ ac vitium culturæ maximè dediti, atque à prima luce in veſperam operi aſſidui erant; tamẽ quotidianis noſtrorum concionibus, ſeu manè ſummo, ſeu primis tenebris, ſeu etiam interdum meridie benuoli frequenteſque interfuerunt. Noſtri conciones ſuas magna ex parte in recta fidei doctrina conſumebant: ex quo eſt factum, vt non pauci, qui in ea retinenda minùs firmi erant ad firmitatem ſint reducti, & omnes publicè quoad licuit contra hæreticorum fraudes, contraque perniciloſos errores, qui ſe in vulgus inſinuabãt, noſtrorum operâ ſint communiti. Fuit & ſuus confeſſionum fructus, quæ pro illorum dierum religio-

ne
op
ex
nu
cat
nu
ini
lio
ref
in
mi
nit
col
vt f
est)
& i
nia
pro
illi
stri
adn
ne a
inc
se v
sace
ring
cor
nos
acc
der
fue
se r
ran
dan

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ne frequentes pro egregia hominum de nobis opinione, aliquot etiam generales fuerũt: quin & ex locis dissitis exciti nobiles nostrorum hominum fama ad eos venerunt, & apud eosdem peccata deposuerunt sua. hæretici verò (quorum è numero tres ad Ecclesiam sese aggregarunt) etsi initio inter se & à suis catechistis accepto consilio, à disputatione atque à nostrorum congressu refugerunt; tamẽ aliqui à nostris in colloquium inducti Societatem nostram, quam ex scientia admirabantur, ex morum & sermonis comitate familiariùs amare didicerunt, aliisque eius humanitatis præcones ac laudatores fuerunt; atque, vt colloquiorum modus fuit, spem attulerunt fore, vt si repetẽdæ eius Missionis aliquot annos commoditas fuerit, (& verò id non parum optandum est) & hæretici paulatim se à nostris tractari sinãt, & iis ducibus ad Christi ouile reuertantur. omnino bonus odor Christi & Societatis in eam prouinciam est sparsus, vt nos sanctos putent, & illi maximè qui plurimi sæpè diuersa munera nostris obtulerunt, retuleruntque non sine ingenti admiratione: & qui vel viderunt ipsi, vel auditione acceperunt, quanta cura & studio nostri in id incumberent, vt dissidentes animos pacis inter se vinculo & amoris colligarent. Missi & alij duo sacerdotes ad principem ciuitatem totius Lotharingiæ, vbi & Societatis muneribus obeundis, & consuetudine cum ciuibus eos ita sibi & Ordini nostro deuinxerunt, vt dicerent referre se quidem acceptam gratiam nullo modo posse; quandoquidem quæ munera non pauca fecerant à nostris ea fuerant constanter repudiata: sed quod possent, se nostri memores & nobis addictissimos fore. Erant in eadem ciuitate id temporis hæretici quidam quos aura cælestis afflauerat vt portum peterent,

terent, nec ampliùs turbulento hæreseos mari agitari se finerent: cum iis nostri tam benuolè, tam suauiter egerunt, vt nostrorum charitatem mirari satis non possent. admirationē receptus ad Ecclesiam consecutus. In Nomenianum profectus opidū Mussiponto trium circiter milliarium itinere distans, rogatu ciuium ad Quadragesimæ conciones, sacerdos è nostris cum socio, multos animis dissidentes benuolentia reuinxit. in his duos è primoribus ciuibus fratres, cuiusdam item opulenti senatoris vxorem cum viri fratre. Verùm cælestis opis & gratiæ singularis eluxit opus in septem omnino familiarum reconciliatione. cùm enim ex his duæ cōtra quinque inimicitias gererent inueteratas, quæ subortis litibus palàm etiam indiesque incrementum maius capiebant, eò maiore popularium suorum offensione, quò omnes affinitate iuncti aliis eràneque superioribus annis duobus Religiosorum monachorum, qui Ecclesiastico munere fungebantur, hortatu ad ea quæ pacis sunt adduci poterant; Deo bene iuuante, nostri sacerdotis non exiguo labore, odiis relegatis, petita & impetrata vtrimque venia coram lectis aliquot præcipuæ auctoritatis viris, & sacerdote nostro, in amicitiam redierunt, totius ciuitatis ac magistratus imprimis gratulatione. Huius sacri temporis initio ferè, aduena quidam non ignobili genere ob interuersam non mediocrem aureorum summam confictis nominibus ac schedis, vt aiebant, in carcerem arcis ciuitatis coniectus est. plusculos dies ibi agentem vt inuisere liceret, noster sacerdos à magistratu petiit, magistratui autem negotium id pium licet differri cupere respondenti acquiuit noster. Post aliquot tamen dies cùm resciuisset Pater suam operam à captiuo flagitari, nec vt

huius

huius rei potestas fieret iudices annuerent; ratus quod verum erat, iudices ibi timere, vbi non erat timor; Gubernatorem opidi & totius Marchionatus ab Illustrissimo Duce de Mercuria loci huius domino constitutum adit. docet confidenter nostri instituti esse non tantũ commune multorum, sed particulare singulorum bonum prout fert occasio promouere. Addit compertum sibi operam suam ab eo qui in custodia tenetur expetitam; sed frustra, obstante magistratu: quasnam ob caussas nescire se; scire tamen tam nihil periculi caussę externi iudicij ex interni fori ac rerum spiritualium commercio metui debere, quàm Christianos iudices tuta conscientia non posse nectere moras ad salutarem pœnitentiæ portum appellendi; quem nullo vnquã tempore summus omnium Iudex vlli quantumcunque facinoroso interclusum esse voluit. Quòd si quid euenturum ex colloquio captiui cum Patre spiritali diuinare liceret, illud potius quàm quiduis aliud, rebus cum Deo compositis, ęquiorem iudices nacturos esse reum. Persuasit pater Gubernatori, hic iudicibus: successitque ex animi sententia negotium, at præter spem magistratus. qui vafro ingenio præditum, & accusationum tela callidè eludentem reum nactus bonis, vt sibi videbatur, rationibus ductus, non antè captiui conueniendi potestatem facturus erat sacerdoti, quàm eius obstinatum animum pertinaci iudiciorum prudentia expugnasset. Pater igitur in carcerem admissus, & cum reo collocutus, miratur Dei gratiam vberem homini inspiratam: qui gratulatus sibi quòd in hominem nostræ Societatis incidisset, sponte spondet se in arbitrio Patris fore, nihilq; quamuis ignominiosum & asperum, quod ad salutem necessarium ei esse à Patre decerneretur, recusaturum.

tum. hominem bono animo esse iubens Pater, et tempus ad aliquot annorum (quibus confessionem Sacramentalem prætermisisse aiebat) noxas repetendas constituit. Quibus expeditis mirati valdè iudices adeò mutatum hominem pœnitentiæ Sacramentalis interuentu: mirati se quoque multis difficultatibus, quibus antea à reo implicabantur, eâdem operâ liberatos: quod iudicium Præses ipse Patrem familiariter inuisens, ei gratulabũdus affirmauit. Ad scholas venio plenissimæ illæ auditorũ, quos inter plurima nobilitas splendorem & dignitatem affert gymnasio: præsertim verò nobilissimus adolescens Philippus Comes ab Arenberga Flander, auis & proauis illustris, & notissimus. is vt est subtili & sagaci ingenio, laudis & nominis percupidus, admirationé parit vniuersis, dum in Rhetorica doctissimos quosque ad singulare certamen vocat, & prosternit sæpe concertationum telis. Idem pro ea qua præditus est liberalitate, præmia tribuit distribuitque in theatro adolescentibus, omniũ quæ hactenus hic distributa sunt elegantissima. Nec defuit tantæ liberalitati scenæ apparatus. data quippe tragœdia Darius ab Alexandro superatus ea pompa & celebritate, vt neque Principum arma argentea auroq; cælata desiderata sint: nec bombardæ etiam maiores, quas ciuitas ipsa publicis sumptibus lubentissima concessit. sed iucundum maximè id spectaculum, peregrina spolia spectata toto theatro per biduum, quo tragœdia tenuit auditores, quamuis ex finitimis vrbibus plurimi nobiles & illustres viri conuenissent. Iam si licet de superioribus scholis aliqua dicere, fuit nobilis hic annus eorum numero, qui Doctorum laurea, vel magistrorum sunt insigniti. Doctores creati duo, quos eruditio virtusque maximè commendabant: fa-

ctus vnus Licentiatus, vt vocant: magistri fuere duodecim, egregii omnes. quorum è numero suaue Christi iugum subire duo Virginis alumni in Societate voluerunt. Præuerterant istos & alij duo, quos eadem Virgo educarat, & ad ineundum vitæ nostræ genus, vt credimus, induxerat. Et quia Sodalitii facta mentio est, expediam quæ digna videntur Annalibus. Tres alii eiusdē alumni Deiparæ, ad alias Religiosorum familias repudiato mundo se receperunt. Non paucis idem est consilium, mens eadem, quam & sollicitè seruant, dum fiet potestas è pedicis auolandi. Adhæc laxanda fuit ædes Virginis, vt eos caperet, quos & importunæ preces, & promptus animus ad illius cultum & amorem excludere non patiebantur.

Collegium Virdunense.

HABVIT hoc anno 1601. Virdunense Collegium Socios vndeuiginti, quibus bene operæ in vinea Domini collocandæ materia domi forisq; non defuit. In templum nostrum magni diebus festis hominum cōcursus sunt, tum ad suscipienda ritè Sacramenta, tum ad obeundas sacras conciones. Diebus verò celebrioribus tantus vulgò est confitentium numerus, vix vt sacerdotibus nostris iis operam dantibus respirare liceat: sæpeque accidit, vt cùm neque ipso die festo, neque pridie possint omnes audiri de peccatis confitentes, huic negotio dierum consequentium bona pars tribuenda sit. Nobis præsertim admirationi fuit insolita tum ciuium, tum externorum ad obeunda Sacramēta in ædem nostram per totam hebdomadam feriarum Paschalium cōfluentium multitudo: quam scilicet occasione quarundam

Indul-

Indulgentiarum in æde proxima Patrum Dominicanorum propositarum, concepta vulgi errore iubilei opinio exciuerat. Qui error multis saluti fuit. Auditæ hoc anno totius vitæ circiter confessiones quadringentæ: & in his cuiusdam, qui totos vigintiquinque annos grauissimum aliquod flagitium celarat confessarium pudore sacrilegio; & alterius qui iam annum decimumtertium in maximi cuiusdam peccati cœno iacuerat. Alij præterea complures, quod multis abhinc annis non fecerant, ritè se atque integrè apud nostros expiarunt. Quidam cùm stimulis conscientiæ vehementer exagitatus, ad remedium quærendum, huc se longo itinere contulisset, omnes à puero præteritæ vitæ maculas tanto cum animi sensu sacerdoti exposuit, vt non inter confitendum solùm fleret vberrimè, verùm etiam discedens in hominum aspectu lacrymas non teneret. Nec defuerunt alij, qui à multis milliaribus ad nos confessionis gratia se conferrent. Obseruatum sæpè est totius vitæ confessiones à plerisque institui, quoties pro concione de huius integritate Sacramenti agitur. Fecerat id magno ardore animi & contentione orationis sacerdos noster decimo Kalendas Ianuarij (qui dies Dominicus erat Christi Natalitio proximus) ad comparandos auditorum animos, ad ritè expiandas confessione scelerum maculas eius oratione complures accensi de totius vitæ peccatis confessi sunt, cùm dicerent nonnulli se tum demum ex contionatore nostro didicisse nullam se hactenus instituisse integram confessionem. Sed vnius insignis motus animi fuit, qui à concione nostrum illum sacerdotem conuenit, ac doloris significatione non vulgari se peccatorem maximum clamitans, dagitauit sibi vt aures præberet confitenti scelus grauis-

grauissimum, cuius conscientia vehementissimè torqueretur. Septem sunt à nobis B.P.N. Ignatij exercitiis exculti, in quibus fuit sacerdos idemq; Parochus insignis, qui diuina prouidentia videtur iis præparatus ad mortem, quam non ita multò pòst in maximis corporis cruciatibus cum eximia patientiæ significatione obiit. Hæretici septem eiurata hæresi ad gremium Ecclesiæ reducti. Quidam in fide dubius ad hæreticos abierat eo cõsilio, vt exploraret veráne essent, quæ de ipsis auditione acceperat, vigere scilicet apud eos religiosam decalogi præceptorũ obseruationem. Verùm cùm eorum mores diligenter inspexisset, & cum nostrorum moribus conferens experimento didicisset, etiam Catholicis improbis multò illos esse deteriores, rediit ad castra quæ deseruerat, & fidem quam præpostera leuitate abiecerat, iterum amplexus, nostris secundùm Deum adiuuantibus rediit in gratiam cum Ecclesia. Detecta a sacerdote nostro est oppressaque fraus cuiusdam hæretici, qui cùm se sensim in vulgus incautum insinuasset, paulatim venenum suum instillabat animis imprudentium. Itum sæpè est ad custodias publicas magno vinctorum solatio. quorum exceptæ confessiones, animique sunt ad patientiam confirmati. Eadem opera strenuè posita est in ægris adeundis, adiuuandis morientibus, mœstis afflictisq; consolandis, dissidentibus ad mutuam concordiam atque amicitiam reuocandis. In his fuere fratres duo, qui tanto odio inter se dissidebant, vt mutuæ cædis periculum timeretur. Duo item coniuges, qui tam graues secum inuicẽ inimicitias gerebant, vt propiùs abessent à diuortio: & iam de adeundo ob eam rem magistratu vehementer agebatur, cùm duorum è nostris Patribus eò missorum operâ & exulceratorum vtrim-

que animorum lenitione in mutuam gratiam redierunt. Quædam mulier sibi iunctam affinitate proxima iam annum quartum vel sextum sic auersabatur, vt eius cõgressum & colloquium pertinacissimè fugeret. Docta illa ab vno è nostris quanto in periculo versaretur, virum suum adiit, significauit omnino sibi certum esse ante præsentis anni exitum (aduenerant autem Christi Natalitii dies) affinem illam suam inuitare ad cœnam pignus reconciliatæ gratiæ. Quod & annuente illo perfecit. itaque inter vtramque depositis omnibus simultatibus amicitia constituta conseruataque est. Grauiores, & quod ad plurium scandalum pertineret, perniciosiores, Parochus cum plerisque eorum, qui suæ curæ commissi erant, simultates fouebat. Eæ Dei auxilio à nostris penitus sublatæ sunt. His adiungatur si lubet, nonnemo ab homicidii voluntate nostri sacerdotis oratione reuocatus. Aditum est publicum nosocomium, cùm sæpè aliàs, tum præcipuè Quadragesimæ tempore quoad consueta officia caritatis, accessit hebdomadis singulis pia tum ad ægrotos, tum ad nosocomii Præfectos ac ministros exhortatio. Nec defuit nostrorum labor & industria præsidiariis militibus, qui per contubernia distributi aditi sæpè sunt à sacerdote nostro, & piis exhortationibus ad officii Christiani partes exequendas incitati. Neque verò à surdis exceptã illius orationem, vel ex eo satis intellectũ est; quòd cùm semel eos ad obeundam concionem, quæ per solemnes ieiunii dies singulos in primario vrbis templo habebatur, esset cohortatus; tam constanter paruerint, vt quotidie non expectato Centurionum Decurionũmve imperio, eò se conferent. Tradita sedulò pueris est doctrina Christiana, tum in externis eorum scholis, tum etiam aliquot

diebus

diebus Dominicis in præcipuarum paroeciarum templis: in quibus etiam, vt & in summo templo, conciones oportunis temporibus sunt habitæ, non sine fructu & approbatione ciuitatis. Adducti ad restituendi voluntatē coniuges duo, quam cùm explere præsentis pecuniæ inopia non possent, eam sponte sua mutuam corrogarunt. Virgo nobilis in fide votoq; virginitatis perpetuæ, quo se Deo sponte deuinxerat, aduersus patris hæretici graues insidias conatusque confirmata. Quædam alia virgo è nostra disciplina ad reformatum D. Claræ monasterium se recepit. Mulieris cuiusdam viduæ pauperisq; ex iis, quæ apud nos confitenrur, pudor à pluribus etiam præsente non mediocri pecunia oppugnatus expugnari numquam potuit, cùm diceret illa eo sibi nil in vita esse carius, malleque se omnia vitæ incommoda, quàm illius iacturam pati. Simile periculum virgines quatuor tempestiuo clamore depulerunt. Manauit etiam nostrorum labor ad religiosam quorundam cœnobitarum familiam, qui piis interdum exhortationibus adiuti sunt summa ipsorum voluntate. Monialibus item pia opera nauata est quantum instituti nostri ratio postulabat. Pergit Illustrissimus ac Reuerendissimus Episcopus Virdunensis nostrorum quotidiana vti opera, tum in confessionibus, tum in studiis litterarum, magnaque erga nos præbere signa beneuolentiæ. Vnde nonnulli calumniandi ansam arripientes, quæ optimus Princeps summa cum admiratione gessit in nos inuidiosè reiiciunt. Prudentiores tamen hos boni Pastoris labores, indeque fructus ad hominum vtilitatem emanantes magnopere laudant & suspiciunt, simulque dum nos vident nostris nos limitibus continere, nostram omnem agendi, cumque hominibus ver-

ſandi rationem probant maximè, ex qua nonnisi diuini obſequii prouentus maior pro cuiuſque officio conſequatur. Nulla cęli intemperies piam Præſulem auocat ab obeunda concione, quæ feſtis diebus omnibus habetur in noſtro templo, quo Sacrum fecit aliquoties, plurimoſque cęleſti pabulo refecit. Spectata præſertim illius pietas fuit extremo Bacchanaliorum die, quo Miſſam apud nos celebrauit, exhortationi ad Sodales Parthenios habitę, piiſque eorum exercitiis interfuit, totum diem in Collegio tranſegit. Exeuntis vero Quadrageſimæ nocte illa, quæ patientis Chriſti ſolemni recordatione celebris eſt, apud nos pernoctauit, & apud ſepulchrum Dominicum horam ſuam de more noſtro in ſancta meditatione traduxit. Scholarum vberes fructus extiterunt. Eorum fama tantam hoc anno ex multis, iiſque remotis Galliæ partibus exciuit multitudinem auditorũ, vix vt ipſos capiant anguſtiæ claſſium. Nam cùm ſuperioribus annis trecenti ferè nati operam darent, nunc duplicato numero ſexcenti circiter numerãtur: & in iis nonnulli, qui diuitarum ferè leucarum Gallicarum iter ingreſſi ſe tanquam ad commodũ honeſtarum diſciplinarum emporium cõtulerunt: & verò illi tam ardenter in ſtudia litterarum incumbunt, quaſi diuinam ſitim explere velint. Neque verò pietatis minùs, quàm liberalium artium ſtudia viguerunt. Infimæ claſſis puer in patriam circa ferias autumnales profectus ſororem ſuam ab hæreſi ad fidem Catholicam præcipuorum doctrinæ Chriſtianæ capitum recitatione reuocauit. Tres Patrum Capucinorum inſtitutum amplexi ſunt, duo ad Carthuſianos abierunt. Cuidam obiecta vigilanti ſpecies Deiparæ Virginis, quæ manu coronam mij ſplendoris porrigens monebat, vti eam

tinere vellet, Religiosorum vitę statum amplecteretur. annuit adolescens: & spes est, vbi commodum erit, vocantem Virginem secuturum. Eidem cùm grauioribus quibusdam tentationibus premeretur venit in mentem, vt se patronæ illi commendaret. Quod vt fecit, statim se importunissima illa vexatione sensit liberatum, & suaui quadam animi voluptate perfusum. Sub vacationum solemnes ferias, incidit ingens populorum vbique gratulatio ob Delphinum Galliæ natum. Ea vt celebrior Virduni redderetur, ad nos ventum est, & concionator è nostris postulatur, qui die sequenti in publica supplicatione concionem super hac re haberet. Et sic placuit omnibus vt descriptam habere voluerint duo Galliæ Præsides, qui tum fortè aderant publici cuiusdam negotij caussa. Quinetiam hoc quasi inuitamento allecti, sese vltrò cum vrbis Gubernatore ad prandium domi nostræ inuitarunt non sine spe desiderioq; probandæ Musarum nostrarum in celeberrimo Delphini natalitio voluntatis. Aberant tum præceptores omnes rusticatum missi ad sextum ab vrbe milliare. Nihilo tamen minus curriculo reuocati sunt; itaque elaboratum est diuisis cuique partibus suis, vt tertio pòst die exhibita ea fuerint, quæ plurium hebdomadarum laborem exigere videbantur. Instrata aula vario emblemate, & epigrammate multiplici Hebraico, Græco, Latinoque diuersi generis. accepti primùm cum vrbis Gubernatore Præsides echone, dialogo ad præsentem lætitiam accommodato salutati sunt. Inde prandio excepti iucunda rursus ecloga eodem argumento, & consequente symphonia recreati sunt. Secuta est propria consalutatio singulorum, oblatis cuique pronunciatisque diuersi idiomatis epigrammatis. Quæ sic placuerunt

omnia, nullum vt maius vel nostrorum aduersus Regem Christianissimũ obseruantiæ, vel eorundem erga se beneuolentiæ, vel scriptorum industriæ, vel ingenij Actorum atque memoriæ argumentum requirerent. Mirati tam breui tempore tam multa tamque diuersa excogitari, adeoque tam scitè scribi, pingi, memoriæ mandari, & repræsentari potuisse. Et quidem certum, præsentium quendam, qui antea sic à nobis erat alieno animo, nos vt equis oculis aspicere vix posset, & tanquam sibi Galliæque inimicos auersaretur; ex illo tempore melius cognitis rebus nostris ita mutari coptum, vt ex inimico factus sit amicus, idemque palàm de nobis perhonorificè loqueretur. Fuit qui vno è nostris alloquente diceret atque iterum voce inculcaret, opprimi nos confessionibus, consultum fore eam curam in Parochos remittere. Quod eo consilio dictitabat, vt ab audiendis confessionibus arceremur. Sed in cassum eius conatus cecidit. Nam Præsidum alter cum coniuge Pœnitentiæ atque Eucharistiæ Sacramenta, non semel in templo nostro piè ac religiosè obiit, & propensam in nos voluntatem multis officiis testatus est. Quidam alij quasi tempus opportunum iudicio suo nacti, libellum supplicem iisdem Præsidibus obtulerũt, in nos vt ferrent sententiam de decimis ipsis persoluendis. Verùm hi contrà, stans à nostris partibus; probare conditiones æquas, nobis concordiæ caussa aduersariis oblatas, dignos prædicare nos, quibus alij gratificarẽtur hominibus natis ad reipublicæ vtilitatem. Affuerunt ambo orationi habitæ, dramatique dato in solemni restauratione studiorum, quorum vtrumque maiori, quàm vnquam antea frequentia celebratum fuit, non vulgari approbatione & laude Societatis. Admirabantur illi vtile adeò & ad pro-

mouendæ

mouenda iuuentutis ſtudia accommodatum inuentum diſtributionis præmiorum, quæ hoc anno illuſtrior ac celebrior fuit, quàm ſuperioribus. Nã Illuſtriſſimus Princeps Carolus Chalignæus, nouennis adhuc puer, ſed moribus gratiſſimis, qui claſſes noſtras frequentat, quotidie ſumptum in eam rem commilitonibus ſuis liberaliter ſuppeditauit, magna cum voluntate Illuſtriſſimi Epiſcopi Virdunenſis patrui ſui. His rebus ſic nobis conciliati ſunt illi Præſides, vt in familiari colloquio horum alter diceret aliis Academiis leges optimas præſcribi ad iuuentutis inſtitutionem; penes nos ſolos laudem eſſe facti; idemque ſibi vnum è noſtris delegerit, quocum familiariter propè quotidie, quamdiu in hac vrbe fuit conferret de ſtudiis litterarum. Pecuniam adoleſcens emptori noſtro furripuerat. Iuſſum à Magiſtratu virgis cædi, nos confeſſione reconciliatum, ac cibo etiam refectum dimiſimus. Excurſiones frequentes in opida vicina & pagos factæ ſunt ingenti cum fructu incolarum. Menſe Ianuario, cælo incommodo, ſed commodè homines domi continente, luſtrati à duobus noſtris ſacerdotibus pagi tres & quadraginta, & in iis tradita doctrinæ Chriſtianæ rudimenta, habitæ cõciones frequenter, datæ aures confitentibus, aliaque munia Societatis obita, magno cum ardore animi, fructu minimè pœnitendo. Claromontum (opidi nomen eſt in finibus Lotharingiæ) ſub extremam Quadrageſimam profectus alius ſacerdos meſſem collegit vberrimam. Illic dies quindecim commoratus, binas in die conciones habuit, alteram in vrbe ante meridiem, poſt meridiem alteram in pagis vicinis. Auditus eſt eo ſenſu motuque animorum, qui ſæpè in concione ſe proderet effuſione lacrymarum, & à concione morum muta-

tatione. Cùm verba fecisset aliquando ad populum de rerum malè partarum necessaria ad salutem restitutione; triginta circiter quos ea oratio pupugerat, partim restituerunt, partim ab iis quibus restituendum erat, debiti æris condonationem impetrarunt. In iis nonnemo fuit, qui cùm fœnerationis ergo sexcentorum aureorum restitutioni esset obnoxius, non priùs acquieuit, quàm eos quibus debere se intelligebat, quosque iniquis nexibus implicuerat, diuersis ac longè distantibus in locis constitutos adiret, faceret satis omnibus, & hoc onere liberam conscientiam ad tranquillitatem reuocaret. Inualuerat apud multos hæc superstitio, vt ęgroti ad morbum depellendum carnis die Christo resurgenti sacro non edendæ voto se obligarent. Eam consuetudinem sacerdos ille noster cùm pro concione damnasset, ea dimissa viginti circiter huic malo remedium ab eo quæsierunt, seque totos eius prudentiæ permiserunt. Nihilo plus eidem laboris fuit in persuadendo paganis quibusdam, vt cœmeterij muros partim ruinosos, partim disiectos suis sumptibus restaurarent, ne in locum sacrum porcis, lupis aliisque immundis animalibus, cum nonnullo effodiendorum cadauerum periculo aditus pateret. Itaque quod sæpè irrito conatu tentatum erat à Parocho, perfectum à nostro est vnica adhortatione, quam eadem hora consecuta est cœmetium in eundem ipsum locum paganorum ea de re seria deliberatio. Idem Claromonto priusquam discederet, persuasit duodecim non vulgaris notæ ciuibus, sibi vt in perpetuum librorum prohibitorum vsu interdicerent, ac ne apud se quidem retinerent. Totidem de totius vitæ, plures de multorum annorum peccatis confitentes auditi. In mutuam gratiam duos reuocauit, quorum alter

alter ab altero per ſummam iniuriam impacto cultro, quatuor in capite plagis affectus erat. Hinc cùm tandem conualuiſſet, omnino certum erat cum inimico agere iniuriarum; nec dubium erat, quin lis diuturna, diuturniores inimicitiæ futuræ eſſent. Quapropter ſacerdos noſter Dei fretus auxilio omnes admouit machinas, ad expugnandos pertinaces animos; illius, vt ab eo, quem læſerat peteret veniam, huius, vt eam libenter impertiret. Nec priùs ab incepto deſtitit, quàm negotium feliciter confeciſſet. Ipſo enim præſente in eius domo, qui vulneratus fuerat, condonatis iniuriis, ſecum inuicem redierunt in gratiam: quam vt ex animo reconciliatam eſſe ac perpetuam fore demonſtraret, is qui paſſus erat iniuriam ſponte ſua, Patre tale nihil expectante, protulit omnes criminationum libellos; lacerauit, in lucentem caminum coniecit incredibili cum animi alacritate ac voluntate. Extrema concione Claromontanis cùm valediceret Pater, tantus ſubitò fletus exortus eſt, vt pios filios à parente optimo, bonos diſcipulos à præceptore cariſſimo diuelli diceres. Abeuntem inſecuti ſunt duo enixè poſtulantes ſibi vt de vniuerſæ vitæ peccatis confitentibus operam daret: quod in pago proximo præſtitit. In oppido Sancti Michaëlis (vulgò Sanmielum vocant) habitæ ſunt ab eodem ſacerdote conciones per Octauas feſti Sanctiſſimi Sacramenti, magna auditorum frequentia. Ibi tres quatuórve ad malepartam pecuniam reſtituendam, totidem ad perniciosos libros igni tradēdos adducti ſunt. Confutata hæretici cuiuſdam impietas, qui in domo Præſidis, quò multi viri graues conuenerant, a Patre de certis fidei noſtræ capitibus interrogatus, & ad aſpiciendam veritatis lucem prouocatus, cùm obſtinato animo reſiſteret; damnatus eſt

omnium sententiis vehementer admirantium hominis vel inscitiam, vel impudentiam, qui tam firmis rationibus, tam apertis sanctorum Patrum testimoniis non cederet. Per Octauas Corporis Christi concionatum missus Claromontum alius è nostris sacerdos tanto id cum fructu perfecit, vt affirmaret Parochus numquam se tantam in eo opido confitentium & communicantium multitudinem vidisse. Maruillam diœcesis Treuirensis opidum missus opidanorum accitu alius è nostris Patribus, vt solemne Quadragesimæ ieunium quotidianis concionibus obiret: id Dei beneficio licet initio inualetudine impeditus, nõ sine fructu perfecit. Auditus est secunda admodum concione, tantoque etiam profestis diebus non indigenarum solùm, sed aliorum etiam concursu, quantus supremi Magistratus testificatione à multis annis visus non fuerat. Diebus Dominicis post antemeridianam concionem, in pagos vicinos concionatum ibat, profestis à prandio tradebat pueris doctrinã Christianam. Quod dum in templo fieret, non minor sæpè, quàm in matutina concione, frequentia erat auditorum. Nec omnino vulgares fructus hæ conciones catecheseſq; faciebant. Sacrum erat in opido illo Sodalitium, in quo Sodales partim inscitia, partim corruptela morum, pecuniam fœnori dabãt. Et quoniam siue in res sacras, siue in ἀγάπας, scilicet conuiuia Sodalium insumebatur, à nora se immunes existimabant, frustra monente ac reclamante Parocho, viro docto, ac peramante nostra Societatis. vna tamen atque altera concione grauitatem peccati sic eis planam fecit sacerdos noster, vt non modò vniuersi, sed & Rector quidem Sodalitatis & alij priuati eũ cõuenerint, vt rationem restitutionis, & tollendi illius abusus, ex eo maiori

meliùs planiusque acceperint. Aliæ præterea aut malè partorum, aut furtim sublatorum curatę restitutiones; dissidentes inuicem conciliati; impedita in plerisque ebrietas: frequens vsus Sacramenti pœnitentiæ persuasus & inductus. Quo de Sacramento appetente sancta hebdomade, cùm egisset Pater, ac potissimùm de confessionis integritate, tantus integrè cõfiteri, ac totius anteactæ vitæ peccata replicare volentium numerus fuit, vt neque ille, neque Parochus facere satis omnibus potuerint. Horum complures, quæ peccata multos iam annos in sacra confessione malo pudore tacuerant, ea tunc sacerdoti nostro patefecerunt: qui licet post ferias Paschales biduum ita substiterit sic impeditus, & excipiendis confessionibus & dandis responsis de statu conscientiæ consulentibus, vix vt quietem necessariam capere posset; facere tamen omnibus non potuit satis. Hæretici duo errorem ab eo edocti hæresim abiurarunt, atque Ecclesiæ conciliati sunt. His aliisque pietatis officiis capti indigenæ tam bonam de hominibus Societatis opinionem conceperunt, vt cum Patre de fundando ibi Collegio primus Magistratus egerit. Missu Illustrissimi Principis & Episcopi Virdunensis idem sacerdos ad vicinum aliud opidum se contulit, vt vinculum censuræ Ecclesiasticæ exolueret loci illius Gubernatoris, qui vim quondã Parocho fecerat. Quod Dei ope tam secundum habuit exitum, vt ille non in præsens solùm, sed in posterum etiam præbuerit se Episcopo suo obsequentem, & Ecclesiasticę immunitatis obseruantem. Alius quidam vir præcipuæ nobilitatis simili vinculo obstrictus accito vno è nostris, quem sperabat optabatq; fructum eius præsentiæ cepit, magna animi sui voluptate & tranquillitate conscientiæ. Missus & alius sacerdos

cerdos decimoquinto die ante Pascha in pagos vicinos, præter quotidianas conciones, quas vesperi instituebat, & confessiones in quibus audiendis reliquum penè diem insumebat, aliquot dissidentium reconciliationes curauit, atque in iis patris & filij, qui graues inter se gerebant inimicitias. Explicato ritè confitendi communicandique modo varios abusus sustulit, quendam à vesano pellicis amore auulsit, persuasitque aliò vt migraret, vbi longiùs abesset à periculo. In iis quibus confitentibus operam dedit, sex octoue totius vitæ, bonæ partis decem circiter peccata retexuerunt; plures varia crimina confessi sunt, quæ hactenus pudore præpostero confessarium celauerant. Quidam oratione quæ de grauitate peccati habita erat, ita compunctus est, vt præ lacrymis & singultibus vix peccata sua posset confiteri. Quinquaginta supra centum aureos acceptos retulimus liberalitati amicorum, Præsulis verò nostri amantissimi beneficentiæ septuaginta, præter tres casulas, quibus auxit idem nostram sacram supellectilem, ad quam accessit & scyphus argenteus. Auctus etiam hoc anno est eiusdē Principis munificētia census annuus eo frumenti numero qui duodeuiginti aureis nummis æstimetur.

Domus Probationis S. Nicolai.

NOSTRORVM in hac domo numerus ferè semper hoc anno fuit triginta. Significatū enim iam fuit, è concessis & perangustis ædibus, vbi pauci tirones sunt primùm collocati, migratum in proprias atque laxiores, quæ etiamnum ad nostrorum vsus accommodātur indies & ornantur. Exædificata est ampla satis splendidaque cœnatio, cum vicinis locis ad instruendos cibos & pe-

penum opportunis. Cui rei adiumento fuit maximè Cardinalis Illustrissimi munificentia, qui tenuitatis nostræ haud ignarus centum nobis aureos nummos donauit, plures anno superiore dederat. Ipse verò Princeps Henricus Reuerendissimus Antistes Virdunensis nullum finem facit nos amandi, nobis fauendi, fouendique hanc domum quam fundauit, opere, gratia, modis denique omnibus: vt familiam suam vniuersam in nos velle transferre videatur. Seruos habuit tres à pedibus iuuenes sibi non ingratos: superiore nobis vnum, alterum hoc anno dedit, collacrymante tertio, quòd in beatæ vitæ studio socius sibi præferretur. Inuisit nos perhumaniter aliquoties, neque aliud sibi domicilium, quàm perexiguum domi nostræ cubiculum parari voluit: cum nouitiis omnibus singillatim est amantissimè collocutus, cùm vnumquemque ardore animi singulari ad perseuerandum animaret. Ceterùm, vt se dant initia, spes maxima est ex nostrorum consuetudine non mediocres hic fructus, Deoq; gratissimos exorituros. Vt sacellum primùm est patefactum, mirum est in tanta paucitate nostrorum sacerdotum, nouitateque rei fuisse tantum tamque nouum ardorem religionis in opidanis. Ingens fuit eorum numerus, qui celebrioribus festis cælestem apud nos panem sumpserunt, cùm propter ædiculæ nostræ angustias, sibi quasi per vices succederent. Cui tamen rei prædo animarum inuidit: nam cùm rarior esset vsus Sacramentorum in his partibus, dæmonis emissarij virgines primùm irridebant, cæterosque pios homines, qui sæpiùs vel explicarent peccata sua, vel arctiùs Christo Domino iungerentur. Sed illa res aluit potiùs quàm minuit, cœptam pietatem. Itaque mille numerati sunt, qui festis Christo resurgenti

genti sacris sui Curionis permissu apud nos sya-
axim agerent. Et quoniam scholæ sunt paruulo-
rum in opido variæ, perfectum hoc etiam est, vt
nostrorum Collegiorum more singulis mensibus
ad nos semel accedant peccatis expiandis Sub
initium magni ieiunij, pueri, serui, ancillulæ, om-
nes denique, qui tum primùm sacrã Eucharistiam
appetebant, edocti tum de peccatorum confessio-
ne instituenda, tum de diuino cibo ritè capiendo.
Messis omnino animarum esset vberior, si gran-
dius templum augustiusq; haberemus. Sacellum
interim instruitur rebus necessariis, tum diuinæ
rei faciendæ, tum excitandæ pietati. Auctum fuit
hoc anno Diuorũ sacris reliquiis, tum è referti-
simo Treuirensis Ecclesiæ thesauro, tum etiam
aliundè petitis Qua in re studium extitit erga
nos & amor haud obscurus Illustrissimi Co-
loniensis Episcopi Adiutoris Serenissimi Bauariæ
Ducis filii. Litteras ad eum per nouitios peregri-
natores miserat P. Rector, quibus ad ornatum no-
uæ domus sacras huiusmodi exuuias Colonien-
sis armarij postulabat: perficere tum quidem ille
quod voluisset non potuit, quamuis ea de re Vi-
cario suo diligentissimè perscripsisset. Sed accidit
vt illo ipso tempore cùm nostri peterent, ad eum
trium Apostolorum non exiguæ partes aliunde
mitterentur pio parenti transmittendæ: eas con-
festim nobis donat, vti acceperat, omnes cum
pyxide, cumq; litteris rei veritatem declaranti-
bus: quibus & è priuato sacrario nonnullas
adiecit, vt cumulatior esset benignitas. Prouí-
debit, vt speramus, Deus, vt hæc quondam S. Spi-
ritus tabernacula thecas aliquando habeant ele-
gantes, quæ populi contuentis animos ad Diuo-
rum cultum & sanctimoniam accendant. Et quo-
niam huius loci incolæ rudes erant antea, diuina-
rumque

rumque rerum haud satis gnari, doctrina Christiana statis temporibus traditur à P. Rectore, in principe templo, magno concursu. Operæ fuisse pretium, eiectæ superstitiones, pacatę conscientiæ, publicaque vitia repressa declararunt. Multi Biblia vulgari lingua & ab hæreticis corrupta aliosque libros eiusdem prauitatis cremandos attulerunt. Non pauci rebus sacris dicati homines, à perditis vitæ rationibus ad meliorem frugem reuocati, tum B. P. Ignatij commentationibus, tum etiam consilio nostrorum. Quosdam malus dæmon variis imaginibus, & obiecta multiplici specie deludebat: illis persuasum Confirmationis Sacramentum, quo carebant, vti susciperent, quod aduersus terriculamenta fuit præsentissimum remedium. Quidam hæreticum hominem aduersus Eucharistiam indigna quædam proferentem, æquis auribus audierat: quæ caussa fuit, vt tres totos menses à diuinis in templo cæremoniis frequentandis, augustoque sacrificio abstinet. is deinde ita cœpit agitari spiritu blasphemiæ, vt vel inuitus indignissimas in Deum contumelias iaceret. Facta peccatorum confessione, fideique apud nos professione, sanatus est. Alius quòd grauia peccata, dum sacerdoti noxas aperit, sciens prudensque reticuisset, dies quindecim furiis turbulentissimis vexatus fuit: nam de nocte vigilans & penè desipiens, opprimi se vehementer a fele sentiebat, tum etiam videre sibi videbatur hominem stricto gladio penè iam vitam & sanguinem haurientem, quòd Sacramenta violando summum Deum ita grauiter offendendisset. Hoc cùm illi contigisset aliquando vehementius, vix lucem expectare potuit, quin domum nostram accurreret, tam graui sarcinæ deponendæ. Damnatis etiam vltimo supplicio consul-

consultum est, & ab orci faucibus quidam erepti. Reus erat fraudis capitalis ita pertinax in odio inimicorum, vt in eo permouendo, quà precibus, quà terrore Numinis denunciando, frustra nostet quinque horas summo labore collocaret. deducitur ad carnificinæ locũ; tum, vt fit, cruciarius præsentium religionem obtestatur, precesque petit. At sacerdos, elata voce: Cauete, inquit, ne vel vnum verbum piè pro eo dicatis, quem nefarium odium inclusum imis sensibus tenentem, & morientium vltima remedia contemnentem videtis: cur enim frustra elaboretis? Quæ vox ita ferreum pectus hominis verberauit, ita perculit, vt subitò in omnium oculis & peccatorum confessionem institueret, & ab iis quos sæpè verbo contumeliisque violarat, veniam peteret, quam à summo iudice facilius consequeretur. Nec minus voto damnatis quàm scelere fructuosa fuit nostrorum opera, quam nauant iis qui frequentes remotissimis è prouinciis huc confluunt, Deo diuoque Nicolao gratiis persoluendis. Vnius pietas digna est quæ commemoretur. Venerat ille vltima è Gallia supplicatum: caussa isthæc fuit; dum pontem cum curru iumentisque transmittit, accidit vt, quòd fluuius magnis imbribus excreuisset, eodem ipso tempore pons corrueret, sed ita vt homo prius ageretur in præceps, tum equi, deinde moles grauissimæ sequerentur, quæ multos homines opprimere potuissent. In casu D. Nicolaum patronum adoptauit. nec frustra: obstupefactis qui aderant omnibus, saluus in ripa cum iumentis extitit. Sed hæc quasi domi nata factaque. Iterum etiam est foras, lustratique pagi quàm plurimi festis diebus. Inducti sunt primum quidé ipsi Parochi, vt, quod hactenus vix fecissent, quæ ad salutem sunt necessaria, suos docerent. Sacramentorum

torum vſus erat in opidis infrequens: is quibuſdam perſuaſus. Audiuerat noſter ſacerdos duos tantùm pagi haud mediocris in feriis Pentecoſtes panem Angelorum ediſſe: caſtigauit languidos animos, & in eam rem ita dixit, vt feſtis proximis penè omnes ad diuinum epulum accederent. In multis deinde locis cùm paulò magis diuinis rebus aſſueuiſſent, tanta cœpit eſſe ruſticanorum pietas, vt Parochi ſanctè affirmarent, ſe poſt hominum memoriam, cùm multos iam annos curam animarum habuiſſent, nunquam vidiſſe tantam eorum frequentiam, qui panem vitæ caſtè religioſeque appeterent. Ritus etiam ſuperſtitioſi & noxiæ etiam conſuetudines ſublatæ. Mos erat quibuſdam vt ad auertendas anni tempeſtates vigintiquatuor horarum ſpatio æra campana pulſarent in peruigilio D. Ioannis Baptiſtæ: quo ſonitu tum res diuina, tum piarum rerum explicatio impediebatur. noſtro monente deſierunt. Abibãt de more noſtri in vicinum pagum, cùm ſubitò vident accurrentes in agrum homines, duoſque nudatis pectoribus ad excipienda vulnera, quibus infeliciter animas proiicerent, decretoriis armis concurrere. Aduolant è veſtigio, exclamant, incitantur, diuina humanaque omnia obteſtantur, per Chriſtum, per eius ſanguinem monent vt deſiſtant. At illi ferociùs impetere, noſtri interponere ſe, & agere iam aſperius: tandem peruicerunt vt delaberentur enſes de manibus, & noxarum expurgationem in proximos dies feſtos reconciliata gratia ſponderent. Redibant alij à docendo catechiſmo, cùm hiemis aſperitas erat maxima; reperiunt paruulum mediis in agris ſine ſenſu iacentem, frigore debilitatum, quem nox ingruens planè confeciſſet: cùm nouitius noſter exceptum humeris vnius milliaris ſpatio detulit in opidum,

vbi cibis & igne fotus, animam, quam extremis in labris habebat, retinuit. Nunc vt nostrorum nouitiorum proprias attingamus, illorum virtus suique vincendi studium quà domi, quà foris eluxit. Certamen erat quis omnium obsonatorem nostrum ad forum rerum venalium, pannosus cum corbe, cum mantica comitaretur. Ostiatim, quod nouum fuit, per omnem ciuitatem terni emendicarunt. Peregrinationes ex instituto Societatis obitæ, quæ in omnem partem plurimum valuerunt, vel declarandæ Numinis prouidentiæ, aut nostræ in ipsum fiduciæ explicandæ. Quibusdam aduentante nocte prope siluas errantibus, iamque lustra vel arbores pro cubili meditantibus benignus Deus prouidit occursu pagani, à quo sunt in viam è periculo reuocati. Aliàs post iter longum ac difficile, cùm à ciuitate longè positi, defatigatione iuxtâ molestiisque fracti, penè animum desponderent; ecce tibi à tergo eques benignè compellat, addit animum, spondet vltro se curaturum, ne portæ priùs occluderẽtur, quàm essent in tuto. Dictum, factum. auolat ex oculis nostri laboriosè progrediuntur: admissi in vrbem & commodiùs habiti didicerunt spe cælestis auxilij in posterum esse firmiores. Fuit etiam cum nostri locorum ignari deprehensi nocte vagarentur, & quærentes opidum per deuium iter longiùs in errore progrederẽtur: timidis, vt fit, hauddum parum sollicitis lucem dedit, consilij operæque suæ mediis in tenebris rusticus, è vestigio consecutus, à quo sunt in rectam viam ita restituti, vt quoniam abeundum erat aliò, cœpto in tenere dubitantes relinqueret. Pergunt porrò, sed è Scylla in Charybdim, nouum nimirum periculum adeunt: præcipitia occurrebant longè periculosissima, nox cælum obtexerat, fallens erat vestigium

gium fessis & trepidatio. & profectò vix ruinam euasissent, nisi tenuis lunæ splendor semitam angustam & depressis rupibus imminẽtem aperuisset, quà deducti sunt in opidum: vbi factus sacerdos obuius ædes indicauit egregij cuiusdam ciuis & maximè pij, qui labore viæ conflictatos benignissimè recreauit, cùm gloriaretur, beatumq; se prædicaret quòd matutinis in epulis tres omnino Capucinos, vespertinis pari numero Iesuitas ad suam mensam habuisset. Abierant alii cum litteris commendatitiis ad notos homines, quorum etiam liberi nostris in scholis erudiebantur: & læti quidem in spem magnam venerant, fore vt benigniùs ibi tractarentur, & multorum liberalitate cumulati discederent. Ad vrbem cùm est ventum, interrogantur: agitur asperiùs, promunt patentes: litteræ fictæ iudicantur: rem mirantibus aditus interdicitur. tum vicino in pago rusticanum hospitium quærendum fuit, reapse doctis spem in hominibus omnem nimiùm quantum dubiam & incertam esse. Atque Dei prouidentiam hominum etiam charitas illustrauit. exceperant nostros matronæ honestissimæ duæ, diuino cultui inprimis deditæ, lauteque tractarunt, & beneuolentia singulari. dum discedunt, certamen oritur hinc modestiæ, illinc liberalitatis. nam illæ pecuniam offerre: nostri recusare, gratiasque agere. illæ nihilominus perseuerare, vrgere, obtrudere: abiicere oblatam nouitii. Sed peruicerunt, proiectâ videlicet nostris pecuniâ fores obserauere ne rediret. Alii in bene moratam ciuitatem venerant plenam bonis ciuibus, quos de nostris Patribus vnus eruditis concionibus ad omne genus pietatis instruxerat, & odorem pietatis sparserat gratissimũ. Petunt de more eleëmosynam, quam largè accipiunt, obtinentque à Prætore probo &

honesto imprimis, vt in xenodochio esse liceret. Datur iis cubiculum omni supellectile vacuum: id cùm resciuisset lectissima piaque matrona, iubet statim adferri lychnuchos, lignum, scabellas, vestes stragulas, sindones mundissimas, duosque lectos parari. Prætor ipse dubiam cœnam misit, & cibos exquisitos varii generis, voluitque suum simulum sedentibus ad mensam inseruire. A cœna ecce tibi summa modestia notæque virtutis nobilis mulier cum ancillulis, quæ repugnantibus nostris calceos cùm detraxisset, crepidas subministrauit ad pedes habiles atque molles. Nec largitatis hic finis: postridie manè Prætor idem cum nostrorum pietatem prouideret, mantile candidum cum scypho misit Eucharistiæ capiendæ: & templo egressos mensa iterum bene lauta excipit: postea discedunt, agunt vt par est gratias, & humanissimi viri quasi nihil egissent, excusant tenuitatem, commendant se nostrorum orationibus, se suaque perliberaliter offerentes. Neque ab nihil profectum est in ea profectione nouitiorum in externis iuuandis. Terni cùm venissent quoddam in opidum, à nobilissimo sunt pioque viro benignè excepti, & cùm longiùs eo die progredi vellent, haud ingrata violentia retenti. Disserunt à nouitio sacerdote de rebus cælestibus: quibus ita captus homo est, vt partem religionis pietatisque nostrorum ad opidanos suos deriuatam nimio opere cuperet. Rogat igitur piam concionem noster habeat, breuem explicationem Christianæ doctrinæ spondet. nox iam appetebat, ipsemet pagi dominus domos obit singulorum, monet vti summo manè conueniant, nec quidquam operis priùs à quoquam attingatur quam sit explicata concio. Paretur, adsunt æquis animis: ita noster disputat, ita illi audiunt de peccati fœdi-

fœditate miserabiliqúe fructu, vt tantam vim lacrymarum in vlla concione non meminissent. Gratias illi certatim agunt, & dictorum memoriam diu conseruaturos spondent. Iidem cùm decliuis sol esset in occasum, procul ab vrbe hominem reperiunt vino plenum, motu sensuque vacuum in periculosissimis locis derelictum, vbi rupes & depressæ maximè valles erant, & sine dubio præsens periculum aditurus videbatur. Tetigit animos miseri hominis species, purgant sordidatum primùm, tum excitant humo, & vtrimque sustentantes magno labore deducunt. Iam propiùs aberant ab opido; tum ille conniuentes oculos aperiens, nostrosque respectans, se miserum proclamare cœpit, qui vino nimio diuinam iram meruisset, non passurum se vt sui caussa pij sacerdotes (sic nostros appellabat) eum laborem exhaurirent. Nostri cùm ea dixissent, quæ pro loco & tempore dici potuerunt, hominem progredi recusantem, pudore simul & dolore confectum, & peccatorum confessionē pollicentem relinquunt. Modestia fecit aliorum, vt hæretici quibuscum in eodem erant diuersorio faterentur Iesuitas minùs esse malos, quàm vulgus reliquum sacerdotum, siue frugi piosque. Alii diuerterant ad sacerdotem à nobis alioquin non alienum, sed qui fuerat semper in ea opinione, vt Iesuitas crederet fictam potiùs & adumbratam, quàm veram & expressam pietatem colere. Nostri priusquam lectum peterent, Litanias pro consuetudine dum recitant, flexisque genibus exigunt rationem conscientiæ; animaduertuntur à domesticis, qui rem deferunt Curioni. Is errorem postea suum nostris amicis est testatus. Et profectò pietas hæc religionisque seruata integritas plurimorum beneuolentiam in Societatem prouocauit.

PROVINCIA AQVITANIÆ.

ALVIT hoc anno 1601. prouincia Aquitaniæ Socios in nouẽ distincta domicilia distributos 219. In Collegio Tolosano sacerdotes 18. è quibus vnus Theologiæ, duo Philosophiæ professores, humaniorũ litterarũ professores quinque; Philosophiæ auditorẽ vnum, reliquos Coadiutores vndecim. In Domo Probationis sacerdotes duos, Coadiutorem vnum, reliquos nouitios triginta quatuor. In Collegio Burdegalensi Patres viginti, è quibus duo professores Theologiæ Scholasticæ, Scripturæ & Casuum totidem, scholastici quatuor; reliquos Theologiæ Scholasticæ auditores vndecim, Casuum tres, Coadiutores decem. In Residentia S. Macarij sacerdotes duos, professores totidem, Coadiutores duos. In Collegio Aginnensi sacerdotes septem, quorum vnus Philosophiæ magister, scholarũ humanitatis professores quinque, præfectum studiorum vnum, Rhetoricę auditores quatuor, Coadiutores quinque. In Collegio Petracorensi sacerdotes vndecim, è quorum numero Philosophiam docet vnus, scholarum inferiorũ magistros quinque, Coadiutores quinque. In Rhutenensi sacerdotes sex, professores totidem, præfectum studiorum vnum, auditores Philosophiæ tres, quinque Coadiutores. In Auscitano sacerdotes septem, in quibus vnus Philosophiam docet, magistros quinque, totidem Coadiutores. In Biterrensi sacerdotes octo, ex his Philosophum vnum, reliquos professores quinque, Coadiutores quatuor, vacantem à studiis ob

afflictam

afflictam valetudinem vnum. In Lemouicensi sacerdotes nouem, magistros quinque, Coadiutores quatuor. Obiit vnus è Collegio Rhutenensi P. Edmundus Rotardus post annos 40. in Societate magna ciuium satisfactione transactos, vir ea ætate nemini grauis, domesticis & externis omnibus gratus; in Collegij procuratione & confessionibus audiendis, in quibus vtiliter erat assiduus; Societati probatus, confessionum maximè nomine: in quibus sic erat industrius, vt vulgò non alio, quàm Patris confessarij nomine, etiam in vicinis prouinciis appellaretur. Admissi viginti: plures in singulis Collegiis importunè flagitantes excludunt rerum nostrarum angustiæ. Auxit & spiritualem in nostris profectum, & impensorum circa externos laborum fructum non mediocriter R. P. Laurentij Magij Visitatoris tam exceptus auidè, quàm diu expetitus & expectatus aduentus. quatuor lustratis Collegiis, Aginni commorantem, Rex per litteras plenas humanitatis ad se vndecimo postquam venerat die cùm euocasset, Burdigalæ rebus vtcunque compositis, quantum vires afflictæ morbo quo penè oppressus patiebantur, Regem adiit: à quo de rebus nostris bene sperare iussus. Nouo Prouinciali prouinciam primùm obeunte, & reliqua duo Collegia Lemouicense & Petrocorense P. Visitatoris nomine visitante, nouo feruore nostrorũ accensi animi: spiritualibus ferè omnes exercitationibus exculti, redditi ad iuuandos proximos expeditiores. Nunquam in scholis discipulorum, in templis pœnitentium maior numerus. In concionibus auditorum pari vbique fructu. nam & innumeræ vbique confessiones, in quibus totius anteactæ vitæ plurimæ expressis, quæ multos annos pudor represserat criminibus, ritè factæ, restincta

odia, pecuniæ malè partæ veris dominis restitutæ, aucta Sodalium numero & disciplinæ melioris legibus Sodalitia, cum pietate & fructu frequentati carceres, lustrata xenodochia, tum à nostris, tum à Parthenicis Sodalibus. Sed enituit singularis ardor & pietas, cùm horarum 40. in singulis ferè Collegiis institutæ preces pro feliciRe-ginæ puerperio: & paucis pòst diebus in gratiarum actionem pro Delphino nato, siue cùm templa nostra ad ceterum ornatum emblematis ornata, ciuibus ad Sacramenta, preces & conciones confluentibus, replebantur; siue cùm & Sodales & discipuli, accensis cereis, turmatim è Collegio in sacram ædem ad expositum Eucharistiæ Sacramentum procedebāt; siue cùm ad festos ignes genethliacis & poëmatis ex tempore datis, inde ad concionem in templum deducti spectatores pio & iucundo spectaculo distinebantur. Exercitiis spititalibus adiuti plurimi, & partim ad Christianam, partim ad religiosam perfectionem adducti; partim in ea cui nomen dederant religiosi familia confirmati. sic vt prædicent plurimi, nostrorum operâ & meditationibus se spirituales factos, & in schola perfectionis institutos. Obsceni libri & hæretici tum domi, tum in Missionibus incensi. plurimi Casus conscientiæ, Aduentu & Quadragesima à nostris concionatoribus, in Missionibus magno Ecclesiasticorum bono explicati. Hæretici centum viginti aut plures tota prouincia Ecclesiæ restituti.

Collegium Tolosanum.

Ex eorum numero, qui Tolosæ Societatis meditationibus eruditi sunt, insignis concionator zelo reformationis flagrans, non minimum ad perfectionem calcar & lumen est expertus, ma-

magno suo & amplissimi cui præerat monasterii bono: cuius nouitij iisdem exercitiis instituti impetrarunt à Præfecto, vt, quod per regulam singulis mensibus cõcedebatur, liceret octauo quoque die ad sacram mensam accedere. Duobus salubriter instituta generalis confessio & animi quietem & perfectionem in Patrum Capucinorum familia cum sæculi contemptu dedit; tertium monasterio ex quo malè recesserat, restituit. Hæretici, in quibus vnus ex iis quos illi diaconos vocant, Ecclesiæ restituti triginta. Exhortationes habitæ Quadragesimæ feriis, moniales quasdam laxioris obseruantiæ ad meliora & salubriora consilia reuocarunt. Libelli item de ratione orandi, deque religiosa perfectione acquirenda patrio sermone vulgati, mirum quantum religiosis familiis profuerunt. Feminarum pudicitiæ & inopiæ consultum, vel corrogatis pecuniis, vel in cœnobium pœnitentium aggregatis, vel matronarum honestarum curæ commendatis. Dum publicæ de more visuntur custodiæ; capite damnati duo sua sibi inuicem crimina exprobrantes, acciti confessarii hortatu ad pœnitentiam & mutuam iniuriarum condonationem inducti. Alius, cùm ob patrata facinora damnatum iri se propediem expectat, ingenti simul anteactæ vitæ dolore & pudore suffusus, præcipitem sese dare in puteum cogitat: sacerdoti nostro facta confessione ab illa mente deductus ac recreatus est. In opidum, quod Calabriam vocant, missus è nostris concionator, præter confessiones, & ex iis generales plurimas exceptas, & insolentem communicantium Natali Christi festo die numerum, ciuitatem in duas factiones diuisam, sedatis odiis, pacatam reliquit. Pari fructu in Vaurensi ciuitate laborauit alter, Aduentus & Quadragesimæ tem-

pore. Egenti ſeni, quem mendicare verecundia prohibebat, à ciue datus in ſingulos menſes nummus aureus, eo prætextu, vt viſitaret pauperes in xenodochio. Feminæ nobiles corrogatas oſtiatim eleëmoſynas in xenodochium detulerunt: ex quibus præter pecuniæ vim non exiguam, linteà, mappæ & reliqua ſupellex, ſatis abundè curata. Redierunt in gratiam ſeptem diſſidentium pauli, & ad Eccleſiæ caſtra duo pedem retulerunt. Poſt Paſchales ferias ſuis, milliaria ferè ſex, ab vrbe diſtantibus Parochus ea lege concionem impetrauit à noſtro, vt alteri è duobus quo iure vti frui non poterat Beneficio renunciaturum ſe, iamque perceptos fructus in dirutæ eccleſiæ inſtauratione atque ornatum collaturum reciperet. quod vtrumque bona præſtitit fide. Quàm ſint Parthenici Sodales humilitatis & modeſtiæ Chriſtianæ ſtudioſi, vel hoc vnum argumento ſit, quòd cum inſtaurandus eſſet Sodalium catalogus, & de eo in claſſes pro cuiuſque dignitate diſtribuendo, deque ſedibus in Sodalitio cuique pro cuiuſque nobilitate vel conditione deſignandis agerentur vel ipſi ſupremæ Curiæ ſenatores, quos habemus Sodales non paucos, reſponderint alphabetico ordine perſcribenda nomina, & promiſcuè ſedendum in Congregatione ſibi videri, vt oſtentationis ſpecies vitetur omnis; & vel hac vna re conſtet, non ambitionis, ſed humilitatis ſtudio Sodalitio nomen dediſſe. Dominicis ſolemnioribuſque diebus, dum vel Sacrum in ſacello, vel rerum diuinarum colloquium expectant, in tanta Sodalium frequentia & conditione permitum eſt, tam altum ſeruari ſilentium, ne muſſitantes quidem inaudias, ſed vel preces fundentes, vel pium aliquem libellum ſubinde lectitantes, vel certè ad confeſſionem ſeſe comparantes.

De-

Domus Probationis.

VNVS & viginti ad loca pia pro more peregrinati, tametsi multa quinquaginta leucarum itinere incommoda perpessi; illæsi tamen per media hæreticarum vrbium ludibria conuiciaque non sine victoria penetrarunt. Experti rerum cælestium tirones, quantum sit positum remedii in tentationibus aperiendis; dæmoni eas fraudulenter supprimere conanti fortiter restiterunt. Nonnemo octo ipsos annos hero suo nulla mercede fideliter famulatus, ob leuem errorem, in quem incautus impegerat, quærebatur ad mortem; dum hic non amplius ingrato adeò immemoriq; beneficiorum domino, æterno potiùs omnium remuneratori in Societate IESV inseruiendum esse hoc ipso primùm tempore & cogitat & statuit. Adolescens nobili familia natus, cum ad concionem audiendam in templo Collegii, qui mos est, cum sociis è nouitiatu proficiscitur; ecce tibi in itineris medio nefarios homines à patre subornatos, qui iuuenem corripiunt, pallio nudatum & galero per vicos vrbis ad ripam fluminis trahũt, nobis quidem quiritantibus, sed furiosos hosce contra lictores adniti non valentibus. vbi ventum ad flumen, celeriter cymbæ antè instructæ imponitur, laceratur tunica tirocinij, veste serica induitur, excitatur plausus vtiq; dæmone applaudente. Crederes, manubiis raptis, patrem ad propria remeare. adductus domum tentatur omnibus modis, apponuntur varii qui Societati graui-ter imponãt; &, quod vix ausim dicere, adhibetur vir religiosus (si hoc tamen vtroque nomine dignus) qui suadeat, inuitis parentibus religiosam vitam instituere non licere ei, qui à Deo mandatum

tum acceperit de parentibus honorandis. In iis & id genus concertationibus labuntur quinque menses: per quos ita se morigerum parentibus filius præbuit, vt à nihil sibi ampliùs metuentibus, non difficulter exorarit facultatem ad vicinam Academiam studiorum absoluendorum causa proficiscendi. eò itaque profectus consilium patris & suum Religiosis Ordinis Minimorum patefecit: à quibus & recreatur, & diuinæ vltionis terrore, ni se vocantem audiat ad cœpta persequenda, satis alioquin propensus stimulatur. Rebus igitur vtcunque compositis postridie quàm illuc venerat, viam longam difficilemque pedes ingreditur. nec defuit piis conatibus diuina benignitas, quæ eum dies decem comitata nouitiatui, cui ereptus fuerat, restituit, tanto lætiorem ac gloriosiorem, quanto constantiorem. Duobus nouitiis per vrbem ambulantibus decidit trabs prægrandis è tecto domus: quæ cùm cadendo ipsorum capitibus immineret; audiunt quidem inclamantem turbam, Cauete; sed quorsum vox ederetur, non aduertunt itineri solũ intenti. mox ergo trabe alterius galerum brachiumque leuiter peruolãte, ille repentino casu perterritus, signum crucis opponit, & illæsus iter suum prosequitur. præmium vtique modestiæ, salus in periculo. Alter cùm ab ingressu in Societatem animo esset alieno, rideretque eos qui de eo vel cogitarent quidem, nostris Lutetia cedentibus cœpit ipse subitò cogitare Societatem, ratus Dei esse familiam, quæ nulla sua culpa exilium probraq; pateretur: ac paulò post peregrè abiit ad locum, in quo voti potest fieri compos, & socius etiam laborum, in quibus nostrorum tolerantiam fuerat demiratus. Occludebat alius aures vocanti se ad nos Domino, iamque annos quinque magna, vt sibi vide-

videbatur, constantia, vrgentem repressérat; cùm tandem Beatæ Virginis Sodalitio aggregatus, eodem excitante, igniculos sensit renouari, ita vt quietus esse non potuerit, donec intellexit durum sibi esse contra stimulum calcitrare.

Collegium Burdegalense.

BVRDEGALÆ non defuit rei Christianæ bene gerendæ occasio, neque verò nostri defuere occasioni. quamquam enim nondum apertæ sunt publicæ scholæ externis auditoribus; attamen non parum multi ad priuatas Theologiæ & Casuum prelectiones audiendas excipiendasq; ventitant. Præterea tantus concursus omnium ordinum vtriusque sexus fit in templum, quantus optari vix possit ab hominibus proximos adiuuandi cupidissimis. Viduam cùm à creditoribus nimiùm vrgeretur, à desperationis veneniq; consilio deterritam vnus è nostris Deo primùm, tum etiam creditoribus reconciliauit, solutionis mora diuturniore. Mulieri coniugatæ honos ab eo restitutus, à quo falsò traducta. Admoniti pro concione sacram Eucharistiam frequentiore pompa ac ornatiore apparatu esse deferendam; opifex tenuis licet fortunæ quinque & viginti aureorum conopæum obtulit. In sex vrbis templis nostri quotdiebus Dominicis per Aduentum & Quadragesimam auditi auidissimè, & concionem aliàs infrequentem, fecere numerosam & attentam. Senatorii viri exclusi præ multitudine templo nostro, suis sibi impensis commodam æquè ac concinnam, quà opere, quà pictura porticum ædificandam curarunt. Illustrissimus Cardinalis Burdegalensis Archiepiscopus ferè semper auditor, interdum etiam domi conuictor. Is non exigua

sui

ſui erga nos amoris oſtendit argumenta. Vtcetera mittam ex hoc vno colligas. Auctor fuit noſtris, vt pro felici Reginæ partu quadraginta horarum orationem (quæ antea numquam, ne ſtante quidem & florente Collegio, licet expetita) inſtituerent. In ea ipſe & Sacra & verba fecit ad populum cupidiſſimè ſi vnquam & numeroſiſſimè confluentem. Ab hæreſi ad rectam fidem vno minùs quadraginta traducti: in quibus viri nobiles duo, duæ item nobiles feminæ cum viro quodam militari, qui quondam in Caluinianis caſtris cicatricibus oppletus, & membris penè omnibus captus, ante eiuratum errorem, non dubitauit Miniſtris in conſiſtorio perfidiam exprobrare. Alter parentibus natus hæreticis, & per ipſos Caluinianos Miniſtros litteris imbutus parum aberat ab atheiſmo. adeò dubiè religionis fluctibus diuerſus agebatur, & anxius diſputauerat ſuperiore proximo anno cum noſtris ſumma pertinacia. nihil profectum rebamur, cùm, ecce tibi, vtro ad nos redit, & ſalutaribus veræ doctrinæ hauſtis documentis, toxicum hæreſeos euomuit, quamquam certus ſeſe parentis cognatorumque Caluinianorum iram odiumque incurſurum. Puella nubilis iam erat à patre viro nobili quem credebat Caluinianum, deſponſata. expectátur nuptiæ per Miniſtrum celebrandæ; anteuertit ſponſus, & facta ab Archiepiſcopi Vicario poteſtate, per ſacerdotem noſtrum eo conſilio euocatũ, clam patre coram teſtibus ritè priùs confeſſi abiuratáque puella hæreſi matrimonio coniunguntur. Indignè tulit ſe deluſum ſenex è primariis ſuæ ſectæ, eque eorum ordine, quos ipſi vocant ſeniores. Itaque abſente genero, qua lacrymis, qua minis filiam compulit, vt Miniſtrum audiret concionantem. paruit illa nihil doli ſuſpicata, cum

deinde

deinde non cogitantem assurgere pro concione iubet Minister: cui vt perturbatum muliebrem animum præ rubore, & quasi abalienatum videt, pœnitere illam facti fraudulenter mentitur: sed à viro domum reuocata, vnius è nostris operâ in religione Catholica confirmata est. Socrus porrò anus nobilis, sed hæresi addictissima, quæ nostro aduentâte, cedere domo primùm voluit, illius suauitate humanitateque capta, non tantùm æquo animo passa est nurum in religione Catholica confirmari; sed negotium etiam ipsa vrgere cœpit, pollicita se de rebus religionis sacerdotem nostrum non grauatè audituram, neque recusaturam veritati, cùm primùm affulserit, manus dare. Ceterùm per eos dies quibus noster eò loci diuersatus est, puella à cubiculo, dominæ suæ exemplo ad fidem accessit. & memorabile illud antè accidit, cùm de aqua lustrali pro concione verba facta fuissent eo die, qui dies S. Alexandro primo illius institutori sacer est; domesticus famulus tertiana exæstuans & penè consumptus, aquam sibi à sacerdote nostro benedici postulauit. ea hausta febris depulsa est; & ita postridie apparuit, vt ægrotasse nemini videretur. Quod anus illa nobilis demirata, lustralis aquæ tantillũ clàm defert ad ægrotantem quandam feminam secum familiaritate & hæresi coniunctam: quæ de famuli salute certior facta, dari sibi ex ea expetierat. neque erga infidelem sua vi aqua caruit. Post aliquot enim dies præter omnium expectationem conualuit. At cùm nihilominus ingrata mulier in hæresi perseueraret, perseuerarunt morbi reliquiæ, vt & piacularis aquæ virtus, ad Catholicæ fidei gloriam emicaret, & indigna mulier pleno beneficio minimè potiretur. Flammis damnato persuaserat dæmon tam sæuam mortem

tem vti meliore anteuerteret, gladio iugulum pe-
tendo: ab hac mente deductus & confessione ex-
piatus. In aliis tantus sæpè nostrorum adhorta-
tione doloris sensus enituit, vt spectatoribus non
admirationem dumtaxat, sed lacrymas moue-
rent. Nobiles viri duo ex contentione honoris in
singulare certamen descenderant equitantes: al-
tero letaliter vulnerato, ephippiisque deturbato,
miseri casus spectator eques ad vrbem conuolat,
diuinitus vnum è nostris ad ambulationē exeun-
tem pro portis vrbis offendit, obtestatur vt ani-
mam exhalanti festinus adsit. occurrit anhelus,
responso, quod satis esset, accepto, absolutionem
elargitur expiranti. Cędem alius adulteri & adul-
teræ vxoris meditabatur; sed cùm ira simul &
conscientia diuersus traheretur, è nostris vnum
aliquem consuluit. Dehortatus ille hominem à
speciosa vindicta, ita demum placat, vt tantam
vtrique iniuriam condonarit; quinetiam conru-
gem suam ad adulterij ceterorumque vitiorum
expiationem confessionemque induxerit. Ex his
qui spiritualibus exercitiis exculti sunt, Religio-
sus imprimis vir, quem ex iis fructum retulit, Fra-
tribus suis communicare studiosissimè conatur:
totus est in instauranda disciplina monastica; dif-
ficulter id quidem, vtiliter tamen. Peractis exer-
citiis, Blauiam (sic vrbem vocant) per quadraginta
dierum solemne ieiunium tam apposite ad ani-
morum motus tanta orationis vi & spiritus ve-
hementia, tanta denique vtilitate auditorum, &
Ecclesiæ ad quam missus bono concionatus est,
vt non inanes fuisse commentationum stimu-
los, liquidò constiterit. Etenim non paucos ab
hæresi, plurimos à turpi vita ad honestam reuo-
cauit: iacentem inibi & neglectum religionis cul-
tum excitauit. Ad templum celebre iniuriae
re-

temporum, an opidanorum incuria, vel vtroque, terra & sordibus oppletum purgandum vsque ciues permouit, vt Consules ipsi & alij viri honorati nobilesque matronæ sordes egererent; ipse instaret operi, vrgeret, adlaboraret. Eiusdem templi sacram supellectilem laici occuparant, ea vt restitueretur, partim adhortatione, partim censura in contumaces procurata, non parum iuuit, vt videatur Deus tam copioso fructu ostendere voluisse quantum sit in B.P.N. Ignatij exercitiis ad res bene feliciterq; gerendas momenti. Effectum est etiam nostrorum operâ, vt Religiosi duo Carmelitæ, qui ad scholam Casuum cōscientiæ ventitabant, ad perfectiorem sui instituti obseruationem aspirarent; adeoque impetrata à Superiore suo facultate Romam ad Reformatos seu Excalceatos se contulerunt. Partheniana Sodalitas Ordini Capucinorum quatuor, Societati nostræ septem hoc anno dedit. Suos alumnos ita fouet & instituit, vt maiora in dies præbeant argumenta virtutis. Conuenit inter Sodales vt Expræfectus ad maiorem animi demissionem, ianitoris officium exerceret, quod communi auctoritate præscriptum nemo recusauit: omnium etiam suffragio & consensu statutū, vt qui dies ante vernum ieiunium ventri ac ingluuiei vulgò dicantur, ii à Sodalibus precibus fundendis, rerum piarum allocutioni auditioníve transigerentur, tum declinandis peccandi occasionibus, tum Deo pia prece placando. Quanta verò Christianæ vitæ integritate flagrent, ostendunt ciliciorum diu noctuq; gestatione, per totam Quadragesimam. multi alij pane & aqua ad cibum potumque contenti; alij demum vel super nudam humum aut asseres dormitando, carceres & xenodochia quotdominicis per vices adeundo, eleëmosynisque inopes

iuuando, & vinctos liberando, qui soluti in Collegium Congregationi gratias acturi venire didicerunt, nec nisi confessi & cibo refecti salutari dimittuntur. Vnius in condonanda iniuria & seipso vincendo virtus imprimis enituit. Erat is patronus & morum & verborum grauitate grauissimus inter epulas ab amicissimo alioquin & familiarissimo grauiter tum verbis, tum etiam verberibus impetitus, parum abfuit quin ferrum quod fors obtulerat in viscera percussoris adigeret; sed illa statim cogitatio retardauit, non decere hominem grauem, & B. Virginis mitissimæ patronæ clientem, tam esse iræ impotentem & vindictæ. Itaque cùm collegisset sese, destitit; eo tamen animo nunquam vt cum illo in pristinam gratiam redeundum proponeret. Nec poterat deinceps obuium habere, quin nondum extinctus recrudesceret dolor, & ad conuicia veniretur: atque etiam ferè vltra minas. hoc vbi resciuit noster, patronum iniuria affectum aduocat, orat, obtestatur, obsecrat, vt minimè Christianum, nedum fraternum, consilium despuat. Nec pluribus opus. emollitur, acquiescit omnia per Patrem ex æquo & bono componi. interim bono dolo aggressor accersitur: sed veritum atque etiam præ conscientia tardantem nimis, quò gloriosiorem victoriam deseiste referret percussus, vltrò adit ad percussorem, & supplex veniã petit. Alter pudore suffusus, & viri virtutem magnitudinemque animi demiratus, ruere in amplexus, deosculari, accusare sese, & propemodum lacrymari. ambo ergo confessione expiati, & panis cælestis participes simul effecti, amicitiam redintegrarunt. Adolescens quidam nocturnis in choreis cum altero rixatus, traiecto per medium corpus ense, mortifero vulnere percutitur: & iamiam efflaturus animam cecidebat

tur; cùm Patrem Congregationis aduocat, spondet se daturum Congregationi nomen, sibi si vitæ vsura longior à B. Virgine impetraretur. Confitenti Pater aures commodat, & à confessione astãtibus Sodalium nonnullis in Sodalitium eum admittit. Mira res: post paucos dies vitæ plenus & virium, voti reus & velut è naufragio mortis ereptus, ad Congregationem accedens tabellam supplex Virgini salutiferæ appendit. Hoc exemplo vir splendidus, sed minùs vitæ probitate pius, non leuiter commotus, ea vitæ morumque mutatione inter Sodales numerari postulauit, vt sibi Dei beneficium agnoscenti & aliis admirationi sit atque exemplo.

Missio Santonica.

APVD Santonas excurrerunt duo de nostris, quorum alter quotidiana concione per Aduentus Quadragesimæque dies, ciuium animos excolendo; alter verò crebra catechesi puerorum rudiúm ve mentes instituendo, ex inculto (quamquam aliàs opimo) at malignis hæreseos Caluinianæ vepribus iam multos annos horrente solo, ingentes Christo lætæ segetis manipulos collegere. quippe permulti ex familiari malè sentientium consuetudine in fide vacillantes confirmati, non pauci rei Christianæ ignoratione, vetito certis diebus carnium esu prohibiti: alij ad sacrũ Christi epulum, quo ante vicesimum annum, nescio qua religione, arcebantur inuitati, & sacro quod penè nesciebatur Chrismate frontem ab Antistite ritè peruncti: nec pueri dumtaxat, aut puellæ, sed & viri grauissimi, in quìs vrbis Præfectus, nobiles matronæ, senes vtriusque sexus, imò, quod mirẽre, hæreticis orti parentibus; tanta frequentia, vt

ex nimio quidem, sed pio vtiliq; labore Antistes morbum contraxerit. Confessionis Sacramentum aut penè reuocatum, aut ita certè institutum, vt & qui nunquam solemni ritu fuerant confessi, audita perutiliter peccata inuestigandi ratione, animi sui labes bene expurgare didicerint: & dedidicerint Curiones suos vicenos tricenósve turmatim audire confitentes. Institutæ Sodalitates duæ, quæ dum nouo prorsus illis locis & inaudito exemplo de noctepœnitentium pro more templa perlustrant; hæreticorum dolo malo vitrea fragmina, quà transituri erant, disseminantur. sed frustra: nam Catholici fraudem subodorati certatim suas quisque vestes nudis ambulantium plantis subiecerunt, malitiam scilicet pietate vincentes. Ex his qui de Caluini castris ad Christi signa palàm eiurata hæresi, vel iterum redierunt, vel primùm transierunt viri duo nobilitate principes, illustres matronæ duæ, senex sexagenarius præter alios duodecim numerantur: qui tametsi non vna ratione persuasi, à me tamen silentur, & vna vnius commemoratione compensantur. Ingenio vir nobilis nõ minùs acri quàm ad captandos promiscuè risus, & vultu adiuuante & voce, & ipso genere sermonis facetissimus, à Patre nostro super mensam de religione rogatus; multis vltro citroque datis acceptisque sermonibus, à Caluino se discessurum pollicetur, si ei noster vel Iesuitarum vel Capucinorum Ordinem in sacris paginis ostenderit. ostensurum recipit Pater, & perlepidè sanè præstitit: imprimis enim rogat, Iesuitæ homines ne sint an belluæ; homines nimirùm esse alter respondet. tum Pater: Ergo cùm factos fictosque ad diuinam effigiem omnes homines diuina testentur eloquia, Iesuitarum hominum Scripturam meminisse inficiari non potes, vt

neque eos carpere, si vestem suo sibi consuant arbitratu, quando certa nulla diuina lege præscribitur. An non verò castitatem, paupertatē & obedientiam, quorum se illi volentesque & lubentes perpetuo obstringunt voto, sacræ paginæ paginis commendauere frequentibus? ecquid igitur Iesuitæ diuini verbi monumentis prohibeantur? hîc obmutescente homine, victori Patri congaudentes simul arrisêré conuiuæ, victum tacentemque opidò cohortati, quò ex fide data veram sine mora fidem amplecteretur. Nec renuit, mysteria veræ religionis priùs à Patre edoctus, abiecto errore publicè veritatem professus. Perquam sanè mirum est, quo nunc animi ardore saniora dogmata tueatur, ad quæ sorore traducta multis in dies auctor est, vt se deteriora fugientem sequantur. Communi procerum Ecclesiæ auctoritate, referente Patre, sancitū vt annuo censu prorsus multarentur ii apud quos inquinatæ vitæ mulierculæ deprehenderētur. Non dico à 20. supra 100. Ministellis publico in conuenticulo cautum inter cætera, vt ne quis Iesuitarum vnum aliquem audiret disputantem: egregio planè prætextu edicentes ab eo non secùs quàm abs mali cuiusdam genii interprete diligentissimè cauendum esse. Rem lepidam perstringo. Aderat fortè in conuiuio cum quatuor viris Ecclesiasticis Ministellus, cùm tres consultò quartum Iesuitam esse denunciant. Risisses, hærere subitò aquam obstrepero declamatori, pallere audaculum, & obstipo capite (in terrámne, an in paropsidem?) figere lumina impudentē, nec respondere lacessitum, qui de principio omnes prouocaturus videbatur. Hic in vrbe labor à Patre tam vtiliter cùm ponitur, illi socius datus, rure quò dimissus fuerat, non otiatur. Is enixè de superiore loco commendauerat, vt quà

Sacrosanctum Christi corpus solemni supplicatione, & die circumferendum esset, viridantibus herbis, arboruméque ramis in nouos se flores induentibus, viæ sternerentur, parietes pendulis hinc inde seu peristromatis, seu linteis inuestirentur, erigerentur arulæ, ornarentur templa, accenderentur thuribula, omnia denique festo luculentoque cultu more maiorum eniterent. Vetula, pietate quàm opibus auctior, domunculæ suæ vestibulum florido, quoad potuerat, tapete circumornarat, textoque ornauerat odorifero; cùm ecce Ministrum illac equitaturum aduertit, anteuertit itaque, & prehensum fræno caballum, aliò procul audacter bestiam auertit. Hæc indignabunda, Quis tu? & quò? Itáne verò! hosce ego flosculos tanto studio lectos demessosque tibi tuoque veredo proculcandos exhibuerim? non ita me Deus amet! Nihil te moramur. Porrò ilicet cum strigoso tuo calcitrone. Excanduit eques, mala verba doctus iure iniuriáve vlturus iniuriam, nisi ei tum iudices, tum testes cæteraq; præter voluntatem omnia defuissent. Mitto multa, non quia non magna, sed quia singularia non sunt, vt perillustrem hanc Missionem præclaro æquè ac singulari facinore qua potero breuitate concludam. Santonum regione, ac finibus cùm aliæ multæ vrbes celebres opidaque copiosa, hæretica prauitate, maiorem partem, labefactata continentur; Rupella imprimis, & ea quã S. Ioannis Angeriaci titulo vel tutela nominitare vulgò consueuerunt. Itaque audita donatiui Pontificij, seu iubilei, Dominicanæ familiæ summi Pontificis priuilegio concessi, promulgatione, per nostrum, Antistitis iussu, de sacro suggesto pronuntiata; ex his omnibus locis octodecim plus minus leucis ab vrbe remotis, circa ferias Domini resurgentis,

gentis, ad viginti supra centum hominum millia supplicatura conuenerunt. Nec abnuas numero, si intelligas plura 800. huius prouinciæ ambitu Ecclesiastica censeri Beneficia; atque ex Angeriaco ac Rupella errorum Caluinianorum sentinis, vnde vix vnus aut alter expectari potuit, ad 7000. triginta milliaribus pede confectis, confluxisse. Diem dictũ potiùs, & rem diuino planè instinctu susceptã perfectamq; beneficio dicturus, si vidisses agmina circumquaque Christiana in signis elatis salutem quærere, sub vexillis auro argentoque micantibus pietatem exhibere, in ære campano dios Christiano more sensus motusque excitante hilaritatem lætitiamque præbere. Iamque propinquabant, cùm terrentur hæretici, arma capessunt, rident Catholici. Episcopus Canonicis, Patre, vrbis proceribus, dupliciique pœnitentium cohorte stipatus, obuiàm procedit, tota ferè vrbe prosequente. Hinc atque hinc lacrymæ, dulcesq; animorum sensus, congratulationes numeroso canticorum cõcentu vtrimque declaratæ: primæuam repræsentari dicas Ecclesiam. Hic puros lustralesque latices festa fronde circumferendo, obuios quosque (qui patrius mos est) aspergebat, ipsosque adeò hæreticos, si qui occurrerent: hanc enim aspersionem reformidantes plurimi diuerticulis sese subducere, & deuias in latebras inuisum infestumque abdere caput. fulgentibus iste funalibus, cereis ille albentibus; alii ramis vernantioribus, pictis floribus coronisque pertextis emicabant. Necdum finis. oculos, quò voles cumque conuerte, primam, postremam, mediamq; aciem perlustrato. sacros, profanos; viros, feminas; pueros, puellas, suis quosque ordinibus distributos, non sine pietatis sensu gradientes, persequere. Excipe diuina resonantes, & exministrum nudis

pedibus, aperto capite, reliquumque corpus interula dumtaxat circumtectum, in fronte agminis, pœnitentem, nec obscurum in media luce veræ fidei argumentum ostendentem, cum laudaueris, imitare. Sed ne præteri octogenarios senes. Vides vt longa & separata serie, non sine lacrymis præ gaudio toto vultu manantibus, incedant: Pulchrum visu, pulchrius illud circumspice. En matronas nobilissimas suis subditis pastore destitutis vexilla præferentes. Hæres admirabundus. Audi Episcopo supplicantes, & suæ suorumque orbitatis deploratione, in qua ipsos triginta fuerunt annos, ab eo Curionem sacerdotém vehementer flagitantes. Multa aliis locis Christianæ pietatis edita documenta non dubito; sed huius certè exempli exemplum non alibi quæro, ne frustra quæram. Habent suas Indias Galli, nec opus orientem adire, vel occidentem solem.

Collegium Agennense.

IN Agennensi Collegio domi forisque vtiliter laboratũ. nam præter ea quæ cum cæteris Collegiis, & superioribus annis sunt communia, hoc anno hæretici Ecclesiæ sunt adiuncti viginti tres, in quibus Episcopi Lombariensis nepos, fidei professionem excipiente auunculo, Natiuitatis Domini peruigilio, ad templi fores publicè, hortatu Patris nostri, qui Gimontij concionabatur, hæresim eiurauit. Mulier ad sacrã synaxim quotannis minimùm quater accedere solita, cùm minùs diligenter in confessione culpam octauum iam annum aperiret, percepto Sacramento sentiebat ad quatuor aut quinque dies quoties communicaret in imis faucibus aliquid hærere, quod deglutire non posset. rei caussam suspicata è longinquo

ginquo ad nos loco veniens ritè confessa, & ea difficultate liberata magnam derepentè sensit animi voluptatem. Primaria mulier, quæ mariti iussu, instante diuortio, suas sibi res habere iussa domum ad suos properabat, marito conciliata, & vtroque coniuge in firmiorem amicitiam reducto, malis quæ ex diuortio timebantur occursum. Alia quæ moribundæ condonare detrectabat iniuriam, cessit odio, nostrorum hortatu, illam vltro adiens, & veniâ datâ in gratiam rediit. Quidam graui febri æstuque iactatus decumbebat moribundus; expiatis ritè totius vitæ maculis post mediam horam surgens conualuit, mirantibus qui aderant, & Deo gratias agentibus. Conciones in templo nostro singulis diebus Dominicis ex visitatione P. Magij institutæ, cùm antea prima Dominica mensis, & festis tantùm celebrioribus haberentur. Rhetorum nostrorum seminarium hoc primùm anno excitatum. Annuam Reuerendissimi Episcopi liberalitate præmiorum distributionem reddidit illustriorem Pentapolis flagrans tragœdia, nouo ac eleganti scenæ apparatu data. Nouum oratorium æquè amplum ac elegans collecto à Sodalibus ære non pauco, sed præcipuis Collegij sumptibus, primariæ Congregationi, & scholasticis declamationibus & exercitationibus exædificatum. eò indies non discipulis tantùm nostris, viris etiam honoratis confluentibus, splendidior, frequentior & feruentior Sacramentorum vsus. incensum magis ac magis pœnitentiæ & pietatis studium diuinarum rerum meditatione, ieiunio crebro, frequenti corporis diuerberatione. Sodali febre æstuanti, ac præcipuam mentem ac spem in Domina sua defigenti, visa illa in somnis valetudinem pristinam polliceri, cui statim postea restitutus. Mulier cùm

fermè paralytica animo quoque præ doloris acerbitate solueretur, Sodalis admonitionibus ad Sacramenta confugiens solatium & valetudinem hausit. Missiones fuerunt ex hoc Collegio toto anno frequentes. Gimontij & Plumæ (vrbes sunt in Vasconia) duo per Aduentum & Quadragesimam concionati, habitis ad populum concionibus, de Casibus conscientiæ lectionibus ad clerum, explicando catechismo & confessionibus audiendis plurimùm promouerunt. Solemnes post Completorium diuerberationes, sextis Quadragesimæ feriis festisque diebus apud Pœnitentes quos Cęruleos appellitant, Gimontij primùm inductæ. Imitati pietatis exemplum decennes etiam pueri, statis Quadragesimæ diebus, ex condicto templa lustrantes, ibi vberibus in se piè & crudeliter sęuiebant. Recitandarum & gestandarum coronarum vsus persuasus. Plumæ nobilis mulier septimum iam annum ab ingressu templi abstinebat, quòd esset ei sedes in templi choro negata. nostro suadente mirantibus & gaudentibus omnibus rediit, & nostrum concionantem audiuit. Excursum est Dominicis diebus ad vrbem insigniter hæreticam Pimirolium, & restitutus vsus Christianæ religionis, annos vigintiduos bellorum iniuriâ, dominantibus hæreticis, intermissus: templum dirutum soloque æquatum cœptum exædificari: supplicatio, in qua Augustissimum Eucharistiæ Sacramentum primo quoque Veneris die mensis Martij circumferebatur, non sine Indulgentiis summorum Pontificum liberalitate concessis, redintegrata: sacræ communionis vsus reuocatus, & omnium cęremoniarum Ecclesiæ splendor restitutus. Monflanquinum exclusis Catholicis hæretici vicesimum septimum annum iam occupabant. eò missus ex nostris vnus

vbis

vrbis ingressu cùm arceretur, passionis Dominicæ mysterium, die Parasceues sub dio extra pomœrium explicuit, maximo tum Catholicorum, qui ex proximis pagis accurrerant, tum hæreticorum concursu; eo fructu vt ex iis quos diximus Ecclesiæ restitutos quinque ab hæresi reuocarit, Catholicos in fide confirmarit. Nec minus vtiliter Pentecostes diebus ibidem operæpretium fecit, templo, quod hæretici sepultura profanum fecerant, auctoritate Episcopi expiato. In lustranda cum Episcopo diœcesi à duobus Patribus, quos amantissimus nostræ Societatis Antistes laborum socios habere voluit, duos ferè menses strenuè laboratum, sacerdotibus vitæ solutioris & Ecclesiasticis censuris illigatis, partim adiutis, partim officio motis; aliis detractæ pellices, alij à confidentiæ scelere reuocati, Beneficia laicis erepta, vti dignis conferrentur, effectum. Monflanquini vti Catholicis liber in vrbem aditus pateret, nostrorum potissimùm operâ factum. Cùm enim inter Commissarios ex edicto regio partim Catholicos, partim hæreticos conuenire nõ posset; vnius è nostris vltro citroque venientis studio atque humanitate sublatæ difficultates, & communi omnium gaudio exceptus Episcopus, sacris ædibus & cœmeteriis, quæ occuparant hæretici, Catholicis restitutis. Ibi maximo vicinæ nobilitatis & opidanorum cõcursu expurgato templo, & altari tumultuario erecto, facta Sacra, habitæ audientibus etiam hæreticis, addo probantibus, conciones solemnes tota primùm vrbe, tum etiam foris per dies sacros Litaniis Ecclesiasticis institutis. Mirum etiam illud fuit, viros ac feminas nobilitate diuitiisque florentes cum decrepitis penè senibus tanto pietatis sensu ad sacri Chrismatis vnctionem accedere, vt spretis hæreticorum

ticorum ludibriis ac cachinnis, fasciolas frontibus dies multos circumferre non dubitarint. Quę omnia hæreticos ipsos sic permouerunt, vt ab eo tempore non tantùm libenter nos videant, sed nostra etiam præ aliorum concionatorum consuetudine delectentur, Catholicisque auctores sint, vti nos semper euocēt atque accersant. quod quanti sit iudicabunt, qui quam nos ament hæretici non ignorant. Neque verò prætercundum illud videtur; in Turnonium opidum, nō tantùm post multos annos exturbatis Catholicis regressum datum; sed in ipso etiam Sacrā Eucharistiam tanto cultu ac pompa ab vno è nostris publica in supplicatione circumlatam, vt ipsi etiam hæretici ædium suarum vestibula, quò foret transeundum, herbis & floribus sternenda ornandaque curauerint.

Collegium Ruthenense.

QVO die P. Edmundus Rotardus ad cælum triumphaturus emigrauit, eo ipso vnus in tirocinium locum eius, vti speramus, occupaturus, immigrauit. reliqui officiis Societatis præstandis, domi & foris diligenter institerunt. Curio quidam cum suo & suorū fructu non exiguo piis commentationibus excultus. Parthenianorum vtriusque Sodalitij cùm ciuium, tum discipulorum partes non sunt desideratæ in officiis Christianæ vel charitatis vel humilitatis. Seueraci Catholicis adiuncti nouem, cum tanto sensu diuinæ consolationis, vt manantibus præ lætitia lacrymis, post exceptam pronis auribus Patris exhortationem, dicerent se nunquam tali dulcedine delibutos, aut pari ardore diuini obsequij incensos. ex his puella vtroque parente orta-

ta, vix ingressa pubertatem à patruo & amita hæreticis, seuerè accepta, & flagris semel & iterum cæsa, ne rei sacræ interesset, fideique Catholicæ professionem ederet, forti atque inuicto supra ætatem animo cuncta pertulit, & impiorum acerbitatem pia constantia vicit; ingenuè profitens sibi vitam citiùs, quàm votum illud posse extorqueri. Idem Pater ipso die Resurgentis Christi Milliani (opidi nomen) quò primùm sacrorum mysteriorum vsus postliminiò rediit, vnde ab ipso propè Caluinistarum exordio exulauerat; è suggestu verba fecit ad populum, confessiones excepit fructu nequaquam pœnitendo, publico interim abstinente non sine suorum fremitu Ministello. Auxit publicam lætitiam quidam mercator, qui cum coniuge propalam cessit hæreticorum foro, vt in Ecclesia pretiosum illud margaritum lucrifaceret. Alter sacerdos in domum nobilis cuiusdam accitus funeri exequiarum concione de more funebri cohonestando, sic exhibuit officium mortuæ, vt & viuæ prodesset: nam mulier altera in hæresi nata nasci Christo per eum cœpit.

Collegium Auscitanum.

VIR nobilis Regique cum primis gratiosissimus, cùm nostros antea auersaretur, nec bene de Societate sentiret; vnius è nostris allocutione crebra officiisque in ægrotantem coniugē Christianis, ita nobis conciliatus, vt quamdiu in vrbe fuit, nostros non ratò mensæ adhibuerit, & Collegium frequenter visitarit. Ecclesiæ desertores aliquot ad eius castra reuocati. A deliberata desperatione ad meliorem spem reductus sacerdos, qui sortilegiorum ac diuinationū nescio quarum

postulatus atriore carcere attinebatur, cumque iustum supplicium metueret, mortem sibi ipse consciscere statuit. Itaque nocte intempesta cultello quem fortè habebat, septem se vulneribus sauciat grauissimè: sub diluculum cùm solito more inuisitur, moribundus reperitur. Aduocantur properè nostri, offendunt hominem cruentatum, semianimem, ac propemodum expirantem; retenta tamen medica ope, & sacerdotis nostri conatu anima, crimine expiatur. dein confirmatus æger bono animo esse iubetur, simul & grauitate facinoris proposita, à nefariis artibus in posterum absterretur. Cùm repentino incendio sub meridiem noctis domus primarij cuiusdam ciuis conflagraret, opem nostram exposcenti cerea cælestis agni imagine in flammas coniecta, ceu infuso flumine flammæ pedetentim extinctæ. Duo concionatores non mediocriter Christianam pietatem foris promouerunt. Mulier nobilis, quæ prohibente marito, sacris mysteriis inuita arcebatur, adiuta Altera hæreticorum erroribus deptauata implacabiles cũ altera inimicitias exercebat, hæc Ecclesiæ & inimicæ reconciliata. Cœnobium sacrarum virginum audiendis confessionibus, piis colloquiis, & B.P.N. Ignatij commentationibus excultum, & ad pietatis religiosæque obseruantiam disciplinę inflammatum. Lustratus non sine fructu Reuerendissimi Archiepiscopi diœcesecotractus, omnium incultissimus, & sagati sacerdotes vestem, quam par erat induti.

Collegium Petrocorense.

PETROCORÆ ad D. Frontonis Petrocorensium patroni ædem, vno è nostris per Aduentum & Quadragesimam; altero in templo Collegij concionatus,

cionante, fructus relatus est non exiguus. Hæretici tres Ecclesiæ restituti, Catholicorum sublato fœnore, detractis pellicibus, restinctis odiis, in meliùs emendati mores. Apud Sarlatenses à nostro concionatore bene opera collocata. multæ pecuniæ malè partæ veris dominis restitutæ; confessiones generales ad 600. exceptæ; turpium poëtarum prælectiones è scholis, volente & consentiente gymnasiarcha, explosæ; ciues non pauci à vulneribus & cædibus inimicitiisque ad pacem concordiamque reuocati. in his dissidens cum patre filius, vterque nobilis, post longas lites & odia grauia redierunt in gratiam. Quidam sublato fratre sine Deo, quem tanti sceleris vltorem metuebat, annos ferè quadraginta viuens, ad saniorem mentem & pietatem reuocatus, sceleribus confessione expiatis. Sodalitium in honorem Sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti 50. ferè annis sine Episcoporum auctoritate summa dissolutione celebrabatur. Præfectum Sodalitij, Regis insignitum nomine, è ciuibus præcipui, imò & ipsi sacerdotes & Canonici stipabant, satellitum alij pedissequorũ, & morionum alij personam sustinebant. tota dies festo Corporis Christi sacra non sacro quidem cælestique conuiuio, sed symposiis, choreis, compotationibus, rixis, & concertationibus traducebatur. Sublata hæc omnia, & Sodalitium magno omnium consensu salubrioribus legibus instauratum. Vicinum castrum lemurum terrore famosum, nostro sacerdote in proximo sacello Sacris operante, ab huiusmodi laruis liberatum. Mulier quæ se deuouerat dæmoni, dum derepentè circa se ardens spectat incendium, per confessionem omni se metu & culpa liberauit. Secũdus ex hoc Collegio concionator Broagium (præsidium est Catholicorum non procul Rupel-

la

la munitissimum & portuosum Oceano nauigantibus) missus præter rudes in fide exultos, 70. generali confessione purgatos, nutantesque in fide firmatos frementibus licet Ministris, duodecim ad Ecclesiam Romanam aggregauit.

Collegium Biterrense.

VIGVERVNT etiam hoc anno Collegij Biterrensis domi forisque primordia in Societatis muneribus obeundis. Ac primùm scholarum nostrarum fructum per hæreticas etiam vrbes, quæ multæ circumiacent, sic fama vulgauit, vt à quo antè abhorrebant, suos ipsi liberos nostræ curæ disciplinæque litterariæ committendos hæretici sponte deducant: nec ab eo consilio Ministrorum minis deterreri potuerũt. Sacri Comes stabuli post regiarum nuptiarum solemnia, filij sui Protegis prouinciam, siue negotiorum tractandorum, siue sanitatis confirmandæ caussa obeundo, solemni Musarum nostrarum pompa exceptus semel iterumque, arcuato & concamerato triumphi opere, pictura, emblemate, elogio, dialogo, omni denum genere scriptionis rem hanc quanti fecerit tum ex illius verbis colligere est, qui magna & nobili frequentia nullum eo vitæ diem aut pulchriorem aut lætiorem habuisse palàm professus. Idem inclinatis iam scholarum temporibus cum prisco Romani fori ritu, in senatu apud prætorem & coram populo C. I. Cæsar ora iudicũ reus ac sordidatus aspiceret, spectator dexter adfuit: motus est tantæ rei obtutu spectaculoque; imò miratus in Cæsare duce ad togatas iudicũ turbas pallere fortunã belli. Assedit item prætextatis, qui tirocinio deposito virili toga induti. In huius sententiam actionis publica vrbis liberalitate dantur.

Multis

Musis theatrum, in quo earum celeberrima quæque deinceps exhibenda gaudebat nimirum ciuitas sui nominis ambitiosa Romanam amplitudinem suis non ita magnis pomœriis conclusam videri. Locus erat volubili pilæ destinatus, cæterùm nostris ædibus opportunus: hunc, eadem ciuitatis munificentia adnitente, Domini Comitis sacri stabuli, suasúne an tacito iussu? sumus consecuti, pretio nongentorum omnino aureorum. Itaque profanum apud nos, quis crederet? fanum factum est, & seriis ludicra, precibus iurgia, imò vana, ne dicam impia, commutata diuinis: vt non abs re sacri stabuli Comes dixisse videri possit, cùm in frequenti procerum consessu gratulabundus significauit fore, vt quo antè loco palæstrico puluere sordidi sæpè iurgando, iurando & verba malè nominando multiplici peccatorum labe maculabantur; in eodem orando, confitendo, riteque communicando mundarentur in posterum. Tumultuarium igitur excitatum templum, rituque veteri D. Ludouico Collegij patrono apposito etiamnum ad id dramate sacrum dicatumque ipso Deiparæ Visitantis die. tota ad loci venerationem effusa ciuitas. Religiosa pompa ex sacello pristino circumducta Eucharistia, factum Sacrum non sine sacro concentu symphoniacorum, habitaque concione quisque recessit gratulabundus. At enim de nouo loco omen quoq; futuræ beatitatis desideres. En cùm nostri eodem dedicationis die secùs templum laxarent, vt fit, animum; cùm nidere cælum, ridere solem, gestire terram læti conspicerent, mox vnus spectato ad aluearia idoneo horti angulo, Quàm bene, inquit, ad statum dicati fani cereorum vsum sederent hic apiculæ! vix hæc erat affatus, ecce medio & liquido aëre glomeratam & stipatam cernunt

apum nubem, quæ agmine facto, relictis, vt assolent, antiquis sedibus nouas deducebant colonias ex arce summi templi SS. Nazarij & Celsi. nostri extemplò lætari, omen arripere, arrepto primùm obuio quoque tinnitu & tintinnabula ciere; nulla mora, subsidit examen, & adaptato tumultuariè apiario, eo conditur loco, quem antea vnus ille cæteris annuentibus sermocinando destinabat. fallor haud dubiè, nisi quid felicitatis extulerint hæ melissæ Musarum filiæ, quæ iam hic Christo mellificant, Musisque Christianis. Instituta B. Mariæ Sodalitas. Sodales primo quo conuenerant die, diuina nescio qua dulcedine delibuti. Scholæ diuersarum familiarum Religiosis frequentatæ, imò sacerdotes plerique doctrinæ cultusq; rudes, apud infimas classes ponere tirocinium non verecundantur. Vicus est sexto ab vrbe lapide (Boisnum vocant) hæreticorum impietati ex promulgato edicto, addictus. hic assiduis, die quoque Dominico vnius è nostris excultus concionibus, Catholicæ religioni felici pertinacia ita incubuit, vt ne vnum quidem oblatrantibus licet quotidiano conuicio Ministris, aut de veteri fide leuiter emotum, aut tantillum Caluiniana peste labefactatum, hactenus impiæ factioni mancipari. Caluinianis erroribus quà priuatim, quà publicè eiuratis, tres imprimis veritatem professi quorum ille cùm octo & quadraginta annos in hæresi vixisset, in xenodochio repertus, à sacerdote nostro doctrinæ Christianæ præceptis per aliquot vices imbuitur, fidē profitetur, peccatorum sordes confessione eluit, & demum angelico Eucharistiæ cibo refectus, sacroque vnctionis oleo munitus, vitam cum morte commutauit. Iste verò annos natus quinque supra triginta, vesanos sub Beza spiritus Geneuæ hauserat. Iisque com-

municandis Casseronem in præfecturam bipartitæ curiæ non procul Tolosa doctor missus, humaniores primùm litteras in Collegio hæreticorum professus breui Prædicantis ministerium erat obiturus; cùm alia de caussa Biterras veniens nostros adit, apud quos quam non putabat, imò nec quærebat, veritatem inuenit amplexusq; est. Tertius autē familia Caluino addictissima oriundus nostrorum consuetudine, qua vel inuitus delectabatur in religionem inductus, cùm solo vel pudore, vel fratrum cognatorumque terrore in errore perduraret; Parisios profectus hæresim publicè eiurauit, acceptum nostris secundùm Deum referens veritatis lumen. Hoc factum fratres errorum tenacissimi, imò & inter reliquos propugnatores acerrimi, vt iniquo animo ferentes sunt detestati, ita Catholici magna lætitiæ congratulationisque significatione demirati, eoque quò minùs sperarant, magis.

Missio Agathensis.

QVÆ communia sunt præteribo. Inuentus vir honestus & grauis, qui à ferociori armorum emissario asperè & acerbè iactatus, vltrices spirans iras, Christiana ratione & oratione mollitus, iactata contumeliosè verba, inflicta grauiter verbera, cæteraque insignis iniuriæ incommoda, sceleris auctori pro Christo libentissimè condonarit. Tentatus quidam hæreticus nostri sacerdotis interuentu hærebat primùm pendulus, & animo malè pertinaci vocanti se tacitè Deo obluctabatur. Ecce tibi in ancipiti illo mentis æstu repentinum excipit vulnus, corpori quidem vt videbatur lethale, sed saluti expeditum. Nam qui dubius antea tuta omnia extimescebat, illicò, vt Deo Ec-

clesiæque reconciliaretur, etiam atque etiam enixissimè institit, & paucis pòst diebus sanato animo ab immiti etiam corporis vulnere conualuit. Acciuit rumor plures, eosque nobiles Agathæ sacra hebdomada, vti apud nostrum conceptas peccatorum maculas lustrali Sacramento eluerent, & expositâ illius operâ ad sacram synaxim vterentur. Municeps erat sibi cętero qui attentus, sed, quoniam rei familiaris angustiis premeretur, nec nubili filiæ dotem conficere posset, illius pudicitiam in discrimen vocabat. is præsenti nostri sacerdotis ope conceptum animo scelus penitus excussit. Sacerdotem nostrum abeuntem eximiis studiis vniuersi certatim prosecuti, & obsequium tum ciuitatis publicum, tum cuiusque priuatum nostræ Societati amantissimè polliciti.

Collegium Lemouicense.

COLLEGII Lemouicensis opera impigrè hoc anno, nec inutiliter collocata fuit. Mulier quæ præ animi desperatione triplici in suũ pectus vulnere desæuierat, atque etiam ex prælta domus fenestra sese dederat pręcipitem; cùm inuita mortem euasisset medicorum operâ, tertiò eam venani haustu quæsiuit, & fœtum in vtero quibus potuit cumque artibus enecare conata, præsentissimum tandem quietioris tutiorisque vitæ remedium apud sacerdotem nostrum inuenit: nam ritè ei totius anteactæ vitæ crimina confessa, eodem est admonita, vt quoniam sibi malè non liceret, bene viueret. Altera, cùm non solùm adulterio torum violasset, sed maritum eius per adulterum iniuriosè crudeliterque tractasset, tandem nostris auctoribus vitam in melius mutauit, resque penitus commutauit. Maioribus sacris sa-

tur-

tiatus quidam cùm ex curiosa per hæreticas vrbes circumcursatione impuros mulieris amores reportasset, neque sibi eam, quod optabat, matrimonio iungi posse certò sciret; dæmoni & carni sub Caluini signo, Christo relicto, militare statuerat, nisi eum à tam nefario consilio deterritum noster in fide confirmasset. Alter qui sacerdotio abiecto totos triginta annos in pueris erudiendis insumpserat, Catholicus ex Caluinista factus. Inter quinque qui nostro in templo hæresim abiurarunt, mulier non minùs indole & ingenio quàm genere nobilis: quæ terna cum nostris allocutione præceptionibus fidei scripto traditis, ad quas Caluinianus Minister non habuit quod responderet; ex hoc quod sequitur memorabili facto ad Christianam religionem adducta. Didicerat ex nostro sacerdote Sanctorum omnium, ac præsertim B. Virginis preces valere plurimùm ad morbos doloresque pellendos. Illa grauissimo ac periculosissimo morbo correpta voluit etiam ante emissam fidei professionem auditorum fidem in seipsa periclitari. quare Dei Matrem inuocat, ab ea morbi leuamen efflagitat. Nec frustra. illicò enim se dolore omni liberatam sentit, quod maximum ei fuit accelerandæ conuersionis incitamentum. Tantæ nunc porrò constantiæ est, vt fidei retinendæ etiam amplissimę hereditatis spem se abiicere palàm profiteatur. Ex his qui spiritualibus exercitiis instructi, fuit adolescens nobilibus illis quidem, sed hęreticis parentibus natus; à nostris hæresim quam antè armis defenderat dedoctus, Catholicam fidem professus, ac domo eiectus, & non semel ad necem à parente quæsitus, tantum abfuit vt à vera fide retraheretur, vt nuncio & parentibus & mundo remisso, in Franciscanorum, quos Recollectos vocant, familiam

adoptari expetierit, & habitare abiectus magis in domo Domini quàm in tabernaculis peccatorum. Exeunte Septembri datum drama de prima Lemouicensium ad Christi fidem accessione facta per S. Martialem à B. Petro Apostolorum Principe in has partes missum: & ad extremum victori in agone litterario iuuentuti decretę coronæ eximia munificentia V. C. eiusdem S. Martialis apud Lemouicas Abbatis. Regio supplicum libellorum magistro se nostræ gratas præbuere Musę, vt è longè dissita prouincia nepotes in hoc Collegio erudiendos ad nos miserit. Memorabile autem est duorum fratrum facinus, qui nostris in scholis per aliquod tempus instructi à patre (hæreticorum, qui hîc sunt, facilè principe) reuocantur, & ad declamantem Ministrum audiendum nolentes pertrahuntur. Quid agerent virium inopes? malam fraudem scilicet bono dolo deludunt; ne blaterantem audiant vulpem, aures gossipio ceraque obturant. Audiuerat mercator quidam pius nostrum concionatorem pro concione Caluinianos erroris coarguentem. hæreticum is mercatorem exinde offendit, nefariam doctrinam exprobrat, pernegare alter vspiam in Caluini voluminibus talia legi; alter affirmare contrà, retus, id quod erat, concionatorem nostrum vera locutum. Quid plura? deposita ab vtroque quinquaginta aureorum summa ad nos ab vtroque multis comitantibus accurritur. Concepta Caluini verba ostenduntur à nostro qui aderant omnibus. clamare hæreticus, vociferari, subterfugere, quærere, pecunias repetere, ad Prætorem prouocare. Quid tandem? acta vtrimque & peroratas patronis coram iudice caussa, secundùm Catholicum lis data, & pecunia piis vsibus addicta. Cæterùm in adolescente diuina bonitas simulac in-

stitu-

ſtitia enituit. Is cùm ad ferias Paſchatis tum primùm cæleſtis epuli conuiua accumbere ſtatuiſſet, importunis domeſticorum auocamentis nimiùm facilè à ſentẽtia ſe abduci, non impunè tamen paſſus eſt: vix enim ſacelli noſtri odeum audiendo Sacro cõſcenderat, cùm in confertam hominũ ſubtus orantium turbam maxima omnium formidine æquè ac terrore, nec minore periculo viſus eſt indidem prolabi. Mirum fuit. ex tanto caſu periculum omne in lingua reſedit, quam ipſe dum Sanctiſſimum IESV nomen inter cadendum proferret, ſuis interceptam dentibus transfixit. Edoctus periculo puer Deum vltorem agnoſcit, & neglectum antea ſalutare conſilium amplectitur perficitque. In reliquiis S. Gaucherij Canonicorũ Regularium primi olim fundatoris in Prioratu Aurelienſi Collegio addicto diuina virtus erga vnum è Fratribus noſtris manifeſtè eluxit. Is cùm importuna pulmonum agitatione ac tuſſi violenta ad faucifragium vſque laboraret, eodemque tempore caſu in cubiculo P. Rectoris huius Sancti reliquiæ ex arca eductæ viſitarentur; adfuit & æger ipſe cum aliis nonnullis, & roſario ad ſacra oſſa admoto ſequenti nocte in morbi remedium fidei plenus collo illud appendit. Mirum dictu. eadem ipſa nocte ſomnus, qui iamdiu nullus erat, tam altè ſuffuſus, vt cum eo perfectam ſanitatem inuenerit, quam varia antea adhibita medicamenta non reddiderant. Mulier nobilis, quæ vanis dęmonis præſtigiis deluſa artem membrorum luxatorum compages omnes adaptandi reſtituendique non profitebatur modò, verùm etiam exercebat, à tam pernicioſo ac periculoſo curandi munere admonita, deſtitit.

PROVINCIA LVGDVNENSIS.

SVMVS in hac prouincia abeunte anno 1601. Socij 288. in sex Collegia, duas Residentias, & Domum Probationis distributi. In Collegio Auenionensi septuaginta nouem, sacerdotes quadraginta, ex quibus duo Theologiæ Scholasticæ magistri, Casuum conscientiæ vnus, Philosophiæ & Mathematicarum quatuor, Theologiæ auditores septem; è non sacerdotibus quinque humaniores litteras profitentur, vndecim Theologiæ dant operam, Philosophiæ sex, ceteri Coadiutores. In Collegio Turnonensi versantur trigintanouem, sacerdotes viginti, ex quibus vnus Theologiam, tres Philosophiam profitentur; ex ceteris, quinque sunt humaniorum litterarum professores, tres Rhetoricæ auditores, ceteri Coadiutores. In Residentia Albenacensi, quę ab hoc Collegio pendet, tres, duo scilicet sacerdotes, Coadiutor vnus. In Collegio Camberiensi vigintiquatuor, sacerdotes decem, ex ceteris magistri quinque, Coadiutores reliqui. In Residentia Tonnonensi, quę ab hoc Collegio pendet, septem; ex quibus sacerdotes quatuor, professores Grammaticæ duo, Coadiutor vnus. In Collegio Dolano sunt quadragintaocto, sacerdotes vigintiquatuor, ex quibus vnus docet Casus conscientiæ, vnus Scripturam sacram, duo Philosophiam, auditores Casuum & Scripturæ duo; ex ceteris vnus docet Metaphysicam, sex litteras humaniores, septem audiunt Casus conscientiæ, reliqui Coadiutores. In Collegio Anicienſi sunt triginta, sacerdotes quinde-

quindecim, ex quibus vnus professor est Casuum, alter Logicæ; ex ceteris magistri humaniorum litterarum sex, reliqui Coadiutores. In Collegio Bisuntino sunt vigintiquinque, sacerdotes tredecim, ex quibus vnus docet Casus conscientiæ, alius Philosophiam; ex ceteris magistri humaniorum litterarum quinque, Coadiutores reliqui. In Domo Probationis Auenionēsi sunt trigintatres, sacerdotes sex, è quibus tres peragunt tertium annum probationis; ex ceteris Coadiutores veterani quinque, reliqui sunt nouitij. Admissi in Societatem vndecim. Defuncti Dolæ duo, Camberij vnus.

Collegium Auenionense.

MAIVS omnino quàm pro laborantium numero laboris pretium nostris hoc anno constitit. Septuageni & quini Auenionense Collegium habuere: quorum alij foris, alij domi solemnia Societatis munia fructu planè non minimo procurarunt. sed à domesticis ordiendum. Non facilè aliàs maior in nostris animorum ardor, maius erga B. P. N. Ignatium pietatis studium notatum fuit, quàm anniuersaria eius memoria. Multa conuenerant quibus præter solitum animi inflammarentur. Nam primùm inciderat in eos dies Patrum aliquot in Orientales Indias cum Procuratore proficiscentium aduentus: vt Galliis nostra memoria insolitus, ita Romanarum Indicarumque rerum commemoratione perutilis. Accessit eò, quòd nostris pro consueta Societatis modestia conceptum feruorem parietibus continendum ratis, præter omnium opinionem vir amantissimus, & beneficentiæ erga nos non vulgaris, Vicarius Archiepiscopi, penes quem absente Archiepiscopo res Ecclesiastica tunc

erat, duabus imaginibus faberrimè depictis, Beati altera Ignatij, altera Xauerij publicè in ædeno-stra propositis, ardorem domesticum cum externis communicauit. Eius facti occasio, quia & illustris est ad exemplum, & ad B.P.N. honorem accommodata, altiùs mihi est repetenda. Anno superiore ad diem Septembris sextum, repentina occupatus febri Auenionensis Vicarius, & septenis aliquot diebus dubio iactatus malo, postquam decretorium excessit, tanta febrium aliarumque ægritudinum vi conflictari cœpit, vt de salute eius desperatum, qui ægrotanti aderant medici non dubiè pronunciarent. Ille nihilo secius cælestem medicum respicere, & B. Virginem, cui iam inde à iunioribus annis votiuas orationes ad precatoriam globulorum coronam quotidie dependere consuerat, geminato dum decumbit precum numero, pro sua salute interpellare. Nec abfuit precibus euentus. Vigilanti quadam die, & solitam precem percurrenti obiicitur ex improuiso B. Virginis species minaci & iracundo vultu oblatam precationem indignabunda reiiciens, & salutaria sòmnia toties à se olim obiecta, & neglectui habita magno verborũ pondere exprobrans, neganſque ius esse, vt aliquo apud se loco eius salus esset, qui sua hactenus monita nullo numero habuisset. & cum dicto lacrymantis oculis derepentè eripitur. Homo vt est diuinorũ bene sciens, tum nostris, tum aliorũ orationibus iratum Numen placare, & repetita ab exordio vitæ confessione animæ noxas eluere institit: sed obstitit increbrescens vis morbi, ne instituta confessio eo quo cœpta erat die perficeretur. ergo diffisa die dimissus a nostro, qui confitentem audiebat, simul vt sibi est relictus, redeuntem ad se B. Virginem conspicit, haud paulò diuersa specie quam priden

pridem obiecta fuerat. Tegebat illa filio latus, & ad eius pedes B. P. N. Ignatius iacebat obuolutus. Vnus erat trium sermo de ægrotantis salute, Patre mortem deprecante, & Christo caueri sibi de vitæ eius emendatione, si ampliaretur, postulante. Finis fuit B. Virginis interlocutio: quæ ex illo scisciata, ecquidnam habiturus esset animi, si vita condonaretur? cùm ille respondisset, sibi curæ fore ne frustra esset condonata; satis cautum affirmans agere cum filio orsa est, vt ratam firmamque esse vellet condonationem. Dixit illa. & ecce cruentas sacratissimi corporis plagas sub vnum aspectum ægro Christus subiicere, haustumque è latere sanguinē toto iacentis corpore allinere visus. Hora erat cùm relictus à nostro fuerat post meridiē quarta; & quinta vix appetente, tentata à medicis vena tam vacuus morbo repertus, vt ex tanto æstu & iactatione nihil planè reliquum esset commotionis. Rem totam ipse tum crebrò nostris enarrauit, tum proximè suapte conscriptam manu Rectori Collegij dedit: salutem B. P. N. Ignatio acceptam refert, quem genibus supplicabundum, quamdiu res agebatur, incumbere, & re peracta matri filioque immensas pro reddita decumbenti salute gratias habere, visum profitetur. Ac licet permulta ipse collegerit argumenta, quibus rem totam diuinitus euenisse persuasissimū habet; nobis tamen nullum videtur certius, quàm quòd ab eo die compositissimè vitam instituerit, & magnā in eis rebus, quæ antea haud procliues fuerant, felicitatem sit expertus. Nulla ei postea dies abiit, qua non statam precem B. P. N. persoluerit; sed anniuersaria eius memoria multò maximam se ab eo initurum gratiam credidit, si quam plurimos posset eo die ad pietatem permoueret. Itaque vt suo morem

gereret

gereret animo, sacris solemniter operatus, imagines quas dixi binas in magna populi frequentia ædi nostræ de superiore loco appendit. ea res, vt erat insolens & insigniter pia, ita hominum permouit animos, vt non multò minor communicantium in æde nostra, ea die licet profesta, numerus fuerit, quàm festiuo anni die esse consueuit. E domo nostra ad aliam Religiosorum familiam idem pietatis sensus eadem se die conuertit. Cesserat vita haud multò antea Religiosæ familiæ Præpositus quidam, & mortem illius consecuta fuerat mira illius domus, cui viuens præfuerat, conturbatio. non diu, non noctu monachis dabatur quies: die lapidari in templo, in claustro, in triclinio; noctu concuti fortium seras, diffici lectos, vasa domestica dissipari, aperiri quinimò sacrorum ornamentorum thecas, cunctaque ad rem diuinam quàm scitissimè collocari. Nec iam tolerabilis erat turbatio, cùm monachus ex illis vnus (adeunt autem scholas nostras frequentissimi) consulendi gratia nostro rem aperit, noster vbi quæ visa erant consuluerat, icunculam B. P. nostri monacho tradit, affixit ille ad cubiculi parietem. mirum dictu; omnis illico strepitus cubiculo cessit. Itaque certatim in illud se cubiculum omnes quiescendi caussa coniicere, tum salutarem imaginem per omnia circum cubicula deferre, donec domesticus ille tumultus penitus conquieuit. Neque verò his se terminis festiuitas illius diei tenuit, ad ipsas vrbis custodias penetrauit. Adolescens quidam nostrorum familiaris aliquot ante menses criminis insimulatus, & custodiæ mancipatus, quòd B. P. N. Ignatium mundi vinculis exsolutum ad B. Virginis ædem, quæ est in monte Serrato, Deo se deuouisse intellexerat; votum suscepit, si carceris vinculis exuere-

tur,

tur, eôdem se peregrè honoris imitationisq; eius studio profecturum. votum illicò liberatio, liberationem peregrinatio est consecuta. Abiit ea dies nostris aliisque fortunatissima, sed non abiit Patris nostri erga nos prouidentia. Vnus è nostris hernia tam periculosè laborans, vt non nisi ægrè pedibus insistere aut incedere posset, vt sibi quotidianam precationem B. Patri exsoluendam indixit, & acceptas à Rectore Collegij illius reliquias collo suspendit, citiùs opinione omnium morbo leuatus. Hactenus Patri nostro datũ, nunc cœpta mihi pertexenda, multa illa quidem nec leuia; sed scriptioni temperandum: duo tantùm strictim attexam. Alterum fuit oratio per quadragenas horas in æde nostra instituta, ipso ineuntis Quadragesimæ triduo; cùm & insani furoris æstus feruentior, quia in extremo; & licentia temporis minor, quia iam futurum esuriale. Placuit ea res magistratui non leuiter. Itaque edictum ab eo, si quis iis diebus Bacchanal fecisse probaretur, capital esset: quo factum est, vt mirabili planè omnium cõmutatione, nihil diebus illis aliud quàm de pietate ageretur. Sacramẽta adeuntium numerus, quantus vix vnquam antea: orantium ea frequentia, vt nulla tùm hora abierit, quin mille propè & quingenti ad nos orationis caussa conuenirent. Alterum spontaneæ peregrinationes per annuas scholarum vacationes à nostris susceptæ, nec sine aliquot euentibus commemoratione non indignis: vnum tantùm, quia celebre est, memorabo. Hospitati è nostris duo apud virum nobilem militum ducem perhumaniter sunt accepti. is eo consilio apud se illos habere multùm contenderat, quòd familiæ suæ modum aliquem ponere, & totius vitæ crimina vna confessione repetere mirabili exemplo persuasus, id per

nostros

nostros se commodissimè perfectum sperabat. Exemplum fuit huiusmodi. Vrbem Prouinciæ cui Draguionano nomē, pro Rege vir ille nobilis gubernabat, & cohors illi militum ex hæreticis Catholicisque conflata ad vrbis custodiam erat attributa. dum excubatur vicibus, miles hæreticus, qui sibi pridie sacri ciborij locum denotarat, nocte concubia templum inuadit, & sacro ciborio manus admoliri conatur; sed repentè quasi hæsitare perculsus solo affligitur. tertiò conatus, ter tiò afflictus, insurgit quartò, impietate terrorem superante, & ciborium vtraque correptum manu furens eduxit. tam ponderosa sacrilego visa est, alioqui patera, nulla vt illam ope miles robustissimus manibus posset sustinere: itaque delapsum in terram dum recipit, vacuam Sacramento quod multiplex priùs inerat, reperit, nec illius postea vestigium vllum apparuit. Dum hæret stupefactus, ambitur ex improuiso maxima ardentium lampadum corona. deprehensum se ratus, fugam cum ciborio arripit: fugienti instant eædem lampades. ergo diffidens latere se posse si domum ciborium deferret, in auiam fossam deiicit, & ceterum trepidus obruit. locum extemplò circumstant lampades. postridie cùm omnium se oculis sermonibusq; designari arbitraretur, quòd perstarent eodem loco lampades quas solus videbat, omnium oculis conspicuas esse crederet, mœstissimus incedebat. Quare cùm primùm abreptum è templo ciborium in vulgus innotuit; deinde casu in eum dux, facinus ex vultu coniectans, prima interrogatione totam rei veritatem eliciens, itaque in eum curiæ decreto animaduersum. At dux ita animo est permotus, vt munere postmodum defunctus, seriò de salute cogitare cœperit, & perpurgato iam ritè animo, maiora spectare exist-

existimetur. Sed nescio an his subnectendum, quod nobis multiplicem demirandi, Deoq; gratias habendi caussam suppeditauit, quia naturæ magis res quam virtutis videatur. subnectam tamen qualecunque illud sit. Fulminatum hoc anno in vrbe pluribus locis, effectu plerumque mirabili: sed tacta inter alias ædes nostra de cælo, multò omnium mirabilissimè. afflauit principio vis magna fulminis extantem in editissima turri tubum lapideum cauum, & maximam partem deiecit: tum minutissimo aditu in cœnaculum delapsum eodem se loco in parietem antiqui operis quinos fermè pedes latum demisit; vnde vnus nostrûm momento temporis antequam fulminaretur, occulta quadam vt profitetur virtute, abductus excesserat. penetrato pariete solidissimo cubiculum iniit, in quo alter è nostris spiritalibus Societatis commentationibus exercebatur. impleuit cubiculum flamma, sed Patrem non læsit; ludos tantùm facere visum fulmen, tectorium minutissimum vtroque parietis latere erasit, & partim cubiculum illud, partim proximã aulam ita persperſit, vt artificio factum videretur. super hæc, in humilius quoddam solarium, in quo chartæ veteres, minuta ligna, & antiqui asseres paratissimum incendij pabulum asseruabantur, se coniecit: sed Dei beneficio flamma non est concepta. mirum quanto deinceps errore per subiecta loca nullo damno sit debacchatum, donec solidum parietem triginta fermè pedum altitudine permeans, in triclinium defluxit, & colloquentibus è nostris duobus sine læsione interlapsum, angustissima rima foras erupit. fecere tum hi, tum multiplices alij eiusdem fulminis effectus, vt maiorem aliquam vim quàm natiua fulminis esse soleat, multi suspicarentur, omnes, quod innoxium fuerat, Deo gratula-

tularetur. Delabor ad scholas, quæ vt in ista scho-
larum in Gallia desolatione admirationi esse pos-
sint. discipulorum numerus ad mille sexcentos,
quorum hoc anno celebris fuit industria in Prin-
cipibus aliquot excipiendis. Reginæ Galliæ, dum
ad virum deduceretur, laborum & victoriarum
Henrici IV. Regis Galliarum labyrinthus pluribus
ciuitatis locis exhibitus. res fuit planè spectabi-
lis, & principibus Galliæ viris periucunda. Ipsa
quinetiam Regina adeò commota, vt lacrymas
sæpè non teneret. nec vlla aut excusatione aut re-
cusatione caueri potuit, quò minùs drama to-
tum pulcherrimis tabellis ciuium sumptibus ex-
pressum libro peculiari exponere à Regina Prin-
cipibusque iuberemur. quod & factum est. Regi-
næ discessum excepit post aliquod tempus Illu-
strissimi Cardinalis Aldobrandini aduentus. Illi
& vrbem ineunti pluribus locis varia exhibita, &
post aliquot dies quàm aduenerat, in palatio Ro-
postolico, Sæculum innouatum, sic drama nun-
cupatum: quo ineuntis sæculi huius decimiseptu-
mi felicitas Clementis VIII. auspiciis, Card. Aldo-
brandini ductui tribuebatur. Secundùm illum Ar-
chiepiscopus Ebredunensis Roma rediens ma-
gno emblematum carminumque omnis generis
numero salutatus: à quo in maxima honorato-
rum hominum corona egregium planè amor
ipsius erga Societatem testimonium retulimus.
Neque verò minor in pietate quàm in litteris
discipulis extitit fructus. Theologia vicinis Epi-
scopis per Quadragesimam concionatores octo
Academiæ Doctores Theologicos quinque sup-
peditauit. Theologus quidam auditor nostrus
cùm parœciam suscepisset curandam, breui hæ-
reticos viginti ad Ecclesiam traduxit. alter Phi-
losophiam emensus, dum anni tempus ineunte

Theo-

Theologiæ idoneum præstolatur, opidum non ignobile concionibus frequentauit, paucis diebus hæreticorum animos qui numero superabant ita labefactauit, vt ad quadraginta hæresim abiecerint, plerique omnes ad detectionem spectent, & specioso magis eierandæ perfidiæ titulo quam voluntate careant. Pulchrum iuxtà ac pium fuit spectaculum puellus duodenni non maior scholas nostras frequentare solitus: qui cùm in lethalem morbum incidisset, ac vix quarta horæ parte à morte abesset; lacrymabundum fortè patrē conspicatus orauit ne morienti conspectum patrui negare vellet. Pater, quòd acerbissimè pridem à fratre dissidebat, ægerrimè id concessit; concessit tamen. præsentem patruum vt conspexit puer, connixus cubito in lecto resedit, & vocibus iam intermortuis, Téne, inquit, priùs pater, an te patrue moriturus amplexer? Vtrumuis priùs contigero, alterum sine offensione contingere nequeo: sed age sanè, vterque mihi simul est amplexandus. & dextram patris, sinistram patrui collo innectens, postquam alterum in alterius amplexus apposita oratione perpulit, complexantium manibus est immortuus. Religiones varias inierunt discipuli viceni, è quibus in Societatem admissi quinque. Præclarū omnino de parentibus triumphum retulit illorum vnus, qui vt à Societatis quam meditabatur consilio deduceretur, Auenione in patriam vi retractus erat: nam cùm ea quibus vehebatur iumenta repentè in via essent enecata, & ipse diuinam vltionem nequidquam parentibus diu ac multùm obiiceret; captata quàm commodissima occasione ex eorum manibus ad nos euolauit, denuoque insecutos ita constantiâ fregit, vt omni deinceps eius potiundi spe laberentur. Profuit in publicum eius exemplum, &

alios aliquot à Religionis consilio parentum mi-
nis retardatos ad pristina vota inflammauit. Ma-
gnum istius in appetenda, maius alterius in re-
nenda Religione exemplum fuit. Adolescēs Italus
monastico pridem habitu in Italia donatus, &
suis non satis pro animi sententia commodè ha-
bitus, dum monachum exuere nititur, Christia-
num etiam exutum ibat. Geneuam desertorum
receptaculum adire constituebat, eaque mens
Genuensi portu soluerat; sed tempestate in Ita-
liam à tam præcipiti via reductus est, reductus
men non abductus iterum soluit, iterum reiecta
est. certus perendi terrestri itinere Geneuam re-
nit: ibi ab hereticis triumpho exceptus, & de sac
legis nuptiis illicò cogitare iussus. illequi nōdum
pudorem omnem exuisset, rem in posterū die
distulit: quo cum ad veteratorē Bezam deduc
esset, monastica adhuc veste insignis, & precato-
ria corona etiamnum de zona pendente, re
conspectum venit ingenti cachinno à deliro se
est exceptus: & simul in B. Virginem cui illa co
rona sacra esset, atroces blasphemiæ iactæ. Pupe
git profani senis impietas animum adolescen
B. Virginis laudibus insueti. itaque pedem retul
& indignabundus Geneua excessit, consilij omn
& viæ planè incertus. Multas Galliæ vrbes em
percursarat, cùm ad nos Auenionem deuenit: v
in proposito confirmatus, Italiam non multò po
nostro consilio repetiit, immensas Deo grat
habens, quòd se religiosum cultum abiicere co
pientem non esset passus, cuius intuitu infan
se peccatis & sceleribus prohibitum memorabat
tantum vel apud profligatissimos animos ema
na sepè religionis species momenti habet. Sic Re
ligiosis & Religionibus prouisum. At pudicit
publicæ cura non minor. à pellicatu decem a
octo

octo annorum abductus vnus, quinque pellicibus legitimè coniugati: periculo lapsus ereptæ mulieres aliquot, sex iam lapsæ ad honestatem reductæ. Iuuenis quidam è nostra disciplina feminam infamem ad flagitium solicitantem adeò non auscultauit, vt & in præsens illam acerrimè verbis acceperit, & in posterum sibi è Collegio cilicinam vestem accersierit. at illa iuuenis constantiâ permota manantibus oculis est obtestata, ne se vnquam flagitio abripi pateretur, sciri quando insilias, quando resilias scitu esse perdifficile. Virilis fuit hæc à viro, sed longè virilior quam referam è femina victoria. Puella nobilissima forma simul ac virtute spectabilis à viro potentissimo multis partim lenociniis, partim comminationibus de flagitio interpellata; cum impotentem hominis potentiam effugere se posse desperaret, ne pudicitiam perderet, corpus simul & animum perditum ibat. stratum illi nudum solum, cibus plurimis diebus aut nullus, aut noxius. nec hic fuisset desperationis finis, nisi vnius è nostris interuentu esset edocta alias esse tuendæ castitatis artes. & illa quidem à tam præcipiti consilio deterrita, sed non improbus amator à nequitiâ. magicis artibus & fascinationibus iuuenculam aggreditur: & aliquantum perturbarat, nisi illa nostro suasu, animo vitè expiato, & cerea agni Dei imagine instructa, diabolica machinamenta elusisset. Extremus ei conflictus supererat, cum in principis matronæ, cui honoraria erat puella, comitatu amator esset adeundus. eam ob rem muniri illam noster votiua prece ad B. Virginem beatumque P. Ignatium, & sacrosanctæ Crucis particula iubet. res fuit miraculo similis, vt in conspectum venit, adeò mutatum hominem reperit, vt niue Gallica frigidior, non magis puellæ

tenderat, ipso die Christi corpori sacro pro valetudine sua Sacrum vt eo die faceret. Dum ille sacrificat, tam repentè omnis ei æstus defervbuit, adeoque lateris dolor remisit, vt medicus maiorem in ea sanitate vim agnoscens, nihil veritus se optanti gratitudinis ergò templum ea die adire, non modò domus, eius rei caussa, sed vrbis etiam ipsius, inambulationis gratiâ, egressum permittere. & verò tantus fuit in deambulante vigor, vt nisi qui eum ægrotasse sciret, nemo ex incessu iudicaret. Tertius è Sodalitate Parthenica repentino quodam occupatus veterno miserabiliter iacebat moribũdus. nullus ei ad cetera sensus, nulla erat loquendi facultas. vnam orationem, qua se B. Virgini Sodales, dum in aliorum numerum ascribuntur, cõsecrare consueuerunt, discrtissimè pronuntiabat. qui illum salutarat, qui valere iusserat, qui de morbo interrogarat, hoc vnum ab eo responsi habebat: Sancta Maria Mater Dei & Virgo. idem medico, idem hospiti, idem Sodalibus respondebat. is tanto omnium Sodalium ardore est in eo morbo procuratus, vt nemo ea ab affinibus facilè exspectet, quæ illi à Sodalibus tribuebantur. Iam inimicitiæ tricenæ & eo amplius probè compositæ, aliæ inter familias nobiles inueteratæ, aliæ insignibus iniuriis recèns conceptæ. Hæc difficillimè coalescebat. Mulier honesti loci functo iam coniuge filium vnicum in spem senectutis annum iam decimumquintum educabat: eum vir nefarius, quia conceptam in matrè iram effundere non valebat, crudelissimè excarnificarat. nam intercepto foribus postibusque capite tamdiu obtriuerat, donec penitus exanimaret. eam ob rem mulier sui planè impotens eas furias atque intemperies animo hauserat, vt nihilo in se mitius quam in filij interfectorem consultum iret.

vnus ei erat eiulatus ab aurora ad vesperam, à vespera in auroram, pauimento affligi, parietes incursare, & alia muliebris impotentiæ in se admittere, nimis ei vulgare videbatur. ipsa quatriduum sine cibo obstinatè perstare, venena & gladios in se experiri, dolore tantùm suo dignum ducebat. nec minùs interea quod habebat facultatum in obuium quemuis effundebat, qui modò aliquam ei vindictæ viam aperuisset. finem posuit & mœrori & iræ noster accitus, qui mulieris animum ita dictis mitigauit, vt sibi primùm, tum etiam filij interemptori placaretur. Dum hæc hominibus antiquæ fidei & religionis adhibentur, laborabatur nihilo seciùs in hæreticis, quorum ingens à vicinia numerus in hanc vrbem per annum commeat, ad Ecclesiam reuocādis. Centeni hoc anno à Caluini castris ad nos perfugerunt. Omnes eierata palàm perfidia Ecclesiæ conciliati. decem in his scholastici, ceteri diuersæ sortis. Profuit iis qui scholastici erant vel ipsa Ministrorum professio, qui licet sinceram fidei disciplinam negent, instituendæ tamen in litteris adolescentiæ palmam nostris concedere palàm non verentur. Pręclarum ab hostibus testimoniū si modò plenum, sed hoc tolerabiliùs diminutum, quòd eius occasione multi ineptis laudatoribus subducuntur. Eam de nostris vocem recèns inaudierat à Ministro adolescens nobilis, patria parentibusque hæreticis; cùm hominem Catholicum, qui filium pridem suum in nostram dederat disciplinam secretò adiit, obnixeque est obtestatus, Auenionem clàm parentibus meditanti præstò esse atque opitulari vellet: in animo sibi esse non alia posthac quàm nostrorum in litteris & fortassean etiam in fide disciplina vti. demiratus ille iuuenis animum, quamquam res erat propter parentum po-

tentiam plena periculi; tamen simulata aliò profectione, adolescentem vrbe inambulantis specie excedere iussum, paratoque impositum iumento ad nos deducit. non diu nobis cum illo fuit colluctandum vt Caluino renuntiaret at cum parentibus haud paulò longior & periculosior excepit colluctatio. mater animi furens, vt est muliercularum in hæresi obstinatior peruicacia, in Reginæ Galliæ, quæ tunc forte hac iter habebat, comitatu Auenionem extemplò aduolat. non facilè dixerim quot quibusque illa machinis adolescentis animum euerberarit. hoc dixisse satis esto. Postquam illi materna omnia blandimenta & comminationes diffluxerant, non fuisse Auenione virum è Caluini grege principem (erant autem tum plurimi) per quem illa filium religione; non fuisse è Catholicis primarium, per quem vrbe deducere non sit molita. tandem vim, etsi maximè vellet, in vrbe Catholica non ausa, re infecta cùm reuertisset; filium natu maiorem cum Ministro veterano peruertendorum hominum artifice Auenionem subinde allegat: sed vtrumque ingeniosè emunctum non minima vi pecuniæ, quam à matre perfidiæ mercedem ostentarant, spe cassum adolescens remisit. Neque verò magis profitentibus hæc Ministris, quam suo ipsi experimento persuadentur hæretici. Filium vir Catholicus è ciuitate hæretica pridem apud nos educabat, eo studiorum fructu, vt breuissimè primos in scholis nostris ordines esset promeritus. Ea re motæ affines matronæ duæ Caluino licet deuotissimæ impensè apud viros laborarunt, vt suus cuiusque filius nobis committeretur: sed vtrique obiectus obex. Alteram imbellis Ministrorum natio diuarum suarum terriculis ab ea mente deiicere conata, perbellè à muliere est delusa. nam quamdiu sepersis

perstes coniux fuit, rem ea suæ esse voluntatis negauit: postquam ille excesserat, effictis eam ad rem testamenti tabulis, id sibi à moriente demandatum euulgauit. Alterius filius quia haud satis primis litteris institutus videbatur, ad vrbanum litteratorem à nobis reiiciebatur. id scilicet mater tulit ægerrimè, filiumque confestim reuocabat, professa sibi esse suspectum quidquid ille ab aliis quàm à nostris doceretur: sed datum huic de nostris opinioni pueriique indoli, vt minor inscitiæ eius haberetur ratio. Illud vulgò apud nostros notum, atque à plerisque omnibus experimento suo notatum, minimùm erga id genus adolescentulos in hac insana Gallorum vtriusque partis de religione disputandi prurigine contentiosis argumentationibus profici; quamdiu cum illis argumentari perrexeris, argumenta argumentis irritantur: pia sæpiùs colloquia illis nec audita priùs, nec gustata frangunt animos, & familiariter de Deo colloquentibus tribuunt, quod disputantibus pernegassent. Addam, eò longè maiorem esse illorum, qui hac via ad Ecclesiam reducuntur, constantiam, quàm qui disputatione conuicti cedere compelluntur. illic enim solius pietatis, hic quamuis pietatis, tamen etiam ingenij aleam sibi videntur subiisse, quò facilius nouis, vt fit, deinde occurrẽtibus argumẽtis in suscepta pietate vacillant. at illi, quia non ingenio pietatem, sed pietati ingenium subseruire coëgerunt, perstant firmiores, quò altiori radice inhæserunt. Vnus ex eo genere vtroque parente orbus, cùm à tutore non obtineret, vt Auenione, quamdiu suadebat pietas & studia, esse liceret; hominem Iure conuenit, & in vrbe hæretica hæreticorum iudicum sententia coactus tutor hæreticus pio pupilli desiderio obsecundare. Alter simul ac hæresim abiecisse est au-

ditus, à veternosa auia, quæ deserta olim Ecclesia tum ipsi, tum patri eius hæresim propinarat, litteris Illicò interpellatus, cùm identidem rogaretur quid esset responsurus patri suo, si etiamnum in viuis ageret? vno dicto satisfecit; Quod tu, inquit, tuo si reuiuisceret. Tertius Caluiniano ministerio à Ministris inde ab hac ætate deuotus, cùm à parente hæretico ad nos esset deductus; omni sacramento, cautione atque execratione erat obligatus, ne vnquam animo in religionem Catholicam consentiret, ageret licet, quidquid alios agentes conspiceret, templa iniret, sacris interesset, sacramenta etiam si visum foret ritu Catholico susciperet: illud modò sanctum & sacrum haberet, vt voluntatem erga Caluini dogmata integram retineret. fecit puer quod iussus erat annum solidum, ea obstinatione animi, vt quoties absque arbitris in imagines inciderat, eas incredibili furore aut in ignem coniiceret aut dilaceraret. adfuit sacrosanctum hebdomadæ maioris tempus, cùm ille perfidiam etiamdum dissimulabat, & vigilanti nocte concubia oblata repentè Christi Iesu species, qualem ille haud pridem clàm dilacerarat. non tulit puer aspectum flammantis vt videbatur faciei, caput lecti stragulis trepidè obnubit; sed frustra. stabat ante oculos eadem species adiuocanti similis; donec ille pauore perditus, & magno conatu exclamans accubantes socios excitauit, & cum illato lumine visum excessit, non potuit eo die ab illo exprimi, quid ipsi nouæ rei esset obiectum; sed postridie dum templum de more adit, & Catholicorum pietatem in exornando adorandoque Christi demortui sepulcro, ac sacrosancto Crucis ligno exosculando demirantur erupit repentè oculis magnum lacrymarum flumen, hoc vehementiori impetu quò magis pœnitebat

mebatur; & simul ad vnum è Patribus nostris venit, vbi abiecta simulatione, quæ sibi euenerant enuntiauit. tanto deinceps ardore animi est in contrarium delatus, vt pauci illo aut erga sacras imagines, aut erga Sacramenta sint procliuiores. Abeo ab scholasticis, sed ab his diebus sanctioris hebdomadæ non abeo. Venerant per eos dies Auenionem Caluiniani gregales duo, aucupaturi numquidquam eodem tempore à Catholicis gereretur, quod in posterum apud suos deridiculè possent enarrare, certi magnam se inde à Caluiniano consistorio gratiam inituros. at tantus fuit Catholicorũ omnium ea hebdomada mentis ardor, vt non potuerint quantumuis conglaciati hæreticorum animi vicino incendio non conflagrare. ergo qui templa priùs intrarant ludibundi, aut nugarum aliquid inuicem insusurrantes, postquam orantium ad sanctum Christi sepulcrum pietatis sensum aliquot locis perspexerant; animis adeò sunt emolliti, vt pro risu lacrymæ eis vbertim ac vltro oculis laberentur. tum alter alterũ ardentibus oculis intuitus, Hæccine, inquit, est toties à Ministris nostris ebuccinata Catholicorum impietas? templa frequẽtare, genibus solum terere, vias supplicibus ad cælum vocibus perdiu complere? plura volentem erumpentes lacrymæ vetuerunt, nec dissimilis in comite motus: pergebant taciti ambo deiectis in terram oculis, alternante cogitationum conflictu incredibiliter æstuantes; donec infrequens nacti templum manantibus lacrymis ad paratũ Christi sepulcrum prouoluti, tantum de cælo luminis ac suauitatis in oratione hauserunt, vt è vestigio ad nos hæresi cessuri aduolarent. quod postridie publicitus magna omnium ordinum lætitia solemni ritu perpetratum. Finis erat illorũ dierum,

sed

ſed nondum admirabilis Dei erga hoc genus hominum benignitas finiebat. Adductus ad nos haud multò poſtea inſtitutionis nomine vir honoratus, inſolenti planè modo à Caluiniſmo deductus. Habuit Siſtaricum ſuperioris Prouinciæ ciuitas ante annos aliquot concionatorem è noſtris vnum: à quo illud inter alia elaboratum, vt Sodalitium quoddam hominum vt vocant pœnitentium, collapſæ iam propè diſciplinæ ad priſtinæ inſtitutionis legem reuocaretur: ex qua ſexia quinta maioris hebdomadæ acriter in ſeſe ſingüli flagellis ſæuiebant. Interuenerat ei diei is quem dixi vir hæreticus ab Occitania, atque in primariorum ciuium comitatu ad cruentum illud ſpectaculum erat introductus. ibi cùm inter cæteros eos etiam quibuſcum venerat notæ probitatis & prudentiæ viros indicio neſcio quo deprehendiſſet, En, inquit, qua prudentia & probitate homines in ſeipſos quàm acriter animaduertunt: profectò plus aliquanto in hac re ſapientiæ & commodi ineſſe eſt neceſſe, quàm noſtris hominibus videatur. Hęc cogitans lectum adit. Vir conquieuerat, cùm viſus illi (in ſomno an extra ſomnum non liquidò poteſt affirmare) ſed viſus tamen adeſſe aliquis eo veſtitu, qui noſtris in Gallia ſolemnis, Biblia manu voluens, eaque omnia quæ à Caluino ſunt in controuerſiam vocata, inſignibus Scripturæ teſtimoniis confirmans tam diſertè, vt eorum etiamnum aliqua vir non maximè litteratus memoriter poſſit commemini ſe. ardebat inter hæc ille toto pectore, & in illo æſtu ad dextram obuerſus; pendentem è cubiculi pariete imaginem mediis licet tenebris perſpicuè ſibi contueri viſus paſſis brachiis ad ſe inuitantem ſimul arcana neſcio qua virtute tractus, ſenſim in imaginis amplexus venit: quæ illi arctiſſimè

mè circumfusa plurima ignoto sermone ad aures insusurrare visa, cum fine sermonis finiit visum: & ille sudore manans ex somno aut somni simili ecstasi se recepit. Postridie cum prima luce iter Auenionem adornat, rectaque ad Pontificis Prolegatum adiens, vti rem totā exposuit, iussus nostros catechesis ergò conuenire. dum instituitur tantum diuinitus lucis animo capiebat, vt Scripturæ loca centies sibi ante eam diem lecta nec intellecta, leuissimo negotio tunc perciperet, miraretur-que qui fieri posset, vt quis hæretica saperet qui hæc legeret. porrò eam lucem tanta diuini solatij vbertas sequebatur, vt cibi potusque ternos quaternosque dies non meminisset: ac nisi datus ei esset monitor, non mediocriter corpori obfutura attenta illa rerum Catholicarum meditatio videbatur. Is deinceps deposita solemniter hæresi ad suos remissus Christianæ rei percommodus fore speratur Istum excepit adolescens ingenuus mira occasione, mira alacritate & constantia ab hæresi ad Ecclesiam traductus. Occasio, quia rarior à capite mihi est accersenda. Ad diem nonum mensis Maij anni huius 1601. frequentes nostrorum victorias suorumque perfugia pertæsi Ministri, arcanum aliquod machinamentum auertendæ rerum suarum pesti molientes, Caluinianum de more ieiunium, id est ferale indixerant. quo tempore cùm profanis precibus concionibusque integros dies in suis synagogis contererent, tantus repentè terror diuersis dissitisque septem vrbibus est coortus, vt nonnisi ab vna, sed magna Dei manu existere potuerit. Nemausi conuenerant in templum non pridem ab hæreticis ædificatum septem, vt creditur, hominum millia. ac dum in Romanum Pontificem Diuosque cælites ardentius pro feruore ieiunij Ministellus debacchatur;

repen-

repentino impetu trabs summa templi ipso templo ac tota eorum religione non vetustior diffilit, tantamque puluueris nubem toto templo effudit, vt leporinæ hæreticorum animæ Catholicorum insidias suspicantes, dum periculo eximere sese in puluereis illis tenebris certatim contendunt, magnum sibi periculum crearint. nam primùm ad templi fores septem illicò obtriti, in quibus Moses nescio quis veteranus hæretici furoris sarcellet, qui sacerdotes olim aliquot, dum res hæreticę potiores erant, in puteum præcipitarat; alteri eiusdem sceleris socio morte miserrima coniunctus est. Minister in auditorum humeros de superiore loco insiliit, ac per eorum capita ad fenestram vitream diu conflictatus erepsit, effugiumque præcipitio inuenit. Inter hæc pauorem auxerunt sacerdotes quatuor orario & epomide insignes, qui subsidente iam tumultu non hæreticis minus quàm Catholicis conspecti ab angulis quatuor totum circumquaque templum aqua lustrare, nusquam deinceps apparuerunt. Tantum terrorem excepit mœror non leuior: nam post aliquot dies partim morbis illa trepidatione conceptis, partim membrorum debilitatione extincti quinque. Conuentum erat eodem planè tempore de compacto in hæreticas ædes Monspellij: dumque ineptissimo blateroni inania nescio quæ declamanti datur opera, pedissequi duo pro templi foribus rixari orsi, alter alterum vno ictu prosternit. Cùm ad illius casum exclamasset tertius, casum esse suspicati hæretici, peti se à Catholicis, atque ad cædem vt fit inclamari, dum inuicem tradunt vt effugiant, viri pauci non miserè debilitati, mulieres grauidæ ad quadraginta extremam perniciem fœtibus attulerunt. Concionator apostata reducto testudinis in morem corpore intra

pulpitum

pulpitum se collegit, indeque propè exanimis est elatus. Eadem penè Samneriis hæretica item ciuitate eodem momento contigere. caussa fuit puella quædam proximo flumine abrepta. Geneuraci eiusdem coloris opido visus eodem momento immensæ magnitudinis gigas, colore nigerrimo, flammantibus oculis hæretici templi fores obsidere, tantum incussit pauoris, vt Nemausensi fuerit non multò minor. Saumanæ tacita sed infausta occasione concitato non absimili tumultu cædes aliquot ab hæreticis in hæreticos admissæ. Vticæ eodem tempore dum profanæ concioni insistitur, Caluinianus quidam auditor, qui in altius scamnum insilierat, faliente fastigio delapsus ceruices sibi confregit: ad cuius lapsum territa est adeò tota concio, vt dum fores pro se quisque occupat, alij in alios deuoluti exitum per abiecta corpora postremis darent. Senserunt eandem cladem Alepta, & quę est ad Fossas Marianas ciuitas Occitana euentu non eò vsque infelici, sed incerta causa. In eo tumultu cùm huius quem antè dixi adolescentis mater esset exanimata, hoc acriùs ille in diuinam vindictam animum intendit, quò propiùs calamitate tangebatur. Itaque secum ratiocinando statuit, non posse eam religionem Deo esse acceptam, cuius sanctissima imprimis exercitia panicis hisce funestisque terroribus turbata vellet. Expressit ei vehemens illa cogitatio Auenionis ad eiurandam hæresim adeundæ consilium. quod vbi subodoratus est pater, iuuenem crudeliter acceptum priuatæ custodiæ tradit: quoque minor perficiendi consilij facultas esset, tenui quod habebat peculio atque honestiore vestitu exuit. nec minùs interea generosus adolescens sine ære, sine veste fugam iniit, abiectaque nunc perfidia, Auenione Pontifi-

cis

cis liberalitate sustentatur. Multa mihi in hac re rum copia numero potiùs quàm pondere recensenda. Puella non infimæ sortis postquam Caluiniani seruitij iugum excussit, vt Catholica in libertate degeret, Catholicæ matronæ ancillari, quam apud suos libera corpore, mente ancilla esse maluit. Altera vno eodemque ardore animi, & Caluinismo & mundo soluta Religioso Ordini est ascripta. Vir Scotus eo consilio a Ministris mare traiicere iussus vt Catholica denotaret, quæ apud suos postmodum traduceret; Romæ & Auenione diu commoratus, non rediit ille quidem ad Ecclesiam, sed longum pertexuit indicem eorum, quæ per calumniam a suis Ecclesiæ imponerentur, vt patriæ redditus aut eos a calumniis, aut se ab eis abducat. Sed istud mihi non tam numero percensendum. Vir in primis huius viciniæ opibus & nobilitate pollens, hæresi a puero innutritus, Romam sæculari iubileo conspicillo venerat. ibi Romani Pontificis Cardinaliumque facta diu multumque arbitratus; adeò non aliquid habuit quod carperet, vt insigniter potiùs animo sit commotus; & ad suos reuersus, dum egregiam Romanæ Ecclesiæ liberalitatem, Pontificis Pontificiorumque demissionem animi, contrà quàm popello suo Ministri deblaterent, secum reputat, & eorum aliquos palam ac in luce omnium de mendacio coarguerit, & Auenionem perfidiæ renuntiaturus aduenerit. In quo illud multò omnibus aspectu fuit iucundissimum, quòd statim vt hæresim solemniter execratus erat, peregrini cultu assumpto ad D. Iacobi Compostellanam ædem vno comite ac pedes vir ea nobilitate est profectus. Eadem fuit alteri hæreticæ ciuitatis scribæ publico Caluinum repudiandi occasio, quòd Romanam semel Ecclesiam intuitus negaret

ret se suam synagogam rectis oculis immotoque deinceps animo videre posse. Sed iam domesticis abeundum: vocat enim nos grande opus & varium eorum, quæ foris magno rei Christianæ bono sunt peracta. Vicenæ hoc anno à Patribus nostris Missiones in diuersa loca institutæ, quinque anno integro, septem Quadragesima, octo hebdomadis aliquot finitæ. Laboratum in Catholicis, nec minus in hæreticis. Septuageni supra trecentos obstinatam in hæresi peruicacitatem, quingenti imperitam credulitatem Catholica facilitate fideque commutarunt. Vicenis fermè oppidis, quorum aliqua vrbium speciem hominum frequentia referunt, Catholica sacra, quæ inde à triginta aut quadraginta annis exularant, postliminio restituta. Templa vicena quina aut restituta aut instituta. Nobiles viri quindecim opulenta Beneficia, quibus se familiasque fatali Galliæ more sustentabant, Ecclesiæ permiserunt. Totidem sacerdotes qui Beneficia aliorum nomine in confidentiam, vt vocant, obtinebant, pernicioso mercimonio abstinuerunt. Hac summa fuerunt numeranda, ne dum singillatim expenduntur facerent similitudine fastidium. Nunc ita mihi destinata componenda, vt principio, quæ hæreticis (quod esse hîc solet missionum caput) tum quæ Catholicis præstita memorentur.

Missio Nemausensis.

INITIVM mihi à Nemauso ciuitate Occitaniæ, quæ vt ab ipsis propemodum Caluinisini natalibus insignis fuit hæreticorũ nutricula, ita nunc vberem concionatoribus suis laborum segetem suppeditare solet. Eò missi sacerdotes nostri duo annum fermè expleuerunt. Non facilè grauiùs

antea tacti Caluiniani Ministri, quàm quòd hoc anno magistri quatuor è Collegio Nemausens, quod hìc vnum ad instillandum puerorum suorum animis errorum virus habēt appositissimum, ad nos transierunt. Ex his vnus Iuris bene peritus tanta olim hæreticorum lætitia à fide auersus erat, vt eum tota fermè Occitania quasi triumphos circumduxerint, quò maiori eorum dolore nunc ad Ecclesiam est reuersus. Sed illud multò omnium grauissimè tulerunt, quòd à magistratu hæretico noster enixus assecutusque est, vti hæreticis magistris, qui in eodem Collegio docent, nefas esset Catholicorum liberos, qui ad eos alierum penuria conueniunt, ad preces hęreticas adigere. nimirum hoc illos vehementissimè coquit, quòd & in maximum contemptum apud iuuenes iuxtà ac alienos se & su a venire in dies animaduertant, & quam olim ciuili magistratui in Ecclesiastica potestatē plena manu ingerebant, eandem in suā Ecclesiā magno Ministerij detrimento passim cogantur tolerare. Et verò si quid ex hoc rerum statu licet in futurum ominari, haud minima est hæc eius quam ægerrimis hisce prouinciis optamus & speramus sanitatis pars; quòd nihil in eis vilius, nihil despicatius Caluiniano Ministro nominetur. Diras eorum & bruta fulmina pluma leuiora habent, publicæ autem verborum castigationes ludus eis sunt & iocus. Quadringenti crebrò & eo plures hæretici furente contra atque insaniente Ministro, in nostrorum concionibus Nemausi luce & palam numerati. Sed illustre fuit mulieris cuiusdam isto in genere factum. Ea diutissimè marito Catholico reluctata, postquam sibi persuaderi passa est vt Ecclesiæ nomen daret, perpetuis affinium Ministrorumque assertibus petebatur: sed vno dicto omnes abs se facili-

limè abegit. nam magna hæreticorum hominum frequentia de Ministello inconstantiam publicè opprobrante sciscitata, auderetne inficiari quod sæpiùs se audiente declamitasset, nihil saluti obesse quamlibet sequaris religionem, dum mores constent. cùm ille non negaret, Age ergo, inquit, cedo, si quid in moribus exorbitaui, dum sim Catholica: nam de religione, vt vos dicitis, non est tanti. non habuit vilis Bambalio quod mulieri opponeret, sed suorum risui se eripiens in tabernulam latitatum abscessit. Accessit huic res haud absimilis, sed dissimili auctore Aleptæ vrbe Occitaniæ haud procul Nemauso. habebatur inibi hoc anno hæreticorum conciliabulum: in quo dum Minister quidam non satis tolerabiliter insolescit, nullum aptius reprimendo homini frænum conciliabuli moderator hæreticus censuit, quàm si publicè proclamaret ni quiesceret, sciri viam qua adducerentur Iesuitæ. cumque ille non quiesceret, decretum factum, ne cui vnquam Ministro vrbs pateret; patuit tamen ea deinceps nostris, qui ibi non paruo fructu concionati. Ea re permoti Ministri pulchras in nos machinas excudere orsi, sed in suum scilicet, vt solēt, caput: seriò enim atque obnixè in publicis prouinciæ comitiis apud suæ factionis homines, quorum ibi penè potior est potestas, agunt vti libellus supplex comitiorum nomine Regi offerretur, quo sacerdotibus Societatis Occitania interdiceretur; quòd dicerent Catholicos ab illorum in eam prouinciam accessu factos esse audacissimos (sic illi audaciam legum Catholicarum tenacitatem morumque emendationem vocitabant.) sed rex comitiorum postulata hac parte rescidit. Postquam negotium hoc non successit, alia aggrediuntur via. Miserat è nostris vnus traditos sibi ab hæreticis Caluini

libellos aliquot in ignem; Ministri extemplò inclamare, rem spectare seditionem, & sacerdotis nomen ad Prouinciæ comitia deferre: iamque in eo res erat, vt ille comitiorum decreto custodiæ mancipari iuberetur. sed aderat id temporis in comitiis sacerdos alter è nostris, qui ita apud Principem comitiorum (is fuit Galliarum Comes stabuli) ita apud cæteros, quibus tum sententia ius erat, socij negotium egit, vt & communibus eorum suffragiis noxa solueretur, & quod ab eo factum esset ritè ac iure factum pronuntiarent. Sic Ministris quod sibi intriuerant fuit exedendum. Non facile est memorare quantum iis factis, & factiosa Ministrorum natio retundatur, & ipsi hæretici, si qui etiamnum sunt in suis propugnandis acriculi, labefactentur. Apparuit id non pridem facto haud parum memorabili. lustrabat è nostris vnus diœcesim Nemausensem, cum Episcopo, & iam duodenis fermè opidis Catholica sacra restituerat; cùm non exiguæ vrbis ciues de suorum Consulum voluntate, Ministralibus ad ira furiis inflammata militarē manum cogere, arma adornare, & minas in venturum illò Episcopum publicè iactare orsi. Verùm vt primùm in conspectum venit Episcopus, præclari scilicet illi omnes apparatus irriti conciderunt. Subibat vrbis portas Episcopus rei nescius, & circumstabant armati milites attonitis similes: nemo arma commouere, nemo statu excedere, nemo cum socio caput conferre, nemo Episcopi comitibus verbum hiscere ausus. Ea re ita debilitati sunt ciuium animi, ita commutatæ voluntates, vt ad Episcopum omnes accurrerēt, Regis edictum de restituendis Ecclesiæ sacris, supinis manibus acceptarent, addictos ab Episcopo sacerdotes in fidem susciperent, atque dum sacris solemniter operatur nostra-

mus

multi adessent, pauci concione quæ Sacrum excepit abessent. Illud verò longè omnium fuit pulcherrimum, quòd adito deinceps Episcopo pecunias excitandæ sacræ ædi, quæ superiorum temporum calamitate iacet in ruinis, lubentes offerunt: militem nescio quem hæreticum, qui sibi Ecclesiasticos census pridem vsurparat, in ius adducunt, postulantes vt ex Regis edicto sumptus erigendo templo conferret, totidemq; sustentaret sacerdotes, quot ante hæresis tempora sustentati probarentur. id si obtinuerint, vt spes est, non longum ibi domicilium hæresis habebit. Cognitum hoc loco aliisque alias quantum emolliendis hæreticorum animis impendium sit rem diuinam munditie, pietate, ordine, silentio quo par est perpetrare: non lætitiam, non lacrymas, non vocem continent dum id conspiciunt; adeóque suis sua sordent. vt cùm à Sacro in Ministrum delatus esset aliquando vir hæreticus, & ille pro ministerio hominem increparet, ac se illi Caluinianis sacris interdicturum, ni Catholicis abstineret, minaretur; Tene, inquit ille, impurissimum caput tua mihi sacra memorare? vbi tu stas eadem veste qua ad conuiuium, ad macellum, ad prostibulum tuum adis; vbi tu nobis sine sensu, sine pietate rancidam libelli eiusdem lectionem semper inculcas; vbi nos sedentes, colloquẽtes, tumultuantes tanquam in caupona ientamus. abi sanè, & tua tibi sacra solus habeto: ego pro maximo computaro numquam illis interesse. & cum dicto frendentem media hominum turba destituit. Agnoscunt hanc sacrorum nostrorum in alliciendis hominum animis præstantiam ipsi Ministri. Itaque alij simiarum more Catholicas sæpè ceremonias non sine suorum risu atque indignatione æmulati; alij simul vt in opida quæ obtinebant sa-

cerdos aduenerat, ne à suis deseererentur, suos ipsi deserebant. Itaque alibi dilapso metu Ministro reditus Ecclesiastici, quibus ille antè alebatur, communi opidanorum voluntate sacerdoti attributi. Alibi desertũ a fugitiuo altero pagum grandem cùm occupasset sacerdos, effecit vt quo loco vix decem homines in ducentis ferme familiis Catholici censebantur, eodem intra duos menses vix decem inuenirentur hæretici. Iam illud non minimi est, quòd Religiosi tres maximo dolore nostro, & hæreticorum triumpho in diuersam partem, aut planè, aut penè abducti, nostri sacerdotis solertia sunt reducti. eorum duo suis haud satis æqui perruptis monasterij claustris Nemausum venerant: quorum lapsum venatica sua sagacitate subodorati Ministri præclaros extemporè concionatores, vel meliùs concionatrices allegant pulchellas puellas duas, omni illecebrarum & lenociniorum genere instructas, nitebat cerussa facies, purpurisso genæ rubebant, flauo pulvere crines rutilabant, atque interim ad manum amatus Caluiniani Euangelij codex micabat. vt descensum est in certamen, non dubia stetit à mulieribus victoria: quia illi ea tantùm tenus repugnabant, vt victi fuisse, non caussam proditisse viderentur. interuenere certantibus hæretici aliquot, & labantes iam miseros adolescentes planè impulere. Super hæc assimulatur suæ cuique puellæ victricis desponsatio, & monasticum illorum cultum abiicere suadetur. Triumphus actum tota ciuitate buccinatur. alij in dicendo claros, alij Philosophia insignes, alij Theologia primos iactitabant. sed cum luce postera fraus detecta. nam primùm ipsi victrices postridie puellas perquirentes nec sponsas, nec sponsores reperiebant. adeò vel apud hæreticos Apostatarum nomen in-

sordiuit, vt nemo eos matrimonio dignari velit. tum hæreticos etiam ipsos hominum ignorantiæ cœpit depudere, vtpote qui vix tria latina verba bene conuerterent. Ea occasione vsus noster destitutos iam ab omnibus ac despicatui vbique habitos ad se accersit, grauiterque increpatos fidei simul & monasterio non ægrè reddidit. Par fuit tertij exitus. postquam abiecta fide quietem animo non inueniebat, Nemauso solerter abductus, leuique momento fidei familiæque suæ conciliatus. Ægrè dixerim quantum frigidæ efferuescenti iam rei Catholicæ leuium id genus hominum lapsu affundatur, quantumque hæreticis, qui nulla magis re quam crebris suorum ad nos, rarissimis autem nostrorum ad ipsos transfugiis debilitantur, vel vnica istorum nebulonum ruina mali animi procreetur.

Missio Arausicana.

ITA Nemausi totaque Episcopi eius ditione Catholicum negotium gestum. at Arausicæ vetusto itidem Caluinianæ fraudis domicilio, vbi solidum etiam annum sacerdos noster cum socio demoratus, haud minor rei Catholicæ facta accessio: sed hoc inter cetera illustrissimum. Vir bellica virtute notus triginta iam annos Caluinismo adhæserat, vrbes aliquot regiis olim castris obsessas hæreticæ militiæ præfectus strenuè propugnarat, brachio quinimo altero in pugna mutilatus, atque altera manu grauissimè erat oblæsus. necdum tamen hæresi destitisset, nisi illi clarissimo argumento de cælo esset patefactũ quo fine cetera ei corporis detrimenta aut immissa essent aut permissa. Ibat haud pridem in vrbem Catholicam Arausioni proximã Caluiniano etiamnum

ſpiritu largiter plenus: equitanti factus obuiam homo ruſticanus per iocum, vt fit, rogare cœpit, ecquando Caluinum quem ab omnibus nunc proteri cerneret, ipſe eſſet contemptutus? cachinnantem ad hæc hominem ruſticana oratione, ſed vehementi hortari inſtitit, occuparet ingentem gloriam, nec ſe à Caluino priùs deſeri, quam ipſe deſereret, pateretur. inclinare iam penitus rem Caluinianam in Gallia, nec dubium eſſe hæreſis fatum ſi pax ſit diuturnior, patere omnibus fœdi Miniſtrorum facta, nec Caluiniani conſiſtorij (ſic illi ſua conciliabula nominant) factioſa machinamenta Rege viuo quidquã virium habere poſſe. orantem prolixiùs, & vera notaque diſſimulanti ingerentem, equo miles præteruehitur. voluebatur tamen animo, & recurrebat etiam nolenti toto itinere ruſtici oratio; donec ad biuium quoddã delato, oblata eſt de cælo ſpecies penitus admirabilis Pendebat in aëre ante equitantis oculos crux ingens, atque in cruce procerus homo vultu ſupra humanum auguſto, annuenti atque alloquenti ſimilis. ille inanem eſſe oculorum deluſionem ratus vultum ſibi atque oculos vicies triciéſve detergere: cùm nihil agit, impulſo in alteram biuij partem equo via decedit; ſed priùs alteram viam crucis ſpecies quàm ipſe occuparat. ergo fractus miraculo equo deſilit, atque in genua deuolutus cõceptiſſimis verbis ſpondet nihil ſibi poſtea cum Caluino negotij fore; certum eſſe veris crucis adoratoribus deinceps accenſeri. Sic mutato itinere Arauſionem reuertitur, & noſtro qui ibi erat ſacerdoti præſentem ſuum animum præteritumq; miraculum fractis ſingultu vocibus à capite exponit. ille hominem ad Pontificium Prolegatum Auenionem deductum rem totam in magno honoratorum hominum cœtu enarrare iuſſit, eo ſingulorum

gulorum motu, vt lacrymas nemo quamuis grauissimus contineret, editaque deinceps fidei professione Ecclesiæ conciliauit. tantus in eo postea animi ardor, tantum Christianæ pietatis studium enituit, vt rari sint in iis qui numquam fide exciderunt pietatis sensus, qui in illo sunt frequentes. Pupugit inprimis Ministrorum genus tam insperata hominis Caluino deditissimi defectio, nec promptius malo solatium quàm calumnia. Auenionem, vt dixi, noster venerat, & fama extemplò per Ministrorum operas in vulgus data, tractari Auenione à nostro ciuitatis Arausicanæ proditionem. eam ad rem inuenti nullo negotio milites, qui se pecunia tentatos, verbis solicitatos pro testimonio apud Iudices asseuerarent. nihil illa proditione certius, nihil testatius videbatur. Igitur denuntiari illico nostro certatim inter amantes & fingentes, nunc expectaret dum ardor ille calumniæ detumesceret, nunc ne se ampliùs furentis populi conspectui daret, consultissimum esse si ageret, vt sibi succederetur. at ille de nostrorum consilio vrbem è vestigio repetit, rectaque ad ducem hæreticum profectus enixè contendit sibi vt cognitores daret. Nihil planè calumnia leuius. statim vt noster est conspectus, omnis Ministrorum machina in fumos vertit, non accusator, non testis apparere, non dubitari inter vulgus etiam hæreticum quin res tota esset vanissima. ipse quinimò dux hæreticus, & tunc honestissimè nostro verbis satisfecit, & egregium ei deinceps diploma innocentiæ ac probitatis testimonium conscribi iussit. Enimuerò vbi in nostrum non potuerant, in nouellum Catholicum vim Ministri conuertunt. coniugem ille habebat & familiam penè totam obstinatissimè hæreticam: ciuitas autem quæ penes hæreticos est, adeò erat à Ministris in ipsum

exſtimulata, vt non illi in publico, non domi eſſet à conuiciis quies. ſed ipſe inter hæc cæleſtibus animi deliciis vberrimè affluebat, peruicitque patientia, vt familiam totam præter coniugem Eccleſiæ adiungeret. Duplex deinde cum loquaci Miniſtello congreſſus habitus: in quo adeò ille deſpicabilis ſuis redditus, adeoque eius vanitas omnium oculis eſt aperta, vt nullibi ei minor quàm apud ſuos quies eſſet, ſacroſanctum crucis ſignum frontibus appingere fas iuſque eſſe, & ſacrarum cæremoniarum vſum Chriſtianæ pietati plurimùm conducere, contrariis ſuorum admurmurationibus fateri eſt coactus. atque vt ea credo quæ nolenti veritas expreſſerat, volens dediſſe videretur; accerſitus aliquando ad mulierem moribundam nobiliſſimi ſanguinis, cùm illa plus ſe occulti ſceleris conſcientia quàm morbo laborare prædicaret; iuſſit homo lepidus omnes qui aderant cubiculo excedere, & prouolutus in genua rancidæque aliquid precatiunculæ ſubmurmuratus, mulierem hortari eſt adorſus ſecreta animi ſibi aperiret; vnam eſſe quietis viam ſi pectus intimum paſtori ſcilicet optimo vellet eſſe patefactum. edixit credula mulier ſcelus ſuum, & ille detecto protinus capite manum iacentis vertici imponit, iterumque ac tertiò genibus incumbens ad extremum de peccati condonatione ſecuram planè certamque agere mulierem iubet. Conſpicabantur haud procul ridiculos inſani mimi geſtus viri aliquot è Caluiniano grege non gregarii, qui redeuntem hominem & tunc atrociter verbis exceperunt, & in grauiſſimam poſtea apud omnes inuidiam adduxerunt. Sed iam Arauſionem excedamus.

Miſſio

Missio Manuascensis.

AD has Missiones duas tres itidem annuæ adiectæ, Manuascensis, Vticensis, Tricastrina. sacerdotes singulos cum sociis singulæ habuerunt. Manuascæ hoc primùm anno auditus noster; Vticæ & Tricastri secundùm. De his dictum anno superiore, de illa nunc dicendum. Vrbs est in superiore Prouincia supra Druentiam, quam hinc vallis vberrima amœnissimaque, inde extremæ Alpes sunt amplexæ. Hanc sedem suis erroribus aptissimam arbitrati, qui in Prouincia degunt Caluinistæ, à rege senatuque Aquensi omni ope impetrarant, vti sua ibi sacra palàm atque in publico ius esset exercere. eapropter in vrbem leuissimè antea Caluini lue contactam inductus Minister magnam breui tempore depopulationem facturus esse credebatur. nec temere, si, vt se dederant initia, ita cetera euenissent: nam vt in illam vrbem pedem immisit veterator hęreticus, incautos homines suarumque fraudum planè inscientes nactus, bellissimè illos in suos casses prolectabat, blandum illi erga omnes alloquium, prompta ad omnia assentatio: acres istas de religione controuersias palàm incusabat, & cùm frontem perfricuerat, quod sibi quisque sequendum iudicasset, hoc salutare esse affirmabat. perfecerat istis moribus non nimis pro Ministrali ingenio turbulentis, vt congressu eius Catholici non abhorrerẽt. accedebat eò quòd paratum illi semper domi conuiuium, & creberrimæ Catholicorum inuitationes: sic primarios ciues & opulentos venabatur. at erga tenues longè apertius aucupium: numerabantur nec petentibus, nec opinantibus pecuniæ: mutuum liberum quòd si licerer, redderess

deres; si non liceret, tibi haberes, vel nolentibus ingerebatur has aliasque id genus artes, qui inter eos erant oculatissimi facile detegebant, vulgus pro ingenita imperitia hoc tantum nouerat admirari & laudare. at illi orienti malo obuiam eundum rati, de saniorum ciuium consilio Aussionne concionatorem accersunt. nemo vnquam tam repentè obstupuit sideratus, quam ad nostri nomen Ministellus. omnis ei illico modestiæ & religionis species est excussa; cædem deinde, incendia, direptiones & cetera Caluinianæ disciplinæ acroamata tantum loquebatur. At noster pacatè omnia atque ex præscripto ordine aggressus, paucis diebus eam animorum conuersionem fecit, vt qui alienos antè aucupatus fuerat Minister, se suosq; iam ægrè tutaretur. Vnum tum erat Catholicorum hæreticorumq; votum, alterum in alterius congressum perpellere; sed Catholicorum ardentius, hæreticorum timidius. quamobrem cùm multæ vtrimque leges certamini dicerentur, octo iniquissimas concionatoris sui nomine Catholici acceptant: nec ab eo recusantur. at Minister quod à suis actum fuerat, infectum irritumque esse voluit. visum ergo magistratui profligando homini necessarium, vt in ipsa hæreticorum concione, id est, in cubili suo fera lacesseretur. eam ob rem vicenos tricenósve Catholicos paratum turbarum obstaculum in concionem primò immittit, quos noster postmodum est consecutus. Minister vt eum adesse intellexit, adeò animo est consternatus, vt ei non iudicium, non vox, non memoria constiterit; hoc tantum longa corporis animique iactatione egerit, vt voluisse illum dicere intelligeres, quid dixisset planè non intelligeres. Vbi exitum concionis vix inuenit, noster non alia refutatione, quàm manifesto

festo auditorum eius pudore opus esse ratus, templo excessit. Sed è Catholicis qui aderant vnus, quidquid ille iudicio dixisse visus erat, tam pulchrè postridie in magna hæreticorum corona confutauit, vt plerique omnes magnopere sint debilitati, aliqui etiam à Ministro in perpetuum discesserint. ita labanti iam miseræ ciuitati commodissimè in præsens est subuentum.

Missiones Tricastrina & Vticensis.

AT Tricastri & Vticæ, quamquam Catholicis potiùs inuigilatum, non tamen nihil hæreticis datum. Opidum non ignobile Tricastrinensis diœcesis insederat iam olim homo pestilentissimus, habitu Religiosum præferebat, munere Parochum, doctrina & moribus planè erat hæreticus, hoc perniciosior, quòd nonnulla verborum illecebra Catholicorum sibi animos obstringebat, & interea hæreticorum negotium in mendaci vestitu procurabat Magna ei cum Caluiniano Ministro consensio, omnia inter eos promiscua, nec Catholici hæretica, nec hæretici Catholica sacra adire ac participare verebantur: vt cuique proxima erat vel ecclesia vel templum hæreticum, ita se ad illa conferebat. ciborum delectus, festi dies, Pœnitentiæ Sacramentum arbitraria cuique relinquebantur: nec malè aiebant omitti, nec malè vsurpari. planè miscellum religionis portentum contexuerat, & ex opidanis dum vtrumque esse quisque volebat, & Catholicus & Caluinianus, neutrum quisquam erat. Hunc ibi rerum statum dum diœcesim lustrat nactus noster, destinat animo statim pestem illam loco extrudere, eamque ob rem Episcopum litteris quamprimùm edocet, quanto opidanorum

rum detrimento monstrum illud Religiosi diu tiùs ibi esse sineretur. Præsensit homo callidissimus nostri consilium, & pulchram nec opinanti technam adornat. Ministrum sub noctem, & ex opidanis audacissimum quemque ad se accersit, & perturbato perditoque similis ad Ministrum coram eis sic infit: Tu quidem altùm, vt video, acquiescis, nec sentis quantum tibi mihique acsilis omnibus nox hæc periculi sit aduectura. iam nobis ad portam Episcopi satellites, iam ad supplicium deposcemur. simul litteras promit (fictas an veras non est scitum) quibus moneri se dicebat, paratos esse qui ipsum ad Episcopum raperent, scripsisse Iesuitam de mutua eius cum Ministro consensione atrociter; ni prouiderent malũ ipsis creari maximum. Hic ille non suam tantùm & Ministri, sed aliorum etiam qui in opido essent primarij, rem agi contendebat, enixeque hortabatur Iesuitam opido pellere occuparent, ne ipsi pellerentur. ergo cõcurritur extemplò ad domum in qua noster diuersabatur: irrumpit eam inuetecundè manus opidana, & sacerdoti opido exeundum furens denuntiat. ille enimuerò respondet se lubentissimè exiturum si commodo eorum fieret: hoc tantùm optare intelligere vnde illis tam creperum consilium. vnum inclamatur ab omnibus, exeundum. Cessit noster furentibus, & ab eis auio itinere extra opidum deductus hoc tantùm in digressu edixit, quando ipsi nunc, quod malè sanis animis visum esset, perfecissent, meminissent olim dum sanitati essent redditi, Iesuitam beneficio tangi, iniuria non tangi; quod ab ipsis boni animi in se extitisset, immortale; quod mali, mortale, imò iam mortuum existimarent. Sic ad Episcopum sub noctem deuenit. ille rei indignitate pro eo ac par erat commotus, impetrato haud multò

multò postea senatus Delphinatus consulto in primores opidi grauiter animaduersurus videbatur. sed illi postremæ sacerdotis nostri allocutionis memores, quàm facilè ab illo per se, tam facilè ab Episcopo per illum veniam impetrarũt. ea tantùm adiecta cautio, vt ei quem Episcopus præficiebat Catholico eruditoque Parocho (nam Apostata loco iam fuga cesserat) dicto in posterum essent audientes. Plurima mihi nõ dissimilis notæ aliis locis Catholicæ rei præstita erant annectenda, sed hæc compendio memorasse sat habeo. Matrona cumprimis nobilis & opulenta in opido grandi hæresim vna fouebat, vna templum hæreticum construxerat, vna Ministrum sustentabat, vna hæreticos incolas per speciem obsequij sui opido dabat. In eo opido verba ad populum noster in transcursu erat facturus: & matronam nonnulla incessit cupiditas Iesuitam semel audiendi; sed non audebat luce & palàm, ne quam Caluinismo, qui ab eo totus eo loco pendebat, labem afferret. quare communicato cum Catholica muliere desiderio persuasa mentiri habitum rusticano amicta cultu in turbam Catholicorum se immisit. commodùm sibi id tum noster negotij sumpserat, vt Ministrorum fraudes quas multiplices imperito vulgo adhibent, detectum iret. sauciauit mulieris animum hoc penitiùs, quò Ministralium fraudum erat experientior. itaque & Ministros sæpè inter audiendum diris deuouit, & omnem deinceps Caluinistarum tutelam planè deposuit. nec dubium erat quin idem de hæresi factura esset, si diuturnior ibi hærendi nostro potestas facta esset. Altera item matrona patria Vticensis quamquam erat hæresis tenacissima, præclara tamen viri modestia est ab hæresi absoluta. Deseruerat ille ante menses

aliquot

aliquot hauſtum cum lacte Caluiniſmum, & cum illo mores quos habebat incommodiſſimos abiecerat. id ſcilicet extemplò notauit coniux, atque ab illo aliquando eſt ſciſcitata; vnde nam illi tanta quies & morum commoditas qua vtebatur? nempe, inquit ille, à conſcientia, quæ donec turbida erat, mores ſui ſimilitudine inficiebat; poſtquam in recta fide conquieuit, ſuam in mores pacem inuexit. Mulier quæ virum antehac experta erat difficillimum, vt ea quæ tunc erat pace perpetua vteretur, à religione Catholica ſolidam & ipſa pacem animi ſibi accerſiuit. Sed neſcio an quidquam vtilitate vberius confectum, quàm quòd nobiles viri quatuor opidorum aliquot Domini ad Eccleſiam ſunt traducti. quamquam enim quatuor tantùm erant capita, tamen in eorum ſingulis plurimi Eccleſiæ ſunt adiuncti. Eorum vnus magna apud Regem gratia triceſimum iam annum ordines in Gallia ducebat, & noſtrorum congreſſu atque omni de religione colloquio, vt qui maximè, abhorrebat. Is captus aliquando noſtri hominis comitate ſermonem cum illo miſcuit haud illibenter, ſed de aliis omnibus quam de religione. at noſter illato ſenſim de et ſermone, ita nec cogitantem permouit, vt multos dies ex animi conflictatione ſine cibo, ſine ſomno traduceret, maciemque ac mœrorem inſolitum vultu proferret. Verùm vbi manus dedit, atque hæreſi exſolutus Sacramentis communicauit, grauiſſimè apud ſuos eſt profeſſus, nunquam ſe tam ſolidam animo cepiſſe voluptatem. Pertexui, opinor, hactenus, vt quodque fuit bellicſſimum quæ his Miſſionibus erga homines hæreticigeneris ſunt elaborata: nunc attexenda quibus antiquus Eccleſiæ populus aut pietate auctior, aut moribus melior eſt effectus. Pulchrum ſane

ac ſuaue eſt memorare, quàm ſuauiter cum iis, qui hæreſi recèns deſciuerunt Deus ſe gerat. Miſerat nuntium ante annos aliquot Caluini dogmatis vir inter ſuos honoratus, & Catholicam fidem palam profitebatur ab eo tempore. Suberat tamen adhuc vnum quo nonnihil ab ardore fidei retardaretur, quòd de Sacramento Euchariſtiæ leuiter hactenus addubitaret: ergo dum ex quadam pergula, vnde in aram proximam facilis proſpectus erat, ſacrificanti ſacerdoti operam daret, vt ventum eſt in eum locum quo vinum aquæ ante conſecrationem immiſcetur, quia limpidiſſimum erat, En, inquit, & mihi aliquis perſuaſerit hoc in ſanguinem poſſe demutari? & cum dicto cetera tacitus perſpectabat, donec ad ſacroſancti calicis conſecrationem incumbitur. Tum ille curiosè oculis aucupari numquidnam in ipſo calice mutationis appareret Et ecce tibi cum primis conſecrationis verbis vinum in calice efferueſcere ac ebullire, atque illicò poſt vltima verba, non limpidum vinum, ſed purpureum ſanguinem, bullis vndique recentis ſanguinis in morem coronatum apparere. Hic ille tanto ſpectaculo perculſus ſolo pronus aduoluitur, & diffidentia ſua verbis atrocibus incuſata, omni execratione caput ſuum deuouet, ſi vnquam poſtea de tanto Sacramento vel leuiter dubitarit. Rem totam ipſe deinde iuratus coram multis teſtibus eſt profeſſus. Nec minor fuit Dei ſuauitas erga eum quem antea memoraui militem Arauſicanum. cogitabat ille feſtiuo anni die eccleſiam cum prima luce, & ab vxore, cui pridie pecuniarum ſuarum claues commiſerat, nummulorum aliquid in pauperum arculam de more immittendum poſtulabat vxor, vt eſt hæreticarum mulierũ impudentia, Egóne, inquit, vt tuis Purgatorij animabus

ſtipem cõferam? priùs hodie à me animam quàm nummum extorſeris. ille vt erat animo iam ad diei ſanctitatem comparato, nihil tum in illam aſperius conſulendum ratus, integra pace domeſtica templum petit. ſecundùm Sacra cùm adimendum malè ei eſſet animo, quod nihil in cibos pauperum conferre poſſet, ac manum aliud agens in veſtium, quas nunquam ante eam diem geſtarat, perulam immiſiſſet, nummum inibi adeò recentem reperit, vt eodẽ die cuſus videretur ſic & animo lætus lubenſque fecit ſatis, & in ſuſcepta fide mirificè eſt conſtabilitus. At in Catholica plebe, quæ fidem iniquiſſimis temporibus omnis Chriſtianæ indiga opis conſtanter tenuit, mira nunc planè eſt diuini verbi ſitis. Binis terniſve in die concionibus non explentur. Quadrageſima binę fermè omni die conciones à noſtris omnibus habitæ, & catechiſmi explicatio bina quothebdomadis nunquam intermiſſa. Arelate etiam vbi ſacerdos vnus Quadrageſima verſatus, dramatica rerum catechiſticarum expoſitio data, hominum haud ſatis antea nobis addictorum animos immortaliter conciliauit. Acceſſit ad fructum quòd plerique omnes vrbium opidorumque Parochi ritè inſtituti, vt à noſtro diſceſſu, catechiſtarum ipſi munus per ſe fungerentur. Quibus locis virginum erant monaſteria, ad eas bis in hebdomada de vita monaſtica ſermo habitus. Factum id Arelate, Cauallione, Maſſiliæ, nec inutiliter. Aliæ ut transfugium ſpectantes in veteri inſtituto confirmatæ. Apud alias inductus confeſsionis communioniſque vſus menſtruus, qui antè erat trimeſtris. Aliæ diſcuſſas ab exordio vitæ maculas vna confeſsione ſingulæ expurgarunt. Magna ex Nemauſi antehac in pleriſque Catholicis vitiorum omnium, quæ conuehit hæreſis, collectan-

hoc vno hæretica vrbe habitare videbantur, ne Catholicis legibus tenerentur: hoc vno ab hæresi in hæretica vrbe abstinere, vt ne ad hæreticorum quidem munia adigerentur, sed exleges planè & aliis omnibus soluti, vnam legem haberent cupiditatem. Nullum eis dierum, nullum erat ciborum discrimen, omnia & sacra & profana pessimis artibus venalia. at nunc illud principio ibi impetratum, vt festi dies non modò à Catholicis sanctissimè, sed ab ipsis etiam hæreticis ex Regis edicto celebrentur. Quadragenario Ecclesię ieiunio tanta Ecclesiasticæ legis religio frequentatis concionibus est inducta, vt serui antè dominorum ædibus excederent, quàm vetita degustarēt: & mendicæ mulieres, quibus omne subsidium in manu aliena, ne aliquando, vt fit, in vrbe, in qua hæreticorum potior numerus, dubiis vescerentur cibis, tenues herbas hinc inde carperent, & solo famis condimento paratas, suspectis hęreticorum cibis anteferrent. Nec minùs concionibus effectum, grauiter & sæpè accusatis Catholicorum cum hæreticis connubiis, vt virginibus in auita religione educatis, quę vbi hæreticis nupserant, in eorum impietatem abripiebantur, in posterum prospectum esset. Longè absimilis erat Catholicorum qui Arausione degunt viuendi modus ab eo qui in aliis hæreticarum vrbium ciuibus est memoratus. Probi plerique omnes & pij, quadraginta ipsos annos meram ab hæreticis seruitutem sunt perpessi. non illis olim fortunarum, non liberorum, non suorum corporum potestas erat: fortunæ bellicis sumptibus, liberi Caluinianæ impietati, corpora muniendis hæreticorum arcibus addicebantur; quo maiore animorum sensu posteaquam respirarunt, diuina solent degustare, ternas quaternásve horas audiendis aut

concionibus aut sacris dare, ludus eis est & voluptas: vix eos extra ecclesiam Dominica dies videt. Quadragesima adeò non vetita cõtigit quisquam, vt ne ii quidem quibus aut valetudo aut ætas exceptionem dederat, priuilegio voluerint vti. Sed hìc inaudita hęreticorum eluxit improbitas, qui inuitatis solito crebriùs Catholicis, et piscium condimenta apponebant, quæ mentito sapore carneum cui permixta erant iusculum non referrent; sed detecta semel fraude per Quadragesimam non inuenere conuiuam. Quidam ex eo genere cùm super cœnam multa in Ecclesiasticum ciborum delectum, multa in Religiosos homines Arausione degentes effutiisset, voratisque ampliter carnibus in somnum decubuisset, vt euigilauit postridie, cùm diceret numquam se suauiùs edormisse, cum voce vitam efflauit. Cumulus fuit huic Arausicanorum pietati supplicatio per mensem Septembrẽ, nostro agente, instituta ad Auenionensem Ecclesiam. nongenti fermè homines bini terníve ante hæreticorum oculos tota vrbe incedebant. præibat longum candidatarum virginum agmen cereis candentibus illustre, laudes precesque Beatissimæ Virgini suauiter decantans. excipiebat spectabilis monachorum clericorumque cœtus, Sacrosancti Iesv nomina Litanias musicis modulis ad grauitatem pietatemque compositis percurrens. Extremũ agmen claudebat magistratus, viri mulieresque magno numero. effundebantur obuiam transeuntibus ciuitates totæ, pro se quæque ingerentes, quæ esui potuique erant necessaria, & magnam viæ partem supplicabundæ prosequentes. ita Auenionem biduo peruentum, vbi a Pontificis Prolegato eo apparatu sunt excepti, vt res fuerit exempli rarissimi. Ducti primùm in amplissimum Franciscanorum

rum templum, & paratis inibi ſacerdotibus vitæ maculas ritè profeſſi, tum Prolegato ſacris ſolemni Pontificum ritu operato ad ſacras epulas magno animorum ſenſu admiſſi omnes. Has excepit lautiſſimum conuiuium in palatio Apoſtolico nongentis illis hominibus magna diligentia inſtructum. Non tenebat lacrymas hæreticæ barbariei inſuetus populus, cum vel ciborum illam copiam lautitiamque, vel Pontificium Prolegatum linteo præcinctu miniſtrabundum menſas perluſtrare cõſpiceret: nec ſe quiſquam operæ ſuæ pretium habuiſſe iudicabat, qui non de eius manibus poculum cepiſſet. Secundum epulas vrbe honorificè deducti, & præmiſſo ciborum apparatu, in quodam opido ditionis Pontificiæ ſequenti nocte metari iuſſi, poſtridie ciuitatem ſuam læti omnes atque incolumes tenuere. Mirum quantos animorum motus vel ipſis hæreticis dederit eius ſupplicationis commemoratio Viceni & quini ab eo tempore fidei reſtituti. Duo tantùm Arauſicano huic populo ex tam longa hæreticorum conſuetudine leuiter adhæſerant: malum fœnebre & odia inteſtina. Alterum inducto Chriſtianæ liberalitatis vſu fermè extinctum. nam cùm magna vis eſſet egentium Catholicorum, qui ſuperioribus hæreticorum iniuriis erant attriti; inſtitutum matronarum nobilium Sodalitium, quæ corrogatam Dominico die ſtipẽ ad primarios viros duos, alterum Eccleſiaſticum, alterum è prima nobilitate deferant, ac deinde inter tenues Catholicos pro cuiuſque egeſtate diuidatur. Nec ſe Arauſicano pomœrio caritas tenet. in viciniam etiam ab iiſdem matronis quà erogandis, quà corrogandis pecuniis excurritur. Vnum in iis excurſionibus perinſigne contigit. matrona antiqui ſanguinis dum viciniam tribuendis potiùs ſuis quam

alienis colligendis luſtrat, in ruſticanum tugurium caſu delata miſerabili ſpectaculo interuenit. Iacebat in nudo ſolo mulier vidua morbo ſimul & egeſtate afflictiſſima: circumſtabant vulturij duo Caluiniani homines, qui oblatis præſentibus pecuniis & magnis in futurum propoſitis præmiis fide illam deducere connitebantur. commota indignitate rei matrona, & illos in præſens auctoritate qua pollet plurimùm ab hac animarum nundinatione egregiè repulit, & miſeram mulierem non modò in vrbem, ſed in domum, ſed in cubiculum ac cubile ſuum illatam diligentiſſimè habuit; donec illa morbo libera fanaticorum ſimul hominum moleſtia liberaretur. quæ res vbi in vulgus emanauit, tam inſigni exemplo permoti Caluini fautores duo Eccleſiæ ſe adiunxerunt. At alterum illud Arauſicanorum malum inimicitiis, quod quis miretur in non maxima ciuitate, ſexagenis ſenis probè compoſitis, penitiſſimè eſt deterſum. Sed profectò non minùs mirum videri debet, ſi ex eo quod modò in Galliis publicè conflagrabat ciuilium diſſidiorum incendio multi adhuc igniculi priuatorũ pectoribus confouentur. Non vnius eſt Arauſionis hoc malum. Digniæ, quæ ciuitas eſt ſuperioris Prouinciæ, vbi vnus è noſtris Quadrageſima auditus, tot inter primam gentis nobilitatem inueteratæ, atq; olim fortè internecinæ inimicitiæ reſtinctæ, quot hè dies noſter fuit Quadrageſima quadragenæ. Manueſcæ opida duo antiquis cauſis diſcordãtia, atque infeſtis animis concurſura, ni publica pax inhiberet, condonatis inuicem offenſionibus, pacata. Cauallione Pontificiæ ditionis vrbe, ſeptimum iam annum grauis diſſenſio capita vrbis diſtrahebat. nihil publici, nihil priuati gerebatur ritè, vbi vniuerſis ſtudium æmulis contradicere, omnia

consilij, quamuis egregij, quod non sui attulissent, singuli inimici. quæsitum iam inde a septennio huic malo remedium hoc demum anno inuentum: nam persuasus, qui offensionum auctor fuerat, veniam ab aliis postulare, fregit æmulatorum animos, & in loco publico mutuò amplexati omnes in gratiam redierunt. Aramone Occitano opido orto inter honestas mulieres iurgio, altera conuulnerata de vita periclitabatur. non poterat obtineri à marito, vt cum ea quæ læserat pax coiret: sed nostri suasu qui eo loco hebdomadis aliquot est concionatus, maritum moribunda mulier salubriter est ludificata. nam æmulam mulierem dissimulato vestitu per speciem muliebris obsequij ad se admissam amantissimè exosculata, noxam ei omnem & offensionem remisit. Auisani Pontificio opido concionator noster Quadragesima moratus, odia duodecim inter diuersæ sortis homines composuit. sed vnum fuit memorabile. Eques nobilissimus, spes antiquæ familiæ, cæsis haud pridem in iurgio fratribus duobus, in idem exitium trahebatur: contraxerat cum fortissimo milite inimicitiam, & studio partium tota propemodum Delphinatus nobilitas erat excita. ducenti equites nobilis prouinciæ flos, priuatum duorum odium fecerant suum. id noster subodoratus (rem enim hactenus duellorum in Gallia pœnas veriti secretissimè agitabant) auctores fautoresque dissidij, qui in Pontificiam regionem, quò minor in se suaque regiis hominibus actio esset, conuenerant, priuatim adit, nihil non adhibet, vt res antequam erumpat, opprimatur. sed frustra fuit: armati omnes in condictum locum descendũt. id vbi noster resciuit, magno impetu, capite intecto, cruce insignis in medium iam procurrentium turmarum sese infert. repressit ea fa-

cies iam incitatos, & ille orsus dicere tanto animi ardore & verborum pondere in duellorum execrationem, vt dilabentibus sensim vtriusque partis fautoribus, ipsi auctores postremò cesserint; quos ille insecutus tandem in amicitiam reduxit; nec fuit vllus ex tanto fautorum numero, qui non expiato ritè animo Ecclesiastica censura sit à nostro absolutus. Tantæ est sæpè operæ hominem homini, at Deo hominem conciliare, rarò tantæ. Vix concionem vnam habuerant sacerdotes nostri de ea quæ animum expiantibus necessaria solicitudo, ne quid aut negligentia subtrahat aut pudor præpediat; cùm frequentissimi homines in totam inquirentes vitam crimina à principio recensebant. Massiliæ concionem eiusmodi ceperè paucissimis diebus confessiones de tota vita apud vnum sacerdotum 240. eo confitentium ardore, vt multi à prima luce ad vesperam ieiuni in templo perstiterint ne confessio differretur. Cauallione similis concio octonis fermè diebus septuagenos ad idem excitauit, Vasione eodem temporis lapsu quinquagenos, Nemausi vicenos, Arausione totidem. Sed illud propè maximi est in hæreticis hisce vrbibus momenti, quòd mirabilem de nostrorum hominum in audiendis confessionibus integritate opinionem conceptam habeant. Auditus aliquando Minister iudicio nescio, an leuitate animi, in publico profitens si confitendum sit, Iesuitæ confitendum; quò factum est vt Caluinistis ipsis aspera confessionis facies, qua nullum maius terriculamentum habent, non parum in dies leuior facilioris videatur. Ac Catholicos, maximè qui Arausicæ degunt, videas sæpè horrente hieme intecto in templo medio luto niuibus pluuiisque conflictatos ad multam noctis horam permanere, vt scelerum

rum conſcientiam temporiùs apud ſacerdotem noſtrum deponant. non teneas deinde lacrymas, ſi eorum in huius Sacramenti vſu lacrymas videas. Nemauſi illud Quadrageſima effectum, vt magiſtratus peruicaciter licet hæreticus liberum ſacerdoti ad vinctos aditum permitteret, quò & Catholicos audiret confitentes, & facta inibi re ſacra Chriſti corpore participaret. Nec minùs interea elaboratum ibidem, vt qui labe ſimoniaca capitaliſsima huius regni peſte tenebantur, ritè abſoluti in integrum reſtituerentur. ſeptem intami illa porrigine liberati. Digniæ diœceſim propè quanta eſt cum Epiſcopi Vicario luſtrabant ſacerdotes è noſtris duo. & illa in vulgus fortè inceſſerat perſuaſio, nullam eſſe bonæ fidei bonæq; mentis notam maiorem quàm ſi noſtris quis confiteretur: eo factum vt per id tempus quod inter Natalitia Quadrageſimamque interceſsit, tria hominum millia & eo amplius duo illi ſacerdotes ritè expiarint. Annexa eſt frequentiſsimè huic Sacramento alieni reſtitutio, ad quam non parum noſtris hiſce Miſsionibus promotum. Digniæ res accidit in eo genere principio luctuoſa, ſed exitu vtiliſsima. Vir illiciti fœnoris penè publicè manifeſtus, repentina afflictus ægritudine ad mortem agebatur. non illum medici, extrema licet adeſſe intelligerent, inanem operam ſuſpicati, non coniunx aut heredes qui aderant, reſtitutionis magnitudinem veriti, non vllus familiarium de ſalute commonere, non ipſe aut meminiſſe aut curare, haberi quinimo eius periculum occultiſſimè, ne quid ei aut à noſtris aut à Parocho ſi rem cognoſcerent prouideretur. ita ille pauciſſimis diebus nullius Sacramenti, nullius Eccleſiaſticæ orationis particeps viuis eſt exemptus. dum funus ducitur, ſerenum priùs tranquillumque cælum in

maximam repentè tempestatem vertit, ventis turbinatim concitati, aër ita contenebratus, vt noctem esse medio die videretur, atque interim vespillonum humeri onere maximam partem liberati, & cęlo confestim prima serenitas reddita. postquam ad ecclesiam est peruentum, aperta coram multis testibus sandapila planè vacua est reperta. vidit rei miraculum coniunx, viderunt heredes, audiit tota ciuitas. igitur instante nostro pro se quisque animo consulere aggreditur: vidua quidquid ab eo sibi testamento relictum erat planè remisit, heredes quantum in illius bonis iniuria quæsitum agnosci potuit, aut veris si licebat dominis, aut egenis si non licebat tribuerunt. Ciuitas autem tota adeò tum miseri illius fato, tum aliorum facto est commota, vt ab eo die ad Quadragesimæ exitum viginti aureorum millia sint à diuersis iustis dominis restituta. Nusquam alibi tantus in hoc genere fructus, ceteris simul Missionibus ad decem tantùm millia est restitutum. Sed in eo permagna ab egena plebecula gratia inita, quòd conuersis in melius multorum moribus magna plerisque locis fœneratorum facta depopulatio. Altera item est huius Sacramenti lacinia, præstigiarum dæmonis dissolutio. eam ad rem quæ insigniter sunt præstita, mihi nunc memorandum. Mulier honorati loci pluribus iam diebus spectris horrificis terrebatur, mille illi locorum facies, mille animalium species diu noctuque obiciebantur. sæpè eam fenestra in medium vicum dæmon extulit, sæpè solo afflixit, sæpè in aquam immittere tentauit; demum nostro accito vbi animum confessione composuit, omnes illico inferni tenebrionis fallaciæ diffluxerunt. Altera mulier veneficiis infamis ingenuum adolescentem tam miserè artibus suis perdiderat, vt in libertate

mag-

magicis quos venefica ingerebat simul & explanabat, magnam otij partem insumeret: iamque eò curiosa dementia venerat, vt noxiæ artis experimenta capere secretò conniteretur: sed re maturè detecta Sacramentis expurgatus periculoso studio est auulsus. Nec absimilis fuit alterius adolescentis euentus, qui pluribus mensibus panis esu veneficio fuerat impeditus: is vnica confessione è vestigio est expeditus. Tertius atra aliquãdo bile obsessus, non obscuris dæmonum incitamentis sibi necẽ consciscere meditabatur; sed occupatum salubri confessione præceps consilium. Non tam apertis, sed non minùs noxiis petebantur ab eodem auctore fallaciis viri tres alii, qui quoniam intestinis hisce Galliæ tumultibus haud satis perspicuis artibus ad magnas pecunias deuenerant, publica auertisse senatus sententia iudicati, facultatibus exuebantur. Eorum vnus inedia, duo resti vitam simul & quam inprimis oderant paupertatem terminare cogitabant: sed noxas animæ deponere à nostro persuasi, sanioris consilij compotes facti. Non discedam ab ista præstigiarum dæmonis dissolutione, quamquam à confessionis fructibus discedam. Enituit cùm sæpè aliàs, tum maximè casu miserabili hoc anno quid in cerea agni Dei imagine esset aduersus dæmonis artes præsidij. mulier non vulgari sorte trimestrem quem habebat filium maleficarum insidiis peti sentiens, ceream id genus icunculam sibi à nostro impetratam de puelli collo suspenderat. sæpè ei postea ad pueri cunas strepitus nocte intempesta inauditus, sed illato lumine omnia phantasmata dilabebantur. demum infelici sorte factum vt dum noctu puer exuitur, dilapsa inter vestes icuncula nusquam reperiretur: igitur dum nocte rursum media solitus strepitus increbuisset, indu-

cta

cta lampade puer exanimis est repertus. Paternis, quod opidum est Pontificij dominatus, misera mulier plurimos iam annos a dæmone inhabitatur. eam sacerdos panibus aliquot in dies donare consuetus, minutam sacræ ceræ micam inclusit pane, ea cautione vt nec appareret, nec periret. apparuit tamen improbo mulieris hospiti, qui & illam tunc mirè excruciatam panibus abstinuit, & postridie medio templo voce horribili exclamare coëgit, missum sibi pridie à funesto latrone venenum. noster qui ibi Quadragesimam concionando agebat, rem totam populo explicare improbum dæmonem pro sacerdotali imperio adegit, tantumq; exinde plebi illi cerearum imaginum desiderium incessit, vt nullæ essent postulantibus satis. At Digniæ longè insignius liquidiusque patuit earum imaginum aduersus tenebricosi hostis astutias momentum. Plebem vrbanam aliquot iam dies homo præstigiator spectaculis insolentibus dementabat, acetabula calculosq; miris artibus agitare, naumachias, pedestres equestresque copias in supremis ædium tabulatis populo ostentare, aliaque humanam artem excedentia patrare. ludus ei solemnis erat. questus noster cum magistratu, quòd plebem tam horrendis spectaculis perire pateretur; vbi nihil impetrabat artem admolitur, notum pietate hominem ad se accersit, & sacram ei ceram collo appendens profana spectacula adire, ac longum crucis signum sibi liminique appingere mandat. fecit homo quod iussus erat magno sensu pietatis, & tam repentè omnes præstigiæ cubiculo delapsæ, vt ipse præstigiator rei insolitę stupore perculsus tantum non solo sit afflictus. parabat nihilo seciùs nova spectacula, sed diutissimè obmurmurans nihil vnquam producere potuit. sensere spectatores

ludij angustias, & mirabundi inquirebant quidnam ei a mala manu mali esset obiectum. prodiit facti auctor, & enimuerò, Nihil, inquit, à mala manu mali, sed a bona non parum & vobis & illi, si agnoscitis, boni obiectũ. simul rem à principio narrare aggressus, & istos ab ea pernicie abduxit, & illi fugæ extemplò capessendæ caussa fuit. Agmen mihi coget earum rerum commemoratio quæ & templis & nosocomiis in antiquum splendorem restituendis non vulgariter sunt excogitata. Incubuerant plerisque locis nosocomia in ruinas, aut ab ipsis vrbium incolis, ne hostibus, quia plerumque suburbana, receptaculo essent, aut ab hæreticis olim deiecta. septena id genus aut rursum erecta, aut vrbana aliqua domo commutata. Digniæ & vrbano nosocomio bina aureorum millia extruendis aliquot cubiculis, quibus ægræ mulieres seorsim à viris haberentur, & suburbanis elephantiacorum ædibus trecẽti attributi. Actum præterea ibidem, vt rigente hieme, quæ mendicæ plebeculæ grauior, quia inertior, victus de publico mendicis omnibus tribueretur. atque vt in posterum egeno vulgo caueretur, nec nostris digressis omnis vt sæpè ardor intepesceret; Sodalitia matronarum plerisque locis instituta, quibus curæ foret nosocomia vicissim adire, cibos ægrorum probare, Rectoribus quod è re pauperum foret suggerere, ac priuatis demum eleëmosynis pauperes augere. Factum id Massiliæ, factum Arausione, factum Aramone. At templorum ornatui, qui tota circùm regione plerumque minimus, plerumque etiam nullus inuenitur, haud minus fuit impendendum. Quinque eam ad rem aureorum millia variè conquisita, variè sunt assignata. Opido etiam S. Marcelli apud Heluios duplex virorum Sodalitium, tum sartis tectis, tum ornatui templorum

procu-

procurando probatis ab Episcopo legibus est institutum. Sed istud longè pulcherrimum, quòd non paucis harum Missionum locis, cruces lapideæ grandes in vrbibus, in agris, in viis publicis denuo erectæ, quas furibunda hæreticorum manus omni olim loco exterminarat: vt nec qui antiquam pietatis Gallicæ faciem viderunt annoè homines, nec qui in hac semper sacrorum desolatione versati, nascentem denuo religionis splendorem sine lacrymis contueri possint.

Collegium Turnonense.

RERVM in hoc Collegio gestarum capita duo primùm quæ domi, deinde quæ foris gesta sunt reponemus. Auxit scholasticorum omnium ardorem mirificè Reuerendissimi Archiepiscopi Viennēsis pietas & munificentia, qui & sua sæpius præsentia magistros omnes honestauit, & pia cohortatione publicè auditores nostros sui muneris admonuit, & vertente studiorum anno diligentiores munificè præmiis donauit. & nescio an iudicium illius (eo enim scriptionū iudices vti solent præside) magis excitarit, quòd à tanto Præsule se viderint senserintque probari. Sed in aula datum drama de Diuo Augustino ad meliores mores sedemque conuerso, ita tenuit auditores omnes, mirum vt sit quàm admirabile omnibus visum. Domi nostræ per aliquot dies fuit quà pietate quà rei militaris scientia clarissimus Baro, vt peracta generali peccatorum confessione ad Sodalitium maius B. Virginis adscriberetur: qui ergo nos ita affectus est, vt præter alia & nos omnibus Annalibus Baronii donarit, & Societatis nostræ nomine, quia aliud non licebat, infantem de sacro fonte suscipi, & nostrorum præsentia atque cogitatione

cionibus infantis baptiſma voluerit decorari. Aliquot à noſtris Eccleſiæ redditi: quorum vnus eas radices in hæreſi totis quadraginta & ſex annis egerat, vt in ea ab eius animo extirpanda, & Rector & alij laborarint plurimùm: eum tandem Eccleſiæ abiurata hæreſi reſtituerunt. Illuſtrior alterius conuerſio. hic primùm cùm verbo non crederet bibliothecam iuſſit aperiri, & factus mendaciorum ſuorum teſtis oculatus, hæreſim publicè abiecit, obluctante licet hæretico patre: & ab eo tempore tanto æſtuauit zelo & ardore fidei, vt intra duos menſes alios nouem Eccleſiæ Catholicę adiunxerit In eo genere reponendi aliquot è noſtris ſcholaſticis, quos cùm (quia tempora exigebant) admiſiſſemus in ſcholas hæreticos, breui Catholicos habuimus ea cõſtantia, vt neque anathematis Miniſtrorum, neque multa à parentibus ideo impoſita potuerint à propoſito reuocari. imò ad ſuos iniuſſu ſuorum & Miniſtrorum reuerſi fidem Catholicam ſunt profeſſi Reponẽdus etiam ſacerdos idemq; Religioſus, qui in omnium conſpectu oculiſque horrenda anathematizatione abiurauit hæreſim. fecit idem mulier, quæ à tenera ætate venenum hæreſeos combiberat. Reliqui ſunt in eo genere coniuges, quos Deus contemptis noſtrorum colloquiis ita pertraxit. Eodem in lecto cùm decumberent, inter dormiendum videre ſibi viſi deturbatores eccleſiarum ſibi notiſſimos, in imo quodam puteo, vnde flammarum denſiſſimi globi irrumpebant, iacere miſereque torqueri: quo viſo ita permoti ſunt, vt ad Eccleſiam ſtatim redierint: ſed eo ardore mulier vt quatuor minimùm horas ſingulis diebus impendat orationi, corpus ſæuè flagellis diuerberet, ciliciũ nunquam deponat, diebus feſtis peccata confeſſione eluat, & Sacroſanctæ Euchariſtiæ pabulo

ſeſe

sese reficiat, de Deo semper aut loquatur aut cogitet. vtile sanè diuinumque visum, quod tanta morum consecuta est mutatio. His non absimile quod subiecturus sum. Differebat aliquis confessionem. noctu ergo vidit dæmones duos, quorum alter intra fornacem multorum animas torrebat, alter intrare compellebat. quo viso conterritus cùm esset, ecce tertius adfuit, humana tamè specie, neque ea formidabili, qui hæc ingeminaret, Quin tu qui hæc aspicis peccata tua sacerdoti legitimo exponis? ille vt surrexit è lectulo, paruit, & apud nos per confessionem peccata deposuit. Venit etiam bidui itinere Ecclesiasticus è principibus, vt in templo nostro peccatorum onera deponeret, quod magno pietatis voluptatisque sensu se fecisse testatus est. Excultus etiam domi nostræ vir aulicus, & olim militaris, & ferreus, Regique bene charus, exercitiis spiritualibus B. P. N. Ignatij, vt deposito superioris vitæ genere, in proposito religiose confirmaret sese. quod fecit vtilissimè. Pax duabus sororibus sexennio toto mutua familiaritate colloquioque carentibus restituta. Claudam hoc caput re memorabili. die Dominica Palmarum è plebe quidam furere cœpit & ita bacchari, vt toto vultu verbisque in blasphemas voces crebrò erumpentibus spiraret dæmonem. Domestici subito casu perculsi flere, orare. casu sacerdos è nostris illac iter fecit, strepitum audiuit, ingreditur, hominem conspicit ita insanientem, vt cùm ab eo sibi timeret, qua erat animi constantia corporisque robore, valenter se complexus, & inuocato S. Hieronymo & B. P. N. Ignatio, iniectoque collo agno Dei sanæ mentis energumenum restituerit. statim enim sacratissimum IESV nomen pronuntiat, & petita à domesticis venia ad quietem se componit, omninoque

à quiete conualuit: nam paucis pòst diebus cùm eum sacerdos noster offendisset, Vt te habes? inquit. addit ille, Optimè, & tua & huius agni, quẽ gestabat, gratia. Reddamus ea quæ foris gesta à nostris concionatoribus, quæ breuitatis gratia nisi vbi erunt singularia ad quædam capita reuocabimus. Ecclesiæ reconciliati supra centum. aliquorum conuersio digna memoratu. In his cauebat vnus diligenter ne cum nostris ageret: sed morbus miserabilis (voluulum medici vocant) misero salutis initium fuit. Clàm enim aduocatus concionator noster tam efficaciter eum eo egit, vt hæresim àbiurarit, peccata confessione expiarit, magno omnino animi sui bono: sequenti enim luce ad meliorem, vt speramus, lucem euolauit. In his & senes duo, quorum alter à confessione & communione obiit, alter conualuit, sed non sine pugna. venere nobiles hæretici, venit & Minister stipatus coniuge. dissuadere illi conati, quod bene noster persuaserat; sed cùm nihil efficerent, ad magistratum conuolant, queruntur edicta regia à nostro sacerdote violata, qui sua quemque viuere in religione non permitteret. hìc magistratus hominem euocare ad sese: qui vbi comparuit, ne expectata quidem interrogatione iudicis, Quod feci, inquit, & salubriter & sanè feci, & quod isti malè queruntur, omnino liberè. In eam rem acciti testes, & impetratum à iudice de Catholicorum consilio, vt id referretur in scripta, quibus suo tempore ad innocentiam sacerdotis nostri tuendam vterentur. Hæretica mulier incestus infanticidiique rea tenebatur in carcere, datura suo tempore scelerum illorum pœnas; sed antè rediit ad Ecclesiam, & totos tres menses, quibus in carcere fuit, ita ingemuit ob scelera, ita se in fide confirmauit durauitque, vt à carcere tanquam à car-

ceribus credas in cælum emigrasse. Rustica puella Catholica illa quidem, nuptura tamen seu sua, seu amicorum sententia fabro ferrario Caluinistę pertinacissimo, iam ad Caluinianam synagogam venerat: à qua cùm quæreret Minister an Missam cetera mque idololatriam execraretur, obstupuit illa primùm; sed vbi sese collegit, annulum nuptialem detractum digito indignabunda proiicit, seque ex illo cœtu Caluinistarum proripit. sacerdoti mox nostro sistitur, qui cùm & factum & puellam collaudasset, adeoque felices nuptias sponderet; ecce post octo dies vnà cum coniuge iam Catholico ad patrem redit, & ritu Catholico nuptias contrahit. Puella alia nobilis, in alio genere, nobilis animi argumenta dedit. Erat illa in hæresi in qua magna prorsus alebatur cura, tandem addixit se pietatis operibus, ad ecclesiam sæpiùs adire, sæpiùs sacra Biblia legere. hîc capta virgo, cum enim legentē offenderet sacerdos è nostris: Quid, inquit, legis? Quod cùm exposuisset Pater, & imperitiam Ministrorum sacram Scripturam peruertentium conuicisset; postea in Catholica religione quam fuerat amplexa tam solida veræ pietatis argumenta dedit, quàm antea in hæresi pertinax erat. Illustris fuit Diensis opidi gymnasiarchæ ad Deum conuersio & Romanam Ecclesiam. Ille noster olim discipulus partim iuuenili æstu partim librorum hæreticorū lectione corruptus, ita pertinaciter defecit ad Sectarios, vt eam ob caussam & Beneficia Ecclesiastica duo, quibus fruebatur reliquerit, & patronum erroris sese exhibuerit acerrimum. iam iamque in possessionem hæretici Ministri ingressurus cœpit subuereri ne quid lateret in opinione sua fraudis. quia ergo magistrorum opinionem vnà cum religione nostra deposuerat, sacerdotem nostrum adit dissimulan-

ter, illiq́ue dubitationes omnes ſuas de Eucharíſtia latinè proponit: noſter hominem admirari. promptus enim ille in loquendo, in quærendo ſubtilis, ſolers in intelligendo. Et verò noſter deprompſit ingenij facũdiæq; vires, & modeſta diſputatione (id enim contra hæreticorum morem ferebat ſeruabatq́ue iuuenis) hominem preſſit oppreſsitq́ue, errorem dedocuit, docuitq́ue quam antea apud nos hauſerat veritatem. Enimuetò propter mineruale & cætera item bona ſua, rem tegere, & gymnaſium tametſi hæreticum tamen repetere. ſed tandem impatiens moræ omnia abiicere, & ad fidẽ redire palamq; hæreſim abiurare. Neque hoc contentus Reuerendiſſimũ Epiſcopũ Valentinenſem adiit, & apud eum errores ſuperiores eiurauit. Sed dum parat reditum, venit in mentem Diaconus quidam è Minimorum olim familia, quem vt Chriſto acquireret hominem ex itinere adit, conuincit, ſuadet vt ſe in viam vnà det. paret ille, ſed in via, qua cauſſa neſcio furere ille cœpit & comitem deſerere. ſed Deus reſpexit hominem. ſua ſponte triduo pòſt comitem conuenit, eo duce ſacerdotem noſtrum petit, erroremq́ue deponit. Supereſt mercator cui morbus filiæ ad religionem Catholicam amplectendam incitamentum fuit. morbus ergo filiæ neruos & membra contraxerat, nec à Miniſtro itemq́ue medico medicinæ miniſterijq́ue ſui iuxtà perito curari poterat; ſanam tamen vterque parens omnibus viis volebat. artes omnes nequicquam expertis ſpem ſalutis ex inſperato Deus obtulit. de matris hæreticæ conſilio Beato Andeolo deuouetur, ad illius altare illis oris ob frequentia miracula celeberrimum dum offertur pro puella ſacroſanctum Miſſæ ſacrificium, conualuit extemplò, ad Patrem recurrit, qui manſerat in officina, alteram

ille, vix tandem ſuam eſſe credidit. aduolat matri quæ prima deuouerat, & prima quoque fidem Catholicam amplectitur. Nutabat adhuc vir. ad eum ergo in hæreſi confirmandum conſiſtorium cogitur, ipſeque citatur à Miniſtris, vna primorum ad hominis correctionem conuenunt adfuit ille, ſtatimque ſe ſiſtit principi Miniſtro, cui ille ſupercilio illis hominibus familiari, Cur idolis & non Deo filiam deuouiſti? Reſpondit mercator id quod dicebatur feciſſe, filiam Ieſuitæ concionatoris conſilio Deo vouiſſe. Ergo Andeolus Deus eſt? concludit Miniſter. Nequaquam, ſubiicit alter, ſed Dei amicus. An non tibi propinquior Deus, quam Andeolus? Ita ſanè, ſed Andeolus quoque, ait, Deo propinquior eſt quàm ipſe ſum. Cur non Deum recta inuocaſti? Quia indignum me exiſtimo quem Deus tam facile exaudiat. Sed quid ſi Deus gratiam curationum daret domino Miniſtro, quem hic alloquor, an non æquè ad illum venirem, atque nunc ad ipſum venio quatenus medicus eſt? Dei ergo gratiam quæro, & oblatam accipio, ſentioque iam meo, & meorum magno bono, vt herbis & plantis, ita Sanctis Dei virtutem curandi dare poſſe. porrò cùm eam habent non ſibi, ſed hominibus in neceſſitate conſtitutis habent. Hic omnes iræ impotentes hominem abſque ſynagoga faciunt; quod ille pro beneficio habuit, & à noſtro edoctus plenius, paucis pòſt maiore eorum opprobrio & dolore fidem Catholicam amplexus eſt. Ad horum conuerſationem iuuit plurimùm pluribus locis cum Miniſtris ſuſcepta diſputatio. totas quinque hebdomadas vna tenuit. verùm cùm in ea pſeudoprophetam ſuum Caluiniani, neque ſyllogiſticè argumentari velle, neque theſim quam agitandam propoſuerat, tueri poſſe, paſſimque commu-

cupere animaduerterent, quantacumque (vt Ministri Caluiniani verbis vtar) inde emersura esset ignorantiæ fama, neque argumẽtantis, neque respondentis facta liberaliter vtriusque muneris potestate, vices obire pro auctoritate & expectatione suorũ. imò sæpissimè violare, imò Arianismos complures euomere, imò viginti vt minimum contradictionum laqueis implicare sese, hærere, tacere, obmutescere aliquando, & ad illam præsertim interrogationem, esse ne Ecclesiæ Genuensi fide ac religione coniunctus? profectò nutare plerique cœperũt, & Ministri misereri seriò seroque sui Imò non defuit ex Caluiniano grege, qui ab ipsa disputatione (ad quam certatim tum Catholici, tum hæretici vbi istis per orationem licebat, quam in templo suo tota disputatione habuere perpetuam, per decurias cõfluebant) rectà ad Catholicorum templum detestatus hæresim se reciperet, erroremque abiiceret. Plus alter præstitit, qui paternarum opum exheres factus, quòd in Catholica fide amplectenda, ea concertatione instructus constantiam præstare maluit, quam in hæresim relabi. Bis cum alio pari successu inita concertatio, quamquam Ministro dissuaserat disputationem clarissimus, sed hæreticus tamen Senator, qui ad eum scripserat Iesuitæ idem esse disputare ac cani pedibus ire. Idem Beza per internuntium præmonuerat, adieceratque Delphinatum Ecclesiis haud posse periculum creari maius, quam si Ministri viua voce, ac præsente plebe de religione cum Iesuitis dissererent. Imò de consistorio quidam suo asseueranter asseuerat, ne Caluino quidem ab inferis excitato disputandi cum nostris facultatem esse concedendam, è re sua profectò illi cõsilium dabant. nam ad primum syllogismum ita fractus debilitatusque concidit

Minister, vt tertio hæreret verbo, Prisciano colaphos identidem impingeret, præterea ita expalesceret, vt exanimem crederes; ita deliraret, vt proximum insaniæ putares. hæc argumenta vecordiæ. contrariis rationibus non nisi, Negotiis spondebat, perspicilia, quæ gestabat naso subinde quærebat. hic verò perditus vbi illibatam Virginis Mariæ pudicitiam negauit impurissimus, & ea vel concessit quæ in suis codicibus non haberet, vel negauit quæ apertè haberet (id enim conuenerat) & Sanctos contra thesim communiter pro nobis orare Deum sit confessus, & quod omnia probare non potuit, cur in apocryphis Machabæorum libros reponeret. Auditæ confessiones solito fructu. vnus generales ad septuaginta: alter alio loco hæreticis iuxta Catholicisque mixto, penè totius vrbis accepit confessiones; & quod fructuosius, vt laboriosius fuit, pleræque omnes totius vitæ fuere. Hinc consultum multorum pudicitiæ, Beneficia bono loco constituta, sortilegia dissoluta, sublatæ superstitiones innumeræ, rescissa odia, fœnora sublata, mutati animi. Reddam aliqua huc pertinentia singularia. Pœnitentiæ & Eucharistiæ vsus vrbe celeberrima in menstruum ex annuo commutatus. vsus & esus carnium in Quadragesima, duobus locis penè in solidum sublatus. Imò inuenti plurimi, qui diurna mercede carere maluerint, quàm cibum vetitum attingere. Edocti Catholicos Christianosque mores plures viginti, qui numquam antea de peccatis confessi, numquam sacro Eucharistiæ pabulo refecti nomen tantùm Christiani, vel edicto regio, vel coniugum precibus inducti gerebant, & nescio qua templi frequentia simulabant. Sublata inter nobilitatem odia, quæ vt Caluinistas fouebant, ita Catholicis insigniter officiebant. Mulier concio-

concionibus emollita primò sic confessione peccatorum vagam libidinē castigauit, vt qui postea eam viderent, Mariam tertiam pœnitentem appellarent. Sorores duæ ob magnam pecuniæ vim ex amicissimis inimicissimę, sed infamia omnium grauissima, quæ inde suboriebatur, & mutua maritorum cædes, quæ timebatur; his malis obuiàm itum reddita pace & pecuniis. Parochus ex Antoniana familia quærebatur ad necem, tanto erat suis odio. arbitro nostro concionatore versum illud in amorem odium est. Lis alteri cum germana sorore erat, plures illa tenuerat annos, magna omnino familię totius & vrbis offensione. componere multi conati irrito conatu. nostri tandem, Deo bene iuuante, pari omnium gratulatione diremere. Libris hæreticis & venereis magno omnino in numero duabus in vrbibus iniectæ flammæ. Carceres & nosocomia adita, & pietatis officia in vtroque homine ibidem exhibita tanto exemplo, vt coërcendi aliquando fuerint, ne tanta ciborum ad ægros deferretur copia: ne quando deesset cōsultum hoc modo. Renouata duobus in locis consuetudo, vt matronæ per hebdomadas illis deseruiant, In alia vrbe, sacellum ad audiendum commodè Sacrum in publica custodia exædificatum. In vrbe hæreticorum subiecta imperio collegialis Ecclesiæ templum ab hæreticis dirutum instaurari cœptum. In alia magnam partem hæretica templum maius sic & ornatum instructumq; vt nouum videatur. vmbellis duabus pulcherrimis auctum: confecta duo candelabra prægrandia insigni opere, cancelli è ligno nuceo tornatili opere, Crucifixi effigies opificij arte admirabilis, suggestum perfectè elaboratum, solum complanatum stratumque lapide, laxatus chorus, sacella duo fornice conclusa, tumuli dis-

cincti, altaria ad Orientē versa, cœmeterium muris cinctum. Inoleuerat consuetudo ibidem valde perniciosa, vno verbo hæreticis Catholicisque omnia communia; mensa, opera, ambulatio, nuptiæ. Ostensum periculum vitatumque, nisi vbi manifesta necessitas. ita mulieres complures moluerunt pauperes esse, quàm cum periculo fidei Catholicæ cum hæreticis iungi matrimonio. Instituta supplicatio in opido media ex parte Catholico, qualis illo loco nulla antè, nec celebritate frequentiáve hominum, nec pietatis aut religionis specie visa vnquam ferebatur. incredibile est quanta bonorum Catholicorum consolatione, dolore autem hæreticorum maximo. Prelata omnia mysteriorum passionis Christi insignia; nescias maiori ne apparatu an reuerentia. & quoniam è re Catholica ita visum optimo cuique, repetita iterum hæc eadem supplicatio solemni die Iouis sanctioris hebdomadæ, sed mysteriis aliquanto auctior. Die festo Corporis Christi ibidem religiosissimè honorificentissimeque iuna supplicatio, in qua nihil ad celebritatem & apparatum triumphi instar simillimum desideratum. Sed duo expectationem superarūt omnium, quadringenti pueri linteati omnes, belleque omnigenere florum redimiti per decadas tanquam turmas distributi: quorum nobilissimi è nouo testamento figuras Eucharistici Sacramenti gestabant, alij Litanias ad rem præsentem accommodatas præcinebant. hoc vtile, quòd viri Græcos Latinosque Patres referentes pulcherrima gerebant elogia, quibus singuli vel in laudem tanti Sacramenti, vel aduersus Sacrosanctæ Eucharistiæ oratores protulere. Agnita pietas in eo, quòd in tanta supplicantium multitudine (septena millia celebrantur) tecto capite inuentus nemo. Recitatum

car-

carmen vernacula lingua nostri sacerdotis opus, ad valuas maioris templi ea venustate dignitatéque, vt hæretici continere se non potuerint quin sequenti die emẽtito charactere blasphemias meras euomerent. non impunè tamen. placuit enim iudicibus, in quibus vnus Caluinista, sententiam proferre publicè, qua carmina illa vt impia damnata, & flammis cum suo auctore adiudicata. ergo sequenti die ignominiosè à carnifice charta publicè pro suo auctore combusta. Institutũ præterea Sodalitium Sanctissimi Sacramenti, quod paulò pòst & à S.D.N. Papa Clemente VIII. probatum, & multis ac magnis Indulgentiis confirmatum, breui tempore ex vtroque sexu Sodales habuit CIX. Sodalium pietas elucet in eo quòd præter aliorum morem sæpiùs in anno communicant, xenodochia per vices suas obeunt, menstruam supplicationem in honorẽ Sanctissimi Sacramenti habent, ægros pauperes larga stipe sustentant, &, quod probant omnes laudantque, frequente corona, multisque facibus sub vmbella sacrum Christi Corpus deferendum curant. Erectum alibi ad eadem pietatis officia simile Sodalitium. Additum aliud B. Vrsulæ magno planè fructu. puellæ enim quæ ad magistros diuertebant hæreticos, à Catholicis melius tutiusque instituuntur. Nihil vtilius catechismo, qui pluribus locis singulis diebus festis habebatur. Is in vrbe celebri triplex erat. communis, vbi controuersiæ agitabantur; moralis, qui Casus conscientiæ complectebatur; Theologicus, qui obscuriores & altiores quæstiones de fide exponebat. Prima disputatio puerorum erat; altera puellarum; tertia adolescentum paulò prouectiorum. ea res & oblectationi erat & summæ vtilitati: neque enim abhorrebant doctiores, & optimates Senatoresque

grauissimi eiusmodi disputationi interesse dig-
bantur, neque erubescebant sub nomine disputa-
tionis inire catechismum, de quo totidem verbis
catechista loquitur. ausim asserere nihil conducibi-
bilius excogitari posse ad vrbem opidumq; inte-
grum breui tempore reformandum. In concioni-
bus inibi ea ratio & via tenebatur. Initio locus a-
nus Scripturæ deprauatus ab hæreticis, locus inte-
omni exceptione certior pro veritate sanctissim
Sacramenti depromebatur, ac tertio loco docu-
mentum aliquod morale subiiciebatur. Actum
aliquando in concione de non negligendis bapti-
smi cæremoniis non sine fructu. Dum enim in-
fante nato commoditas exspectatur baptismi so-
lennioris, quinquennium elapsum: interim infan-
aut in cellã vinariam abripitur, aut tenebricosum
locum, abluitur priuatim, adhuc rapitur: ergo ul-
timo & præsenti remedio cæremoniæ baptis-
adhibentur omnes & curantur. Mulieri pauc-
terroribus agitatæ remedium fuit Confirmationis
Sacramentũ. Viduam mulierem ex flagitio pue-
peram ita vexabat iudex, vt proderet parentem
adulterinæ prolis, proxima vt illa esset manifes-
stando sceleri: sed cùm iudicem sui monuisset o-
ficij sacerdos noster, destitit à proposito, neque
ampliùs euocauit ad sese. nullo enim poterat i-
gno vel leuissimo occultũ patrẽ detegere. Quo
sequitur scandali plenissimum, quia tamen in-
pissimum, indicabitur potiùs quam manifestum
tur. Cùm virgines externis viris daretur in mat-
monium, in ianua vrbis, quà cõiugibus transeun-
dum erat, tam fœda agebantur, vt gentilium
idololatriam vel saperent vel superarent. E hoc
superiori in infamiam illam tam acriter tam
ardenter actum declamatumque, vt non mo-
rem totam de medio sustulerit concionator ve-
di-

ſter, ſed & auctoribus tantum pudoris attulerit, vt conſpectum hominũ quo erãt indigniſsimi refugerent, & pudicè vbi cõcionatores Ieſuitæ eſſent, agendum aſſeuerarent. Exorciſmum idem ante baptiſmum procurauit. Cum Eccleſiaſticis actum hoc modo, quorum vita offenſioni erat; admoniti ſeorſim & in Capitulo, publici abuſus coërciti, in quibus iſte. paſsim ſacerdotes proiicere & excutere ſecundam à communione ablutionem, & ſtatim miniſtranti puero calicem extergendum ad mappam altaris dare. effectum præterea ad ſimultates euitandas, quas melior excitabat muſica, vt vltro citroque muſici ſeſe conueniant, concinantque inuidia nulla, maiore fructu & gratia. Eccleſiæ interim eorum & ſedibus ad confeſsiones excipiendas, & cancellis ligneis ad ſacram ſynaxim ornatæ. his officiis omnibus locis ita animos conciliarunt noſtri, vt ſine pudore noſtro vix dici poſsit. In aduentu abituque teſtatum maximè. Sic enim duobus in locis omnes effuſi quaſi parentem amitterent ſuum. imò à Senatu, quidquid contrà niteretur ſacerdos noſter, malè multatus hæreticus, quòd inſolentiùs erga noſtros ſe geſsiſſet domi. Imò & à Prorege hæretico grauiter increpatus Miniſter, quod de noſtro concionatore coram ſe obloqui auderet. Finiam hos annales re credo in Gallia nondum audita, ſcilicet Albenacenſi Reſidentia. Albenacum vrbs eſt Helbiorum (Vinarienſes ita vocat Cæſar) tùm loci amœnitate, tùm annonæ copia, tùm fori venalis & negotiatorum concurſu facilè princeps. olim Catholica tota; iam quarta vix parte auitam religionem ſeruat. Hæretici enim Caluiniani pro ſua in Regem fide occupauere, occupatamque totis vigintiquinque annis detinuere, donec auctoritate partim regia, partim ſua & amicorum induſtria,

dustria, partim (quod illi pluris faciunt) magna pecuniæ vi eam vel obtinuit, vel extorsit clarissimus Marchio de Monlor: sic Galli vocant, sed ex ipso idiomate à monte aureo ita dictum conuertere facile est. Ille qua pietate est & prudẽtia, seruandam vidit sibi esse vrbem non tam armis quibus plurimùm valet, quàm religione. Ergo de ascisendis nostris apud se cogitat, reditus vel in Collegium futurum, vel in Residentiam parat necessarios & nequid obstet salubri consilio, Regem adit agentem Lugduni, & contra omnium spem ita rem transegit vt obtinuerit. Neque hoc cõtentus Romam quidem Iubilei caussa contendit, sed interrim cum S. D. N. Papa & R. admodum P. N. Generali egit, ab iisque non grauatè obtinuit quod à Rege Christianissimo impetrauerat. Illuc igitur in biennium missi cum Fratre Adiutore sacerdotes quinque: quibus & illorum & aliorum negotiorum moderator futurus sextus est additus, eique paulò ante Pentecosten aduenere magno omnino Catholicorum gaudio, sed pari hæreticorum dolore. Ministrum inter cæteros aduenturum nostrorum habuit malè, in quo quid laudes ascio. Est quidem à natura facundus, sed religionis desertor, & sacrilega vtrimque vinctus copula, & sacrilegã quoque (quia Religiosam) suscepit mulierem, & ex ea numerosam familiam. Et Albenses censium non mirere cæcitatẽ, qui eum religionis suæ habeant ducem pro sanctissimis illis hominibus, quos pluribus olim, vt ex vestigiis apparet, aluere cœnobiis? Nostri vbi eò venerunt, ad sese statim se munia accinxere, quæ vt faciliorem melioremque sortirentur exitum, placuit moderatori, vt bini in superiorem, totidem in inferiorem diœcesis partem dimitterentur. Reliqui duo ita in vrbe essent, vt ad opida pagosque vicinos sugge-

lis hebdomadis excurrerẽt. Dimissi ergo illi quinque mensibus opida lustrarunt tredecim, pagos vt minimum quadraginta. Hoc admissi faciliùs ab omnibus, quòd S. D. N. Papæ vixere sumptibus. Hæc, omissis communibus, quod perpetuò his annalibus fecimus, fecere memorabilia. Suo nitori saltem tolerabili diuinum cultum restituere. In his enim pagis, qui hæreticorum communis fructus; aut Parochi nulli, aut sanè admodũ ignari, sordidè iuxta inepteque Sacramenta ministrãt. Procuratum ergo vt è templis & altaribus tollerentur sordes, & vestimenta & sacra vasa supra 500 aureorum summam emerentur. Confessiones generales auditæ ad tria millia. hinc alia coniicias, quæ inde ad animorum salutem redundare solent. In fide confirmati auditique ducenti, Catholici illi quidem, sed nondum tamen sacerdotibus legitima iurisdictione præditis confessi: Ecclesiæ octo reconciliati: pecunia quà vsura, quà simonia parta, ad aureorum millia duo restituta: decem Beneficia perperam possessa, legitimè relicta: mulieres supra quadraginta pudicitiam edoctæ. Qui Albenaci manserunt, & à Marchione sustentati sunt, & hæc gesserunt. Quater in hebdomada catechesim tradiderũt, conciones verò omnes ferè habuerunt in platea publica, quàm illæ autem frequentes sint facilis coniectura nam ex hæreticis plerumque adsunt ad octingentos, fremat licet Apostata, eosque anathemate feriat, & multa in Ecclesiam, Papam, Prælatos Iesuitasq; declamet, sed maximè solitudinẽ deploret suam. Quis enim ferat plures ciues adesse hosti quam mihi? Quis verò te ferat, adiecit aliquando cordatus hæreticus, qui imparatus ad clamandum venias, eademque nobis ad nauseam obtrudas, vt assuetudine audiendi mulieres nostræ eadem possint

ſint tecum afferre & dicere. Fluctuant ergo plu-
rimi, vulgoque inter ſe dictitant, abeat in malam
crucem Miniſter; ſic nos decipit. quatuor Eccle-
ſiæ acquiſiti. Dum excurrunt ad vicina opida pa-
goſque, hæc geſta ſcitu digna. in concione popu-
lum dum exhortatur ſacerdos noſter ad templi
munditiem inſtaurationeque, tam conſpirantibus
animis id factum, vt ſuas etiam pecunias hæreti-
cus obtulerit. Aliud ſequitur memorabilius inter
nobilem Catholicum & hæreticum orta diſſen-
dirimenda duello. neque enim impedire poſſi-
mus. vbi ergo dicta die deſtinatum in locum ad
certamen conuenere; adfuimus, vtrumque ad-
mus, nihil facimus; tamen agno Catholicum mo-
nimus, vtrumque precibus. Dum ergo ex poſi-
in equis pugnant, & iam hæreticus tres à Catho-
lico plagas accepiſſet; ecce deiicitur ex equo fe-
rociente Catholicus. quod vbi vidit hæreticus
vires colligit, & punctim triginta vulneribus ho-
ſtem ferit, & quia ita iudicabat, expirantem reli-
quit. affuimus ſtatim, confeſſionis peccatorum
hominem admonuimus & ſalutis; omnino fi-
num reperimus. quid dicas? an agno Dei in pre-
cibus id tribuas?

Collegium Camberienſe.

DISCIPLINA domeſtica, quam belli tumultus
anno ſuperiore paululum laxaſſe videbatur,
à R.P. Prouinciali reſtituta, aliaque multa ad pro-
ximi ſpiritalem vtilitatem pertinentia reddita
grata. Nam præter concionatores duos, quorum
vnus ſenatui, alter ſacello noſtro deſtinatus, ac
tertius ſacerdos xenodochiis atque carceribus
certis diebus hebdomadæ viſendis, & confeſſi-
tionibus habendis, atque in ſuburbio doctrinæ
Chriſti-

Christianæ tradendæ deputatus est: quod præter fructum eorum, qui visitabãtur, vel docebantur, magnam nobis ciuium gratiam concili auit. Deputati sunt etiam Patres, qui certis, tum matutinis, tum pomeridianis horis pœnitentes in templo professis etiam diebus expectarent. Et respondit labori fructus. Mulier cùm virum sibi ita infensum sentiret, vt nihil propiùs, quàm mortem sibi ab eo intentandam pertimesceret, noctu, quo tempore maiori in periculo versabatur, multa rosaria B. Virginis implorans opem recitabat. Et quidem vtiliter. Nam & B. Virginem, dum orat, sibi videre visa est, & periculum euasit. Altera eidem Virgini deuota, cùm quodam die Sacrum manè audisset, in eoque rosarium B. Virginis recitasset, ad lauãdos pannos progressa, in profluentem decidit. Cùm ergo se in aperto vitæ discrimine versari cerneret, B. Virginem appellat, & à periculo incolumis euadit. Crescit in dies B. Virginis Sodalitium ex scholasticis conflatum. Ex eo portò nonnulli Societatem nostram, alij Capucinorum Ordinem expetierũt. Foras more solito ad Prioratus præsertim magno fructu excursum est. Vnus rogatu Reuerendissimi Tarantasij Archiepiscopi in Archiepiscopali ciuitate, in qua nullus nostrũm hactenus concionatus fuerat, per Quadragesimam tanto populi, ac imprimis ipsius Reuerendissimi fructu & approbatione concionatus est, vt vix eum à se auelli passi sint. Habuit singulis diebus conciones, confessiones vt plurimùm totius vitæ audiuit, mulieres suspectas à clericorum contubernio amouit, Canonicos ad frequentandum chorum adduxit, ignaros quosdam sacerdotes ab audiendis confessionibus deterruit, populum ad frequentanda Sacramenta impulit, à vago cõcubitu tres mulieres, ab incesto

totidem

totidem viros abduxit. Præter conciones ter, interdum quater, in hebdomada doctrinam Christianam non pueris modò ac puellis, sed viris etiam ac mulieribus tradidit. Non defuerunt hæretici Caluiniani, qui sæpè ex composito Patrem, sicut olim Christum Saducæi & Herodiani, aggrederentur; sed, vt illi, confusionem pro laude semper retulerunt: nempe qui Herodianos & Saducæos olim conuincebat, per os Patris hæreticos confutabat. *Non enim estis vos, qui loquimini*, &c. Dum hæc foris Pater agit, concionator domesticus cùm alios hæreticos, tum eorũ etiam Ministrum, qui in vrbe intra priuatos parietes suum virus spargebat, comprimebat, ventilabat. Ille in nostrum sacellum concionis audiendæ caussa venit, nec puduit eum semel, quasi oris esset, in eum locum, ex quo nostri concionem audiunt, ascendere & inter illos considere. Sed non potuit latêre lupus, ouina licet pelle tectus. Deo enim faciente concionator noster absurdissimos Lutheri ac Caluini errores de libero arbitrio, de operum meritis proferre, ac firmissimis rationibus testimoniisque exagitare: Minister intus vri, os pallio obuoluere, huc illuc circumspectare, totum denique corpus nunc in hanc, nunc in illam partem mutare. diceres intus viscerum doloribus hominem torqueri. Quid plura? non tulit dicentis aculeos, surgit atque insalutatis nobis ex consessu se proripit, domoq; indignabundus excedit. Non ita nobilis, eiusdem licet fatiuæ. Nam ad nos adductus & edoctus veritati manus dedit, amicisque, qui illum ad nos perduxerant, Collegij Patres plurimùm commendauit, addens nullibi tam scienter, tamque apertè suis difficultatibus factum fuisse satis. Quidam Religiosus libertatis caussa, posito habitu se Genetuam con-

tulerat. Cùm autem conscientiæ stimulis agitaretur, consilio nostrorum ex seruili illa libertate sese eripuit, atque ad impetrandam veniam ad suos se Superiores contulit. Hoc anno trium nouarum classium, chori ac duorum sacrariorum fundamenta Serenissimi Ducis Sabaudiæ, ac aliorum piorum hominum liberalitate iacta sunt. Ciues Camberienses ex publico ærario, quod sanè perangustum est, quingentos aureos nummos ad vicinas quasdam ædes Collegiò dilatando necessarias coëmendas dederunt, partim daturi dicuntur. In Lucalibus præmia diligẽtioribus scholasticis in noua Collegij area, præmisso eleganti dialogo magna omnium approbatione distributa sunt. Rei admirationem auxit, quòd hactenus nunquam id factitatum esset. Non erit alienum ab his litteris cuiusdam à nostro Ordine, atque à Catholica religione apostatæ indignum facinus. Is est Bocardus, qui à nostra Societate discedens Losanam confugit. Iunxerat ille sacrilegas cum non obscura muliere nuptias, atque ab ea liberos susceperat. Ecce mulier, dum nescio quid ad prandium coquit, reprehensa à viro, quòd rem malè perderet, virum vt rei culinariæ ignarum reiicit. Vir indignans mulierem tam grauiter percutit; vt parum abfuerit, quin illico moreretur. Accurrunt amici, vocantur medici; at facere non potuerunt, quo minùs paucis pòst diebus mulier ex vulnere moreretur.

Missio Tononensis.

HIS afflictis temporibus cùm Sabaudia Regis Christianissimi teneretur armis, hæretici, quos pacis tranquillitas penè confecerat, aliquam tebus iam suis lucem in istis communibus tene-

bris exortam putabant Iamq; in spem venerat rediturum, vt vulgò dictitabatur, Messiam, hoc est, antiquum quemdam suum Ministrum, qui eos olim dementabat Etiam templum Augustinianorum, quod dudum profanis vsibus sordidauerant, diligentissimè perpurgauerãt. ipsos etiam Catholicos non occulta modò, sed aperta etiam vi pellere incipiebant. Verùm impios vana spes fefellit. Illustrissimi enim Cardinalis Aldobrandini pia ac solerti cura factum est, vt Regis Christianissimi auctoritate consilium malignantium dissiparetur, & suum illum Messiam non videret. Quin etiam pulchrè accidit, vt qui alios exulare cupiebant, solum ipsi vertere cogantur. Nostris hoc tempore eò impensiùs laborandum fuit, quòd pauciores Ecclesiastici ob belli tumultus in pagis consistere valuerunt. Necesse enim erat, vt per parochias adeuntes, sacras vestes & vasa ad rem diuinam faciendam humeris circumferrent, fœmina nudis pedibus summo sæpè frigore traiicerent, humi cubitarent, & id genus alia facerent; quæ zelus animarum Christi seruos in simili casu facere persuadet. Sed respõdit labori fructus. Hac enim cura & diligentia tum antiquos, tum recentes Catholicos ita in fide confirmarunt, vt præter vnum nuper conuersum nullus à fide defecerit: ex hæreticis verò non pauci ad Ecclesiæ gremium se adiunxerint. Lex est apud Bernenses hæreticos, vt siquis eorum qui in Bernensi ditione degunt, ad Catholicorum conciones adeat, quinquaginta florenos singulis vicibus fisco pendat. Contempsit hanc legem Catholicus, qui fortè apud eos fusoris artem exercebat, negans se aliter, quàm Catholicè viuere vllo modo posse; proinde vel alium fusorem quærerent, vel se, vt Catholicum decet, Catholicorum conciones adire paterentur.

tur. Mirabile sanè quorundam Catholicorum ad eludendas hęreticorum artes artificium fuit. Prohibebant isti, nequis Catholicorum liberos ad vicinas parochias Baptismi caussa deferret. Quid ergo Catholici? Nimirum paruulos in canistris positos mantilibus cooperiebant, tum lances, cochlearia orbesque circumponebant, atque ita quasi prandium messoribus aliisve operis deferrent, paruulos ad suscipiendum Baptismum efferebant. Cùm die Purificationis Pater vnus de cereorum vsu in quodam pago pro concione egisset; tanto studio ea ceremonia, licet iam dudum obsoleuisset, reuocata est, vt vix vllus fuerit, qui cereum benedictum habere noluerit. Et cùm eo in loco venales non reperirentur, multi eos sibi aliundè comparatos sequenti Dominica benedici curarunt. Solent paruuli in his locis ita aliquando languere, vt neque viuere, neque mori posse videantur. Huic verò malo non alia vulgò adhibetur medicina, quàm pia alicuius sacerdotis oratio. Ea enim adhibita, vel morbo statim liberantur, vel corporis vinculis exoluuntur. Puella quædam B. Virgini Mariæ deuota, nescio quo casu à lupo correpta, tanquam ouicula abripiebatur: sed ea ad B. Virginem conuersa, Salua me, inquit, ô B. Virgo; te enim semper colui, tibi semper deuotè seruiui. Nec vanæ preces. puellam lupus statim deposuit, ac ad aliam escam perquirendam discessit. Puella verò domum reuersa acceptum à B. Virgine beneficium haud ingrata prædicauit. Deferuescente bello & ad pacem inclinante, Reuerendissimus Gebennensis sedulam operam dedit, vt Parochi ad suas parochias redirent. Quo factum est, vt in singulis pagis Missa celebretur, & concio ac doctrina Christiana crebriùs habeatur. Pergunt etiam discipuli in litteris ac pietate,

magna parentum voluptate, hæreticorum verò dolore progressum facere. Nunc verò pace composita noua rerum facies ex turbulento salo sese extulit. Confirmati Catholici, deiecti hæretici, Ministri, qui circa Tononum virus suum iterum spargere cœperant, expulsi. His remotis licuit nostris remotiores parochias obire. Dum ergo pagos lustrant, viginti hæreticos ad fidem traduxerunt, duasque Sanctissimi Sacramenti Congregationes instituerunt. Inuiserunt etiam Auxensem, & Abundantiæ Abbatias, magno Religiosorum, qui in illis degunt, spirituali fructu. Cùm alij pagos obeunt, duo partim Tononi, partim in opido Rupensi per Quadragesimæ tempus conciones eo animorum motu habuerunt, vt quantum promouerint, dici vix possit. Institutæ sunt ab illis lectiones Parochis, & aliis sacerdotibus ex vicinis pagis statis diebus in opidum conuenientibus. Explicarunt etiam pueris puellisque doctrinæ Christianæ capita: generales totius vitæ confessiones audiuerunt penè innumeras: mulieres ac viros non paucos à pellicatu, atque adeò ab incestuosa vita ad honestatem traduxerunt: lites, simultates ac duella diremerunt, extinxerunt, prohibuerunt. Et quia particularia, ea quæ in vniuersum dicta sunt, magis illustrabunt, pauca quædam hic subiiciam. Vixerat mulier quædam in terris Bernensium cum hæreticis non prorsus hæretica, tenebatur enim humano metu, ne ad Catholicos transiret; tanto tamen desiderio redeundi ad Catholicam Ecclesiam vrgebatur, vt quò id à Deo impetraret, nudis sæpè pedibus incederet, ieiunis se affligeret, ac quantum facere poterat, ab hæreticorum impiis moribus abstineret. Vidit Deus mulieris desiderium, nec despexit. Cùm enim in eo statu diu anxia perseuerasset, abrupit demum vinculo

vincula timoris humani, ac saluti animæ caduca omnia posthabuit. Quare licet ægra esset, nauem tamen conscendit, lacumque tempestatibus infestum, vt Tononum veniat cum filia etiam hæretica, traiicit, nostros ad se aduocat, de peccatis confitetur, hæresim abiurat, ac vt idem filia faciat, efficit. Vir quidam hæreticus cùm diu nostrorum piis conatibus obstinata mente restitisset, tandem Deo bene iuuante manus dedit: cumque in morbum, quo postea extinctus est, incidisset, sanctissimum IESV ac Mariæ matris eius nomen more Catholico identidem inclamaret; arguebatur à consanguineis, maximè verò ab vxore hæretica, quòd ad nomen IESV, Mariæ nomen adderet. Ille verò cùm eorum impietatem non ferret, Quid? inquit, vultis vt diabolum appellem, & dicam IESV diabole? Sed cùm illa molesta esse pergeret, curatum est vt magistratus auctoritate impia mulier compesceretur. Quo facto æger IESV ac Mariæ nomen suauiter appellans, feliciter, vt sperare fas est, obdormiuit. Non prætermittam simplicis fidei argumentum, quod in vetula quadam enituit. Ea Catholica olim cùm esset, ad hæreticos transierat; sed diuino beneficio nuper ad Ecclesiæ gremium reducta, Catholicæ pietatis memor cùm vaccam ægrotantem haberet, vitulum quem illa ediderat, pro matris valetudine sacerdoti sacrificanti obtulit, ac sanitatem animali ægro impetrauit. Sed dum Tononensem agrum ea diligentia, & animi alacritate excolunt nostri, magnus eis interea ad propagandam fidem campus apertus est. Destinarat Pater, qui Tononi præest, duos è nostris ad ditionem de Terny, vt ibi fidei semen spargerent; sed diuino planè nutu aliò vocati sunt. Cùm enim Illustris Dominus Sabaudiæ Gubernator Dominum Vittum equitum ducem ad oc-

cupandam ditionem de Gaillard, quæ Genetæ contigua est, & à Geneuensibus iam à septuaginta fermè annis hæresi infecta, misisset; fecit dux strenuus ac fidei zelo plenus, quod pietas suadebat. Quippe occupata ditione Ministris hæreticis mandat, vt à ditione illa excedant, suumque virus apud illos populos spargere desinant. Illi timore perculsi, licet inuiti, mox loco cesserunt. Cùm autem videret dux nullos ibi esse sacerdotes, qui populos illos ad fidem Catholicam inuitarent & exciperent; per litteras nostros Tononenses enixè rogat, vt ad tam paratam animarum messem veniant, nihil à Geneuensibus quantumuis proximis sibi timeant, ipsi gladium spiritus exerant, ipsum cum suis ferrum acuiturum. Accurrunt nostri, & optatam diu occasionem ad portas Geneuæ concionandi, ac Missas faciendi arripiunt. Excipiuntur à duce perhumaniter ac lætanter, eoque adiutore templa expurgant, aras exstruunt, cruces locis editis erigunt, vestes sacras parant, concionès habent, Missas celebrant. Hæc verò omnia tanto populi illius concursu ac lætitia, vt qui non vidit, non facilè credat. Sunt in illa ditione octo parochiæ, in quarum vna, ne de aliis verba faciam, mille ducenti homines iam ab initio ad concionem confluxerunt. Numerantur viginti familiæ ex vna parte, viginti ex alia; quæ iuramento firmarunt velle fe religionem Catholicam amplecti. Non potuerunt nostri (duo enim tantùm erant) omnes vno tempore parochias visitare, vnde factum est, vt Minister Caluinianus ad vicciniores Geneuæ adierit. At cùm desperaret se diu posse consistere, vale dicens, Ego meas, inquit, oues Satanæ relinquo. hoc dicto indignabundus abiit. Parauerant cœnam Caluinianam in festum Pentecostes more suo distribuendam; sed fabæ

ſunt. Nam illi cœnæ panis ritu Catholico benedictus ſucceſſit. In huius verò diſtributione viſi ſunt ſenes quidam ſibi inuicem gratulantes, ac cum S. Simeone dicentes, *Nunc dimittis*, &c. Deo laus, aiebant, quòd ibi ſacrum Miſſæ ſacrificium celebrari videmus, vbi numquam celebratum iri ſperabamus. Manebat ſcilicet in eorum animis igniculus quidam, ſicut in aliis quibuſdam, qui crucem, vexillum & tintinnabula à multis iam annis occultata protulerunt. In diſtributione roſariorum tanta fuit populi deuotio, vt certatim accurrerent, ac è diſtribuentis manu penè raperent. Cumque alia non ſuppeterent, detraxit è collo pius dux Vittus ea, quæ gerebat multiplicia, ac vt inde coronæ fierent, Patri tradidit. Oblatus tum eſt paruulus recèns natus, vt Catholico ritu baptizaretur: quod vt erat nouum, magna omnium voluptate factum eſt. Quid plura? Paucis, nõ dicã menſibus, ſed diebus is progreſſus factus eſt, vt ex octo parochiis ditionis de Gaillard ſeptem iam Catholicę factæ ſint: ita vt tribus proximis menſibus ad mille animæ Eccleſiæ reconciliatæ fuerint. In pagis verò circa Tononum centum triginta ad eos, qui ſuperioribus menſibus fidem Catholicam ſuſceperant, ſunt aggregati. Tononi nobilis quidam cum famulo Eccleſiæ gremio eſt reſtitutus. Ad ſuſcipiendam verò fidem tum conciones, tum catechiſmi lectiones, tum ea quæ ſubiungam, populos illos excitarunt. Quidam nobilis hæreſi infectus, à ſacello, quod olim parentes piè conſtruxerant, lapides ad porcorum ſtabulum conſtruendum impiè abſtulerat. Factum impium diuina vltio ſecuta eſt. Nam & porci perierunt, & vaccæ ſteriles effectæ ſunt, & ipſe animam in xenodochio miſerrimè exhauſit. Cùm mulieri cuidam liberi omnes adhuc

lactentes vita excederet, voto Deo ac B Francisco nuncupato, filiam quam parturiebat, feliciter edidit. quare Franciscam vocari eam voluit, nunc verò viuam ac incolumem Deo ac B. Francisco acceptam refert. Decubuerat quidam annum integrum graui morbo pressus. is facta peccatorum exomologesi post tres dies templum adiit, sacram communionem accepit, ac sanus domum rediit. Mulier hæretici cuiusdam vxor cùm filio ægrotanti nullum remedium inueniret, eum ad sacerdotem clam attulit. orat sacerdos, mulier cum filio domum redit: ac vbi sanatum videt, iterum gratias actura, filium sacerdoti sistit. Cum dux Vittus sacerdotem nostrum in pagũ quendam ad Sacrum faciendum, & concionem habendam perduxisset; ecce tibi Minister Caluinianus cum nonnullis aliis eiusdem farinæ hominibus eò concionabundus aduolat, concionandi sibi fieri potestatem a duce petit. Quid, inquit dux, locum non vides a Patre Iesuita occupatum? ipse Sacrum faciet, ipse concionem habebit, tu si voles, cum tuis audies. Obmutuit ad hoc Minister, ac pro foribus ecclesiæ stans Patrem concionantem audit, octoginta communicantes videt. id verò non sine suo suorumque stomacho. Cum enim per illud tempus mulier, quæ paulò ante ab eis defecerat, templum ad communionem suspiendam intrare vellet, retinebant eam impij satellites, ac ne ad communionem accederet, multis territabant. Quibus illa exclamans, Egone a vno ferculo abstineam? ego ad impiam Caluinianam redeam? ego vos ad inferorum cruciatus sequar? His vocibus illi reiecti, ac bene impleti (imbres enim affatim decidebant) Geneuam redierunt. Addam hic rem memoria dignissimam. Extabat olim in monte Armonæ quinque à Tu-

nono milliaribus, ſacellum B. Virginis, ad quod multi religionis cauſſâ confluebant. In eo erat campana ad ſedandas tempeſtates mira virtute prædita. Diruerunt illud hæretici ante ſeptuaginta annos, & æs campanum ad pagum in quo Miniſter hæreticus ſedem fixerat, detulerunt. Eò cùm Pater vnus è noſtris die Viſitationis B. Mariæ peruenisſet, velletque antiquam pietatem redintegrare, populum conuocandum curat, ſupplicationes indicit, atque ad locum ſacelli cum altero ſacerdote ac populo pergit. Superato monte præcelſam crucem erigit, ac dum alter ſacerdos Sacrum facit, ipſe ſermonem ad populum tanto animorum motu habet, vt lacrymæ vbertim fluerent. Populi deuotionem ac Dei Beatæque Mariæ erga populum beneuolentiam ſingulare beneficium cuidam mulieri præſtitum commendauit. Tenebatur illa à malo dæmone, ac dum Sacrum fieret, ita identidem agitabatur, vt à quatuor quinquéve hominibus teneri vix poſſet. Pater fuſis ad B. Virginem precibus dæmonem premebat. Calcitrabat dæmon, negabatque ſe diſceſſurum, niſi liber dimitteretur. Vrgebat Pater, ac ſignum diſceſſus expoſcebat. Reſpondebat dæmon poſſeſſæ mortem exitus ſui ſignum futurum. Sed mentitus eſt pater mendacij. Nam ſub finem Sacri concidit quidem illa quaſi exanimis, at non ita multò pòſt ſeipſam erigens, ac manus in cælum tendens gratias Deo ac B. Virgini, quantas potuit maximas reddens diſceſſit, & nunc quartum fermè menſem libera agit.

Collegium Anicienſe.

AD ſex humaniorum litterarum ſcholas acceſſit hoc primùm anno totius Velauniæ votis expetita, & aſſiduis Anicienſiũ votis vocata Philoſophia, vno docente profeſſore. Domi reuocati, quos Confidentiarios vocant, à Simoniaca labe minimùm triginta, à concubinatu duo. Rutenus nobilis præparatus exercitiis ſpiritualibus ad ſacerdotij ſui primitias Deo (id quod in templo noſtro fecit) offerendas. Cuidam: quem impotentem ſui (miſerandum ſpectaculum) filius nimirum cum morte colluctans effecerat, in quem ſeſe vmbra teterrima palàm apparens ferro iam armata, ſublatum ferrum de manibus, de animo deſperatio, poſtque Sacramenta, iniectum deſiderium vitæ ſanctioris ex Parthenij Sodalitij legibus incundæ. Communicantium numerus fuit viginti duûm millium. foris habitæ imprimis concciones efficaces. Cuidã de noſtris ſacerdotibus aliquando cõtigit de inſtauratione templorum pro concione agere; cùm vir nobilis, qui in templi ſarta tecta ſumptus opidanis commodauerat, eorum repentè a concione donationem fecit; palam dicens nolle ſe tam præclari operis alium à Deo remuneratorem expectare. Vbi idem ille ſacerdos egit de deponendis odiis, extitere qui odia deponerent, & à quibus læſi fuerant eos ipſi præuenirent ad reconciliationem. Vbi de furto, non defuit qui de pecuniæ ſumma quam furto abſtulerat, quidquid potuit noctu clàm omnibus, eadem qua abſtulerat arte, ſed maiore ſuo bono reſtitueret. Vbi de pœnitentia, ipſa ineunte Quadrageſima tanta pœnitentium multitudo confluxit, vt & Patrem & Parochum aliquando ad noctẽ vſque

retinerent. Templis, quà tectum, quà vitrei cancelli, quà sedes ad excipiendas confessiones aptæ, quà alia id genus, tum reddita, tum addita. Sacerdotes sæculares ab impia acceleratione in persoluendis Horis Canonicis deterriti. Beneficia Ecclesiastica duo in legitimorum possessorum vsum nostrorum operâ cesserunt. Et ii demum vbertim collati fructus, quibus rarò Missiones carere solent, maioris cuiusdam momenti confessiones, generales verò sine numero, alienæ rei restitutiones, pacis inter dissidentes conciliationes. Penetratum ad hæreticos. opidum est olim Luthero addictum, hodie Caluino, cui à S. Euodio nomen: inibi coacta Ministrorum Synodo Patres duo armati nobilium equitum phalange (ita ad coërcendam plebem erat necesse) ostentarunt sese, & satanicam Synodũ pudefecerunt. Alibi concionatum in compitis non sine Catholicorum plausu, hæreticorum pudore. Locum Scripturæ nescio quem vsurparat aliquando noster alio sensu ac Caluinistæ solent. rem hi notare, post concionem Patrem clamitare falsarium & seductorem: id inter comminandum Catholicis exprobrare. re Pater intellecta non interiicit moras, eodem die, ex eodem loco, ad auditores eosdem, concionem habet, Caluini impietatem & corruptum ab eo locum demonstrat. Exinde muti omnes ac Minister ipse, qui a suis celeriter aduocatus, precibus à nuncio contendit, vt referat se Ministrum non inuenisse. Nonnulli Ecclesiæ Catholicæ reconciliati, ac in fide nutantes confirmati quamplurimi. in iis vnus fuit, qui cùm quadraginta totos annos hæreticus vixisset, animam Deo (vt speramus) Catholicus effectus nostrorum adhortationibus, reddidit. Alius in hæresi diu volutatus muliere, quam numquam legitimè duxerat,

pro

pro vxore, susceptis ex eadem liberis magna multorum offensione abutebatur, rationibus conuictus est, & impedimentis sublatis animi sordes per pœnitentiam, ac concubinatus labem per legitimum matrimonium extersit. Mulier nobilis, quæ à Catholicis parentibus Catholico institutus ritu, viro tamen hæretico se passa fuerat hæretico ritu a Ministris hæreticis matrimonio coniungi. Cùm tertium iam supra trigesimum annum mariti impietatem fuisset imitata, gremio demum Ecclesiæ restituta est: ita volens, ita gaudens, vt lubentiam ac volũtatem animi inusitata quadam oris hilaritate apertè declararet. Quę de Anicien. Collegio reddenda fuerunt concludat Anicienſis Virginis in vnum è nostris non vulgaris benignitas. is dum Comitatum Gabalitanorũ petit concionaturus itineris duce à via aberrante apertum vitæ discrimen cum socio adiit, errans vsque ad mediam penè noctem, in altis montibus hiems perfrigida, cùm plurima nix montes tegeret, auxilio fuit B. Virgo Anicienſis, cui noster tria Sacra vouit mox à reditu. Voto enim nuncupato statim certa spes tanti periculi euadendi mentem eius incessit. Denique post longos errores ventum in hospitium adeò oportunè, vt si paulò longiùs abfuisset, defectis & hominum & iumentorum viribus, aut lassitudine & inedia aut frigore moriendum omnibus fuisset.

Collegium Dolanum.

DVo ex hac vita migrarunt: alter Ioannes Rebæus Scotus, cui cùm Romæ in xenodochio officiosissimè ministranti vena esset rupta, huc sanitatis recuperandæ gratia missus, meliuscule primùm, tum propter frigidiorẽ anni tempestatem dece-

deteriùs habere cœpit. Toto autem afflictæ valetudinis tempore, quod graue fuit & diuturnum, nec parua, nec obscura spectatę cuiusdam patientiæ, insignisque in Deum ac cælites omnes pietatis reliquit nostris hominibus documenta: paratissimo in primis animo mortem opperiens, cuius ita supremum diem explorabat, vt à medicis enixiùs persæpe contenderet, vt se eius imminentis maturè facerent certiorem, quò se ad eam seriò diligenterque compararet. Veritus scilicet ne rariùs sumenti præsentissimum ad extremum illud iter conficiendum viaticum, cuius fruendi fuit in paucis cupidissimus, contingeret de vitæ statione decedere. Tanto verò conscientiæ Superiori nudandæ flagrauit desiderio, vt nec id piæ grauissimè decumbentis voluntati negari potuerit. Paucis ante obitum horis cùm obstupescerent magis magisque sensus, totumque corpus hebesceret schedam è theca reliquiaria quam religiosè collo gestabat appensam, detraxit, percursisque eximio quodam sensu illius beatitudinis quam præsentiebat animo, tutelarium Sanctorum nominibus omnium identidem suppliciter opem implorauit: sacroque demum inunctus oleo, quò expeditiùs cum hoste communi luctaretur, in Beatorũ, vt speramus, domicilium euolauit sexto Idus Februar. Alter Ioannes Franc. Nandoilletus in hoc item Collegium missus, si fortè quem alieni cæli grauitate morbum contraxerat, natiui posset salubritate depellere. adolescens egregiæ omnino spei, vt qui non tam in gremio quàm incitatissimo modestissimæ matris ad pietatem sermone esset educatus, cuiusque incensa ad Dei obsequium studia iam tum in adolescentia velut in herbis significabant, quanta virtuti maturitas, & quæ fruges industriæ essent futuræ: impigrè supraque

praque ætatem strenuè obito religiosi catechistæ apud Vesulanos officio diutina tandem tabe consumptus interiit. Hæreticis (in quo alumnum Societatis agnoscas) fuit infensissimus: quippe qui cùm ad ea orthodoxæ formulæ verba peruenisset, quibus sacrilega nefariaque eiusmodi colluuies à sacris omnibus arcetur; repentino quodam ardore spiritus eos non secùs ac exitiosa Christianæ reipublicę prodigia quanta maxima potuit intermortuæ vocis contentione est execratus. Idem Beatissimæ Virginis cultor eximius, à qua propter castè integreque curatum Parthenij Sodalis munus, dum sub Virginis ipsius signis militaret, se in extremo, quod multis est cum humani generis hoste certamine, nequaquā desertum iri confidebat. Obiit demum tam crebrò repetens salutiferum IESV nomen, vt maxima adstantium, nec minore sui voluptate plusquam quinquagies id auditum. tantum in suauissima potentissimi nominis appellatione aduersus mortem sentiebat esse præsidium. Feruet domestica disciplina, nostrique magna ex parte B.P.N. commentationibus exculti, nihil verò amplius cùm illorum, tum ciuitatis ipsius animos ad diuinæ maiestatis amorem inflammauit, atque noua noui templi fabrica, quæ piorum munificentia sine vlla æris alieni contractione, hoc anno tandem absoluta. Natalitia Christi præcursoria dies, solemni prius indicta supplicatione ad efferendam veteri ex sacello malè materiato & ruinoso Eucharistiam, templum aperuit, primumque Sacrum magna omnium ordinum frequentia ac scholarum pompa celebratum. Vndecimo Kal. Octob. qui dies B. Matthæo sacer, maiori & frequentia & celebritate à Reuerendissimo D. Ioanne Dorotheo Episcopo Lausanensi, Pontificali planè ritu ac ceremonia

augustissimo IESV nomini consecratum, gestientibus supra modum omnibus, gaudioque triumphantibus, quòd ea tempestate qua tot ecclesias affusæ circùm regiones impiorũ furore solo complanatas insanabili dolore lamentantur, Dolanorum ciuium liberalitas immortali Deo ædem pulcherrimam excitasset. Ipse Antistes cohortatione sub Sacrum habita ad circumfluam multitudinem, qua eam Indulgentiarum, quas amantissimè Pontifex Maximus in decennium anniuersario consecrationis die concessisset, simul ac aræ animarum flammis purgantibus addictarũ Pontificio priuilegio expiatricis commoneret, perhonorifica instituti nostri commendatione, Societati non solùm præconium tribuit, sed amplissimum etiam propensissimæ erga nos voluntatis testimonium impertiit. Auxerunt pompæ celebritatem multi variique triumphales arcus multicoloribus tęniis implicati, quibus sacra ædes tota ferè inuestiebatur. In iis permulta cuiuscumque generis humaniorum litterarum dædalmata peristromatum loco appensa: passimque illa ingeniorum monumenta, emblematum ænigmatumque perillustri pictura pyramidum multiplici ex versibus quandam in figuram speciemque eleganter concinnatis cælatura tanquam stellulis ad aspectum iucundissimis distinguebãtur. Nec ea pompa solius consecrationis diei fuit propria. totum ipsum octiduum simili fermè celebritate transactum. Suus cuique dies vtriusque tum moralis, tum sacrarum Litterarum interpretis Theologiæ necnon Philosophiæ disputationibus est artributus. Ad hæc acta tragœdia, Sanctus Sigismundus Burgundiæ Rex: quam excepere solemnes ænigmatum explicationes Ἀλληγορικῶς factæ magno applausu. Ad extremum octo diebus euolu-

tis

tis Deo Opt. Max. in gratiarum actionem totis quadraginta horas supplicatum pari fere extranorum & concursu & pietate: quam in sacra supellectile ornanda, in nouique templi vsus non mediocriter promouenda, vel maximè declarunt. Ea certè omnia magno fuere argumẽto cum ciuibus, cùm externis, qui festum consecrationis apparatum inspecturi confluxerant, quantũ scholæ florerent ac studia, conuictorum præsertim, qui flos iuuentutis vtriusque Burgundiæ delibatus supra centum numerãtur, longè plures futuri nisi ædium excluderentur angustiis. Quod collacrymantibus interdum parentibus accidit, certatimque diem alicuius discessu aucupantibus, quò voti compotes fidei nostræ liberos omnino committant. Ex iis, qui scholis nostris iam pridem nuntium remisissent nonnemo repertus est, qui cùm octo iam annos sacris mysteriis caruisset eo consilio, ne amores pestiferos missos facere cogeretur, diuinitus iniectum penetralibus incendium præcipitem hominis in deteriora protuentis audaciam remotum est. Quod tamen emissæ melioris vitæ & confessionis ineundæ voto statim restinctum. Ergo conualescit, & immemor & voti & confessionis ad pristinas turpitudinum nequitias reuoluitur, solitoque in libidinum cœno volutatur. Tum ille suæ in vltorẽ Deum perfidiæ memor, arctiori iterum se voto obstringit, peccata expiaturum. Rursum igitur quę singularis Dei bonitas, morbi vis statim remissa. Prorupit è lectulo, adit vnum è nostris, omnia flagitiosæ vitæ instrumenta, quibus in nequitiam abutebatur, vltro defert, tandemque in sacra confessione malorum remedium, & animi quietem inuenit. Plurium animi sacris B. P. N. meditationibus perpoliti. In iis vir fuit ciuitatis longè princeps, qui

grauis-

grauissimis districtus negotiis luctuosas sanctioris hebdomadæ ferias tam pio salutariqúe negotio destinauit: cuius ex emolumento, quod futurum speramus, non exiguam ad plurimos vtilitatem peruenturam putamus. Trium Sodalitatum egregius in B. Virginem cultus & obseruantia, sed mirabilis Annuntiatæ amplificatio. Tantus enim cuiusuis generis hominum ad eam concursus, vt illam partiri necesse fuerit, & honoratiorũ vnam, plebeiorum alteram constituere. Ex illis vnus, cùm è pedibus grauissimè laboraret, variisque frustra tentatis remediis Dei parentem imploraſſet emisso voto, in pedes illicò mirantibus domesticis sospes integerque exiliit. Hæc domi & in vrbe, illa foris. Octo circiter è nostris in vicinas vrbes & opida dimissi, qui non mediocriter rem Christianam adiuuerunt. nam præter remissa multorum inueterata odia, detractas pellices, conseruatum plerisque virginibus pudorem, prauas consuetudines vel sublatas vel imminutas, doctrinam Christianam insigni cum fructu traditam; Arbosij matrona honestissima, cuius desperatissimo morbo curando cùm frustra desudassent peritissimi quique medici, vtpote qui modò anteriorem corporis partem, modò posteriorem inuaderet, ex superiore in inferiorem, eodem fermè temporis puncto, non sine acri doloris morsu diffluere: vnius tandem è nostris operâ, apud quem conscientiam exonerauit, cuiusque suasu votum Beatissimæ Virgini nuncupauit, ita pristinam recuperauit valetudinem, vt votiuum vnius diei iter illicò ex periculosissimo morbo recreata pedes confecerit. Aliud sequitur fortè mirabilius. Propter Arbosium domus quædam adeò nocturnis erat lemuribus infesta, vt planè constitueret paterfamilias magno rei fa-

miliaris incommodo aliò demigrare. Inter cetera illud importunissimi hostis mixtam crudelitati petulantiam coarguit, quòd ex canum in omnem se partem versantium miserandis latratibus apparet, quàm pessimè ab eo exciperentur. Et cùm se contulisset sacerdos noster, exanimatum metu domesticos peccata iussit expiare: tum aqua lustrali irrorãs parietes, omnibus sacræ cerae praesidio communitis, atque adeò ipsis cubiculi foribus, vbi harum laruarum insolentiùs sese iactabat procacitas, B.P.N. affixa imagine, inquilinis omnibus pacem & tranquillitatem & lætitiam attulit. Grayaci sacrosanctum Eucharistiæ armarium septuaginta aureorum pretio curatum virque primarius, qui multis nominibus apud vrbanos malè audiebat, cunctis mirantibus ad nouam modestiæ & mansuetudinis rationem adductus. Vesulij tanta diuinæ legis audiendæ sitis & auiditas, isque concursus (quamquam binis festis diebus haberentur conciones) vt multi prae ingenti multitudine deliquium paterentur. Ex illa vna cùm animo concidisset (incertum tamen qua ex caussa) ne quis grauior tumultus oriretur, piaculari tantùm illam aqua asperserunt: ipse concionator, nisi è suggestu monuisset vt efferetur animam quam eo ipso die domi reddidit ibi efflasset. Sequenti concione tantus repentinæ mortis terror auditoribus iniectus, vt omnes iam alioqui satis incensi animorum expiandorum desiderio mirificè flagrarent. itaque non diluculo tantùm, sed & intempesta nocte expergiscebantur: ad templi vestibulum pernoctabant, vt foribus apertis primi ad exedram peccatorum expiationi destinatam prouolarent. quin etiam reperti sunt, qui eandem ob caussam non frumento tantùm, sed & non exigua pecuniæ summa cum ad-

tuo paciſcerentur. Ex iis quanta fuerit morum commutatio licet colligere, vt ex eo quod ſubriciam. Cùm D. Georgij tutelaris eius vrbis Sancti celebritas in ſecundas Chriſti Reſurgentis ferias incidiſſet, vt noſter vecordibus choreis, quæ tunc intemperatiſſimè agitantur, cum Magiſtratu iſſet obuiàm; ſeſe omnes iiſdem ipſis ſaltatoribus admiratione defixis eouſque continuerunt, donec ſub cœnam in vireſcentem planitiem conuolarunt, & ſigno quaſi dato cunctantem multitudinem ad ſaltationem euocarunt. Quod vbi noſter eſt ſubodoratus, præter morem ad inambulationem Magiſtratu comitante egreditur. Statim ac comparuit plures confeſtim è procacioribus ſe in fugam proripuerunt; alij verò de modeſtia & pietate Chriſtiana commoniti in proximum quoddam ſacellum orandi cauſa confluxerunt. Mulieres duæ à meretricia vita ad continentiorem reuocatæ: multa malè parta, aut etiam ſuperiori bellorum tempeſtate ſublata legitimis dominis reſtituta. Adoleſcens olim Catholicus cùm peſtilentiſsimæ hæreſeos venenum in Anglia, in quam è Belgio miſſus à patre fuerat, hauſiſſet, demum apud Catholicos, ad quos vt transfugeret crebrò ſe impulſum ſentiebat, hæreſim ita depoſuit, vt Miniſtrorũ Gebennenſium in eo auocando irritus planè labor extiterit. Vinctis omnium rerum penuria laborantibus ſubuentum. Serica vmbella honorificentiùs exportando Sanctiſsimo Chriſti Corpori comparata. Veteri ſalutaris aquæ lauacro fatiſcente, egregio aliud opere excitatum.

Collegium Vesontionense.

QVÆ in vrbe, quæ foris multiplici excursione hoc anno per nostros feliciter gesta sunt, paucis commemorabo. Nam præter ciuium propensissimam in nos voluntatem, Magistratusque singulare studium in amplificando Collegio, sanè tam multa alia extitere non vulgaria, iis vt singillatim recensendis sit supersedendum. Illustre est matronæ cuiusdam nobilis exemplum. decumbebat illa multos iam menses morbo afflictata, quam ita per nostrum sacerdotem Deus erudiuit, multis vt nobilibus esset stupori; effigiem præterea talem pietatis impressit & constantię Christianæ, vt admirationi fuerit. diem suum prædixit vltimum, ad quem vt se præpararet Deum sæpissimè suauissimeque alloquebatur. Religiosum dixisses, quæ multos annos degisset in monasteriis. huius tam nobili exemplo & felici exitu effectum, vt nobiles nostrorum vtantur operà crebriùs. Alterius non dispar exitus. Is erat Senator insigni eruditione ac prudentia, nec minorem nostrum institutum studio. vt sibi cælum patere audiuit à nostro, Ergo illuc eamus (vociferatus) Eamus, inquam, agite porrò, eamus. Iis in vocibus repetito IESV nomine suauissimè obdormiuit. Qui in vrbe Quadragesimæ tempore concionatus est, mirificè excitauit omnium animos, vnde Sacra frequentantium apud nos ingens omnino numerus, & crescit in dies. bis præsertim in anno, dum sacra syndon, qua sacrum Christi corpus inuolutum est in sepulchro, visenda proponitur infinitæ propemodum multitudini, quæ vndique accurrit statis diebus. nec pauci tunc temporis turmatim ventitant confessionis apud nos faciem-

faciendę gratia, quibus fieri vix ſatis poteſt. Aucta præterea ſacra ſupellex duplici eaque centũ & viginti coronatorum veſte à nobili quadam matrona, quæ nominari noluit præ modeſtia ſua; calice item ac peristromate. Maior Congregatio creſcente numero in duas diuiſa eſt, altera ſacerdotum eſt ad trigintaquinque, laicorum altera ſupra centum: quorum probata patientia eſt iurgiis dirimendis perferendiſque contumeliis. Beatiſſimæ Virginis præſentiſſimam opem ſenſere tres triplici in caſu. terna dicam miracula. Vnus quidem è ſuperiore domo miſerandum in modum decidit inter vota preceſque nonnihil læſo capite, attritiſque membris; gratias Deo eiuſque Sanctiſſimæ Matri acturus, tertio pòſt die venit in noſtrum ſacellum. E tecto alius fallente greſſu corruit, B. Virginem deprecatur. tacet exanimis. ecce tibi rediit ad ſe, beneficium, læſo tantillùm capite in quod pronus inciderat, prædicabat, noſtrum ſacerdotem vocat, & confeſſus, & Sacramentis refectus viſus derepentè meliùs habere, & omnino conualuit octauo pòſt die. fuerat ille paulò durior in fratrem, iuſta vt ſibi videatur de cauſſa monentis Dei vocem caſum illum interpretari. quare omnem mediis in doloribus præcidit ſimultatem, iniuriam condonauit. Tertij lapſus omnino miraculo perſimilis. Ex præſcripto Sodalitatis vt bene manè Sacro intereſſe exoptat, neſcio quid inaudit, Abi hinc, abi, inquam, te foris opus exſpectat, ne Sacrum hodie audias. hic ille hæſitare, obſtupeſcere quæ internæ voces, quis ingerat, quis animi motus. Adero velis nolis, ait Sodalis rudis, taliumq; motuum inſolens. vt confectum Sanctiſſimum Sacramẽtum denuo inſtare malus ſpiritus, hominem pungere acriùs, diſcedat ab ea mente. non paret. imò in propoſito

ſuſceptoque conſilio conſtantior euadit, totum
reuerenter audit Sacrum, diſcedit paratior ad
opus & tentationem, faciliore cliuo montẽ bre-
altum ſuperat, alia ex parte ſcopulis hinc inde e-
minentibus præcauendum. vt ligna colligit, quæ
à matutino propelleretur hoſte quem proſtratus
præcipiti lapſu deuoluitur per abrupta, arbuſculis
prendentem manum quaquaverſum ſequẽtibus
ſaxum ingens diceres deuolui maximo impetu
ad imum. ſubſtitit tãdem media in rupe, ac red-
tantiſper ad ſe, Deo gratias ac B. Virgini ingentes
agit, quos inter cadendum implorat. Vix lucule-
tam in capite plagam linteolo vt vt poteſt coop-
rit, cùm præcipitium videt ad pedes: quod tandem
euadit ſingulari patronæ ſuæ ac S. Dionyſij (cu-
dies ille erat feſtus) beneficio. quod omnes qui
extinctum iam iamque in fruſta decerpendum
per ſcopulos ad ima præſtolabantur, non ſine mi-
raculo prædicarunt. Nec defuere ſuo muneri, qui
de minori Congregatione ſunt. Florem enim vir-
tutis & indolis diſcipulorum noſtrorum hæc ha-
vendicat. Ex iis duo ſe ad inſtitutum noſtrum
applicuerunt, duo alij ad alia, plures à ſæculo fu-
gam meditantur, ſe intereà egregiè exercent pa-
tatis officiis. Ipſis Bacchanalibus in xenodochio
pauperes cuiuſque conditionis epulo exceptus
non ſine apposita cohortatione mundiſſimo cibo
& honeſtiſſimo apparatu; aperto capite, ſumma
ſilentio ordineque miniſtratum: placuit proinde
que vſurpata cum pia lectione lautitia. Supplica-
tionem etiam inſtituerunt ad diſſitũ cœnobium
perfrigido cælo ad auertendam cæleſtem iram.
Adoleſcens deſperata valetudine extremo ina-
ctus oleo, dum impendentem extimeſcit interi-
tum, ferenti quidem illi libenter ſuaſum à noſtris
eſt B. Virgini ſe daret, efflagitaret admitti in ſo-
dalium

dalium numerum fecit quidem ille libenter, postmodum conualuit. Alterius de Sodalitate funus pro more elatum mœstissimi parentis desiderium non mediocriter leniit, dum longo ordine socios cereis versibusque prosequentes mirabundus intueretur. Placuit institutam in vrbe catechesim alio ordine eoque meliore perpetuare. Quare puerorum multitudo suas in classes diuisa est, quibus edocendis, Sodales quidem pueris constituti, puellis matronæ, magna approbatione ciuitatis. Porrò qui nostras frequentant ii omnino ad 880. Casibus conscientiæ intersunt etiam viri graues Doctoresq; non pauci: quo fit, vt nostrum nomen amplificetur ad maiorem gloriam Dei. Adolescens pius ac mirè simplex annum iam & dimidiatum nostris dederat operam in Grammatica; cùm illi præ inopia repetēdum fuit patrium solum: vbi pecuniam collegit, statim ad nos reuertitur. Illi se prædo quidam viæ comitem dat, seseque sensim insinuat, quò faciliùs nihil suspicantem doli scholasticum aggrediatur. Ambo digressi de via in siluam. Pluuioso cælo tantisper sub arbore consident dum sudum sit. At ecce incautum spe nummorum opprimit sicarius, pugione pectus fodit, vitam plaga letifera ereptur-us, nisi clientem suum diuina eripuisset bonitas. Huic se noster adolescens omnino committit, rogat obnixè ne se patiatur vita excedere sine confessione quam in votis haberet: Sanctissimam Mariam æquè piè obsecrat dum scelestissimus comes vulneribus infligendis occupatur. quo citò citiùs rem conficiat, tum demum capiti multos infligit ictus, fauces pede premit & pollice, ne morientis extrema vox audiretur in via publica. Cùm autem manum prementis amouere vellet à iugulo vi spiritus, quem modicum adhuc

ducebat; furere ille multò magis, & plagis confodere omnino ad quadraginta octo, quarum quatuor essent mortiferę, pecuniolam omnem, vestes eripere, dum se tandem fugæ dedit, occiso, vt sibi persuadebat, comite, eiusque cadauere frondibus cooperto. Post tres horas redit ad se, viribusque vtcumque firmatis transeuntium opem implorat. Accurrunt rustici dolentes sibi non licere negotia pluribus officiis eum iuuare: quare linteolo aliquo inuolutus deseritur. Mulier interim paulò humanior ad spectaculum accurrit, cuius sollicitudine & cura defertur saucius ad pagũ vicinum, vbi vocato sacerdoti confitetur. sacerdos rogat an crimen illud percussori condonet; promptissima annuit ille voluntate. cumque astantes vociferarentur minimè parcendum scelesto, Ne, amabo, inquit, tot illi mala velitis, quin potius mecum vnà precamini, cùm sic facilius multò lenatur dolor quàm vindicta. Peritus admodum chirurgus negauit sine miraculo posse eum diutius viuere, dum nihil interim artis suæ omittit; sanatur adolescens præter omnem opinionem, & iam scholas nostras sanus & incolumis frequentat. Dederat se B.P.N Ignatij commentationibus excolendum vir nostri percupidus: hunc primo ipso die ita turbauit dæmon, vt sibi videretur audire nescio quem suggerentem, Quid hic miser concipis? quid moliris? nihil omnino speres è re tua fore. Molestum tironi fuit certamen, longè molestius dum se primis daret meditationibus: agitabatur enim dubio inferni ac futuri iudicij. vicit hostem patientia, victoriam secuta pax & tranquillitas non parua. Sacerdos item quò se accuratiùs paret ad primum Sacrum, iisdem exercitiis est expolitus. Ducta porticus est, qua non modò distinctæ Collegij ædes iungerentur, sed classes

etiam

etiam intermediæ diuiderentur à nobis. impluuium vtrumque lapidibus maiori ex parte ſtructum eſt. Mulieres aliquot à turpi vita ad honeſtiorem traductæ. quo in genere extitit cuiuſdam non vulgaris conuerſio. Ex impudico amore, vt ſolet, odium conflatum impuro homini ita exſtimulauit iram, vt perditæ non leue vulnus infligeret ſanitatis animæ oſtium. quare reſipuit illa tandem noſtrorum hortatu, vt quæ fuit plurimis ſcandalo, nunc veræ pœnitentiæ exempla non leuia det omnibus. Deſperatione exagitata mulier ſacellum noſtrum ingreſſa ſe noſtro ſacerdoti ſiſtit ignara quid ageret, an laqueo, igne, vel aquis duriſsimam vitam ſibi abripiat noſtro proponit, multa perturbatiſsimè effutit, ſui omnino impos leuari inpoſterum viſa tædio vitæ. Quidam non vulgaris notæ templum fortè noſtrum ingreſſus, vt vidit confitentes plurimos, Ecquid hocce rei? quid? miſer ego homuncio curam aliorum, mei non geram? (erat enim ſacerdos & Parochus.) audio mihi peccata detegentes, me verò non audiam? eſto vt cæteri, ita nos nunc præſtemus. ſicque contigit: ergo vt monitus fuit cogitationem hanc vt diuinitus immiſſam non eſſe negligendam, totius vitæ noxas priuſquam diſcederet, eo ipſo die expiauit, concepto deſiderio vtendi aliquando noſtris in ſuo pago. Accerſitur ſacerdos noſter ad ægrum ex malè actæ vitæ conſideratione in phreneſim lapſum: vt vidit Patrem, illicò mutato vultu ac voce obtemperaturum ſe recepit. verùm paulò pòſt ita furiis viſus agitari, vt noſtrum maximis clamoribus dæmonem eſſe diceret, & in eumdem impetu quam maximo inſurgeret: malè mulctatum dimiſiſſet ni qui fortè aderant magna vi obſtitiſſent. quæ Dei clementia eſt, ita derepentè mutatus eſt, vt an veller con-

fiteri nostro roganti suauissimè diceret, Equidem opto. Quare totius vitæ confessionem omnino placidissimè peregit, sacrum viaticum sumpsit ex pietatis significatione vt vbertim flens spectantibus cieret lacrymas, tum denuò insanire inresquum vitæ visus, cui quaternas Deus horas serio procurandę saluti liberalissimè concesserit. Nunc quæ Missionum sint propria seligam de plurimis insigniora quæque. Aduentus & Quadragesimæ tempore duo ex nostris Ornaci vnus, Balmæ alter sunt cōcionati, singulari opidanorum fructu multæ sedatæ inimicitiæ: sublata inter sacerdotes odia quæ exercebantur pessimo exemplo: multæ aureorum restitutiones factæ: in fide vacillantes confirmati. Bene manè habitæ conciunculæ ad operas promiscuumque vulgus, maximo plausu fructu non dispari. tam præclarè inuentum secta insignis morum cōuersio. Duę virgines, vigenti annis vna hydropisi laborabat, altera quæ annis viuit paralysi octo iam annis, spectris nescio quibus vrgebantur, vt se darent dæmonio meridiano, meliùs quidem habituras. Parebat illa quidem vel morbi diuturnitate, vel præstigiis eliciebat quare grauis lustralis aquæ, cerei agni, etiā confessionis mentio. dum nostri hortatu à negotiis perambulante in tenebris reuocata omnino ab errorem fassa multis lacrymis ac sensu antequam efflaret animam. Quæ superstes adhuc est, illud difficillimo detineatur morbo, mirum quàm variis tentationibus Deus patiatur suam virginem exagitari, at nunquam superari, & est videre quantum virtus in infirmitate perficiatur. Huic affine est quod referam. Matrona quædam pietatis in B. Virginem dedita, instituti etiam nostri perstudiosa, dum patronæ suæ Litanias suaui cantu persolueret; en incautam de superiore domo ma-

gna saxorum lignorumque congeries opprimit, sepulta iacet sub pondere, nullus qui eam extinctam non fleat. sed mirum visu dictuque. omni ope conatum est, vt erueretur quàm citissimè. ecce tibi sine sensu, sine voce, mortuam diceres. dum redit ad se contuso non mediocriter capite, non eximitur mortis periculo, donec B. Virginis ope factum exclamatur miraculum: quod nunc bene valens prædicat. Alia in vrbe instituta doctrinæ Christianæ explicatio magno grandiorum iuxtà ac puerorũ bono, vt qui adessent viri graues testarentur se plus vtilitatis ex catechesi capere, quàm ex concionibus, & iis vulgus oblectaretur mirificè. Quare multò plures catechismus tota Quadragesima habuit, quàm matutina cohortatio. Ea porrò confessionum frequentia, noster vt noctes aliquot duceret insomnes: bona ciuium pars generalem instituit confessionem. Nec sufficere magni ieiunii dies, à Paschate prorogandum fuit tempus quò plurium voluntati satisfaceret. Meditationis vsus & conscientiæ examinandæ apud moniales introductus. Huic exercitationi certatim aderant plurimi, dum coram Sanctissimo Sacramento noster puncta proponeret, & cũ ceteris maximo silentio commentaretur. Inuentum præterea placuit religiosis virginibus, & iam inductum in morem est, vt pueri IESV cunabula quadraginta ipsos dies inusitata pietate cohonestentur: quo tempore honestissimi loci ciues præsepe frequentarunt magno sensu pietatis, probaruntque inuentum alendæ meditationi. Religiosa aliquot iam annos sanguinis per nares missione quotidiana non procul aberat ab interitu. ex quo à nostro cereo est donata agno, mirum, non effudit sanguinem, casu factum paulò pòst, vt agni particulam amiserit, expulsa redii

diit lues, petiit illa solitam opem, denuò reuocata sanitas est, metusque sublatus mortis. Beneficium illa prædicat. Habet hîc patrem quidam de Societate, quem ipse sæpiùs coram præsens, absens per litteras ad generalem peccatorum expiationem fuerat hortatus. nihil apud patrem preces, sed nihil minùs cogitanti de nocte torminum vexatio hominem ita agitat, vt non procul abesset à morte, concionatorem nostrum euocat intempesta nocte, rogat maiorem in modum sibi auxili confitenti præbeat, se velit nolit mouentem Dei vocem audire, imò acrem stimulum sentire, generali animum confessione expiauit. Atqui, inquit Pater, filium moneto meum, me tandem paruisse saluberrimo consilio vi adactum diuina: imò vt à periculoso morbo liber euasit rei seriem filio lætus exposuit. Quatuor abiurarunt hæresim. Mulier quædam in hæresi triginta annis educata, vt prioris meminit vitæ, vt beneficij à nostris accepti, mirum quàm afficiatur rebus diuinis. Ipse Proepiscopus non rarò mittit ad nos, qui se ad Catholicorum castra conferunt, instruendos informandosque. aliis præterea in difficultatibus nostrorum operâ libenter vtitur. Ibidem, quod numquam aliàs, magna piorum approbatione priuatim sacerdotes edocti vt excipiendæ sint confessiones. Placuit etiam instituta supplicatio pueris mysteria passionis eiusque insigniores figuras referentibus, eo pietatis sensu collacrymantium multorum, vt singultus exaudirentur, oculi spectantium pascerentur nouo argumento. Effectum præterea est, vt piæ matronæ alendis in xenodochio ægrotis in singulos dies sibi ordinem præscriberent. Milites vrbem totam furiis, vi, rapinis expilarant: vt furor ille deferbuit quadruplici infestus incendio, qui ex itinere ægrotabant remanſ-

remanſere, in quos tantum abeſt vt ſæuitum ſit, quin potiùs contenderent officiis. Ipſi malè tractati militum iniuriam ſuperare. itaque ægrotos admodum liberaliter iuuerunt, defunctos honorificè ſepeliuerũt, ac terræ mandarunt, bonũ pro malo reddere docti. Annum clauſit hunc tragœdia ſeptem Machabæorum, ſumptibus & approbatione magiſtratus, omniumque ordinum maximo conuentu ſtudioq; celebrata. Quadraginta horarum ſuſcepta oratio miros apud nos excitauit pietatis ſenſus. Variis denique per pagos excurſionibus noſtri egerunt, vt importuna diebus feſtis licentia comprimeretur, cõfeſſionis & Sanctiſſimę Eucharistię vſus induceretur. Sanè in vna paræcia ſacerdos noſter ducentas ſupra mille excepit confeſſiones paucis diebus, induxitque veterem illam ſumendorum Sacramentorum conſuetudinem.

Domus Probationis Auenionenſis.

DOMVS Auenione noſtræ Societatis addicta tirocinio, pro nouitiorũ & eorum, qui admitti cupiunt, multitudine, nimis anguſta & malè materiata eſt: idcirco, vt à fundamentis noua poſſit ad Societatis normam extrui, ſedulò in ædificationem neceſſaria comparantur. Sed cùm à domo Dei maximè ducenda ſint initia, noui templi prima hoc anno fodi cœpta ſunt fundamenta. Quare vt omnia ritu ſacro ſolemnique fierent, Illuſtriſſimum Prolegatum P. Rector ſuo, Dominæque Ludouicæ de Ancezuna nouitiatus ipſius fundatricis nomine rogauit, vt primum in fundamenta lapidem conſecrare vellet; animo ipſe lubentiſſimo annuit, dictaque die Magiſtratu multiſque ex vrbe principibus viris comitatus, ad locum

vnde

vnde lapis deiiciendus erat progressus, ibique linteatus, mitra aliisque pontificalibus ornamentis, quibus Episcopi sacris talibus operantes vuntur, insignis, cum symphonia solemniqúe precatione primum lapidem ritè consecrauit, cuius in marginibus hæc sculpta fuit inscriptio:

CLEMENTE IIX. P. M. ANN. PONT. X. CAROLVS DE COMITIBVS, BARO ROMANVS, EPISCOPVS ANCONITANVS, PROLEG. AVNIONENSIS BENEDIXIT.

Hæc verò aliam in medio lapide claudebat inscriptionem huiusmodi:

D. O. M.
S. REGI LVDOVICO SACRVM.
LVDOVICÆ DE ANCEZVNA D. DE CADEROVSE, &c.
QVOD IPSIVS PIETATE LIBERAL.
NOVITIIS SOCIETATIS IESV REDDIT. OLIM STATVTI,
ÆDES SACRA NVNC FVNDATA, DOM. PROBAT. SOC. IESV
GRAT. ERGO TITVLVM SCRIPSIT,
ET PRIMVM LAPIDEM IPSA PRÆSENTE IMPERST. RITE LOCAVIT
APRIL. 25. ANNO SALVT. 1601.

Ab eo verò tempore, progressus eousque factus est, vt omnia iam probè iacta fundamenta solum ipsum æquēt. Neque verò priuatis patientibus ceteri tironum industria continuit, sed præter vicinos xenodochiorum (in quibus non pauci sententiam conscientiæ totius vitæ peccatorum purgationem exhauserunt) peregrinationis etiam munera, in quibus egregiè se ad agendum, & ad patiendum paratos præbuere, ingenti animi ardore & fructu non contemnendo, identidem in compitis ac plateis catechismū rudibus tradiderunt, quo in genere

nere qui tertium tirocinij annũ explebant, ſuam non ſegniter operam poſuere. Itaque præter illa quæ Societatis tirocinio ſolemnia ſunt, præter eum quem ex peregrinatione ſibi collegere patientiæ paupertatiſque religioſæ non mediocrem fructum, proximis etiam profuerũt. accidit enim pluſquam vicies, vt nonnulli vipereis linguis numen Dei nomenque violantes, nouitij ſuaſu culpam eluerint ſuam, vituſque criminis confeſſione euomuerint; & eandẽ ſibi quoties temere numen vſurparent iniunxerint pœnitentiam. inde factum, vt longo vſu iniquo aſſueti iuriiurando ab eo deſueſcerent. In pagum introgreſſi alij à Curione paganiſque ad mulierem deducti ſunt, obſirmato cibum animo iam triduo recuſantem, eo ſcilicet nomine (aiebat ipſa) quòd illo quaſi compendio, ad cælum velociſſimè eſſet migratura: noſtrorum tamen hortatu ab ea veſania deducta cibum ſumpſit & mentem ſaniorem. Alius de noſtris Bacchanaliorum tempore in quoddam nauticis hominibus illuſtre opidum miſſus, concionem in templo cleri rogatu habuit, non ſine graui eorum reprehenſione, qui nocte proximè præterita per opidum curſantes mœnadum quaſi ritu bacchati fuerant. profuit concio etiam abſentibus: non enim defuerunt, quos vehementer inſolentiæ nocturnæ tæderet Nam cùm accepiſſent ab aliis concionatorem ſeriò in illam amentiam Chriſtianis hominibus indigniſſimam inuectum eſſe, peccatorum apud ſacerdotẽ enumeratione ſcelus aliqui expiare ſtatuerunt & perfecerunt. inter eos ille ipſe fuit choraules, qui ceteris animos addiderat. is ingemiſcens ad noſtrum adiit, ſeriò promittens non parcè pecuniam ſe in egenos libenter erogaturum, ſi crimen hac ratione deleri poſſet; addidit ſe poſthac huiuſmodi nefa-

riæ

tiæ arti operam nequaquam daturum, vniuersæque vitæ confessionem, quasi datæ fidei pignus instituit: denique si non ardorem totius temporis insanum extinxit ille noster omnino, multum tamen repressit atque temperauit. Ex iis autem nouitiis qui sunt hoc admissi anno, vnus memorabili ratione vocatus est: cùm enim iam in procinctu esset ad extremum cum mundo immodo congressum, ingressumque in Societatem tantum cogitaret; non potuit fratrem quicum litteris operam dabat fugere, quin fugientis pallium apprehenderet, occlusisq; ianuis omnem egrediendi domo præcluderet aditum: donec vocatus parens insignem impediret filij victoriam. sed nulla vis veræ viam claudit virtuti. Apertam itaque longam post moram cernens improuisò ianuam, relicto fratris in manibus pallio, boni tenax propositi, carnis & sanguinis tenaces effugit minas. Egregium sanè post magni illius Patriarchæ Iosephi (quamquam paulò dissimili ratione) mirabile facinus animi generosi de carne & mundo triumphantis exemplum. Itaque sine pallio non erubuit ad sacram veluti anchoram in Collegium nostrum sese recipere: sed qui mutuum ipsi daret in via pallium (Deo ita prouidente) occurrit. Hanc animi in tam ingenuo adolescente magnitudinem P. Prouincialis admirans in Societatis nouitium cooptauit. Cumque sibi tranquillo esse in posterum polliceretur, iamque suauissima diuini Spiritus aspirante aura, transmissis mundanarum syrtium voraginibus, in se rediens B. P. N. Ignatij commentationibus quasi splendidissima illustratus pharo, stationem sibi aspicere videbatur tutissimam, qua salutis ad portum rectâ proueheretur; ecce tibi alto derepẽte quasi fluctuum in Oceano procellosis acta tempestatibus malis

cymba conflictatur. valido enim paterni furoris agitata vento, non procul a naufragio, nisi benigna patronæ Virginis aura illi reflante turbini euasisset. ipsa enim stella maris & domina facilè turbulentas irati sedat pelagi procellas. Ira igitur quasi typho, prętumidus parens quæ vires acquisierat eundo, scilicet è plusquam centum milliaribus (quibus audito filij proposito Auenionem iam senio grauis, sed desiderio addente alas aduolarat) nondum ita firmam, vt putabat, circumagit nauiculam: quam vbi tenaci anchora fundatam experitur, leniori aggreditur incautam (vt censet) susurro & Scyllæo veluti cantu pudicas aures demulcens ad vada præcipitem sensim tentat impellere. Non hic Vlyssea defuit prudentia: cera nimirum sinceræ pietatis cordis aures obturans è tantarum procellarum freto diuâ fretus Virgine sese eripuit. Blandis igitur filium pater aggressus est sermonibus, remque confectam arbitrabatur: Quid enim parenti (aiebat) amatissimo filius amantissimus denegare audeat? Verùm vt minæ, sic blanditiæ fuerunt irritæ. precibus mouere nititur; manet immobilis. pollicitationibus impellere; firmus & constans in eodem perstat. parentis nomen obiicit; parentem se primarium Deum agnoscere, cui primũ parere debeat, respondit. humana diuinaque iura violare conqueritur; quærit an Deo imperanti obtemperare, sit diuinum infringere pręceptum. Vt vidit parens suos in nihilum recidere conatus, in aliud tempus rem differre ratus oportunius, nonnullam tamen fecisse impressionem sibi persuadens, abiit ira adhuc prædominante victus, & filij constantia. Sed moræ impatiens pomeridianis horis reuersus, alias tentauit artes, quas nimirum tempus & præpotens animi paterni affectus suggesserat. Ita-

que in secretum cum filio locum secedens, per
Dei numen sacraque omnia filium obsecrat, vt
desistat ab incepto, quàm multa in eum contulis-
set beneficia exprobrans, quo illum modo cete-
ris fratribus prætulisset (liberos enim alios nam
maiores habebat) eum fortunarum heredem, stu-
pemque familiæ destinasse, totam in eum inclina-
tam gentem recumbere. Denique omnia in me-
dium allata, quæ tenerum adolescentis animum
poterant à sancto Societatis consilio diuellere.
Numquam tamen vel transuersum passus est re-
guem se ab eo diuelli. Postero die vbi verbaset
voces in aërem iactare animaduertit parēs (quo-
nō valet patrius ille erga liberos amor?) procum-
bit in genua senex adolescentis; filium parens ob-
testatur. hic egregiæ documenta constantię & fir-
mitatis data, Hieronymiani scilicet, imò Chri-
stiani præcepti memoria vanam fecit & cullam
senis parentis demissionem. eò denique venum
vt præ mœrore & ira cælum summis eiulatibus
feriret, non tamen tironis Christi ferret pectus.
Adhæc linquente senilia membra animo, exa-
matus in terram concidit; non cadit à propo-
miles Christi, quin erigitur magis. vbi enim
se rediit parens, vicissim filius ad genua illius
uoluitur, & quanta maxima potuit contentio
benedictionem efflagitat; sed nihil flectitur pa-
Ad Angelicam salutationem signum datum. Sil-
quippe tunc effusus in preces eam sui parentis
nomine Deo Patri diuæque Matri offert. Nec
na fuit illa salutatio: qui enim proximè præ
bilique extra se positus videbatur, ita prorsus
sese colligens, animos remisit, vt ex efferato ho-
factum diceres agnum mansuetissimum. Quan
potens est perseuerans in bono proposito co-
stantia, Deique rebus in incertis Virginisque in-
gloc-

imploratum auxilium! Ita ergo bonus immutatus senex, petenti filio bene precari non abnuit, & qui de pia filium mente deturbaturus venerat, piam ipse in filium atque in se mentem induit consiliumque salutare, animæ scilicet suæ confessione criminum sordes eluendi. filij verò generosum approbans facinus, in patriam tranquillo rediit animo, coniugique suæ idem vt faceret imperauit, impetrauitque vt ipsa ad filium scribens conuitiorum in Societatē iactatorum veniam posceret, suoque filio effusè bene precaretur. Non fuit tanti laboris opus cuidam in prædomandis parentis affiniumque obduratissimis animis, quippe diuino malleo, qui petras conterit, emollitis, at propterea non minori commendatione dignum. Cùm enim P. Prouincialis iussu, ad turbas omnes vitandas quæ in ingressu cieri solent, in patriam iuisset, postero die quo appulit (is fuit Dominicus) diuino planè admonitus consilio habuit ad ciues concionem. argumentum fuit ostendere, quàm multis nominibus ob innumera beneficia Deo essemus deuincti ad eam vitæ rationem eligendam, quæ ad inseruiendum diuinæ maiestati iuuet maximè. Itaque tanta vi atque animi ardore disseruit, vt qui hactenus illi plurimum facessierant, negotio statim destiterint, obfirmatosque in contrarium animos ita peruicerit, vt in suam facilè sententiam iuerint omnes, felicem præterea iudicarint, qui eam vitæ normam capesseret, qua præpotenti Deo posset meliùs inseruire. Sic igitur sedata omni tempestate, bene precanti parenti suisque salutem dicens, ad salutis portum velis, vt aiunt, & remis contendit. Eius verò fratris, cui rem nouitiatus foris procurare munus est, proximorum etiam salutem curantis in eo apparuit industria, quòd, cùm libellos ali-

quot ad vitam christianè instituendam (Præses vocant spirituales) accepisset, distribueretque paganis eius pagi, in quo villam nouitiatus habet, vnum hæretico tanta animi suauitate ac dexteritate obtulit, vt hæreticus, alioqui ab huiusmodi donis abhorrens, oblatum receperit munus: cuius tandem lectione allectus, effectum est, vt abiurata paulò pòst hæresi, in eam doctrinam iuraret, non quam Geneuensi è lacu, in animæ suæ lacunam deriuarat, sed quam in eo libello verè Christianam imbiberat. Sed neque hic virtutum quas B.P.N. Ignatius aliis in oris plurimas operatus, exempla prorsus defuere. Ille siquidem de filiorum salute & incolumitate sollicitus eo quo decet animo vocatus præsens adesse consueuit. In vno è nostris Patribus id comprobatum. Is ardentissima tertiana laborans tertiò iam ab et impetitus viribus & animo deficiebat; cùm in mentem B.P.N. Ignatij venisset pridie illius diei quo hanc cum beata vitam beatus Pater commutarat, eius precibus, quanta licuit animi contentione & spe non defuturi auxilij, nouitiorum adhæc precibus ob eam rem sese commendat: cùm die sequenti quartus expectaretur cum tertiana conflictus, iam optimi parentis filiorum preces non audientis modò, verùm etiam exaudientis deuicta precibus febris abscesserat. Vt quàm sollicita confugientium ad se filiorum benignissimi parentis cura.

PROVINCIA SVPERIORIS GERMANIÆ.

NVMERATI hoc anno in prouinciæ nostrę quindecim domiciliis, Socij 338. Ingolstadij septem supra sexaginta, Biburgi sex, Dilingæ triginta, Monachij sexaginta, Ebersperg æ quinque, Augustæ, triginta, Oeniponti nouemdecim, Halæ sedecim, Lucernæ octodecim, Friburgi vno, Bruntruti duobus pauciores, Ratisbonæ vigintiduo, Landspergæ tres & quadraginta, sæpè plures, numquam pauciores, Constantiæ septem, Oetingæ nouem. abierunt de vita duo, Societatem nobiscum inierunt quindecim.

Collegium Ingolstadiense.

INGOLSTADII de humana diuinaque Philosophia variæ positiones editæ. Libri præterea à nostris conscripti: quorum primo vita parentis Societatis nostræ; altero apologia Gallicana pro Societate; tertio Catholica religio ab improborum calumniis vindicatur. Piis meditationibus imbuti duo supra triginta, & in his cœnobitæ quatuordecim, Cœnobiarcha vnus. Abstersæ totius vitæ maculæ pluribus centum. Mulier celato crimine in confessione, & è templo domum regressa, subito morbó corripitur. Caussa tam repentini mali diligenter inuestigata, se diuinitus punitam agnoscit; vocatoque sacerdote nostro piaculum detegit, affirmans nullum se deinceps delictum in confessione celaturam. A nece depulsi

nonnulli, quam sibi vel diuturnæ ægritudinis intolerantes, vel intemperiis quibusdam agitari machinabantur. In his vnus sexagenarius iam gutturi manum admouerat, vt animam interclederet: sed dolore victus, cœpto nefario destitit. Tacebat nihilominus inops consilij, cùm ei cælestis hæc, vt opinor, cogitatio incidit, vt Ingolstadium abiens, alicui de nostris peccata detegeret, & tantis procellis sese eriperet. Fecit, idque cum tanto dolore, vt creber singultus verba intercideret. Mulierem desperabundam, quæ vim vitæ suæ laqueo, ferro, vndis afferre destinauerat, & iam è colliculo syluæ secretioris in præterfluentem se abiicere aggrediebatur, vox huiusmodi: Caue faxis, ab interitu reduxit, & ad nostrum Patrem adduxit: cui facinus confessa cum spe venæ abiectam viuendi volũtatem recepit. Quemdam dolor veneficio inustus, piaculari confessione deseruit. Virgo dæmoni sese pellicienti diu obluctata, tandem eius precibus cessit, digitum spopondit. Ille, vt gratias scilicet referret, cingulum ei donat: quo cincta, confestim cœpit occultis de furiarum stimulis agi, de nocte visis horrisonis terreri. Hoc malum ne perpetuò ferre cogeretur (& diu iam tulerat) bis se in aquã coniecit: quam fortè prætereuntes extractam, cognito quæ ratione mortis consilio, hortantur, vt mentem turbidam eiectis inde criminum sordibus serenet. Paret illa monitis, & culpis à nostro Patre expedita cum iussu tartareum cingulum abiicit. Redditi Ecclesiæ Romanæ trigintatres. Inter quos adolescens, qui aurifabro in hac vrbe operam suam locauerat. Huic in morbum mortiferum delapso aeris fuit cum quodam de nostris Patribus disputatio, cuius ille dicta primùm respuere, & fidem suam, quibus poterat modis obfirmato animo tueri, asseru-

afferre noster contrà quæ ad eam euertendam pertinerent: sed actum agere. tandem manus dedit, apertè testatus meliorem sibi iam lucem & clariorem obortam, in tenebris hactenus errorem lapsanti, proque hoc munere diuino plurimum se Patri debere. Hæresi igitur cum criminibus exutus, sacrosanctum Christi Corpus venerabundus accepit, tanto spectantium sensu, vt temperare à lacrymis neutiquam possent. Hæreticus alius spectaculo eorum, qui in templo nostro per Quadragesimam in semetipsos flagris animaduertũt, commotus, Patrem quendam confessiones excipientem exspectauit, quem labore suo defunctum in medio templo conueniens, Hactenus, inquit, inter heterodoxos fui, nunc inter orthodoxos esse desidero, votique damnatus est. Catholica mulier inter hæreticos viuens, nec illorum variis inuitamentis, nec mariti cruentis incruentisque verberibus ab auitæ cultu fidei potuit auerti. Quę constantia vt ei saluti, sic viro iniusta in vxorem sæuitia exitio fuit. lapsus enim ex edito loco ceruicem fregit. Omnium, etiam aduersariorum, vna vox erat, meritas illum Deo vindici pœnas dedisse. Omitto, quibus per confessionem salus corporis restituta est. Quidam angores animi, quibus conficiebatur ob celatum sacerdoti crimen, duris & asperis rebus conabatur depellere. Alia præterea his è pectore eiiciendis medicamenta quærebat; sed nihil proficiebat, donec letalis arundo per exomologesin extracta est. Cuidã persuasum vt confessionem, quam in crastinum differebat, eodem die peragret, quòd incertæ essent mortis induciæ. obtemperauit ægrotus, & peccatorum nexibus absolutus, postridie è vinculis corporis euolauit. Vita cuiusdam plusquam octogenariæ in summum discrimen venerat, cùm tanta vis

ſanguinis per tot horas proflueret de naribus, neq; ſiſti poſſet, accitus è noſtris ſacerdos cùm ægram expiaſſet, & ſermo de danda Euchariſtia incidiſſet, & quidam in illo narium profluuio dari poſſe cenſerent, quidam negarent, noſter rogatus poſſe reſpondit, ſpongia interim naribus obtenta. Adeſt è paroecia cum ſacra hoſtia ſacerdos, ecce velut præſentis Numinis imperio fluor ille repentè deſiit, & mulier cum Seruatore ſuo ſanitatem recepit. Doctrina Chriſtiana duobus templis in hac vrbe, & in pagis vicinis cum vtilitate tradita eſt. Puerulus genere nobilis, vt merebatur, præmio donatus inſigniori, rogauit vt plura ſibi pro eo, ſed viliora donarentur. Cauſſam rogatus, reſpondit, circa ſuam arcem in pago multos eſſe pueros, quos domum conuocatos rudimenta Chriſtiana docere conſueſſet: quorum ſtudia vt excitaret magis, pluribus ſibi opus eſſe præmiolis. Illuſtrat Academiã hanc Illuſtriſſimi Ducis Mantuani filius, quem diſcipuli noſtri feſtiuo dialogo exceperunt; Gymnaſium verò noſtrum filius Sereniſſimi Ferdinandi Ducis Bauariæ, Comites quinque, Barones duodecim, & magnus nobiliſſimorum adoleſcentum numerus. Productus in theatrum Ambroſius, aut, ſi mauis, Theodoſius: vtriuſque enim res geſtę oculis ſubiectæ, cum voluptate plauſuque ſpectantium. Illuſtri Baronum ſtirpe prognatus claræ indolis adoleſcentulus, qui hęreſin nondum eiurauerat, in domo paterna animi Catholici commemorabile ſpecimen edidit. patre enim veſcente carnibus die vetito, ille etiam oblatas ab eodem conſtanter repudiauit. Parthenius cœtus, vt aliàs ſcriptum, tripartitus, familiæ D. Brunonis vnum, D. Franciſci duos, rocidem noſtræ, D. Benedicti quatuor dedit. Eius ſtudia præclara in pietate, omnique virtutum genere magnis

magnis auctibus crescunt, è quibus comprecationes crebræ publicæ priuatæque, ieiunia diebus aliquot cibo nullo gustato continuata, graues & cruentæ diuerberationes, aliæque corporum afflictationes proficiscuntur: quas vt solemnes, & cum aliis Sodalitiis Marianis communes pluribus non exequor. Illud non ita frequens, Sodalis quidam bibendo temperantiæ fines egressus sese plusculum inuitauerat. facti pœnitens vt meritas à seipso pœnas reposceret, mendicum inuitatum celebriori quodam die domum suam deducit: mensæ paratæ iubet accũbere: mox ad pedes eius deiectus osculatur vtrumque, assidens deinde mendico vnà prandet: bibiturus surgit, iterumque prouolutus ad genua pauperis supplex ab eo petit potestatem bibendi. Id postremum cùm faceret, potum è poculo nonnisi priùs à mendico quamlibet inuito & abnuente sputis fœdatum haurire voluit.

Sedes Biburgensis.

SOLI Biburgensis messem, quam Ingolstadienses diebus Christi nascentis & patientis adiutant, satis vberem hæc indicant. Deletæ criminum maculæ vtroque tempore amplius mille quingentis, totius vitæ tricenis: ad castra Catholicorum reducti quatuor; in quibus vnus pestifera febri laborans, apud nos mensem integrum benignè habitus: & vbi corporis animique sospitatem recepit, cum liberali stipe dimissus, ingentes pro beneficio grates egit, promisitque se daturum operam, vt quam ipse iam complexus esset fidem, eandem vxor etiam & filia complecterentur. Cerea agni cælestis icone spectra nocturna fugata, somnus opifici redditus, veneficio ademptus.

Abenſpergæ opido vicino curatum, vt eorum, qui in carceribus detinebantur, non animis modò, ſed corporibus etiam hyberno tempore melius foret. Vni capitis ſupplicium virgarum pœnâ iudicis clementia mutatum: quam pœnam ſubituro datum à nobis vitæ deinceps rectiùs inſtituendæ conſilium, quod petierat. Mulier grauida quam improuidam violati ſuſpicio thori in carcerem compegerat, dæmone inſtigante vitam laqueo finire decreuerat. ſolutum igitur anſæ oſtij cingulum annectit, colloque iniectum conſtringit, & humi cadit onere ſuo depreſſa. Cadentis ſtrepitus vxorem lictoris propiorem excitat. accurrit, & vinculo quo ſemet induerat feminam exuit. quæ à noſtro carceres obeunte meliora ſperare didicit, mentis ſordes eluit, hoſtiſque maligni machinas appenſâ collo funis loco ſacri agni imagine diſiecit, marito reconciliata, & è cuſtodia dimiſſa. Iſta fermè Abenſpergæ, vbi præter catechiſten vnus è noſtris à maioris ieiunij initio ad diem vſque Virgini in cælũ aſſumptæ ſacrum Eccleſiaſten ciuibus gratũ & vtilem egit. Redeo Biburgum. Hic eorum, qui manu & arte vitam quærunt egeſtati ſubleuandæ, domus noſtræ vetuſtæ ac ruinoſæ parte deiecta, vſibus noſtris aptior alia exædificari cœpit, cui iam extrema propè manus impoſita. Continet ea gemino ordine cubicula duodetriginta, hypocauſta recipiendis hoſpitibus honoratioribus, quatuor. Lapſus ex ædificio operarius ruderibus ſic iacebat obrutus, vt nuſquam emineret, omnique iam orbatus ſenſu putabatur. Iis deiectis Pater identidem in aures eius nomen IESV, MARIÆ, aliorumque cælitum ingeminat. Cuius voce tanquam è graui excitatus ſopore, coniectis in eum oculis, Tũne, inquit, optime Pater ades? cuius mihi in caſu meo

velut ſopito ſpecies erat oblata? Quid, inquit Pater, ais? meam tibi ſpeciem oblatam? in voto tibi forſan peccatorum confeſſio fuerat. Rem tenes, ſubdit ille, da precor aures confiteri volenti. Delatus igitur ad lecticam ſibiq́ue redditus, vitæ noxas vniuerſæ recenſuit, & tertia pòſt hora bonæ ſpei plenus exceſſit à viuis. Templi Alerſtorffenſis a nobis non amplificati modò, ſed ſpecie quoque multò quam antea erat elegantiori, & ab omnibus collaudata decorati, augeſcentem venerationem indicat maior indies accurrentium frequentia, ſupplices pompæ (duodenas hoc anno numerauimus) anathemata & munera eorũ, qui variis morbis diuinæ parentis beneficio defuncti detulerunt quorum pauca pro exemplo recenſebo. Mulier vterum ferens, in exanimi oculos defixerat capite: quæ cùm ſtato tempore ſolui partu non poſſet, doloribus compulſa, aditum ad hoc templum Deiparę cum nouem feminarum comitatu, magnumq́ue ſacrificium vouet. audit votum Mater miſericordiæ, & mulierem periculo cruciatuq́ue liberat. Alteri imago ſocrus per quietem obiecta eſt, auxilium poſcentis: quod laturam ſe ei ſanctè promiſit. ſeptẽ igitur ſtipata virginibus in ædem hanc venit, vt ſocrus exſolutis promiſſis aditum inueniret in cælum. His duabus alias duas adiungam, quarum altera filiam herculeo morbo afflictatam, ſi ſanaretur, candido cultu amictam huc ſe adducturam ſpopondit. ſanatur, adducitur, & veſtis alba puellæ inter anathemata, velut beneficij monumentum, ſuſpenditur. Altera filiolo quinquenni febribus æſtuanti medicinam adhiberi à ſuperſtitioſa muliere paſſa, ſubitò ardores illos è nato in ſe tralatos perſenſit. Improuiſam mirata rem, ſuſpicatur id quod erat, cauſſam eſſe mali malè comparatum remedium.

quod

quod proinde execrata, melius atque præsentius in hac magnæ Matris domo quæsiuit, & eiectis ex animo per confessionem salutiferam sceleribus, susceptaque Eucharistia inuenit. Aliud est nobis templum Biburgo vicinum, cui à D. Leonardo nomen. Huius itidem vt Alerstorffensis cum ornatu crescit religio. Vtrimque excitatæ aræ duæ, picturis & emblematis aureis illustres. Gratum opus tum ipsi Diuo tutelari, tum populo vniuerso. Declarat id huius supplicabundi frequēs accursus, & illius in variis morborum generibus non frustra imploratum auxilium, donis testatum votiuis multorum, à quorum corporibus hoc deprecatore, vel tormina, vel lumbago, vel cephalalgia, vel epilepsia, vel stomachi fastidium, vel tumores, vel alia sunt mala depulsa. Puellæ cuidam pedibus iam inde ab ortu ægræ redditus gressus, quam mater voti rea ter circum aram genibus reptans in admirantis populi conspectu rectè nunc incedentem duxit. Lunatico furor sedatus, & feminis duabus laterum dolor: quæ vt se gratas Abbati sancto probarent, lumbos anno toto zona ferrea cinxere.

Collegium Dilinganum.

NVMERVS eorum qui Academiam nostram celebrant, tantus quantum vix capiunt, si modò capiunt locorum angustiæ. amplius enim sexcentos continet & quinquaginta. In Theologorum pariter & Philosophorum palæstra data sunt ingenij doctrinæque specimina frequenter. Quadraginta primam Philosophiæ lauream acceperunt, supremam vnus supra viginti. In theatro bis, sæpiùs intra gymnasiorum parietes spectata & collaudata actorum industria est: quam

acuit mirificè Illustrissimus Princeps noster Episcopus Augustanus; qui huiusmodi actionibus & ingeniorum exercitationibus interest lubenter, vt & rebus diuinis, quæ in aula Academica peraguntur. Quin ipse nonnunquam diebus celebrioribus cultu Pontificio rituq; operatur ad aram, & auditoribus nostris diuini corporis escam impertit. Collegium conuictorum incolunt plures ducentis: in his Religiosi ex 33 monasteriis 99. Mater Seruatoris suæ venerationi deuotos habet minimùm 300. in tres cœtus diuisos. Quorum prætermitto iam commemorare culta & sat longa ieiunia, gestata pluribus non diebus modò, sed hebdomadibus etiã cilicia, flagella tergis inusta, & alias id genus asperitates castigando corpori sponte quæsitas. Pompa supplex ab eis recepto more, sed nouo ducta paratu ad vrbis huius templa die parasceues. In quatuor enim partes velut cohortes tributis Christus patiens, in totidem labaris depictus præferebatur. Qui sequebantur in horto cælesti Patri supplicantem, nigris saccis, ferali veste contecti, brachiis extentis incedere: qui flagellis immaniter laceratum, lineis pannis cetera operti, nuda terga flagris pulsare: qui sentibus coronatum, serta spinis contexta in veste gestare: qui crucis mole oneratum, ligneas & ipsi cruces humeris gestare. huius ordinis pulchritudini dignitatem adiunxit comitatus frequens Academicorum, aulicorum, ipsius adeò Principis nostri: qui aliàs quoque Parthenios nostros ad templum B. Virginis duobus ampliùs passuum millibus hinc dissitum euntes prosequi neque dedignatus est, neq; grauatus, eximio sanè tam pietatis, quàm benignitatis in egenos, quibus multam liberali dextra pecuniam dispertiuit, exemplo. Supplicatum non multò pòst ad idem tem-

plum

plum à tertia Virginis Sodalitate, quæ Religiosos solos admittit. Prodeuntibus antecessere tres, quibus perticis affixum ferebant multo cum labore vexillum magnitudine ingens, pictura opereque prelustre, eiusdem ære Sodalitatis paratum. Vbi ad ædem sanctissimæ matris peruentum, sacerdotes Deo sacram hostiam immolarunt, quam reliqui penè omnes confessione purgati perceperunt. Redeuntibus obuiàm extra mœnia processerunt ceteri Sodales, & Academici, quorum omnium coniunctione longius effectum est agmen & pulchrius: quod duobus musicorum, laudes diuinę genitricis intercinętium, choris distinctum, dum in vrbem regrederetur, effusæ in spectaculum multitudinis oculos & aures allexit. Societatis meditationibus eruditi Monachi quindecim, his addo monasterij cuiusdam moderatorem, & Curionem in pago. Catechesi tenerior ætas formatur more solito fructuque. Is fructus vt se diffunderet in plures, recusa sunt Sodalitatis Partheniæ sumtu in chartis explicatis fidei rudimenta Catholicæ, superioribus etiam annis edita. Accessere nunc D. Virginis Litaniæ septenæ, in dies totidem hebdomadis diuisæ. Volant hæ chartæ per Sueuiæ, per Algoiæ ciuitates atque cœnobia, & arripiuntur certatim à pluribus. Res in specie exigua, sed vtilitatis non exiguæ. Ægrotis ac morientibus studium a nobis neque diurnum deest, neque nocturnum. Expertus hoc etiam est vnus, qui annis abhinc aliquot è Societate nostra nescio quam ob caussam, discesserat. Hic, quod iam supremis proximus facere non poterat, sæpius antè magnam relicti instituti pœnitudinem per se tulit, nec obscurè testatus est, nec piscem extra vndas suas, nec extra Societatem desertam hominem viuere bene posse vel diu. Introductus in

hanc vrbem & pagos aliquot Extremæ vnctionis vsus frequentior. Hæresi soluti vnus & triginta, criminibus quamplurimi: quorum nonnulli ex locis hæretica labe contaminatis, sed intaminati caussa confessionis venerunt, antiquæ religionis adeò tenaces, vt negent eam vllis vel promissis sibi, vel minis eripi vnquam posse. Annis abhinc pluribus, quidam frequentare Pœnitentiæ Sacramentum solebat. hoc inuidia æqualium an impietas non ferens, variis eius aures conuitiis & hypocritæ appellatione identidem verberabat. Quas molestias cùm tolerare diutiùs non posset, omnem mysterij huius vsum abiurat: quem si recipiat, dæmoni caput deuouet suum. Alterum igitur iam annum tertiúmve in hac impietate perstiterat, cùm ad magistratum delatus hominis officium Christiani facere compellitur. Hic veritus ne ab eo cui se obstrinxerat, probè peccata confessus violenter abriperetur, commissa quædam grauiora tacendo, non commissa proferendo sacrum iudicium contemerat. Eum tamen supremus iudex benigno lumine respexit, ita vt periculorum in quibus versabatur, magnitudinem grauitatemque sera quidem, sed salutifera tamen pœnitentia perspiceret, perspectam multis lacrymis defleret, exonerata improbè factis omnibus apud vnum è nostris conscientia, ex illo scelerum gurgite tandem emergeret. Auertendo Turcici belli periculo Episcopi nostri mandato per totam æstatem, Dominico quoque die vnius horæ comprecatio, in tribus huius opidi templis celebrata est, vicibus inter Academicos, aulicos & nostros ita diuisis, vt singulis mensibus ad singulos ordines recurrerent. Sic vitatum tædium ex diuturnitate nasci suetum, & hominum occupatorum incommoda. Hanc comprecationem

excepit

excepit & clausit alia quadraginta horarum, volente ac iubente eodem Episcopo in templo nostro instituta: ad cuius instructum ornatumque speciosum, peripetasmata sua suppeditauit & sumptum incendendo vehementiùs studio comprecantum. Ipse porrò cum comitatu suo duas horas ex interuallo in publicis hisce precibus expleuit, vt exemplum Principis sequerentur animis pronioribus subiecti. Atque hæc ferè domi, quæ sequuntur foris. In tribus virginum monasteriis rogatu Reuerendissimi nostri auditæ confessiones omnium; in duobus habitæ etiam cohortationes. In virorum cœnobiis iusta anniuersaria, quæ propter multitudinem confusam vità functis solui commodè non poterant, neque perennare, redacta in ordinem, Pontificisque Maximi auctoritate id confirmatum. Sublatà cœnobitarum cum externis commercia, in quibus species erat maior pietatis quàm fructus. Annua pecunia libris optimæ notæ coëmendis, bibliothecis locupletandis, & monachis in litterarum studiis alendis constituta fundataque. Apud nobiles complures in arcibus effectum, vt instituti nostri ratio cùm notior illis, tum commendatior foret. His quoque libri dono missi, quibus de rebus in religione controuersis eruditentur, & armis quibusdam aduersus hæreticorum oppugnationes instruerentur. Ditionem enim suam obiens Episcopus noster ac Princeps in Algoia, duos esse locum voluit, quorum alter ei à sacris confessionibus est: alteri docendi è superiori loco populi prouinciam mandauit. Ab vtroque multa in procurandis animis vtiliter acta. Nobiles aliquot notarum absoluti. Opidis variis, vt Oetingensi, Wallersteinensi, Kirchbergensi, Eluacensi, & aliis ad quæ nobis solemne, extremis maximè vernis iere-

nij diebus excurrere, res Christiana & Catholica studio laboreque nostro plurimùm adiuta est. Animorum maculæ per confessionem plurimis, totius æui & hæreticæ superstitionis non paucis obliteratæ. ritus pij & Catholici excitati iis locis, in quibus veræ Ecclesiæ cultoribus coniuncti vel finitimi sunt, qui prauis opinionibus corrupti, ab eius se cultu secreuerunt ac studio. Informatur populus pro concione rebus ac dogmatibus ad sanctiorem, vel fidem, vel vitã faciendam. Dispersæ chartæ, quibus antidota contra virus pestiferæ doctrinæ continentur. Persuasum quibusdam seruitutem apud hæreticos seruientibus, vt loca Catholica quærerent, ne qua labes errores inter illos degentibus adhæresceret. Lauingæ Theologus vnus huius Collegij ad disputationẽ hæreticorum, inuitatu cuiusdam Dilinganis aliquot auditoribus comitatus accessit. Cui disputandi potestatem sæpiùs roganti in præsenti consessu, Prædicans disputationis arbiter ac præses: Quid tibi, inquit, mecum, quem vestri negãt esse virum honestum ac bonum? tũne cum eiusmodi disputes, aut sermonem misceas vllum? Non id, inquit noster, nunc ago, quis aut qualis tu sis, aut habearis à nostris: de argumento ad disceptandum proposito, pauca in medium afferre si liceat, consilium mihi & cupido. Negat ille antè licere, quàm quem se existimaret, ediceret. Noluit noster, quòd facilè intelligeret, id eo loci nec vtiliter fieri posse, nec tutò: ergo cùm alia ratione, vel lege impetrare disputandi copiam nequiret, discessit. Notatum autem à multis qui aderãt, hominem inopinato Patris aduentu conterritum, congredi cum eo ausum non esse. In vrbe alia Imperij, sed hæresi imbuta, nostri puerorum sibilis ac ludibriis excepti apud ludimagistrum de tanta petulantia

conqueruntur. Is factum improbat vehementer, & ad senatum defert. Qui mox graui edicto contumelias & iniurias a Religiosis & Catholicis omnes remouit. Vnde nostri non multò post in eandem vrbem reuersi longè maiorē modestiam sunt & humanitatem experti atque munificentiā.

Collegium Monachiense.

DVO in hoc Collegio diem suum obierunt, vnus P. Gerardus Hero, natione Hollandus, omnis perfectionis viuum quoddam exemplar. Vixit in Societate annis quadraginta, omnibus charus, molestus nemini. Moriens nihil antiquius cuiquam habendum aiebat Societatis legibus & institutis sanctissimis: se quamdiu in ea vixisset non tantùm nullam regulam in iudicium non vocasse verbis, sed ne animo quidem aliter, quàm diuinum decretum accepisse. Sentētias per otium ex sacris Litteris excerpsit, quas identidem sibi moribundo astantes ingererent ad arcendos dæmonum insultus. Secutus est illum P. Michael Marius, ipse quoque veteranus Christi miles quadragesimum quippe & quintum annum in Societate absoluit. Extremis annis licet podagra & chiragra sæpiùs cruciaretur, amore Christi & animarum plus ardere visus est, vtpote qui in templo pœnitentium lacrymas eluere perseuerauit, donec lecto penitus affigeretur, in quo tota quatuor annis Sociorum charitatem expertus, eam vicissim patientiam docuit. Conciones tribus locis intra vrbem habentur, in aula Principis, in gymnasio, in æde nostra. Hortante concionatore sub finem Quadragesimæ, vt qui hactenus per hebdomadam vnum, duos, tres, plures pauperes aluisset, nunc numerum duplicarent; vnus qua-

dam præter alios, vigintiquatuor cibo refecit quotidie, qui antea duodecim ad mensam adhibere consueuerat. Communicantes numerati supra trecentos sexaginta tricies & nouies mille, exceptis discipulis. Totius vitæ noxas confessi plures quingentis, quorum tum viri, tum feminæ complures ea de caussa Monachium è longinquo venerunt. Non paucæ mulierculæ à turpi quæstu, quem corpore fecissent, ad honestatem traductæ. Quædam persona ferè triennium frustra laborauit, vt odium in quendam conceptum depelleret. tandem venit in mentem B. P. Ignatij, votum nuncupat: quod vbi explere aggressa est, omnis odij flamma extincta est Femina cùm aliquot annis nonnisi mortuos fœtus ederet, ideoque à mulierculis clanculum traduceretur, eò macroris & desperationis venit, vt mortem sibi afferre cogitaret. Interea vir nihil non agebat, ne vxor sibi exitio esset. Ad quam noster euocatus vt primùm lipsanothecam, in qua B. P. Nostri sacri cineres, afflictæ admouit, tanto illa breui gaudio & tranquillitate mentis perfusa est, vt satis dici non possit, vetulisque obtrectatricibus statim veniam dedit, & nostro gratias agẽdi finem nullum facit. Octogenaria se in aquam dederat præcipitem. obstitit insanis conatibus Deus per duos viros, qui seminecem extraxerunt. quæ confessione apud nostrum peracta à liberatoribus suis veniam petiuit. Ancilla cultrum in pectus iamiam volebat adigere, cùm vocem heræ sese vocantis audit. abiecto cultro aduolat, quid velit interrogat. domina negat à se vocatã, aut operam eius nunc quidem vlla in re necessariam. Intellexit illa facinus suum diuinitus impeditum, & ad nostrum sacerdotem accurrens se expiandam curauit. Quidam pressus inopia, pro auro animam diabolo

spoponderat; quod cùm ille nullum offerret, homo ita furiis cœpit agitari, vt de vita sibimet extorquenda cogitaret. Tentat se in flumen abiicere, sed hominum interuentu semper impeditur. Tandem ad fallendum tempus in genua cadit, & Deo supplicat, vt quoniam de se actum sit, saltem liberi & vxor in tale desperationis barathrum non veniant. Vbi absoluit, exin desiderium peccandi euanescit, & animo lux redit, postridieque accersito sacerdoti rem pandit, & diabolum valetudinem bet Puella similiter à morte voluntaria liberata est. Hęretici absoluti quinquagintaquinque, quorum nonnullæ conuersiones satis admirabiles fuerunt. Non modica pecuniæ summa corrogata, qua priuatim quorundam inopiæ subuenimus. Publicè curatum, vt hospitali cuidã domui mille sexcenti argentei tribuerentur. Idem Pater auctor fuit, vt toto tempore veri ieiunij duodecim egenis ex aula cibus præberetur. Ægri & moribundi interuisi sæpiùs & vtiliter. Mulier doloris impatiens, interitum sibi machinabatur: sed Patris fortuito aduentu & colloquio maligni spiritus suggestionem agnouit, & vitam felici fine concluſit. Similiter alia à desperatione est erepta. Iuuenis triginta annis baptismo carebat; & quamuis à matre millies de officio moneretur, semper tamen pudore quodam in aliud tempus reiiciebat. Ecce autem in morbũ incidit, in quo nostro impellente salutari aqua tinctus, nocte insequenti ad Christum migrauit. Quædam partum suum infamiæ metu enecauerat: quam ad supplicium patienter ferendum instruximus, vt non modò de magistratus seueritate questa non sit, quando vidit alterum furti manifestum precibus interpositis absolui, sed grauiora etiam se promeritam dictitaret palàm: nec se recusaturam, si per aciculas solutus

fixas ad locum mortis procedere iuberetur. Aliquot vicis Christiana doctrina tradita. Fructum inde æstimes, quòd ad nostrorum occursum repentè flectunt genua pueri, preces & præcepta recitent memoriter, & vrgeant vt sæpiùs catechesis habeatur. Floret etiam in ipsa vrbe catechismus, & habetur quatuor in templis. Hebdomade magna ex nostro ludo duo schemate puellarum pullatarum prodierunt, quæ composita ad luctum oratione vniuersam propè hominum frequentiam ad singultum & lacrymas permouerunt. Præter excursiones ad finitimos pagos, in quibus conciones ad rudem plebeculam habitæ, & confitentibus aures datæ; bis intra annũ, circa Ascensionis Domini videlicet, & ferias D Michaëlis, quatuor sacerdotes missi ad Montem sanctum, vbi supra quadringentas confessiones exceperũt, plerasque de tota vita. Vetulæ centenariæ Deus in Almangaria (quò etiam duo de nostris alia de caussa profecti sunt) gratificatus videtur: omnes enim anteactæ vitæ culpas apud nostrum quod sæpè optauerat deposuit. Anus cæca & clauda in templum deducta, ibique per nostrum lustrata, & Sanctissima Eucharistia impertita, cum gaudio exclamans, se iam cum Simeone læto animo morituram dixit. Discipuli sunt 750. in quibus nobiles plurimi. E Sodalibus vnus in Societatem, alius in Carthusianorum, plures in Franciscanorum, & alios Ordines cooptati sunt. Quidam in ciuitate hæretica hæreticis parentibus natus, patre Prædicante in aula Principis hæretici, & ipse in Academia hæretica sic institutus, vt amicorum hortatu iam tertiò ad populum dixerit, eximius Prædicans, ipsis Prædicantibus id affirmantibus, futurus. Hic internis stimulis agitatus, cùm nescio quid absurdi in dogmate Lutherano perspi-

ceret, consilium petit petendæ Italiæ studiorum & regionis videndæ. Ex itinere diuertit Monachium, inter alia templum nostrum curiosè spectat, concionatorem aduersus hæreticos disserentem audit, stomachatur & eum tacitis conuiciis insectatur. Dolet se in eum mala sorte incidisse, qui tam doctè & solidè dogmata quæ ipse puer hausisset, refutaret, contrariaque stabiliret, coniectans si sæpius audiret, fore vt à Lutheri castris deficeret. Perdurat & indignationem exploranda veritatis studio postponit, audit iterum ac tertiùm (nam eo nomine multis diebus hærebat Monachij) & quò audit frequentiùs, eò magis fundamenta fidei suæ labare intelligit. nondum tamen cuiquā de nostris sensum suum explicarat. Tandem sumpto animo quærit ex æditiuo, num Collegium adire, & cum nostris hominibus de fidei capitibus opinionem ac sententiam conferre liceat. æditiuus annuit. Adest vocatus Pater, paucis diebus iuuenis manus dat, fit Catholicus, & se fidem Catholicam vsque ad mortem retenturum iuramento confirmat. Vbi deinde in scholis nostris sesquiannum Sodalibus annumeratus vitam piè & honestè exegit, decreuit mundum penitus deserere, & se ad familiam D. Francisci aggregauit. Antequam habitum indueret, Patri vt optimo consiliario gratias acturus, multas effudit lacrymas. Caussam interrogatus, Egóne non fleam, inquit, qui in hæresi tantum tempus consumpsi absque vllo bonorum operum fructu, & tam serò conditorem meum cognoscere & amare cœpi? Sodalis quidam hominem à voluntario suspendio deterruit. Vir nobilis nullam efficaciorem medicinam ad vitanda peccata ratus, Sodalitatis legibus se in perpetuum nostri hortatu obligauit. Principes beneuolentiam erga nos suam varijs ago-

argumentis hoc anno testati sunt. Inuitarunt se omnes ad prandium frugale per vices sine arbitris & famulis, & ne quid præter solitum pararetur, seriò inhibuerunt. Kalend. Ianuarij Serenissimus Maximilianus strenæ loco obtulit statuam argenteam D. Henrici Imperatoris, reliquiis quas de eodem Sancto habemus idoneam. Materiam superat opus, & precium ad 800. florenos ascendit. Serenissimus Guilielmus lipsana de B. P. Nostro Ignatio ab admodum R. P. Generali sibi donata nobis muneri dedit vnà cum theca crystallina satis magna.

Sedes Eberspergensis.

LIBRI hæretici & obscœni etiam nobilibus sancta fraude extorti & cremati. Sacræ imagines, particulæ cereæ cælestis agni, rosariola, libelli pij distributa. Hæretici ad sanitatem reuocati duo. Spiritualibus commentationibus exercitus apud nos cuidam monasterio præpositus, variorumq; Ordinum Religiosi vel suorum Antistitum iussu, vel concessu, cōfessionis mysterium apud nostros obierunt non sine solatio suo & emolumento. Idē Parochi atque sacerdotes frequenter fecerunt. Serenissimus Guilielmus & coniunx quater hoc anno nobis affuit, & quò magis religioni ac pietati priuatæ studeret, semel dies septenos, iterum octonos commoratus est. Dici nequit, quantam ambo voluptatem capiant ex aspectu tot agminum huc vndique supplicatum aduenientium, & ea frequentia sacra mysteria obeuntium. Conciones & catechismus maiori numero auditorum continuata. Plenam peccatorum condonationem certis anni temporibus hoc templum D. Sebastiani visentibus nostri Patres à Clemente VIII. im-

petrarunt. Ad primam promulgationem mille trecenti septemdecim animos peccatorum sordibus eluerunt. Atque vt omnia ad summam quandam redigamus, totius anni curriculo supra triginta peregrinorum millia numerata sunt. Confessiones auditæ quater mille octingentæ sexagintanouem: de tota vita 1500. Cæleste epulum adierunt 4368. Itaque necesse fuit Monachio aduocare socios, qui Eberspergenses in captura piscium adiuuarunt. Desperabundum cupiditas nostris confitendi incessit, quem dæmon frustra ab initio missa voce clarè reuocare conatus est. Plurimi ne manus sibi afferrent, aut inimicos occulta aut aperta cæde vltum irent, à nostris impediti. Incolæ pagi cuiusdam præ discordia mutuum congressum aspectumque vitabant, inter quos quidam noster concordiam redintegrauit. Duæ feminæ à pellicatu auocatæ: decem à sacerdotum contubernio penitus exactæ. Aditi ægroti, & adiuti frequenter subsidio corporis & animi, quorum multi votis D. Sebastiano nuncupatis, conualuerunt. In proximos pagos vocatu Parochorum sæpè itum, verba ad populum facta non sine fructu, quod mores in melius mutati testantur, & frequentatio Sacramentorũ extra Paschale tempus, cùm id antea prodigij loco haberetur. Ad simulacrum Christi è cruce pendentis, quod in propylæo templi conspicitur, non pauciora hoc anno patrata miracula, quàm superiore. Viri tres, vnus à calculi, alter à phrenesis, in quam tertium iam inciderat, periculo liberati sunt, tertius internum brachij dolorem mitigari sensimque euanescere sensit. Mulieres totidem, quarum primi colicam, altera cordis palpitationem assiduam, postrema dentium dolorem grauissimum, quo singulis annis laborabat, voto concepto & anathematis

thematis cereis ad imaginem suspensis depulerunt. S. Sebastiani precibus viginti partim feminæ, partim viri à pestis vicino malo euidentissimè conseruati. penè triginta in morbis diuersis, corporisque & animi afflictationibus, aut partus difficultate opem præsentissimam senserũt. Quin etiam S. Domini Præcursor, cui ara in templo nostro dicata est, se vni clementem ostendit, qui voto hic ritè persoluto, phreneticus esse desiit.

Collegium Augustanum.

NOVEM Societatem petierunt, quinque impetrarunt, lumina gymnasij, studiosi Rhetoricæ omnes, & in his Cõsulis filius. Quidam ex his ab vtroque parente Landspergam deductus, & Rectori commẽdatus est. Alius in familia Fuggerica educatus, post domini mortem, parentibus omnia tentantibus & extrema etiam minantibus, Societati se addixit. Quatuor concionantur, duo in æde D. Matris, tertius in templo S. Mauritij, postremus in nostro à prandio, per festos dies scilicet, & Dominicas Quadragesimæ: reliquo anni tempore elementa doctrinæ Christianæ exponuntur. quod item Fridbergæ toto anno, & in pagis duobus vicinis certis temporibus fieri solet. Lutherum deseruerunt sex circiter & triginta. Mulier clàm marito hæretico è sex liberis quinos ad Confirmationis Sacramentum adduxit, imbutosque rudimentis doctrinæ Romanæ diligenter instituit, quos pater ad hæresim reuocare frustra est conatus. Filium mater secum ad perniciem hæreticam omni contentione retrahere studebat: ille matri sapientibus responsis resistebat. Tum illa furenti similis, Ni pareas, inquit, iam nunc è vestigio totis tectis & ædibus te eiiciam.

simulque ad focum arma inde raptura volat. Reprimit tamen se foris, & iram in triduum non tam ponit quàm seponit. Nostris interea scholis nostrorumque congressu filio interdicit, libros aufert puer quamuis exarmatus, clàm in scholam venit, reditque domum, & se matri perindè sistit ac si numquam abiisset. Post triduum rursum per insidias blandè ac maternè appellatur de Luthero. Abnuente filio & pro auita religione multò acriùs pugnante, mater accepto fuste, Ergo, inquit, pessime, extemplò vestes ponito, & nudus abito in malam crucem. Hic puer exemplo S. Francisci confestim se nudat, & pro honesto cultu veteramenta quædam à matre sumit, pedes exsolcatis calceamentis malè tegit, & in victum tria lapidosi panis frustula accipit, ad patricium adolescentem è gymnasio nostro se applicat, qui ductum ad materteram, ciboque refectum hospitio accipit, vestemque per eandem materteram à matre puri auro redimit. Multi constantiam suam in recusandis carnibus diebus vetitis declararunt. Puniti contrà alij diuinitus, qui damnata dape frui veriti non sunt. Cuidam bolus pulpæ sic inhæsit, vt animam elideret, & nisi votis precibusque B. Virginis opem impetrasset, conclamatum erat de vita, quam recepit vbi obsequium Ecclesiæ spopondit. Confitentium maioribus festis solitò maior concursus. Concionator noster primarius ita torquet Lutheranorum factionem, dum fundamenta illorum quatit, penitusq; euertit, vt quod contrà hiscant moliantúrve non inueniant. Abnæ Fuggeræ non tacenda mors est, & vita quoque rectè acta referenda. Ad eam in discrimen vitæ vocatam summa nocte euocatus est R. P. Rector, matronæ confessionem suadet, excipitque, & sacro Eucharistiæ viatico, ad illam è vita ad

cælum

cælum profectionem munit. Peractis omnibus prima luce Sacrum audit ægra, & mox animus ad superos, vt spes est, migrat. Beneficia, opinor, quæ in nostram domum, templum Societatemq; contulit, & plurima & amplissima, illam apud Deum in gratiam posuerunt. Mater Societatis audire volebat. Egentibus nobis pecunia & esculentis sæpenumerò succurrit. Templum argentea lampade summo artificio facta exornauit, gemina altaria magno pretio fieri curauit, totidem curatura Fridbergę si perennasset: ante mortem tamen ducentos florenos eò destinauit, vestem sacram & apparatum varium adiecit. Conuentus prouinciales ipsa maximam partem aluit. Dramatum & actionum publicarum sumptus propè sola fecit. Sodalitatis ædiculam argenteo signo seu vexillo illustrauit. Iustè ergo huic iusta funebria sunt per nos in funebri quoque concione persoluta, precesque à Collegio & Sodalitate factæ. A teneris ad innocentiam per confessionem à nostris est instituta, supremumque spiritum in nostri Patris præsentia & comprecatione fudit. Defuncta est etiam Domina Isabella Fuggera, Octauiani secundi Fuggeri germana soror, eodẽ die quo præterito anno frater decesserat. Femina in primis religiosa, & latinè docta Patrum scripta nonnulla in patrium sermonem vertit. Ex quo tempore cœpit B.M Patri Canisio conscientiam credere, à Societatis studio & amore numquam defecit, nec alium extra Socios vnquam ad confessionem adhibuit, pietati vitæ mors ex more pia respondit. Ex Mahometana superstitione feminæ duæ cælesti fonte lustratæ. Excursum in vicina loca, opida, pagos, & longæ peregrinationes susceptæ. Fridbergæ bene gesta res Christiana. Reditum est ex Monte sancto in vrbem cum festa pompa.

Peregrini

Peregrini à R.P.Prouinciali in campo Liciano ad ædem tutelaris Afræ concione excepti, magnaq; voluptate affecti, cùm præter ſpem veteré ſuum Eccleſiaſten, & Catholici gregis patrem ac paſtorem viderent, audirẽt & conſalutarent. Dum ad ſtudiorum inſtaurationem datum eſt pium & affectibus plenum immolatio Iſaac. Examen, vt ratio ſtudiorum quam fieri poſſet optimè ſeruaretur, fuit acerrimum, pauciq; ad Rhetoricam & Humanitatem admiſſi. Varias Religioſorum familias inierunt quinideni. Supplicatio ad reliquias S. Montis illuſtrior fuit quàm hactenus, ſigna clypeata Virginis matris penulis affixa magno precio comparata. In cœtu Sodalium repetitus eſt, qui intra nonum menſem mille ſexcentos octogintaduo roſaria per omnes dies parti diuiſa numero recitaret. fuit, qui cilicium aut nunquam aut rariſſimè deponeret. fuit, qui toto anno paucis noctibus exceptis,, remoto lecto aſſeribus incubaret. Ieiunia ſic celebrata, vt veſperi nihil paſtaretur. Ad ſepulcrum Chriſti non ipſi tantum, ſed & patricij quidam flagris ſe conciderunt. Praetereo Sodalium benignitatem in pauperes, opem & humanitatem in egentes, vſum hebdomadarium Sacramentorum: quibus rebus Sodalitium hoc anno magnum ſibi nomen peperit, hominumque in ſe & in ipſum Sodalitium liberalitatem inuitauit, vt præter expenſas in montanam peregrinationem factas, ſupra triginta philippeos dono acceperit.

Collegium Oenipontanum.

AD binas lectiones catechiſticas, quas in diſtinctis huius vrbis locis habemus, acceſſit tertia intra priuatos ſcholarum parietes, in gratiam paro-

puerorum Italorum, quorum hîc non exiguus est numerus. Totius vitæ noxas expiarunt sexagintaseptem, eiurarunt hæresim duo. Nonnulli peccatorum apud nos exomologesi instituta, à nefario consilio mortem sibimet conscisscendi recesserunt. Insignis est laus cuiusdam nobilis, qui amplissimam sibi à maioribus relictam hereditatem aditurus, nos priùs de modo quo illæ opes acquisitæ consuluit. Cumque intellexisset aliquot centenos minùs iustè acceptos, eos quantociùs restituendos curauit, collata insuper non mediocri pecunia ecclesiis pro dubiis cõtractibus. Illustris quædam matrona BB.PP.NN. Ignatij & Xauerij imagines magna pietate & religione ceteris sacris iconibus insertas, domestico in sacello colebat ac venerabatur. Quadam die cùm ante eas ex more preces funderet, cereolis in spiram contortis, vt mos est feminis piis, accensis iuxta se super altare tapete coopertũ positis, accidit, vt negotij cuiusdam caussa foras euocaretur. Illa seu properans, seu (quod credibilius) propediem reuersura candelulas non extinguit. Tertiam post horam, nihil minus de lumine cogitans, reuertit vota factura: dumque sacelli reserat ostium, ecce tibi plurimus vndam fumus agit, nebulaque locus sacer æstuat atra. Illa subitò exclamare, actumque de sacello omnique altaris ornatu putare. demum dispulsa fumi caligine videt saluis tapete, imaginibus ornamentisque ceteris spiram ceream inflammatam longiùs in terram abiectam, in cineresque redactã, adustionis dumtaxat vestigium pauimento impressisse. quod eadem matrona in perpetuam rei memoriam, & singularem BB.PP. venerationem, quibus totam domum conseruatam in acceptis refert, extare vult perpetuò. Et quia de B.P.N. Ignatio mentionem fecimus, alia

subne-

ſubnectemus, quæ magis miraculum referunt. Illuſtris vir quidam, Collegiique benefactor insignis, magno B.P. tenebatur chirographi deficterio, quod multis mederi audierat morbis. Ei per litteras id petenti gratificari non potuimus. deſimus tamen aliquid de corporis pulueribus & puluino, quod mortuo ſuppoſitum fuerat. Ille tanto theſauro lætus, non multò pòſt eo vti coactus fuit. Coniunx namque eius ita copioſum patiebatur ſanguinis fluxum, vt grumos ſanguinis concreti ad inſtar pugni eiiciens, ad meridiem non victura crederetur. Suſpendit è collo cruces ſanctæ particulam, dat oſculanda P. N. lipſanos capitique eius admouet, mox ſenſit ſiſti fluxum, morbique vim remitti. Cuius rei teſtes extant apud nos eius litteræ. Alia quædam femina, tertium iam diem parturiens parere non poterat, infante tranſuerſim acto, præter brachiolum nihil oſtendente. Tentata omnia, quæ eam ad rem vſui fore putabantur; ſed omnia fruſtra, omnibus de ſalute & matris & infantis deſperantibus, tandem conſilio cuiuſdam curſum ad noſtros, petitæque B.P.N. reliquiæ. Subminiſtrauimus veſtis particulam, ex cuius attactu, poſt aliquas preces mater ſoſpes & incolumis fœtũ effudit mortuum. Expertum eſt Collegium noſtrum hoc anno plurium munificam manum: quos inter meritò primus commemorandus venit Auguſtiſſimus Imperator Rudolphus, qui de rationibus anni 1600. remitti à Camera voluit Collegio 700. aureos, & plauſtrum vini 125. aureis æſtimatum: tandem etiam ad annuum vectigal 300. aureos adiecit, dum alia ratione Collegio de ampliori penſione ſtabili & firma proſpiciatur. Quam liberalitatem æmulatus illuſtris quidam vir 350. aureos Collegio adiecit, quos valetudinario conſtruendo ad-

hibuit.

hibuimus. Etiam ad ornatum templi, sacramque supellectilem facta est non exigua accessio. Scholæ florent quà numero, quà nobilitate, quà diligentia discipulorum. Magno cum applausu Curiositatem in scenam produxerunt, & in studiorum renouatione historiam de filio vitriarij Constantinopolitani, quem pater propter Eucharistiq; reliquias, quas puer ille cum pueris Christianis pro more illius Ecclesiæ comederat, in ardentem fornacem coniecit, & eum B. Virgo incolumem seruauit. Sodales Parthenij tribus statis anni supplicationibus quartam adiecerũt, die parasceues. Sanctos suos menstruos ieiuniis, communione, eleëmosynis honorant. Non obscurus est Illustrissimi Principis Caroli Burgouiæ Marchionis erga nos amor & beneuolentia. Voti ac religionis caussa apud B. Virginem in eremo apud Heluetios, tribus dumtaxat ex aula sociis pedes profecturus, vnum ex nostris sibi à confessionibus futurum expetiit. Toto itinere sacrificanti nostro inseruiuit. Itinerarium cum eodem recitauit: in pauperes omnes misericors, liberalior in eos qui petere erubescebant plerumque extitit. Quodque magis mirandum, catechistam egit in via sæpius, iuniores de crucis formandæ ratione, oratione Dominica, & ceteris Christiani hominis officijs interrogauit, eorum peritos publicè commendauit, ignaros vt discerent est adhortatus. Vbi paulò rudiorem reperit plebem, ad Patrem subinde cõuersus, Hic, aiebat, Societatis vestræ opera desideratur. Viam rosarium, Litaniæ, de rebus piis sermocinationes leuabant, non currus vel equi, quos oblatos à subditis modestè recusauit, dicens, se iter hoc suscepisse, vt corpus affligat suum, Deumque sibi reddat propitium. Ter hoc anno in pagum celebrem, rogatu Parochi, missus

sacer-

ſacerdos noſter. Erat eo loci tanta rerum diuina-
rum ignorantia, vt nec adulti quidem crucem
formare noſſent. Nullus vſus confeſſionis eatenus
tempus ab Eccleſia definitum, & tum nonniſi
generali contenti accuſatione, nullam peccato-
rum faciebãt enumerationem. Verùm vbi Patrem
pro concione aliud dicentem audiiſſent, tantus
eis incuſſus eſt metus, vt certatim ad confeſſio-
nem accurrentibus ægrè ſatisfieri potuerit. Ex-
ceptæ mille circiter cõfeſſiones, quarum amplius
quingentæ vniuerſæ vitæ erant. Vir quidam ſe-
ptuagenarius abiectis Lutheri bibliis, aliiſque in-
fectis & infeſtis libris, vbi animam per confeſſio-
nem purgaſſet, identidem Simeonis vtebatur
verbis: *Nunc dimittis ſeruum tuum*, &c. iam totus
nouus homo ſum. idque beneficij cùm domi, tum
foris prædicare non ceſſabat. Difficiles aliqui pe-
regrinationes, vitæq; & victus aſperitatem ſuſce-
perant, vt rodentem compeſcerent conſcientiæ
vermem: non priùs voti ſunt facti cõpotes, quam
confeſſione pectus exonerarent. Hæreſi conta-
minati libri, amuleta è collo geſtata, carmina ſu-
perſtitioſa & magica ablata: diſſidentes reconci-
liati. Inter hos vnus audito B. Stephani exemplo
permotus, grandæuum, quicum illi veteratæ in-
terceſſerant inimicitię, ſupplex accedit parentem
& amicis deprecantibus veniam impetrat, at-
poſtridie per confeſſionem cum Deo etiam re-
gratiam rediit. Graues etiã ſimultates Curionem
inter & ruſticos quoſdam exarſerant, quas ſacer-
dos noſter, cùm nec Decanus ruralis, neque ho-
Præfectus poſſent, ita reſtinxit, vt ne ſcintilla qu-
dem remãſerit. Porrò illud his in locis erat mo-
ſtro ſimile (quippe ab hominum memoria nun-
quam viſum) quòd in feriis Natalitiis 130. adum-
ptæ verò Virginis ſexaginta ad ſacrum accedi-
tant

rint epulum. Falsa quoque sublata opinio, qua putabant sibi sanguinem ex calice ab æditiuo porrecto propinari. Christiana doctrina quotidie ibidem loci per sacrum Quadragesimæ tempus tradita. Dominicis verò diebus binæ conciones ab eodem Patre diuersis in pagis habitæ Subinde quoque vbi parum ocij relictum erat, dispersa in montibus mapalia idem sacerdos adiit, rudesque nostræ religionis capita edocuit.

Collegium Halense.

PRÆTER statam in nostro templo concionem, ferè toto anno binæ in pagis habitæ, sæpè ternæ, & quotiescumque publica supplicatio indicta est, quod hoc anno frequenter vsuuenit. Ad confessionem sacramque mensam accesserunt circa Pascha 887. & quatuor in pagis 330. Paschalibus ferris in Taurensi parœcia, cui iam tribus retro annis nostram operam impendimus, confessiones exceptæ 223. Adiacent Oeno versus Orientem pagi duo insignes, in quorum culturam spiritualem hoc primùm anno nostra se extendit industria. Et sanè labori messis concepta spe vberior respondit, quod cum lacrymis obitæ confessiones omnes testatæ sunt. Totius vitæ exomologeses exceptæ triginta Cuidam noctibus singulis dæmon ignea & terribili forma spectandum se offerebat, eumque ad nuncium Deo Diuisque omnibus mittendum vehementer impellebat. Adductus ad vnum de nostris, confessione lustratur, agno Dei cereo similibusque modis munitur. Aliquot pecuniariæ restitutiones impetratæ: vna florenorum 50. Ad confessionem nostris faciendam multorum milliariorum itinere nonnulli veniunt. Catechismus vrbanus toto anno suum

cursum tenuit. Aduentus & Quadragesimæ tempore etiam in altera vrbis æde, & quinque pagis est celebratus. In pagis effectũ est vt etiam paruuli ante nati Christi ferias ad confessionem accesserint. Priuatis congressibus à nostris multi rectius in fide & pietate instituti, coronisque precatiis, & sacris in cera agnis, quorum mira tenentur cupiditate, donati. Pusillanimes & captiui soluti permulti. Ægri visi & reuisi, & ad patientiam animati, & ad sacram vnctionem, à qua multi abhorrebant, vsurpandam adducti. Adierunt nostri etiam ptochodochia, & iam ad pauperes & hospites, iam ad famulitium exhortationes & catecheses habuerunt. Nonnullis egentibus emendicata pecunia. Inter nonnullos odiis & iurgiis dissidentes pax stabilita: inter duo paria coniugum præsertim, quorum alterum diuortium iam facturum, supellectilem in diuersa loca distraxerat. alterius ex acri verborum certamine funestus exitus timebatur. Duæ personæ à cõcubinatu auulsæ: vna à superstitiosa curandi ratione, à vaga libidine altera. Ereptus vni è crystallo lapis, quo atiolari consueuerat. Detracti aliis libri falsorum dogmatum. Iudicrę imagines piis, vel superstitiosæ cælestis agni icunculis permutatæ. Datus in studiorum instauratione Naaman Syrus. Plebeiis autem ieiunium magnum licentius bacchantibus, Sodales ad diuersa loca supplicationes instituerunt. Deoque pro salute peccantium preces adhibuerunt; ad eundem etiam finem flagellis in sua corpora sæuierunt. Non paucos ad frequentiorem Sacramentorum vsum induxerunt, ab esu carnium, & superstitionibus abduxerunt. Protinda castitate super humum, scamnum, stramen sese sponte dormierunt, vnus quatuor menses continuos. Donati nobis duo calices argentei, vestis sacrili-

ſacrificantis aurea, & alia quædam pretioſa, diuino cultui neceſſaria.

Collegium Lucernenſe.

LVCERNÆ confeſſiones auditæ totius vitæ quingentæ, multæ plurium annorum. Euchariſtia data 18000. trigintaſeptē. Conciones & catecheſes curſum ſuum cum fructu tenuerunt. Quadragintanouem ex hæreſi cum Catholica Eccleſia reconciliati. In his egregius iuuenis, & aliquanto pertinacior, cùm ab nuncio ab hæreticis ſubmiſſo reuocaretur in vrbem vbi venenum hauſerat; etiam antequam abſolueretur, oſtenſo roſario, Faceſſe, inquit, & à quibus miſſus es dicito, ſignū iſtuc nec in morte me relicturum. Baſileæ opifici Catholico minis & blanditiis hæretici inſtabant vehementer: cui cùm tandem coronatum promiſiſſent, ſi vel vnico die Salutationem Angelicam prætermitteret, Egóne, inquit, vt matrem Dei cum exigua pecuniola vendam? Pollicentibus nouam veſtem, ſi Caluinum profiteretur, Quomodo poſſum, inquit, falſa veris anteponere? Cui cùm & pij libelli auferrentur, Lucernam migrauit. Tres perſonæ odiis inter ſe diſſidentes, à noſtris in concordiam reſtitutæ ſunt. Redierunt etiam in gratiam per noſtros pater & filius, & minimùm quina coniugum paria. Curatum vt ſex coniugum paria ſublatis impedimentis matrimonium legitimum inirent. Vir opulentus pro filio iam quartumdecimum diem oculorum ſenſu carente auxiliare Sacrum in honorem S. Leodegarij petiit. ſacrificio à noſtro Patre facto, puero aſpectus reſtituitur. Conſilio ſubuentum carcerī inclusis. Tres capite damnati ad ſpem vitæ æternæ confirmati. Pauperes & ægroti in noſocomiis &

xenodochiis, ægroti similiter per opidum adiuti. Missiones in vrbes & pagos susceptæ. Vnus mille confessiones excepit: alius generales quinquaginta Alicubi pane cælesti recreati mille quadringenti. In monasteriis complures omnem retroactam vitam per confessionem retexerunt. Iubileum sub extremum anni a Pontifice Max Heluetiis cõcessum supplicationibus ad diuersa templa, precibus, confessionibus pietate & frequentia maxima celebratum est Scholas & vtramque Parthenianam Sodalitatem numero, pietate, diligentia auctiores habemus. Accessit Casuum conscientiæ explicatio. B Iodoci regis & eremitæ historia cum spectantium approbatione in scenam deducta est. Tres discipuli in Capucinos cooptati. Clerici ferè omnes nobis peccata cõfitentur Idem & vicorum Parochi præstant permulti: iidem nostra consilia exquirunt, & curiales suos hortantur pro concione, vt nostris conscientiam detegant. De monasteriis feminarum intra & extra vrbem hoc tantùm dicam, nostrorum operam vehementer ab illis expeti, & seruitur earum desideriis, quantum per institutum nostrum licet. Multi suam in nos beneuolentiam & liberalitatem variis muneribus testati sunt, supellectile item domestica, quæ aureis penè ducentis æstimatur. Honorario Christi monumento varia ornamenta accesserunt.

Collegium Friburgense.

Duo in Societatem admissi, quorum alter Rhetoricæ auditor, familiæ suæ in hac vrbe vltimus & vnicus, quem mater ad Collegij Rectorem adductum, nobis donauit. Duo in Coadiutores formatos relati, qui per vrbem mendicantes

tes, clara voce eleëmosynam petebant, & quod de fenestris tam pauperum quàm diuitum proiiciebatur, in saccos suos recondebant, quos per diem sæpiùs domi exonerabant: tanta fuit largientium benignitas. Cùm esset ad Collegium, scholas & sacellum perdifficilis & arduus ascensus, sumptu & iussu senatus scalis comparatis, ei rei prouisum est. Ciuis opulentus & senex ad solandam senectutem suam à R. P. Prouinciali petiuit, vt hic in patria filium primis Sacris operantem videret, quem vt vidit cum grandæua coniuge illacrymãs gaudere se dixit, quòd esset eum diem visurus, quo ille primam Deo hostiam immolaturus foret. Quod quidem pompa & splendore maximo factum est, datumque epulum conuiuis centum quadraginta apparatissimum. Eidem parentes munera obtulerunt calicem cum vrceolis, & patina argenteis, & reliquo instrumento sacerdotali, omnia magni pretij. Multa etiam egregia dona in templum nostrum collata. E concione collecti fructus memorabiles. Expiati per confessionem 9264 è quibus complures à prima vsque pueritia peccata repetiuerunt. Qui cælesti conuiuio sunt excepti præ multitudine numerari non potuerũt. Populo linguæ Germanicæ ignaro diebus festis habita exhortatio gallicè. A Caluinismo auulsi vnus & quinquaginta. Multi in Catholicismo vacillantes confirmati. Adolescens, Caluinista desperatione salutis ex recordatione peccatorum sibi cultro in guttur adacto vitam eripere cùm pataret, insueto clamore (iuerat autem in syluam opacam) absterritus est. Plenus terroris domum redit, Friburgum abit, concionatorem nostrum audit, alteri de nostris se erudiendum committit, & cum peccatis hæresim euomuit. Alius à patre hæretico sæpiùs domum reuocatus ei respondit,

non tantùm patriam, parentes, fortunas omnes, sed etiam vitam priùs relicturum pro auita religione, quam vt doceretur à nostro Patre assidue contendit. Virgo Lausannæ in medio nationis prauæ diuitibus nata parentibus, diuino monitu Friburgum se contulit, & à nostris Catholicæ Ecclesiæ aggregata, postmodumque à pluribus Prædicantibus acerrimè oppugnata inuicta stetit, & ad cognatos suos Friburgum rediit. Alta quamuis stricto ense ad pectus admoto, vt capitale proderet adduci non potuit. Ad tuendam pudicitiam virgines & matronæ voluntarias verberationes, ieiunia, cilicia susceperunt. Permulti milites in Sabaudiam militatum profecturi, non antè id facere voluerunt, quàm à nobis expiati & Christi corpore refecti essent. Superstitiosis feminis ab errore auocandis vtiliter laboratum. Inter coniuges capitali odio dissidentes cõciliata pax & concordia. A peierandi & potandi consuetudine abducti non pauci. Ad ægrotos salutis caussa tum die noctuque frequentissimè Ex his qui supplicio capitis sunt affecti, & à nostris confirmati, fuit qui nulli sectæ addictus nunc Catholicum, nunc Lutheranum, num Caluinistam profiteretur. Is conuictus à nostris, hęresim cum flagitiis in omni vita commissis abiecit. Sodalitas Parthenia bipartita est, vna ciuium, altera scholasticorum. Illa prior accessione ciuium creuit hoc anno, creuit etiam virtutibus. In aula gymnasij altare in honorem Deiparæ excitandum sumptu suo curauit, artificio splendido. Hoc pium munus Sodalitatis maioris auxit suis donariis minor. Ex eo conuentu duo ad Carthusianos, totidem ad nostros transierunt. Scholæ numero discipulorum vehementer creuerunt, maiorem partem Sabaudi & Vallesij sunt, modesti atque dociles. Diebus Bacchanalibus

rum ad oblectádos eruditiores, Rhetoricæ alumni in sua schola veterem conuiuandi morem eleganter, & cum approbatione multorum exhibuerunt. Humanitatis auditores populo in aula gymnasij feriis Paschalibus corruptelam Iudæorum de Christo surgente venusto dramate dederunt. Taceo dialogos in scholis inferioribus frequenter actos: item emblemata & poëmata, quibus celebrioribus diebus parietes gymnasij aulæque scholarum cum voluptate legentium fuerunt conuestiti. Præcipiti Nouembri Reuerendissimus Episcopus Ioannes Dorotheus Episcopatũ Lausannensem ingressus, à clero & magistratibus in D. Nicolai deductus est. Die S. Andreæ dicato vnà cum principibus viris in triclinio nostro prandium sumpsit, & ab vno de Patribus latina oratione exceptus est: ad quam latinè vicissim promptè & disertè cum magnæ erga nos beneuolentiæ significatione respondit. Post prandium carmine græco & latino salutatus est, & in aula gymnasij drama elegans spectauit.

GRVERIA opidum est ditionis Friburgensium: eò iam triennio missi rogatu D. Decani duo hebdomade maiore Horum alter concionibus habendis & confessionibus excipiendis, alter catechismo tradendo laborauit. Ad communicantes habita semper exhortatio. Qui ad hæreticos desciuerant in gremium Ecclesiæ restituti. Parocho non procul Grueria data in concionibus & confessionibus opera vicaria. Quàm denique vtilis & gratus nostrorum labor illis hominibus acciderit, ex eo liquet, quòd eorum discessu indoluerunt vehementer, & longo spatio abeuntes prosecuti sunt.

STAVIACVM, quod item opidum est Friburgensium, orante Vicario generali, bis hoc anno excur-

ſum eſt, expiatæ & inſtitutæ ſacræ virgines, & ciuibus per conciones allatum ad vitam moreſque emendandos ſubſidium. Sanè vrbis Prætor & viri graues fructum illarum concionum conſtitiſſe teſtati ſunt. Alias excurſiones ad loca Gallicana omitto, in quibus vulgo & ſacerdotibus etiam conſultum eſt. Docuerant noſtri quo loco habendi ſint ſacerdotes, qui antea contemnebantur: quis cultus ſacrificio exhibendus, & effectum vt ſacra ſynaxis crebriùs in anno vſurpetur.

Collegium Ratiſponenſe.

CONCIO in æde ſumma diebus feſtis & Dominicis à noſtro habetur. Pars altera Chriſtianos mores informat, altera hæreticorum deliramenta confutat. Dominicis in noſtro templo Catholicæ ſcholæ ſunt, ad quas tirones amplius ducenti ventitant. Alius ſacerdos quotquot hebdomadibus Irlenbachij, quod eſt prędium noſtrum, Sacrum facit, Sacramenta adminiſtrat, & concionatur, quò ad rem ſacram ex pago quodam Palatinatus incolæ ferè omnes conueniunt: eſt enim noſtri iuris. In his ad hæreſin traducendis laboratur ab aduerſariis, ſed fruſtra. Vnus certè libera voce dixit, exilium pati ſe poſſe, veræ religionis iacturam facere nullo modo poſſe. Diuerſis in locis ſæpiùs impenſa opera vicaria Parochis vel abſentibus, vel alia ratione in functione ſua impeditis. Ab hæreſi abducti quinquagintatres. Nutantes confirmati plurimi, quorum quidam libros Lutheranos igni exurendos tradiderunt. Tubingenſis ſtudioſus hic à noſtris ſana doctrina imbutus, in religioſam familiam trãſiuit. Perſuaſum famulis vt hæreticos dominos Catholicis permutarent. Tantum apud multos potuit amor auiæ rui-

religionis, vt alij hæreticis opificibus operam locantes pane & aqua diebus esurialibus libenter victitarent, ne carnibus vesci cogerentur. alij quantumuis pauperes, maluerunt deteriore conditione, minorique mercede seruire Catholicis patribusfamilias. alij minis & blanditiis suorum magistrorum spretis ad nostrum templum & sacram confessionem bene manè ventitarunt, heris adhuc altùm dormientibus, Sacrumque audierũt, & Eucharistiam acceperunt, & quibus potuerunt modis, ad cœtus nostros diebus festis se aggregarunt. Cuidam pauperi ægroto cibus à nostris est missus eo ipso die quo decessit. Promisit se cùm obiisset Deum pro nobis oraturum, & sanè postridie templo nostro aurei quingenti liberaliter sunt donati. Femina parturiens misso à nobis agno Dei, & ad collum appenso, cum admiratione præsentium mox feliciter partu leuata est. Aliis item in pariendo laborantibus, nostrorum precibus & sacrificiis succursum. Trienne dissidium inter coniuges ita operâ vnius de nostris compressum est, vt coniunx vterque cùm odio totius vitæ peccata apud eundem deposuerit. Mitto aliorum odia in charitatem commutata. Confessiones generales centum auditæ. Complures è locis hæreticis ad nos confessionis caussa aduolarunt à multis millibus passuum. Vir magnæ dignitatis ipso die Conuersionis S. Pauli patroni nostri eundem Apostolum ad saniora consilia conuersum repræsentauit. Cùm enim ingens quoddam scelus meditaretur, occulta quadã vi seu turbine humi afflictus procubuit. Externã vocem nullam audiuit, intus autẽ Deum vocantem ita sensit, vt è terra simul ac peruerso consilio surgens, ad sacerdotis nostri pedes se abiecerit, & rem totam confessus, promiserit, deinceps quotannis hoc die

sanctissimis Pœnitentiæ & Eucharistiæ Sacramentis aduersus similes nefarij hostis insultus vsurum. Mater mortua filium interdiu perpetuis animi terroribus, noctu etiam apertis spectris diuexabat. res diuina ter à sacerdote nostro facta hominem omnibus terriculamentis expediuit. Communicantium totius anni numerus fuit amplius 5000. Inter Sodales B. Virginis cingulorum & thoracum cilicinorũ & verberationum frequẽs vsus. Vnus toto mense quotidie flagello ictus sibi octo inflixit, & diebus sabbatinis alios tres addidit pro animabus in Purgatorio. Mitto preces & alia pia opera, quæ ad semet vincendos præstiterunt. Sunt etiam de aliorum salute solliciti. Multos salutaribus colloquiis a praua iurandi & blasphemandi consuetudine, ab impudicis chartis & ebrietate, à mutuis odiis, obscœnis cantibus, & detractionibus abduxerunt. Quidam clericorum vitia inter scyphos grauiùs intectanti & exaggeranti tantam detracti honoris pœnitudinem iniecit præsentibus aliis, vt is mox in vindictam admissi peccati largissimam pauperi eleëmosynam dederit. Complures magistris Sodalibus modum examinandi conscientiam, ritè confitendi, lethalis peccati pericula & damna didicerunt. Liberalibus horis pomeridianis solemni pompa supplicatum est à nostro templo ad D. Magni trans pontem, vbi cantatæ Vesperæ. Inter eundum ac redeundum per ciuitatis compita Litaniæ ac Deiparæ laudes lingua patria sunt auditæ ab hæreticis. Die Parasceues per vrbem supplicatio instituta est, maxima Canonicorum Catholicorumque frequentia. Itum ad quinque templa, in quibus singulis statio fuit habita. In templo nostro populus rediens pio dialogo de Christo patiente exceptus est. Abiit è vita R. D. Ambrosius Strauss Canonicus ad

D Ioan-

D. Ioannis, & Parochus ad D. Pauli, de nobis optimè meritus Sodalitium multis & pretiosis muneribus ornauit, nobis profuit quibuscunque modis potuit; potuit autem multis. Moriens duo aureorum millia testamento reliquit, ex quorum censu pauperes scholastici alerentur. Viuens adhuc aliquot in Academiis ære suo sustentauit. Domus eius quibuscunque pauperibus semper patebat. Edendis piis libellis, & in omnis ætatis homines distribuendis ipse sumptum faciebat. Nemo vel leuissimè se ab eo offensum meminerat, nemo eius vitium aliquod proferre poterat. Cùm haberet domi scyphos argenteos & inauratos complures forma & pondere præstantes, aliquando præsente quodam de nostris, insigniores afflixit humi, & pedibus conculcauit; cùm dixisset antè, non ampliùs seruum sed dominum ipsorum se fore. Mox vocat aurificem, iubet sex calices inde efficiat. Duobus ante obitum diebus generalem confessionem edidit. De eius laudibus multas omisi, & eas, vt decuit, concionator noster pro suggestu disertè explicauit. Summum altare, opus augustum tandem perfectum & erectum. Templum etiam variis & pretiosis donariis auctum. Duo sacerdotes ad syluam in confinibus Bauariæ & Boëmiæ positam missi, sex hebdomadibus vtilem operam posuerunt. Octingentæ vigintisex confessiones auditæ, in his triginta generales. Heresi nuncium miserunt vigintiduo. Tres vltimo supplicio afficiendi, ad mortem æquo animo perferendam animati, & ab vniuersis vitæ maculis purgati. Visitati carceribus perpetuis damnati, eorumque confessiones exceptæ: docti sunt etiam modum bene tempus collocandi. Nobiles duo capitalibus odiis dissidentes recõciliati sunt, & cum totis familiis nobis confessi. Mulier quæ à

dæmo-

dæmone occupata credebatur, instituta confessione de tota vita, dæmonem ac morbum simul depulit. Eadem via quidam agricola à nocturnis laruis se liberauit. In variis opidis diebus festis & Dominicis habitæ conciones. A prandio elementa doctrinæ Christianæ explanata. Etiam diebus profestis exhortationes institutæ. Discedenti Patri currus cum equis oblatus: quos cùm recusasset, rogatus est à Parocho & à senatu vsque ad primum lapidem comitantibus, vt per occasionem sæpiùs illos interuiseret. Persuasum Curionibus, vt librorum vtilium copiam sibi compararent. Ludimagistro tradita ratio rectè informãdi commissam sibi pueritiam. Parentes instructi ad liberos piè educandos.

Collegium Bruntrutanum.

HÆRESIN exuerunt duodecim. Natalibus Christi feriis plures 800. diuinis epulis refecti. Qui vel omnium vel plurium annorum peccata aperuerunt, quadragintaquinque numerati sunt. Deterritus quidem ne syngrapha data, diabolo se addiceret. Libri hæretici flammis iniecti. Ægrotis & carcere detentis præstitum auxilium. In animum cuiusdã propter vim morbi nec verbis nec signis patebat aditus. Mirum dictu, vbi noster pro eo rem diuinam fecit, derepentè sensus & rationis plenus piacularem confessionem obit, Eucharistiæ fit particeps, & paulò pòst conualescit. Alteri hydrops ad præcordia iam veniebat, nec multum iam mors abesse videbatur. Ille caussam morbi peccata, peccandique voluntatem abiicit, & se ad Christum ex animo conuertit, eius Corpus sacrosanctum sumit, oleo extremo inungitur, & se mox animo & corpore conualuisse obstupescit. Cura-

cum ne pauperes sub dio pernoctarent, sed in prochodochium cogerentur. De concionibus in arce ad Episcopum, & in opido ad ciues, in pagis ad rusticos, item de catechesibus nihil dicam, cum pari fructu, quo ceteris annis posita sit in his opera. Supplicatio Corporis Christi maiore cum apparatu & splendore hoc anno peracta est. Nostris auctoribus preces quadraginta horarum per totam diœcesin Basileensem institutæ, in quibus ceteris ipsemet Reuerendissimus exemplo præluxit. In Christi Domini die Natali data à scholasticis nostris Ecloga, in Bacchanalibus conuiuium Platonis, in studiorum instauratione senatusconsultum de litteris Congregatio Partheniana festo Epiphaniæ dedit Edmundum Anglum IESV pueri conspectu dignatum. E Sodalibus vnus ad Capucinos transiit, alius Societati se aggregauit. Extremo maioris hebdomadis die Sodales comprecationem duodecim horarum institueruut, sub cuius initium & finem flagellis in semet vndecim sæuierunt. Excursum in Heluetiam ac cœnobium Benedictinorum, quò Heluetiæ proceres conuenerant, vt cuiusdam cœnobitæ primo Sacro interessent. Habita ibidem concio, auditi confitentes, & cælesti pane recreati. Feriis Paschæ duo in Alsatiam euocati à viro nobilissimo, eiusdem & aliorum confessiones exceperũt, conciones septenas habuerunt, orationem item funebrem. Rursus feriis Pentecostes & omnium Sanctorum, itum est ad Parochos subleuandos. In opido vicino Pontarlerij, hoc anno in Aduentu & Quadragesima similes nostrorum labores fuerunt. Piæ mulieri exempti scrupuli, quibus pænè ad insaniam redigebatur. Plurimæ viduæ adolescentes ciliciis & flagellis se affligunt, & vitam exemplis plenam actitant. A criminibus, hæresi quos possunt deducunt,

cunt. & vt animorum ſaluti conſulant, ſuis facultatibus non parcunt. Vir primarius precibus ſocrus, vt creditur, ex flagitioſa vita reuocatus in morbum incidēs tria petebat à Deo, quæ illi conceſſa ſunt; morbo lento laborauit, in manibus noſtrorum deceſsit, & cum iubileo, cuius diploma Pontifex Max. eò miſerat, condonationem peccatorum accepit. Odia magnum excitatura incendium, reſtincta. Blaſphemiæ, ebrietates ſublatæ. Nutantes in fide confirmati, pauperibus conſultū & peregrinis, qui Roma redeuntes inſolitis niuibus in montium tranſitu morbos contraxerant. Excurſum Pontarlerio ad pagos, eademq; ibi præſtita. Quā verò grati Pontarliacenſibus fuerimus, oſtendit morbus Parris, in quem incidit circa Natalitia. omnia fomēta procurata, euocatus aliunde medicus, gratis omnia præſtita. Quin diſcedētes noſtros poſt Paſcha cum lacrymis proſecuti ſunt. Magiſtratus etiam primarium virum adiunxit, qui ciuitatis nomine Rectori gratias ageret. Ab iiſdem calix argenteus ædi noſtræ donatus.

Domus Probationis Landſpergēſis.

TIROCINIO finem optatum poſuerunt vndeuiginti. Ad noſtram militiam quindecim ſe aggregarunt. Alium mater & cognati diutiſſimè à ſuſcepto conſilio depellere conati ſunt. finis tandem is fuit, ſi voti compos eſſe vellet, certis conditionibus hereditati renunciaret. Iuuenis cum eos in ſententia obſirmatos animaduerteret, illicò eis, ſuaſu cuiuſdā noſtri accedēte, gratificatus eſt. Abeunti mater ad aram exornandā materiam elegantem attribuit. Tres vicini Parochi, & horum impulſu duo litterarū ſtudioſi aliquot dies in exercitiis poſuere. Hoſpitalia, carceres, noſocomia,

ægrorũ ac moribundorum priuatas ædes strenuè percursando, & vbi grauius vrgeret periculũ, aut beneficiorũ merita postularent, noctes peruigiles diebus iungendo vberiorẽ quoque fructũ collegimus. Multis persuasum, vt sacro oleo ad extremam luctã vngerentur: quod alioquin neglectui habuissent. Pleriq; ægrotorũ vt ad eandẽ expeditiores venirent, in omnẽ vitam præteritã confessione inquisierunt. multis valentibus eadẽ occasione confitendi mens iniecta. Vrbani à pueritia peccata repetiuerunt, & nonnulli cum largo fletu. Quidã se graui scelere obstrinxerat, & cùm nocturnis terroribus & insomniis maximopere angeretur, & à dæmone ad vitã sibimet abrumpendam sollicitaretur, quoniã in tam arctis rebus perfugium non restabat, Deo attentè supplicat. nocte sequenti vocem audit, si saluus esse velit, alicui de Societate noxas patefaceret. Ille quãuis non aliud genus hominũ magis exosum haberet, tamen diuinæ voci ad calamitatem euadendam parendum censuit, aditoq; sacerdote nostro, omnibusq; integrè expositis, quæsitam animi tranquillitatẽ inuenit. Hæresin apud nos eiurarunt duodeni. Vir primarius bibliothecã nobis lustrandã, & à suspectis libris perpurgandã tradidit. Æs fœnebre aureorũ quinquaginta ad legitimũ possessorẽ reductum. Tribus datæ formulæ rectè contrahendi, secundùm quas castigatæ aliæ, simplicibus ac imperitis periculum creare desierunt. Quidam caput suum dæmoni deuouerat, si vnquã posthac perpotaret. Sed tam diræ execrationis oblitus breui ad ingenium rediit. Die quodam ad cauponam iturus, ab infesto dæmone interceptus est, nulla quidem aspectabili specie, verùm ita horrifico fragore domum concutiente, vt ruere dixisses. Porrò hominem medium complexus, iam per scalas plateam

versus

versus efferebat, simul crepitantes alapas liberaliter ingeminans, simul vniuersam faciem fœdissimè vnguibus exarans Demum naribus tam valido ictu signum impressit, vt copiosum cruorem eliceret, nec vulnus vlla arte à quoquam curari posset. Sic pessimè multatum, & penè exanimem, accurrente præsertim vicino dæmon reliquit. Continuò noster vocatus, confessionem & alia quæ in rem præsentem videbantur imperat. Ceterùm quoad liuida vulnera curarentur mens sana homini constitit: ast vbi in publicum prodire licuit, ad pristina per summam leuitatem relapsus est. Sed nec istud impunè diu. Fortè à magistratu in ius vocatus, carcere damnatur. Solitudine opportunè vsus dæmon ad necem sibi inferendam exstimulat. Paxillus in pariete altior erat, quàm vt eum attingere posset. Non aduertentem sensim eousque attollit malè consilij auctor, vt eum manu prehendere facilè posset Cõtinuò laqueum nectit sibi miser, & pendulus hæret. Verùm casu ingressa eôdem custodis filia, ad terrificum spectaculum vociferans parentes elicit, accurrunt, spirantem adhuc è faucibus Orci eripiunt. Noster denuò vocatus, iam meliori successu quidquid vellet, persuasit: nec is vllum finem facit Dei erga se misericordiam prædicandi. Prætor vrbis & agri Landspergensis in confessione hausta nostrorum monita & consilia (sæpenumerò autem de peccatis confitebatur) scripto annotarat, ne vnquam excideret, & statis anni temporibus rerum agendarũ pensum atque ordinem accuratè sibi ipse præscripserat. Et erant nonnulla huiusmodi, quæ etiam Religioso ruborem incutetent. In mensa parcissimus vini, in siti putam aquam biberet. Pauperum præcipuam curam suscipiret. Qualibet feria sexta & sabbato ieiunaret.

Exami-

Examinandæ conſcientiæ, & precibus quotidie horam antequam cubitum iret, impenderet. nullo die non Sacro intereſſet. Quæ tantò admirabiliora, quòd is à puero in ſcholis noſtris & in aula enutritus, & aulicis honoribus clariſſimiſq; functionibus ornatus extiterat. Tandem quod à Deo petierat, poſt ſacram communionem placidiſſimè obdormiuit. Catecheſes duobus in templis toto anno habitæ: ſacratioribus diebus etiam in tertio. In peregrinationibus noſtrorum præter multa incommoda quæ ſubierant, interdum confeſsiones exceptæ tum Parochorum, tum nobilium: & nobilis matronæ rogatu arx piacularibus aquis luſtrata, quam omnibus harpyiis atque lemuribus diriores hæretici crudelitate & rapinis turpiſſimè fœdaſſent. Celeberrimo loco, ſed Lutheranæ perfidiæ impensè addicto nata femina Prædicanti nupſerat: quem cùm pro concione dicentem audiſſet, Papicolas non hodie primùm de Purgatorio fabulari, ſed vel ante 700. annos idem conſtanter aſſeueraſſe; eo telo tranſuerberata, ſic ſecum ratiocinata eſt: Si ante tot ſæcula maiores noſtri de igne purgatorio minimè dubitarunt, qua fronte nos hodie illum negamus? Ex hoc familiariùs cum Catholicis de religione diſſerere, & eorum religionē velle amplecti. mox à cœna Lutherana abhorrere, luſtralia Sacra orthodoxorum vndique conquirere. Non id diu latere maritum, quin ipſa rogata ingenuè fateri. quid poſtea? mulierem hanc furioſus ſæpiùs onerat plagis, nec grauidæ quidem parcit. Cùm illa ſe clanculum ad Catholicos proriperet, vt ab hæreſi abſolueretur; Curio loci nec talem poteſtatem habebat, nec eam (mirum dictu) per litteras à Vicario Epiſcopi impetrare poterat. Ita dolentem & gementem domū remiſerunt, illud vnum

pro solatio addentes, vt captata occasione aliquem de Societate accerseret. Sed ecce vltro nostri in eam vrbem veniunt ab obedientia missi; nam inter alia loca peregrinationis etiam hic erat in schedula. De tota igitur re sacerdos ab amicis tactus certior, per fidos homines matronam acciuit, & illius constantia probè perspecta ad Catholicos eam aggregauit. Octo pagis sacratioribus ieiunii diebus catechesis habita, non sine magno fructu etiam in adultis: partim enim concionibus, partim confessionibus aditum patefecit. Simultates inter magistratus sublatæ, diuq; à cõcubinatu abstractæ. Libri malæ notæ collecti. Itum de more à binis sacerdotibus ad S. Monteru, quibus plures quingentis cõfessi sunt. Reuerẽdissimus Episcopus Augustanus & maximæ ẑelo Canonici, postquam multos ad vastissimum Lyci campum adiacẽtes pagos, vtcumque incultos, & operariorum incuria siluescentes, comperissent, pro flagranti in Catholicam religionẽ studio, nequaquam amplius dissimulandum, sed nostros in id muneris facilè paratos immittendos putauerunt. Et ne quid ad commoditatem rei bene gerendæ deesset, de habitatione victuque sanè paternè nobis prouiderunt, & magnam imaginum rosariorumque copiam comparandam curarunt. Quare tres è sacerdotibus, cum totidem sociis patronibus, appetente verno ieiunio destinato operi se accinxere, atque in varios pagos tributi, quà sanis, quà ægris adiuuandis, vtilem haud dubiè operam nauauerunt. Et vnus quidem in loco vallius tractus præcipuo, præter Dominicas sed qualibet feria verba ad populum frequẽtissimum fecit, & pomeridianis horis fidei rudimenta non tam infantes, quàm adultos edocuit: adeò ut minori populi accursu (mille enim capita cente-

bantur)ea doctrina celebrata est. Discendi verò tantus ardor in tantilla ætate eluxit, vt qui nec litteram nossent, nihilominus breuissimo temporis decursu catechismũ memoriæ cõmendatum, populo audacter recitarent. Alter laborioso magis circuitu sæpè spatio integri diei quaternas conciones instituit, initio capto à salutatione vespertina Deiparæ Virginis in sabbato: tum sequẽti manè ad vicinum pagum excurrit, alio ad meridiem, denique in alio à vespertinis precibus suggestum conscendit; hebdomadã diceres ad vnum diem contraxisse. Atque in primis memoratu dignum videtur, quàm promptè vbique multi nostratibus conscientię latebras aperuerint, vt quodam in pago ad quinas horas accessum præstolando perseuerauerint: quorum exemplo permoti alij sunt, vt nostros timere desuescerent. Alibi verò, qui primi ad genua nostri sacerdotis accidere ausi fuerant, humanitate Patris mirificè recreati, ceteris auctores & impulsores facti, vti libertimè apud nostrum animi maculas eluerent. Ita effectum, vt vnus quadringentos, & reliquorum quisque quinquaginta ampliùs audierint: quorum plerique maximam vitæ partem vel errore vel inconsulto pudore occultauerant; nunc autem eo dolore ac sensu animi detexerunt, vt lacrymis vbertim manantibus, videantur priorem impietatis notam egregiè deleuisse. Superest vt de Missione Rauenspurgensi, multis piorum votis iam dudum expetita, & nunc demùm cælitus oblata, nonnihil perstringam. Plura si quisquam fortassis desideraret, vel scriptorum inopiam accuset, vel meminerit hoc sementis iaciendę tempus esse, non messis colligẽdæ Rauenspurgum Imperij libera ciuitas est, ter mille non ampliùs passus à Weingartensi florentissimo Bene-

dictinæ familiæ cœnobio dissita. supremi fasces tribus Consulibus cessere, reliqui in senatores & plebeios diuisi sunt. Hos similiter Lutherana pestis fœdo animorum ac religionis dissidio separauit, vt maxima plebeiorum & senatorij ordinis pars Lutherum peruersè sectentur; Consules autem cum pauculis quos cæleste Numen afflauit, orthodoxam rem quoquo modo tueantur. Quo fit, vt vtriusque religionis libertas hactenus viguerit, magis tamen ad politiam ac lentitudinem inclinarint Catholici: vt hoc etiam nomine longè superiores hæretici, & in sua perfidia efferati, metu atque terrore in iis quæ religionem spectabãt, propè magistratui leges ipsi sancirent. Accedebant quorumdam clericorum parum laudati mores, sacrorum neglectus, & in colenda religione insignis inscitia. Ita bonis cultoribus destituta ciuitas hactenus iacuit, & squalore suo quid secuturis annis polliceretur, satis superq; condocefecit. Verùm enim vero qui metas rerum ac temporum statuit, hoc demum anno laboranti ciuitati beneficam manum porrexit. Etenim quandoet hac domo sacerdos sub ingressum Aduentus, ad Weingartensem vineam annuo more profectus est, alter ex Rauenspurgensium Parochis annis & morbis confectus, humana deseruit. Eapropter memorati cœnobij Abbas (ad quem alioquin desertæ parochiæ cura integrè pertinebat) vt est vir tum salutis aliorũ cupidissimus, tum nostri Ordinis amantissimus, quasi de cælo missum nostrũ gratulabundus excepit, eiq́ue Rauenspurgense nouale Societatis more colẽdum extemplò commendauit: & noster haud minori cum alacritate insperatam bene merendi occasionem acceptauit. Primis statim concionibus & catechesi animos auditorum occupauit, vt dolerent tam serò salutis

viam

viam à nostro sibi sterni cœptam: tum illud magis gemerẽt, quòd breuior opinione Patris commoratio futura esset. Tanto attentiores à concionantis ore pendebant, & subitò reuixisse Catholici visi; quinimò filios, vt ipsi quoque Patris doctrinam auidiùs capesserent, præmiolis solerter incitarunt. Sexaginta omnino in Natalitiis Christi ritè exomologesi facta, sacro epulo accubuerunt. numerus tum pro temporis angustiis, tum pro desuetudine istorum locorum, vel cum maximo conferendus. Deinde Missione vsque ad Paschatis ferias perducta, Catholicam rem quà firmando nostra, quà exturbãdo peregrina dogmata, strenuò prosecutus noster iam non tantùm Catholicos, sed hæreticos quoq; pellexit, vti certatim confertique in templum & subsellia irruerent. Hinc maiorem in modum Catholicis creuere animi, tenebrasque suas tametsi nondum discusserit, torpore lento pigrescens hæreticus, acerbè tamen persensit, præque pudore ac dolore sibimet plurimum inuidere didicit. Nostro autem concionatori, quod raræ in dicendo dexteritatis argumentum est, neque calumnia, neque inuidia ab hæreticis adhæsit. Consules præcipuè nostrum adamarunt, illiq; vnus conscientiam emaculandam sæpiùs commisit, ceteri familiam ad id muneris impulerunt. Quantum deniq; omnium ordinum animos sibi noster deuinxerit, sub discessum præclarè patuit. Valedicenti pro concione, non iam inani verborum crepitu, sed suspiriis lacrymisque, non minùs viri quàm mollis sexus applauserunt. Et maior in teneriori iuuenta comploratio oborta, quæ turmatim Patrem suum insecuta domum est. Iam verò Consules eôdem ingressi cum oratore, amplissimis verbis gratias egerunt, illud apprimè extollentes: quòd non

modò Catholicis omnibus, atque præsertim iuuentuti gratissimus fuerit, sed neque ipsis aduersariis in minimo molestus. Pari verborum honore postea Reuerendissimo Abbati gratias retulerunt, pro tanto in rem Catholicam subsidio, atque vt omnino pergeret huius viri reditum apud Superiores Societatis impetrare, etiam atq; etiam obsecrarunt. quin idem apud R.P. Prouincialem coràm egerunt, vbi fortè illac transire contigerat. Serenissima Renata veterem in nos beneficẽtiam centum aureorum dono cumulauit. Illustris verò Comitissa vidua quaternos annulos, nobilissimum quondam nuptiarum honorem templo nostro consecrauit: quorum vnus triplici gemma inclytus nunc sanctam crucem argenteo pegmate inclusam, coronæ in morẽ cingit; reliqui idem pegma alieno ære, quo hactenus grauabatur, eruerunt. Ad hæc trecentos illa aureos partim templo, partim domui attribuit, præter lignorum & supellectilis copiosam farraginẽ, qua in dies hanc & suburbanam domum, in nostri gratiam locupletat; maternumque in filios animum, vel hoc indicio prodit clarissimè, quòd numquam cessat sibi subtrahendo nobis apponere. Alia vidua nobilis, quòd ex annua consuetudine centum aureos in pium vsum expenderet, hoc anno nos quoque in piorum numero censuit.

Sedes Constantiensis.

ANNO 1600. cùm ex more veteri à Clemente VIII. promulgatum esset iubileum, in vrbem profectus est etiam Illustrissimus Cardinalis Andreas de Austria, Episcopus Constantiensis, præclaro exemplo, quo & Catholici accendantur, & hæretici confundantur. Ei à Domino de statione

vitæ ibidem euocato nos tanquam bene merito in ſacello noſtro parentauimus, & complures orationes funebres diximus. In eius locum ſuffectus eſt Ioannes Georgius ab Halvveil, antea Decanus, nobili & antiqua familia oriundus, apud noſtros ſtudiis humanioribus, Philoſophicis & Theologicis eruditus, virtutis cultor magnus, & Societati noſtræ in primis deditus. Epiſcopus Curienſis cum Canonicorum Collegio præclarum os tibiæ S. Lucij regis, Apoſtoli & Patroni Curienſium ad nos miſit, cum litteris doni teſtibus, & amoris in Societatem indicibus. Aliorum item liberalitate pretioſa donaria templo noſtro obtigerunt. Bibliothecæ oblati libri magno vſui, præſertim hebraicæ linguæ ſtudioſis futuri. Alia item donata nobis, quæ 600. florenis æſtimantur. Nuncius Apoſtolicus in nos peculiariter ſe beneuolum præſtitit, in ſacello noſtro ipſo die Circumcisionis ſacris operatus, plurimos epulo cæleſti pauit. Eius rogatu Pontifex Max. dedit ad Canonicos & ciuitatis Protectorem litteras ſuper negotio Collegij in hac vrbe excitandi. Epiſcopus pridie quàm conſecraretur, more ſuo ſacellum noſtrum adiit, animumque confeſſione expiauit, comitante & domum reducente plurimorum nobilium turba. Initiatus etiamnum noſtris conſcientiam credit, noſtramq; ſibi operam in enodandis Canonum controuerſiis, ac diœceſi luſtranda depoſcit. Principes viri plures liberrimum nobis aperuerunt acceſſum ad excolendos ſubditos ipſorum, conſuetis Societatis exercitationibus. Monachus ſenex & ægrotus cœnobij ſui Prior, cùm noſtrum Patrem concionaturum intellexiſſet, templum acceſſit, tantumque ex ea concione gaudium percepit, vt affirmarit, ſe nunc æquo animo è vita diſceſſurum, poſtquam

Deus vel semel accedendi nostri copiam sibi fecisset. Collegij & scholarum ædificatio in votis est maximè: creberrimi de ea sermones desideriis pleni, & spondent suam operam plurimi. In summo templo non minori fructu, quàm annis superioribus, maiore etiam concursu conciones habitæ. Adeò autem excursum est ad concionandum foris, vt vel vnus id se hoc anno centies & tredecies fecisse meminerit. Hebræus baptismo perfusus est, suscipiente Illustrissimo Episcopo. Minister quidam Zvvinglianus cum Ecclesia reconciliatus est. Hæresin nouemdecim abiecerunt. Libri hæretici aliquot traditi, complures promissi: superstitiosi partim ablati, partim emendati. Vitæ maculas absterserunt 12880. omnes totius vitæ sordes vna confessione 120 Ægris die noctuque affuimus. Nostrorum consilio instituta quadraginta horarum comprecatio, tributa in quatuor Dominicas Quadragesimę. Inuenti sunt, qui cùm manè cœpissent orare, obliti corporis reficiendi, vsque ad vesperam perdurarent. Die Parasceues habita supplicatio ad Christi cenotaphia. Induerunt se domi nostræ saccis vigintiocto, omnes penè primarij, de Ecclesiasticis, Senatoribus, patriciis, & flagellis armati sub noctem ad diuersa templa processerunt, in quibus singulis exceptis musica, tribus vicibus se diuerberarũt. Varij erant animorum motus. Quidam ad rem nouam & inusitatam stupere: alij tanquam ad piam rem suspirare, multi lacrymari, plerique orare, omnes silere altissimè. Itum in opida tredecim, in pagos vigintiquatuor, in monasteria viginti & vnũ, in arces octo, ad priuatas familias plurimas. In his confessionibus audiendis, concionibus habendis & exhortationibus non malè opera posita. Mosse purgi noster sexdecim hebdomadibus Parochi

munere

munere functus est. quo in loco Natalibus Domini mille centum sacro epulo refecti. Cantiones sacræ ita ibidẽ iam vsitatæ, vt profanis omissis, eas in vinetis cantillent aliisque laboribus rusticis. Quidam post dies aliquot peccata sua expiare statuerat. sed vbi è cathedra audiit dicentem de timore Dei, quo meritò debeat peccator corripi; vix horam expectare potuit, statimque vt noster è suggestu descendit, vt sibi confessuro aures daret, petiuit. Quod alius quoque multis cum lacrymis fecit. Mynsterlingæ sacratæ virgines vtiliter instructæ sunt ferè quothebdomadis semel, partim de rebellibus animi corporisque motibus coërcendis, partim de orationis qua mente, quà voce exercitiis. Augiæ die S. Marci, quem solennissimum agit, hoc anno ad septem millia conuenerunt. Habita ibi à nostro Patre concio: quam placuisse respondit omnium attentio, multorum etiam lacrymæ.

Sedes Oetingensis.

CONFESSIONES peccatorum longè plures numerauimus quàm anno superiore, nimirum plures 9417. de omni vita recensitas 520. Hæresum nodis euoluti triginta, aliis prauis opinionibus & superstitiosis non pauci. Fide nutantes stabiliti complures: infando tori commercio quatuor expeditæ. Libri pij dono perquam multi passim & cum fructu collocati. Sollenne iam est & scriptum sæpiùs, annorum quinquaginta pauciorum pluriúmve exomologeses à plurimis, itinere nonnumquam milliarium triginta demenso redintegrati. Curiales nostri circiter 1200. natalitio Christi epulo accepti ad aram, quod numquam antehac, per dies aliquot ferè continenter. At cum

peregrinis & exteris præcipuè constitit operæ sementis & seges. Paupercula ex morbo dimidium annum impos loquendi, vbi votum ad B. Virginem hic, quatuor ceræ pondo, linteique pro ara concepit; rediit vox, adeò vt iam diserte loquatur, emendicata postmodum voti explendi stipe. Similis gratia precibus eiusdem Virginis alteri cuidam facta, quæ triennium muta, sed peregrinatione huc instituta, muta esse desiit. Fuit qui peracta ritè confessione, serenatus animum fidenter exclamaret: O felicem hanc diem, qua feliciorem equidem non sum expertus, dum viuo, neq; tantis vnquam gaudiis completus exilij. Quidam ob grauissima scelera diuturnis vexatus intemperiis, nullam omnino quietem capere, nec somnum oculis videre cùm posset, sensit instinctum, Oetingæ se tranquillandi, Patrum Societatis interuentu; certusque illi designatus: qui aduentum hominis prior occupans casu, nempe aliud acturus eo loco, statim fuit agnitus ab illo. isque sociis palàm enunciauit, vt antea generoso cuidam domino visum secretò, eum ipsum esse, quo vti secundùm Deum liberatore deberet. Huic ergo se intimè aperuit, & pacato deinceps animo fuit. Mulier quædam copiosa prole cincta, iuxtà verò graui rerum inopia pressa, quò se vertetet, nesciebat. creditores nomina contracta exigebant, filij panem, auxilium maritus ægrotus: supellectilem vendiderat omnem dimidio minoris, vt pecuniolam corraderet ad soluendum æs alienum, & emendum panem. Sed neutra parte satisfactum: pueri fame stimulati importunè flagitant panem. His calamitatibus acta miserrima concipit facinus animo, conscribit schedam, deuouet se dæmoni, ad omnia flagitiorum genera paratula, modò adsit ille, pecuniamque suppediter. Chirographum

graphum reponit in lancem, hinc in culinam, vaditque cubitum mœsta: nam sic faciendum aliquoties didicerat ab anu. Exacta catechismi hora, sacerdos è nostris mulierem salutat; eccur tantam præ se ferat tristitiam scitatus, verbis consolatur: Ecquando confiteberis? inquit. (consueuerat enim antea sæpiùs) hoc quasi telo icta vim lacrymarum profundit tandem expiata sceleribus, adiuta fuit externo subsidio, & in maiorem spem vocata, edoctaque fidere Deo, & quibus hominibus suam deinceps necessitatem commendaret. Miles hac iter habēs, sed languore corporis in nosocomio retentus, & affixus lecto, cùm aduerteret imminere periculum, petit Eucharistiam sibi dari sub vtraque. Negatum est, quia contra morem & religionem loci; suasum potiùs accederet Iesuitam, à quo meliorem in mentem induceretur. Ille furibundus contrà: nihil sibi cum Iesuita, aduentantem pugnis probè salutaturum. Vocatus nihilominus Pater, illo clam, & præmonitus, hominem alloqui suauiter & prudenter adortus sese insinuare breui cœpit: assidere iussus lecto, assedit. Verbis vltro citroque factis quamuis emolliisset animum præfractum, non tamen euicit prorsus illo congressu. Perstitit enim miser in sententia, & abeunti Patri dixit, ita se moriturum in hæresi, escamq; futuram auibus. Pater nequidquam desperans, & tanquam verba Thrasonis interpretatus, monuit ptochocomij præfectū, vt se vocaret, simul vt peteretur ab ægro: eum namque certò futurum Catholicum. Nec fefellit exspectatio; quippe obtrusa illi sermone religio, non permisit esse quieto, solitoque frui sopore. Itaque hora noctis vndecima, precibus ad Deum fusis, certoque fidei lumine contentiùs efflagitato; visa pedibus eius astare mulier albata, & orantem his

verbis

verbis affari: Tu, inquit, cincinnate, (cirros nempe capilli militares aluerat, qui pone aures deperdebant) resipisce, & Catholicus efficere Christianus, maioremque credentium partem sequere (dixerat enim illi Pater de amplissima Ecclesia, longè lateque per orbem terrarũ diffusa) propediem sum reditura, tu verò comitaberis. His dictis per ianuam digreditur. ille consequi festinans, affligitur lithostroto, & brachium fermè luxatum et casu. Idem postmodum accito sacerdote nostro, magis instructus & confirmatus, coramque senatoribus duobus contestatis illis actis, ceterisque confectis, quæ ad hoc institutum necessaria sunt; in album Catholicorum relatus est, pœnitens vitæ sectæq; prioris, execrabatur his verbis se tamdiu scilicet Lutheranum canem extiisse. Non ita multò pòst omnino persanatus Hungariam repetiit. A diectum hoc anno Christi sepulti monumento collegium angelicum, adeò mouit audientes, vt lacrymas elicuerit Nec minus dirutum de Dominici præsepis effigie, quod antro desuper adumbrato concinnauimus, pro aræ summæ dextera, donatis eo beneficio matronæ Landishutanæ sculptilibus omnium personarum, quas historia moraque Bethlemitica nati cælitus infantis complectitur, & habuit præsentes. Res in specie humilis quidem, sed hoc ipso magis ad veram gesti olim euentus accommodata. Hæc intra ædes Oetinganos; extra verò excursum quoque. Multi nobiles aditi, eorumque de peccatis confessiones exceptæ. Burghusij sacerdos noster integro propè anno diebus Dominicis & festis populum instituit catechesi: missa schola plerumque præbuit aures suas noxas reuelantibus. Labor in vtroque genere gratus fuit ciuibus, iuuentuti etiam vtilis. Eadem occasione morbidi homines & affecti

affecti sermone de rebus piis erigebãtur in spem melioris vitæ, si æquo animo dolores & ærumnas ferrent, pectoraque fœdata piaculis diligenter expurgarent: quod multi fecerunt perlibenter. Mulier vna diebus aliquot sollicitè Patris aduentum opperiebatur, inclamãdo sæpiùs, Mi Pater quando venies, vt ritè confitear, tibique committam quæ nemini mortalium alteri? Die solenni Pater venit in opidum, cõfestim euocatur ad ægrotam: accedit luto etiamnum conspersus & madore; confitentem audit, curat muniri ceteris Ecclesiæ Sacramentis, integra mente ac sensibus; postridie moribunda suauiter obdormit in Domino. Puerorum ætas eiusmodi cepit vtilitatem ex doctrina Catholica, vt eam non solùm perfectè comprehenderit, verùm & alia multa piis ex libellis memoriæ tradita promptè recitaret, doceretque vulgus circumfusum, quod mirabatur in pusillis corpusculis tam magnam inesse rerum ad salutem spectantium peritiam. Extrema hebdomade, quæ Christi nascentis commemorationem præcurrit, & diebus consequentibus fuit alius sacerdos cum Coadiutore Brunouij. Conciones habuit intra duodecim dies, nouem maximo concursu. Obiere sacrum mysterium 250. cùm antehac vix septem id temporis fuissent. Reditum paranti obtulerunt liberale viaticum, sed omnia recusata. Ibidem fuit cum altero sacerdote quadraginta diebus verni ieiùnij totis, & hebdomade prima Christi reuersi ab inferis. Vterque suum strenuè fecit officium, & communiter & sigillatim: alter enim de rebus diuinis ad populum dixit ordinariè confertum semper & constipatum in capacissimo templo, idque vicies & quinquies: alter excoluit pueritiam Christianæ vitæ præceptionibus trigesies, Dominicis & festis diebus omni-

omnibus, ac per hebdomadam quotferiis secunda, quarta & sexta ludimagistris opidi paratissimis & sedulis admodum ad suos discipulos eò comitandos & deducendos. Adierũt nostri ægrotos ferè quotidie, quamuis non vocati & ignoti, quoscumque, eosdemque consolationis ope leuarunt, rectè confitendi tutiusque moriendi præsidiis instruxerunt, lectione pia recrearunt, & libellis donarunt. Xenotrophium & leprodochium non raro sunt ingressi, miseros ad tolerantiam firmitatemque animando, sacris institutionibus erudiendo. Pacem inter dissidentes & litigiosos composuerunt. Cùm aliquãdo fecisset Pater concionem de ebrietate vitanda, multi seriò proposuerunt ab improba se ingurgitandi cõsuetudine abstinere. Conscientię maculas absterserunt apud nostros vniuersim 900. plus minúsve: nec absque summo compunctionis affectu & lacrymis aliqui confessi. In catechismi scholis & exercitationibus pueri sæpè varias quæstiunculas de Pœnitentiæ Sacramento pronuntiarunt, necessarias imprimis & fructuosas auditoribus. Mira alacritate studioque prouolarunt vltro, seque ingesserunt, certatim auentes quod retinuissent ex auditis recitare. Prodeuntes in medium pusilli cubitales tam promptè sua balbutiebant, vt stupore defigerent grandiores. Apud ægros plerosque cùm taceret vlus piacularis vndæ, persuasum vt emerent peritranteria, & ad ianuas suspenderent. Eius vires & effecta pro catechesi diligenter explicata, monitique omnes vt recentem quot Dominicis è templo domum asportarent, religiosè vterentur & assiduè. Perinde negligebatur olei sacri delibatio, nec cuiquam obtingebat nisi petita. Peraestimirum superstitione vulgò erant imbuti, si acciperent id Sacramentum, eò citiùs moriendum

sibi. Consilium datum vt animæ salutē non negligerent, ob periculum mortis imminentis. nec incassum: æduus affirmauit, quamdiu nos isthic fuimus, adeò frequentatum eiusmodi mysterium, vt cùm antea maximè & longinquè non meminerit. Maleficæ artes & carmina nimium quantum inualuerant apud morbosos passim. illorum vanitas & piaculum ipsis priuatim & sanis publicè demonstrata, probatumque remediis in hunc vsum ab Ecclesia consecratis vtendū esse; id quod recepere facturos. Æger vnus cùm ab aliis nulla ratione posset induci, à nostro seriò monitus assensit, integrè se ipsum manifestare sua sponte accersito iudici, quem habet loco Christi, & quem ptius noluerat vel in conspectum admittere, pane insuper cælesti munitus; vt alij pariter omnes ægroti egerunt, quo tempore alioquin ex Ecclesiæ præscripto astringebantur. In gratiam operarum & negotiosorum hominum, alter sacerdos noster prima luce Sacrum faciebat, idque facturum publicè ante promulgarat, & vix vnquam pauciores habuit quinquaginta. Ciuis cuiusdam ita rogantis bibliotheca discussa, reiecti spurij qui occurrebant libri. Alius quidam egregius sacerdoti nostro casu obuiam factus in plateis percontatus est, ecqua ratione posset tandem iurandi leuitatem & temeritatem quam assiduitate obfirmasset, aliquando deponere. Ad summam hisce studiis, laboribus, humanitate simul & charitate totam ciuitatem ita sibi nostri Societatique deuinxerūt, vt Senatores aliquot orarent illos, diutiùs adeoque semper manere secum; libenter alteram propterea Quadragesimam acturos sese. Alij certum reditum annuum stipendiumque decretūros suo ære pollicebantur Ecclesiastæ nostro, & ab onere alio prorsus habituros immunem. Alij alios sum-

ptus

ptus deferebāt in victum commoraturis ibidem. Alij præ lætitia gestiebant palàm, gratias agentes discessuris pro fideli paternaque cura, informatione, doctrina. Denique voluntatem suam declararunt aliquoties donando vino, piscibus & aliis prolixè satis & liberaliter. Adhæc senatus Brunouiensis dedit ornatum sacrificalem ex veste alba damascena, aurea cruce lata distinctum. Alterum sacerdotis amictum contulit eiusdem opidi grammateus argenteum, simili vtrimq; cruce, segmentis aureis & argenteis illustrem. Tertium obtulit virgo quædam nobilis ex serico aurei coloris, argenteis fimbriis vndique septum. Serenissima Græcensis Archiducissa coniunx Maria Anna misit aræ sacrificique vestitum argento solido & denso ponderosum, opere phrygio, rosis aureis & liliis diuersi coloris intertextis. Pallia, quibus altare prætexitur, accepimus, vnum quidem Salisburgo viride, laneum heteromallum; alterum holosericum, rubeum ab Archiepiscopi Salisburgensis fratria, vtrumq; media cruce alba nigraq; diuisum. Sacra lintea & varia alia ad sacrum ornatum pertinētia aliunde. Beauit nos Serenissimus Princeps Albertus gemino cranio de Sodalitate B. Vrsulæ: ita virgo nobilis quædam, eademque Monacensis altero pari craniorum, ossiumque de legione Thebæorum Martyrum: addidit & crucem auream, quæ continet particulam de vera cruce Domini. Serenissimus Dux Maximilianus dari nobis iussit ceruum, quē suæ manus iaculo straruisse currentem dicebatur, dum hic per otium intenderet venationi. Ad monasterium vnus è nostris euocatus quindecim eius Religiosæ familiæ exercitiis B.P. Nostri Ignatij excoluit. Hisce operam dedit toto ferè mense, edocuit finem instituti sui, & religiosi status rationem, ad

amorem

amorem & constantiam eiusdem animauit; ad feruorem & studium perfectionis excitare conatus ceteros omnes exhortationibus ad totum Monachorum conuentum habitis, præsente semper R. D. Abbate: qui primæ de spiritualibus exercitationibus factæ, suis verbis quasi hoc epiphonema subiunxit: eiusmodi meditationes vltimum esse remedium & efficacissimum ad correctionem vitæ, sanioremque frugem. Nec profanam cœnobij turbam neglexit noster; quin & vniuersam hanc & exteros alios plures centum diuinis mysteriis lustrauit. Inter hos quadragintaocto confessionem à primis annis, quibus peccasse meminerant, recoluerunt; alij à multis antecedentibus: vnus vindicatus ab erroribus fidei. Vt seru omnes monasterij quotidiano sacrificio interessent ante laborem diurnum, & sæpius in anno confiterentur obtinuit, decreto Præsulis facto.

PROVINCIA RHENANA.

DISTRIBVTI per domicilia septemdecim, Socij vnus supra trecentos octoginta; quorum sunt centum septuagintaquatuor sacris Ordinibus initiati, non initiati litteraturæ politioris doctores quadraginta duo, studiosi sexagintatres, Coadiutores duo supra centum. Coloniæ degunt trigintaseptem, sacerdotes vigintitres, magistri terni, rei domesticæ administri vndecim. Treuiris vigintiseptem, sacerdotes octodecim, scholæ magistri bini, Adiutores septeni: in Domo Probationis habitarunt quinquageni seni, sacerdotes qua-

terni, ſcholaſticis annumerandi trigintaſex, re domeſtica occupandi ſexdecim. Moguntia complexa eſt Socios quinquagintatres, initiatos vicenos binos, humaniorum litterarum doctores quaternos, Theologiæ auditores quaternos denos, binos Philoſophiæ, in re familiari miniſtros vndecim. Herbipolis quadragenos, ſacerdotes decem & ſeptem, magiſtros quinos, Philoſophiæ ſtudioſos nouem, totidem Coadiutores. Spira vicenos; pars media ſunt ſacerdotes; magiſtri quarta altera, & altera Coadiutores. Fuldam habuerunt quinque & viginti, ſacerdotes tredecim, iuuentutem inſtituunt quatuor, duo ſtudia repetunt, rem domeſticam procurant ſeni. Heiligenſtadij fuerunt deniterni, ſacerdotes octo, vnus rei litterariæ doctor, Adiutores quatuor. Molſhemij vigintiduo, ſacerdotes decem, dimidio pauciores magiſtri, miniſterio domus quotidiano diſtenti ſeptem. Confluentiæ octonideni, quorum octo ſacerdotes, magiſtri quatuor, ſex Coadiutores. Paderbornæ ſeptem ſupra decẽ, ſacerdotes deni, magiſtri bini, reliqui miniſtrarunt rem familiarem. Monaſterij octodecim, ſacerdotes vndecim, vnus magiſter, Coadiutores ſex. Recenſuit Hildeſium Socios vndecim, ſacerdotes quinos, binos magiſtros, quatuor Adiutores. Totidem numerauit Embrica, ſacerdotes ſeptem, tum rei ſcholaſticæ magiſtros, quam domeſticæ miniſtros binos. Aquiſgranum effloreſcit Socius octo, magiſtri duo, totidemque Coadiutores æquant numerum ſacerdotum. Reſtant Miſſiones duæ: altera Erfurti, binos ſacerdotes; altera Altenæ Coadiutorem ampliùs complectitur, emigrarunt octo, immigrarunt viginti octo.

Colle-

Collegium Coloniense.

IN Societatem nostram adscripti septem: beneuolentiam experti sumus singularem, tum Reuerendissimi atque Illustrissimi Nuntij Apostolici, tum Serenissimi Coadiutoris, sed & Senatus & populi Coloniensis. Angustiæ rei familiaris subleuatæ sunt ex ipsa Dania eleëmosyna centum dalerorum Imperialium. transmissa & munera haud exigua: ad magnificentiam cultus diuini collata in templum, casula trecentorum dalerorum Imperialium a Serenissimo Coadiutore: duo Angeli argentei egregio artificio elaborati, sacras reliquias crystallo inclusas tenentes (quilibet septem libras cum semisse pensat) alter nobilis cuiusdam, alter senatoris est munus. Conflantur & aliæ duæ statuæ in similem vsum ex argento, quarum pretium erit quadringẽtorum Imperialium. Omitto plura bene merendi certamina. Conciones Dominicis festisque diebus habitæ quatuor. vna latina in aula scholarum, quam Reuerendissimus & Illustrissimus Nuncius Apostolicus, & multi viri honorati frequentant, reliquæ tres idiomate vernaculo. omnibus nec frequentes auditores, nec operæ pretium defuit. Catecheses totidem institutæ aut continuatæ in celebribus locis. Qui scholas nostras frequentant, absfuerunt non ita multum à nongentis. duo in illis illustres Cõmites, & nobilium adolescentum bonus numerus. A studio litteratum pietatisque, & in suos præceptores obseruatione nihil remissum. Variis Religiosorum virorum familiis adiunxerunt sese circiter sedecim, præter quatuor, qui se nobis addixerũt. Quidam in ordinem sacerdotum cooptatus & adhibitus in subsidium ab opidi cuiusdã Pastore, præ-

ter reliquam operam, quam nauat vtiliter admodum, multos etiam ipsius Parochi alienos & hæreticos ritus circa diuinorum mysteriorum aliarumque rerum sacrarum administrationem correxit. Claruit virtus quorundam contra parentes non Catholicos, quorum minis verberibusque, vt contra Ecclesiæ ritum carnibus vescerentur, minimè sunt inducti. Qui flagellis, ciliciis atque aliis id genus pœnis secum ipsi pugnarent, præcipui fuerunt, qui nomina dederũt Sodalitio B. Virginis: à quibus postridie Dominicæ Quinquagesimæ supplicandi caussa præcipuæ sunt obitæ huius vrbis ecclesiæ, atque in vna Sacrum decantatum. Præter studiosos nostros, qui templum nostrum adire consueuerũt, sunt Parochi, Canonici, Vicarij cõplures & honorati ciues, atque aliorum etiã gymnasiorũ professores. Nobilis Canonicus ex partibus Saxoniæ apud nos excultus exercitiis spiritualibus, tantũ fructũ percepisse sibi visus est, vt dicere solitum acceperimus, Venite, & narrabo vobis, quanta Dominus Coloniæ fecerit animæ meæ. In egenos & ægros liberalitas piarum feminarũ, quæ templũ nostrũ frequentant, insignis extitit. Animabus curandis etiam ab iis data opera, tum rudiũ instructione & perductione ad sacram confessionẽ, tum etiam abducendis quibusdã ab hæresi aut vita impudica. Huc se cõtulerat femina profligatæ vitę, nõ ignobili ciuitate Germaniæ, ex iis quæ Lutheranam sequuntur hæresim, honesto loco nata: quam insidias struentem aliis cùm animaduertissent, non antè destitum, quã ad sacrã cõfessionẽ, & honestioris vitæ cõsilia perduxisset. Puella graues admodum oppugnationes integro anno sustinere coacta est à cacodæmone; nec modò aliàs humano habitu, aliàs admodũ monstroso & terribili cõspicere, sed etiã illatis verberibus atq;

iuoribus, & sollicitatione ad flagitia improbũ atq; iniuriosũ experiri: tãdẽ acceptis litteris à suo confessario quas B. P. N. Ignatius manu sua subscripserat, aliquẽ huius molestiæ finẽ inuenit. Nã cùm summo manè illius diei, qui D. Dionysio Areopagitæ sacer est, flãmis cinctus, magno eiulatu ante lectũ eius se stitisset; illa litteras manu tenẽs, quarũ præsentẽ vim aliquoties erat experta, eas inuocato B. P. Ignatio, in ipsam flammã coniecit. mirum dictu, hostis tanquã fatali percussus telo, effringẽs fenestrã inde proripit sese, litteris nulla cõbustione læsis: nec amplius in conspectũ dat se inimicus; sed quod antea minatus erat, interno bello vehemẽter illã affligit, cui hactenus piis exercitationibus insistẽs, implorata diuina ope, & B. P. N. intercessione, fortiter se opponit, felicemq; sperat æquè ac prioris pugnæ victoriam. Cubiculum spectris & nocturnis infestum tumultibus, affixa imagine, quam subscriptio B. P. N. Ignatij contigerat, tranquillitati redditum est. Adhæc sacram agni cerei effigiem, non solùm parturientes salutarem expertæ sunt, sed alij etiam sibiipsis propter angores animi spontaneam necem meditantes. Data fuit opera, vt pecuniæ vsuris extortæ vel redirent ad suos dominos, vel cõdonarentur precibus eorũ, qui soluẽdo non erãt. Mater recõciliata filio filiæque, quos ædibus excluserat: & cõiunx marito, à quo discessionẽ meditabatur. Idem præstitũ duabus sororibus, quæ vt animis habitationeque essent cõiunctæ non parũ habebat ad earũ existimationẽ studiũq; pietatis, in quod consenserãt. Ex hæresi emerserunt circiter 18. Horum de numero fuit iuuenis, viri nobilis & copiosi filius, qui Lugduni apud Batauos incubuerat in studium humaniorum litterarum atque Iuris ciuilis. E Caluini Theologia inciderat in graues admodum & blasphemos

ſphemos errores, Dei prouidentia res humanas gubernari, vix vt crederet: de Chriſto Domino, verúſne mundi Saluator exſtitiſſet, impiè dubitabat. tandem naualem Belgarum hæreticorum expeditionē in Flandros anno ſuperiore ſecutus, magnum vitæ diſcrimen adiit: periculum pereunti ac penè deſperato ſaluti fuit, vota Deo nuncupat, hęreſi atque impietati nuncium ſe miſſurum, ſi mortem euaderet. euaſit, Coloniam aduolat, poſita hæreſi, parentum iram minaſque nihil veritus, publicè Catholicum profitetur. Sacerdos è noſtris Noueſium miſſus. concionibus & catechiſmis per Quadrageſimam ſuus conſtitit fructus. cōfeſſiones auditæ, non tantùm incolarum, ſed etiam Parochorū, qui locis è vicinis adibant. Ipſo Dominicæ Reſurrectionis die totus Senatus vnà cum ducentis aliis honoratioribus, noſtro ſacerdote rem diuinam peragente, incruentam victimam Paſchalem è manibus ipſius piè ſuſceperunt. Ab eodem eſt Pœnitentiæ Sacramento expiata, ſuoque loco & Ordini reſtituta quæ bello Noueſiano è monaſtica vita in flagitioſam delapſa, turpiter aliquot annos vixerat: eadem ſentina liberauit aliam non religioſam. Morbo laborantes & allocutione & eleëmoſyna ſubleuati. Demum in iuuentute rebus fidei imbuenda, eſt minimè incaſſum opera fuerit collocata, maior tamen fructus exſtitit in adultioribus, præſertim nobilibus feminis, quibus ignorantia ambiguitaſque de rebus ad religionem ſpectantibus erepta eſt. A Sereniſſimo Coadiutore extremæ Quadrageſimæ petitus eſt ſacerdos, quem in oppidum ad ripam Rheni, Obervvintern ablegaret. itum ab illo priùs eſt ad virgines non procul Bonna. Moniales accepta ab ipſo ſacra Euchariſtia, Abbatiſſa ceteræque viginti duæ, vel omnem vitam

vitam suam illi aperuerunt, vel salubria cum illo tractarunt cōsilia: itaque pullulantia diffidiorum semina exstirparunt, & quod antea recusauerant pertinaciter, facilè se passuras ostenderunt, vt ab iis, ad quorum munus hoc spectat, in vitam rerumque administrationem inquireretur. Hinc ventum in Obervvintern opidum trigintatres annos & eo amplius omnibus sacris destitutum: qua re multum hauserant ciues insolentiæ in Catholicos. Noster ingressus templum quoddam iuris adhuc Catholici, dato æris campani signo, cereum Paschalem & sacrum fontem consecrat pænè solus: vesperi paucis, qui restabant, Catholicis facta est confitendi copia, quibuscum de nocte sacræ gratulationes cantatæ sunt Christo resurgenti. Concionem ipso Paschate & die sequēti habitam extra templum auscultarunt non inuitis animis quidam hæretici, neglecto suo Parocho, qui eadem hora in æde præcipua extra opidum verba faciebat ad suos, quorum animos concitabat in nostrum sacerdotem: temperatum tamen ab iniuriis. Et cùm difficile esset, quidquam sperare de salute incolarum, nisi amoto hæretico buccinatore; Serenissimus Coadiutor omnia obnixè fecit apud Illustrissimū Ducem Iuliacēsem, vt inde pelleretur quod & obtinuit: illo tamen latitante & clàm moliente insidias, noster sacerdos rursus eò missus est; qui ipso Venerabilis Sacramēti die sollemni, sacrā Eucharistiam publicè deportauit per ciuitatem ad ecclesiam parochialem priùs ritè expiatam, exportauitque in opidum, concinentibus, qui erant in comitatu Catholicis: ad quos tunc nonnullorum, qui antè latuerant, facta est accessio & quidem spes affulget, vbi de idoneo Pastore prouisum illis fuerit, numerum in dies fore auctiorem.

TVLPETI, quod huius diœcesis opidum est, è latebris extractus disseminator quidam hę reseos: disputandi certamen à sacerdote nostro oblatum planè subterfugit, nihil aliud, quo se tueretur, proferens, quàm extremum mundi diem, quis verus falsusque Dei cultus esset, patefacturum. Itaque hominem pertinaciæ condemnatum & proscriptum apparitor ciuitate eduxit expulitque. Apud quosdam incolas eiusdē pœnæ metus tantum valuit, vt ab errore resipiscerent: pertinaces exilio mulctati, quo in Catabaptistas aliis quibusdam locis animaduersum etiam est. Quatuor facinorosi, qui inter hæreticos vixerant more prorsus hæretico, edita publicè fidei Catholicæ professione, & peccatis Sacramento Pœnitentiæ intè expiatis, supplicium capitis patienter subierunt. In duobus virginum monasteriis cōfessiones auditas, habitas conciones & salubria consilia euidens omnino fructus est consecutus. In altero eorum nequam spiritus vmbras quorundam vita functorum vni de monialibus sæpiùs obiicieus, & multa persuadens specie pietatis à disciplina monastica illam retrahebat: verùm fraudibus deprehensis obuiàm itum est, & tranquillitas reddita. Ea hebdomade, quæ Christo patienti sacra est, ad sepulcrum Domini cura Serenissimi Principis Coadiutoris erectum Bonnæ egregia quorundam aulicorum eluxit pietas, acriter sese verberantium quæ res animos spectantium multum erexit & confirmauit, præsertim adhibita etiam ad populum oportuna exhortatione. Ipse Serenissimus Princeps iisdem diebus familia sua comitatus ædes sacras per ciuitatem supplicandi gratia inuisens, multùm valuit exemplo suo, vt ciuium animi commiseratione sui Seruatoris & dolore peccatorum mouerentur.

Colle-

Collegium Treuirense.

ANTONIVS Circuriensis exilium cum patria commutauit, annos natus 37. quorum 12. in Societate Deo dicauit. antequam ingrederetur, Rhetoricæ operam dabat, & nihilominus, vt inter domesticos administros censeretur impetrauit. sortē Marthæ ita impleuit, vt pietate & obedientia percarus omnibus quadriēnij phthisi ęger ipse infirmarij officium magna charitate & industria obiret: nam & pridie quàm migraret, rationem cuiusdam medicamenti conficiendi, atque in domestica pharmacopolia asseruandi docuit. in album Sodalitatis Angelorum primus olim relatus, primusque Præfectus fuit, ideoque pridie B Michaëlis ab Angelis oblatus est in conspectu Altissimi. in huius locum admissi tres. Concionum & catechisticæ lectionis tum in vrbe, tum in opidis etiam remotioribus fructus constitit. Ad fidem conuersi minimùm nouem: ex his adolescens pertinaciam zelo expiauit. nam primò primum socium adduxit, cum hoc tertium, cum tertio quartum vsque ad sextum. Virgo nobilis parentibus Catholicis orbata, à consanguineis hæresi infecta, non priùs concessa est Heroinæ cuidam petenti ad obsequia, quàm promitteret non laboraturam, vt à perfidia ad fidem reduceretur. Aliis ergo Catholico ritu sacrum Domini Corpus percipientibus, ipsa panem & vinum de execrabili Lutheri mensa sumebat. pertinaciam seductæ firmabat Satanas ludibrio, quod ipsa miraculū credebat, quo ad vtramque speciem sumendam diuinitus moueretur. nam cùm naturâ tam abstemia esset, vt guttulam vini gustare non sustineret; quando ad præclaram illam cœnam accede-

bat, profani vini haustus nihil molestiæ inferebat: nostrorum operâ trigesimo demum anno, perfidia publicè eiurata, titè communicauit. Aurifex post congressus aliquot Catholicam fidem se amplexurum ostendebat, modò nescio quid expediisset. profectus hinc in vrbe hæretica exiurgio primùm, deinde pugna, ipse priùs lethale vulnus accepit, & vulnerantem confodit: socius horrendo contubernalis exitu audito, ne differendo conuersionem similes pœnas lueret, cælestem lucem respexit perlubenter. Vulcano traditi libri hæretici, & incantationibus, veneficiis & aliis superstitionibus contaminati. A dæmone occupata superioris vitæ noxas confessa, corpore valentiore domum rediit, instructionem acceptam, ne in agone quidem, qui post menses incidit paucos, neglexit. Alia conscientiæ aculeis desperabunda & amens consolationem non admittebat. interrogata, quidnā mali discruciaret, Dicam, inquit, & statim, Ah, dicere non possum. ad cetera verbum extorqueri non potuit. multo tandem labore & patientia nostri sacerdotis, cœpit cooperante Domino, rectè loqui. Extra vrbem sacerdoti nostro nunciatur in via ex mendicorum turba quendam animā agere. accurrit, rogat num confiteri velit. confessus est articulatè, & statim obiit, qui teste vxore, annis quatuordecim fuerat mutus. A quindecim millibus passuum Treuiros commeant, hanc vnā ob rem, vt de peccatis confiteantur, quòd compererunt nostros in tranquillandis conscientiis valere: nec fefellit spes. Tam qui hinc ad ædem B. Mariæ Virginis tribus millibus passuum distantem, miraculis insignem, peregrinantur, quàm qui opificij discendi aut exercendi caussa vrbes exteras visere statuerunt, primò se Sacramentis communiunt. Quidam relicta

vxore

vxore cum pellice diu profugus vixit: quædam maritum exosa, extorris. vtriq; à magistratu immunitate impetrata, ille vxori, hæc marito sunt restituti. Coniuges nonnulli inter se dissidentes, in gratiam redierunt. A turpi quæstu reuocatæ nonnullæ: fœda consuetudo quorundam dissoluta: superstitiones sublatæ: peccatorum pericula incautis detecta: improuidis consultum bene. Huius exemplum non est vulgare. Quidam in flagitiis, igne ferroque vindicandis perdiu hæserat, nec ea suo Curioni detexerat vnquam. Conscientiæ tandem immani verbere adactus est, sibi non aliter ad vitam æternam aditum esse, nisi ex iudicis sententia per ignem. vxore igitur liberisque relictis in exilium remotissimum abire constituerat, vbi in manus incideret magistratus, cui, quæ designauerat, fateretur, vt in igne Deum propitium habere mereretur. fecisset, nisi priùs Treuiros isset, de suo proposito aliquem de nostra Societate consulturus: vbi confessus de tota vita, saniora cepit consilia, magnaque animi lætitia, pro virili satisfacturus, domum rediit. Quidam concionem in ebrietatis vitium sibi dictam arbitratus, non priùs de templo recessit, quàm generalem confessionem fecisset. Est qui ad vindicandum in potu excessum, vini vsum in annum sibi interdixerit. Miles, pro damnis quæ rusticis intulerat, de ducentis coronatis soluturum recepit annuam pensionem, donec facultas sit summam numerandi. In virginum monasteriis exhortationibus & confessionibus effectum, vt nihil aliud quàm vitam religiosam spirent. His non dissimilia in opidis, ad quæ excursum, præstita. Abbas a nostro sacerdote permotus Treuiros venit, in Collegio confessus est, & ex suis, qui spiritualibus meditationibus exercerentur, misit. hoc

pietatis

pietatis genere in Collegio adiuti viginti & vnus, inter quos Religiosi nonnulli, & Abbas alius: qui rogatus, vt cuidam exercitia permitteret, Quin & ego priùs, inquit, experiar. Huius exercitationem (quòd virorum ac mulierum aliquot monasteria commissa illi sint) multis profuturam speramus. Inter amicos non defuit, qui nostram tenuitatem miseratus, Collegio amplius trecentos florenos donauerit. Ad iuuentutem scholasticam veniamus. Eius hoc anno capita 750. censuimus. omnibus præstant vtriusque Partheniacæ Sodalitatis alumni. Ad Christi natalem vt sese præparaterat, octiduo antè, ad Sodales de humilitate nostri Saluatoris agẽs Præfectus, sacræ Theologię Doctor, corã omnibus in genua prouolutus, aliquod sibi pietatis opus iniungi, in magni Dei & humilis Saluatoris honorem petiit. Præfecti exemplum sequuntur Assistentes, qui aut sacerdotes aut magistri S. Theologiæ candidati. de ceteris æstimare sat est. Die D. Thomæ sacro Sodales ad triginta obeunt hospitalia duo: nam in vno minor de pauperе Christo merendi materies. vnus iuuentus, & tanto pleniùs recreatus est: in altero sexaginta reperti, fidei mysteria incredibili feruore edocti, albis panibus, haustu vini, & pecunia donati sunt: permulti ea re moti, nostris, qui spectaculo pio aderant, confessi sunt. Maiore feruore placuit repetere ad festiuitatẽ Dominicæ Resurrectionis. Ad relegendam Domini passionem per Quadragesimam, semel in hebdomada frequentes in oratorio conuenerunt. In cœna Domini pauperes delecti, quorũ pedes loti à Sodalium primis; iisdemque epulum datum sacra lectione conditum: denique dimissi sunt liberali eleëmosyna. Parasceuen totam meditationi passionis impenderunt: sub vesperam flagellis à seipsis pœnam exegerunt. quod

quod pridie festorum B. Virginis & aliorum celebrioribus Sodalibus solenne est, inter quos semper aliqui sacerdotes numerantur. Sodalis, qui ob eruditionem & pietatem studiosis & ciuibus in pretio erat, magna rerum inopia premebatur: decumbenti Sodales dies noctesque adsistunt. Sacerdos Sodalis de infirmitate certior factus, à viginti milliaribus pharmaca destinat: non deerat, qui proprium lectum subministraret. denique nihil intermiserunt, quod ad infirmi refectionem sanitatemque pertinere arbitrarētur. Quid commemorem, qua patientia æger circumstantes recrearit? qua cupiditate piam lectionē & animæ solatio exceperit? quibus verbis matri lacrymas absterserit? quibus votis cælitum, Virginisque patrociniū expetiuerit? Sentiens se viribus destitui, Christi effigiem exosculatus, Citò, citò, exclamat, Beatissimæ Virginis Litanias legite: ad quas ipse intermortuis vocibus, *Ora pro nobis*, cùm responderet, citiùs spiritum reddidit, quàm Sodales Litanias absoluerent. Funus ita curatum, vt primarij ciues dicerent, extremum istud caritatis munus, abunde incitare, ad nomen Sodalitati dandum.

Domus Probationis.

MORS nobis eripuit Ioannem Foss: cuius quæ fuerit pietas, patientia ac resignatio, inualescente morbo maximè enituit: vix dedisse notatus est doloris significationem, desiderij nullum indicium. hoc identidem vsurpabat, Dei voluntas ac Superiorum fiat. Demortui è collo capsa pendebat, variis Sanctorum patrociniis inscripta & votis, cum primis, vt in Societate mori liceret: exauditus est. Sacramentis ægrorum munitus, votisque

que Deo nuncupatis decessit. Ceteri quotidie vini moriuntur. tantum dixisse de consuetis tironum exercitiis, ad vitandam satietatem, abunde est. In externis istud numeretur: in puerorum grege, qui catechesi Dominicis festisque diebus imbuuntur, quà intra, quà extra vrbem, sexagenarius, & haud multò minoris ætatis femina, signum crucis tum primùm efformare ad ducentis manum puerulis planè, id est summa contentione, didicerunt. In mendicorum agmen (duûm id millium est aliquando pro foribus Carthusiæ) nouitij sese insinuant, docent Christianam catechesin, hortantur ad Confessionis & Eucharistiæ Sacramenta, & quæ locus postulat. Videas nostrorum exemplo mendicos alios aliis instare, arguere, nomina ad nostros deferre, ipsos adducere. Nonnumquam milites, & qui alij peregrè veniunt, dum illac torè iter habent, quid rerũ agatur inquirunt; & quantuis principio rideant, mox eadem exsequuntur, quæ alios præstare vident. Quæ nouitiorum industria iam pridem ita in vulgus probata abiit, vt dum per vrbem aliquando proficiscerentur, puer balbutiens, Pater, acclamarit, Pater doce me orare. In peregrinationibus obseruatum, tùm demum mendicantibus abundè esse omnia, quando corporis posthabita cura, ad animum intendebant, & diuina pro institutionum ratione procurabant, quando ipsi aliis priùs quoad potest, benignè faciebant, aut certè ab hæreticis, ad quos non rarò diuertendum, antea ludibrio habiti fuissent. Cœnobij Prior bene acceptos ab se dimittens ad circumfusos, nostrorum habitu attonitos conuersus; Ecquis, inquit collacrymans, istiusce habitu emissus ad monasterium referret pedem? Paschæ ac Pentecostes feriis duobus in locis, ad millia viginti triginta que distantibus, qui pagis vici-

vicisque censentur vndeuiginti, duorum Parochorum rogatu, quatuordecim diebus, subinde noctibus additis indefesso labore sudatum concionibus habendis, Christianæ fidei rudimentis tradendis, sacrosanctis Eucharistiæ & confessionis mysteriis administrandis: eo animarum fructu, si pœnitentium numero metiendus sit, vt vno in loco alter è nostris sacerdos confessiones amplius quingentas exceperit, plerasque à teneris vnguiculis repetitas. Virus animorum facilius euomuerunt, quòd de Patrum Societatis fide facultateque pro concione monuisset Pastor. Vniuersi ergo ad confessionis locum se effundunt, sedem obstinati occupant, nullum cibi sumendi tempus reliquum faciunt: quin domum comitantur, pro foribus excubant, per scalarum gradus in ipsum conclaue euadunt, confitentibus vt operam det, instãt. verum quòd rudes & imparati essent, nulli prius Patris ad aures adire permissum, quam à comite fuisset de confitendi communicandique ratione instructus, quo compendio sacerdos vnus pluribus impendit sese. Errores erepti. odia sopita. concubinæ legitimo matrimonio copulatæ: effectum, vt blasphemandi licentia edicto satrapæ & pœna publica coerceretur. Crebra communio inducta: quæ ita placuit, vt vulgus diceret, iam pridem cupiisse videre diem, qua liceat, quoties velis in anno communicare: hactenus qui id fecisset, continuò digito monstratum, quasi vel enormis flagitij reum, vel de magia suspectum (quòd insideat opinio, sagas diabolicæ vexationis redimendæ caussa, in templum irare, Sacramenta sumendo profanare.) Reconciliationes aliquot factæ eorum, qui animis diffidebant hostilibus, tanta pertinacia, vt dictitarent, non, si Christus de cælo interueniat, pacem constituturum.

Reue-

Reuerendissimus Dominus Suffraganeus totus noster, hoc eodem in loco Confirmationis Sacramentum administraturus, vti nostrorum opera voluit: labore perfunctus, sibi nostrisque gratulabatur, & perpetua eiusmodi optabat auxilia. Societatis commentationibus non omnes exculti qui expetebant, sed quibus per angustias domus licuit. Die S. Michaëli solemni instituta est quadraginta horarum in domestico sacello à domesticis oratio pro communibus necessitatibus Ecclesiæ, exposito ad orandum noctu diuque sacro Christi Corpore, intermicantibus (nam tenebræ erant arte inductæ) Sanctorum reliquiis, reliquoque sacelli ornatu. quæ supplicatio quantum aliis profuerit, ex eo æstimari potest, quòd nostra domus cælesti spiritu visa est renouari. Res domestica, sui similis, angusta: sacelli tamen supellex thecis reliquiarum, signis, tabulis illustrior reddita est, potissimùm hierotheca, sacro Christi Corpori exponendo, ex argento auro inducto affabrè elaborata ac pondere visenda.

Collegium Moguntinum.

HVIC vitæ post annum pænè quadragesimum in Societate actum exemptus R. P. Iacobus Ernfelderus, primus olim Societatis in vrbe Moguntina, post R. P. Petrum Canisium nouimus, duorum Collegiorum rectoratu, ac vniuersæ prouinciæ Rhenanæ gubernatione, eximia cum prudentiæ indefessique studij & amoris laude perfunctus. hoc anno sexagenarius, ab omni functione remotus, quòd morbo ita confectus esset, vt pristinis laboribus par futurus non videretur: animam Deo post diutinum agonem, omnibus Sacramentis communitus reddidit, relicto præclaro

claro patientiæ, humilitatis & lætitiæ ſpiritalis in cruciatibus morborum tolerandis exemplo. Eius deceſſum ſex nouorum tironum compenſauit prouentus. Eorum, qui ad Catholicæ Eccleſiæ gremium noſtrorum induſtria commigrarunt, numerus fuit capitum tredecim ſupra centum. Sacerdos apoſtata, qui vigintiocto annos vxore per ſacrilegium ducta Miniſtrum verbi egit, cùm religionem Lutheranam cum Caluiniana (quod crebrò fit in noſtra vicinia) commutare cogeretur, ne alteram perfidiæ & inconſtantiæ notam apud Deum & homines ſibi inureret, maluit in rectam viam redire; curſum flectit ad nos; miſerè ſuperioris vitæ ſtatum deplorantē benignè ſuſcipimus, exercitiis ſpiritualibus excolimus, ſolutum ſuperioris vitæ noxis & cenſuris, non dubitamus tot annorum iacturam compenſaturum. Prutenus in ſectariorum Academiis Lutherana Theologia egregiè imbutus, cùm iam libellos duos typis procudendos in Ieſuitarum dogmata pænè paraſſet, eaque de cauſſa P. Gregorij de Valentia, veterumque Patrum commentarios ſedulò peruolueret, quò fortiùs premeret hoſtem; nutu diuino, quo longiùs legendo prouehitur, hoc liquidiùs haud alienum, ſed ſuum errorem cernit: itaque deſperata victoria, deſertis Theologiæ caſtris, ad medicinæ ſtudium ſe applicuit, in quo & doctoratus gradum eſt conſecutus. ſed quoniam veteres de fide controuerſiæ nullam menti quietem indulgebant, Saxonia relicta huc peruenit, & poſt aliquot familiaria de fide cum noſtris Doctoribus certamina, manus victrici omnium monſtrorum veritati dedit, excuſſaque intra domeſticos Collegij parietes ad aliquot dies cōſcientia, profeſsione fidei & exomologeſi peccatorum facta, omnium errorum & erratorum

virus eiecit, & coniugio cum Catholica coniuge in hac vrbe inito, quasi pessulum, ne fluctuationi animi ampliùs locum daret, obiecit. De Heidelbergensi Professore, cuius conuersionem pleniùs describent Spirenses, id tantùm habeo, nos postquam Moguntiam transfugit, omnem lapidem mouisse, vt stabilem sedem hic securus figeret: effecimusque bonorum virorum ope, primùm, vt vxorem cum liberis, quæ iniquè à Caluinistis detinebatur, reciperet, deinde, vt in Academię album referretur, ac postremò, vt domicilium ad habitandum, vectigalq; annuum ad familiam sustentandam liberalitate Illustrissimi Principis nostri attribueretur, quò cõmodiùs ac validiùs pestilentem hæresim, quam cum materno lacte, à parte verbi buccinatore imbiberat, quod facere cœpit, conficere pergat: cuius viri idcirco mentionem faciendam putaui, quòd non dubiis sermonibus, ac re ipsa cognouerimus, vniuersam illam Academiam hoc exemplo vehementer commotã. Vnus certè Theologiæ eorum auditor, qui iam bis in Prædicantium consistorio, eloquentiæ non vulgaris specimen ediderat, & breui publico verbi ministerio cohonestandus erat, clanculum huc transfugit: quem & aliud quiddam permouerat. Delata ei fuerat prouincia theses Theologicas oppugnandi in scholis. De argumento sollicito obtruditur P. Costeri de controuersiis Enchiridion; ex eo optima quæque argumenta iaculatur in Præsidem: cui vt vidit in dissoluendo scrupo hærere aquam, totum Enchiridion studiosè peruolutare, ac de toto Caluinismo dubitare cœpit, nec quiescere priùs, quàm crebris congressibus Theologi vnius adductus est, vt cum magno gaudio erroribus pristinis, professione fidei, & confessione peracta palàm renunciãrit

rit, ac partim testificandæ, partim confirmandæ fidei caussa, ad omnium Ecclesiarum matrem Romam sese contulerit. Huic nuper ex eadem Heidelberga successit vir grandæuus, ab annis viginti Prædicantis munere in aulis hæreticorum Principum functus: qui lectione Cardinalis Bellarmini, exemploque Professoris Heidelbergensis vicini sui commotus, non dubitauit prætextu vini quo abundabat, distrahendi, huc venire, & cum Professore quodam de nostris ad Collegium se conferre, vt mores vitamque nostram nunquam antè exploratam cognosceret: quam vt paucarum horarum interuallo cognouit, omnes animi sinus candidè patefacere, & affirmare se prorsus cogitare de deserenda Caluini synagoga, detestari ex animo suorum doctrinam, vitam & mores. Iam totus in eam curam incumbit, quemadmodum distractis vineis & agris, quos in solo hæretico habet, ad nos, vbi ædes ad habitationem iam ei assignatæ sunt, cum familia tota commigrare tutò possit. Adiungam de Marspurgensis Academiæ Doctore celebri, qui cuidã huius Collegij Theologo post perlectam Apologiam, in qua prædictus Professor Heidelbergensis suæ conuersionis caussas pertexuerat, & theses de fide hinc ei missas, respondit in hæc verba, Ex disputatione de fide ad me transmissa, sicut etiam ex Apologia Iusti Caluini, dedecora nostra agnosco, ita distrahimur dissidiis, tantaque grassatur inter nos impietas, vt mirum non sit subinde aliquos à nobis ad vos transire, Deus misereatur, psalm. 67. Thesium lectio mihi gratissima fuit. Exercitia vestra scholastica ob summam fidem & diligentiam, summam etiam apud hostes merentur laudem: & si per sumptus saluaq; existimatione mea liceret, nullibi, quàm apud vos filios meos liberalibus

ſtudiis operam nauare vellem: ſed iſto beneficio mihi frui non licet, qui vix etiam abſque calumniis cum viris doctis per litteras colloqui poſſum. Hucuſque ille: ex quibus verbis apparet, quàm parum abfuturus ille eſſet à regno Dei, ſi exemplo Iuſti veritatem & gloriam Dei magis diligeret, quàm hominum. In monaſterio quedam ſuburbano non leuis perturbatio inter ſanctimoniales oborta erat ob electionē Abbatiſſæ: Reuerendiſſimus Archiepiſcopus vt curā adhiberet, nulli ad cœnobium aditum patere voluit, præterquam noſtris. Hi auctores illis fuere, vt Deo per confeſſionem conciliarentur: ſic omnes virgines ad purioris vitæ normam traductæ ſunt: in eamque rem, cùm antè bina tantùm in monaſterio extarent, publicè proponi Abbatiſſa curauit plura regularum exempla, earumque intelligentiam & praxim aliquam tradi, vt conſtaret quid cuique ad perfectionē vitæ religioſæ conſequendam faciendum incumberet. iamque calentibus animis eò progreſſæ ſunt, vt non ſatis eis ſit, omnem proprietatem abdicare, & pretioſa quæque vel ad aram in templo offerre, vel in manus Antiſtitæ tradere; ſed etiam his maximè contraria cogitare, vt cilicia aliaque pœnitentiæ religioſæ inſtrumenta, quæ & Abbatiſſa, licet antè minus vſitata, coëmi iuſſit. Confeſsiones quàm plurimorum de toto vitæ curſu inauditæ. Earundem beneficio haud parui ponderis æs alienum legitimis dominis reſtitutum: capitales inimicitiæ, & quædam inter coniuges, in annum vſque trigeſimum altæ & nutritæ, funditus reſciſſæ. Adoleſcentes à præſenti naufragio caſtitatis, in quod impellebantur, abſtracti. Curatum, vt vagorum hominum connubia ſanctè inirentur. Animati opifices, ſi quando hæreticos nacti eſſent magiſtros, vt

nullis

nullis verberibus se abduci à ciborum delectu paterentur. Libri, vel hæreticorum peste, vel sordidiore sermone respersi, magno numero ad nos delati, vel flammis absumpti. Excursum crebriùs est in pagos opidaque vicina & multis millibus disiuncta. Ex concionibus, confessionibus, doctrinæ Christianæ explicatione fructus constitit eò vberior, quò paupertatis & patientiæ exercendæ materia se obtulit maior, dum inter magnos scilicet sudores atro tamen pane, & malè condítis oleribus vita toleratur: dum in intempestā vsque noctem, ob multitudinem pœnitentium exomologeses extrahuntur: dum inueterata ab hominum memoria consuetudo, generatim tantùm enunciandi crimina ægerrimè animis simplicium eximitur. Nobilis Italus, pro Serenissimo Archiduce Alberto ad Cæsarem legatus, dum repeteret Belgium, noctis tenebris inter asperrimos montes desertaque ab hominum habitatione & vera religione loca rhedæ euersæ lapsu crus perfregerat: æquo tardiùs rusticorum è proximo pago aduocatorum humeris in tectum agreste, rigentibus præ frigore membris omnibus illatus est. vbi prima ei famulisque cura fuit, vt & animæ & corporis medicus Catholicus Moguntia, quæ triginta ampliùs passuum millibus aberat, euocaretur: missus est confestim Pater Italici idiomatis gnatus, habitu, ne agnosceretur, immutato. is remotis è conclaui arbitris, atque si secretò quædam de testamento cōferenda haberet, confessionem de tota vita audiuit: die sequenti, quando incolis ad concionem & cœnam profanam eundum erat, sacram Eucharistiam clanculū delatam porrexit; & ne cui suboleret sacer dolus, inde necdum soluto incolarum conuentu, se subduxit: quod ni fecisset, impunitum Præfecti non tulissent. nam

ſimul atque res emanauit, vehementer excandue-
re, palamque dictitauere, ſe Ieſuitæ audaciam, ſi
in manus incidiſſet, egregiè caſtigaturos fuiſſe:
corpus defuncti ad Catholicum locum transferri
non permiſerunt, ſed ſuo more, quod meritò Ca-
tholicis riſum excitet, honorificè, comitante toto
populo elatum, ac precationibus communibus,
concioneque, quæ tota ferè in vellicanda Ieſuita-
rum doctrina conſumpta eſt, ſepulcro in medio
templi effoſſo, publicè honorarunt. Ægris aliiſq;
pauperibus noſtri nulla, ſiue humana, ſiue diuina
ſolatia deeſſe paſsi ſunt: ſed effecerunt, ſeu con-
cionibus, ſeu mendicando, vt à piis hominibus
veſtes, calcei, ligna, ſtramina, cibi, aliaque neceſ-
ſaria ſuppeditarẽtur, in primis, qui animam cibo
cæleſti ſæpiùs recreaſſent. Eadem miniſteria no-
ſtrorum conſtitere in frequentatione carcerum.
Venio ad ſcholas, quæ vt lecta prænobiliq; ex va-
riis remotiſque regionibus, ita tam numeroſa iu-
uentute nunc ſunt, vt de laxandis ſpatiis cogitare
debeamus. Proxima ſtudiorum inſtauratione
numerus Philoſophiæ tironum numerum octo-
geſimum attigit. Nullus in tanta auditorum mul-
titudine, vel genere, vel ingenij dotibus præſtans
eſt, qui non ad Partheniam vel Angelicam Soda-
litates ſeſe aggregarit. Quæ de iis plura ſcribi po-
terant, ſimilia ſunt iis, quæ alia Collegia nota-
runt. Vnum hîc commemorabo exemplum huius
anni proprium. Bacchanalium feriis conuicto-
rum Sodales, qui ſeptuaginta eoque plures nu-
merantur, Sodalitates omnes, quæ 300. minimum
complectuntur alumnos, inuitarũt ad triduanam
comprecationem pro ſalute reip. inſtituendam.
Oratorium pereleganti & venuſto ornatu, lumi-
nibus quàm pluribus toto die collucebat. Initium
comprecandi factum die Dominico, ab exhorta-
tione

tione ſpiritali & Litaniarum concentu. ſingulis Sodalibus ſtata ad comprecandum hora præſtituta, dies ſinguli concluſi ſub noctem lugubri cantu pſalmi 50. cui aliquot adoleſcentes prælata cruce & tædis interueniebant, & ante aram abiecti in ſua terga deſæuiebant. iiſdem diebus collatitia pecunia ſexaginta ægris in hoſpitali domo epulum appoſuere, omniaque miniſteria quæ ad menſam adhiberi ſolent, vltro ipſi alacriter & humiliter ſunt exſecuti, atque etiam cibos quibuſdam, qui per imbecillitatem id non poterant, in os ingeſſere. Conuictores etiam ſingulare hebdomade ſancta humilitatis caritatiſque exemplum adiunxere, vt duodecim pauperibus pedes alij abluerint, alij exterſerint, plurimis magna contentione vrgentibus, vt vel vnius pedes abluendi extergendíve poteſtas fieret. Deinde perlautum epulum benedictione ſolenni per ſacerdotem antegreſſa, & manibus ſingulorum in pelui aqua perfuſis, prælectioneque pia illis præbuere, omniaque ſeruitia detulere, ac tandem bene pranſos, & pecunia inſuper donatos, dimiſere. Vt ditioni, ita nobis funeſtus accidiſſet obitus Reuerendiſſimi atque Illuſtriſsimi Principis Archiepiſcopi Wolfgangi, propter eximiam prudentiam moderationemque animi, qua ſemper in adminiſtratione huius prouinciæ vſus fuit, ſingularemque amorem & beneficentiam qua Collegium hoc re ipſa eſt proſecutus; niſi paulò pòſt, hunc dolorem leniſſet electio noui Præſulis, quæ hoc carior nobis fuit, quò magis omnium bonorum ac Principum virorum votis reſpondit. 300. aureos perficiendo ædificio à deceſſore pænè abſoluto, ſtatim attribuit. In Collegij noſtri æde ſacra, Sacro Miſſæ, concioni, prandio ſuis ſumptibus inſtructo, in area D. Ambroſij cum Cæſare Theodoſio con-

certationi interfuit; abiit maiore amore, quàm venerat. Subiiciam dirum cuiusdam decessum, qui olim turpi à Societate diuortio se auulserat: sartor à puero fuerat in sæculo; in Societate verò simul ac diuturna nostrorum consuetudine, & naturali solertia aliquem latinè loquendi vsum, rerumque ad conciouandi munus pertinentium peritiam comprehendit, non dubiis signis ostendit, se in vocatione nutare, & ingenti cupiditate sacerdotij teneri. quid plura? importunitate improbisque moribus dimissionem à Superioribus extorsit, & omnibus dolis vsus est, vt Ordinibus sacris alicubi initiaretur: mox & paræciæ curam suscepit, sed exemplo vitæ deterrimo, vt necesse fuerit non semel ex vno loco in alium commigrare. Cùm verò in vicinum huic vrbi pagum peruenisset, in membrorum paralysim incidit, cui medelam allaturus, curauit se rusticano cisio deportari ad acidulas Suualbacenses. At dum auriga ægrum per asperos montes trahit, rotam infelici casu frangit, æger in terrā ruit, rota impetu in pectus miseri adigitur, ferroque præacuto, quod ex fractione prominebat, tempora transuerberat, dictoque citiùs animam è corpusculo exturbat. hæc est sartoris Prædicantis catastrophe.

Collegium Herbipolense.

ANNVS hic tres dedit Societati, duos abstulit: horum prior Antonius Finæus Bruxellensis, adolescens vnius & viginti annorum. Posterior P. Petrus Thyræus, professor Theologiæ, qui 27. annis in huius prouinciæ tribus Academiis Treuirensi, Moguntina & Herbipolensi, ordinarius confessarius, conuictorum & scholarū Prefectus, ac templi metropolitani Treuirēsis & Moguntini cōcionator, preterea variis disputationibus contra hære-

hæreticos laudē cōſecutus eſt, P. Hermanno Thyræo dignus, vt corpore ſic etiam virtute animoq; frater: extinctus anno ætatis ſuæ quinto & quinquageſimo, initæ Societatis quadrageſimo. magnum ſui deſiderium apud multos reliquit, in quibus Reuerendiſſimus Princeps, aliique primores Eccleſiæ Cathedralis, qui cōſcientias apud illum exonerare ſoliti, ad ſepulcrum in anguſtiſſima noſtra æde funus proſequi, atque in primariis templis honorificentiſſimè per id tempus ſonare campanas, & deinde parentare defuncto voluerunt. Alius graui febri correptus, in eo ſpem ſanitatis habebat, ſi ægro ſibi manum Superior (vt Chriſtus olim ſocrui Simonis) applicuiſſet. quod quidem indicare non auſus, dolo bono caput, quàm caleret, explorandum exhibebat, ſtatimq; fidei, deque Superiore bonæ exiſtimationis fructum tulit. Initio ſacræ Quadrageſimæ, peroportuna erat noſtri concionatoris admonitio, ſecundùm quam multi & carnibus & menſa frequentiore, præter morem abſtinuerūt, aſſeruntq; confeſſarij, ſua memoria numquam religioſius magnum illud ieiunium obſeruatum, quando & ad ſolis occaſum ſtatis quauis hebdomada diebus, & à Chriſti captiuitate ad Reſurrectionis vſque lucem ieiuni aliqui permanſerunt: hinc & in tempus reliquum ſabbati abſtinentia pleriſque reſtituta, & inter medios hæreticos, toto anno caſtiſſimè obſeruata ieiunia renitentibus fruſtra hæreticis. vbi illud commemorabile: ciuis cum hoſpitibus abs ſe inuitatis accubiturus, vt menſam vetitis dapibus oneratam adſpexit, tolli quæcunque fuerant appoſita, mandauit, permiſſoſque apparari cibos priùs quàm aſſidere cum ſuis conuiuis, tarda licet hora vellet. Quædam de nonnullis adoleſcentulis tacenda hoc loco non ſunt,

licet ad ſcholas magis pertineant, vt quòd menſam bene inſtructam relinquere, & deinceps mendicato panem quærere maluerint, quàm vetitis epulis ſe contaminare. Interrogatus eorum quidam, cuius lege abſtinendum eſſe putaret, Chriſti, inquit, quē is audit, qui Eccleſiam audit. Quin tu potiùs, infert impius, Ieſuitarum dicis, quos contemnas licet, & nobiſcum appoſitis liberè veſcaris: recuſantem malè mulctant, inque os iurulentæ carnis fruſta petulanter ingerunt, quæ ille ne ſorberet ſumma vi reluctatus, è manibus improborum plorans vt euaſit, ſubitò ad Collegium aduolat, magiſtrū interrogaturus, graue ne peccatū ex carnis cōtactu admiſerit. exulat nunc domo, & corrogata ſtipe viuit, vt talia hæreticorum conſortia vitet. Neglecta per annos plures Sacramenta quidam auditis concionibus repetierunt: alij religioſiùs vſurpare didicerunt, quando tacitis in confeſſione non grauibus erratis, lapidis inſtar allabi ad cor viſum, quo tempore ſacram ſynaxim inierunt. E grauiſſimis animæ periculis erepti complures, & in tentationibus conſtantiam edocti. Ex hæreticis Eccleſiæ reſtitutis numerus proditus eſt capitum ſupra triginta: Miniſtri duo, Lutheranus alter, alter Caluiniſta multorum annorum. Quidam, vt concioni adfuerant noſtri ſacerdotis, quietem capere, niſi Eccleſiæ reſtituti, non potuerunt. Nec omittenda, quę poſt proclamationes ab hæretico Prædicāte factas, & conuiuij nuptialis apparatum ad communionem profanam Lutheranorum (praua forſan æmulatione Concilij Tridentini) vrgebatur, potiuſque nuptiis remiſit nuncium, quàm execrabili ſe ſynaxi polluit. Confeſſionis cauſſa cùm alò euocati ſunt noſtri, (vtpote ad Sereniſſimum Principem Maximilianum, ſæpiùs & ad pagos varios

Nata-

Natalitiis & Paſchæ diebus, vbi multos centenos expiarunt) tum etiam ad nos longè quidam, vel ab ipſa Norimberga trium dierum itinere venerunt. Nobilis femina cùm nullis precibus à marito, vt confeſſarium ſibi adire daretur, impetraret, fracto is crure, diuinæ plagæ caſum adſcripſit, voluitque tandem, ſed non alij quàm noſtris, licet itinere longo petendi eſſent, confiteretur. Catecheſis & continuata vbi erat, & in alium quoque pagum, quod optabamus, inducta eſt. Catechiſtam agmine facto, in mediis campis excipere, eundem ſimiliter abeuntem proſequi, menſam apparatam relinquere, ſaltationes publicas ad plures horas catechiſmi cauſſa ſuſpendere, de proceſſionibus Catholicorum rectiùs ſentire & loqui, roſariis aliiſque precibus mirificè iam vulgò affici, ceteraque ſimilia ſigna ſunt non inutiliter collocati laboris. Poſita etiam lex à Patribus Carthuſianis, vt ſub pœna ſtata è ſubditis ipſorum domibus ſinguli minimùm adeſſe Chriſtianæ doctrinæ quotvicibus teneantur. Exercitia ſpiritalia ſolito plures vſurparunt, qui vel in rebus afflictis erecti, vel ad religioſæ vitæ ſtatum complectendum diuinitus animati prodierunt. Ex incarceratis ille potiſſimùm commemorandus, qui propter vxorias lites & moleſtias, vitam ſibi eripere meditatus fuerat; noſtri tamen ſacerdotis ſtudio, tum vinculis eſt abſolutus, tum integram deinceps coniugalis vitæ percoluit caritatē. Officia varia infirmis præſertim in noſocomio præſtita: tum etiam odia reſtincta, & reſtitutiones factas dicere omittimus, vt ad ſcholas veniamus. Diſcipulorum numerus ferè nongentorum eſt, maior alicubi, quàm vt ſcholæ ſpatiis contineantur, multa nobilitate, magis etiam virtute & modeſtia conſpicui. Viris nobilibus & hæreticis admi

admirationem excitarunt pueri cognati, quos paucis mensibus ita domitos & mutatos viderunt, vt cùm antè garriendi & obstrependi nullum finem facerent, à nostra institutione vix interrogati quàm paucissima loquerentur. Sodalium Partheniorum feruor egregiè constitit; è quibus vnus Societati, plures partim Carthusiæ, partim Religionibus aliis sese dedicarunt. Superfluum est, eorum in visitandis ægris, & frequentandis per Quadragesimam publicis pœnitentiis alacritatem commemorare, licet ante hoc numquam in hoc genere tam multa petita sint à confessariis, atque hoc anno. nec loco consueto contenti, multas vrbis ecclesias nudis pedibus & operti saccis, vt se diuerberarent, obierunt: nec alias per annum festis diebus ardor hic defuit, vna interdum vice numeratis quinquagenis & centum, qui in se publicè sæuirent. Ad Pentecosten ornato præclarè oratorio, & multis facibus collucente per triduũ diurnis horis 40. cõprecati sunt, octonis ad horarũ initia verberationẽ præmittẽtibus; quod priuatim in suo cõtubernio, per vacationes autumnales quidã imitati, quinas per diẽ horas in oratione suo quiuis ordine posuerũt. Spectata tamen in primis Detteibacensis ad B. Virginẽ peregrinatio, qua ducenti simul ad octo circiter passuũ millia progressi, octauã Adsumptionis celebrarũt, primo manè facto initio ad seram vesperam domum reuertebantur. In hoc supplicãtium agmine præter musicorũ choros & flagellantium ordines (qui nudis pedibus, vt alij nonnulli erant) reliqui etiam ad pietatem quàm maximè compositi, lonantibus, quà trãseundum in vrbe & opidis, templorum campanis, ingentique hominum multitudine, ad religiosum spectaculum concurrente, continenter precando procedebant, quoad in sacello

cello Deiparæ, vbi Reuerendissimus Episcopus Suffraganeus Sodalitatis caussa ritu Pontificali faciebat, interquiescerent. Iucundum erat videre Dettelbacenses, non ita pridem è Lutheranis Catholicos, publicè prælata cruce & vexillis obuiàm prodire venientibus, atque ad sacellum deducere: qui & in domo ciuica prandium omnibus de publico obtulerunt. cumque id recusaretur, voti religionem interpretati, mensis sub dio collocatis, vinum sitientibus cum pane candido libentissimè præbuerunt, vulgato priùs mandato, ne quid horum venale proponeretur vsquam, vt omnes accipere cogerentur. Mirabilis in eo loco Præfecti (qui pro Principe ciuitati præest) eluxit ardor. Nam loculos pecunia distentos flagellantibus, vt inter se partirentur, obtrudebat, & repulsus plena manu nummos obiectabat; cùm diceret, nescire se, quid optimis rependi adolescẽtibus posset, qui ad exemplum pœnitẽtium tantam pœnam suscepissent: insuper etiã impransi tam longa via domũ regredi pergerẽt. Conuicit ea res nobiles quosdã hæreticos, qui de castigatione corporis & asperitate pœnitentię Catholicorũ tantummodo verba & voces esse crediderãt. Porrò de constanti in nostrum Ordinẽ huius ciuitatis & Franconię totius beneuolẽtia nihil attinet dicere. eam enim quauis occasione multis officiis, quidã etiã largitionibus pro suo modo testãtur. Reuerẽdissimus Princeps cùm donis aliis, tum candelabris argẽteis, insigni artificio elaboratis nos donauit; & festo die Visitationis B. Virginis Congregationi Sodalitatis interesse, & alio die in triclinio nobiscum prandere voluit: quo die Hungarico milite per ditionem transeunte, propter accipienda in rebus subitis responsa, multam nobilitatẽ & senatum ciuicum (qui Principem à nobis alieniorem putauerant)

rant) ad Collegium attraxit. Nuperrimè post obitum P. Thyræi humiliter à Rectore Collegij Patrem spiritalem (vt vocabat) siue confessarium petiit: cui deinde, Ita, inquit, Pater conscientiam meam tractes, velim, ne lædas tuam, quin nec mea caussa subditis meis operam tuam subtrahas eligam enim, cùm admonebis, horas, minùs aliorum confessionibus occupatas.

Collegium Spirense.

QVÆ ad Dei gloriam nostri gesserint, quoniam pleraque ab iis, quæ proximè superiori anno narrauimus diuersa non sunt, breuiter expedientur. Conciones nostrorum variis in locis exercitæ & auidè exceptæ sunt, magna audientium delectatione & fructu. Catechismo rudes diligenter pro more imbuti. estque hoc negotium adeò nobis proprium, vt, sicubi catechistica disciplina vel omnino collapsa sit, vel negligentiùs discât pueri, vel ludendi cupiditate capti rariores accedant; ad incitandos pueriles animos, nos subinde euocemur, notatumque si inaudierint, vnum aliquê de nostris adesse, magno numero accurrere lubentesque discere. Mendicis vagabundis, qui ad Collegij portam stipis petendæ caussa accedere solent, fames priùs mentis, quàm ventris exempta, nam doctrina Christiana illis explicata fuit, & rectè viuendi præcepta tradita: illorum plurimi, vt de peccatis apud sacerdotem ritè confiterentur inducti: nonnulli ab hæresi ad religionem Catholicam conuersi. vnus virtute nostrorum adeò permotus fuit, vt in Societatem nostram adscribi auidè exoptarit. Sacris B.P.N. Ignatij meditationibus ad virtutem instituti quatuordecim: in his Cæsareæ Maiestatis Legatus, & summæ ædis Reuerend-

uerendus ac nobilis Dominus Scholasticus, qui sub eas meditationes sacrificandi fecit initium, nouoque exemplo tribus continentibus diebus epulum, non, vt moris est, magnatibus, sed centum & viginti studiosis pauperibus impertiit, multisque aliis egentibus solito largiùs benignè subuenit. Hunc paulò pòst imitatus est Reuerendus & nobilis Decanus, cùm iubileum celebraret, illud prędictæ magnificentiæ adiiciens, vt in eleëmosynam Collegio medium vini plaustrum, & decem frumenti modios largiretur. Ad gratiam Reuerendis Dominis referendam studiosi nostri pro dramate, exemplo Theodosij Imperatoris, sacerdotium celebrarunt. Viri alij duo ex his, quos piis Societatis commentarionibus excultos dixi, cilicium quidem esse audierant, viderant numquam, quid rei esset summopere experiri desiderarunt. cùm finem petendi non facerent, datum quod domi reperiri potuit, asperrimum: fassi deinde sunt, varias se quidem alias variis è rebus voluptates cepisse, hoc tamen asperitatis genere sese singulari quadam cælestique lætitia perfusos. Qui ob flagitia in carceres coniecti fuerunt, vtilem nostrorum operam senserunt: duo maximè, inter quos cùm grauis & acerba exarsisset discordia, nobis hortantibus, & odia, stupentibus iis, qui ad spectandum venerant, quibus pertinacia vtriusque satis cognita fuerat, posuere, & offensæ alter ab altero veniam cùm petiuisset, magna constantia veraque pœnitudinis significatione supplicium subiere. In villam haud ita longè ab vrbe sitam diebus Dominicis festisque itum, duplici cum fructu. nam & familia Christiana doctrina fuit instituta, & nautis in traiectu Rheni lectum Euangelium explicatumque, qua ex re duri alioquin & difficiles homines, vtpote hæresi contaminati,

minati, mitiores facti sunt, nostrosque in honore habere cœperunt; & vna mulier, arrepta ex ea lectione occasione, ex hæretica facta est Catholica. Ægris sæpè adfuimus, tam in vrbe quàm foris, magno ipsorum solatio & nostra laude. vehementer enim mirati sunt, cùm animaduerterent, ea de caussa, aut fœdo cælo viaque difficili, longiùs nostros ab vrbe proficisci, vt infima conditione hominibus præstò essent, aut adsumpto peregrino habitu non sine periculo in pagos hæreticos sese insinuare, vt Sacramentis iuuarent moribundos, aut denique corrogata pecunia morbidis afflictisque ferre subsidium. Ab hæresi expediti centum sexaginta: in his Iustus Caluinus, Ioannis Caluini infamis hæresiarchæ in religione sectator, & Heidelbergæ bonarum artium Doctor: qui salutari formidine tactus Reuerendi P. Roberti Bellarmini controuersias curiosiùs legere cùm institisset, diuinæ gratiæ vim diu celare non potuit: videri ceteris Caluinianis modestior solito. suspicantur, quod res erat, captum veritatis luce: ergo calumniari. Papistam esse, minis & maledictis hominem à proposito deterrere conari, probris conuiciisque miserum onerare. Ille ad nos huc aduolat, vni è nostris rem aperit, consilium capit, à quo in pia sententia est confirmatus: viam quoque & rationem ab illis hominibus se expediendi edoctus, non ita multò pòst hæresim apud nos abiecit, peccata per confessionem absterfit, fidem Catholicam publicè, edita sui facti apologia defendere cœpit. quod cùm Heidelbergæ innotuisset impietatis Ministris, denuò clamorum, execrationum, inuectiuarum nullus extitit pro concione modus, vxoris ad diuortium pelliciendę extremus conatus (licet constãtior opinione cum prolibus maritum secuta, spem magnam conuersionis

nis præbeat) bibliothecæ sub abitum familiæ raptus: quæ omnia multaque alia, quàm fortiter pro fide Catholica Christi tiro sustinuerit, duobus libellis proximè in lucem edendis vulgatum fiet. Adolescens Lutheranam hæresim ab infantia edoctus, cùm è media Saxonia Spiram venisset, pertinaci proposito animum obfirmarat, ne à patrio errore vnquam discederet; verùm, cùm ad audiendum concionatorem nostrum frequenter accederet, quæque dicebantur curiosiùs adnotaret, Dei benignitate lucem veritatis admisit. Hæreticorũ libri exusti. Hebręus in Christi fide à nostris institutus, solemni cærémonia baptizatus est. Lites exortæ inter coniuges sedatæ sunt. Inter discipulos Angelorum Sodalitas instituta, & pro felici auspicio Tobias cum Angelo Raphaële in theatrum adductus, magno adolescentulorum & gaudio & commodo. Nam vt quisque ingenio, probitate, diligentia præstat, ad hanc sese aggregat: & fit sanè, vt semina virtutis à natura insita crebris monitionibus sacrisque exercitiis iucundos honestatis ferãt fructus. Porrò in erudienda iuuentute, magna nostrorum est etiam apud maleuolos opinio. Nam & ipsi hæretici suos subinde filios in disciplinam tradunt. Pueri duo matre nati hæretica, scholas inibant Lutheranas: horum vitricus vir Catholicus, matri identidem nostrorum in instituenda iuuentute prædicat industriam, suorum verò magistrorum obiicit ruditatem & ineptias. commota mulier suos ab hæreticis abductos nostris erudiendos tradit, sed has apponit conditiones, vt Papistica sacra ne audire cogantur, vt diebus Dominicis festisque libera illis sit ad Prædicantes adeundi potestas. omnia concessa sunt: verùm pueri nostrorũ discipulorum & probitate & diligentia illecti ab hæreticorum mori-

bus adeò abhorrere cœperunt, persuaderi illis vt non potuerit, vt ad eos redirent: & nunc quidem mater verita, ne Papistæ fierent, à nobis abstractos longè à se ad Lutheranos ablegauit: quibus admirationi esse cognouimus, tum, quòd maiores in litteris, quàm pro tempore, quo apud nos fuere, habeant processus; tum, quòd in religione virilem ostendant constantiam. Templi ædificatio bellè adhuc procedit, in quam multorum hoc rursum anno exstitit liberalitas: de qua anno insequente, quo manum extremam ædificio imponendam confidimus, latiùs perscribetur.

Collegium Fuldense.

HVMANA destituit Guilielmus Neuburg, spectata morum innocentia & simplicitate, qui annos circiter duos supra viginti magna animi submissione diuersa Marthæ munia impleuit, ea puritate, vt animalia ei passim obsequi viderentur. Ianitoris officio ex diutina tabe æger aliquot functus annis, ita sedulò obiuit, vt raro stipem porrigeret, quam non spiritali eleëmosyna condiret. Hoc etiam operæ fructu, quòd paucis antè mensibus, quàm defungeretur, hæreticum opportuna monitione ad auitam vitam pellexit. In eius locum successerunt quatuor adolescentes indolis egregiæ, qui vt se Societati instructiores offerrent, biennium vltro Rhetoricam audire, Græcis Latinisque litteris erudiri voluerunt. Nec tacenda ex his duorum constantia; alterius, qui sponsam amplamq; hereditatẽ, denique opima ingesta sacerdotia, aliasque spes rerum fluxarum Christo postposuit; alterius, qui cùm rogaretur, ecquid hoc genus vitæ consectari luberet, quod multò doctior cognatus nõ ita pridem abiecisset; considerates,

denter, ſibi decretum illud cum Deo complecti, reſpondit. Habitæ conciones domi foriſque: catechiſmus rudibus explicatus: confitentium maior hoc anno numerus etiam primariorum. Diſſenſiones ſopitæ, odiaque mutua, quæ pudicitiam proſtituerant, nouem abductæ flagitio. Mirabilis conuerſio mulieris, quæ ante vigintiquinque circiter annos proditæ in his locis religionis, & iuſti Principis abdicati non minima cauſſa fuit. Hæc propè ſexagenaria in hæreſi educata poſt ſummam vitę licentiam, rerumque abundantiam, filij optimi ex noſtra diſciplina, primùm monitis emollita, pòſt ſacerdotis noſtri cõgreſſibus euicta, hæreſin eiurauit: vitam nunc agit verè pœnitentis. Luſtrati carceres, maleficæ ſex ad rogum adductæ, duæ ad orthodoxam fidem reductæ, omnes, vt piè ſupplicium legibus exſoluerent, animatæ. Obita frequenter noſocomia. Hoc anno Fuldę cerebri vitio, tam multis mente captis, quot fortè numquam aliàs, opera noſtrorum profuit. Et nonnulli ex his deſperata iam valetudine, poſt Pœnitentiæ & Euchariſtiæ Sacramenta ſtatim conualuerunt. Vir quadragenario maior, quicum diu multumque actum vt Catholicus eſſe vellet, ſuperatus à morbo, cùm Patrem illum, quem ſanus toties repudiarat, accerſiri iuſſiſſet, hæreſim euomuiſſet, vitæ maculas aperuiſſet, amiſſas vires recepit. Catholica mulier cùm longioris vitæ vſuram planè deſperaſſet, ſacerdotem euocat ſui purgandi cauſſa, & poſtridie communicat: nocte ſecuta admirabili viſo recreata, in multam noctem matitum, qui iuxtà in ſcamno cubabat, excitat, & quid circa ſe ageretur, oſtendit: ille nihil oculis vſurpare; manè tamen mulier ſurrexit incolumis. Ab hæreſi abſoluti vnus & ſexaginta. Filia Conſulis, egregiis dotibus femina, vtroque parente

hæretico, vbi ad Catholica sacra transiit, ita matrem permouit, vt optarit moderatã coactionem, quò honestiùs imitaretur. Mulier octogenaria & locuples, morbo affixa lecto, quæ post tres menses diem suum obiit, exorata Catholicorum precibus, sacerdotem nostrum Sacramentorũ caussa domo recipi voluit. maritus Lutheranus quoquoversum dimissis nunciis Lutheranum Prædicantem euocabat, sed metu Catholici Senatus, inuentus est nemo: ergo passus est accersiri nostrũ, qui post acceptam confessionem non priùs discessit, quam ei per Parochum sacro viatico ad meliora viam muniret: pòst maritus de religione Catholica meliùs sensit. Femina, cuius maritus per nostros auitam fidem amplexus esset, vt maritum sequeretur, aures obstruxerat: vicina partui monetur à nostro, tempori vt resipiscat, ne Deum pertinaciæ vindicem sentiat. vaticinium fuit: parturiens maximo cruciatu fœtum edidit mortuum. post duos annos rursum institit Pater: tum sibi & proli timens, manus dedit, fidem professa, prolem enixa est incolumem. Ex Hassia adolescens in hæresi educatus, ærario fabro hic dabat operam, Patrisq; nostri colloquiis inflammatus Sacramenta apud nos suscipere parabat: herus Lutheranus à Collegio redeunti fores obiicit, cibum subtrahit, hera marito peior insigni ludibrio excipit. ille incenatus postridie magistro valere iusso, ad Collegium accurrit: dum ab exomologesi rei diuinæ attentiùs vacat, seu inedia, seu labore geniculandi linquitur animo; tamen perseuerat, corroboratus cælesti cibo ieiunus statuerat vrbe excedere, ni à nostris prohibitus, ieuntaculo & viatico donatus esset, quæ initio vehementer recusabat, ne religionem pretio mutasse videretur. Indomitæ pertinaciæ quidam annum

quartum

quartum ob morbum omnium iudicio calamitosissimus habebatur: ne anima periret prouidendum duxit sacerdos noster, sæpiùs visit: duos amplius annos bruta mens ad omnia salutaria obsurduerat. tandem monitores submissi vermes, tum demum sacerdotem nostrum popoſcit vltrò, expiatusque & hostia sacra recreatus, obstinationem vertit in religionis constantiam. Hoc sterili solo, vbi conuentus monialium dudum aboliti, haud paucæ ad hoc bonum adductæ, apud exteros monasteria virginum conquirunt. Seminarium Pontificium hoc anno nouis ædibus laxari cœpit. Degunt hîc modo 500. & aliquot supra triginta, indole præstanti adolescentes. Tres inter eos Ecclesiæ primariæ præpositi. Modestię parendique laudes prætereo, itemque corporis domandi studia. Fuit, qui pro pudicitia tuenda, Iosephi exemplum nobis referret. Redituri ad suos priùs B.P.N. exercitationibus excoluntur; quod beneficium quoque externis sacerdotibus impertitum. Testificatus est suum in Sodalitatem Fuldensem amorem Reuerendus Rutgerus monasterij Minsleben Abbas, qui haud procul à Magdeburgo circumdatus ab hæresi, memor institutionis, quam hîc imbibit, summam argenti per fratrem, quem habet in Societate, misit. Reuerendissimus fundator sæpiùs hoc anno in arcem euocauit nostros rei diuinæ caussa. & de religione colloquij præsentibus Lutheranis ex prima nobilitate, quò suos ab erroribus ad veritatem reflectat. Vnus ampli generis & patrimonij, vt Prædicantes aleret, priùs quàm in Hungaricam militiam discederet, ad Ecclesiæ Catholicæ castra pellectus. Principis vicini statum mirè cum hæreticis implicatum opera sacerdotis nostri eum in locum deduxit; vt is salutaria de se ipse consilia

suſciperet, & ſubditis conſuleret. Mauritius Cattorum Lantgrauius, cùm ſortè Sodales B. Virginis boni paſtoris officium proponerent, adfuit, laudauit, pueris græcè latinéque ei gratulantibus daleros ſex numerari iuſsit. Collegium cùm obiret, indicem Societatis Prouinciarum Collegiorumque admiratus eſt. Idem Haſſiæ Lantgrauius, cùm iterum Reuerendiſsimum fundatorem viſeret, ab alumnis nobilibus Haſſiæ, vario carminum genere, ab ipſo Rectore oratione exceptus eſt tanti fuit, vt ſex iterum daleros adoleſcentibus numerari vellet; Rectori quoque aſſurgens latinè reſponderet, ænigmata ab adoleſcentibus propoſita diſſolueret, multa in ſcholarum Societatis laudem diceret. Ioachimus Princeps, voluntatem, qua in Societatem ſit, declarauit, cùm centum florenos dono miſit: totidem legauit R. D. Adamus Henrici Eccleſiæ Hunsfeldenſis Decanus moriens. Sereniſſimus Archidux Maximilianus, ditionis pro Cæſare adminiſtrator, Societati fauorem concilliauit, quando in æde noſtra rem diuinam magnifico apparatu curauit, Collegiique ſe ſtudioſiſſimum profeſſus eſt, cùm ex fiſco notabilem in pauperes ſummam erogari iuſsiſſet monitu noſtrorum, præcipuam Catholicorum egentium, qui præteriti fuiſſent, rationem haberi voluit. Sereniſsimi vicarius, vrbis Gubernator, in commutatione horti, qui nouus inſulæ Collegij acceſsit, & emptione prędij, vbi Principis arbitrio fuit opus, Societatis cauſſam egit. nec ſegnius rem Chriſtianā habuit, cuius ipſe ſtudio flagrat. In priſca nobilitate Fauſtini & Simplicij Romanorum martyrum apud Fuldenſes ſacrata pignora, & veneratio olim exſtitit in pretio; nobilium fraternitas, memoria Sanctorum annua ſacras martyrum thecas feſta ſupplicatione præferebat,

toto

toto comitante cleri & monachorum choro. doluit abiectam cæremoniam Gubernator: fecit vt supplicatio antiqui cultus restauraretur, & cùm patriæ nobiles deessent, qui solitum munus implerent; concione per nostrum sacerdotem habita ex seminarij iuuentute rogauit lectissimos, qui sertis redimiti sacra pignora efferrent, & cultum martyrum more maiorum repræsentarent. Idem fortè in instrumentum magi incidit, qui ante sexennium cõcursu multitudinis interierat, accersito in aulam sacerdote nostro voluit abolere. visendum in iis vasculum digitale crystallinum, cera signatum rubra: quam vbi nostri detraxere, ecce tibi medio solidoque vitro clausus ex ferrea lamella fictus satanas igniuomus exserta lingua, caudatus, & vnguibus ferociens: quem responsa dedisse ex hoc vitro interpretatio est. specimen operis tam subtile spirare dæmonem diceres.

Collegium Heiligenstadiense.

FVERVNT nostrorum studia tam domi quàm foris, quæ solent: fructus, vt in sterili solo, non omnino pœnitendus. Excursum est annui iejunij diebus, ad pagos ampliùs septemdecim, & diebus fidei elementa exposita, nonnumquam etiam per annum. Euenit aliquando, vt noster die quodam festo pagũ ingressus offenderet iuuenes cum puellis saltantes: adit fidicines, se in templum sequantur, monet: sequuntur etiam reliqui, doctrinam Christianam læti audiunt. Spiritalibus exercitationibus purgati tres. Duæ familiæ, quæ ob inauspicatas nuptias graui odio diffidebant, nostri sacerdotis opera reconciliatæ. persuasit ille sponsis, vt infaustas de futuro matrimonio pro-

missiones sibi mutuo remitterent: qua re multorum offensio, & quæ iam exstiterat, sublata, & quæ imminebat, impedita. Ex hæresum tenebris per nos lucem Catholicæ fidei ad trigintaquinque respexerunt. Quinque inuitis & renitentibus hæreticis parẽtibus apud nos Sacramẽta perceperunt. Excursiones ad hæreticos aliquoties tentatæ, sed quia fructus adhuc in herba est, earum historiam in aliud tempus reseruamus. Borsla pagus est duodecimo ab Heiligenstadio lapide: in hoc mulier quædam molesta diu corporis vexatione conflictabatur, & cùm malum à pedibus ortum, paulatim in reliquum corpus serperet, frustraque medicorum opem iam sæpè tentaret; piorum hortatu ad nos venit, confessionis Sacramento expiata, sacratæ ceræ antidoto communita confestim morbo liberata est, & ex eo tempore libera permansit, vt vir eius postea ad nos reuersus, & gratias agens, confessus est. Scholæ non magis in litteris, quàm in Christiana pietate incrementum susceperunt. Flagellorum, nomen his in tertiis antè pænè incognitum, nuper Sodales Sanctissimæ Dei matris, potestatem sibi fieri petierunt in se vindicandi: vt facta est, magno numero conuenerunt in templo ad vesperam cœnæ Dominicæ iuxta sepulcrum Domini, & in quinque classes distributi acriter sua terga diuerberarunt: cùm multi magna admiratione spectassent, postridie viri feminæq; flagella postularunt, vt & ipsi Christo patienti se magis conformarent. Adolescentes duo conduxerant apud ciuem hæresi infestum habitationem. cùm cetera haud benignè faceret, die quodam per Quadragesimam, inuitat & pænè cogit ad suam mensam: verùm præter carnes nihil apponitur; operiuntur dum cibus quo vesci licet inferatur: ad extremum quando præbitorem

torem ſuum, etiamnum, vt edant, per ludum hortari vident, alter eorum conceptas de lance carnes per feneſtras proiicit, conteſtans ſe Catholicum eſſe. Scholæ diſcipulorum nobilitate creuerunt: qui equeſtris ordinis ſuos adhuc liberos à ſcholis noſtris abſtinuerunt, hoc anno commutata voluntate mittere cœperunt: itaque vno menſe quinque nobiles pueri recepti ſunt. Illud etiam acceſſit nouum, quòd in annua ſtudiorum innouatione plura ſolito victoribus diſtributa ſunt præmia, munificentia nobilis viri, qui ditioni pro Principe præeſt. Duos habuit diœceſis hoc anno Archiepiſcopos Moguntinos, quorum alter Nonis Aprilibus deceſſit, alter Idibus Maij ſucceſſit. ſed nec ille vitam antè cum morte commutauit, quàm ſuam in nos beneuolentiam declarauit: nec hic pænè priùs Eccleſiæ gubernationem ſuſcepit, quàm Collegio noſtro benefecit. Clauſerat anno ſuperiore Princeps ſecuritatis noſtræ cauſſa cœmiterij partem, qua in hortum Collegij proſpectus eſt. vnum deerat, vt noſtræ immunitati, cùm ad templum adimus, penitus conſuleretur, oſtium per chori parietem, ne quoties ingredi vellemus aut egredi, neceſſe eſſet per populum cum impedimentis incedere; hoc anno proximo exeunte apertum eſt. Momorderat ea res aduerſarios noſtros, ratiúque ſe nactos idoneam nos calumniandi occaſionem, rem clam nobis ad Principem deferunt. verùm ille nihil voluit decernere, quàm à noſtris facti rationem accepiſſet: quæ cùm grauis & neceſſaria eſſet allata, nobis oſtium patere iuſſit, & accuſatoribus ſilentium impoſuit. hæc prior, iſtud poſterior. Non ita pridem electus erat, cùm illi inſinuatũ eſt, nobis ad claudendam religiosè domum, muro opus eſſe aureorum ferè quadringentorum; continuò fieri iuſſit. Rurſus

moriens vir quidam Ecclesiasticus intestatus, bibliothecam aureorum amplius trecentorum reliquerat: eam quoque nostram Archiepiscopus esse voluit. Præterea expositũ est eidem, quanta sit in his partibus bonorũ Parochorum & necessitas & penuria. itaque quàm primùm de augendo Collegij censu tractare cœpit, vt ad priores scholas duæ aliæ, Rhetoricæ vna, & altera Casuum conscientiæ adiungeretur: voluitque hoc ipso anno Rhetoricæ prælectiones inchoari, ne in proximũ annum desint, qui explicationem Casuum conscientiæ fructuosè audiant. Fuit & alius qui plaustrum vini nobis donaret, & non paucos libros hæreticis detractos, qui nobis ad eorum errores confutandos non parum vsui esse possunt, quibus antea fuerant exitio.

Missio Erfurtiensis.

DVO sacerdotes resident Erfurti, vacantque confessionibus audiendis, & Eucharistiæ porrigendæ, ex altari, cuius vsum obtinent in collegiata Ecclesia B. Mariæ Virginis. Et quidè cælesti epulo pasti sunt hoc anno amplius quingenti. Cùm circa Pascha aduenisset ex Vniuersitate Lutherana, quæ bidui itinere hinc abest, adolescens Catholicus, domum reuersus, narrauit aliis, quos ibidem sciebat pauculos discipulos veteris religionis, se Erfurti sacerdotes Societatis IESV vidisse, animum apud eos purgasse: eius narratione permoti statim alij aduolant, sese hic munituri, vt tutiùs deinde per annum inter hæreticos, vbi nulla Catholici sacerdotis copia, degant. Ab hæresi circiter duodecim absoluti. Fuit, quæ ob inquietam conscientiam multis diebus visa est audire dæmonem suadentem, vt mortẽ sibi consciscere; tenta-

tentauit id etiam bis sumpto pharmaco, quod putabat esse lethale. confessio leuamen conscientiæ & insidiarum dæmonis fuit. Vacarunt præterea concionibus in vrbe ac pago pro Parochis, exhortationibus ad sacras virgines habendis, & catechismo pueros in schola docendo. Cùm percrebuisset alicubi apud Catholicos esse Sodalitatem B. Virginis eorum, qui ter per hebdomadam rosarium precarentur, intra paucas hebdomadas inuenti plures centum sunt Ecclesiastici & sæculares, qui nomina darent. signum hoc est, quàm hic populus ad pietatem & Deiparam fuit affectus priùs quàm seduceretur ab hæreticis. Distributa etiam rosaria sunt aliorum liberalitate & pij libelli. Scholæ ædis S. Mariæ moderatores petiuerunt modum docendi, acceptarunt grato animo, & seruant cum fructu. In vicina Vniuersitate Lutherana alebatur publico stipendio in munus futuri Prædicantis adolescens natus inter hæreticos: cùm ibi nescio quid audisset de Catholicis, cum vno Catholico alteróve collocutus, tanto tædio cœpit affici eorum, quæ in scholis suis audiebat & videbat, vt inuitis pauperibus parentibus, id stipendij dimiserit, ad scholam Societatis confugerit: affirmatque nunc, non solùm se nihili facere, quòd paternas ædes sibi ex hac caussa adire non liceat, sed se quiduis malle pati, quàm ad pristinos reuerti errores, & tempus otiosè in hæreticorum scholis perdere. Experiuntur nostri non solùm Catholicorum, sed etiam Lutheranorum multorum erga se reuerentiam, amicorum insuper magnam humanitatem & beneuolentiam, & si quid desit, promptum obsequium.

Colle-

Collegium Molshemiense.

SANI omnes Dei gratia fecerunt id lucri monitis, catechesibus, concionibus, vt plurimi, qui se totum confessioni decennium subduxerant, sacerdoti sese sisterent. Conceptæ Dei matris festiuitas postliminio reducta. Diuinarum rerum commentatione spiritum excitauerunt vndecim: inter quos bene doctus & honestus cetera hæreticus vnà cum hæresi anteactæ vitæ ex animo tabum expectorauit. Redintegratę nonnullorũ amicitiæ. itum obuiam duorum militum discordiæ, quos ceteroquin amantes inter se verba quædam transuersos egerant, vt iam pararent rem ferro decernere. Commodè peregrè domum redibant ex sacerdotibus nostris duo, cùm in tres equites, quos ebrietas in mutuam necem furiauerat, inciderẽt: horum illi inhibẽtes impetum, partim equis aliò reflexis, partim extortis gladiis, ne tantum in se mutuo scelus auderent, vetuerunt. Nostram in adeundis carcere morbóve detentis operã expetiuerunt maximè, tam qui intra quam extra Molshemienses muros: quare non modò dies, sed euigilatæ apud infirmos noctes, eaque quidem consolatione fructuque, vt exempli causa femina moribunda à malo spectro ad desperationem sollicitata sæpiùs salutem non desperaret. Habebat Roshemium vrbs Consulem ex graui morbo decumbentẽ: apud quem nimis ad rem attentum cùm senatus nihil proficeret, noster persuasit, vt munificentia in templum & pauperes priùs boni Christiani partes, quàm diem obierit. Confessionum, quæ plus quinquies mille fuit exceptæ, millenis fuit auctior hoc anno numerus, quàm superiore. qui ab vltima sua memoria,

nouem

nouem & sexaginta; qui ab aliquanto tempore mala acta retexerint, centum & triginta: quibus impensa ab hæresi absolutio, quadraginta; quorum nutanti fidei subuentum sit, tres omnino recensuimus. Cùm Reuerendus Dominus Vicarius generalis in spiritalibus, pro officio parœcias visere vellet, in laboris partem, bono sanè euentu iussit nos succedere. Virgines duæ monasticem amplexæ, totidemque laici ex confitendi vsu & familiaritate cum nostris, Carthusiensem hic, ille Cistercienſem Ordinem, ingressi sunt. Perplexus alius admodum in electione status B.P.N. Ignatij, de spirituum discretione regulis, explicitus. quartus, cùm ad aperiendos confessario animi recessus horreret, oblata sibi per somnũ Christi Domini pendentis, atque ad confessionem inuitantis, iterumque B. Virginis filium suum pro ipso deprecantis specie, vt faceret, animatus est. Quædam preces magicas, cum eo, quem inde pueris sanandis faciebat, quæstu: illegitimos item alia concubitus omittere iussæ paruerunt. Virgo, cui variis modis imponebat cacodæmon, & perpetuis agitabat scrupulis, ab exomologesi & synaxi sacra amuletum inuenit. Vrgebat adolescentem pessimus dæmon, vt proprio sanguine conscripto chirographo ei se obligaret: tunc demum fecit missum, quando nostris obtemperauit consiliis. Schola transscripsit in religiosam militiam sex. Bene sentientium fauor auxit sacrum templi paratum stromatis, casula, argenteo scypho inaurato: domesticos prouentus vnius vicariatus, vt vocant, corpore, illustris summæ ædis Argentinensis Capitulum ampliauit Sed hæc ferè domi nata. foris sic habet. Inter montis Vogesi valles tres, hæreseos cœno infectas per Aduentum & Quadragesimam, rogatu Præsidum à P. Rectore missi

Patres

Patres duo, qui mandatum sibi negotium sic gessere gnauiter, vt ipsi hæretici affirmarint, si tales semper dicendi faciendiq; magistros habuissent, se numquam non Catholicos fuisse futuros. Christiana doctrina quotidie in schola primùm puerili turbæ, in templo deinde, vbi magistratus ipsi nec fauorem suum, nec præsentiam, nec operam deesse passi sunt, enucleata quibuslibet. Confessionibus vniuersè mille septingentis, generalibus plus minus vndesexaginta aures datæ: quamobrem tantum profuit quinque Parochorum è diuersis pagis exemplum apud suos, vt vltro libentesque & præfecti, & maximam partem subditi sequerentur, nec tanto scilicet spiritali gaudio perfusi, lacrymas tenerent. Quidam cùm in sermone familiari audisset, quæ sacri sigilli confessionis essent, sibimet gratulans vix diem confessioni præscriptũ præstolari potuit, sed identidem Patrem rogans, vt diem & horã liceret præuenire, de tota vita confessus, Nunc, mi Pater, ait, lætus Hungariam primo quoque tempore petam, quandoquidem nihil amplius quod metuam, sentio: vale, & Deum pro me ora. Inauditum hactenus fuerat, Villarij frequentare sacra mysteria ad Natalem Christi; nunc præstiterunt 260. circiter: in quibus ipsemet Præfectus nobilissimus vt cum vxore & familia omni. Emerserunt nouem ex hæresi, quibus salutaribus cautum est hortatibus. Mulier nobilis odio à marito item nobili abalienata eidem reconciliata est. Primaria quædam alia iam olim odio in nos accensa, mirè mutata est visis auditisque nostris Patribus. In gratiam reducti coniuges, qui annum ferè quintũ à communione arcebantur. Catholicis famulis, qui nostris confessi erant, cùm in die Palmarum quo communicarant, carnes proponebantur ab herus, illi

illi ficco pane contenti, de carnibus pariter & heris triumpharunt. Consuetudines malæ & superstitiosæ abolitæ: munera, quæ pro Sacris & piis obsequiis offerebantur, repudiata, bono offerentium exemplo, atque repudiantium existimatione.

Collegium Confluentinum.

VIXERE duo, P. Michaël Schilling, vir defœtæ iam ætatis, & multorum stipendiorum in Societate, in qua annos quadraginta exegerat: & P. Tilmannus Langeberg, si annos spectes, iunior; si virtutes, iam maturus cælo: magnus in eo erat morum candor, ardor animi in aliorum salute procuranda, industria denique & dexteritas in tenera ætatula, quà litteris, quà pietate imbuenda: quod ille munus perpetuum sibi à P. Prouinciali ambitiosis precibus depoposcerat. quo factum, vt domesticis exterisque perinde carus esset. testati sanè hoc ciues, quos & morbus eius sollicitos habuit, & mor. mœrore afflixit. Sani ceteri suis quisque partibus non defuere. Exerciti piis commentationibus plures, quo animorum sensu, ex vno coniectura fiat. Confugerat is clam suis, ad nos, seseq; in sacrum illud armamentarium abdiderat. Factum deinde, vt incideret res grauis, quam confici cum primis ipsius intererat, neque poterat nisi à præsente. Itaq; amici subodorati quod res erat, aduolant ad nos, eius sibi copiam fieri postulant: abnuit ille, ac vix tandem cessit imperio Patris, à quo exercebatur, vt in colloquium veniret, vrgetur, interrumpat tantisper, negotio confecto ad sanctum illud ocium rediturus. ille nihil se inconsulto Deo facturum ait, domum concedant, dum rei diuinæ intersit. dictum, factũ: reuersis respondet,

det, decretum sibi esse in posterum, seu saluti, seu vtilitati animæ suæ omnia posthabere, ideoque quantamuis rei familiaris iacturã citiùs facturũ, quam cœptas cõmentationes interrũpat. Scholæ doctrinę Christianæ frequẽtatæ in vrbe, in pagis, magno puerorum concursu, pari sedulitate quam incenderũt munuscula crebrò parẽtibus submissa acuendæ industriæ. fuit etiam adultis vtilis hic labor, inter ceteros mulieri, cui hac face depulsa ab animo nubes, quæ multa, nec leuia crimina diu obtexerat. Concionum cursus idem qui alias fructusque huic augẽdo Consul vrbis hortatu nostro obire foras, disturbare propalarum tabernas, auocamenta plebis. A praua consuetudine vescendi carnibus die sabbati quatuor, ab hæresi abducti sedecim. In his adolescens ita iam præ nostris doctoribus fastidit barbatulos nugiuendos, canem vt esse se malle dicat, quàm iis denuò deformandum dare. Errata totius vitæ multi, plurimorum alij annorum apud nos confessione eluerunt. Fuere, qui à quatuor aut sex passuum millibus eare huc ventitarent: quos inter nonnemo annos ipsos vigintisex in hæreticorum lustris gemina cum illis impietate traduxerat. Exusserat alter superstitiosas chartas, abhinc annis triginta octo vestibus insutas, adauertẽdos bombardarum ictus. id scilicet malè habere dæmonẽ fraudis illius architecti, furere, ferocire, nullam quietis partem misero concedere, donec à Principe vicino missus ad nos, noxas annorum omnium ritè aperuit: tum effigie cælestis agni de collo suspensa communitus, doctus item vsum lustralis aquæ contra improbissimi hostis insultus, simul iurandi potitandique consuetudinem dedoctus, tranquillitatem mentis recuperauit. Muliercula ex earum numero, quas strygas vocant, pœnitudine ducta vltro seruituti

nali ſtiterat, inde ablegata ad nos, in gratiam cum Deo & Magiſtratu repoſita, atque ſalutaribus monitis obarmata perſtat etiamnum. Rediere noſtrorum operâ duo ad ſigna religioſa, qui tranſfugium minabantur. Reuocata ad ſaniorem mentem, quam delicti malè ſuppreſſi conſcientia ad voluntariam necem ſtimulabat. Non defuit, qui quam à noſtris didiciſſet rationem animum ritè expiandi, Curionem ſuum doceret, reipſa inſtituta in eum finem accurata delictorum enumeratione. Æs copioſum, quod contra ius faſque poſſidebatur, ad dominos rediit. Concordati diſſidentes: in his ſanctimonialis nobili genere, cum toto reliquarum cœtu, à quo multis iam annis ita pertinaci animo diſceſſerat, vt nec ampliſſimorum virorum conſiliis, nec Principis & Archipræſulis ipſius auctoritati cederet, euocatus ſacerdos pacem ſanciuit magna omnium gratulatione. Puerulus trimus, quem à dæmone inſideri creditum, piaculari aqua ſanitati reſtitutus. Subuentum inopiæ multorum, corrogata ſæpiùs ampla ſtipe. Interuiſa ſæpè hoſpitalis domus, & cibis & medicamentis foti languentes: auditi, qui magno agmine ſeſe huc infuderant, pauperes, & preſidiis animorum & ſubſidiis corporum inſtructi. In priuatis quoque domibus, morbidis nauata opera diurna, nocturna mirantibus ægris pertinacem noſtrorum caritatem, quam nulla morbi diuturnitas fatigaret, admurmurantibus ſanis. Firmati ad extremam luctam in lectulo, in rogo, & fuit operæ pretium. Quam fatalis ille ignis, qui iam præ oculis erat, flectere non potuit, accuſatori vt ignoſceret, Patris noſtri oratio, & intentatæ cæleſtes minæ perpulere. Excurſum ſæpiùs ad ſacrarum virginum cœnobia: aures cõfitentibus præbitæ, condocefactæ rationem vitæ ad religio-

nis præscriptum agendæ, magna audientium vtilitate iuxtà ac voluptate. Sub Paschales ferias ad bina opida binæ excursiones adornatæ. Concionès habitæ pænè quotidie, explicata capita doctrinæ Christianæ: vno verbo, obita munia Societatis magno incolarum bono. Reuerendissimus & Illustrissimus Princeps, propensa in Societatem esse voluntate pergit, vti hactenus. sed & magistratus vrbis: qui delinquentes non antè in gratiã recipere voluit, quàm apud nos de peccatis confessi essent: nec beneuolos tantùm experti sumus, verùm etiam, vt diximus, beneficos, mactatis geminis bobus, altero à Reuerendissimo Electore, altero à Commendatore Teutonicorum Equitum. Auxit etiam libraria supellex libris omnibus S. Bonauenturæ, eleganti operâ, à viro nobili dono datis. Venio nunc ad scholas, in quibus iuuentus magis æstimanda virtute, quàm censenda numero; tamen, vt loci huius atque hominum ingenium est, sat frequens hoc anno. Iungitur litteris pietas. in illis quem progressum fecerint, argumento esse potuerunt orationes, iudicia, dramata, quà verbis, quà rebus venusta toto anni decursu data, maximè sub festum adsumptæ in cælum Virginis, cùm (quæ præcipua Sodalium laus) in tantæ patronæ honorem, & stylo & voce sudatum: vestiti parietes eleganti stromate è varij generis græcis, latinis versibus, ænigmatibus, emblematibus, totus denique interior ille velut mundus amœnioris litteraturæ explicatus. In pietate eximij sunt Parthenij, solitum illud suetumque, hoc non item hoc loco. Afflictationes corporis domando clàm hactenus vsurpari solitæ, hoc primùm anno erupere, maiore ardore animorum, quàm pro initio. Inflammabat videlicet aliorum Sodalium exemplum, quorum pietas sub initium

Quadrã-

Quadragesimæ simul innotuit, certatim se obtulere ad pia opera, priuatim, publicè obeunda. Publicè hęc facta. Bis conuentum quothebdomadis; post decantatum psalmum Miserere, prælata de more cruce in corpora sæuitũ. Sacratiore hebdomada hoc additum. Feria quarta cõposito agmine templa primùm vrbis obita, pari dein pietate atque ordine suburbana sanctæ Crucis ædes religione celebris: inde decantatis Litaniis reditum ad oratorium, & conclusum solenni diuerberatione. Feria quinta & sexta ad honorarium Christi Domini sepulcrum aliqui semper, sortito distributis horis, excubarunt precantes. Neque parum plebem cõmouerunt tam pia exempla, maximè cùm palàm voluntaria de se supplicia, nouo his locis spectaculo exposcerent. Porrò repens hic ardor non relanguit tempore: testes celebriora per æstatem festa eodem ritu acta, adeò excrescente numero vltroneas pœnas subire cupientium, vt plus dimidia pars voto suo frustrata sit, non parua cum significatione doloris. Succrescit horum laudi Sodalitium minus collectum ex flosculis puerorum sub Angelorum tutela: & hi in sua corpuscula sancto odio exarsere, amplius viginti pia importunitate publicam diuerberationem extorsere, sanè supra ætatulam illam, cui vt nihil magis familiare, ita nihil exosum magis, quàm plagæ.

Collegium Paderbornense.

TIROCINIVM Societatis vnus Humanitatis studiosus iniit, & alius Rhetorices: D Brunonis & S. Benedicti familiis aggregati sunt duo. Porrò domesticorum zelum crebriores cum fructu excursiones mirificè acuerunt. In his duæ extra diœcesin

cesim illustriores ad duorum Comitum arces; in quarum alteram sacerdos sub Anastasim Christi euocatus præcidaneis feriis binas quotidie concciones, tam de articulis fidei, quam de plena peccatorum exomologesi & cruciamentis Christi vtiliter habuit. Ipsa enim Comitissa, quæ duodeviginti annos Caluini strophas sectata fuerat, neque vllum de Societate hominem vnquam admittebat, pio generosi mariti dolo inducta sub schemate Parochi cum nostro collocuta, Romanæ Ecclesiæ sese magno familiæ bono reddidit; ex honorariis virginibus quatuor, alieque matronæ ac generis claritudine spectabiles viri, cæleste conuiuium ibidem iniere, vbi à memoria hominũ nullus sacrificij vsus exstiterat. Quare illustris loci Dominus ita in Deum eiusque cultum exarsit, vt sublatis oculis gratias Deo egerit, sibi in eum diem prorogatam vitam, quo inter hæreticos sacram synaxim veram Catholicorum hoc tempore tesseram familiæ suæ sub vna specie exhiberi vidisset. In alia huius diœcesis arce Satrapæ coniux partui vicina, diuersis vicibus euocato ad hoc sacerdote nostro, rem diuinam, vt felicius eniteretur, fieri petiit. Mirum dictu, postridie, quàm vltimum Sacrum esset persolutum, breuissimo tempore primogeniam familiæ stirpem edidit. Alia item mulier cùm multa partus difficultate ita æstuaret, vt anima ad egressum luctaretur, per Curionem nostras discipulorumque preces efflagitauit: missa cælestis agni imago, cingulumque contactu Cathedræ D. Petri Apostoli venerandum, necnon preces adhibitæ suppetias tulere. Constitit etiam suus concionibus fructus, in primis funeralibus, quæ pro re nata maiorum ciuium frequentia vulgò cohonestabantur: nimirum fenestra aperitur in iis, de inuocatione San-

ctorum,

ctorum, de igne expiatorio, & huius generis controuersiis vtiliter disceptandi: quod in Canonici cuiusdam funere euentus comprobauit. Nam hæretici Catholicique iucunda æmulatione, accepta post funus è concione occasione quæstiunculas scisciitati sunt. Duo ad Romanam Ecclesiam se receperunt, alter è lustris Lutheri, è gurgustiis Caluini alter. Tres in fide nutantes, fidei professione edita confirmati. Tres etiam errones Musici nostrorum comitate capti, hæresimque dedocti superiorem omnem vitam confitendo retexuerunt. Fuit, qui ab hæretico parente in patriam reuocatus, cum naufragium religionis à suis pertimesceret, non prius se itineri accinxit, quàm fidei professionem publicè ederet. Illud obseruatum crebrò, hæreticorum filios, qui in nostris scholis sæpè aliquamdiu simulant magis, quam colunt religionem Catholicorum, simulatque ad fidei professionem inducti, illicò mutari, & iam seriò agere omnia. Erat in opido huius diœcesis non ignobili, vir senatorij ordinis, litteris non vulgariter tinctus, sed a puero Lutheri hæresi infectus: hic legendis Catholicorum libellis, qui per nostros submittebantur, eò tandem adductus est, vt vltro peteret è Collegio confessarium, ante cuius pedes per exomologesim pestem eiecit. Par coniugum, qui iam biennium totius ciuitatis scandalo facto diuortio, pertinaciter dissidebant, rediit in gratiam operâ nostrorum. Catholicus adolescens deposito certo pecuniæ pignore affirmarat coram hæretico, neminem Prædicantium tam fidenti animo esse, vt vel cum simplicissimo Iesuita fidei certamen inire auderet. Non abnuit ille, laboratur ab aduersario, vt doctissimum Prædicantem, quicum illi non leuis amicitiæ vsus intercedebat, ad promissum certamen traheret:

sed ille elato supercilio, Dedignor, inquit, cum isthoc hominum genere sermonem miscere: tu quia occepisti, iam diaboli nassam ingressus es. abiit hoc responso exasperatus civis recta ad Collegium, totam seriem cum detestatione insciliæ Prædicantium referens. Vnus diutiùs à magistratu tractatus constantem se Catholicum gessit, rosarium Sacrumque quotidie pænè obiens. Venio ad scholas, in quibus præcipuum industriæ nostrę curriculum. Hoc iam profecimus, vt ipsi hæretici nostram docendi methodum suspicientes, quotiescunque contumeliosiùs aliquid intorquent, semper excipiant iuuentutis informationem. Sodales Deiparæ facem ceteris in omnibus præferunt. Funiculis se ciliciisque affligere iam vsitatum est. Hoc miraculo vicinum: quidam ex iis ludum subterfugerat, hic in contubernio moras nectere, quoad publica indiceretur remissio, instituit; cùm ecce strygum lamiarumque simulacra infesta in hospitio habere, ideoque in patriam properare cœpit: verùm cùm neque in itinere se ab eisdem expedire posset, inopinata hac plaga perculsus, victusque conscientia vsque adeò in furorem versus est, vt fuerit vinciendus. quod mirere in hac mentis peregrinatione, sæpè in genua deuolutus ad aliquot horas Deiparæ recitando Officio immotus inhæsit: si quis interpellaret, mox redibat eò, vbi antea desierat, ac pòst paulò sibi integrè redditus est. Meliùs alteri scholarum effugium cessit: is inclinante ad militiam indole, cum perditorum nepotum turba insciis parentibus profugit ad Belgas. parentes hæreseos labe infecti, benigniùs rem interpretati sunt, rati filium iam quidquid Iesuiticum hausisset, abiecturum, submittunt pecunias, equum, ceteraque ad rem. Inuenit inter nobiles aulicos honestissimum

locum;

locum; obstrepente tamen conscientia à Caluinismo abhorrebat, atque exauctorari desiderabat; sed omnibus carus, cùm commeatum discessus non obtineret, certis tẽporibus profectionem ad parentes obtendens, expiandæ conscientiæ apud Societatem hic & alibi vacabat. tandem honestè dimissus, parentes ad fidem traducere orthodoxam institit, ac deinde ad Serenissimi Alberti militiam commigrare: sic ritè expiatus fideique testimonio tanquam tessera munitus reclamantibus omnibus proficiscitur. Quid multis? paucis pòst mensibus tam multa de eius prospera fortuna allata, vt Iosephum in Ægypto referre visus sit, ducta in vxorem puella cuius dos 30000. millibus æstimabatur. parentes hac subita metamorphosi, cùm ipse præsertim omnem fortunam prolixis litteris fidei Catholicæ adscriberet, ita mutati sunt, vt se Catholicos professi sint. Studiosus vix primæ iuuentæ spatia ingressus, desertis scholis innuptas nuptias animo coquebat. copulandi in sequentem erant diem, tantùm consensus Officialis erat in mora; antè tamen pia fraude in Collegium pellectus, vt se colligeret, dies aliquot ibi moratus est stulto consilio abiecto. Sodalis Parthenius erat, quẽ impudica mulier alterius amoribus implicata, ad flagitium inuitabat: ille negat, ni deserat priùs riualem. id vbi factum, explosam ridet infamem feminam: ita se pariter à periculo, & illam ab amatore expediuit. Existimatio Societatis crescit in dies, etiam apud aduersarios. Puellam emotæ mentis ipse Consul cum honoratioribus vtriusque sexus, neglectis Prædicantibus ad nostrum sacrarium binis vicibus adduxit: deprehensa tandem insanire potiùs, quàm obsideri; peractis gratiis, laudatoque iudicio nostrorum discessum est. Auriga in itinere Francofordiano alium

lacerabat conuiciis, eò quòd Iesuitarum & Catholici typographi libros veheret; pœnas illicò dedit, à sexdecim prædonibus spoliatus, quem læserat, vidit intactum dimitti: res in speciem leuis, quæ diuulgata multos in fide cõfirmauit. Sacrum sacelli instrumentum pictis tabellis, commodiore ad sacrificandum vestitu, mundioreque in omnibus cultu creuit. Duobus quoque bobus angustiis Collegij generosi Ritbergæ Comites subuenerunt.

Collegium Monasteriense.

ADOLESCENS nobilis Friso è nostris scholis ad Ordinem Prædicatorum transiit, ad Carthusianorum alter: vnus etiam Crucigerorum, alter Franciscanorum institutum complexus est: S. Benedicti quatuor. Nostrorum opera intra mœnia potissimum constitit, quòd exire in circumiacentia opida pagosque sine manifesto periculo non licuerit. Mense Iulio quinque è nostris Patribus vota publica edituri, nouo hoc loco more per ciuitatem ad stipem ostiatim colligendam dimissi, in admirationem non minùs Prelatos, quàm plebeios coniecerunt. Die professioni indicta, illud memoratu dignum accidit, nostris elatiore voce vota sua emittentibus, virgo quædam ob religionem Catholicam hîc annos aliquot exulans, ad scamnum communicantium progressa, conceptis verbis ex scheda recitatis coram Venerabili Sacramẽto votum castitatis modestè edidit. Hæresim abiurarunt nouem. Virgo Wesaliæ oriunda (ciuitas est hæreseos veneno infectissima) cùm se ad vicinam Catholicam religionis caussa transtulisset, morbis variis affligi cœpit; ac omni humana ope recuperandæ valetudinis desperata, in certissi-

tissimam spem venit se liberatum iri, si Strombergam profecta in sacello Societati incorporato, vestigia saltem miraculosæ crucis eius, quam ante annum militum hæreticorum sacrilegis manibus confractam diximus, supplex veneraretur. Itaque infirmissimis viribus iter primum vehiculo, deinde extremum milliare suis pedibus ingressa, cilicio insuper toto itinere ad nudum corpus induta, vix templum intrarat, cùm subitam totius corporis alterationem persensit: postero verò die oblatis donis, votisque ritè persolutis, tribus omnino morbis, hydrope, debilitate stomachi, & graui capitis vertigine liberata est. Virgo hæretica ita templi nostri munditie delectata est, vt se Catholicam fore diceret, si hic sedem figeret, & procinctorium eleganti opere dono dederit statuæ B. Virginis. De omni vita exomologesin fecerunt præter studiosos externi 514. Iustus quoque fuit toto anno communicantium numerus. Die Circumcisionis Domini septingenti nonaginta cælesti se cibo in nostro templo refecerunt. Concursum ad nos sæpissimè, cùm fuit suspicio, nonnullos à cacodæmone malè vexari, quibus solatium auxiliumque pro viribus impensum. Puer octennis ab hoc hoste occupatus, à nostro sacerdote per exorcismos adiutus est. Discordia sororis cum fratre Ecclesiastico sopitæ. Sex mulieres ad vitæ honestatem traductæ. Ducentorum dalerorum restitutio facta. Catechesis Dominicis festisque diebus magno cum fructu tradita. Sequitur gymnasium. Habuit illud vltra septingentos auditores: paucitatem hanc compensauit alacritas, & prompta obediendi voluntas ac pietatis studium. Non paucos ad Pœnitentiæ & Eucharistiæ Sacramenta, & meliorem vitæ frugem induxerunt. Puer quidam circa Kal. Ianuarij domum re-

uocabatur. hic quia gratia Indulgentiarum se frustratum iri vehementer dolebat, præceptorem adiit, rogauitque suppliciter, vt sibi abeundi facultatem audiente nuncio deneget. Alij item duo à curatoribus suis ad hæreticos mercatores à scholis nostris ablegati pertinaci constantia impetrarunt, vt sibi catholicè viuere liceret. Libellus de modo examinandæ conscientiæ inter rudiores sparsus à discipulis magno cum fructu. Puer duodennis nullis blanditiis adduci potuit, vt pisculentis diebus vesceretur carnibus. Dramata duo data, alterum in Bacchanalibus de conuersione S. Augustini: alterum in studiorum renouatione de S. Wenceslao martyre: vtrumque magno applausu. Est verò gymnasij huius ea apud finitimos fama, vt ex eodem sæpenumerò Parochi, Sacellani, iuuentutis rectores ac magistri in quatuor vrbibus hoc anno petiti sint: in quibus tantus ardor zelusque religionis, vt frænis magis, quàm calcaribus egere viderentur. nam primo quasi ingressu libros hæreticorum in ludum litterarium inferri vetuerunt, Catholicis in eorum locum subrogatis, quos ipsi initio quibusdam discipulis, quò minor esset parentum offensio, gratis largiebantur. Inter studiosos Parthenij potissimùm excelluerunt, qui à Dominica Quinquagesimæ ad generalia templa vrbis agminatim obierunt: & feria secunda Bacchanaliorum solemne Sacrum in æde Deiparæ sacra decantari fecerunt. Adolescens Parthenius ex superiori tabulato in stratam lapidibus aream delapsus, cerebro in terram effuso exanimis sublatus, imploratis demum sociorum precibus, non multò pòst conualuit, admirantibus medicis, qui de salute prorsus desperauerant. Alter nobili genere natus, eximius cultor B. Virginis, cùm periculosè

variolorum morbo laboraret; supremum sibi diem instare existimans, admissis à pueritia peccatis animum expedire parabat, & quia manuum beneficio vti nequibat, occurrentia delicta ne memoriam effugerent, socio dictare parabat. qua in cogitatione dum versaretur, ecce satan se offert, dira minitans, si conscientiæ secretum alteri reuelet: dum ille nihilo seciùs perstaret in proposito, denuò dæmonum globus eum circumstat, perniciem extremam intentat. Ille, vt sese ab hisce spectris expediret, confessarium è nostris accersit: initium confessioni daturus vix signum sanctæ crucis fronti impresserat, confestim auerso vultu conticuit. noster prolixius silentium vultusque auersionem faucium occlusarum angustiis adscribens, loquelæ defectum se diligenti examine compensaturum promisit: at ille conuersus ad Patrem, Non hæc, inquit, diuturni mei silentij causa exstitit. cœptam prosequitur peccatorum enumerationem: postea retulit se non per somnium, aut alienatæ mētis ludibrium, sed præsentī animo quinque cacodæmones, nigrorū Æthiopum instar, conspexisse: qui interpositu suo inter confitentis os & aures cōfessarij vocem loquentis dissiparent, per sanctissimi tamen nominis IESV & B. Virginis inuocationem cedere coactos fuisse. Aucta res domestica piorum liberalitate. Generosi Comites Ritbergæ præter par boum Collegio ducētos, pauperibus studiosis 25. daleros dono miserunt. Alter Ecclesiasticus Cathedralis Capituli eleëmosynarius 20. dalerorū supellectilē stanneam vsibus nostris culinariis attribuit. His accesserunt 200. circiter daleri à diuersis aliis amicis attributi. Collati etiā ad templi fabricā ornatumq; alij 400. præter casulas, auream vnam, damascenas ternas, antependium holosericum, aliaque munuscula

minora,

minora, quæ in dies ad templi instrumentum, amicorum beneuolentia & liberalitate accedunt. Sassenbergæ præfectus quater nostros euocauit, vt rationes vitæ familiæque ex nostrorum instructione componeret: bis confessionis communionisque Sacramenta obiit cum coniuge, quamuis paucos ante annos minimè Catholica. Egerunt vt viuĕti opidanique simul per nostros informarentur, quos sciebant multos iam annos Luthero magis, quàm Catholicis fuisse deditos: vt proinde instruendi fuerint accuratè, templumque à sordibus vindicandum: in quem finem nobiles ipsi nouum altaris sacerdotisque ornatum de suo pararunt. Inciderat autem secunda expeditio in Bacchanalia: quo tempore euocatis etiam propinquis, maiori quodam ardore repetiuerunt Sacramenta, vt sacra magis hebdomas esse videretur, quàm Hilaria in arce. Cineres nouo exemplo præeuntibus nobilibus, magno numero incolæ acceperunt. Auditæ captiuorum confessiones: inductus ad obliuionem iniuriarum, qui pertinaciter negabat. Actum vt haberentur mitius: laxata vincula tantisper, dum rei diuinæ vacarent. Aditi insuper in mapalibus pauperes atque ægri, exceptæque diuersorum confessiones, & eleëmosynis egentes adiuti. Reuocatus mos rosariorum, excitati permotique ditiores ad singularem pauperum amorem: in quibus fuit matrona honoratior, quæ cùm hominem accepisset putrefactis pedibus, ac fame propè enectum, alacriter purulenta vlcera lauit, tractauitque omni caritate. Curatũ, vt ne nundinas obirent prius, quam rei diuinæ interfuissent omnes, contra quam fieri solitum. Inducta virgo Lutherana ad religionem Catholicam cùm diu reluctata esset, tandem intempesta nocte ex lecto se proripuit, & ad exomolo-

mologesin parauit. Valuit adeò huius Præfecti pietas, duo vt viri nobiles, duæ etiam virgines claræ stirpis, suscepto aliquot milliarium itinere, cum eodem cuperent esse Sacramentorum compotes administrante nostro: qui etiam obtinuit in his excursionibus, vt captiui rustici vndeni dimitterentur, & duo qui in pellicatu publico viuebant ad meliorem frugem reditent.

Missio Ritbergensis.

RITBERGA Comitatus est Westphaliæ, abhinc annos circiter sexaginta corruptus Lutheri erroribus. huc noster a generoso Comite euocatus, coniugem in hæresi educatam, Ecclesiæ adiunxit, sacra Catholica ab annis sexaginta intermissa restituit, ad familiam de religione quotidie concionem habuit. Illustris Comitis & neophytæ coniugis virtus spectata fuit hebdomade sanctiori, quãdo arctiori ieiunio, humiliore vestitu, precibus multiplicatis vsque in noctem recoluerunt Domini passionem exstructo etiam de more sepulcro: quò cùm inferretur efferretutque Christi corpus, præibant ipsi Comites venerabundi cum tota aula. Ad extremum confessi propalam, cum vatiis familiaribus, die Paschatis in solemni Missæ Sacro communicabant. Festo Pentecostes repetitur sacerdos, confessionis communionisque Sacramenta iterantur: & vt in plures manaret conuersionis fructus, voluerunt eum diutius apud se manere quapropter conciones & catecheses, qua ad aulicos, qua ad opidanos repetitæ. Lis etiam composita, ex qua non dubia cædes secutura videbatur. Hæresim detestati sunt circiter viginti, in quibus eminet Illustris Comitissa, quæ à quo tempore fidem orthodoxam complexa est, eandem insigni pietate & Christianis virtutibus exor-

nat.

nat. Cùm etiam reipsa experiretur subditos hæreticos, si quando frequentabant domesticum sacellum, decore externo mirificè delectari, vnà cum generoso Comite coniuge, cœpit nouo & pretioso instrumento aram exornare. In Frisia præterea Orientali, in quam velut extimum Germaniæ angulum colluuies pænè omnium errorum affluxerat, in variis arcibus, annos fortè ampliùs sexaginta profligatum iuge sacrificium Comes reuocauit, ad suum, vxoris, familięque vsum, etsi fremeret principio Prouincialis nobilitas, perque Iurisconsultum ad Comitem sacerdotemque nostrum ablegatum vellet vsum altaris impedire. sed perdurauit tamen constans heros animoseque respondit: mirum sibi videri, quòd, cùm ab Euangelicis adeò prędicetur libertas, sibi tamẽ in natali solo, ac priuato in oratorio velint prohibere vsum suæ religionis: neque enim se suosque esse bestias, qui sine Dei cultu viuere possint. hoc oppressi responso tacuerunt, cursumque suum sacerdos noster per trimestre haud infeliciter tenuit: nam cùm frangi animum Comitis non posse animaduertissent, cœperunt agere pacatiùs, ac reuereri etiam passim Societatis sacerdotem. Et quamuis profici propalàm non multum potuerit ob inueteratas iam hæreses, pronosque in seditiones animos subditorum; magni tamen putat faciendum Comes Ioannes, quòd in ea regione, vbi publicè Iesuita nullus adhuc apparuerat, Pater tutò iam, neque ignotus versaretur, atque etiam ab religionis inimicis comiter passim haberetur, aditusq; nostris videatur omnino patefactus, si mitiora aliquando tempora dabit Deus.

Colle-

Collegium Hildesiense.

OPERA nostrorum in proximum, quà templo, quà scholis exstitit illustrior, quàm hactenus non nostro modò, sed & aliorum iudicio. Ab infami turpiter actæ vitæ licentia ad meliorem notam non pauci reducti: aliis idem periculum adeuntibus maturè occursum, aut eodem erepti, in cœpto corroborati. Ad sacras confessiones & synaxim frequentiori vsu celebrandam faces subministratæ: mille enim trecenti sex & septuaginta diuino pastu recreati. religiosæ D. Benedicti familiæ sex adolescentibus studiosis facta accessio. Duæ item virgines diuino seruitio consecratæ. Spiritales B.P.N. Ignatij exercitationes sitientibus animis ab aliquot acceptæ. Ex hæreseon tenebris emerserunt quinque & viginti: in his virgo nobilis familia in primis clara & celebri apud suos, quæ nec aliorum conuitiis, nec cognatorum ira, vexationibus, lacrymis, nec Prædicantis minis cessit: prælucet iam ea ceteris raro exemplo pietatis Libri vel eadem peste laborantes, vel obscœni ab ipsis adolescentibus vltro delati, studióve quæsiti, rogo dati. Totius vitæ exomologeses non paucæ, magno confitentium bono exceptæ. Quidam & peccatorum intempestiua memoria, & dæmonis tetro adspectu ad desperationis præcipitium impellebatur, post quæsitum sæpè frustra apud alios antidotum, multa milliaria emensus ad nos venit, & viæ pretium tulit, optatamque tranquillioris conscientiæ sibi peperit serenitatem Agnis Dei pluribus morbi molestiores auersi. Paulò altiùs sese scholarum nostrarum caput sensim humo leuat, feritque oculos aduersariorum qui inuidia tument. id nuperis feriis

riis scholasticis perspectum fuit, cùm duo adolescentes in patriam reuocati. hìc cùm maior amicorum numerus in eam sententiam abiret, vt censeret ad suæ factionis Academiam aliquam eos ablegandos esse, Prædicantes aliiq; saniore mente (qui fortè intererant) manibus pedibusque repugnarunt: Vt quid enim, aiebant, tam certum ad eruditionem cursum impeditum irent? quin vel ipsis auctoribus nostrũ gymnasium repetere paterentur, ac vrgebant potiùs quàm eos nolentes ab instituto deducerent. extra controuersiam esse, maiores illos adolescentes in nostris, quàm suis scholis in litteris progressus facturos: ad hæc, si vlla vspiam viros doctos alat disciplina, certè vel Iesuitarum esse, vel nullam. qua re & alij non infimæ sortis, vt & ipsi suos ad nos destinarent filios, prouocati sunt, vltroque vni ex nostris, illuc mutato habitu profecto moderandos duos filios suos ipsemet parens adduxit tradidit-que. Et cùm vir nobilis honestum suæ vrbis ciuem duos nobis instituendos misisse filios intelligeret, vehementer probauit, & ipse suos ad aliud nostrorum Collegium, paulò longiùs à patriis finibus submotum ablegauit nepotes, & aliàs sæpè id consilij nonnullis suggessit. Adiecit deinde, admodum se mirari, tam furiosè in Iesuitas ex pulpitis, & publicè barbatos illos rabulas debacchari, quando ipsimet suos ad eos mittant filios, aliisq; etiam persuadeant, necnon & Superintendentes (quendam qui id à se efflagitasset, nomine & loco signans) liberos suos Patribus Societatis petant per me commendari. Pædagogus cum discipulis nobilibus in domum paternam abductus, tum contra parentes, tum contra loquacem verbi Ministrum, Catholicã fidem, quam in nostris scholis vna cum ipsis pueris ante paucas hebdomadas imbi-

imbiberat, egregiè defendit, ortaque vt fit, disputatione, posſitne homo ab omni peccati labe ſe immunem præſtare; negat verboſus Miniſter, in vllum hominem eam gratiam cadere; natu minimus, nondum decennis, id quod in ſcholis inaudiuerat, audacter affirmat, tanta gratiæ plenitudine beatam Virginem eſſe, aut ſi eam huic ſorti non eximeret, doceret, quonam ipſa peccato deliquerit. ſic & inanem tumorem puſillus fregit, ignominiamque victus à puero malus verbi præco pro laude retulit. Sodalitas Parthenia ſub finem anni ſæcularis ſacri cœpta, læto, vt fert loci conditio, progreſſu prouehitur. Quidam cùm morbo infeſtaretur, voto clementiſſimæ matri facto de frequentiori communione, ſtatim conualuit: qua re & in fide, quam recens ſuſceperat, non mediocriter confirmatus, & ad Congregationem Partheniam ardentiùs ambiendam fuit inflammatus. Quatuor denos alius ex Sodalibus vexatus dies arcti gutturis dolore, vt vix cibo, vix verbis daretur via, cùm tremendis reficitur epulis omnis repentè moleſtia pulſa eſt. Laborabat alter inſueto morbi genere tres pænè menſes totos, perpetua membrorum agitatione, linguaque ad omnem vocem diſtinctè edendam impedita; B. Virginem ſibi noctu adſtare viſus eſt videre, redditoque linguæ vſu de peccatis ſe confiteri: ex illo die nullis medicamentis adhibitis, ſenſim ſibi reſtituitur. Vrgebant alij Quadrageſimæ diebus flagris publicè in ſe ſæuiendi copiam fieri. quod quia pro loci ratione negatum, dolenter quidem ferebant repulſam; priuatim tamen quin concederetur, negari non poterat. Iam verò in genua prouolui, petere item flexis genibus veniam, culpas ſuas fateri, frequentia ſunt. Tanta iuuenum animis de hoc Sodalitio inceſſit exiſtimatio, vt

religiosum, non proborum solùm adolescentum cœtum ingressi videantur: nec fas esse existimant, vllo lethifero crimine obstrictos in eo viuere. Sanctiore hebdomada humilitatis Christianæ munia, exosculandis pedibus Sodalium, aliisque id genus exercitiis obita, incredibili alacritate simillima certatim exposcentibus aliis Certant in nos beneuoli maleuoliq́ue. Canonicus Halberstadiensis, perelegans & bene magnum phylacterium, ter venerando sanctissimi Corporis Christi mysterio seruando dono dedit, totum ex argento affabrè elaboratum, puroq́ue auro deinductum: centum nummis vncialibus æstimatur. credas diuinum numen ita immisisse, vt quo splendidius sibi in cælis compararet ædificium, hoc in terris æterno Regi constitueret. Nam fermè eodem tempore & hoc perfectum, & ille in gremio orthodoxæ Ecclesiæ vita piè functus est. Ornauit idem supellectilem librariam Alphonsi Tostati Abulensis operibus. Ciuis Catholicus sacra veste tota sacerdotem ad rem diuinam faciendam instruxit. Cùm ex nostris duo domum reuerterentur, in duos licentioris vitæ milites æneis fistulis instructos incidunt, quorum alter bombardam in eos exonerat præsenti cum periculo. Res mira, diuina vis vim glandis infregit. nam liquata & diffluens corium inter & pedem sub calcem hæsit: verùm noster facinoris testem non prius aduertit, quàm se calceis domum reuersus exueret.

Collegium Embricense.

MITIORIBVS iam vicinorum animis vtimur, vt, si quando vsus poscat, liberius foras excurramus: singularis tamen Dei prouidentia in conseruando Fratre nostro apparuit, qui habitu alieno

no missus Coloniam, in hæreticos milites aliquoties incidit, à quibus etiam pro Ecclesiastico habitus, cùm ceteros pecunia mulctarent, illum intactum dimiserunt. Inierunt Societatem tres adolescentes, quorum vnus graues & diuturnas suorum tentationes euicit. Serenissima Ducissa Antonia singularem in Societatem præstitit beneuolentiam, seu Patre Rectore pro Collegij negotiis ad suum colloquium benignè admittendo, seu caussa nostra, quæ à grauibus aduersariis premebatur, ad procerum concilium prouehenda: nauique propterea aliquoties ipsamet ex arce in senatum descendit, & summo studio pro Societate egit. Gymnasij nomen & discipulorum numerus crescit in dies, parentibus ad filios mittendos vna bonæ institutionis & disciplinæ fama excitatis. Cùm de primario vrbis hæretico nuper eius cognatus quæreret, quò filium litterarum caussa mitteret, huc vt mitteret, suasit, quòd apud nos disciplinam florere diceret: per quam occasionem, cùm aliquot non integræ fidei se nobis erudiendos tradidissent, sociorum exemplo impulsi, sponte ad Ecclesiæ gremium transierunt. Inter discipulos laudem tulerunt Parthenij, quorum virtute viri quoque graues aliquot permoti, iis se adiungi voluerunt. Præter solita mortificationis opera, de quibus aliis annis, non solùm qualibet Quadragesimæ hebdomade, sed etiam in sanctiore coëuntes in oratorium, tribus ante Anastasim diebus, flagellis acriter sæuierunt in corpora: tertio die numerus eorum ad quadragesimum accessit. Post diuerberationem certatim nostro, qui præerat, ad genua aduoluti, aliam quamlibet pœnitentiam sibi imponi postularunt. fuit, qui vltro ad Sodalis genua, quē aliquando offenderat, allapsus humiliter sibi ignosci peteret, pedibusque

osculum figeret. Selectiores ex hoc numero lautum epulum die cœnæ Domini omnibus pauperibus Sodalibus instrui curarunt: quibus cùm ipsi ad mensam ministerium exhibuissent, omnium deinde pedes abluerunt, extersosque ore presserunt, pecunia insuper aliqua singulis donata. Præter indigenas, qui cùm reliqua anni parte, tum præcipuis solemnitatibus ad nos Sacramentorum caussa ventitant, externi quàm plurimi ex hæreticorũ locis omni ferè anni tempore huc se recipiunt, & animis suis à nobis præsidia quærunt. Hinc excipiuntur sæpè confessiones primæ in omni vita, frequenter multis annis intermissæ. Restituti Ecclesiæ aliquot; in his mulier Anabaptistis, quæ grandes liberos habebat baptismi expertes: iis primùm salutari fonte tinctis, ipsa quoque ad Catholicos per Pœnitentiæ Sacramentum adiuncta est. Adolescens à procaci puella importunè sollicitatus ad flagitium, eam verbis & pugnis abegit. Alius pudore impeditus confessionem violauerat. vnde cùm sibi flammam ex ore cerneret erumpere, salutis spem velut inferno destinatus, abiecerat; cumque quietem non concederet conscientia, latens venenum apud confessarium euomuit. absolutione impetrata, illicò viso liberatus est, omnique tranquillitati redditus. Mulier vehementi carnis tentatione appetita, simul confessione se purgauit, hostem contudit: reuertentem aliàs & grauiter infestum, signo crucis depulit, concussione parietum fugæ impetum indicantem. Frequens numerus eorum, qui remedii caussa aduersus morbos & veneficia toto nos anno implorarunt, multique per eam caussam Sacramentis expiati, dum corpori medicinam quærunt, animæ vulnera persanarunt. Infantes minimùm duo statim ac precibus Ecclesiæ

sunt

ſunt luſtrati ſoſpitatem receperunt. Iiſdem remediis ſæpè beſtiis præſenti ope ſubuentum. Quadam in domo cremor lactis ſubducebatur, at vbi aquæ luſtralis adhibita adſperſio, ſtatim ſublatum veneficium Aliquot noſtris confiteri ſolitæ monaſticen amplexæ ſunt, quarum vna famulari obſequio dedita, precibus & pœnitentiæ totā ſeſe dabat, heramq; vt Sacramēta vſurparet, pia fraude interdum fallebat. Quædam domo exſul, cùm in patriam reuertiſſet, à parentibus cognatiſque hæreticis grauia certamina ſuſtinuit; ſed nulla ratione ad deſerendam fidem impelli potuit, quin potiùs expugnato carnis & ſanguinis amore, parentes patriamque rurſus exilio commutauit. Alia item cùm ad defectionem ſollicitaretur, & indignis modis tractaretur, morituram ſe priùs reſpondit, quàm de fide dimouendam. Duæ lites, quarum altera inter fratres germanos, altera inter duos primarios ciues ad vulnera & cædem ſpectabat, noſtri ſacerdotis interuentu compoſitæ. Denique ſeu diſcipulorum, ſeu aliorum, qui à noſtris ad pietatem informantur, virtus in proximorum etiam ſalutem deriuatur. Nam ab his nonnulli ad fidem reducti, alij in eadem confirmati, multi ad confeſſionem diu neglectam inducti, multi ad colendam magis pietatem excitati. Eleëmoſynæ, quæ vt ſemper antehac, ita nunc quoque ad noſtrorum honeſtam ſuſtentationem liberaliter ſubmiſſę. Optimatum etiam ſiue domi, ſiue foris in nos beneuolentia conſtat: quin imò & hæretici fauorem iam in nos concipiunt: vnde vir vrbis primarius antea nobis inimiciſſimus, pranſus hoc anno nobiſcum, ſingularibus verbis longè quàm vnquam meliùs erga nos affectum ſe oſtendit.

Residentia Altenensis.

TVEMVR reliquias Catholicorum Altenæ, variè toto anno exerciti, nunc in spem ingressi confirmandæ tandē aliquando Residentiæ huius, nunc contra de omni spe pænè depulsi. Erat Comiti Adolpho filius vnicus, quo immatura morte exstincto, breui exstinguendum iactabant aduersarij religionis Catholicæ exercitium Altenæ augebant suspicionem nonnulli ex Prædicantibus, qui ideo fata adolescenti accelerata aiebant, quòd parens in sua ditione sineret Catholicos suis legibus viuere. nec deerant, qui eiusmodi terrores in aures ingerebant; non tamen idcirco animum contraximus aut dimisimus. Vixdum erat datum ad sepulturam corpus defuncti, quando supplicationem ad Comitem decernimus pro amplificando & stabiliendo exercitio, quod triennij periodo definitum, propemodum iam defluxerat. Detulerant eam D mercatores Superiori Collegij Hildesiensis, vtpote propinquiori: qui adhibitis variis amicis, prece pretioque primò Comitissam expugnauit, deinde Comitem multo labore eò impulit, vt non tantùm triennij angustias laxarit, verùm & decreuerit concessum à se exercitium in duodecim tredecimve sæcula Catholicis extendere, adsignato etiam loco commodiore. at cùm iam in horas tam liberalis promissionis litteras exspectamus, ecce Comes vita fungitur, resque ferè confecta, de statu quo stare videbatur, ita deiecta est, vt conclamatum iam prorsus de nobis clamarent emuli Sed vertit omnia Deus in melius: frater enim demortui Comitis cùm hereditatem adiisset, tantum abfuit, vt Catholicos Altena excedere iusserit, vt etiam po-

testa-

testatem fecerit exteris eò cõmigrandi, emiseritq; litteras, quibus priuilegia iuraque in Imperio concessa iis indulgebat, qui aliunde in ditionem suam concederent, & Altenæ stabilem sedem figerent. Cùm tam procliuem Principis animum viderent D. mercatores, non dubitarunt eundem libellum supplicem, quem fratri adhuc superstiti exhibuerant, & ipsi offerre, vnà cum litteris Imperialibus ad fratrem datis, quas morte eius præpediti ipsi offerre non potuerunt. Accepit supplices humanissimè, factaque spe post exactos aliquot menses, se votis ipsorum facturum satis, ornatos muneribus à se dimisit, adsignatis vni, præter magnam lignorum struem, decem quernis arboribus, quas commodiori domicilio nobis collocando applicaret. magna proinde spe sumus, summæ totius rei breui feliciter conficiendæ. Dum ita toto anno pollicitationibus terroribusq; fluctuamus, spicæ aliquot hinc inde collectæ. E concionibus & priuatis colloquiis vni patefacta via, qua in orbitam veritatis Catholicæ gradum referret, quam annis aliquot obstinatè deseruerat. sacrum Eucharistiæ Sacramentum centum & quinquagintaocto administrauimus, qui ex diuersissimis nationibus conflati. Erat inter illos, quem longis carceris molestiis in Hollandia ita exagitarant Caluinistæ, vt pænè è statu mentis hominem deiecissent: retulit is à mensa Dominica aliquoties adita, & tranquillitatem animi, & robur ad grauiora pro veritate toleranda. Habebat idem affinem Hamburgi, qui metu persecutionis adeò religionem veram pectore premebat, vt nullo planè exercitio exteriore eam apud Catholicos vel Lutheranos proderet, atque eam ob caussam natam sibi filiolam iam anno maiorẽ, nusquam sacra lympha tingendam retu-

lerat : apud quem tantum effecit hortando, vtis excusso inani metu cum tota familia, se Catholicum fieri non erubuerit, filiolamque nobis baptizandam asportarit. Idem fecit vidua, quæ inter Caluini fæces degens iam in septimum annum distulerat filij baptismum. Et virgini in Dania inter infectas Lutherana lue in nobili gynecæo commoranti, vires suffectæ dum ad confessionis & Eucharistiæ Sacramentum huc recurrit. Habet Pomerania vnicum adhuc Catholicum, quem olim Ecclesiæ peperit Colonia, & Roma aliquamdiu in fide nutriuit: est is ludibrio omnibus ob religionem, lacerant illum è suggestis Prædicantes, vellicant & mordent summi infimique. Venit ad nos itinere quadraginta milliarium, confirmatusque colloquiis vltro citroque de religione & Christiana constantia habitis, lætior ad suos rediit; hoc vnum dolens, quòd longiùs à nobis disiunctus, rariùs possit Sacramentorum vsu contra antagonistarum tela animum munire. Diffidebant duæ familiæ Catholicæ insignes triennali odio, non sine graui multorum scandalo. inueterarat illud tempore adeò, vt in eo restinguendo varij operam luderent: vertebant nobis vitio aduersarij, quòd non adhiberemus medicinam vulneri, quasi in nostra potestate esset, quocumque luberet, ingenia & voluntates inflectere. Fregit ad extremum sacerdos noster, qui duriorem se semper præbuerat, accidens ad pedes, obsecransque vt modum iræ statueret. nec irritæ fuerunt preces, itum vtrimque in amicos complexus, non sine adstantium lacrymis. Subsecuta est hanc reconciliationem alia non ignobilior. Litigabat & iudiciis conflictabatur pater cum filio naturali; trahebat miserum filius legitimus (quo procuratore vtebatur parens) à tribunali ad tribunal, iamque

ęque lite in quadriennium continuata ferè rebus omnibus exuerat. dolebant vtriusque sortem Catholici, quòd sanguine & religione coniunctissimi tantopere inter se digladiarentur. tandem domi nostræ lis omnis precibus decisa, & quidquid iniuriarum hinc inde intercesserat, prorsus obliteratum. Accessit hinc magnum decus domui nostræ, vt quam pro concionibus contentionis & rixarum antrum fabulæ mentiri solebant, eam pacis & concordiæ aulam alij dicerent, spargerentque plus valuisse binos sacerdotes, quàm tot doctores & aduocatos, qui fratres inter se, & à patre discrepantes, tanto sumptu componere nequiuissent. Catechesis contractior adhuc est; qui tamen eam obeunt pueri, præbent quandoque aliquod profectus sui specimen. Tributum etiam aliquantulum opellæ spiritalis monasterio virginum in Archiepiscopatu Bremensi: ad quas instituta exhortatio, explicataque ratio vitæ monasticæ: exceptæ dein exomologeses aliquot totius anteactæ vitæ, variique conscientiarum nodi soluti in religiosam disciplinam incidentes. Quàm grati fuerint hi labores nostri satis testata est auditorum in nos beneuolentia, quam crebris liberalibusque eleëmosynis sæpè demonstrarunt. Auxit vnus bibliothecam varietate librorum, quos ob doctrinam Catholicam iam Vulcano destinatos a flamma vindicauit, atque ex aula Archiepiscopali infecta in domum nostram transmisit. Locupletauit alter sacrarium quinquaginta daleris, adiectisque tabulis aliquot ingeniosè pictis altari eius plus splendoris attulit.

Residentia Aquisgranensis.

AQVISGRANVM Caroli magni quondam regia, eiusdem mausoleo, nobili Canonicorum Collegio, sacris reliquiis & miraculis visenda, Iuliacensi Ducatui, Belgio, Leodiis contermina, planitiem, fontium perennium thermarumque multitudine & salubritate amœnissimam complectitur. populus cultus & humanus, sed quia eò magna è Belgio Sectariorum colluuies confluxit, bonam partem hæresi deprauatus. ingenia iuuentutis præclara. In hoc agro messi tam oportuno, sæculo præterito à nostris vtiliter est laboratum, & secundò tentatum vt in eo sedem figeret Societas; sed impeditum ob hæreticorum potentiam & proscriptionem Catholicorum. Verùm hæretico Magistratu per edictum Cæsareum profligato, Catholici pristinis honoribus restituti nostros vrgente Pontifice vocarunt, hæreticis varia arte pugnantibus: nam & Catholicorum animos à nobis abalienare, & vicinos Status Hollandiæ in nos senatumque Catholicum concitare conati sunt, ab iis etiam litteras in Societatem acerbissimas, quibus vt quàm primùm vrbe eiiceremur à senatu postulabatur, impetrarunt. Sed irritos conatus & constantia senatus, & caussæ bonitas fecit. Quanto opere nostros Catholici expetierint, & publicis acclamationibus & priuatis gratulationibus ostenderunt. Exasperata hoc rerum nostrarum successu Sectariorum rabies acriùs sęuiit: verùm, quia aliud non possunt, intra calumnias, execrationes, libellos famosos, quos noctu subter limen domus nostræ etiam poni curarunt, illorum iræ hactenus constitêre. Reditus huius sæculi anno primo, adnitente Serenissimo Electore

Colo-

Coloniensi, à clero & senatu constitutus, non satis is quidem amplus, pro reipublicæ dignitate aut nostra necessitate: sed à senatu alieno ære oppresso, recente gubernatione, nondum bene coalita concordia, visum est Superioribus nostris nihil amplius exigendum; præsertim cùm litteris ad eosdem missis, de reipubl. necessitatibus illos edocuisset. Habitatio senatus liberalitate attributa est commoda, optimo vrbis loco, senis millibus dalerorum æstimatur. Senatorum ciuiumque in nos beneuolentia, prima illa non modò perseuerat, sed magnopere etiam aucta, primariis quibusdam viris malè de Societate sentientibus, exposita nostri instituti ratione & fine, conciliatis. Eucharistiæ & Confessionis Sacramenta obeuntium numerus pro loci angustia & paucitate sacerdotum fuit magnus. Scholæ, quas septeni tantùm octoníve inibant, primo semestri, numero ad centenarium creuere & præcipuè profectu & pietate. In rebus grauissimis intra & extra mœnia nos frequenter consuluerunt, & consiliis paruerunt: imò vix pedem in vrbe posuimus, cùm à Prælatis, Parochis, Religiosis, aliisque difficillimę quæstiones ad nos delatæ. In his illud memorabile. Mulier veneficij accusata, bis quæstionibus subiecta, crimen pernegabat: statutum vt aqua, more multis recepto, probaretur. Consul rem ad Patrem nostrum refert: audito quod res erat, non licere, senatum facilè ab ea sententia deduxit. Concio vna diebus Dominicis festísque haberi solita magno ciuium concursu & fructu. Catechismus non in templo modò habitus, sed in scholas etiam triuiales introductus. Inimicitiæ plebeios inter & primarios viros sopitæ, carceres aditi, adiuti rei. qua in re etiam suum de nobis iudicium senatus ostendit: etenim à restituta re-

publica

publica cùm multo tempore iudicia capitalia fuissent intermissa; Senatus reorum qui ducendi erant, instituendorum curam ab aliis quibus hactenus id consuetudine tributum fuit, ad nos transtulit. Inter hæc tamen non desunt qui patientiam nostram exerceant, etiam ex iis à quibus consilium auxiliúmque sperare iure debebamus: sed eorum abalienationem pensat aliorum amor erga nos, maximè qui magno animarum suarum bono, tum domi nostræ, tum foris exercitiis spiritualibus vacarunt. speramus fore diuinæ gratiæ beneficio, vt & hi in proposito perstent, & illi tempore & nostra modestia mitigentur.

PROVINCIA AVSTRIÆ.

PROVINCIA hæc constat duodecim Collegiis, vna Domo Probationis, tribus Residentiis, & quatuor Missionibus; in quibus 428 Socij viuunt. Viennæ quadragintasex, Grætij septuagintanouem, Pragæ quadraginta, Olomucij triginta vnus, Selliæ septemdecim, Crumlouiæ viginti, Commotouiæ nouẽdecim, Nouodomi quindecim, Labati quatuordecim, Glacij quindecim. In Domo Brunensi octoginta & vnus, Thurocij nouem, in S. Bernardo quinque, Milstadij sex, Lyncij duo, Cassouiæ duo, ac totidem in Dociana Missione. In duplici verò Transsyluaniæ Collegio, Claudiopolitano & Albano ac vna Missione Varadinensi vigintiquinque, præter P. Prouincialem & socium. Vita functi sunt hoc anno duodecim, in quorum quidem locum quadraginta quinque admissi sunt.

Colle-

Collegium Viennense.

COLLEGIVM Viennense Socios habuit hoc anno circiter quadragintaquinque, Patres quindecim, aliquando plures, reliquos partim iuuentuti erudiendæ, partim Philosophiæ audiendæ, partim domesticis negotiis destinatos. Vitam in laboribus Societatis posuerunt quatuor. P. Ioannes Klein, quatuor votorum professus, postremùm Viennensis Vniuersitatis professor Theologicus, vir certè solidarum virtutum, magnus imprimis sui contemptor, magno æstuans zelo animarum, indefessi in confessionibus audiendis laboris. qua de causa magnam sibi ciuitatis partem deuinxerat. Extrema hora eum non imparatum, vt speramus, offendit: præsagire eam videbatur, cùm aliquot antè horis quàm decederet omnes refocillationes respueret, innueretque earum se non ampliùs indigere, licet aliàs medicorum præscriptis esset vel obsequentissimus. Hunc ad meliorem vitam præcessit Gasparus Scherer, Coadiutor formatus temporalis. tantæ vir paupertatis, vt huius exemplo multi alij excitati frequenter fuerint, ad eam virtutem exercendam. Sententias pias vbicumque auditas suis accuratè accommodabat meditationibus, & passim resonabat. Tertius fuit Donatus Cærulus Coadiutor itidẽ temporalis formatus, Hungarico extinctus morbo vicesimoquinto anno ab ingressu Societatis, multùm charus cluibus ex officio ianitoris, quod impigrè exequebatur. Tempus pænè totum quod à conuersationibus superabat, piis orationibus tribuebat. Hos subsecutus est Ioannes Lautterer, domesticarum rerum Coadiutor, phthisi consumptus, anno primo post absolutũ nouitiatum,

decessit

decessit in ea, quam magno inibi feruore acquisierat innocentia. Cuique horum tres hinc ad nouitiatum successerunt: quippe duodecim in vniuersum fuere. Ex his tres arcularij, magister cum duobus famulis: qui cùm triennio templum nostrum affabrè factis sedibus, quæ hoc anno erectæ sunt, exornassent, tandem seipsos in arcas & templa Spiritus sancti obtulerunt. Hi obstinata hæresi infecti, dictum opus eo animo redemerant perficiendum, vt gloriari possent, se apud Iesuitas tanto laborasse tempore, absque vel minimo religionis detrimento. Sed plus eis euenit, quàm ab eorum assecis prędictum fuerat: non solùm enim veram amplexi sunt fidē, sed & eam Religionem in qua primam veritatis lucem conspexerant. Statæ conciones binæ semper fuerunt, altera in templo nostro, altera ad Serenissimū Archiducem Matthiam: non rarò etiam in aliis templis, cùm in vrbe, tum extra vrbem. Etiam doctrina Christiana, non absque fructu continuata. In carceribus constitutis & spirituale & corporale auxilium magna alacritate præstitum. Ab hæresi per nostros absoluti 169. horum vnus à puero hæreticus, affecta iam ætate, in morbum inciderat diuturnum. tandem per quietem monetur, fidem Catholicam vt amplectatur, peregrinationem B. Virgini Cellensi voueat, fore continuò, vt valetudinem pristinam recuperet Simul atque votum fecit, rediit sanitas expetita: ante omnia ad Collegium nostrum se contulit, petiitque vt in fide Catholica erudiretur. quod non difficulter impetrauit. Ad vnam speciem reuocati quinque. Circa Pascha in templo nostro ad sacram communionem accesserunt 3600. Generales confessiones auditæ sexagintanouem. Quidam cùm ex nostro cōcionatore publicè intellexisset, peccata in con-

fessione

fesione detegenda esse omnia; sibi dictum putauit, qui à multis annis integritati cõfesionis non satisfecisset. quare continuò ad confessarium adiit: sed proloqui cupiens vsu linguæ destituitur. cùm id iterum sæpiusque irrito conatu aggredi conaretur, sacerdos noster à Deo iubet petere auxilium, & quidem ipse conceptis præit verbis: subsequitur pœnitens. Nec multa: redit vox confitenti, aperit vulnera, sanatur non sine lacrymarum profusione. Quadraginta horarum orationes, pro felici belli Hungarici successu bis institutæ. Mahometanus abiurata perfidia sacrum baptisma in templo nostro suscepit Mœrorem & tristitiam eorum, qui extremo supplicio afficiendi erant, solatio nostri leuarunt: errores verò de fide ex octo maleficis priùs eiecerunt, quàm vitam ipsi amitterent. vnus qui innocens faciebat, sacerdotis nostri rogatu à morte ereptus fuit. Studiosorum nostrorum, quorũ magna fuit frequentia, cùm pietatis, tum eruditionis singulare eluxit specimen. horum trinæ Congregationes magna animi deuotione & pompa festa crebra celebrarunt: non pauci ex iis voluntariis verberibus in propria corpora sæuierunt. Dialogos exhibuerunt hoc anno aliquot: quorum duos cohonestarunt Serenissimus Archidux Matthias & Illustrissimus Dux Mercurius. Vno alio tempori accommodato & personæ Illustrissimus Marchio Gonzaga, priusquam in superiorẽ abiret Hungariam, exceptus fuit. eodem die quadragesimale prandium in refectorio nostro sumpsit. Declarauerat idem prolixè & antea pietatem suam, cùm in festo Purificationis B. Virginis publicè in æde nostra sacra inter studiosos de Congregatione eiusdem Virginis, habitu sui Ordinis indutus communicasset. Etiam Angelica iuuentus Angelorum

formam

formam imitata in Natalitiis Christi Domini, ter suas actiunculas immutauit, tanto cuiusque modi hominum accursu, vt templum nostrum satis alioqui capax omnes nequaquam admitteret. Celebritatem Corporis Christi tanta multitudine epigrammatum, emblematum, orationum studiosi adornarunt, vt locus ad hoc destinatus angustus nimiùm videretur: ad ænigmata dissoluenda, & orationes prælongas perlegendas, spectatores prouocati. Cùm Dux Mercurius grauissimo post primam expeditionem afflictaretur morbo, & iam medicorum industria non inueniret quid præscriberet amplius, & precum etiam publicè pro salute eius fusarum vis nondum appareret; tandem ad B.P.N. Ignatij asylum confugit, sacram eius nimirum subscriptionem. adfuit continuò diuina virtus, qua breui pristinæ restitutus est sanitati: dum adhuc nonnihil ex ægritudine langueret, ipse cum summa grati animi significatione nominatam subscriptionem ad Collegium nostrum referre voluit, quo die & confessione animum expiauit, & sacra communione refecit. Sub idem tempus litteræ ex Galliis perlatæ sororem eius Reginam Henrici Regis defunctam, denuntiabant. Nemo aulicorum litteras Principi monstrare audebat: communi omnium consensu post dies quatuordecim litteræ nostro sacerdoti Ducis confessario traduntur, vt eas ipsi offerat. quod ille ita præstitit, vt priùs sermone sat longo de rerum humanarum instabilitate viam ad id sibi muniret. immortales egit Dux gratias Patri, quòd tanto consilio suæ vitæ periculum nouum amouisset. Si enim ex improuiso de sororis vnicè dilectæ obitu certior factus fuisset, seipsum ex nimio dolore in viuis non diu superstitem aiebat permansurum. Ad castra etiam Vngarica

rica non priùs se contulit, quàm à nostris studiosis periucundo carmine salutaretur, & apud nos pranderet. Vbi ex bello Alba regali recuperata, triumphans rediit, nihil prius habuit, quàm vt templum Collegiumque nostrum inuiseret. Ita Princeps humanissimus nostros amplectitur, vt maiori gaudio & recreatione exhilarati nequeat, nisi ipsis assiduò adhæreat. Non absimile patrocinium mercator quispiam solus propemodum in tanta frequentia Catholicus, B.P.Ignatij persensit. conclamarant iam tres præcipui medici de sanitate, de vita. Accedit noster sacerdos sub noctem hominem, suadet vt subscriptionem B.P.N. Ignatij admittat: paret consilio, statimque meliusculè habet. Postridie reuertuntur medici, mirantur tantam valetudinis emendationem. Non ita multò pòst, sine aliis medicinis mercator integras vires recepit, magnificè B. P. Ignatij virtutem commendando. Eadem inscriptione maiori è discrimine liberata fuit vna aliqua mulier, hæc partui vicina dies sex & auditu & visu, & verò etiam loquela destituta iacuit. Appensa est ei B. P.N.Ignatij subscriptio, & ecce continuò peperit feliciter, recepitque sanitatem amissam. Duo sacerdotes nostri pro solatio & auxilio spirituali in Cellensi peregrinatione à Baronibus nonnullis impetrati fuerant: dum verò in summa essent attentione concionis de pœnitentia, ecce tibi strepitus in recèns erecta pergula ob frequentiam hominum excitatur. mox fuga fit è templo tanta, vt plurimi in porta conculcarẽtur. accurrunt nostri, & iamiam quatuor eorum qui vitam expiraturi erant confessiones subitaneas excipiunt, non citra magnam sacerdotum reliquorum admirationem. Duæ à flagitiosa ad honestam vitam traductæ. Aliquot etiam fœda contubernia in legi-

tima matrimonia commutata. Pax inter discordes nostrorum suasu coaluit. Ab esu carnium die sabbati nonnulli abducti, Virgines duæ nostrorum vsæ cõsilio Religioni sese consecrant. Aduenit ex liberalitate cuiusdam vinea Collegio, non quidem adeò ampla, commodo tamen sita loco. Tandem post toties ampliatam caussam, hoc anno domus illius possessionem accepimus, quæ sola ex insula nostra, nescio quanam emptione abalienata erat.

Missio Castrensis.

VNVS è Collegio nostro cum Socio alterius Collegij fuit in castris Vngaricis ad Albam Regalem Serenissimo Archiduci Matthiæ à concionibus. Priusquam Vienna abiret Archidux, supplicationem ad princeps D. Stephani templum instituit, in qua & sacerdos noster concionem pro tempore habuit, commendans & Serenissimum Archiducem, & totum exercitum piis auditorum precibus. Diuinis officiis finitis, statim eadem hora, alacres omnes & hilares contra hostem descenderunt. Animaduersum postea illa ipsa hora qua Viennæ Deo supplicabatur, Albam Regalem quam impiè per quinquagintaocto annos possederant, per Illustrissimum Ducem Mercurium Turcis ereptam fuisse. Iaurini Archidux præuia de more confessione, sacra sese Eucharistia contra omnem vim hostilem muniuit, antequam castra ingrederetur. Et certè adfuit diuina virtus pio Principi: nam paucis pòst diebus, tanta hostium multitudine circumuallatus cùm esset, vt euadendi spes nulla affulgeret; Illustrissimo Duci Mercurio dat negotium, vt pugnæ copiam hosti omnino offerat. Quare mox instructa acies, collata

collata signa, cum tam numeroso Turcorum exercitu, vt nostri primo congressu pedibus hostium proterendi viderentur. Verùm cùm pietas ad omnia sit vtilis, tum certè in illo ad triduum continuato conflictu vel vtilissima apparuit, tum Principum, tum aliorum qui Dei sese gloriæ deuouerant. Concionator noster magnos addiderat animos militibus Christianis, minoris ducendam præsentem vitam, quàm gloriam vnius Dei. Tandem hostis magnam passus suorum cladem decedere coactus fuit. Nostri interea ægrotorum sauciorumque confessiones audierunt: iis sacram Eucharistiam quoties occasio fuit præbuerunt. Hæreticis militibus, eorumque Prædicantibus cõciones nostri sacerdotis magis quàm Turcorum tela terrori fuerunt. In Alba Regali per nostrum Patrem templum expiatum, diligenterque cautum & prospectum per Archiducem, ne qua accessio ad eam vrbem hæreticorum colluuiei pateat. Aliquorum Christianorum corpora terræ mandata fuerunt, eleëmosynis nostrorum in hunc finem collectis. Ex quo loco Archidux ad bellum profectus erat, impetrato auxilio diuino, ad eundem, nimirum diui Stephani templum, Viennam cum triumpho repetens, priusquam ad aulam reuertit, solemniter pro tanta victoria Deo egit immortali gratias & debitas & meritas.

Missio Lincensis.

GRAVIBVS hoc anno Lincij obiecta fuit periculis Societas nostra: nobilitas enim hæretica odio & inuidia inflammata, acerrimè nomen eius apud Cæsaream Maiestatem detulerat, quòd nimirum sedem in ipsa Cæsaris arce fixisset; quòd inde velut ex edita specula Austriam Superiorem

gubernaret vniuersam; quòd Præses prouinciæ, eiusque Vicarius penitus ex Iesuitarum consiliis penderent; quòd regimen introduceretur Iesuiticum, quo necesse esset perire totam regionem, nisi maturè tantis malis occurreretur. Sed cùm dudum laterem lauissent, remedium à vi & fraude petierunt, Prædicantes iniussu Imperatoris in vrbem reuocarunt. hi continuò populum vacillantem confirmare, à nostrorum & congressu & concionibus deterrere. omnia susque deque vertissent, ni edicto iterum Cæsareo exturbati fuissent. Clàm noctu per mænia dimissi multum apud suos fidei amiserunt, à quibus se, nisi morte diuellendos vanè iactauerant. Ea de caussa cateruatim rursus ad nostrorum conciones adire cœpit omnis generis plebecula. Ex perfidiæ tenebris ad fidei lumen translati hoc anno 50. Hos inter fuit homo rusticus, sed prædiues, dux & concitator tumultus rustici annis superioribus. post diuturnas concertationes victas nostris dedit manus. Vnde gratia ei facta vt mortuus capite priùs amputato in quatuor secaretur partes, quod supplicium viuo aliàs debebatur. Is vulgò Papa seditiosorum rusticorum Lutheranorum appellabatur. quare abiit in prouerbium, à Iesuitis Papam Lutheranorum rusticorum Catholicum effectum. Confessiones tempore Paschali auditæ 108. In festo Pentecostes sub altera tantùm specie ad sacram communionem adierunt centum. Multi libri hæretici nobis dono venerunt. Prospectum nostrorum operâ puellis ciuitatis de Catholica vidua, magistra in arte legendi, scribendi, & acu pingendi. Spes est sensim ita eis Catholicæ fidei rudimenta instillatum iri. Serenissimus Archidux Matthias Beneficium quoddam Sanctissimæ Trinitatis Societati attribuit. est domus vna

&

& ecclesiola cum aliquantis redditibus. subditi qui eò spectant viginti & vnus, rustici iuramentum quod vocant fidelitatis Societati præstiterũt.

Collegium Sellienſe.

SELLIÆ fuerunt Socij quinideni, sacerdotes quinque, artium professores totidem, par Coadiutorum numerus. At ex primis in debellandis Ecclesiæ hostibus nostrorum domi foriſq; enituit industria. Argumento est quòd à stipendiis hæreseos, ad signa Christi centum quinquaginta traducti sunt. Vnius eorum quoniam rara & perillustris extitit conuersio, reddam pluribus seriem facti. Is erat è Prædicantium lustro vnus, qui temulento Lutheri spiritu instructus in diuersis locis Vngariæ decennio pro exedris pestem animis auditorum inhalabat. iamq; luctuosa animorum strage edita in vicinia nostri opidi, atque adeò in familias colonorum nostrorum vnà cum auctore tanti mali contagio sese infuderat: cùm accidit aliquando vt noster à catechismo quem in pago habuerat, rediens, ille à concione quam in aula viri nobilis dixerat, diuertens, vterque sibi occurreret. quo occursu inita sunt notitiæ primordia, postmodum itum ad ipsum semel, iterum in pagum, & concertatum. ibi admotis diuini verbi facibus nonnihil eius cordis liquata est durities, atque adeò impressi conscientiæ Prædicãtis scrupuli, quibus cùm dies noctesque pungeretur, vltro in Collegium veniens manus dedit veritati: seque Romanam Ecclesiam velle amplecti testatus est. At verò constantia animi vt esset in conuersione illustrior, placuit in sextum mensem sacram exomologesim peccatorum, professionemque fidei Catholicæ proferre: interea temporis

Prædicans in suo pago de Lutheri spiritu remittere, fidei Catholicæ semina in vulgus iacere, à nostris etiam fidei mysterijs imbui, mox, vt fit, suis suspectus esse, tum ædem nostram propalàm adire, subinde etiam cum vxore & filiolo concionibus (hæreticis licet frementibus) magno cum pietatis sensu interesse, minas Haidonum cædem sibi minitantium floccipendere. Ita sollicitudine impiger, spiritu feruens, tandem feria quinta Paschatis, in templo nostro, in gremio Ecclesiæ repositus est, tanta ordinum vtriusque sexus frequentia, vt multitudinem parietes templi continere nequiuerint: quibus ipse, omnium attentis auribus & animis, ita susceptæ à se fidei rationem spatio vnius horæ & mediæ patrio sermone concionabundus reddidit, vt cunctis & hæreticis præ stupore attonitis suspiria & lacrymas extorserit, pollicitus etiam rationes suæ conuersionis pro tempore copiosiùs edendas. Itaque conuersionis suæ caussis ad populum explicatis, idiomate Vngarico, quo populus intelligeret clarissimè, ardentissimè atque adeò toto pectore professionem fidei Catholicæ proclamauit, & denique à Reuerendissimo Domino D. Francisco Forgatz Episcopo Nitriensi cælesti pane refectus est. Res noua & nobilibus hæreticis, qui dolo bono à viris Catholicis tamquam comœdiam spectaturi in templum eo die acciti fuerant, instar prodigij visa. musto plenos diceres è templo abiuisse, sed musto diuini verbi. Mouit itaque doctoris facti discipulorum animos, suoque exemplo labefactauit pertinaciam plurimorum, euertit multorum. Ceterùm huic toti actioni concionator noster è cathedra in qua velut præses assidebat, epilogum imposuit. Matutinam actionem pomeridiano tempore Ioseph triumphans è carcere in

theatrum

theatrum eductus excepit. Pannonico ſanè cultu aulæis belluatis, periſtromate Turcico & more gentis verſicolore pantherarum pelle, tubis tympaniſque bellicum ſonantibus, ſex propemodum horis incredibili omnium viſendi ſtudio: vtpote rem nouam celebratum drama, grataque omnium ſpectatorum admurmuratio ſtudioſam iuuentutis actionem excepit. Id etiam prope temporis, vna feminarum ad loquendum proiecta, ad reſiſtendum ferrea, vtpote quæ biennium oppugnationem noſtrorum inſtar duriſſimę cautis ſuſtinuit, & cuius impulſu maritus (qui tamen ſupremum diem catholicè confecit) ferè orthodoxæ fidei naufragium fecerat, hæreſim deteſtata eſt, prioris facti profuſis lacrymis crebrò rigans duritiem, tantumque ſpecimen pietatis exhibet, vt facem religionis aliis præferre videatur Fuit & altera, quæ materno ex vtero hæreſi ſcatens, ferrea itidem repugnandi libidine, ad omnes diuini verbi impetus rigebat: verùm vt primùm grauiſſimo infirmitatis verbere attrita fuit, ceſſit rigor cordis, flagellanti Deo. Votum igitur præpotenti Deo ſuſcipiendæ Catholicæ fidei, ſi priſtinæ ſanitati reddatur, nuncupat. Res mira, è veſtigio ægritudine depulſa conualeſcit, illa nil morata totius vitæ fuliginem hæreſi eiurata deterſit. Quidam etiam genere Chriſtianus, ſed profeſſione Turcus, impia Mahometi ſuperſtitione repudiata ad ſanam mentem rediit, riteque flagitiorum ſordibus expurgatis, apud Patres ſe inueniſſe ſalutem gauiſus eſt. Luſtrata hoc anno confeſſione ſunt vndecim millia capita. Horum qui totius vitæ noxas Pœnitentiæ Sacramento eluerunt, fuere ſexagintaquatuor Catholici: ſed numquam expiati extitere quadragintaſeptem, nonnulli à pluribus annis non confeſſi. Femina cùm lethalem

animi tabem taciturnitatis velo celare obfirmasset, in abyssum desperationis corruens, duobus liberis per summum scelus guttur elidere sæpiùs attentauit. Verùm, quæ Dei est misericordia, in somnis per visum ad spem salutis erecta resipuit, vitæque retro actæ sceleribus, Magdalenæ instar profuso lacrymarum imbre dilutis, se ex mali dæmonis faucibus ereptam agnouit, iamque vitam cælo dignam instituit. Nec reticēdus hic est quarundam matronarum pius ardor & salutis studium, quæ summa cum lassitudine corporis, dierum aliquot itinerū molestiis deuoratis, lustrandorum animorum caussa contenderunt ad nos: effectæque Sacramentorum compotes, cælesti gaudio, & quodammodo gloria perfusæ ad patrios penates reuerterunt. Illud pænè miraculum. accersitus sacerdos ad ægrum ægrè loquentem, elinguem planè ac mutum reperit, rogitat in aurem inclamans, velítne confiteri. annuit ille, iussis recedere astantibus, confitetur per signa cumque iam nihil dicendum quærendúmve superesset; ecce tibi lingua muti soluitur, & quæ per signa, eadem viua voce nec plura, nec pauciora, nec aliter confessus est. Simile quid, haud scio an non maius, in alio Sacramento Pœnitentię patrauit. cùm enim quidam lumine oculorum altero ab incunabulis captus esset, per confessionem & mentis pariter & oculi depulit cæcitatem. Mouit vterque casus admirationem, & plerisque sparso rumore confessionis religionem incussit, atque ad illam obeundam accendit. Illud etiam commemorare lubet, ex quo piacularis aquæ vis magis ac magis elucescat Cùm enim vnus è domesticis acerrimo identidem dolore capitis pungeretur, neque remissionem dolor, sed incrementum in horas singulas caperet; spei plenus, consultoque

ſultoque ſuppliciter Domino aqua luſtrali ſignat loca doloris. quo facto ita euidenti auxilio recreatus abſceſsit, vt dolor non ad tempus laxari, ſed fugari & proſterni tam ſalutari remedio videretur. Pecuniæ dolo malo acquiſitæ ad ſuos dominos redierunt. reſtinctis odiorum incendiis pax & amicitia inter nonnullos firmata. Porrò in ſubleuandis egentium miſeriis, noſtrorum vt anno ſuperiore extitit liberalitas, propemodum ſex menſes. pauperum vis tanta fuit, vt ſingulis ferè diebus centenorum capitum ſummam excederet: non quòd vſque adeò fame in opido laboratum ſit; ſed quia ex finitimis pagis quicquid egentium fuit, à ſuis omni ſpe ſubleuandæ penuriæ deſtituti ad Collegium noſtrum, tanquam ad certiſsimum inopiæ aſylum confluebant: in quorum etiam vſum quinquaginta modios frumenti Reuerendiſsimus Epiſcopus Nitrienſis contulit. Neque verò egenorum modò corpora cibariis, ſed etiam animi ciuium oportunis adiuti ſunt ſubſidiis. Multa ſancita in eos qui Dominicis & feſtiuis rei diuinæ & concioni non intereſſent. Et ne quis ciuium ex æde ſacra ſe furtiuè ſubducat, valuis cœmeterij bene obſeratis, antè ſingulorum capita, quæ in album relata ſunt cenſentur, quàm eis domũ abeundi poteſtas fiat. ibi ſi cuius ignauia vel fraus deprehendatur, pauper quidem ſuam pellem, diues multam dependit. quæ certè ratio compellendi ex voto hactenus cecidit. Ad finitimos etiam opidi pagos, Dominicis & feſtis excurſum eſt: quam prouinciam ſcholarum magiſtri ſumma animorum alacritate obeunt. ita opidum concionibus, pagi catechiſmo perſonant: idque non ſine maximo paganorum emolumento. Nam cùm eorum in vno pago per ſummam licentiam conuiciandi & maledicendi barbara paſ-

ſim graſſaretur libido; noſter pro cõcione aliquot vicibus enormitatem peccati in oculis ac mentibus eorum defigens, adeò ruſticæ plebis animos contra intemperãtiam linguæ coërcendam commouit, vt ſponte conſentientibus omniũ voluntatum ſententiis decreuerint, ſi quis in poſterum conuitioſum aut maledicum verbum effutiuerit, ſemel quidem, iterum ac tertiò deprehenſus cippo incluſus fuſtuario ſubiiciatur. ceterùm deinceps reus factus ſceleſtæ linguæ quatuor florenorum multa luat ſupplicium: is autem, qui blaſphemantem audiendo non detulit, duplum multæ nomine perſoluat. quod iuratorum conſultum ipſis vrgentibus Reuerendi P. Rectoris auctoritate ſtabilitum & confirmatum eſt, tantumque pauoris paganorum mentibus iniectum eſt, vt vulgò etiam in agris & paſcuis, ne quid ex ore blaſphemi verbi excidat ſummopere caueatur. Iam quod ad ludum litterarum attinet, licet parentes, vtpote inueterati dierum malorum Caluiniſtæ, quorum Deus boues ſunt, deſperati eſſe videantur; in magnam tamen ſpem adducimur fore vt ex paruis eorum Quiritibus, quos ſtudiis litterarum & pietate imbuimus, ciuitas olim Catholica exurgat. Magno igitur Thurocij emolumento in hos latè fuſos Selliæ campos ſcholæ tranſlatæ ſunt, quæ florenti Hungarorum pube & quadam viuacitate ingeniorum luxuriãt: quibus nihilo minùs litterarum quàm pietatis officium cordi eſt. pietatem teſtatur creber ac pius Sacramentorum vſus, vt taceam quòd ex illorum corona quatuor optimæ ſpei adoleſcentes hoc anno in Societatem noſtram adſciti ſint, plures etiam dare nomina geſtiunt. eorum in litterarum ſtudio cùm aliàs dramate triplici, tum maximè in ſolemni Euchariſtiæ ſupplicatione emicuit ingenium:

nium: quo tempore parietes templi à vertice ad imum omni carminum varietate hieroglyphicis, emblematibus, gryphis, ænigmatibus conuestiti pulcherrimum indolis & eruditionis specimen præbuerunt, tantumque splendoris, vt ad pascendas mentes & oculos intuentium integro circiter mense hæc gymnasij aulæa in templo sinere debuerint. Auxit celebritatem diei Reuerendissimi D. Episcopi Nitriensis præsentia: qui Sacramentum Venerabile stipatus Canonicorum choro, & latera sclopetariorum ordine circumfusus præeunte, in nouem acies ordinato Angelorum exercitu, intermicantibus vexillis, fidibus cymbaloq; resonante, per plateas opidi circumtulit. ita lucem illam eximio cęremoniarum, symphoniarum dialogismique Hungarici apparatu peregimus. Sacrum instrumentum amiculo pluuiali, vmbella opere damasceno auctum, & vexillis multicolori serico fluentibus. Porrò nostrorum ardor neque parietibus domesticis, neque ambitu ciuitatis contẽtus, in partes remotiores erupit. Excursum, inquã, ad magnificæ Dominæ Palfiæ opida duo, quę plusquam virili ausu negotium religionis aggressa, subditorum obfirmatos in hæresi animos, cùm secus non potuisset, squallore carceris, fame sitique denuntiata, etiam omnium bonorũ iactura reluctantibus, ita fregit, vt omnes se Romanæ Ecclesiæ potestati permitterent, vno excepto, qui solum vertere, patriisque bonis exui pro fide Lutheri maluit. Itaque opidum (Zrecho) pænè totum Sacramentis à nostro sacerdote expiatum est. Extitit inibi quidam, qui, quòd sub vna specie Eucharistiæ Sacramentum percepisset, tanquam concepto grandi piaculo adeò scrupulis angebatur, vt ei tam prauam opinionem nulla vi sacerdos noster ex animo euellere potuerit. pòst paulò

ægri-

ægritudine miser correptus, desperatione corporis & animæ agitari cœpit, repudiatoque nostro Parochum aliunde aduocat, confitetur, vtramque speciem extorquet; præbetur. dein subitò tremere, concuti, oculos vibrare, sic se attollere, in impiasque voces prorumpere: Actum, conclamatum est, damnatus sum. non tamen infelicem spiritum exhalauit, sed miserante Deo corporis sanitati restitutus, animæ pariter hæresi abiurata recepit. Nonnemo ibidem repertus est, quem cùm diu multumq; precibus & minis sacerdos noster ad peccatorum exomologesim hortatus nequidquam fuisset, Deus paralysi percussum ad salutare consilium capessẽdum impulit. Huius opidi tam felici progressu, magnifica Domina Palfia admodum læta, ad aliud opidum iisdem machinis expugnandum progressa fuit. Verùm ciues antequam tormenta exponeret aliorum edocti malo, omnes voluntariè in deditionem fidei Catholicæ concessere. ita de vtroque opido citra sanguinem terrore dumtaxat pœnarum intentato, vna virago, adminiculo nostri Patris bina victoriæ trophæa reportauit. Transeo cum eodem Patre ad Commoronium, quem magnificus Dominus à Molardt Austriacus eiusdem præsidij Capitaneus omni genere humanitatis & beneuolentiæ excepit; eique totam arcem, atque adeò se coniugemque suam (tametsi monachum in aula sua haberet) lustrandum præbuit. ibi arcis Secretarius hæresim multorum bono exemplo abiurauit. Dubius in fide vnus confirmatus. Adulter repudiata pellicis cõsuetudine ad honestam vitæ rationem adductus. Est aliud spectans ad Missiones. Cum Reuerendissimus Nitriensis, qui totus noster est, diœcesis suæ visitationem instituens, vnum è nostris à Reuerendo P. Prouinciali, qui adesset expetiuis-

petiuisset, fuit missus certus vnus: cuius consilio primùm constitutiones Capituli Nitriensis non sat firma lege & probata auctoritate, ad canonum potissimumque Concilij Tridentini normam recusæ, correctæ, confirmatæ & stabilitæ sunt. Fuit animus reliquarum Ecclesiarum visitationē cum eo prosequi; sed cœpto negotio temporū belliq; iniuria intercessit. Officium eiusdem Patris fuit Nitriæ festis ac Dominicis diebus conciones ad populum habere: quibus multi in religione Catholica vacillantes confirmati, plerique ab hæresi abducti sunt. Enimuerò nostrorum in proximorum salutem incumbentium ardor, non Hungariæ solùm Inferioris viciniam peragrauit, verùm etiam Superioris Pannoniæ fines ingressus, non pœnitendos inde fructus retulit. Missi enim sunt è nostris cum Illustrissimo Generali Ferdinando Gonzaga Cassouiam sacerdotes duo, tum vt ipsi Generali aulæque suæ à confessionibus essent, ceteraque spiritualia ministeria obirent; tum vt miseris ciuibus cæcitatis nube inuolutis, caligine errorum discussa lumen veritatis accenderent. Ad diem igitur Agno Paschali sacrum, quò vel tepidis ardor, vel cunctantibus stimulus subderetur Catholicis, Illustrissimus vnà cum aula publicè, nostro sacerdote cælestem hostiam immolante pane cælesti refectus est. Insuper in festo Pentecostes summi Pontificis gratia & liberalitate Indulgentia plenaria per modum iubilei Illustrissimo aulæque suæ ac sibi subiectis impartita, non aulam modò, verùm etiam multos alios ad Confessionis Eucharistiæque Sacramentum incitauit. Inde consecuta est animorum magna commutatio: permulti à decem, alij à viginti & eo amplius annis intermissum confitendi vsum reuocarunt. De tota etiam vita confessiones auditæ

non

non paucæ. ex hæreseos peste vindicati septem: & denique superstitionis Mahometicæ mulier vna salutaribus vndis abluta Christo nomen dedit. Quid? quòd conciones ad populum habitæ sunt duæ, idiomate Hungarico mane, Germanico pomeridiano tempore. & quia diuini verbi pabulo à Catholico sacerdote Germani hactenus Cassouiæ refecti fuerant numquam (præterquam cùm Serenissimus Maximilianus illic moraretur) hinc factum est, vt, ne verbo Dei, vt ipsi dicebant, destituti fame omnino emorerentur, ad hæreticorum haram, quò siliquis eorum explerentur, frequenter venire consueuerint. qui tamen ad saniorem mentem reuocati ad ouile Christi redierunt. Data etiam sunt spiritualia exercitia, odia intestina sublata, adiuti morituri. Nec verò ibi nulla Catholicæ pietatis scintilla emicat: sunt enim nonnulli qui in illo squallenti alioquin hæreticæ ciuitatis solo nostræ Societati domicilium quo pacto erigi possit, moliantur & cogitent; sed ab hoc hæretici valdè abhorrent, qui suæ farinæ homines congressu nostro interdicunt. Ludimoderator quidam ad nos sæpè ventitabat, iamque eò deductus fuerat, vt propalam fateretur se de suæ religionis veritate vehementer addubitare; cùm ecce Prędicantes hominem inuadunt, & primò quidem priuatim, mox etiam publicè, adhibita Magistratus vi oppugnant, à nostro colloquio, aditu arcent, grauissima quæque denunciantes. Sed ne hilum quidem profecerunt. pergit enim vt cœpit. Prædicantium colloquium & concertationes de industria hîc vitarunt nostri, vt principiis ad quietem compositis facilior vlterius progrediendi esset facultas; casu tamen cum eo qui illustris inter hæreticos plus sapere videbatur, colloquium fuit. Is cùm multa, quæ hæreticum

obelæ

obesæ naris esse arguerent, effutiret, nihilominus ne se victum fateretur, ea probaturum recepit: verùm scripto oblato meras nugas nugacissimus homo attulit. putidus error fuit: quem cùm nec ipse negare posset, dum vrgeretur, respondit se, licet id falsum sciret, tentandi nostri caussa proposuisse, vt videlicet experimentum caperet, num extra breuiarium quippiam aliud scirent Iesuitæ. Modestum quidem, sed tale respõsum tulit, quod illum cogeret obmutescere. Nec verò Illustrissimi solùm Generalis religio in Deum, in nostros mira humanitas extitit; sed etiam quorundam nobilium pietas summa enituit, non modò in restaurandis sacraque supellectile (quæ multis centenis daleris æstimatur) exornandis ecclesiis; sed etiam in ope ferenda subditis, ad quos ipsimet deficientibus Catholicis sacerdotibus verba faciunt, Postillas prælegunt non sine magno animorum lucro. Hoc ipso anno Deo æquitati fauente, per Cęsareos commissarios & iudices regni milliare & medium Hungaricum, hoc est decem bona milliaria Italica optimorum pascuorum & plurimarum piscationum, à pluribus annis per iniuriam Præposituræ Thurociensi erepta, tandem nobis adiudicata fuerunt.

Residentia Thurociensis.

QVINQVE sacerdotes, & quatuor Coadiutores Socij Thurocij fuimus hoc anno. Ex his tres sacerdotes totius territorij Præposituræ Thurociensis populum quatuor in templis diuina docuerunt; hac ratione, vt vnus duobus in templis medio milliari ab inuicem distantibus, duo alij singuli in singulis verbum Dei populo festis diebus & Dominicis ex cathedra proposuerint, iidemque

demque rationes vitæ secretiores ab omnibus acceperint Nec fructus laborem fefellit; subditis in officio Catholicæ fidei conseruatis, plerisque etiam externis adiutis. Sex personæ errantes in ouile Christi reductæ: in quibus fuit vnus, qui graui morbo correptus, dimoueri se à Lutheranismo nulla ratione patiebatur, etiamsi pereundum esset illicò. se Lutheranum esse, se cum Lutheranis tenere, viuere, & mori cum Lutheranis velle clamabat. Cùm verò quæreretur ex obstinato, quid crederent Lutherani, se nescire dicebat: se non dubitare tamen Lutheranos verā fidem habere. Cùm instrueretur de fide Catholica, auerso vultu respondebat, se Lutheranum velle viuere & mori: nihil secum profici. Hortabantur hominem familiares vt sacerdoti morem gereret. perstitit in sententia infelix. Quare cùm verbis nihil proficeret, & periculum à morbo misero homini imminet; commendat eius salutem Patrum & Fratrum orationibus. Postera luce peracto Missæ sacrificio in eum finem, redit ad ægrum. Is diuina virtute mutatus primo verbo sacerdotis, ad omnia se paratum esse respondet. Itaque detestatus Lutheranismum, fidem amplexus Catholicam, Sacramenta Ecclesiæ ritè percepit, & quarto die statione vitæ decedens, ad pastorem animarum nostrarum abit. Totius actæ vitæ pondus deposuerunt apud nostros sacerdotes duodecim. Non pauci ex locis remotioribus ad nos præcipuis anni festis venerunt; quòd eis non esset copia sacerdotis Catholici domi. In his fuit magno genere matrona, quæ quatuor milliaria conficiens vna comitata pedissequa, saluti suæ magna pietatis significatione consuluit. Eadem ęstate cum marito Lutherano, si qua ratione illum conuerteret, templum nostrum inuisit. Nec minorem deuotionem

ostendit

ostendit Generosus Dominus Matthias Ostrosits sex milliaria via difficili niuibus per altissimos montes emensus, & ad Natalitia festa, & ipsam Paschæ solemnitatem, apud nos cum suis famulis Catholicis Sacramentis diuinis refectus. Quo tempore à sua sorore virgine nondum Catholica insigne velum attulit, & ornamentum sacerdotale Viennæ comparatum octoginta daleris templo nostro donauit, & Sellienſi Collegio centum daleros. Argumenta maiora liberalitatis ostensurus, si non in conflictu ad Albam Regalē pro patria fortiter contra Turcas dimicans 12. Octobris occubuisset. felicior in ipsa morte, ad quam eodem die ante congressum apud vnum è nostris de peccatis confessus, ab eodem pane Angelorum sumpto, sese comparauerat. Solicitus erat iam aliquot annis, qua ratione subditos suos ad Ecclesiæ gremium reuocaret. Ter magno subditorum prædiorumque nostrorum nonnullo damno militares copias in Transsyluaniam proficiscentes ad bellum in opido pagisque Societatis Thurocij hospites habuimus. Et cum Haidones genus hominum audax & rapax, boues & equos rusticorum abduxissent non reddituri, oportunè fuit nobis auxilio fauor Ferdinandi Gonzagæ Illustrissimi Principis Mantuæ ad recuperanda iumenta subditorum. Qui pro suo erga Societatem amore in nostram domum ex itinere diuertit, cœna mediocri contentus, nobiscum Litanias in choro recitauit vesperi, & manè audito Missæ sacrificio multis indiciis amoris erga nos relictis Cassouiam ad suam præfecturam abiit, duos sacerdotes à R.P. Prouinciali concessos secum ducens, Germanum atque Hungarum, aulæ militibusque futuros vtiles. Quòd octauo Iunij grando columbini oui magnitudine territorium Præposituræ

innoxia transierit, & hæreticorum segetes nonnullas contuderit, fidei & Ecclesiæ supplicationibus tribuimus. Quòd à peste quæ circumcirca populatur homines, & opidi nostri quinque domos attigit, hactenus liberi fuerimus, singulare Dei beneficium apparet. Imperatoris Regis nostri beneuolentia nobis non defuit: qui vt ecclesiam S. Mariæ in Comitatu Thurociensi nõ contemnendam parochiam Ecclesiæ Catholicæ restitueret, ius Patronatus, quod olim Præpositi Thurocienses habebant, noua donatione Societati contulit, in eoque Societatem 4. Maij, per hominem regium & personam capitularem regni more statuit. Statutioni contradixerunt hæretici parochiani: contradicentes ad tabulam regiam, seu ius regium citati. Confidimus Regem donationem illam suam iustissimam defensurum. Templum in honorem S. Mariæ Virginis elapsis annis à fundamẽtis erectum in altero pago nostro, hoc anno 26. Augusti per Reuerendissimum D. Franciscum Forgatz Episcopum Nitriensem amantissimum Societatis, & bene de Societate merendi cupidissimum, solemni cęremonia dedicatum est. Conuenit eò noster populus ex omnibus pagis & vtraque parochia, sub signis Christi cantica spiritualia concinens in via. Confluxere quoque plurimi mortales non Catholici, spectandi caussa ex vicinis pagis & opidis, quibus cæremoniæ Catholicæ, præcipuè cùm ab Episcopo vulgari lingua fuissent explicatæ, plurimũ placuerunt. Templi parochiæ S. Georgij, quod à fundamentis extruitur, 11. Iunij primus lapis sacra precatione à P. Superiore munitus, positus est: iamque ex fundamentis parietes in sublime consurgunt. Prædium anno superiore in Soczoneoz inchoatum, hoc anno perfectum. Baro quidam Felekessianus famo-

familiæ vnicus, Procerum Hungariæ non postremus, homo militaris, audacibus quibusdam facinoribus, legum regni seueritatem in se prouocauit. quare Possonij sub finem comitiorum regni gladio vindici adiudicatus est. Ortus parentibus hæresi infectis in hæresi educatus pertinaciter parentum errores sectabatur. Tandem in hac capitis, honoris fortunarumque suarum calamitate rectè sapere doctus est, Catholicæque fidei veritatem agnouit, agnitamque suscepit. Vitæ suæ totius errata magno doloris sensu, Patri Superiori nostro qui tum comitiis aderat, exposuit; sibique Patrem vsque ad vltimum vitæ punctum adesse voluit. Ei Pater Superior, vt melius sese ad supremum actum compararet, vnum atque alterum diem à Serenissimo Archiduce Matthia impetrauit. Breui illo tempore tam acri studio in salutem suam magnanimus vir incubuit, vt manifestè pectus illius Deus occupasse notaretur. Quod multò clarius enituit, cùm panem vitæ percepisset. Diu noctuque precibus intentus, & coniunctioni cum Deo, lubens supremam sententiam excepit. Cùm ad locum supplicij tenderet, Iam (inquit) in altera vita sum. In ipso loco, quò omnium ordinum homines innumeri spectatum confluxerant, ab omnibus veniam delictorum postulauit, inimicis clara voce pepercit, magnates ceterosq; omnes monuit, vt Deo Regique fidem seruarent: suo exemplo docti cauerẽt limites iustitiæ transilire: Ecclesiæ Catholicæ doctrinam amplecterentur. Quod etiam armigero suo insigni adolescenti, vltimo ministerio nudanti veste ceruicem diligenter inculcabat; vt in Catholica religione, qua se cerneret à Deo illuminatum, ad extremum vsque spiritum persisteret. Tum mira constantia totius oris, tanquam non sua res ageretur, sarco-

phagum, in quo eius deponendum erat corpus, iussit ante se constitui: faces funereas accendi, quas in orbem ipse circa se constituit. Denique singulari pietatis ardore flexis genibus Dominicam orationem, & Angelicam salutationem alta voce Hungarica lingua pronunciauit; addens perspicuè clausulam illam Ecclesiæ, *Sancta Maria mater Dei*, &c & dato manu signo post commendationem spiritus in manus Dei, ceruicem gladio feriendam ministro iustitiæ præbuit. Caput eius in sinum fortè cum P. Superiore adstantis Franciscani sacerdotis insiliit, eumque sanguine perfudit, tanquam moriens testaretur, se in æternum cum religiosis hominibus esse decreuisse. Narrabant quidam tum Ecclesiastici, tum sæculares viri fide digni, visam esse irim triplicatam in modum coronæ supra caput Felekessij supplicium subituri. Alij ab ictu gladij columbam in sublime volantem à se conspectam. Serenissimus Archidux funus honestè procurari mandauit.

Collegium Pragense.

FVERVNT in Collegio Pragensi Socij quadraginta: horum sex decim sacerdotes, duo Theologiæ professores, vnus Logicæ, alter Rhetoricæ; quatuor magistri scholarum; quinque Theologiæ, tres Logicæ studiosi; reliqui Coadiutores. Tentati fuerunt nonnulli variis morbis, sed emeserunt Dei benignitate ex periculis omnes, excepto Adamo Beumontio Gallo Coadiutore temporali, qui diuturno eodemq; graui morbo confectus, tandem 19. Iulij anni currẽtis Ecclesiæ Sacramentis munitus decessit è vita. Iuuenis omnino religiosus, & obedientiæ apprimè deditus: qui cùm morbo laboraret, nõ solùm nostris, sed etiam ipsi

ipsi medico externo, qui eum curabat, insignis patientiæ & resignati animi præclarum expressit documentum. Ascripti sunt in Societatem tirones egregiæ indolis decem; ex his octo studiosi, & duo Coadiutores. Magno ardore spiritus, ex triplici suggestu terno idiomate semen verbi diuini disseminatum; agricolarum labore, excipientium fructu: sed detrimento Lutheri, Caluini & Hussi. Enimuerò erepti sunt Dei auxilio ex lustris eorum homines centum octogintaquinque: inter quos quidam fuit magnæ nobilitatis vir, qui feriis Christo nascenti dicatis, Deo, Ecclesiæ & sibiipsi quasi renatus est, quemque post professionem fidei Catholicę publicè factam, Illustrissimus Cardinalis à Dietrichstein à vinculis hæreseos palam absoluit, spectantibus Legatis, Apostolico & Hispanico, ceteraque virorum nobilissimorum corona. Fuit & alius sexagenarius, qui tanto gaudio ex agnita veritate delibutus est, vt magnam vim profuderit lacrymarum. Pasti epulo diuino octingenti supra sex millia. Confitentium multitudo superauit anni superioris frequẽtiam. Exceptæ sunt confessiones generales centum triginta septem, præter illas, quas fecerunt ij, qui primùm in sinum Ecclesiæ sunt recepti. Erant nonnulli, qui verecundia & pudore deposito quo hactenus vincti tenebantur, quo minùs integrè & sincerè confiterentur, plenè ac integrè confessi, magnam animi quietem ac voluptatẽ sunt consecuti. Periculosis febribus laborabat matrona partui vicina nobilis, quæ cùm medicinis humanis apud se locum deesse videret, ad diuinas profugere statuit, vocatoque vno è nostris, pharmacum animo & morbo cæleste exposcit. annuit ille; illa confiteur, sumit Eucharistiam, à febribus postridie liberatur. Agnouit diuinum beneficium, &

ſanitatem hanc Sacramentis tulit acceptam. Eodem pharmaco repulit quidam à ſe febrim tertianam, qua grauiſsimè vexabatur. Deuouerat ſe quidam pecuniæ cupidus dæmoni, iamque votum chirographo proprio ſanguine conſcripto confirmare parabat: ſed cunctante dæmone ad cor rediit, commutauit votum in confeſsionem, inuenitque trepidus diuinum auxilium. Premebatur alius egeſtate, nec vnde aleret familiam habebat, decernit implorandam eſſe opem ſatanæ: infelix certo loco & tempore implorat; non adfuit tamen ſupplantator imploranti, ſiue diuina manu prohibitus, ſiue ſpe retardatus maioris miſeri hominis ruinæ. impatiens ille moræ, dæmoniſq; tardioris auxilij pertæſus, venenum hauſit, vt miſeriæ finem imponeret & vitæ. verùm nec illud obfuit illi. Hæſit rei nouitate attonitus, hærentique diuina bonitas animum mutauit, & ſuggeſsit conſilium. Audiit ſuadentem, adiit ſacerdotem, expiatoque exomologeſi animo, ſenſit quæſitum à Deo auxilium. Peſsimo conſilio quidam vitam ſibi aut ferro aut aquis eripere conabatur: ſed in melius Deus vertit conſilium nam per confeſsionem eiecto propoſito malo, ſaniora amplexus eſt inſtituta. Ancilla infirmitatem filiæ nobilis matronæ ſuæ negligentiæ aſſcribebat, veritaque pœnas ex deſperatione inſanire, violentaſque ſibi manus inferre, etiam iuramento facto decreuit. Vocatus noſter reſcidit iuramentum, puellamque confeſsione expiatam & mentiipſius & heræ ſanam reddidit. Delectabatur alia concionibus noſtrorum, quas aſsiduò audiebat: ſed deteſtabatur ſummopere Miſſam, edocta à Luthero & Caluino. Affulſit illi diuina lux, odiumque Miſſæ mutauit in amorem; eamque eò induxit, vt non ſolùm ſumma cum pietate ac reuerentia

tia interſit, aliiſque auctrix ſit vt idem factitent, ſed etiam iam non parua obtulerit pro vſu altaris & ſacrificij. Propoſuerat materfamilias die Dominica prima Quadrageſimæ carnes edendas familiæ ſine metu, ſine ſcrupulo, ſed non ſine vltione diuina. Etenim carnes appoſitæ tantum ſubitò fœtorem exhalarunt, vt comeſtoribus non tantùm nauſeam, ſed etiam horrorem maximum pepererint; matri verò familias ſalutarem timorem: quę eo territa, extemplò accurrit ad cõfeſsionem, atque ſancte Deo pollicita eſt, ſe numquam impoſterum carnes in Quadrageſima aut eſuram, aut aliis appoſituram. Diſsidia plurium, maximè coniugum, reſciſſa, pace & amore inſerto. Quo in genere illud grauiſsimum. Illuſtres ac potentes duæ familiæ ita hoſtili animo in ſeſe mutuo exarſerant, vt non aliud niſi multorum cædes in dies pænè ſingulos timerentur: ita verò Deo auctore, noſtro cooperatore, in gratiam & amicitiam redierunt, vt eo fortè die, quo gladiis lis dirimi debuit, mutuo amplexu & oſculo dirempta fuerit, magno & eorum & amicorum vtriuſque partis ſolatio. Subuentum eleëmoſyna pauperibus, præcipuè viduis ac pupillis, & in vinculis detentis. Adfuimus etiam reis damnatis ad mortem: inter quos fuit quædam femina, quæ dum ad ſupplicium duceretur, nullo pacto induci potuit, vt memoria parentum carnalium depoſita, cogitationem de æterno parente ſuſciperet. Tandem his pſalmi verbis, *Quoniam pater meus & mater mea dereliquerunt me*; ita derepentè mutata fuit, vt omnium affectuum terrenorum oblita, ſolam cæleſtem patriam cogitarit, fortiterque carnifici caput ferienti obtulerit. Schólæ noſtræ hoc anno ornatæ frequentia fuerunt, quæ nobilitate iuuenum, quà pulchritudine morum, quà pietatis fer-

uore. Eminent virtute reliquis Parthenij, qui non solùm studiosis, sed etiam externis hominibus bono præeunt exemplo. Bis hoc anno largas distribuerunt eleëmosynas vinctis in carceribus, & pauperibus in nosocomiis: quas dum clargirẽtur, piis etiam colloquiis septem à variis hæretum lacunis extraxerunt. Fuit quidam è Sodalibus tum genere nobilis, tum pietate insignis, qui feria quinta maioris hebdomadæ conuocatis duodecim pauperibus in seminarium, lauto primùm eos exciperet conuiuio; deinde eorundem pedes magno pietatis sensu lauaret; circumstantibus ceteris Sodalibus, partesque suas in eleëmosyna iisdem impertienda strenuè obeuntibus. Exercẽt se itaque ad omnem pietatem, domando etiam carnem ciliciis ac disciplinis, quas tanto animo ac feruore arripiunt & frequentant, vt eas à confessariis nonnulli lacrymis etiam extorqueant. Exculti exercitiis spiritualibus iuuenes aliquot. fuit inter eos Religiosus, & alter, qui eundem Ordinem amplecti statuerat, profectu omnes spirituali optato. Supplicatio corporis Christi, celebrior reliquis annis fuit. Auxit eam celebritatem Illustrissimus ac Reuerendissimus Cardinalis à Dietrichstein, qui primùm sacris in nostro templo, pompa planè Pontificali, erecto ad cornu dextrum altaris sub vmbella throno operatus est. Deinde gestando Venerabile Sacramentum in plateam (quod hoc anno primùm factum est) tubis ac tympanis perstrepentibus pontem versus processit, inde ad aream Collegij, maximo hominum accursu reuertit. Aucta est hoc anno rei sacræ supellex duobus candelabris crystallinis, & cruce in eadem materia affabrè facta. Accessit eòdem lampas argentea inaurata: antepẽdium item rubrum floribus argenteis & aureis intertextum.

Eòdem

Eôdem ſpectat caſula ex alba argentea tela cum aurea columna & vexilla duo. Reliquit etiam eidem Illuſtriſſimus Adolphus Landgrauius à Liechtenberg trigintaquinque vlnas aureæ telæ. Fabrica templi hoc anno ex eleëmoſynis pænè abſoluta eſt. nam non ſolùm tectum erectum eſt, ac imbricibus opertum; ſed etiam fornices tum laterales, tum quoque ipſius nauis templi, impoſiti, & partim iam picti ſunt. Speramus nos ſequenti anno Transfigurationem Domini, cui totum templum dicatum eſt, eo abſoluto omnibus numeris celebraturos. Eleuata eſt etiam hoc anno ſummi altaris arca interpoſita Transfiguratione Domini eleganter depicta, & ſtatuis maioribus octo affabrè ſculptis. Exornat totum altare chorus Angelorum ſculptorum: hoc item anno chorus additus, vario Muſices apparatu inſtructus. Excurſum eſt in viciniam ad manipulos in horrea Domini colligendos, & reſpondit labori fructus. Pœnitentes auditi quàm plures: alij ad fidem Catholicam adducti, alij vacillantes in religione vera firmati, dubitantes informati, languidi excitati, iacentes erecti. Iacta ſunt etiam ſemina Catholicæ fidei in quadam arce Picardorum non abſque magna ſpe conuerſionis multorum. Denique adoleſcentes vagi & varij ingenij ita ad rectam rationem viuendi reducti ſunt, vt iam ſint exemplo bono aliis, & ipſi, quaſi quodam calcari vrgeantur ad meliora.

Collegium Nouodomenſe.

ALVIT hoc anno Collegium Nouodomenſe perſonas è noſtris quindecim, ſacerdotes quinque, magiſtos quatuor, Coadiutores temporales ſex. In vtriuſque linguæ Bohemicæ & Germani-

cæ concionibus pari ſtudio quo anno ſuperiore laboratum eſt: at præter omnem ſpem non pari cum fructu. Spem fefellit occultata ſub vtriuſque ſpeciei communionis pallio mentita religio. dum enim plerique ad conſcientiæ maculas eluendas circa feſta Paſchalia noſtrorum operâ vti conſtituiſſent; intellectis ex concionatore, quæ ad id ritè peragendum ſint neceſſaria, plurimi mutata ſententia, conſcientiam neglexerunt potiùs, quàm requiſita ſubirent. Ex quo factum eſt, vt & confitentium numerus, & ab erroribus reſipiſcentium minor extiterit. In hac tamen animorum ariditate quadragintavnus & eo plures reperti, qui vel ab vtriuſque ſpeciei Sacramenti conſuetudine ad vnam, vel diuerſarum hæreſum erroribus exuti ad Eccleſiæ gremium redierunt: nonnulli etiam grauiora crimina in confeſſione ſuppreſſa, ad generalem exomologeſim reiecerunt: alij mala peccandi conſuetudine relicta, ad meliorem vitam agendam ſe compoſuerunt. Diſſidentes reconciliati, nonnulli hæreticorum libri combuſti. Vſus frequentiùs communicandi inter diſcipulos & viget & creſcit: quorum exempla imitantur alij. Fabrica Collegij tolerabilem quoque fecit hoc anno progreſſum.

Collegium Glacenſe.

A Parte peruerſa docētium ad Catholicam veritatem recepere ſe vigintiſeptem: in his adoleſcens ab extrema Holſatia Superintendentis cuiuſdam magnæ apud ſuos auctoritatis filius annorum viginti: qui ſe ad lumen veritatis veniſſe profitetur, crebro hocce parentis ſui de Ieſuitis elogio quaſi facem præferente: iuuentutem nimirum à Ieſuitis anno vno magis excultam reddi, quàm

quàm ab aliis qualibuſcumq; magiſtris triennio. Tres alij in fide vacillantes confirmati & erecti: quorum vnus morti proximus peſſimo exemplo repudiatos repetens Prædicantes, pabulum mortis, viaticum ſcilicet ad Acherontem ab illis accepit, ne poſt obitum honore ſepulturæ & funebri pompa priuaretur. Verùm miſeratione Dei à morbo conualeſcens mobilitatem animi dignis modis execratus eſt. Paſchæ tempore confeſſiones à noſtris in pagis noſtris exceptæ 400. domi verò centum & viginti; ex quibus tres fuere de tota vita generales, aliæ annorum multorum. Mulier eius inſtigata ſuaſu qui homicida ab initio fuit, vt ſe prefocaret, infantique adhuc lactenti collum obtorqueret, cerei agni, aquæ luſtralis vſu, & peccatorum expiatione ab huiuſmodi eſt moleſtia liberata. Rogationum dies, quibus præcedentes conſueuerant fideles publico conuentu preces ad Deum fundere, hoc anno, iam antè à quadraginta annis intermiſſæ, reſtitutę ſunt. Auxit deuotionem ruſticorum ex omnibus pagis noſtris ad noſtram eccleſiam cum vexillis & crucibus procedentium ſingularis & frequentia & modeſtia & pietas. præcedebant viri longo agmine, poſt viros matres innuptæque puellæ cantantes & pſallentes patria voce antiquos Eccleſiæ cantus, quos ſingularum Eccleſiarum æditui moderabantur. Auditæ inter alias gratulationes etiam huiuſmodi voces, Iam cum moribus & ritibus priſtinis, reditura ſæcula priora, quibus bene habuiſſent. Maiora verò Catholicorum gaudia fuere ipſo die Corpori Chriſti ſacro, cùm publicè ſolenni pompa ac tot annorum luſtris ſepulta, magnum illud ſacroſanctæ Euchariſtiæ Sacramentum circumferetur. Deſcendimus per ciuitatis plateam, more modoque in proceſſionibus communi, frequentiſſimo

tissimo concursu ex vicinis pagis vtriusque sexus hominum Catholicorum. adstabant vtrimque ex ciuitate varij ordinem spectantes, quem turbare ausi non sunt, Capitaneum & Secretarium Catholicos veriti: quos tandem hoc anno incredibili Catholicorum applausu, & hæreticorum stupore pudoreque sua. Cæsarea Maiestas sectatiis substituit, qui officia ista multis hactenus annis continua serie & successione administrarunt cum religionis exitio. Inhibitio etiam seuera pridie facta, ac per senatum publicata, siquis turbarit. Vmbellam gestarunt mutatis vicibus nunc nobiles, nunc ciues Catholici, quos Deus in tanta paucitate subministrauit. Statio prima in suburbio celebrata est sub dio: altera in ipsa arce, vbi aram eleganter suis manibus erexerat idem Capitaneus totius quasi actus auditor. vtrobique honores Sacramẽto habiti & acclamationes, quà Latinis, quà Germanicis versibus à discipulis nostris, iisque Baronibus tantùm & nobilibus. Tertiam stationem excepit in cœmiterio nostro dialogus de panibus propositionis: quo finito summo omnium iubilo & gratiarum actione in templum reportatum Sacramentum est, tympanis tubisque cum organo clarissimùm sonante concertantibus. Supra hominum opinionem quietè res & deuotè peracta est: cùm pridie auditæ fuissent voces nonnullæ minaces, & terriculamenta lapidationis, si prodiremus. Creuit etiam templi supellex duplici dono: altero Serenissimæ viduæ Archiducum Græcensium, quæ casulam calicemque; altero Illustris Domini Baronis Georgij ab Oppersdorf Opoliensis & Ratiboriensis Ducatuum Præfecti, qui pretiosam casulam antependiumque donarunt. Angustiæ quoque Collegij nostri hoc anno ineunte vere ampliter laxari cœ-

pæ,

ptæ, cella promptuaria, culina & operoso canali culinæ sordes per cauatam rupem extra Collegium deferente; item triclinio & tribus hypocaustis. Viximus vt plurimùm quindecim numero, sacerdotes octo, magistri duo, reliqui Coadiutores, aduersa valetudine tentati perpauci.

Collegium Crumlouiense.

VIGINTI hoc tempore Crumlouij sumus: octo sacerdotes, tres studiosi Rhetorices, magistri totidem (nam ex iam numeratis sacerdotibus duo alij docuerunt) sex præterea rei temporalis adiutores: quamuis minori parte anni, quatuor supra numerum explicatum fuerint. Licet autem fortunæ nostræ in iisdem, quibus anno superiori angustiis hærerent, nihil tamen neque in litteraria, neque in Christiana re gerenda domi aut foris prætermissum. Natalitiis Domini coram grauibus & nobilibus viris tempori congruens & valdè gratum drama datum. Iongius deinde aliud autumnali studiorũ renouatione, Hercules in biuio. & habuit actio plausum, sermonemque secundum, quo per eos dies vulgò dicebatur, liberis indignum esse parentem illum, qui, si possit, eos Patribus Societatis non daret instituendos. Ornarunt eandem actionem præmia manu solito liberaliori cuiusdam mœcenatis donata. Cum litteris procedit pietas. duobus ex hoc numero lectissimis iuuenibus patuit aditus ad Societatem nostram. Plures aliis Religiosorum familiis se deuouerunt. Sodalitas B. Virginis in exiguo licet ac minuto numero, retinet tamen auctoritatis & sanctimoniæ grauitatem, dum vel indignos à suo cœtu arcet, vel multat delinquentes. Ciuis erat in hoc genere honoratus paterfamilias, litteris præterea & erudi-

eruditione conſpicuus. is vt erratum quoddam, cuius Sodales erant conſcij, expiaret, ſubmiſſis in terram genibus, vir id ætatis & auctoritatis, non eſt dedignatus culpam conceptis verbis accuſare ſuam, & deprecari: inſuper certam pecuniæ ſummam in neceſſarios pauperum & Congregationis vſus erogauit. Conciones ſemper duplici lingua Boëmica & Germanica à noſtris habentur, vtraque frequenti auditorio. ventitant enim ad audiendum non Catholici ſolùm, ſed plurimi etiam, quos ſatis conſtat alterius eſſe factionis: qui idcirco a ſuis mirum in modum exagitantur; attamen ſuſque deque ferunt, multique magnam ſpem præbent conuerſionis, noſque interdum domi noſtræ conueniunt. & reipſa reducti ex variis hæreſibus, quarum grandis hic eſt colluuies, triginta capita, in his tres nobili indole iuuenes. A communione calicis traducti tres & viginti. abducti à pellicibus ad matrimonium quatuor. Honeſtiſſimæ virgines duæ, quæ diu priuatim religiosè vixerant, vt id certius ac perpetuò facerent, monaſterio ſe incluſerunt Non fuere aliàs Crumlouij crebriùs vno anno de reis fortè ſupplicia extrema ſumpta. omnibus noſter ſacerdos cum grádi multitudinis approbatione affuit, & reorum fructu: quorum alicui perſuaſit, vt altera ſpecie Euchariſtiæ, cùm eam pro ſummo viatico ſumeret, eſſet contentus. Idem ſacerdos adeſſe ſolet & ceteris cùm ex morbo periclitantur aut laborant: factumque eſt aliquando vt ſpiritualis medicina corpori etiam mederetur. Senex non minor ſeptuagenario, deplorata ac perdita valetudine, cùm omnia priùs nequidquam tentaſſet, noſtrum iſtum quem dico tandem accerſit: multa de acerbitate & periculo morbi quiritari, opem poſcere, de conſcientiæ vulneribus verbum nullum, tamtù

etsi totis septemdecim annis Pœnitentiæ Sacramento abstinuisset: noster contrà niti, potiorem esse animæ curationem, spem facere hac perfecta, procliuiorem fore corporis sanitatem Quid multis? non aliter accidit quàm noster sperare iubebat Simulac enim senex licet ægrè persuasus est, vt remedium animæ quæreret; simul vis morbi remittere, & cruciatuum quos graues patiebatur acerbitas mitigari cœperunt; denique, quod in ea ætate optari magis, quàm sperari solet, breui à sumpta Sanctissima Eucharistia sanitati restitutus est. Excurritur etiam frequenter à nostris in vicina opida & pagos: nec vlla est peregrinatio celebrior ex multis, quæ hic frequentantur, aut templi, sacelli aut altaris alicuius anniuersaria dedicatio, quò nostrorum concio, aut alia spiritualis opera non expetatur & impendatur, cum fructu sæpè luculento. Est vno à Crumlouio milliari opidum duobus templis conspicuum Welesinum dictum eò noster casu delatus, cùm rogatu Parochi ad frequentissimum populum, qui ad Encænia conuenerat, verba facere institueret, atque vt fit ad Euangelij lectionem, signo sanctæ crucis se munire iuberet; nemo erat ex omni multitudine, qui manum ad frontem aut pectus duceret, (eò quòd Picarditica lues, quæ in gratiam heri hic valdè inualescit, miris scommatis hunc se signandi morem explodit.) quare sacerdos occasione accepta ex arbore sycomoro, quam Zachæus ad videndum Dominum ascendisset, ita de hoc capite dixit: vt, cùm rursus sub finem concionis ad confessionem generalem populo signo eodem salutari se signando præiret, nemo conspectus sit, qui non palàm ac liberè libenterque sequeretur Alia est parochia quingentis à Collegio passibus. hanc Parocho destitutam nostri toto

à Pa-

à Paschate anno diebus festis ac Dominicis procurant. multus hic est populus, (quindecim enim pagi circiter numerantur) sed valdè neglectus, magna pars facti hæretici, plures ad communionem vtriusque speciei assuefacti: ii etiam qui in communione Catholica persistunt, nunquam ab ineunte ætate (nisi quidã senes semel aut iterum) sigillatim aut in aurem peccata confessi, sed turmatim ac publicè Lutheranorum ritu. Quotquot igitur confitentur totam vitam reuoluant necesse est. id quod fecerunt iam aliquot familiæ: reuersabantur enim initio, sed nunc alij alios animant, aliqui etiam libenter ab vsu calicis abierũt. Auctum est hoc anno Collegium ampla & insigni porticu, quæ ciuitati cuius adhæret mœnibus eximium addit ornamentum: nobis præter iucundam ambulationem, percommodum ad templum Parochiale, quo vtimur, aperit transitum, quem antea per alienum ruinosum & anfractuosum tectum habebamus. Hoc opus Illustrissimi Petri Rosensis est, Societati & Collegio huic fortasse extremum impensum: quod tanto gratius posteris esse debet, quia ab æmulatione & non obscura quorundam in nos maleuolentia initio profectum, sæpiusque dum moles surgeret varie tractatum & impeditum, denique iisdem volentibus nolentibus ac nequiequam consilij pœnitentibus, in ipsorum oculis secùs quàm vellent absolutum est. vbi si vnquam aliàs, euidenter apparuit, quemadmodum Dei seruis omnia, ipsa adeò aduersariorum conatus, in bonum vertere soleant. Apparuit item hoc anno magna in nos piorum liberalitas: cùm enim quartam partem redituum nostrorum vix accepissemus, plus ducentis florenis inopiam nostram subleuarunt. Templi supellex creuit calice argenteo inaurato cum

cum aliquot velis: veste item aurea tum sacrificantis, tum ipsius altaris. quod donum est illustre Serenissimæ Principis Gręcensis, quæ hunc etiam angulum noluit suæ in Societatem beneuolentiæ expertem esse. Præterea octonæ aliæ, omnis generis ex ritu Romano colorum pro quotidiano sacrificantium vsu oblatæ sunt. quod munus eo gratius Deo Domino nostro esse confidimus, quòd qui donarũt, ipsimet etiam quotidie iisdem sanctis sacrificiis assistunt: neque id ex ampla & abundanti rerum copia, sed pænè necessitati suæ sponte detractum obtulerunt.

Collegium Commotouiense.

CENSA sunt hoc anno in Collegio Commotouiensi Sociorum vndeuiginti capita, in his nouem sacerdotes. Autumnalem studiorum renouationem, celebriorem reddidit perditus adolescens, quem D. Ioannes Christianum antea à se factum à latrociniis reuocauit, in Scenam datus. Drama omnium applausu exceptum promotio excepit, in qua diligẽtiores è singulis scholis præmiis quatuor donati, quæ Reuerendus admodum Ioannes Conradus Doxani monasterij Præpositus vnà cum sumptibus in dramate exhibendo factis curarat. Discipulorum porrò numerus indies crescit, iamque in vno pauperum contubernio 120. numerantur, optima virtutis ac ingenij indole adolescentes. Ex hoc Societati nostræ nomina dedêre quatuor, quos è culina nostra secutus quintus Coadiutor in rebus domesticis futurus. Classis elementariorum, quam pestis & ciuitatis exustæ calamitas disperserat, hoc anno mense Maio, præceptore externo iuuene colligi cœpta est: ad quam breui temporis interuallo, centum

& eo plures confluxere pueruli, quibus (etsi plerique peruicacissimis hæreticis nati sunt) Catholica pietas atque religio sensim instillatur. Sacella duo instituta, alterum foris in horto in vsum nostrorum, si quando animi vel contagionis euitandæ caussa eò se receperint: alterum domi, in quo iuuẽtus nostra protestis diebus intersit sacris: quod magno incommodo in templo ciuitatis hactenus fuerat obeundũ. Sacelli domestici supellex aucta liberaliter à Serenissima Maria Græcensi, veste nimirum sacerdotali rubra bysina, filis aureis eleganter interstincta: cui cõiunctus reliquus lineus ornatus sacrificanti necessarius, pallium quo altare prætexitur sericum, & filis argenteis vermiculatum: calix denique argẽteus cum suo apparatu auro obductus. Argenteum præterea ab altero donatũ tintinnabulum. Etsi verò tam altas in animis incolarum hæresis egerit radices, vt difficillimum omnino sit illas extirpare; non omnino tamen frustra hac in re opera à nostris locata est. Sex & viginti resipuerunt: ex quibus nonnulli liberos suos Prædicantibus abductos ad nos diuinorum mysteriorum gratia perduxerunt. Concionis & catechescos fructus non planè nullus fuit: ac licet vndique circumstrepant noui dogmatis magistelli, ac indies ex vicina miseria noua supplementa hæresis accipiat; nostrorum tamen studio minùs gliscit malum, & complures, qui concionibus intersunt, humaniores & tractabiliores redduntur, multique non tam caussæ suæ firmitate freti, quàm pudore deterriti, fidem nostram complecti detrectant. Concionibus item effectum vt intempestiui potatorum cantus & vociferationes diebus Veneris & Sabbati vetarẽtur, & commercia profana diebus feriatis cessarent. Eadem quæ superioribus annis pauperibus capti-

captiuisque præstita officia. Itum de more ad pagos: vbi conciones binæ vel ternæ habitæ, pœnitentes auditi, cælestis panis porrectus. Peregrinatio quoque Gruppuensis religionem & celebritatem solitam habuit. Illustris ac generosa femina Domina Margareta à Lobkouitz vti sub initia Collegij huius, viginti millia daturam ad perpetuum censum coëmendum fundatori datis litteris promiserat, ita hæc eadem moritura testamento denuò legauit: ac vt res certior esset, hoc vltimum suæ voluntatis decretum non solùm in tabulas regni inferri voluit, sed illius etiam executionem Cæsari commendauit. Qui feminæ pientissimæ studium ita probauit, vt censum illum Collegio intra anni spatium se asignaturum scripto receperit, ac dum id fiat, censum annuum ex redditibus Dominij Commotouiensis Collegio pendi iussit. Ceterùm eadem optima matrona se ad æui metam peruenisse videns, Patrem Rectorem in extrema necessitate præstò sibi voluit esse consolatorem: quem etiam postea ad solemnia funeris inuitauit vir illustris, quem ipsa suæ voluntatis extremæ executorem reliquerat.

Collegium Græcense.

VERSANTVR in Græcensi Collegio Socij vnde octoginta: sacerdotes viginti, in quibus Theologiæ, Philosophiæ & Rhetoricæ sunt professores: scholarum inferiorum magistri quinque, studiosi Theologiæ vigintisex, Metaphysicæ, Physicæ, Logicæ septemdecim; reliqui rei domesticæ administri. *His adnumerandi ii qui in Millestadiensi Residentia sacerdotes tres, totidem Coadiutores; similiter duo sacerdotes qui apud Serenissimos Leopoldum & Carolum Iudenburgi

versantur. In Societatem nostram cooptati quinque, quatuor studiosi, vnus Adiutor. Firma & constans ferè omnium fuit valetudo: quo factum, vt eò ardentiori studio, firmo concordiæ collegii nexu, & propriam salutem cum spiritali aliorum profectu, & litteras cum pietate, fœnore non pœnitendo coniungerent. Diebus Dominicis festisque solitæ ad populum habitæ cõciones, magno cum pietatis fructu, & fidei Christianæ increméto. In illis cùm aliquando de solemni Corporis Christi circumgestatione, de tanti Sacramenti fructu ac cultu actum fuisset; ritu Catholico tam celebris instituta est supplicatio, similem vt se vidisse ab hominum memoria numquam plerique sint contestati. vndetriginta labara, siue vexilla, ordine pulcherrimo, cœtu frequentissimo, symphoniacorum partim, partim vario instrumentorum musicorum concentu portabantur. Et ne quid deesset ad omnimodam fidei Christianæ contestationem, illo die, quo reuiuiscentis Christi memoria recolitur, tanta hominum pompa ad templum quoddam medio à ciuitate milliario distans (vnde & noster de rebus diuinis pro suggestu verba fecit) processum est, vt sena hominum millia, cum elapsis annis mille cõuenerint, dicantur recentibus gaudio orthodoxorũ incredibili, quòd hoc vno argumẽto luculenter tandem auitam religionem hæreseos grassante peste eliminatam, postliminio redire gratulabundi cognoscerent. Quanto numero a nostris exceptæ sint toto anno confessiones, ex hoc vno colligi potest, nimirum circa eos dies, quibus acerbissima Christi mors pro humano genere obita recolitur 4170. conscientiæ vulnera patefecisse: ex his hæretica contaminatione veritatem aspexere 90. quod sanè admirandum in ea ciuitate, vbi altiores diuturnitate tempo-

poris roborata hæresis radices fixerat. Rescissi cõtractus iniusti multi. Reuocati ad vnam sanctæ communionis speciem complures. Odia sopita, quæ inueterauerant. Inter coniuges rixæ & odia frequenter sedata. Vsurarius ab illicito reuocatus fœnore. Moribundis & extremo afficiendis supplicio spiritale solatium & auxilium præstitum. Confessiones multæ ab annis pluribus repetitæ, & de tota vita auditæ. Offendicula peccatorum remota. Restitutum æs alienum, quod mala fide tenebatur. Instructi in fide Neophyti. Labentes confirmati. Inuisum sæpiùs hospitale, & ad ipsos ægros habitę adhortationes. Qui dã Lutherũ professus, nulla excepto baptismate sacra mysteria, nec apud suæ sectæ asseclas obierat, falsò sibi persuadens, si cælesti epulo reficeretur, relaberetur q; in peccata, æternæ salutis ipsi ianuam perpetuò occlusum iri hic tandem nostri sacerdotis affatu, & immanissima opinione & hæreticis liberatus laqueis est. Alterius cuiusdam ad Ecclesiam reductio eò Catholicis omnibus gratior, quò insperatior accidit. is inter prouinciæ huius Proceres ferè Princeps, cum nostro sacerdote sæpiùs de præcipuis fidei capitibus egerat; rationumque firmamentis licet conuinceretur, manus tamẽ veritati dare pertinax, vel nolebat, vel cunctabatur: cùm ecce morbo affligitur, qui & supremus vitæ agon fuit. Adest ægro parenti filius Catholicus, adsunt & filiæ & generi, partim Luthero, partim Ecclesiæ Romanæ adhærentes agunt omnes cum ægroto verbis, quibus possunt efficacissimis, in ea quam imbiberat iuuenis perseueraret religione. nec suis deerat partibus sacerdos noster: quo de auita fide, mira verborum energia disserente, præsente etiam vno ex iis, quos Prædicantes vocant, Catholica fides veritate armata, instructam

mendaciis hæresim vicit. ritu enim Catholico cri-
piatus breuem vitam, vt speramus, cum æterna
commutauit, gaudentibus orthodoxis, hæreticis
ringentibus. Alius quidam notæ vir primariæ,
cùm ex salo opinionum hæreticarum in cym-
bam Ecclesiæ se contulisset, non satis existimans
se Lutherum exuisse, nisi & militiæ Christianæ
syncerum se athletã declararet; & suasu & exem-
plo aliquot à prauis opinionibus, ad rectè sen-
tientium castra, à praua peccandi cõsuetudine ad
bene viuendi normam reuocauit. Inter hæc qui-
dam fuit generis claritudine percelebris, qui cùm
inter hæreticos multorum decursu annorum vi-
tiis frænum laxasset, nec præter nomen Catholici
aliud haberet, ad sacram peccatorum exomolo-
gesin inductus, & hac obita, ad emendatiorem
reductus est vitam. Adolescens natione Italus,
cùm soluendi voti gratia Lauretum venisset, dul-
ce bellum inexpertis existimãs, seque quibusdam
adiungens militibus ad Canisiana castra perue-
nit. hic, vt ferax ærumnarum est bellum, decursu
temporis non longo, ad vltimam redigitur cala-
mitatem. inops consilii, Græcium tendit, nostrum
accedit seminudus, macie, morbo, frigore, fame
confectus. viuum cadauer existimasses rogatus à
nostro quis esset, vnde veniret, quid peteret; ille
altum suspirans lacrymis abundè manantibus,
Me miserum (inquit) quò infortunij deueni! iu-
stus est tamen Deus, & iusto me sibi immorige-
rum castigat flagello. Dum noster abruptam mi-
serandi adolescentis exclamationẽ miratur, pau-
ca singultim locutus subiungit se natum nobili
genere, se vnicum parentis filium, apud nostros
quondam humanioribus litteris operam nauasse,
&, quod verecundabatur dicere, se etiam ad no-
stram Societatem admissum: ad cuius consuetudi-
tuoci-

tirocinium deponendum quo minùs mitteretur, parentem impediuisse. qui cùm filij mentem intellexisset, reuocatũ à nostrorum consortio scholisque, ad Iurisprudentiam applicuit, & quò ipsius propositũ infringeret, omnes machinas adhibuit. Vnde factũ, vt ipse paulatim philostorgia euictus, intimos Dei impellẽtis motus cõtemneret, parentisq; voluntatẽ diuinæ vocationi præponeret: & hanc vnam miro doloris sensu fatebatur caussam tantæ ad quã deuenerat miseriæ. se tandẽ liquidò cognoscere, quãto scelere se obstringat, quisquis æterni Numinis impulsionibus pertinax oblucta-tur. Iam curatur solitis Societatis nostræ caritatis officiis. Sacerdos annũ agitans 60. sese ab Ecclesię corpore secreuerat, venenum Lutheri hauserat, quod etiã ex cathedra pestilentiæ in populũ sparserat: hic tandem post viginti annos pestem euomuit, & facta fidei professione in sacello nostro domestico, Catholicos mirificè recreauit. Contigit vt aliquando sacerdos noster expeditis negotiis quibusdam ad nostrum suburbanum diuerteret; cùm ecce mulierem humi iacentem, aspectu & gemitu lamentabili, opem implorantem conspicit. suspicatus quod erat, eam inualetudine confectam, accedit, rogat quid rei contigerit. illa post aliquas verborũ ambages, se peste infectam affirmans progredi vltrà nõ potuisse fatetur. Nec mora, tali in casu deficiente ope, ad spiritale concurrit auxilium noster. Illam sacra confessione expiatam absoluit, & quo minùs sacro reficeret viatico, facultas defuit. referta tamen affatu spiritali plena bonæ spei, paulò pòst è viuis discessit. Neque tantùm his contenta limitibus nostrorum sedulitas, latiùs vagata ad vicinas ciuitates, opida, pagos se extendit. In iis conciones vberi prouentu habitæ, ægris auxilium præstitum, confitentium

tium numerus magnus, vt ſacerdos vnus in pagō non celebri circa Chriſti anaſtaſin 140. peccatis expiarit. ex multis pauca delibaſſe ſufficiat. Femina quædam 90. nata annos, orba oculis, intra montes domi ſolitaria morabatur, omni deſtituta ſpiritali animæ & auxilio & ſolatio. vtpote, quæ nec quōquam ſacra myſteria obitura ire poterat, & ad quam nullus ſacerdos accedebat. acceſſit noſter, & abſolutam expiatamque ſacra confeſſione vitali cibo refecit. Quidā, quōd ipſi ſacrum Euchariſtiæ epulum ſub vtraque ſpecie negaretur, toto octennio diuino pharmaco abſtinuerat. tandem miro ex recordatione peccatorum concepto dolore, & ritu Catholico ſe ſacerdoti aperuit, & ad vnam ſpeciem eſt reuocatus. In vicinis pagis ægri a ſuis ſacrorū Curionibus neglecti iacebant, & ad hos magna itineris moleſtia, maximis in caloribus, ſtupentibus omnibus noſtrorum charitatem, cæleſte antidotum eſt deportatum. Ad Sereniſſimorum miram pietatem, & erga nos beneuolentiam quod attinet, ſolita elucet in omnibus, vel potiùs augetur indies. Viſitat Sereniſſimus Ferdinandus cum coniuge, matre, fratribus, ſororibus, hoſpitalia frequenter, ſed ſemper duobus è noſtris vel pluribus ſecum allectis. Liberaliter pauperibus manu propria largiuntur eleëmoſynas. mira demiſſi animi ſignificatione, cum ægris egeniſq; quaſi familiari fruuntur colloquio. Sæpiùs hoc anno nobiſcum vel domi vel foris pranſi & cœnati ſunt, Collegium inuiſerunt. Vt verò optimus Princeps nouo nos cumularet beneficio, pluribus emptam millibus, nouem rotarum molam, peramplo ædificio ornatam, ac propter vicinitatem lociq; amœnitatem relaxandis animis admodum oportunam, vnà cum adiuncto prædio nobis attribuit: atque vt propen-

ſior

ſior eius appareret in nos voluntas, noſtros ferè omnes eò ad prandium euocatos coram Sereniſſima matre ac reliquis Archiducibus in eius poſſeſſionem benigniſſimè introduxit. Caniſianam expeditionem ſuſcepturus Sereniſſimus Ferdinandus cum fratre Sereniſſimo Maximiliano ſe noſtris precibus commendans, omnibuſque ſigillatim valefactis, etiam amoris indicem porrexit dextram humaniſſimè. quo tempore excellentiſſimus Ioannes Franciſcus Aldobrandinus, & Sereniſſimus Mantuæ Dux, & Illuſtriſſimus Don Ioannes Medicæus orationibus & carminibus mira ipſorũ approbatione excepti. Aldobrandinus eorũ exempla petiit, atque ad ſuam Sanctitatem tranſmiſit. Inſtituerunt ſingulis ſeptimanis ad præcipua huius ciuitatis templa publicam ſupplicationem, pro augenda religione, pro Turca auertendo, tum felici belli exitu: cui ſemper interfuere, magna omnium admiratione & exemplo. Poſtquam verò ad Caniſiæ oppugnationem diſceſſum eſt, crebriores in templo noſtro ante aram præcipuam, ac Dominici corporis venerandum Sacramentum ſunt fuſæ preces. præter enim quadraginta horarum orationes aliquoties habitas, Sereniſſima matre cum filiabus præſente, totius etiam ciuitatis cõcurſu, pietate ardenti vnius horæ ſpatio quotidie comprecatio eſt frequentata. Eadem ſemper Sereniſſimorum in Religioſos & templa, maximè verò matris illuxit liberalitas: quæ non ſatis habens veſtem ſacrificalem, Attalicam magni pretij noſtro templo attribuiſſe, Congregationem Partheniam non minori proſecuta fauoris monumento, illi ſtatuam operis miri ex alabaſtro D. Virginis diademate vnionibus aſpectabili, ſceptroque argenteo inaurato ornatę puerulum brachiis geſtantis munificè eſt lar-

gita. Alij exemplum imitati tantum eidem Congregationi assignarunt, vt ad reponendam sacram supellectilem, commodissimè sacrarium erigi sit cœptum. Alia matrona ducentos florenos, quę ad duplicē sacerdotis ornatū summa sit satis, templo nostro legauit. Ad scholas venio, quarum eadem quæ superiori anno fuit frequentia & pietas. Quanta verò in litterarum prosecutione studiorum fuerit constantia, inde liquere potest: quòd nec ciuitas bellicis plena tumultibus, nec Turcarum occupata arce munitissima Canisia propinquitas, nec parentum tam vicino malo territorum litteræ ab ardore cursus incepti potuerunt retardare. Pietas potissimùm eorum qui in Sodalitates Beatissimæ Virginis & sancti Spiritus sunt asscripti, eluxit: qui oppugnationis Canisianæ tempore, pro felici rei Christianæ successu, pietate singulari statam vnius horæ comprecationem quotidie instituerunt. quod cùm primò esset spectaculo ciuitati, pòst etiam exemplo plurimos vtriusque sexus homines ad simile pietatis exercitium inuitauit. Non pauci ex iis non satis existimantes singulis septimanis sacra exomologesi conscientiam emaculare, id etiam sæpiùs toto anni decursu in quauis hebdomada ingenti pietatis profectu prouentuque factitarunt. Ex his octo diuersis Religiosorum castris se manciparunt; septem B. P. Ignatij meditationibus exculti. Dialogismi aliquot scholasticorum progymnasmatum loco habiti in scholis, quibus ipsi Serenissimi interesse voluerunt, mira satisfactione, vt eos sibi in aula secundò exhiberi flagitarint. ternæ verò actiones scenicæ datæ: quarum prima eo tempore quo maximè bacchatur hominum effrenata licentia, argumento illis diebus accommodatissimo, concursu frequentissimo, vberi fructu, bis

repe-

repetita est Secunda ante expeditionem Canisianam, celebriori quàm vnquam hominum cœtu data est. interfuere, præter Serenissimos nostros Principes, Excellentissimus Ioannes Franciscus Aldobrandinus, Pōtificij exercitus Dux, Illustrissimus Don Ioannes Medicæus, plurimique generis Italici Proceres. argumentum ex Zonara desumptum, Ioannes Zimisca Imperator cōtra Russos pugnans, & ope D. Virginis vincens. res omnino & tempori conueniens, & quæ spectatores contra hostes Christiani nominis infestissimos pugnaturos mirificè excitauit. Tertia denique in solemni studiorum renouatione: quæ licet ob pestis contagionem differri debuerit, magna tamen aspectantium corona, ipsis etiam præsentibus Serenissimis, in publico Academiæ auditorio est data. in illa de diui Augustini conuersione agebatur, themate ad studiosorum pietatem excitandam conuenientissimo.

Residentia Millestadiana.

QVOD ad Residentiam Millestadiensem, Missiones Iudenburgensem & Castrensem spectat, exiguo fasce comprehensa perstringuntur. & primò illud sanè memorabile, huius Residentiæ subditos propè omnes hæreticorum falsitate relicta, orthodoxorum veritatem aspexisse. vnde tam celebris numerus fuit ad sacram synaxim accedentium, vitæ noxas sacra confessione expiantium, vt ipso solemni Christi Natalitio 127. ipsis Paschatis festis 828. sint recensiti. Supplicio afficiendis spiritale præstitum auxilium. Dissidia inter coniuges sublata. Hæreticorum libri plurimi numero publico Vulcano consecrati. Sacerdotes aliquot B. P. Ignatij commentationibus sacris excolti.

culti. Præter conciones quæ Dominicis festisque pro suggestu habentur, etiam rudis populus & pueri Christiana catechesi formati. In quadam parochia celebri cùm à multis annis Curionum negligentia obsoleuissent ritus Ecclesiastici, & ii maximè, qui eo die quo se pro nobis Christus in cruce tradidit exhiberi solebant, in integrum vindicati.

Missio Judenburgensis.

AD Missionem Iudenburgensem veniō. Versantur hic apud Serenissimos Archiduces Leopoldum & Carolum ex nostris duo sacerdotes, qui iam per nouem menses consueta Societatis munia obierunt. Vnus Serenissimis à confessionibus & concionibus est: alter verò Serenissimo Leopoldo & quatuor honoratiis pueris, humaniora tradit studia. Nostrorum opera in eleëmosynis pauperibus procurandis præcipuè enituit, quo nomine nostris libentius de peccatis confitentur Hospitalibus etiam & carceribus non defuit nostrorum visitatio & consolatio, quâ præsertim sex extremo affectis supplicio impenderunt, cum maxima spectatorum approbatione. In vicinis locis cōciones cum frequenti auditorum multitudine, & constanti attentione sunt habitæ, & confessiones eorundem exceptæ. Sacellum in xenodochio profanis vsibus destinatū, nostrorum operâ repurgatum, & in integrum restitutum est. In templo etiam alio, quod hæretici multis annis sua pestilenti doctrina profanarāt, in festo S. Martini præsentibus Serenissimis cultus diuinus solemniter habitus, & adinstar Machabæorum celebrata encænia. Populus huius loci maiori ex parte annis elapsis hæresi infectus fuit: iam paulatim,

tim, licet non sine difficultate, ad pietatem Catholicam publicis & priuatis nostrorum exhortationibus reducitur. Prædicantes verò veritatis luce confusi velut talpæ se in tenebras abdiderunt.

Missio Castrensis.

NVNC ex iis quæ à duobus è nostris in obsidione Canisiana sunt gesta, pauca delibare sufficiat. Et quidem quanto fructu toto illo tempore in castris sint versati, inde apertum facilè euadet, si in nostros aliorum sacerdotum defectu ferè totam spiritalem molem recidisse consideraris. Neque enim tantùm præbere confitentibus aures, ad ægros sacrum viaticum deportare, pauperibus & nudis subuenire, de rebus diuinis ad milites dicere sufficiebat; sed & sacro abluere fonte, itemque matrimonio copulare, & sepulturæ mandare illis incumbebat: quod & indefesso studio & magno prouentu perfecerunt. Illud verò mirandum, nostros quorumuis ægrorũ casas adiisse, frigidissima sæpè cæli tempestate, viis aqua oppletis, fœdisve luto, nulla tamen tentatos inualetudine; cùm ex duodecim Capucinis quatuor grauiter ægrotarint, reliqui diem clauserint extremum. Ad fidei orthodoxæ veritatem rediere quadraginta: ex his quidam fuit trigintatres circiter natus annos, quem ægra valetudine conflictatum, ex castris abeuntem aggressus socius itineris, cupiditate cæcatus pecuniæ, duplici vulnere sauciarat. Regressum ad castra noster adit, amicè compellat, pro fidei Catholicæ veritate quàm efficacissima adfert rationum firmamenta. Nec frustra. mollescit paulatim hæretica pertinacia, induratur animus, tempus cogitandi statuendique petit: conceditur, redit noster postero die, cùm ecce brachiis,

chiis, decussis tenebris, ad pectus positis, oculis ad cælum leuatis, voce contriti cordis indice, nostrum inclamat, se sua peccata confessione velle eluere affirmat. quod & fecit, sacroque refectus viatico mira animi tranquillitate ex hac vita migrauit. Non rarò contigit vt fortuitò ægra valetudine confectos reperiens noster, mox vt illos salutari confessione purgatos absoluit, mira Dei disponentis bonitate vita excesserint. Mulierem ægram aliquando noster adiit, conscientiæ maculas vt confessione deleat monet, cùm pertinax obstinato contemneret animo, die sequenti vt morbi in phrenesim incidit, sibi ipsi cultro iugulũ non letaliter tamen ferit. tanto vxoris malo territus maritus, illam furiis intemperiisque quibusdam agitatam è castris deportatam sub tentoriolo solam relinquit. noster ne quid intentatũ relinquat, illam rursus adit, reperit mulierem fermè animam agentem, rationis tamen compotem: cum qua salubribus agens monitis tantum effecit, vt & factum suum lacrymis defleret, & confessione facta, mira contriti animi significatione diem clauderet extremum. Contigit vt aliquando noster pro suggestu ad milites verba faceret, & in eos maximè qui inter tot globorũ grandines, tot tormentorum tonitrua mortis immemores salutisque, peccatorum degrauati pondere manerent, inueheretur; & ecce globus non procul ab eo loco in quo verba habebat noster, horrẽdùm stridens, vicinum tentorium penetrans, duos famulos foco assidentes, rerum diuinarum, vt postea animaduersum, negligentes tangit; vnius effundens cerebrum, alterius dissecans ventrem. quod factum magno ad salutis maiorem habendam rationem fuit incitamento. Collecta eleëmosyna circiter 300. ducatorum, vnde factum vt famelicis edulia,

nudis

nudis vestimenta, vulneratis medicamenta præpararentur. tanta verò omnium admiratione, nostri ad humilia quorumuis militum ægrotorum tuguriola arreptantes, charitatis officia peregere, vt à multis conseruatores acclamarentur: plures visis nostris in genua se deiicientes ab ipsis quòd viuerent, quòd essent, singulari memoris gratique animi argumento acceptum faterentur. Abusus militares multi sublati, exhortationes in chartas lusorias, periuria, militaria peccata habitæ, tantumque potuere, vt quod olim erat laudi, nunc fuerit dedecori. Composita inter aliquot dissidia, quæ in magnum malum videbantur eruptura. Quod ad Serenissimum Ferdinandum spectat, non minorem militiæ, quàm domi præ se tulit virtutem & pietatem. Singulis diebus bis fermè diuino sacrificio interfuit, nostrum de rebus diuinis dicentem ad milites assiduè audiuit, publicè cæleste epulum, quò plures suo facto incitaret, accessit. Alios idem sacerdotes & infimæ sortis plebem summa animi voluptate spectauit. Hoc etiam eius diligentia effectum, vt nullus ex iis animarum prædonibus, quos Prædicantes vocant, castra quauis astutia ingrederetur. Quod mirum in tanta hæreticorum dominorum multitudine meritò videri posit. Hinc eius exemplo, nostroque ad milites accedente hortatu introductum, vt longo & difficili itinere sacerdotem sacram synaxin ad ægros deportantem, plurimi capitibus detectis, funalia manibus gestantes, pietate singulari comitarentur: aliis etiam hæreticis, vel flexo poplite tantum Sacramentum venerantibus, vel cultu approbantibus, vt diceres religionem & Martem in vnum locum conuenisse. Et quamuis, quorumdam procrastinantium & bellum consultò trahentium culpâ Canisia recepta

non

non sit; optimi tamen Ducis officio Serenissimus Princeps noster non defuit, quà difficultates & pericula omnia fortiter superando, quà sumptus affatim suggerendo, quà consilia habendo, quà prouidendo, monendo, vrgendo: sed cùm illi de die in diem spem potiundæ arcis faciunt, tempestatibus oppressi, obsidionem maximo omnium Catholicorum dolore, soluere sunt compulsi.

Collegium Olomucense.

NVMERVS Sociorum minimùm fuit triginta tres, sacerdotes quatuordecim, præceptores non sacerdotes quinque, scholastici quinque, Coadiutores nouem. cælo adscripti duo, P. Wenceslaus Sturmius Boëmus, triginta iam annis quatuor votorum professus, à B.P. Ignatio in Societatem admissus; amore instituti & obseruatione insignis, qui vel affecta iam ætate pænè septuagenaria & morbis graui, nihil vel minutum absque Superioris facultate sibi arrogabat: vir zelo plenus, ac de fide Catholica per Boëmiam aduersus hæreticos Picardos optimè meritus, & scriptis patrio idiomate libris contra eosdem celebris. Is feria quinta sanctæ hebdomadæ, tametsi æger, quòd audiendis Boëmis cõfessarij non sufficerẽt, in templum reptans (quod & præcedentibus diebus fecerat) cùm plures horas pœnitentibus aures dedisset, sub vesperam apoplexia correptus, nona demum die ad laborum præmium percipiendum è vita migrauit. Alter fuit Ioannes Selme Bauarus, ætatis annum excedens seragesimum, religionis tricesimum, Coadiutor temporalis ab annis septem formatus: qui plura ministeria in Societate cum laude executus, postremò per annum integrum morbo afflictatus, illius non

prius

non priùs quàm vitæ finem accepit. Aucta est supellex sacra duplici pereleganti sacerdotis amiculo; altero Mariæ Ferdinandi Archiducis matris dono; altero Baronis ab Oberſdorff: tum etiam thuribulo argenteo. Auctius quoque redditum vnum Collegij prædium permutatione alterius, rei familiaris, vti speratur, sat magno commodo. Aliquid etiam eleëmosynæ in nos collatum ad daleros septuaginta Frequentia gymnasij multùm excreuit: extitit discipulorum modestia ac pietas non vulgaris. Litterarij gradus bis collati. Datus sub studiorum instaurationem Augustinus pœnitens in scenã, cum plausu fructuque. Cui actioni Illustrissimus Cardinalis à Dietrichstein Episcopus Olomucensis, cum vniuerso Capitulo, interfuit, præmiaque munifica & pretiosa largitus est. Idem altero post die Collegium familiariter inuisens, oratiuncula primùm, deinde prandio cum plerisque Canonicis in triclinio domestico exceptus, magna exhibuit in Collegium istud vniuersamque Societatem amoris indicia. Restituta hoc anno latina ad superiores classes diebus festis concio, fructu non pœnitendo: quam supremus Morauiæ Capitaneus, noster olim discipulus, cùm Olomutij eum adesse contingit, libenter adit. Seminarium alumnorum & conuictorum, quod adolescentibus circiter centum & disciplina satis floret, duos Societati dedit. Constat hæc ciuitas, tametsi patria prouinciæ lingua sit Boëmica, ferè tota Germanis: Germanicæ ideo conciones frequentiores sunt. sunt autem certæ ac fixæ duæ, & à nostris, præter tertiam Boëmicam, ambæ habentur Itaque nostri ciuitatem erudiunt vniuersam, & ab hæreticis ipsis libenter assiduoque audiuntur, atque extat operæ pretium. Etenim religio sensim vires & auctoritatem sumit,

hæresis amittit. Difficile quidem est, primores hæreticos, qui gloriam ab inuicem quærunt, ad fidem pellicere: at æquiores saltem nomini Catholico indies redduntur, & eorum filij qui ferè in nostris scholis edocentur, Catholici succrescunt in parentum locum: multaque sæpè edunt, toleratis etiam plagis & inedia religionis caussa, constantiæ documenta. Licuit hoc anno videre supplicationem Christi Corporis solemnem, tanta frequentia celebrem, & supplicantium pietate insignem, vt vetera præsentibus componentes, Excelsi dexteram agnoscerẽt & prædicarent. Roborat etiam rem Catholicam ac promouet obfirmata Cæsaris voluntas, hoc item anno renouata, ne in senatum quispiam hæreticorum cooptetur. Sed nec nullus primorum ciuium fidei lumen aspexit. Quidam ex illis annos ampliùs septuaginta natus, acerrimus Lutheri propugnator, hostisque nominis Catholici, eoque etiam nomine celebratus, remittere primùm nonnihil cœpit, postquam inter scindendas die quadam sabbati ad mensam carnes, retortus subitò in manibus culter, tanquam auersans facinus, in scindentis pectus conuersus est, ipseque apoplexia tactus subitò corruens noctem illam diemq; insequentem sermonis facultate iacuit orbatus: quam vbi primò aliqua ex parte recepit, voto sese obstrinxit, deinceps numquam die sabbati carnes gustaturum. Interea nihil moliens vlteriùs, hærebat donec cuiusdam ex nostris tum sermonibus familiaribus, tum publicis de Christiana doctrina concionibus per dies singulos Quadragesimæ habitis, quarum ille erat auditor assiduus, Deo illius cor aperiente videre cœpit: cuius mutationis fama vulgata, à nobilibus viris illius est constantia variè pertentata: sed eo, pluribusque aliis

quæ

quæ obiiciebantur, impedimentis ſuperatis, denique ſacram ſynaxim in noſtro templo adiit, vnà cum filio duodenni: vt quam ille fidem ſenem iam parentem amplexatum fuiſſe meminiſſet, eandem ipſe puer imbibens, ad extremam vſque ſenectam conſeruaret. Accidit hæc conuerſio Catholicis quidem iucundiſſima, ingratiſſima contrà hæreticis, vtriſque admodum noua & admiranda. Duo eiuſdem generi, alter cum vxore & liberis, alter verò cum grandiore filio, pariter Catholici facti ſunt. Sed plus etiam alterius feminæ conuerſio miraculi habet. Hauſtum illa è concionibus ſpiritum, metu familiarium ſuffocabat. Quidam enim homo improbus dum ipſi ſoli in conclaui repertæ atque reluctanti, opemque diuinam imploranti, vitium per vim inferre parat, repentè ad eius pedes manu inuiſibili percuſſus, cadit exanimis. cuius infelix mors mulieri vitæ cauſſam dedit. nam grata pro beneficio, conterrita de caſu, ad Eccleſiæ ſinum ſeſe recepit, perque noſtros Deo conciliata eſt, quibus & rem geſtam ipſa narrauit. Vir alius à puero Lutherana perfidia imbutus, dum animam ageret, nec mori tamen poſſet, Catholico ritu Sacramenta expetiit. noſtro itaque ſacerdoti confeſſus, perceptoque viatico poſtridie deceſſit: prius tamen vxorem obteſtatus, vellet eandem fidem amplecti, in eaque ad finem vſque vitæ permanere. ſibi namque magnam iam mentis corporiſq; quietem eſſe. Spopondit illa ſe quod ſuadebatur facturam: & ſtetit promiſſo fides. Spiritus vbi vult ſpirat, nec ſpirat modò, ſed rebelles interdum obſtinateque refugientes, mirabilibus modis ad ſe compellit voluntates. Exemplo ſit adoleſcens locupletibus parentibus in Hungaria natus, & noſter aliquando Viennæ diſcipulus: vbi tametſi fidem

Catholicam penitus non imbibit, ad eam tamen non modicam hausit propensionem. Is magno ære alieno contracto cum offensione parentis, domum reuocatur; vbi dum est, atque omni officio demereri parentem studet, eò tamen induci ab illo numquam potuit, vt Caluinianum concionatorem audiret. ira percitus pater, in teterrimum carcerem cum Turcis filium detrudit, cibo potioneque interdicta, quæ ipsi à Turcis suppeditata fuerunt: neque exorari nobilium aut ciuium precibus, nec lethali filij morbo ex pædore & inedia contracto, per annum ampliùs dimidium, potuit; donec primarij cuiusdam viri, non verbis tantùm, sed minis liberum facere ex ergastulo filium coactus est. itaque per occasionem Olomutium veniens, fidem meliùs docetur à nostris, Ecclesiæq; Catholicæ per Sacramenta adiungitur. Resumpta seriò cura adiuuandi eos, qui in nosocomio prope Collegium sito, aluntur: fuere per hiemem ad 150. ex iis 40. fidem Catholicam edocti, receperunt. Inter quos mulier septuagenaria, veluti ceterorum magistra, quæ cum sex septémve aliis nefario se iuramento obstrinxerat, ab errore numquam discedendi. verùm tracta à Patre luminum, sex circiter ante obitum hebdomadis, expiata, coniuratis idem faciendi auctor fuit. Alia femina, quæ à decennio de salute desperans, oculum sibi eruerat, impulsoreque diabolo, qui spectabilem se illi præbebat, in aquas desiliens, vitæ finem factura erat; nisi quorundam tempestiuo auxilio, & angeli quoque boni aspectu, qui subtristem se ei ostēdit, & dehortatione ab exitio retracta fuisset; in hospitale oportunè adducta, denique per exomologesim curata, perfidiam simul & desperationem deposuit, & à vexatione diaboli liberata est. Conuersus ibidem ad fidem vir propè centenarius,

narius, hora videlicet vndecima iamiam exeunte. Pauci remanent adhuc hæretici: Catholici autem omnes de confessione ritè peragenda instituti cum magno fructu sunt. Persuasum etiam, vt quotidie, quibus per ægritudinem liceat, Sacro Missæ intersint, quum perpauci hactenus vel die Dominico interesse solerent. Ad vinctos in publica custodia, habito singulis hebdomadis sermone, sua quoque vtilitas emanauit. Octo ab hæresi reuocati: è quibus vnus gratulabatur sibi magnopere, quòd ritè tandem animo expiato, mori concessum esset. Iam si libeat eorum numerum inire, qui fidei naufragium passi, ad Ecclesiæ portum, porrecta per nostros pœnitentiæ tabula, enatarunt, quadragintasex supra centum numerabimus: maturos plurimùm ætate, & magna parte ciues. Præter hos ab vsu calicis reuocati quadragintaquatuor, & in iis (qui solent esse ritus tenaciores) sexagenario & octuagenario maiores. Pagus quoque integer familiarum vigintiquatuor resipuit: ad quem rogatu domini, sacerdos noster profectus, sermone de obedientia fideique veritate, deque vna specie habito, sic omnes permouit, vt, cum antea frustra sæpiùs sollicitati fuissent, statim manus darent, neque se hactenus rem intellexisse profiterentur. Sed in hoc genere illud insigne. mulier quædã, ceteroqui vt præ se ferebat Catholica, triennij labore non potuerat à sacerdote nostro ad communionem sub vna tantùm specie perduci. ad hanc de peccatis audiendam, quòd esset infirma, ille idem accersitus, vbi domui appropinquare ab hospite visus est, ne cum vitæ periculo limen subeat, ab eodem absterretur, affirmante diabolum specie humana mulieri visum, seuerissima mortis comminatione interdixisse, ne Iesuitæ peccata confiteatur. at noster si-

gno crucis se muniens ad ægram nihilominùs ingressus quæque ad rem erant prolocutus, quod antea cùm sana erat nequiuerat, cùm ægra esset effecit, vt post confessionem, sub vna tantùm specie viaticum acciperet: quo instructa post dies quatuordecim è vita decessit. Excursio facta ad Diuam Annam quarto à ciuitate milliari, ipso eius festo, quò maximi concursus fiunt, rogatu Parochi; vbi tum concione Boëmica & Germanica, tum audiendis confitentibus, peregrinantium pietas promota est. Interuenit Illustrissimus Dominus Cardinalis à Dietrichstein Episcopus Olomucensis, qui alterum nostrorum sacerdotum onere vnius concionis liberauit: tum etiam ipse sua manu coctas carnes, quas in eum finem parari iusserat, aduentantium pauperum multitudini publicè distribuit. Concludam narratione facti; ægrotanti viro vigilantique in meridie visus dæmon, humana voce suadere cœpit, si sanus esse vellet, vt chirographum proprio & filiorum sanguine exaratum traderet sibi, effecturum se, ne diutiùs cum rei familiaris iactura æger decumberet. quod si iam commodum non foret, reuersurum se postmodum, forma cuiusdam pueruli Æthiopis. interea bene monenti obediret, dimidiumque orbiculũ vitreum è fenestra acceptum contunderet, atque in pulueres comminueret, quos ebiberet, mox somnũ capturus ac quietem. Vbi euanuisset insidiator, reperit homo medium vitri orbiculum in lecto, ingredientique ad ipsum mox vxori rem omnem aperit, vitrum ostendit, consilium requirit. Illa vt pia Deique prædita timore, ad rei indignitatem obstupescens, exclamat, Nequaquam ita fiat, marite mi, sed quàm primùm ingredi potueris, ambo ad templum confessionis sacræque communionis caussa adeamus.

tum

tum maritum iubet Symbolum Apostolicũ recitare. quo illa verba pronunciante, *Deum omnipotentem*; ergo, inquit mulier, Deus in quem credimus omnipotens est? si Deus, non vtique diabolus. infirmus es? sanari cupis? ad omnipotentem igitur confugiamus, non autem ad cacodæmonem. qui enim confidit in Domino, non confundetur. Atque ita factum est, vt postmodum confessione in templo nostro expiati, Christi corpore reficerentur. Dignum profectò in femina exemplum, quod ad imitandum proponatur.

Collegium Labacense.

TRES hoc anno Socij in partem laborum nostrorum adsciti, personarum numerum auxerunt, frater vnus, duo sacerdotes: quorũ alter Pater Valentinus Mrazelus, qui in hanc prouinciam ex Vrbe redierat, postquam appulerat continuæ febris ardore correptus, paucos admodum superuixit dies, magno sui apud omnes ob singulares animi virtutes, relicto desiderio. Scholasticorum diligentia, atque egregio in litteris progressu effectum, vt Humanitatis professio gymnasio nostro concedi debuerit. Egentium quoque scholasticorum patrocinium in prouinciæ commodum à nostris hoc anno susceptũ & inchoatum, eorum maximè qui dotibus naturæ, ac integritate morum visi sunt ceteros antecellere; ac proinde domus Collegio proxima ampla & peroportuna coëmpta, eleëmosynæ emendicatæ, ne scilicet plus operæ ac temporis in colligenda stipe, quàm in pietatis ac litterarum studio boni adolescentes cogantur ponere. Mira vicissim Archiducum erga nos hoc anno extitit liberalitas. Serenissimus enim Ferdinandus quinque florenorum

millia Collegij fabricæ assignauit: qua munificentia effectum est, vt iam bona pars Collegij extructa tecto superimposito gaudeat. Eius coniunx templo nostro patellam cum tribus argenteis vrceolis auro superinductis in vsum sacrificij Gratio transmisit. his addidit Archidux mater è fusili argento Christi ex hebena cruce pendentis imaginem argenteo emblemate inclytam & elaboratam. Nec huius prouinciæ Capitanei D. Lenkouitz beneficentia silentio est committenda. ille moriens nobis mille florenos testamẽto reliquit, deditque templo ex argento casulam Phrygio opere insignem. Vir fuit militiæ laude clarissimus, nostrorum in omni vita syncerus amator & fautor. Cùm extremum sibi diem adesse aduerteret, nostrorum ope viatico cælesti munitus, sacroque oleo tinctus, a P. Prouinciali magnis precibus impetrat, vt sibi cum nostris, quibus in vita fuit coniunctissimus, in sacra æde nostra liceat conquiescere. nec multò pòst cùm in nostrorũ complexu Deo naturæ debitum persoluisset, militari apparatu ac nobili pompa ad nostrum templum defertur, iuxta aram maximam tumulatur. funebris apparatus pænè omnis templo postmodum cessit: cuius pugnæ ac egregia contra Turcas facinora a studiosis carmine, pro concione pietas ac ceteræ eius virtutes funeris ac familiæ cohonestandæ gratia sunt celebrata. Cùm Venerabile Sacramentum de more patriæ hactenus muro inclusum, exigua cum veneratione, quasi delitesceret; visum fuit Eucharistiã ad altare maius transferre: in eumque finem tabernaculum artificiosè fabricatum est, auro argentoque insigniter depictum, in quo nunc maiori cultu ac veneratione asseruatur. Sex casulis sacerdotalis apparatus hoc anno auctus est, è quibus ob Phrygium opus auro argen-

argentoque conspicuum tres sunt insigniores. Cum nostri ob aëris intemperiem aduersa frequenter valetudine se obrui aduertissent, fundus aliquis suburbanus, qui recreandis nostrorũ animis corporibusque esset idoneus, medicorũ consilio, quærendus erat. sed cùm ea in re variè impediremur; ecce tibi hæreticus vir primarius suum prædium, vrbi proximum, situ loci & amœnitate iucundissimum, pecorum insuper armentorumque pascuis vtilissimum, nobis emendum obtulit. illud ergo quatuor florenorum millibus emptum, Collegij rebus accessit. Hactenus domestica. Religionis reformatio Serenissimi nostri mandato, in hac prouincia per Commissarios instituta, adeò felicem euentum sortita est, vt hoc anno perpaucis rebellibus exilio multatis, non solum hæc ciuitas, sed prouinciæ opida pænè vniuersa, abiurata hæresi Ecclesiæ sint restituta. Atque hæc fidei orthodoxæ instauratio quoniam à nostris inuecta priore anno spargebatur, plusquã ratiniauum hæreticos nostri odium ceperat; sed hoc anno eiusdem reformationis cursus nos cunctis vicissim ciuibus reddidit gratos & acceptos. nam cùm multi intra terminum a Commissariis præscriptum, nec ad Ecclesiam se aggregassent, neque solum patrium vertissent, ideoque tanquam refractarij & contumaces, partim carceribus intruderentur, partim grandem æris multam exsoluere iuberentur; per suos tandem ad nos tanquam ad sacram anchoram confugerunt. nec frustra. nam ad Societatis nostræ intercessionem & carcer & multa eis condonata, ea tamen lege vt se nobis quam primùm instruendos in fide offerrent quæ res quam plurimis certissimam peperit salutem. Ingens interim animorum seges fuit hoc reformationis tempore, suntque per nostros adeò

multi tum in fide instructi, tum à perfidia absoluti, vt difficile fuerit certum eorum numerum eligere. Vir quidam primarius in grauem inciderat morbum, quo ingrauescente destituebatur adeò viribus, vt sibi è rebus humanis omnino excedendum arbitraretur. Quare hæresi suæ diffidens, per coniugem aliquem è nostris acciri iubet, quo cum de vera fide conferat, atque ritè instructus conscientiam hæreseos labe viudicet. Coniunx cùm & ipsa hæresi infecta esset, mariti imperium cunctanter exequitur, fit mora, atque dum malitiosè mora nectitur moræ, æger somno obtuitur, in quo has voces inaudire sibi visus est; Si scandalizat te oculus tuus, erue eum. intellexit ille euigilans fraudem coniugis, eamque scandalum & obstaculum suæ conuersionis esse aduertit; proinde posthabitis vxoris technis, nostrum ad se vocat, instruitur ac conuertitur, eo lucro vt & vxor & domestici omnes Ecclesiæ non multò pòst sint aggregati. In Paschate 1050. studiosorum numero posthabito, sacra synaxi in nostro templo se refecerunt. Odiosa etiam incendia inter primarios viros non semel per nostros restincta sunt. Excursum est aliquando in vicinum opidum, vt nobilium matronarum contentionibus finis imponeretur, quarum non solùm animi conciliati, verùm eleëmosynæ collectæ, quibus domus pro sacerdotum habitatione & ludo litterario extrueretur. Incarceratorum quoque qui absque patronis vinculis eripi non poterant, à nostris frequenter patrocinium susceptum est, maximo eorum bono, ac reliquæ vrbis ædificatione.

Do-

Domus Probationis Brunensis.

ALIT hæc Domus personas è nostris octoginta, veteranos quidem sexdecim, reliquos nouitios: sacerdotes in vniuersum vndecim numerantur: tres tertium probationis annum ex Societatis instituto agunt. E viuis excessit P. Simon Hartman, qui formatus spiritualis nostræ Societatis Coadiutor, per vigintiduos annos, quos ex maiori parte in hac domo transegerat, variis laboribus ac muniis instituti nostri propriis tum docendo; tum officium socij Magistri nouitiorum obeundo; tum verba ad populum ac domesticos ex superiore loco faciendo, (quo charitatis munere imprimis delectabatur.) his postremò accessit, quòd Illustrissimo Cardinali Olomucensi Episcopo in confessarij munere deseruiret: eoque nomine volũtate eiusdem Illustrissimi, Cremsirium, vbi Episcopalis est sedes, adiit, ibique aliquamdiu sed non otiosus egit, tum quasi mortem sibi instare, quam tamen sine nostro teste obire nollet, præuideret, à Rectore huius domus nouitium sibi adfuturum impetrauit. cuius aduentu lætus, ac sui voti compos factus, ad vocantem Christum laborans quidem & oneratus, sed reficiendus, & requiem (vt speramus) animæ suæ inuenturus, paucis pòst diebus emigrauit. Mortem illius ipsemet Illustrissimus Cardinalis litteris ad Rectorem huius domus datis manu propria hisce verbis conscripsit & nunciauit: Abiit ad cælos terrenis exutus molestiis noster Pater Simon. vtinam parentem in breui cõsummato filio subsequi liceat! Obiit hac ipsa hora post acceptam absolutionem, extremamque meis manibus vnctionem adhibitam, quæ & defuncto oculos clauserunt: quod ne vlti-

vltimum meum sit beneficium, inferias splendido apparatu præstandas curabo. Die Lunæ corpus sepulturæ dabitur in ecclesia mea S. Mauritij in hac mea ciuitate. Nolo enim carere reliquias sanctissimi huius viri qui verè sanctè vixit, sanctissimeque mortuus est, & verè pro beato haberi possit. hæc Dominus Cardinalis in suis litteris. Accesserunt hoc anno ad nos quadragintaquinque Societatis tirocinium hîc posituri: locum iis cesserunt triginta, qui emenso nouitiatu ad varia Collegia sunt transmissi. Ad Catholicam fidem rediere nonagintaquatuor. Ad salutarem vsum communionis sub vna specie inducti aliquot. Excursiones hoc anno ex hoc loco frequenter factas fructus non tenuis secutus est. Peregrinationes, vnum ex nostræ Societatis instituto tironum experimentum, aliquot annis superiore sæculo intermissas, pestis & bella vbique bacchantia sopiuerant; sed pro felici huius sæculi auspicio, Deo opt. max. optatis nostris bene fauente, eas recepimus, non absque proximorum fructu. Quod ad alterum instituti nostri caput pertinet, quorundium catechesis præscribitur, mensuram quoque suæ probationis, hac in parte non infructuosè huiusce domus tirones impleuerunt. Vndecim in locis opera impigrè posita; pagis non paucis populosioribus, qui auditores affatim suppeditabant. Propositum hunc cursum non priùs gratissimis ineuntis Aduentus Dominici auspiciis, ad festa vsque Paschalia inconcusso tenore tenuerunt. Ita verò pueris vacatum est, bona vt solertiæ pars in homines natu maiores deriuaretur. Hi præterquam quòd ea cum minimis illis didicerũt, quorum inscitiam propalare puduisset; singulari cura ex Euangelico themate virtutum parenesi, incusso familiarium vitiorum horrore, ad animæ sin-

gem

gem sunt reuocati. Cymmeriis sunt planè tenebris inuoluti. testimonio sit, in frequenti pago ignoratum omnino fuisse à tota auditorum corona, quo mortis genere Christus Dominus nos in libertatem asseruerit. adde, quòd non modò crassissima peccata, peccata esse nescirent, sed ferè nec quid credendum esset intelligerent. In hoc album præcipuè collimatum, vt quam plurimi ad Sacramenta frequentanda maximè solemnioribus Christi & Virginis Deiparæ festis recurrentibus traherentur. obuenitque ita, vt rustici sanctè quandoque asseuerarent, neminem omnino iuris municipalis beneficio fruiturum, qui huiusmodi festis animum sacrosanctis Ecclesiæ mysteriis non lustrasset. Proximum fuit vt ad Sanctorum, ac inprimis Virginis Matris inuocationem reditent. Ad vtrumque non leuis momenti fuit hoc quod attexam. Mulier quæ aliquandiu ægrotabat, inexhausto sanguinis profluuio quintũ iam diem enatibus continuè distillantis, discrimini extremo propinqua iudicabatur. hæc cùm per nostros sub catechismum inuiseretur, in fide erecta, cùm communicaturam se in S. Agnetis memoriam, cuius nomine vocabatur, votum emisisset, propè momento multis stupentibus fonte sanguinis siccato, & potiundæ sanitatis & exoluendi voti locum nacta est. Obtentum præterea, vt statis ex Ecclesiæ præcepto diebus carnium esu plerique abstinerent, quem segni hactenus dissimulatione toleratum in habitum propè induerant. In festa etiam solemniora seruiles labores præscripto fere iure incurrebant: quibus sublatis rustici, qui non leui conatu festorum celebrationem didicerant, salutariqúe otio indulgendum edocti, non minima gratitudinis ac beneuolentiæ signa rependerunt. Pauca hæc de pluribus peregregiis ad Societa-

cietatem nostram vocationibus recensere satetur. Habebat iuuenis quidam sororem perquam religiosam, quæ fratrem tum ad repetenda studia neglecta, tum ad Societatem capessendam (si Deo cordi esset) enixè cohortatur; sed nihil nisi vanas lachrymulas, dubitationes, fluctuationesq; eliciebat; donec tandem secundùm quietem vox hominem proprio nomine compellit, &, Surge (inquit) ad Collegium Patrum proficiscere, vbi intelliges, quid sit tibi faciendum. Nec mora, hic antelucanus talaria succingit, laribus parentum se proripit, ad vicinum Collegium aduolat, vnum è Patribus, seu alterum Ananiam consulit, patefacit negotium, consilio suadentis studia statim obtemperat: eò forsan mirabiliùs, quòd ætate aliàs iam maturior repuerascere incipit, ad rudimenta se abiicit, sapientiq̃ue non magis, quàm patienti palato deuorat, digerit: ac tamdiu cum bonis litteris dies agitat, dum Philosophię curriculo emẽso variis defunctus periculis, pedicis ac laqueis, desideratæ nostræ militiæ sese aggregat. Quidam cùm animi penderet, quemnam vitæ statum deligeret, rem securè Deo precibus commiserat. Committentis fidelitatem nullatenus diuina fefellit misericordia: etenim dormienti adolescenti augustior emissa vox, Religionem Societatis ingredere sed nescio quomodo somnium cauillato dæmone, fidem verbis abstulerat; & iam propè erat, vt toto cælo aberrans iuuenis in anfractuosa matrimonij vada coniiceretur, eoq̃ue ventum erat, vt propè sponsa duceretur in domum: cum ecce mater, quæ anno superiore defuncta erat, sese dormienti filio obtulit, &, Fili mi (inquit) fili mi, puellam iubeo omittas, quin cras aduenientem R. P. Prouincialem Societatis adi, Societatemq̃ue vt aliquando exoptaueras exposce. Diabolo

bolo ne crede, qui iam pridem luctæ imparem te supplantasset, nisi apud Deum pro te continenter preces effudissem. Quibus dictis, recessit felix omnino vmbra, cui datum optimam partem, quę non auferenda sit ab eo, euangelizare ac persuadere. Et persuasum facilè; cùm mox non expectatus sequenti die R. P. Prouincialis repentè compareret, visa rata facturus: qui eundem iuuenem cuncta narrantem, obnixeque vt admitteretur, efflagitantem, voti compotem benignè reddidit. Adolescens præterea alius nobilibus ortus parentibus, vt raram pietatis in puero indolem præteream, cùm ea quæ paruuli erant exuisset, statim de vitæ statu ambigens, variis corporis afflictationibus, quasi sortibus Dei voluntatem exquirere statuit. Frequentatæ igitur atroces ex cathena verberationes, humicubationes, rigidæ in cineribus, in fornacibus pernoctationes, acerrimorum ciliciorum quadragesimalis gestatio, ardua ieiunia repetita, preces ad Deum sanctissimamque eius matrem emissæ. Nec vim tantam sibi fieri diu ille misericors Deus sustinuit, quin aperiret. Somno, sed ampliùs curis sopitus dum esset iuuenis, ecce adest augusta supra omnem humanum captum Regina cæli. cingebat alterum latus S. Ioannes Baptista, qui nomen IESV radiantissimum; alterum S. Iacobus, qui sphærulas precatorias diuæ Virgini decurri solitas ostentabat. tum his verbis ad iacentem nominatim compellatum, vtitur Virgo: En, inquit signum tibi datum est, sub quo succenturiatus filij mei auspiciis milites, en turmam cui te adiungas. Hoc viso excussus somno adolescens vocationis ac gratitudinis bene memor esse dum allaborat, fermè impingit. Etenim antiquus hostis præfeuidæ naturæ non ignarus, austerioris vitæ larua porrecta,

physio-

cietatem nostram vocationibus recensere satetit. Habebat iuuenis quidam sororem perquam religiosam, quæ fratrem tum ad repetenda studia neglecta, tum ad Societatem capessendam (si Deo cordi esset) enixè cohortatur; sed nihil nisi vanas lachrymulas, dubitationes, fluctuationesq; eliciebat; donec tandem secundùm quietem vox hominem proprio nomine compellit, &, Surge (inquit) ad Collegium Patrum proficiscere, vbi intelliges, quid sit tibi faciendum. Nec mora. hic antelucanus talaria succingit, laribus parentum se proripit, ad vicinum Collegium aduolat, vnum è Patribus, seu alterum Ananiam consulit, patefacit negotium, consilio suadentis studia statim obtemperat: eò forsan mirabiliùs, quòd ætate aliàs iam maturior repuerascere incipit, ad rudimenta se abiicit, sapientiq̃ue non magis, quàm patienti palato deuorat, digerit: ac tamdiu cum bonis litteris dies agitat, dum Philosophię curriculo emẽso variis defunctus periculis, pedicis ac laqueis, desideratæ nostræ militiæ sese aggregat. Quidam cùm animi penderet, quemnam vitæ statum deligeret, rem securè Deo precibus commiserat. Committentis fidelitatem nullatenus diuina fefellit misericordia: etenim dormienti adolescenti augustior emissa vox, Religionem Societatis ingredere sed nescio quomodo somnium cauillato dæmone, fidem verbis abstuleraf; & iam propè erat, vt toto cælo aberrans iuuenis in anfractuosa matrimonij vada coniiceretur, eoq̃ue ventum erat, vt propè sponsa duceretur in domum: cum ecce mater, quæ anno superiore defuncta erat, sese dormienti filio obtulit, &, Fili mi (inquit) fili mi, puellam iubeo omittas, quin cras aduenientem R. P. Prouincialem Societatis adi, Societatemq̃ue vt aliquando exoptaueras exposce. Diabolo

bolo ne crede, qui iam pridem luctæ imparem te supplantasset, nisi apud Deum pro te continenter preces effudissem. Quibus dictis, recessit felix omnino vmbra, cui datum optimam partem, quę non auferenda sit ab eo, euangelizare ac persuadere. Et persuasum facilè; cùm mox non expectatus sequenti die R. P. Prouincialis repentè compareret, visa rata facturus: qui eundem iuuenem cuncta narrantem, obnixeque vt admitteretur, efflagitantem, voti compotem benignè reddidit. Adolescens præterea alius nobilibus ortus parentibus, vt raram pietatis in puero indolem præteream, cùm ea quæ paruuli erant exuisset, statim de vitæ statu ambigens, variis corporis afflictationibus, quasi sortibus Dei voluntatem exquirere statuit. Frequentatæ igitur atroces ex catena verberationes, humicubationes, rigidæ in cineribus, in fornacibus pernoctationes, acerrimorum ciliciorum quadragesimalis gestatio, ardua ieiunia repetita, preces ad Deum sanctissimamque eius matrem emissæ. Nec vim tantam sibi fieri diu ille misericors Deus sustinuit, quin aperiret. Somno, sed ampliùs curis sopitus dum esset iuuenis, ecce adest augusta supra omnem humanum captum Regina cæli. cingebat alterum latus S. Ioannes Baptista, qui nomen IESV radiantissimum; alterum S. Iacobus, qui sphærulas precatorias diuæ Virgini decurri solitas ostentabat. tum his verbis ad iacentem nominatim compellatum, vtitur Virgo: En, inquit signum tibi datum est, sub quo succenturiatus filij mei auspiciis milites, en turmam cui te adiungas. Hoc viso excussus somno adolescens vocationis ac gratitudinis bene memor esse dum allaborat, fermè impingit. Etenim antiquus hostis præfeuidæ naturæ non ignarus, austerioris vitæ latua porrecta,

physio-

physiognomiæ propè fructum sustulit, per Sodalem scrupulos vertit, in nostros calumniis magnificè debacchatur, & Societatis labores & pericula decantans, sancta Brunonis lustra rigido otio acclamanda, Ignatij amphitheatro anteferret monet. Quibus telis appetitus adolescens, minimè se negligit otiosus: sed vim vi repellere, hostiles molitiones asperitate durioris pœnitentiæ elidere, magno impetu adnisus, viscera misericordiæ demum permouit, vt contereret laqueos venantium, & à verbo aspero clientem liberaret. Vesperis frequenti templo intererat, afflictus ac mœrens fluctuationibus iuuenis: cùm ecce vocem pientissimæ Dominæ è cælo ruentem percipit, Quamdiu (inquit) claudicabis? quoadusque me tentabis? sic tibi mea vilescunt munera? sic ea spernis? sic meis signis non credis? Tantæ rei stupore percitus adolescens, quid senserit horror, deliquium omnibus stupore defixis propalauit. Nec tamen hucusque diuinorum beneficiorum satis. Etenim dum pro tuendo Societatis spiritu diuinitus illapso, precarios globulos Deiparæ Virgini tam eximiè merenti iam candidatus noster, Sacro interlegeret; offert sese salutandam feruentiùs oranti eadem Virgo paruulo IESV vnica sua voluptate stipata: ac benedictionem benignissimè impertita in locum tabernaculi admirabilis cælestium mansionum reuolat, relicto iubilo, quem nouit ille, qui calculum accepit, quoniam speciosa facta est, & suauis in deliciis suis. Nec tamen adhuc tentando cessauit dæmon, quin immaturo Euangelici seminis, in dumetis barbarorum serendi feruore, martyrij splendida ostentatione, inconsulto hæreticorum ad Ecclesiæ caulas reducendorum zelo, ardore studiorum oculos ac mentem adolescentis propè fascinaret; dum interim

interim dolosus serpens cuniculos subuertendæ vocationi suffodiebat: & timeo aliquid euicisset, nisi vox in somnis ruinæ præcauisset, his verbis, Fac citò quod debes. imperioso planè Domini verbo, quo dixit, & facta sunt omnia. Quocirca R. P Prouincialis omnium eorum factus conscius, sponsam tot modis expetitam, vocatamque quasi in paternam familiam induxit. Nunc ad alia veniamus. Nouo templo concameratio, fastigium ac tectum cum parua turricula tabulis lamineis affabrè conuestita, hoc anno adiecta sunt. Maturandi ædificij spem auget multorum liberalitas amicorum, qui in fabricam hanc nobis eleëmosynæ nomine bis mille trecentos quadraginta circiter daleros elargiti sunt: quamquam potior pars, videlicet vsque ad duo millia dalerorum nobis à testamentariis Magnificæ Dominæ Helenæ de Tovvar erogata sit. At præter nostrorum multos, qui frequenter tum ex hac domo, tum ex aliis prouinciæ Collegiis B. P. N. Ignatij commentationibus instituti sunt hoc anno; multi etiam externi, & aliquot Parochi, easdem haud infructuosè, vt speramus, obierunt. Nec hoc loco vllo modo prætereunda sunt Illustrissimi Domini Cardinalis hoc anno collata in hanc domum beneficia, quibus quo in vniuersam Societatē nostram sit animo, luculenter omnibus testatum reliquit. Itaque hoc anno eodem & frequentissimè commensalis noster non tam hospitalitatem à nobis accipere, quàm domesticā nostram frugalitatem suo iudicio cōprobare velle visus est; cum quidquam auctuarij loco, in commutationem aulici luxus, mensæ nostræ ad talem conuiuam alias imparatæ suppleri prohiberet, & communi ac quotidiano nostro cibo sibi satis esse fateretur. apud nos quoque suprà dictis spiritualibus com-

mentationibus sese refocillauit. cumque pagi nostri Diuacensis templum diu obsoletum non mediocribus sumptibus anno superiore reparassemus, ac quotidie nouo excitassemus, eique sacrarum cæremoniarum ritu consecratio adhuc deesset; illam ipse Illustrissimus maxima nostra consolatione, incolarum pagi, aliorumque satiequenti concursu confluentium ædificatione & satisfactione, hoc anno peregit. sed vt perpetuum suæ Illustrissimæ Dominationis in nostrum Ordinem munificentiæ monimentum superesset, domum istam a fundamentis excitaturum se recepit, annuis duobus dalerorum millibus in extructionis sumptum constitutis. In publicis iudiciis infamiæ quędam nota vni ex nostris sacerdotibus à perdito quodam huius prouinciæ nobili hæretico, per summum flagitium intentata, non solum publica inferentis palinodia retractata est: verum etiam in iudiciorum celebritate, iudicum sententia ac decreto sancita dicti sacerdotis nostri innocentia: dedecusque, quod maleuolus calumniator molitus erat, in proprium molientis caput, mentita sibi iniquitate recidit. Emptum prędium pro tribus millibus & quingentis daleris, antiquo nostro prædio contiguum. Cæterum cum pro nouo nostro templo noua ornaměta essent comparanda, in hanc rem donati sunt nobis mille trecenti daleri eleëmosynarum, quibus Mediolano curata fuerunt. Finita est hoc anno Missio Mediricensis, in qua tota ciuitas, partim nostrorum concionibus ab hæresi conuersa, partim Magnifici Domini per se Catholico zelo vrgente ad auitam Dei gratia religionem fermè est reducta.

PRO-

PROVINCIA BELGICA.

SVNT in hac prouincia Socij vnus supra quingentos. Louanij quinq; & quadraginta. Tornaci tres supra septuaginta. Audomari in Seminario Anglicano nouem: in Collegio vndequadraginta : totidem Duaci. Antuerpiæ vndetriginta. Sex & triginta Leodij. Traiecti viginti. Vnde viginti Brugis: vno minùs Ipris Duodeuiginti Cortraci: Gandaui totidem. Insulis quinque & viginti Duo & viginti Vallencenis. Quatuor & viginti Montibus. Bergis duodecim In Sede Bruxellensi & Missione Castrensi septem & viginti. Cameraci nouem : vno minùs Luxemburgi. Sex Attrebati. In Excursione Hollandica tres. Adscripti in Societatem viginti: transcripti in cælum, vt speramus, septem.

Collegium Louaniense.

EGERVNT hoc anno Louanij Socij 47. è quibus sacerdotes 19. quorum septem studiosis annumerandi : studiosi Theologiæ non sacerdotes 16. Adiutores domestici 12. Catechismus Gallicus in templum nostrum hoc anno inductus, non sine spe fructus, quem pollicetur auditorum assiduitas. Catechismus item Flandricus tum ruri, tum in ciuitate : Latinus in Pædagogijs continuatur magno fructu. Quidam senex audito catechismo, lacrymis perfusus petijt à catechistæ socio, num ea quæ is dixisset, ita se haberent? annuente illo, cœpit ex illo die templum frequens visitare; cùm tamen annis quatuor superioribus, de hæresi suspectus

ctus haberetur. Eadem catechistæ industria litem Parochum inter & primarios pagi exortam, & 14. mensium spatio corroboratã maxima paganorum offensione, magnis vtrimq; expensis frustra factis, iam à pago in vrbẽ auocatã, cum inextricabilibus difficultatibus implicita videretur, diremit. Erat in pago hæreticus, qui vicinis insignem offensionem sua pertinacia dabat; tolerabatur tamen propter artem quam exercebat: hunc ad saniorẽ mentem nostrorum labor & industria post varias susceptas disputationes reuocauit, effecitque vt Caluinum, quem annis penè 30. professus fuerat, eiuraret, fideique Catholicæ restitueretur. Auriga Germanus 40. circiter annorum, plaustro onusto ruenti succumbens costam fregerat, delatus ad nosocomium, nostrorum operâ Lutheranam, qua infectus erat, hæresim eiurauit. Ad gregem Ecclesiæ, ab hæresis Caluinianæ conciliabulis quam cum lacte suxerant, reducti quoque Scoti sex. Ex his vnus plusquam quadragenarius in Scotia ipsos Ministros ardore pestifero hæreseos superabat. cum variis hominibus in diuersis locis Belgij egerat de religione; sed frustra. tandem huc veniens omnes animi latebras aperuit, errorem agnouit, Sacramentisque in templo Societatis nostræ magno cum animi sensu susceptis, summa sua consolatione discessit, omnibus qui eum norant, gaudentibus, & mutationem dexteræ Excelsi mirantibus. Alius triennio Ministrum egerat, hac iter faciens seminarium Scotorum, cuius cura est penes nostros, inuisit: in eo retentus post varios congressus, veritatem agnouit, & hæresi in templo nostro deposita, Ecclesiæ Catholicæ est restitutus: dumq; in adeundis Sacramentis totus est, sæculo valete iusso, Christi crucem in Religione amplexus est. Eius tum exemplo, tum veritatis vi permotus is, qui

qui ei & erroris, & itineris fuerat ſocius, ſocius eſſe voluit & fidei & religionis. Quidam honeſto loco natus, fratris ſui cædem, alterius fratris vulnera, & ſui mutilationem inimicis condonauit; eleëmoſyniſque conquiſitis adiutus, ſumma animi conſolatione Sacramentis munitus, aliò conceſſit. Solitum in pietatis ſtudio curſum tenet Sodalitas B.V. Anuunciatæ, imò maiora indies capit incremēta. Ab hoc Sodalitio varii varios Ordines religioſos delegerunt. Dominus de Vendezies Sereniſſimorum Principum Oeconomus, vir antiquæ ex Montmorenciana familia nobilitatis, inſigniſque pietate clarus, Bruxella huc excurrit, vt nomen Sodalitati daret: quod idem & nobiles aliquot Angli præſtiterunt. Bacchanalium tempore, ſolito concurſu & ornatu celebratæ orationes à Dominica Quinquageſimæ vſque ad diem cinerum, Sodalibus ſemper orantibus, plurimis etiam voluntarias verberationes magna populi ædificatione ſuſcipientibus. Philoſophorum Sodalitas, à maiore Theologorum & Iuriſtarum Sodalitate diſiuncta, primariæ Romanæ hoc anno, titulo Conceptionis immaculatæ, aggregata eſt, præmiſſa à pluribus confeſſione generali. conceptam orationis formulam Præfectus, Aſſeſſores, terniſque è quolibet Pædagogio, aliorum nomine recitarūt. Numerat hæc Sodalitas Sodales 285 qui è quatuor Pædagogijs confluunt Ex his ſex varios ſacros Ordines ingreſsi, quatuor Societatem expetunt B.V. Aſſumptæ Sodalitas inter ciues cōſtituta eſt, litteris confirmationis hoc anno ſummo Sodalium applauſu acceptis, & promulgatis in oratorio peristromatis adornato, honoratiſſimo Vniuerſitatis & Magiſtratus conſeſſu. Exercitijs ſpiritualibus exculti 40. quorum multi ex alijs vrbibus ad nos eo nomine venerunt; inter eos non-

nulli fuere de primoribus. Sacerdos vnus triũ dierum iter suscepit, vt fratrem sacerdotem exercitijs spiritualibus, quibus ipse vno antè anno exercitus fuerat, imbui curaret, conducto sibi tantisper in ciuitate cubiculo. Quidam mutatis moribus sic contubernales & socios permouit, vt ex eodem Collegio in quo degebat, 12. illum ad exercitia secuti sint. is denique Societatem expetijt & obtinuit. Sacram supellectilem auxerunt duo calices argentei inaurati, ampullæ binæ, cum lance argentea, & pyxide consecrandis hostijs facta, & casula è panno aureo. Collegio difficultate aquæ laboranti ob putei altitudinem, artificiosa subuentum antlia. Villa vna belli tempestatibus vastata, & hactenus Collegio inutilis, hoc anno restituta & coli cœpta.

Collegium Tornacense, & Domus Probationis.

IN hac Domo fuerunt in vniuersum personæ 75. sacerdotes veterani decem, præceptores sex, in quibus tres sunt sacerdotes, Coadiutores octo. Nouitij quadragintaocto, inter quos sacerdotes vndecim, scholastici vigintiseptem, Coadiutores decẽ: in tertio anno probationis sex. Vnus P. Claudius Rapinius, qui Insulis huc concesserat valetudinis causa, longa trium mensium tabe consumptus, pridie S. Michaëlis suauissimè Deo spiritum reddidit. In explicandis fidei elementis toto vitæ tempore apud rudiores operam & libẽter & vtiliter semper posuit. Multi spiritualibus exercitijs ad meliorem frugem reuocati in quibus omnes penè vnius cœnobij religiosi viri, mirifico & domus illius commodo, & mutua omnium gratulatione animo-

animorumque vtilitate. Illos præcessere aliquot è clero primarij, qui aliquot hebdomadas ei exercitationi tradiderũt. Postridie Calendarum Aprilis iacta sunt iam pridem expetiti templi fundamenta, & præter spem progressu felici: eius longitudo ad 140. pedes, latitudo ad 65. protenditur. Reuerendissimus Tornacensis lapidem primum posuit, duplicique benedictione, cùm potestatis, tum largitatis suæ eum cumulauit. Adiecerunt & suam summæ ædis Canonici, communiter quidem, sed & priuatim plerique, quo in nos essent animo, singulari sua liberalitate testati sunt. Neque verò suo defuit muneri Tornacensis Magistratus, qui decies mille florenos in eam rem propensissimè contulit. Noua anni tertij Probationis peragendi ratio à R.P.N. Generali præscripta seruari hac in Domo cœpta est. In eam rem, quoad licuit, habitatione seiuncti sunt à tironibus veterani, & ad hos seorsim habita exhortatio, collatioque spiritualis de rebus in ratione Patris nostri præscriptis. Neque verò suo defuere muneri tirones: quorum in spiritu progressum satis superque demonstrant facilis & delectationi iuncta virtutum solidarum praxis, frequens cum Deo per breues aspirationes coniunctio, sui mortificationis & abnegationis in rebus passim obuiis promptitudo, atque in ministeriis instituti nostri obeundis alacritas. Quidam in meditandi ratione tantum profecerat, vt non paucos magnæ auctoritatis viros in admirationẽ raperet: in quibus etiam sacræ Theologiæ Doctor eximius & conciona-tor in exercitiis B.P. Nostri spiritualibus dies aliquot ponens, perlecta quam de tota arte meditandi noster tiro digesserat, tabula, ita eam probauit, vt magno sibi fauori duxerit, ipsam describendi facultatem à suo Directore impetrasse. Fuit

hoc anno doctrina Christiana explicata à tironibus nostris vigintitribus in locis magnovt eorum zelo, sic auditorum emolumento. Nam diuersis in pagis tantus omnium fuit ardor, vt non tantùm pueri, sed & parentes ac senes etiam diligentissimè confluerent, & more puerorũ publicè in templo referrent quæ à catechista fuerant explicata. Quantus autem hic fructus in adultis extiterit, inde etiã apparet, quòd in Natali Domini aliquot è sacerdotibus nostris ad eosdem pagos, vt etiam ad alios missi, plurimorum exceperint confessiones, fuerittque communicantium numerus solitò longè maior, videlicet centum quinquaginta, ducentorum in quibusdam, in aliis omnium ferè rusticorum totius pagi. Quod certè non mediocriter mirandum his potissimùm in locis quæ hæreseos nomine adeò malè hactenus audierunt. Aliquot etiam in pagis vsqueadeò hæc catechesis placuit, vt quoties è nostris aliqui per eos iter facientes transeunt, statim concurrant viginti aut triginta pueri, credentes ideo illac iter habere vt fidei rudimenta tradant. quo dum frustratos se vident, magna deuotione agnos Dei sibi dari deposcunt; neque enim tutos se putant aduersus dæmonem, nisi è consecrata cera imaginem collo gestent. Nec minori fructu eadem doctrina tradita est in ciuitate, atq; imprimis in castro; cui cùm magna & alacritate & diligentia ipsi milites præsidiarij toto anno interfuissent, disputatione quadam solenni pueris indicta, propositisq; præmiis, nec ipsi iis frustrari voluerunt. nam cùm agnè consecrata cera proponerentur, milites omnes summis precibus, vt sibi distribuerentur contenderunt: quòd si qui tum defuissent, ii postmodum eodem ardore sibi dari postularunt, vt omnibus omnino militibus 250. & pluribus magna deuotione

tione ac fide accipientibus agni fuerint distributi. Mirificè autem hunc tum militum, tum puerorum ardorem accendit Marchionissa Præfecti arcis vxor, quæ sæpissimè præsens est, & præmia etiam disputantibus proponit, ac filias suas doctrinam Christianam publicè ex memoria recitare, & cum aliis etiam pauperrimis concertare iubet. Nec id in castro tantùm festis ac Dominicis diebus; sed subinde etiam scholam ciuitatis in qua puellis eadem doctrina traditur, adit, secumque filias deducit, ac filium octennem Comitem, vt ad consequendum præmium quod optimè respondentibus propositum est, cum ceteris disputent: quod non mediocriter viros ac mulieres excitat, quominùs ad huius doctrinæ explicationem accedere erubescant. quod idem faciunt multæ aliæ nobiles feminæ in castro. Nec officio defuit Dominus Comes arcis Præfectus; qui hac æstate dum ab aula ad vxorem venisset, eidem doctrinæ cum omnibus nobilibus suis magna animi lætitia & approbatione interfuit. Nec aliis opera nostrorum defuit. Anabaptista secũdò in carcerem coniectus, cùm in errore contumaciter persisteret, identidem à nostris visitatus est, sed irrito conatu. adeò enim arctè illum sibi diabolus deuinxerat, nullis vt argumentis (quæ plurima & efficacissima ei proponebantur, vt nec ipse eorum veritatem negare posset) à fide sua, quam spiritum suum sibi dictitare aiebat, vellet recedere: nec spiritum suum errare posse; sed vniuersæ Ecclesiæ, omnibusque sanctis Patribus, quibus contrarius à nostris ostendebatur, se præferre iactitabat. Interea tribus circiter ante mortem diebus cùm eundem Pater noster accederet, atque ad hoc hortaretur, vt saltem lumen à Deo peteret quo veram fidem intueri posset; ipse obfirmato animo, arre-

pta Patris manu, Eia, inquit, disputationibus valere iussis paciscamur inter nos, vt in eum diabolus potestatem accipiat qui falsa fide nititur. retraxit manum Pater, nec tentandũ Deum dixit: si quidem id securè posse dicere, non autem illum cuius fides certo certiùs falsa sit. Verùm Anabaptista hac Patris tergiuersatione non parum insolescens, cùm fidem Catholicam despectui iam magis haberet, suamque mirificè commendaret; acquieuit tandem conditioni Pater, vt is inquam diaboli esset, cuius fides falsitate niteretur. Nec mora. cœpit infelix Anabaptista toto corpore contremiscere: ad quem cùm idem Pater postridie accessisset, retulit ille se tota nocte cũ diabolo concertasse, ab eoque se variis modis & impulsum & exagitatum fuisse. nec tamen sibi persuaderi passus est, id ob pactum cum Patre initum, sibi accidisse. hinc ardẽtissima continuò febri correptus incredibili cum horrore infelicem animam efflauit, eiusque corpus, quod satis antea obesum, stupendum in modum contractum fuit: vt non obscuris indiciis patuerit, diabolum, vbi pacto Pater acquieuit, & corpus & animam Anabaptistæ iure suo inuasisse. Effectum etiam est à nostris vt quibusdam in pagis suus templis ornatus accederet, dissidentes inter se conciliarentur; scholæ ad institutionem iuuentutis erigerentur.

Collegium Audomarense.

ALVIT hoc Collegium hoc anno 37. sacerdotes septemdecim, auditores Theologiæ de moribus octo, tres præceptores, Coadiutores nouem. Conciones habitæ in vrbe quidem duobus locis; totidem Christiana doctrina rudiores imbuti. Vicinos verò pagos vrbesque nonnullas nostis &

& docendo & concionando luſtrarunt. Ad legitimæ confeſſionis peccatorum rationem vocati multi. Quatuor aut quinque fidei deſertores Eccleſiæ reſtituti; in quibus puella annorum decem & octo, & alius, qui apud Britannos annos decem & quinque auius à Deo errauerat, in fidei lucem, errores deteſtatus, aſpexit, omneſque animi noxas ſalutari confeſſione expiauit. Ad omnes libidines vulgato corpore, flagitioſæ vitæ multas pœnituit: quarum duæ Religioſarum inſtitutum amplexæ ſunt; aliæ egeſtatem mendicitatemque patientes, cùm propter inopiam tecti ſub dio pernoctarent, in tuto collocatæ ſunt. Aliæ à grauiſſimis ſceleribus diſceſſerunt, vitamque ad honeſtatis normam conformarunt. Cuidam viro non infimi generis intercedebant graues cum vxore inimicitiæ, quacum priſtinam vitæ ſocietatem retinere, perſuaderi ſibi nulla ratione patiebatur; noſtri tamen vtriuſque veterem gratiam reconciliarunt. Naſcentes inter viros primarios motus compoſiti. Diffidebant duo, quorum alter ex ordine ſacerdotali, alter è nobilitate primarius; non modò litium actionibus in foro inſtitutis, ſed grauibus etiam ſuſceptis animo odiis: tandem multis pecuniis abſumptis, noſtrorum monitione non ſolùm forenſes controuerſias, verùm etiam priuata odia reſtinxerunt. Ipſe verò nobilis, qui ſacerdoti ſuo mortem minatus fuerat, cum eodem in gratiam rediit. Nonnulli à poculorum frequentia reuocati. Sacris commentationibus excitati plerique: horum quidam bene eruditus, cùm oblato opulentiſſimæ mulieris matrimonio vehementer vrgeretur, ea tandem ſe cura liberauit, & Eccleſiaſticum Ordinem complexus eſt: arctiorem etiam complexurus, niſi grandiore iam ætate prohiberetur. Alius maximæ expectationis

iuuenis

iuuenis discessit ab nuptiis, spe plenus ineundi Religiosorum institutum. Magnum æs alienum, nostrorum suasu, à multis restitutum est. Sodalitium B. Virginis virorum insigni virtute, quique ceteris ciuibus probitatis exemplo præluceant, corona floret: eo sunt omnes animo, vt nullum tolerari velint, qui non maximè temperatis moderatisque sit moribus. auctum principibus viris ciuitatis, & eiusdem ex Franciscana familia Antistite, qui dimissè in eum cœtum cooptari postulauit, easque cæremonias & ritus obseruari in se voluit, qui infimis in illo suo primo ingressu familiares sunt. Scholæ solito frequentiores; è quibus multi ad varias Religiosorum familias se transtulerunt. denique duabus lectionibus Theologiæ de moribus, adiuncta tertia Controuersiarum & Scripturæ.

Seminarium Anglorum.

FVIT hoc anno familia hæc capitum plus centum: Romã ex alumnis missi tres; in Hispania sexdecim. varij ex Anglia optimæ spei adolescentes successere; inter alios duo cognati Martyris B.P.N. Southuelli. plures accepissemus, nisi nuper quatuordecim huc destinati in Angliæ egressu capti, cum suo duce, qui Patribus iuuenibusque in Angliam transportandis fidelem pridem operam nauarat, gymnasium nostrum confessorum carceribus commutassent: ex quibus tamen nonnulli ad nos tandem euasere; ac demum ipse ductor modò liber esse nunciatur. Omnes impensè virtuti ac litteris incumbunt, vt maiora indies de se sperari iubeant. ad quod mirificè profuit R. Patris Prouincialis visitatio: cuius præsentia nouã omnibus alacritatẽ impertiit; constitutis præterea nonnullis

nullis ad rem œconomicam valdè opportunis domus nostræ vsibus est effecta commodior. Illustrissima Comitissa de Zueda, ex aula Serenissimæ Infantis huc diuertit, rhedisque & equis vrbe admirante inuecta, petiit omnes iuuenes sibi in conspectum dari: quæ cùm in illa corona Henricum Morum (Thomę Mori, quem nuper Romam misimus, fratrem) adolescentem gratiosum, ortum è familia Thomæ Mori, incognitum sibi videret, statim eum materno amplexa affectu adoptauit in filium, victum cultumq; deinceps liberaliter præbituta ac postridie audita in sacello nostro re diuina, vario genere instrumentorum, & Græcis Latinisq; versibus excepta, æreoq; insuper Crucifixo (quo plurimùm delectabatur) à suo filio adoptiuo donata est; domumque reuersa misit sine mora ad P. Rectorem numos, quibus adoptionis suæ initium fieri voluit. Inuisit nos Reuerendissimus vrbis Episcopus, ac Confirmationis & Eucharistiæ Sacramentum ampliùs quinquaginta iuuenibus nostris, iisque solis summo, vt testabatur, solatio, populique concursu contulit, singularem hunc Episcopi erga iuuentutem Anglicanam affectum admirantis. Multi sacerdotes Angli ea charitate in seminario excepti, vt nonnulli quoque & minùs erga Societatē affecti, præclarè de Societatis integritate ac charitate in Anglia locuti sint. Quidam nunquā tota vita confessi, hic Deo sunt recōciliati. In his fuit miles Anglus, qui ex arcta obsidione Ostendana, vbi hæretico Gubernatori percharus erat, ad nostros, cùm nō sine vitæ discrimine inter suorū ac nostrorū glandes euasisset; iussu Serenissimorum Principū, adiecto viatico huc missus est, & peccatorum confessione, quam nunquā in vita fecerat, piè instituta, imbutusq; doctrina Christiana, summo suo solatio Ecclesiæ adiunctus est.

Colle-

Collegium Duacense.

E Nostris Collegium hoc alit tres supra 40. sacerdotes vndeuiginti, magistros non sacerdotes 5. studiosos 8. Coadiutores 10. nouitiũ vnum: qui omnes singulari animorum consensu ad sui status perfectionem contendunt; nec minùs in proximorum salutem incumbunt. Vnde quàm plurimi spiritualibus exercitijs exculti, domi foriſque ad sanioris vitæ institutum crebris nostrorum adhortationibus traducti. Inter alia illud memoria dignum. cùm vnus è nostris assereret inter concionandum, adeò perspicacem esse Dei oculum, vt nihil etiam abditissimum eum posit latêre; quidam è concione, qui totos 10. annos enorme quoddam flagitium præ timore semper in confessione celauerat, confestim à concione ad suum Pastorem aduolat, omnes conscientiæ latebras aperit, ac pòst paulò etiam generaliter confitetur: trigesimo dein die pòst, Catholico ritu munitus Sacramentis, migrauit è vita hacin meliorem. Cùm præcipua quædam familia mirum in modum nocturnis spectris affligeretur, vnus è nostris exorcismos adhibuit, & in posterum Litanias legi quotidie instituit. hinc terriculamenta illa dæmonum euanuere, pace domui restituta. Ciuisquidam primarius ita erat perditis moribus, vt in tutelam traditus alieno more viuere cogeretur: à coniuge segregandus fuerat, iamque diuortij sententia, amicorum vtrimque dissidentium procuratione & votis, à Vicario promulganda expectabatur; cùm is à nostro dextrè monitus, omnibus admiratione in viam rediit salutis, cui constanter insistit, continua hebdomadis singulis Sacramentorum frequentatione: & inter vtrumque coniugem

iugem ac vtrique affines pax conciliata. Ex quo factum est, vt parens vir primarius, qui parũ priùs Societati addictus fuerat, nunc, Dei beneficio, nostri studiosus viuat. Oratio 40. horarum in templo nostro pro patriæ calamitatibus instituta, non exiguo fructu diu continua & constans fuit. eandem ob causam Litanias concenturi, eôdem vnà quotidie conueniunt sub pomeridianæ prælectionis finem, cuiusque classis studiosi, magna populi & senatus ædificatione. Numerus eorum, hoc afflicto licet rerum statu, solito auctior: nam, quod dictu mirum, vt taceam de inferioribus classibus, Logica supra ducentos sexaginta, Physica supra 170. numerat. Parthenium quoque Deiparæ Sodalitium & iuuenum delectu, & pietate clarum in dies magis efflorescit. Vt clarius eniteret Societatis nostræ charitas & pietas in omnes, effecit prudens consilium Patris cuiusdam Hispani, qui ad præsidium Dunckercanum accersitus, vt inibi militum Hispanorum spirituali auxilio operam daret; ea satisfactione, muneris sui partes expleuit omnes, vt ei discedẽti mille florenorum summam ex præsidiariorum militum stipendio clancularia Gubernatoris industria colligẽdam idem Gubernator destinarit: sed nostri id subodorati, decentię & ædificationis habita ratione, à consilio eum dimouerũt. Idẽ Pater quam charus esset passim omnibus, vel inde apparet, quòd hinc in Hispaniam remeanti, à varijs trecentorum florenorũ eleëmozyna in viatici subsidium liberaliter collata fuerit: eiusque recessum Academici, nobiles, & plebeii passim grauissimè tulerint. Ciuis tota ciuitate ob dissolutos vitæ mores & lasciuiam notissimus, nostrorum hortatu ad pias exercitationũ spiritalium commentationes animum appuliit; quæ rite ab eo obitæ, adeò sapidæ & dulces menti illius fuere, vt

quoties

quoties de discessu ab exercitijs sermo incideret, lacrymis perfunderetur: & eum ex iis fructum retulit, vt malam vitam & dissolutos mores, pijs & Christiano dignis feliciter commutarit. Alius è primarijs manifestatione criminum totius vitæ sacerdoti nostro integrè facta, adeò immutatus est, vt totus sit in aliis, qui præcipuum in Magistratu locum obtinent, ad eandem peccatorum confessionem inducendis. Seminarium Anglorum, in quo quidam inquieto spiritu omnia intertur̃babant, ad rectam viuendi normam ac tranquillitatem, nostrorum operâ, & pacem adductum est. Meditandi quoque vsus magno alumnorum emolumento introductus, adeò vt spiritalium exercitiorum tantus ardor in alumnis exstiterit, vt Pater Director septem vno eodemque tempore sacris commentationibus exercere cogeretur. Collegium Hybernorum in hac Academia erectũ & numero frequens, & pietate, & fertilium ingeniorum bonitate apprimè floret: in eo 60. alumni solis piorũ eleëmosynis sustẽtantur: P. Prouincialis cõmendatione, ac sedula diuersorum Rectorum operâ, in variis prouinciæ locis ad 54. aluntur, & in scholis nostris pietate ac litteris diligenter instruuntur, vt tandẽ vtiles euadant Ecclesiæ illi afflictæ operarij. Liberalitas in nostros hoc anno multis argumentis, ijsque non obscuris enituit Magistratus ad perficiendam inchoatam valetudinarij nostri fabricam 600. florenos contulit. Nobilis item Baro cum coniuge nostris bis mille florenos attribuit in censum annuum conuertendos, ad vnius è nostris studiosis sustentationem. Domicella nobilis tabulam quandam peritissimo pictore perpoliendam & pingendam curauit in vsum minoris altaris, ad trecentos florenos æstimatam. Alius tria circiter florenorum millia

millia in subsidium Collegij diuersis temporibus præstanda, pro suo in nos affectu liberaliter addixit, adiuncto pro continuo coram Venerabili Sacramento lumine, censu annuo.

Collegium Antuerpiense.

ANTVERPIENSE Collegium habuit è nostris vt plurimum 28 sacerdotes 14. professores 6. Coadiutores reliquos. Catechismi explicatio in vrbe habita à 7. è nostris. Eluxit nostrorum studium in assidua ægrorũ visitatione, nos opportunè importunè vndequaque accersentiũ. Conciones habitæ Quadragesimæ & Aduẽtus tẽpore in æde summa, concursu multorum millium, fructu pari, quem sensimus in frequenti vitæ totius per confessionem expiatione. Scholæ auctæ, numeratique adolescentes selectissimi supra 400. neque fuit hoc parum in tam dubia republica. Et his, variis Religionibus nomina dederunt plurimi. Hæresim, quã vel ab vbere suxerãt, vel ab infantia hauserant, eiurarunt, edocti meliora à nostris, supra 24. Confessione se purgarunt, qui nunquam antea, adeò multi, vt iniri numerus non potuerit, & fuerunt eorum plerique in fide dubij. Matrimonium ritu Catholico persuasum ijs qui antè hæreticè contraxerant. Concubinæ variorum ad frugem reductæ decem, & perstant in castiore vita. Restitutiones factæ multorum millium nostrorum suasu. Grauiter dissidentes in gratiam redierunt. Erant qui multos iam annos magna vrbis offensione ita agebant, vt necessariò alterius partis vita periclitaretur. Erant qui non sine ciuium ac magistratus metu, armatis stipati grauia minitarentur, primi variarum nationum; & quo potentia plùs poterant, eo implacabiliùs in mutuum sanguinem ex-

arserant: fuerunt etiam inter hos sanguine iuncti, magna omnium offensione. quin etiam coniuges, qui annos 4. qui 9. & plures domo ac vrbe disiuncti viuerent aliter quam probos deceret. magnæ etiam familiæ in tot ferè abierant sententias, quot erant capita; deducti omnes in vnam mentē. Quæ omnia eò fuerunt illustriora, quò septa erant maioribus difficultatibus, & superare videbatur malum omnem medicam manum. Matrona honesti pectoris, cùm sensisset sinistras de se mariti suspiciones, tam grauiter tulit, vt nunc aquis, nunc infelici vulnere dolorem cum vita ponere statueret; ea à confessione, pristinæ quieti reddita est. Reuocati ad vitā, aliquot qui destinarant mori: & fuerant inter eos qui non semel laqueum tentauerāt. Mulier difficiles semper partus & periculosos experta, monitu vnius è nostris, vitæ totius confessionē instituit, Sacramēta singulis septimanis frequentauit, agno Dei, aquæque benedictæ potu imminentem partum sacrauit; ea peperit nullo sensu doloris. Differebat quædam confessionem generalem, incidit in morbum, in quo, Parocho vix summatim confessa, inde Sacramentis munita inclamabat se damnatam, velle proinde confiteri nostro: qui antequam veniret vocatus, ægra voce destituitur, & in hoc statu perstitit septimanas tres: vt ad se rediit, confessa est, & simul morbo liberata. Adolescens improba vita parentem, suosq; offenderat: hic vt intempesta nocte à sceleratis suorū socijs domū rediit, dęmonem horribili specie rugientē ante parentis fores mortemq; minitantē cernit. territus, signo se crucis munit, mortuoiā, quàm viuo similior: vt verò ad se rediit, prostratus parentis pedibus, veniaque impetrata, confessione prioris vitæ sordes apud nostros eluit, purus iā omnibus ob mores in melius commutatus.

Colle-

Collegium Leodiense.

Socij in Leodiensi Collegio 36. sacerdotes 19. magistri 8. quorum tres cum sacerdotibus recensentur: rei familiaris Adiutores 11. Effectum partim verbo, partim exēplo, vt locis aliquot Sanctorū reliquiæ pulueribus obsitæ, ac propè neglectæ, splendori suo redderētur. Scholæ, accessione nouę grāmaticorum classis, auditorū frequentia auctæ: excurrunt illi ad ducētos supra 1000. sex classibus distincti. Classium nouæ structuræ suprema hoc anno manus addita. Supra eas aula est perelegans 90. pedes lōga, lata 30. ad Sodalitatis exercitia adornata, illustre planè Deiparæ Virginis oratoriū; cuius altare visitatę Elizabeth à Deipara feriis cōsecratum, magna vtriusque ordinis, primorum, ac Sodalium corona, ad quos post meridiem datum drama, decantatæque B. Virginis laudes. Bonus Sodalium odor foras dispersus, Tungris (quod est vetustissimum Eburonum oppidum) Sodalitatem excitauit, Leodiensi, cuius membrum est, imperio parentem: in quam ciuitatis Parochus, Canonici aliquot, ipseque oppidi prætor cooptati. Excoluerunt apud nos animum B. P. N. commentationibus non pauci: inter hos summæ ædis Decanus, & senator quidam primarius 70. ferè annos natus. Germanus miles in perfidia Lutheri natus & educatus, annos 50. expleuerat. is morti adiudicatus, audito Patre nostro de vera fide disserente, illico manus dedit. & cùm cetera benè procederent, vnica hominem torquebat molestia, quòd Angelicam salutationem sine maxima mētis perturbatione recitare nō posset, edoctus à nostro dæmonis id fieri malitia, deinceps crebriùs & feruidiùs eam vsurpauit, in eiusq; tandem recitatione iugulum resti, animā Deo dedit. Inter catechizandum dū varii pueri a catechista nostro examinarē-

tur, mendicus quidam puer valdè lacer & pannosus sponte prodiit in publicum, ac se cum aliis examinandum obtulit. rogatus ergo de misericordiæ operibus corporalibus, ea promptè recitauit magna populi circumstantis admiratione. miseratus eius nuditatem catechista commendauit eum auditoribus, dignum asserens in quem opera misericordiæ conferrentur, præsertim de vestiendis nudis, cùm ea tam promptè recitasset. qua re effectum vt ad templi fores constitutus regredientis populi misericordiam eo primùm die expertus sit; ac insequenti, matrona nobilis, quæ catechismo interfuerat, pueri alacri responsione incitata, ad se vocatum à capite ad calcem nouis vestibus induerit. sed & aliis sic eius probata alacritas & indoles, vt corrogatis eleëmosynis in ludo literario sub disciplina ludimagistri foueatur. Dominica proximè sequente redijt ad catechismum nouis illis indutus vestibus, & iussus à catechista conscendere altam sedem vnde videri posset ab omnibus, iterum examinatus, vix se ipse præ nouo vestitu, agnoscens sic respondit, vt auditores ad nouas largiendas eleëmosynas induxerit. cuius rei fama permoti alii mendici, se quoq; examinandos obtulerunt; sed quia non tam felici euentu, non eandem experti sunt auditorum liberalitatem, quæ tamen illis non defuit.

Collegium Traiectense.

TRAIECT ad sacram supellectilē, piorum virorū, ac in primis D. Gubernatoris munificentia, accessio non parua facta est: neque solùm aureis argenteisq; ac sericis ornamentis locupletata est, verùm etiam sacris Diuorum reliquiis ditata. Præter frequētes tum ad populū, tum ad milites, tum ad virgines, conciones habitas, rudibus catechismus variis in locis traditus est. Peregrinorū religionis causa

causa ad B. Seruatiũ, tantus hoc anno numerus extitit, vt 6000. numerata sint, quorũ pietati sex sacerdotes difficulter facere satis potuere. Innumeri vitam omnem retro egerunt confitendo: quod faciunt opinione per maiorũ manus tradita & concepta, B. Seruatii beneficio, solui se hic per confessionem tum à culpa, tum ab omni pœna. Stationes militũ frequenter obitæ, ac de rebus ad salutem pertinentibus sermones opportunè misti, non exiguo animorum fructu: indicio fuit ad Pœnitentiæ Sacramentum concursus, vbi ad difficilem & periculo plenam expeditionem euocati sunt milites. Duces nonnulli ad eam vitæ modestiam, nostrorum operâ traducti sunt, vt sublatis ex præsidio rapinis discedentes ex ciuitate, apud rusticos mirum sui reliquerint odorem. Excursum est est à nostris ad vicina oppida, Ruremundam, Venlonam, Tongros, Masecam, Valchenburgum, Dalemium, in quibus & ciues, & milites præsidiatij, quibus suis Societatis nostrę muneribus sunt adiuti. Ruremundæ verò de Societate ea est concitata existimatio, vt de Collegio instituendo, à Statibus in hunc finem conuocatis actum sit. Alibi vt diebus Dominicis & festis per sacerdotem externum, seruorum & ancillarum animi concionibus & catechesi informarentur, effectum. Cùm teneras puerorum mentes pestifero hæreseos veneno infecturus ludimagister ter in opidũ quoddam irrepsisset, neque iam suspectus, per amicorum gratiam à suscepto docẽdi munere dimoueri posset, licet loci Parochus Episcopi sui voluntatem præ se ferret; vnius è nostris aduentu, seu Solis adueniente lumine, protinus est fugatus Alter hęreticus veram, quam aliquando abiurarat, larua sumpta emẽtitus religionem, sibi aliã in ciuitatem aditum, potentũ opibus muniuisset, nisi nostri pranam intentionẽ subodorati, technas detexissent, &

propiùs accedere vetuissent. Duodecim ad fidei signa quæ deseruerāt, rediere; plurimi à fugæ cōsilio deterriti. Gymnasij frequentia in dies augeretur: sexcēti omnino adolescētes numerātur. Illud autē dici potest, Sodalitatem Partheniam florem esse scholarum; cui tamen pietate, virorum Sodalitas minimè cedit. Sacerdotis nostri concionibus Gallicis & Flandricis, sacræ Eucharistiæ, & Diuorum reliquiis, dū 14. diebus, pro more, populo visendæ præbentur, splēdor restitutus. Vidua honesto loco nata, ab impuro amatore, nostrorum cōsilio, non modò domo, sed etiā ciuitate disiuncta. Nonagenaria paupere pauperior & deserta, à pia matrona matris pænè loco habita. Superstitionum errores sublati. Spes multis de salute desperabundis facta.

Collegium Brugense.

DEGVNT Brugis è nostris vndeuiginti, in his sacerdotes 10. reliqui magistri & Coadiutores. Patrū duorū, qui in castris, curādis militū animis occupatissimi, mors quidē immatura mœrorē: sed singularis eorū pietas, cuius (ad extremū pęnè spiritū integro iudicio) vsi præclara dedēre documēta, insolitā omnibus cōsolationē attulit. Sex institutæ Missiones, vberes fructus protulere, siue cōfessiones, siue conciones, siue catechismū spectes. Excursū ad arces & præsidia militū vrbi subiecta, nec non ad triremes: vbi inter ceteros Ægyptius sexagenarius ex Cairo, à nostris Christiana fide & institutis eruditus, in baptismo Christo nomē dedit. Quin & hæretici nonnulli ad ouile Christi, nostrorū ductu, rediere. In his quidā ita fidē Catholicā auersabatur, vt nō solū aures salutaria monita nō admitterēt, sed nec oculi, sacerdotis cuiusquā conspectū ferrēt. Cùm iam ampliùs 17. annis, latè grassantibus Ostendanis, pedem extra muros efferre nemini licuisset; tandē Serenissimus Princeps

ceps Albertus ineunte Iulio, caput malorũ omniũ, Ostendã inquã, petere statuit. Quo facto ingens ad nos militum, centurionũ ducumq; concursus extitit, dum priùs animã sceleris purã diuinis mysteriis cõmunire satagerent, quã se in tam anceps vitæ necisq; discrimẽ coniicerent. Quod nostros, ad omnes eorũ causa subeũdos labores, in quibus etiamnũ versantur, vehemẽter excitauit. Certè tũ propter obsidionis diuturnitatẽ, tum quotidianas aquarũ eluuiones, adiuuante præterea grauissima anni tẽpestate, eo in dies numero milites partim vulnere, partim morbo confecti in vrbẽ hanc deuehũtur, vt præter consueta nosocomia D. Ioannis, D. Iuliani, B Mariæ Magdalenæ, insuper designare necesse fuerit alia totius vrbis amplissima loca quatuor, nempe palatiũ D. Gruuthuyse, refectoriũ capacissimũ B. Mariæ, domum publicam sartorum, itemq; Fratrũ Alexianorum; vt interim taceamus, plurimos ciuiũ ædibus ac diuersoriis excipi. Quibus omnibus tã noctu, quàm interdiu operam sedulã nauauere nostri, vt præ messe, operariorum numerus videatur angustior. Cumq; in tanta calamitate multorum, multi essent indigi, cõctionibus nostris effectum, vt omni genere eleëmosynarũ iuuarentur. Ex iis quæ in nostro tẽplo multis iam annis Sacramenta frequentarant, virgines cõplures, in quibus tres insigni nobilitate, arctioris vitę institutũ in cœnobiis amplexæ sunt. Spiritualibus exercitiis exculti aliquot, quorum vnus totius emporij mercator facilè princeps. Adiuti à nostris similiter morte mulctandi: in quibus enituit vnius præcipuè ad Deũ conuersio, vitæq; malè transactæ deploratio. miles hic fuit, qui cùm ad arborẽ religatus, glandibus plumbeis à cõmilitonibus traiiciendus esset, criminũ suorũ dolore tactus, vehemẽti oratione adstãtes mouere cœpit, vt à se exemplũ caperent, sibiq; à peccatis, ebrietatis

tatis præsertim, & rebellionis, quæ sibi tam ignominiosæ mortis causa existerent, impensè cauerẽt; se haud grauatè iustas eas Deo pœnas persoluere. Deinde sumpto in manus libello precario, certas ad Deũ orationes cum magno pietatis sensu fudit, suiq; aliis facta copia, puram, vti sperandum, Deo animã reddidit. Discipulorum in tantis temporũ difficultatibus rerumq; angustiis, cùm imminutio timẽda meritò videretur, facta est solito maior accessio. Ad templi decorem ornatumque facta donatio 700. aut 800. florenorum.

Collegium Iprense.

SEPTEM octóve supra decem hic habitauere, sacerdotes decẽ, è quibus quatuor, præceptoribus duobus adiũcti scholis præfuere; reliqui tẽporarij domus administri. Varius horũ omniũ labor Ballioli iterũ per Quadragesimã concionatum est. A Messeniis etiã obnixè postulati nostri, non infructuosè laborarunt: diebus Dominicis & festis per idem tempus ibi catechismo eruditi cum pueris grandiores. vnde factũ, vt conscientia quorundã grauiùs icta, Ipras ad nos medelęcausa cõuolarint. Aliis quoq; in pagis per æstatẽ habita catechesis, haud absque fructu. Variæ & vtiles cõfessiones totius vitæ, & quidẽ per plures annos, nõ sine anxietate remordentis mali suppressa peccata retectæ: Fides quibusdam reuocata; mores item correcti concionum perspicua vi. Multæ nostrorum operã dudum vsæ, in monasteria concessere. Aucta Sodalitas Deiparæ: aucta confitentium communicantiumque in templo nostro frequentia.

Collegium Cortracense.

CORTRACI præcipua scholæ dignitas Societatẽ acceptã facit, non multitudine iuuentutis, sed nobilitate; quòd gloriosum opido videatur, tot magna-

magnatum nobiliumq; filiis nobilitari. Ex scholis iisdem aliud deinde decus accessit ciuitati: quaterni namque grauioribus studiis iam emensis, sacro sacerdotũ ordini adscripti sunt, quos studiosi nostri vario carmine, vt suos olim cõmilitones, exornarunt. Inter ciues verò, multorum mitigati sunt animi, iræq; depositæ. Præcipuæ in his cõciliationes octonæ numerantur: eæ quo videbãtur difficiliores vt constituerentur, hoc sunt stabilitæ firmiores, cùm familiarium fructu maximo, tum popularium commendatione non minori. Nam & familiæ vniuersæ compositæ sunt, & filiis parentes recõciliati. Nec defuit publico nosocomio industria nostra, publica gratulatione ac testimonio infirmorum, qui desertos se questi sunt, ac spirituali auxilio planè destitutos, nisi Societatis ope solarentur. Illud quoque huic Collegio solemne est, quasi pro officio, opidi vicos omnes statis diebus obire, vt nulli ciuium meritò queri possint, infirmitatem simul salutemque suam sacerdoti fuisse neglectam. Catechismi commendatio sanè maxima, vt qui à viris optimis feminisq; curetur, ac publico senatus sumptu, si quo opus est, foueatur. Is quoque vrbem egressus, latissimè vicinum agrum irrigauit, communi quidẽ fructu, sed nec pœnitendo nobis, nec rusticanis iniucundo. Subiectum exemplum docebit. Ecclesiastici ordinis viro ac Parocho vici non ignobilis magna simultas erat cum suis subditis: quam ne deponere cogeretur, biennio iam toto sacris omnibus abstinebat, itaque obstinatè, vt neque monitis Episcopi, eiusque nec precibus alterius, minisve moueretur. Negotium tandem ab Episcopo, sacerdoti nostro commendatum: is sensim hominem vno alteróve colloquio ita permouit, vt victus illicò posuerit iram, & modò Sacramentis vtatur. Publicum etiam ac summum ex vicino opido scan-

dabum consilio nostro sublatum est, fatẽtibus omnibus, Quia non est consilium cõtra Dominum. Iam verò & domi & foris periculosæ opinioni multorũ saluberrima curatio adhibita est. Laborabant autem vanissimo metu præstigiarum, vt quoduis morbi genus magicis artibus imputarẽt; coque iam excreuerat malum, vt morbi opinio morbo ipso videretur multò esse deterior. sæpè namque curato morbo, suum tamen prauæ opinioni insederat vitium, vt sensim ac sine sensu suo plerique inani contabescerent metu. Hinc suspiciones offensionesque variæ: hinc & detractiones odiaque infinita oriebantur. Sed plurimi consilio vsi nostro, beneficio Sacramentorum, hoc vano liberati metu, corporibus simul animisque medicinam inuenerunt. Illis insuper auctoritas imminuta est, & cõpressa temeritas, qui venalem hanc medicinam animorum circumferebãt. Quo vno sopito malo, multorum mẽtibus, ne dementarentur opinionibus illis præstigiarũ, prouisum est. Persona quædã generali confessione instituta, tantum perfectioris vitæ propositum cepit, vt quam labore manuum corrosam necessitati conseruarat pecuniæ summam, Deo donare omnino voluerit; monita, suæ primùm seruiret necessitati, manibus ad laborandum ostensis, eam liberaliter est elargita. quod officij genus etiamnum fideliter & constanter persequitur.

Collegium Gandense.

E Variis hoc in Collegio gestis, hæc memoria imprimis digna, quòd reducti ad Ecclesiæ fidem plus minus viginti: è quibus nonnulli 30. annos cùm hæresi infecti inter hæreticos vixissent, tandem ad saniorẽ mentem redeuntes, vitæ confessionẽ instituerunt. Alij ad varias Religiosorum familias adiunxerũt sese. Eadem ratione præsidia-

ñj milites, quos in littore maris Oceani, aduersus hostiles impetus alunt Flandri, ab inueterata maledicendi atque execrandi consuetudine abducti, cum tanta omnium gratulatione, vt nostrorũ ab iis arcibus quibus præsident, discessum, nonnisi festis tormẽtorum bombis prosequerentur. Consultum præterea multis, quos dulci peccatorũ illecebra irretitos sibi dæmon subiecerat Ex eius faucibus erepta mulier, quæ fidem illi suam, datis frequenter chirographis proprio sanguine exaratis, obligauerat. Alterã porrò, quæ spei inops abiecto prorsus animo, sese in puteum præcipitarat, misericordiæ mater sinu exceptam, ab omni corporis interitu vindicauit. Supellex domestica, ea maximè quæ templum spectat, non parum aucta est. Calicem argenteum & inauratũ, pretio & opere insignẽ, ad cetera in nos collata beneficia amoris sui ac deuotionis symbolũ, vidua quædã adiecit.

Collegium Insulense.

Hoc anno excessit è viuis P. Claudius Rapinius. etsi enim Tornaci diem clausit extremũ, tamen inter nos numerabatur: nam Tornacũ dumtaxat valetudinis caussa concesserat, vbi eum mors rapuit. Fuit hic Pater suauis odor IESV Christi, totus ad iuuandos pauperes, pręsertim studiosos, intentus: in cultu & Sodalitio Deiparæ, cui minori pręfuit, promouendo diligentissimus: & infirmo licet corpusculo, obibat pagos rudibus informandis, non minori fructu, quàm caritatis affectu. Catechismus administratur variis locis & parœciis. Scholæ Dominicales auctæ sunt hoc anno, vno catechista; vt tres modò è nostris ibi collaborent. Ibidem restituta catechismi Sodalitas, iam à sex aut amplius annis intermissa: & re per sacra pulpita & cathedras commendata, iussu Reuerendissimi Tornacensis, qui etiam suis Indulgentiis eam locu-

locupletauit; ad illam adiunxerunt se non pauci. Iussum quoque auctoritate Episcopi & Magistratus, vt scholæ omnes, quæ hic sunt permultæ puerorum & puellarum, diebus Veneris confluant in illud gymnasium catechisticũ, pro more quidem iam olim obseruato, sed lue grassante annos sex interrupto. Pœnitentiæ & Eucharistiæ Sacramentum colitur & frequẽtatur in tẽplo nostro, multo confluxu & fructu, vt decem sacerdotes nõ sufficiant frequenti ad nos aduẽtantium numero. Vix quidam catharro fauces pręcludente, sentiens meritam sibi à Deo infligi pœnã, acciti iubet vnum è nostris, cõfessionis caussa: fecit illam de tota vita, ægrè admodũ, morbo præpeditus. Die altero Pater ægrũ reuisit, inuenit solutis faucibus, & periculo liberũ, quod euasisse confessionis beneficio profitebatur. Exercitiis spiritualibus exculti sunt nonnulli. In iis Religiosus suæ professionis pertæsus, & vix quidquã habens religionis, plenus optima mẽte rediit ad suos. Optabat alter iam in senũ deuectus, ante multos annos, tanti tamq; salutaris boni notitiam vsumq; sibi datũ. Aliis passim ægris per domos & xenodochia, vinctis clausisq; in carcere, & quocunq; pressis malo, succursum auxilio, consilio, solatio, & aliis quibuscunque modis pro nostro instituto. A turpi quæstu reuocata mulier ad meliorẽ mentem & frugem. Alia cum viro hæretico inter hæreticos ad annos 14. morata & vetusata in eadem labe, reliquit hæresim. Sodalitati B. Mariæ suus manet vigor, & accrescit cum eximiæ pietatis & sanctorum operum incremento; nec quidquam obsunt, imò verò plurimum prosunt linguæ maledicæ. Duo nobiles adolescentes Scoti, illustri stirpe & regia oriundi, ab hæresi, in qua adoleuerant, reuocati, & spiritualibus apud nos exercitiis dispositi, & confessione totius vitæ expiati, ac cæremoniis baptismalibus, quæ de-

fuerant,

fuerant, à Parocho in sacello Collegij adhibitis, ad Ecclesiæ Catholicæ gremium redierunt. quod idem beneficium, Dei gratiâ, consecuti sunt eorum famuli.

Collegium Vallencenense.

NOVO templo exædificando, quarto Iunij, solenni apparatu iacta sunt fundamēta: ad quorum celebritatem augendam, profusa illustrissimi ac maximè pij viri Ioannis Patricij, in ædem Dei Parentis ad niues, munificentia, dramate repræsentata est. Octobris tandē die sexto, ad terræ superficiem feliciter æquè ac laboriosè, vliginosum ob solum, perducta. Eximia hoc in opere Illustrissimæ Ducissæ Arscotanæ viduæ pietas enituit; summa animi submissione primū fundamētorum lapidem iecit, diuum illum Constantinū Magnū imitatura, & rudera suis, vt aiebat & efflagitabat, humeris delatura, si Vallencenis per negotia & valetudinē morari aut domicilium figere ei integrū fuisset. Ineunte hieme, ad opus reliquum proximo anno promouendū, famulari operâ non contenta, ipsa lapidifodinas adit, difficiles marmorū dominos sua auctoritate, suis verbis nobis emollit ac sollicitat, artifices vrget. Hanc Principū in nos beneuolentiā, quibus datur passibus, rusticorū liberalitas adæquare contendit. Alacritate inaudita, suopte ingenio, pagi plurimi, quibus salutares nostrorū excursiones notæ fuerāt, lapides aduexere & arbores. votū vnum est omnium, sacelli nostri cōploratis angustiis, cœpti operis fastigiū. De tota vita auditæ sunt centū & eo plures confessiones: ab hæresi reuocati aliquot: multi ab impura vita traducti. Puella ab hoste generis humani capitali miris modis vexata, ita interdū verberibus excipiebatur, præsertim dū eius monitis aures occluderet, vt exanimata plures ad horas iaceret: nec crude-

crudeliùs ſequiebat in eam vnquã, quàm dum confeſſarium petere meditaretur. in itinere ad templũ ſemel tanto impetu ad terram proſtrata eſt, vt graui accepto vulnere domum ſe recipere ſit coacta. Tandem auxiliari manu ad Patrẽ adducta, quamprimum peccata ſalutari pœnitẽtia eluit, ab omni prorſus moleſtia vindicata eſt. Excolendis Parochorum, Religioſorũ atque adoleſcentum animis cęleſtibus ad rationẽ B. P. Ignatii meditationibus, quinque Patres ſtrenuè vacarũt. In oppido aliquo graues clerũ inter & ſenatum lites cõpoſitæ. Dionantum, Eburonum in oppidum miſſi cõcionum cauſa Patres duo: vbi præter quotidianas per Quadrageſimam & Aduentum conciones, tradita ſunt pueris elemẽta Chriſtianę doctrinæ, ingẽti omniũ ciuiũ lætitia, & vberrimo teneræ ætatis profectu. Iiſdem Patribus cùm per valetudinem inſequenti anno frui non potuerunt, ciues Societatis noſtræ amantiſſimi, alios à P. Prouinciali efflagitarunt, atq; impetrarũt. Scholæ priſtinũ cùm eruditionis, tum pietatis ſplendorem retinent. Ad animos Vallencenenſium magis ac magis conciliandos, tragicomœdia data eſt, cuius argumentum fuit, ſalus vrbi abhinc 400. annis graſſante ſine modo peſtifera lue, per almam Dei Parentem reſtituta: quod quidem beneficium quotannis recurrente cæli Reginæ natali, ſumma celebritate & cõcurſu vicinorum oppidorum celebratur. tã grata fuit actio, quàm iucunda tanti mali correctionis recordatio.

Collegium Montenſe.

ALIT hoc Collegium Socios viginti ſex. Ex ijs ſacerdotes 12. reliqui partim præceptores, partim rei familiaris Adiutores. Quàm ſit autẽ noſtrorum opera tori huic ciuitati emolumento, ſatis teſtatur ea quæ eſt in ciuibus morum mutatio, frequens apud noſtros Sacramentorum vſus, multuſque ad noſtro-

nostrorum conciones concursus: gratus item atque beneuolus, totius fermè ciuitatis in nos animus, quem tum eleëmosynis ad vsus vitæ necessarios, conferendis, tum augenda sacra supellectile satis superque patefacit. Nouo calice perquàm affabrè facto, aureoque altaris pegmate, quod sacræ Eucharistiæ populo ostentandæ percommodum est, alijsque non vulgaribus ornamentis locupletatum est templum. Sodalitatem virorum, illustrem reddit selectus sacerdotum, Iurisconsultorum, & nobilium, ac primariorum virorum numerus: quorum ardor ac virtutum splēdor tantus est, vt suo conuersandi modo tantas subinde pietatis faces in suorum popularium animis incendant, vt non pauci, eorum consuetudine atque sermonibus inflammati, ad Deiparæ cultum conuolent. Catechismi explicatio, loco ad id à Magistratibus vrbis destinato, diebus Dominicis ab vno de nostris habetur: cuius lectioni, non modò ciuium, verùm etiam rusticorum liberi, vno ab vrbe milliari aduentātes, fructu haud pœnitendo intersunt. huic scholæ magnam in partem præsunt B. Virginis clarissimi Sodales: quorum diligentia & industria, cùm in puerorum leuitate refrænanda, tum maximè in tenellis puerorum mentibus, obsequio Dei ac virtutum præparandis, relucet. Nec inferior est quarundam sat prouectarum virginum zelus: quæ nostrorum consilio, summâ curâ puellas & timore Dei, & doctrina Christiana erudiunt. Hoc in ludo cùm aliquādo catechista silentio audiri non posset, nec puerorum puellarumque qui eo die ad septingentos conuenerant, immodestia coërceretur; tacita mente inuocato BB. PP. Ignatij & Francisci Xauerij patrocinio, fecit vt omnes confestim siluerint, doctrinamque Christianam eo ordine, eaque

animi

animi alacritate exposuerit, vt maiori nunquam, præ oculis, B.P. Francisci in instruendis catechumenis ardorẽ ponebat: quo fiebat, vt sibi ad catechismi munus rectè obeundũ stimulos admoueri sentiret. hoc remedio cõtinendæ iuuẽtutis in officio, semper vsus est, vtiturq; modò, cùm multum momenti hac in re, ad puerorum leuitatem refræanandam, positum esse, sæpenumerò experientia ipsa cognoscat. Exercitia spiritualia hoc anno quàm plurimi, magna morum mutatione, obiere Ecclesiastici; ex ijs multi Religiosi variorũ Ordinum, & seculares. Aliquot piæ matronæ, nostrorum consilio duas adolescentulas ad saniorem mentem reuocarunt; ab ijs siquidem, vt conscientiam apud aliquem è nostris expiarent, impetrarunt: sicque factum est, vt eædem puellæ è dæmonis faucibus ereptæ, in frequenti Sacramentorum apud nos exercitio non sine magno pietatis ardore persistant. Quidam miles cum pro concione quędam de iterandaconfessione accepisset; ad nos, quinq; aut sex ab vrbe milliaribus venit, lætusq; ac leuior, graui peccatorum onere deposito, domum rediit. Quædam mulier secundùm quietem sibi visa est videre altam voraginem, è qua, capite flammis circumdato, ab vno è nostris, cui identidem confessa fuerat, extrahebatur: vnde tantus timor eam incessit, vt postridie in sacellum nostrum ingressa, peccata confessione eluerit: qua peracta, desideratam mentis requiem sibi restitutam cognouit. Cuidam honesto loco natæ, cùm moneretur vt seriò secum perpenderet quid fecisse vellet si animam ageret? tanta cælitus lux affulsit, vt consilijs morem gerens, mundi vanitatibus nuncium remiserit.

Colle-

Collegium Bergense.

MAXIMO in rerum omnium motu, obstrepentibus æmulis, vixdum creato Magistratu, cùm iam ferueret obsidio Ostendana, ingentibus totius Flandriæ, atque adeò Bergensis oppidi & agri impensis, ac in horas singulas expectarentur rebelles, sexcẽti circiter milites flagitantes à Principe stipendium, quibus Bergensis ciuitas loco pignoris tradita; nihilominus tamen, maiori nescias animo an viribus, felici auspicio iacta Collegij fundamenta septimo Augusti, perductæque operæ ad Nouembrem, extantibus circumquaque è terra, scholarum quæ amplissimæ futuræ sunt, substructionibus, magna bonorum omnium spe & gratulatione. Bergis, vti etiam in vicinis oppidis & pagis, frequentior ad sacram synaxim accedentium, in dies numerus; quos inter primarij viri & matronæ, qui aliis exemplo præluceant. Multi totius vitæ noxas salubri Pœnitentiæ Sacramento eluerunt. Bergis habitus catechismus: Dunckercæ quoque, quod oppidum est ad mare, vno à Bergis milliari dissitum: quò quidem, quia frequentissima iuuentus, singulis hebdomadis stato die excursum est. Hic & captiui Hollandi ad Ecclesiæ gremium ab hæresi reducti, quam magna securitate animi eiurarunt. alii spem conuersionis etiamnum præbent. Sed & Catholici milites aliquot Sacramentis priùs expiati, nostrorũ operâ, minori lytro dimissi. Habetur in carcere etiam per hebdomadam concio, partim de rebus fidei controuersis, partim de vita bene instituenda. In celebri Flandriæ municipio nobis vicino, iam olim hæreseos labe infecto, altiùs iacta fidei, per catechismum, semina, cum spe messis vberioris:

ad quem multi etiam adulti conueniunt: vbi quoque conciones nostrorum, quę priùs erant neglectui, iam sunt in desiderio. Itum ad alia vicina loca, quæ magna rerum fidei ignoratione sylueſcebant, adeò vt vsuræ apertæ doliqúe, licitæ vulgò artes haberentur. Proximo in oppido grauis patrem inter & filium simultas composita: nec minor Bergis inter primores duos. Variis in locis restincta odia, in cædem aliàs eruptura. Scriba Senatorius relicto mundi fastu, nostrorum concionibus permotus, Societati se aggregauit, vtili in vulgus exemplo. Ambo coniuges, homicidio casu perpetrato, diu in vinculis habiti, tandem nostrorum interuentu, bonorum eleëmosynis, & vinculis, & morte absoluti. Religiosa profano habitu iam biennium foris vagabatur: hæc nostrorum suasu & auxilio, magno animi sui gaudio, nec minori Superiorum voluptate tandem aliquando monasterij se septis reddidit. Quædam duodeuiginti annos quæstu meretricio vitam tolerauerat inter milites, eò perducta, vt detestata flagitium, pœnitentiæ lacrymis contractas anteactæ vitæ maculas diluerit, & totam se Christo addixerit. Quidam è partibus Catholicorum fugam ad hæreticos adornabat in Hollandiam, eamque in rem fortunas suas venditione distraxerat: verùm nostrorum adhortationibus, & apud Magistratum gratiâ, & ad mentem, & ad bona postliminio rediit.

Sedes Bruxellensis, cum Missione Castrensi.

SEDES Bruxellensis, à qua manat Castrensis Missio, hoc anno aluit Socios viginti octo, sacerdotes

dotes octodecim, ceteros rei domesticæ Adiutores. In sacello, quod D. Christophoro sacrum est, & extra Collegium positum, septem omnino cõfessarij, eluendis pœnitentium criminibus grauissimè distinentur. Qui omnem vitæ cursum reuoluerunt, permulti. Nostrorum hortatu piæ aliquot virgines, incredibili mentis atque animi constantia, pudicitiam suam, victis hostibus propugnarunt. Sagæ ad sui conditoris cultum reuocatæ, corporibus flammis patienter obiectis, animæ incendia, vt speratur, euitarunt. De more, quinque stationibus, pueris erudiendis insudatur. Tribus in primariis templis, non paruo Parochorum desiderio conciones habentur. In castris mirum dictu, quanta fuerit hoc anno militum pietas Neoportum castris vicinum in oppidum, vbi Serenissima Princeps agebat, excursum; atque toti familiæ, à nostris, de rebus cælestibus prospectum. Germani multi, hæresi quam in patria imbiberant, damnata, tanto mentis ardore pietatem colunt, vt cum nationibus, quas impia religio latuit, certent. Scortis & meretricibus, nostrorum consilio tam acre bellum indictum, vt ex castris profligatæ sint Ea cum labe decedentibus, ad cæterarum terrorem, sacra sepultura interdictum: quod tantam multis formidinem concitauit, vt in spem veniamus, ad mentem meliorem non paucas redituras; præsertim cùm Patres in id manibus & pedibus incumbant, & quàm turpe sit hominum victoribus, à carnis illecebris vinci, demonstrent. Hoc anno in castris nobis cum cæterarum familiarum religiosis viris optimè conuenit, & concordibus studiis animarum salus curata est. Cùm multa indies ad efferatos militum animos componendos excogitentur; in hoc tamen genere plurimùm valuit pompa instituta,

qua ad ægros sauciosúe sacra Eucharistia defertur. Singulari siquidem exemplo frequenter duces ipsi longo agmine facibus instructi sacerdotem prosequuntur. Præterea hoc anno, inclinante die, dato campanæ signo Litaniæ Gregorianæ legi cœptæ: sub exitum Sacri, D. Virginis Lauretanæ: multa denique nocte, accensa coram sacratissimæ Dei Matris imagine lampas non leuiter prætereuntium permouet mentes. Cui rei indicium est crebra, & admodum submissa quorumuis hominum veneratio. Hoc anno aucta sacra supellex ornamentis varij generis, ad tria circiter florenorum millia æstimatis.

Sedes Cameracensis.

QVIDAM de salute desperans ob vitam turpiter actam, ferè sexagenarius, laqueo se suspendit: qui priusquam animam exhalaret, memor B. Virginis, fracta reste, in terram semianimis delabitur, ac paulò pòst resumpto spiritu, emensus octo milliaria, quendam è nostris adiit: apud quem totius anteactæ vitæ depositis noxis, cælesti solatio plenus abiit. Cameraci Quadragesima elapsa, plures viginti ex præsidiariis Germanis, sacerdotis nostri operâ, ab hæreseos tenebris ad Catholicam lucem respexerunt. E Gallia plurimi Iubileum Parisiis propositum auentes consequi, expiandi antè sui causâ, Cameracum ad nos concessere. Quidam è nostris in proximis oppidis vicisque magnam messem tum ex concionibus, tum ex confessionibus generalibus, collegit: cuius tanta & auctoritas & gratia apud omnes, vt instar Apostoli eum reuereantur, etiam ipsi Pastores eius consuetudine plurimùm recreentur, exercitiis spiritalibus ab ipso libenter excolantur, & suas

ſuas oues ipſi libentiſſimè credant, quæ ad vocem eius ex multis & longè diſſitis pagis auidè confluunt. Nouit nimirum abundare & penuriam pati, in ſuis excurſionibus, ruſticorum paupertati & tenuitati ſeſe in omnibus, apoſtolico ritu, accommodans. Vnde fit, vt eorum animos ſibi in dies magis conciliet, atque adeò inueteratos in flagitiis, ad meliorem frugem, vnica exhortatione facilè reuocet. Adoleſcens Anglus imbiberat cum lacte, Caluini peſtem, ac penè quadriennium ſub hæreticorum ſignis meruerat: tandem deſertis iis, ad nos Cameracum confugit, corpore animoque æger, peſtem, præuio confeſſionis antidoto, euomuit.

Sedes Luxemburgenſis.

QVATVOR ſacerdotes, totidem Fratres rei domeſticæ adminiſtri hic agunt. Præter ſolita Societatis munia conciones diebus Dominicis & feſtis, frequenti celebrique hominum corona habitæ. Catechiſmus quatuor templis, ſtato die in ſchola quadam explicatus. Frequentantium Euchariſtiæ Sacramentum hoc anno numerus ad ſtuporem creuit. Noſtrorum diligentia multi hæreticorum libri, alijſque ſuperſtitionibus pleni, ſublati, ipſiſque ſuperſtitioſis hominibus proſpectum. Nobiles adoleſcentuli duo, vnà cum Pædagogo in hæreſi educati, à noſtris in viam veritatis adducti. Paſtores huius Ducatus multi crebrò nos in difficilioribus conſcientiæ Caſibus conſulunt, noſtriſque familiariter vtuntur: nec tantùm ſuos ad exomologeſim libenter tranſmittunt, ſed ſuam ipſimet conſcientiam nobis credunt. Pro communibus Belgij calamitatibus, in ſacello noſtro inſtitutæ preces quadraginta horarum. Quod

ſupplicationum genus hìc antea ignotum ipſi Parochi æmulati ſunt, magna populi pietate & frequentia. Denique in ornatum ſacelli noſtri, amplius centum daleri à piis aliquot liberaliter collati.

Sedes Attrebatenſis.

ATTREBATI ſacerdotes tres, totidem rei domeſticæ Adiutores Inueterauerat conſuetudo, ſoli vt pueri ac famuli, Venerabili Sacramento tædas in publica ſupplicatione præferrent: hoc ſibi, neſcio qua humana perſuaſione, maiores ferè omnes pudori ducebant. Id vbi acriter à noſtro concionatore reprehenſum, extemplò ab ipſa concione Præfecti Congregationis, quæ in eodem templo, in honorem Auguſtiſſimi Sacramenti, à multis annis erat inſtituta, decreuerunt, vt omnes Præfecti, vel Maiores (vt vocant) Sodalitatis, albarum virgularum loco (erant eæ præfecturæ inſignia) faces deinceps accenſas præferrẽt. Idem conſtitutum ab textrinæ artis magiſtris. Verum cùm hæc ab vna tantùm Congregatione & Parœcia agerentur, collaudato publicè eorum zelo, ita inflammati cæteri, vt iam ſolemnibus in votis & ſupplicationibus honeſtiſſimi quique cum Senatoribus ac Conſiliariis non paucis, accenſis facibus & Sacramento honorem, & inferioribus exemplum præferant. Non inſulſum cuiuſdam fuit reſponſum. Dum enim tædam præferens à circumſtantibus interrogaretur, cur præter conſuetudinem hoc ſibi arrogaret? Conuertite, inquit, vultum, ac intuemini, quis ponè ſequatur? Quod illi de Redemptore ſuo dici peruidentes, ab eiuſmodi ineptis quæſtionibus conquierunt. Preces indixerat Epiſcopi Vicarius generalis pro felici

lici obsidionis Ostendanæ successu: sed eas Parochorum ac Religiosorum iudicio permiserat. Vbi primùm religiosæ familiæ suas obiere vices, acriter in id officium concionator noster ciues exstimulans, id obtinuit, vt ad quotidianas alternis stationibus, adiunctæ sint copiosæ eleëmosynæ, quibus aspersæ efficaciores essent preces. Sub finem verò cuiusque stationis habita à sacerdote nostro concio, quam sequebatur publica & solemnis supplicatio. Mirum sanè, cùm media æstate mensem integrum post meridiem haberetur, non imminutum, sed auctum semper auditorum numerum. Clausæ vbique in stationaria Parœcia, non tantùm supplicationis, sed & concionis tempore officinæ: & non semel, dum concionator ipse cum multis auditoribus, templis excluderetur, reliquis egrediendum fuit, ac mutato loco, sub dio, publica area, aut platea, habenda concio. Per eosdem dies, in eundem finem, hortatus est noster, vt votiua peregrinatione in agrum suburbanum (indicta ibidem erat concio) propitiam Principibus & exercitui, aduersus hostes fidei, tedderent Deiparam. tanta primorum ac populi facta concursatio, vt demirati sint vniuersi. Catechismus, vt superiore anno, per hebdomadam expositus, alias quatuor in scholis, priuatim ad solos pueros, alias in aula spatiosa feria sexta ludimagistris præsentibus. Puellæ, puerique distincti, non rarò mille ducenti numerantur: & quod ratius, omnis conditionis ætatisque viri non pauci, & honestissimæ quæque matronæ, perinde quasi ad sacram alicuius Festi concionem, iam à duobus ferè annis, magno desiderio, eôdem conueniunt. Dominicis porrò diebus, eodem loci, pueri opificio per hebdomadam detenti edocentur, minori quidem paruulorum, sed ampliori maiorum

numero. Sacramentorum vsus quotidie augeri, & ad oculum cernitur, & publica mirantis seipsum populi voce prædicatur. Agebat Attrebati virgo è Francia oriunda annorum 17. quæ concionum & Sacramentorum apud nos vsu permota, multùm de seculari vanitate remiserat. Pater qui filiam destinarat nuptiis, suspicatus hanc mutationem esse alieni à nuptiis animi indicium; aduolat Attrebatum, blanditiis minisque seuerè iubet, ad cæterarum mores sese accommodet, relictis præsertim & concionibus & Sacramentis. Quod cùm ab ea minimè impetraret, secum in Galliam abducit, iuuenem amatorem adhibet: at illa amatori adstans immota tacet. hæreticum denique submittit, qui multis, obsequendum parentibus comprobat: at illa vnico verbo argumenta eludit omnia; Non esse, scilicet, obtemperandum hominibus contra diuinum de virginitate consilium. Mutata sententia parens adhibet Theologos, atque adeò Religiosos, qui si non nuptias, saltem Religionis ingressum suaderent; nec decere, tanta cum licentia in seculo virgines agere. quibus illa modestè, & ex tempore, An sancta Catharina, an Agnes, an Barbara sanctimoniales? & tamen incorruptæ permanserunt. Miratus pater filiæ responsa, & iratus, impiè Agnum Dei, quo quasi incantari puellam credebat, collo eripit, in flammas abiicit: sed generosa puella alias Agni particulas, ne perierit, non solùm suis, sed sororis, & ancillæ capillis inuoluit. Pergit pater indignè eam tractare, tum virgo, sancta (vt ita dicā) impatientia concidens in genua, & admota manu ceruici collum extendēs; En, inquit, collum: sancta Barbara à patre interempta: me quoque, pater, interfice potiùs, quam ad nuptias coge. Alia sed rusticana, sacris semper diebus exagio, concionum Sacramentorumque

gratia,

gratia, in ciuitatem ventitans, in reditu à rusticanis amatoribus expectatur, in tabernam pertrahitur; verùm potiùs passa est se vestium parte expoliari, quàm eo loci, vel ad momentum, cum illis hærere. Alias dum ad turpitudinem inuitaretur, raptari a multis potuit, cogi non potuit: nimirum, sibi religioni ducebat, quo die Angelorum pane refecta esset, vel choreas ducere, vel ijsdem interesse. Ægrotabat ad mortem vidua venerabilis, & grandæua. cumque in medicis spes nulla esset, rogant domestici vt dignemur moribundam inuisere. hortamur ægram deficientibus remedijs humanis confugere ad diuina, plenam fiducia inuocare Matrem misericordiæ, & voto concepto mittere qui suo nomine oratorium quod apud Insulas miraculis celebre est, visat, & sacrificium pro se offerat. Quod cùm illa fecisset, eodem die sub vesperam cœpit habere melius, ac postero die stupentibus medicis cibum cepit, quo pluribus diebus caruerat, sibique paucis diebus restituta, Deo gratias egit, Deique Matris erga se beneficium læta hodie deprædicat. Vxor vicini pistoris, quatuor diebus dolores partus perpessa, propè erat vt moreretur, fœtu, vt existimabant obstetrices, emortuo. Intellexere piæ mulieres, apud nos esse nomen B.P.N. Ignatij, eius manu scriptum, quo multæ grauidæ in simili periculo fuissent adiutæ. accurrunt, rogant, vt præsentes cum præsenti remedio, morientis misereamur nostro hortatu chartam sæpius deosculando, ori admouet: per intercessionem B.P.N. Ignatij diuinum auxilium identidem implorat: & ecce, præter omnem spem mulier subitò parit, viuitque hodie salua & vegeta. Adiungam aliud superioris quidem anni, sed omissum. Vir senex suo sibi collo restem impegerat, ob dedecus, nescio quo rumore vano, quod si-

bi filiam attulisse credebat. Ex hoc periculo manibus alienis ereptus iacebat iam diem & noctem inflato pectore, ore spumans, turbato vultu, sed integro sensu & animo impœnitenti, ac prorsus obstinato. Instabat Parochus vt filiæ condonaret, sed frustrà. idem precabatur cum lacrymis vxor, & filia, idipsum cum multis monitionibus vicini: verùm nequicquam. porrigebatur crucifixus, respuebat. Aduocatus sacerdos noster hortatus est hominem inter legendas Litanias, vt crebrius inuocaret D. Stephanum. Hoc quanquam ægrè, fecit tamen: Addidit denique sacerdos noster omnes Antiphonas quæ in Officio Romano de B Stephano decantantur; cùm ecce, præter omnium expectationem, sese libenter suæ filiæ condonare, omnibus præsentibus, indicauit. Præses Artesiæ, cum prouinciali concilio honoratum conuentum indixit, ad promouendum Societatis Collegium, & cum laude nostra breuem & efficacem habuit orationem. In eo conuentu Reuer. Dominus Abbas Vedastinus publicè promisit, vita comite, Deoque iuuante, se coëmpturum aream omnem ad domum templumque necessariam, nec non ab ipsis fundamentis ipsam domum ædificaturum: templi quoque fabricæ se minimè defuturum. Electus Episcopus ad Magistratum litteras misit, quæ opus promouerent. Magistratus autem de consensu populi, præter antiquum ciuitatis gymnasium, ad reliquas nec paruas piorum hominum donationes, mille præterea florenos annuos futuro Collegio adiecit, non exiguum, exhausto tot bellis ciuitatis erario, munus. D. Decanus nobis hoc anno centum florenos annuos donauit. Data sacello supellex tantillo tempore, mille quingentis florenis æstimatur.

PRO-

PROVINCIA POLONIÆ.

SVNT in hac parte Prouinciæ ſocij 237. Cracouiæ in Domo Profeſſa 19. ſacerdotes vndecim, reliqui Coadiutores. In Domo Probationis 51. veterani vndecim, ex quibus ſex ſacerdotes, reliqui Coadiutores & Nouitij 40. Poſnanię 46. Sacerdotes 11. ex quibus duo ſcholaſticam Theologiam profitentur, vnus ſacram Scripturam & Controuerſias interpretatur, alius Hebræam linguam, alius Caſus conſcientiæ: vnus Philoſophiam docet: ſcholarum inferiorum profeſſores quinque, auditores Theologiæ 14. Philoſophiæ ſex, reliqui Coadiutores. Caliſij 46. ſacerdotes 14. ex quibus duo Philoſophiam profitentur, tertius Mathematicam, quartus Controuerſias, quintus Caſus conſcientiæ, profeſſores inferiores quatuor, auditores Philoſophiæ 18. reliqui Coadiutores. Lublini 27. ſacerdotes octo: ex quibus vnus Controuerſias explicat, alter Caſus conſcientiæ; profeſſores inferiores quinque, auditores Caſuum & Controuerſiarum totidem, reliqui Coadiutores. Iaroſlauiæ 21. ſacerdotes octo, quorum vnus academicis noſtris præeſt, qui ſeptem ferè fuerunt, reliqui Coadiutores. Nam ſcholæ hoc anno propter incendium anni ſuperioris ſiluerunt. Leopoli decem, ſacerdotes ſex, reliqui Coadiutores. Toruniæ octo, ſacerdotes quinque, Coadiutores tres. Gedani quinque, ſacerdotes quatuor, Coadiutor vnus. In Miſſione aulica quatuor, ſacerdotes duo, Coadiutores totidem.

Domus Professa Cracouiensis.

ANNVS sanè hic fuit grauior aliquot superioribus annis, propter grauiorem luem, quæ non tantùm hanc primariam regni ciuitatē, sed multa alia adiacētia loca, & prouincias peruagata sustulit plurimos è medio: in qua tamen publica patriæ calamitate, illud diuinæ erga nos prouidētiæ singulare argumentum eluxit, quòd neminem è nostris desiderari passa fuerit, vno excepto P. Iacobo Safarnio: qui non tam contagione aliqua quàm tabe lenta ac diuturna, in qua bienniū fermè iam antè exegerat, tandem consumptus ad vitam meliorem migrauit, & ad laborum suorum exantlatorum per annos in Societate non paucos præmia capessenda, vt speramus, transiit. homo mitis, laboris patiens, zelo feruens, ingenio facilis, disertus. Ingrauescente itaque malo, & perturbato rerum omnium ac temporum statu partem vnam nostrorū R. P. Prouincialis reliquit domi ad subsidium spirituale proximorum: alteram in varias partes circumuicinas dispersit, vt pluribus prodesset. Vtraque suo functa est munere, & ex messe varia quotquot potuit manipulos in horreum Domini eiusdem dono ac beneficio intulit. Et inprimis ex variis hæreticorū lacunis extracti, atque in gremio sanctæ matris Ecclesiæ collocati sunt septem supra viginti: inter eos nonnulli erant qui Ariana, qui itē Caluiniana peste infecti vehementer, & annis multis obstinati fuerant. Schismaticus item vnus ad vnius ouilis & pastoris obedientiā, cuius iugum excusserat, reductus est. Alius etiam fidem inter Mahometanos eiurauerat, sed ad cor reuersus, & vnius è nostris confessariis copiam nactus, ab eoque instructus, & Deo ac Domino

nostro

nostro reconciliatus est. Quidam cùm à perplexis de fide quæstionibus sese per septemdecim annos integros explicare non posset, & dubius neque sectari omnino hæreses, neque adhærere Ecclesiæ in animum inducere posset; tandem contulit cum vno ex nostris, & ab eo edoctus castris sese Christi adiunxit, & repudiatis omnibus sectis fidem Catholicam apertè professus est. Idem actum cum matrona quadam honesta inter hæreticos educata Virgo vna nobilissima genere, sed parentibus non tantùm hæreticis, verùm hæreticorum propugnatoribus acerrimis orta, cùm ante aliquot iam annos fidem Catholicam animo concepisset, & vel ob metum parentum, vel ob alios respectus eam profiteri non ita auderet; tandem tradita ad tempus curæ propinquorum Catholicorum, & paulò liberior facta, contulit cum vno è nostris Patribus, à quo instructa fuit, & Sacramentis Ecclesiæ ritè procurata atque confirmata. Viginti & octo reperti sunt sexus vtriusque, qui ab improbissima vita, qua non sibi tantùm, sed aliis etiam oberant plurimùm, propter exemplum pessimum, ad mores Christianis hominibus dignos, nostrorum interuentu sunt traducti. Duo Apostatæ religiosorum Ordinum, qui magno aliorum offendiculo vagabãtur, operâ nostrorum ad meliorem mentem reducti, & suis Ordinibus reconciliati ac restituti sunt. Cõfessiones totius vitæ auditæ plurimæ, domi præsertim, cùm vndique ad nos tam periculoso tempore fieret concursus. Venerunt nonnulli à triginta milliaribus, vt apud nostros onera conscientiæ deponerent. Lites maioris momenti octo inter personas, à quarũ vnione multa dependebãt, per nostros compositæ. Exculti exercitiis spiritualibus sacerdotes aliquot, edoctique viuendi morem Ecclesiasticæ disciplinæ conformem.

mem. Nostrorum partim concionibus publicis, partim priuatis cohortationibus detertiti sunt nonnulli à contractibus illicitis, quibus se implicauerant annis multis Duo etiam inducti ad restitutionem magni momenti faciendam. Oratio horarum quadraginta pro necessitatibus regni huius magno hominum concursu & fructu in nostro templo peracta est. Supellex sacra sacristiæ & templi nostri florenis ducentis & septuaginta hoc anno adaucta. Postulati nostri à variis locis & monasteriis, concessíque fructum non contemnendum reportarunt.

Domus Probationis Cracouiensis ad S. Stephanum.

SVNT in hac domo quinquaginta & vnus, veterani Patres sex, quorum tres Probationis tertium annũ agunt, Coadiutores quinque, scholastici nouitij trigintaquinque, Coadiutores quinque, admissi viginti. Mortuus vnus P. Ioannes Sanhovvski. hic cùm per annos aliquot in Societate vixisset, & primò quidẽ in S. Barbaræ Domus Professæ Cracouiensis templo concionator; deinde Collegiorum Pultouiensis & Lublinensis Rector fuisset; tandem, vt eodem concionatoris munere in nostro hoc S. Stephani templo fungeretur, ad nos venisset, vnica tantùm concione habita, graui & periculosa correptus febri intra octiduum extinctus est. reliqui per Dei gratiam valent. Et quamuis hoc iterum anno, vt & superioribus, in prædium ob ciuitatem peste infectam migrare necesse fuerit, in quo iam septimum agimus mensem; non minorem tamen Dei benignitatem corporibus à periculo pestis seruãdis, quam

animis

animis cælestibus donis ornādis erga nos experti sumus. Maior hoc anno quàm aliàs in nostri Ordinis Beatos pietas in nostris eluxit. Die festo B. P. N. Ignatij renouatio votorum (quæ eò vsque propter dispersionem nostram dilata) peracta est. quadraginta horarum oratio publicè celebrata. Concio, licet profestus esset dies, de laudibus B. Patris in tēplo habita, in fine quadraginta horarū, Collecta de nouo Sancto post *Te Deum laudamus*, recitata. Paucis inde diebus 14. Augusti in honorem B. Stanislai Kostka more item solemni oratio septemdecim horarum (in honorem septēdecim, quibus in terris vixit, annorum) Sanctissimo Sacramento ritu solenni per totidem horas exposito, publicè instituta fuit. Aliquot deinde interiectis mensibus in memoriam B. P. Francisci Xauerij. paria pietatis documēta dederūt. Meditationibus nostris solitis aliquot exculti, inter quos vnus Canonicus Cracouiēsis, alter Academicus, tertius Minister hæreticus conuersus. Hebræus quoque Italus Medicinæ & Philosophiæ doctor, per aliquot dies domi nostræ manens in rebus fidei nostræ instructus, & pòst à Reuerēdissimo Episcopo Cracouiensi qui illū ad nos miserat, baptizatus. Nobiles duæ sic volente eodē Reuerēdissimo per nos Ecclesiæ reconciliatæ. Vnus qui nouē annis in hęresi & vita impura delituerat, ex vtroq; emersit. Cōfessiones generales auditæ nō paucę, & hac via pœnitentes ad meliorē traducti vitam. Doctrina Christiana, tam pueri quàm alij rudes (domos etiam priuatas nostris ingrediētibus, familiariterq; instruentibus) exculti: pauperibus infirmis subditis nostris, etiam in hospitalibus, ministratum. Sanctissimum Sacramentum ad eosdem à nostris delatum; aliqui illorū ad nostrorum templum sepulti. Aucta villa horologio ligneo affabrè facto

&

& cellario lapideo; domus verò, infirmariæ & sacristiæ ad finem deductione; horti quoque suburbani (domuncula exstructa & sepibus positis) instauratione; & tandem eleëmosyna duorum millium florenorum ex cuiusdam Fratris nostri pro censu emendo donatione.

Collegium Posnaniense.

DOMI qui ad præsidium externorum peste periclitantium relicti fuerāt, sedulò confitentibus, etiam iis quos pestilētia occupatos esse cōstabat, aures cōmodarunt, cōciones in ęde primaria continuarūt, rerūq; inopia laborātibus 300. florenorū eleëmosyna subuenerūt. Peste tandē diuina benignitate sopita, remigrarūt alij Posnaniam, magna cum gratulatione ciuitatis, statimq; à reditu studiosè proximorum saluti data est opera Grauiter dissidentes nō pauci simultates odiaq; posuerunt. Duo viri è præcipua nobilitate diu à se alieni sibiq; inuicē infesti, cùm subinde à magnæ auctoritatis viris de reditu in gratiam admoniti minimè resipuissent, in gratiam sunt restituti. Alius quispiam summo loco natus, cùm neminem remittendæ inimico iniuriæ auctorē sequi in animum induxisset, rogatu sacerdotis nostri iniuriam condonauit. Tres fratres, quorum vnus duobus aliis exitium machinabatur, seque ad id præstandum iureiurando obstrinxerat, reconciliati. Duæ vxores à viris abalienatæ in gratiam redierunt. Ab hæresi tum domi, tum foris expiati circiter octoginta. Res alienæ possessoribus restitutæ. Characterum magicorū vsus, qui creber hucusque fuit, magna ex parte sublatus: quod eò factum est ægriùs, quòd nonnullus ex clero eam rem tueretur. Concionem aliquando de Ecclesiæ ieiunio institutam cùm vnus ex hęreticorum colluuie auscultaret,

taret, eam repentè summa verborum impietate detestatus est: sequenti verò nocte animam is efflauit. Sodalitas misericordiæ & numero Sodalium & pietate & beneficentia crescit, vt etiam Sodalitas B. Virginis: die redempto orbi dicato, ad diuinam iram leniendam ingenti cum pietatis significatione flagris se multarunt, seque diuerberarunt centum octoginta amplius. Studiosorum frequentiam licet pestilentiæ lues postremis anni proximè elapsi mensibus vehementer imminuerit, exitus tamen huius restituit. Illustrissimus D. Laurentius Gostichi declaratus Episcopus Posnaniensis, cùm hoc anno primùm suam diœcesim iniret, Collegium imprimis & iuuentutem litteris deditam inuisendam putauit. Itaque in templum ingressus, ab vno domesticorum oratione latina salutatur. è templo in Collegij triclinium concedit, vbi & ipse prãdet, & omnes nostros epulo perquam lauto accipit. A prandio gratulantem sibi pubem ingenuam, & dialogum de diuo Laurentio ad eam rem instructũ auscultauit. quæ omnia vehementer probauit, & pleraque curauit imprimenda. Collegio loco eleëmosynæ 100 florenos impertiuit; paucis pòst diebus Philosophicis concertationibus præstò fuit, iuuentutem ad eruditionem pietatemque pluribus verbis excitauit. In compluribus opidis hæretica labe infectis, non pauci ad sinum Ecclesiæ Catholicæ rediere. confitentes auditi quàm plurimi, quorum plerique annorum omniũ culpas exposuere. Fanum erat iam olim à viro minimè obscuro in gratiam hæreticorum exædificatum. id post obitum conditoris admonitu nostrorum Catholico ritu consecratum est; opidani inusitatis cæremoniis consecrationis mirabiliter commoti, & ad religionem orthodoxam inuitati sunt. Conciones

funebres persæpè longè à domo habitæ in maxima frequentia nobilitatis: quo factum, vt multi malè de nobis persuasi & bene sentire inciperent, & nobis magis quàm antea fauerent quin etiam hæreticos nonnullos vsque adeò in nostri admirationem traximus, vt nobis potiùs liberos suos, quàm suæ sectæ hominibus erudiendos committant. Sexcenti floreni in curationem ægrotantium pauperum collecti sunt. Illustris D. Palatinus Posnaniensis vicum, vel si mauis pagum, octo millibus florenorum comparatum Collegio dono dedit. Præfectus maioris Poloniæ Generalis, impetrauit à Rege in Collegij vsum florenos mille, ii in fabricam impensi Reuerendissimus Episcopus Cuianiensis sacram supellectilem pallio quo altare prætexitur, & ornatu sacrificali, quæ ipse ducentis quinquaginta florenis cõparauerat, auxit. Duæ virgines casulas duas, matrona quædam inter suos honesta imprimis ac nobilis tegmen altaris perelegans & sumptuosum donauit; argenti etiam non parum testamento legauit. quibus ex aliorum liberalitate palla (vulgò pluuiale seu cappa) auro intertexta, & duæ lampades argenteæ accesserunt. E studiosis adsciti in Societatem sex, alij tres in alias Religiosorum familias adscripti. Nonnulli exercitationibus sacris exculti magno suo cum fructu; in his quatuor diuersorum Ordinum Religiosi fuerunt, vnus è collegio sacerdotum Curialium.

Collegium Calisiense.

ILLVSTRISSIMVS D. Archiepiscopus fundator noster octogenario maior, cùm ab initio fundationis huius Collegij semper de illius incrementis & ornamentis sedulò cogitaret; hoc anno tanto id sibi accuratiùs faciendum putauit, quam

quanto propiorem vitæ suæ terminũ appropinquare suspicabatur. Itaque cùm ante biennium vnum Philosophiæ cursum in hoc Collegio institui, & anno superiori alterũ adiungi obtinuisset, atque in augmentum fundationis sedecim florenorum millia in depositũ Collegio dedisset, postquam hoc anno exhac pecunia (insuper additis ab eodem mille quingentis florenis) duæ villæ fundis aliis Collegij adiectæ essent, tertiũ etiam Philosophiæ cursum addi petiit & impetrauit. Quanquam autem Collegium satis amplum vnà cum templo à fundamentis extruxerit, cùm tamen scholæ & pauciores essent & angustiores, quàm quæ tot distinctis professionibus ac multitudini confluentium studiosorum sufficerent; nouam scholarum fabricam à fundamentis molitus est, quæ decem vel duodecim scholas simul vna cum aula perampla, porticibus, & area cõpetenti contineret: cui cùm etiã cubicula non pauca in vsum nostrorum sint addenda, dimidia ferè parte hæc noua fabrica Collegij totius ambitum reddet capaciorem & ampliorem. Eiusdem sumptu nouus aquæ ductus in seminarij bursæque domum ac nostrum etiam Collegium deduci cœptus, simulque ciuibus liberaliter compensatus, eò quòd ad illum ducẽdum duos fontes è suis fundis concesserint. Idem templo nostro aulæa serica quindecim & alia quædam ornamenta donauit, non parui sanè pretij. Numerus studiosorum in scholis nostris auctus, sicut & eorum feruor; Academicorum præsertim & Parthenicorum: è quibus septem in Societatem sunt admissi, ceteri in aliud tempus reiecti perstant in sententia. Quidam illustris iuuenis parentibus hæreticis natus, atque in scholis hæreticorum à puero institutus, cuius etiam frater natu maior est acerrimus hæreticus,

senator regni non postremus; cùm in Italia nostri cuiusdam sacerdotis Poloni operâ Catholicus esset factus, in Poloniam veniens facta hereditariorum bonorum cum fratre suo diuisione, cùm ea bona accepisset in quibus pater eius destituto templo Catholico aliud in vsum hæreticorum à fundamentis excitarat, ad illudque fundationes antiquas transtulerat; ipse templo expurgato ac ritu Catholico expiato, sacerdotem Catholicum in eo constituit, & in illud sacra Catholica & cæremonias reduxit, templi ministros suo sumptu sustentans, donec è bello Liuonico ad quod Regem est comitatus reuersus, stabilem parochiæ ac templi fundationem prouideat. Numerati sunt hoc anno 23. partim viri, partim feminæ absoluti à nostris ab hæresi, vel in nostro templo, vel in Missionibus. Quorundam Arianorum liberi in quadam Missione parentibus consentientibus baptizati. Confessiones generales permultæ & domi & foris auditæ; infirmi visitati atq; adiuti, vsurarij ad relinquēdas vsuras, & restituenda per vsuras parta fœnora adducti. Sacerdotes deniq; aliquot ac Religiosi exercitiis spiritualibus exculti.

Collegium Lublinense.

ANNVS hic lue quadā fatalis erat, quæ cùm ciuitati nostræ etiam impēderet, magnū campum virtutis & charitatis exercēdę nostris aperuit. Imprimis autē quo faciliùs imminēs discrimen vitaretur, supplicationē publicā indiximus, quæ cum magna pietate & frequētia populi fuisset peracta, sensimus non obscurè malū illud in longū tempus impendens, haud modicè repressum fuisse, & tantùm in suburbanis ferè consedisse. Coacti sumus nihilominus scholas florētissimas soluere ad tempus, proximis alio genere officij nō defuturi. nam

& graui inopia laborantes eleëmosynis adiuti, & morientibus subuentũ est, non quidẽ sine periculo contagionis: à qua tamen etiam illi Deo protegente illæsi conseruati sunt, qui certissima peste afflatis cominus aures dederant. Laborauimus in reducendis ad Ecclesiam hæreticis. Spectata est vnius conuersio, qui in hæresim sæpè relapsus ad extremum superstitiosis incãtationibus æternùm se dæmoni deuouit: denique omni spe suæ salutis proiecta viam sibi laqueo eripere parabat. Lublinum verò pergit, ab Arianis, quorũ sectæ erat, aliquid fortè solatij quæsiturus: sed meliori consilio in ipso itinere instructus, nostrum primùm templum inuisit, in eoque conscientiam suam non sine magno sensu pietatis exonerauit. Mirum quàm sollicitè in his partibus peuersa Arianorum studia in euertendis hominibus elaborent. Virgines duæ nobili loco ortæ, ab iis in hæresim fere inductæ, & a Sacramentorum vsu annis fermè octo prohibitæ, è longinquo Lublinũ venientes à nostris adiutæ sunt. Quidam permoti concionibus peccata ab annis pluribus suppressa cum lacrymis aperuerunt. alij præstigias magicas ingenti arte & pretio comparatas, detestati sunt. Viri duo primatij ob mutuum odium a sacris abstinuerant; adnitente vno è nostris in mutuos venerunt amplexus. Prostitutæ feminæ ad pudicitiam reuocatæ: aliæ fœdas consuetudines in matrimonia commutarunt. Nuptiæ nutantes cõstabilitæ, restitutiones factæ, opera denique iis impensa, qui extremo supplicio scelerum pœnas dederunt. Confessionũ de omnibus quæ vnquam in vita admissa sunt, numerus in dies maior. Multi senes quietem nacti quam antea numquam se habuisse cum lacrymis protestati sunt, auditi sunt de tota vita exactissimè. Supellex templi multum

aucta. eminet pyxis argentea auro illita, & multis pretiosis lapidibus scitè distincta, sacræ syaxeos receptaculum.

Collegium Jaroslauiense.

TOTO anni præsentis decursu post calamitosam superioris æstatis cõflagrationem in hoc Collegio à studiis fuit vacatum. atque inde est consecutum, vt nostrorum operæ fructus non adeò ad externos sese effuderint; in tanta prælertim nostrorum paucitate. Per sacram exomologesin complures à turpi viuendi ratione sunt abducti; à veneficiis deterriti; ad sæpius frequentanda diu intermissa Sacramenta reuocati; ab hæreticis seu schismaticis irrito coniugio copulati ad proprios Parochos ablegati; partim domi, partim in excursionibus sex circiter hæresi seu schismate abiurato, Ecclesiæ reconciliati; dissidentes nonnulli ad mutuam beneuolentiam traducti. Supplicio quidam afficiendus cum suis accusatoribus in æternum se nolle ignoscere asseuerarat, ægerrimè tandem nostri sacerdotis adhortationibus in ipso supplicij loco pœnitere se delicti est testatus. alius cui laqueo vitam finire cogitanti dæmon funem obtulerat, adiutus. Scholas hoc anno nouas post exustionem, tabulato superiori ac tecto illarum nouo imposito, aperuimus: quarum successum indies maiorem speramus.

Residentia Leopolitana.

VNVS è sex sacerdotibus hoc anno ad meliorem vitam migrauit extremo Decembri, magno & religiosarũ virtutũ exemplo, & sui apud omnes desiderio relicto. Comprobauit hoc funeris celebritas,

britas, quantam se multis retro annis non vidisse ciuitas testata est. Adfuit vniuersus clerus, qui cantu & solitis cæremoniis funus celebrauit, videréque erat sacerdotes certantes quis eorum potissimùm humeros oneri supponeret. Illustrissimus Archiepiscopus primus Russiæ Senator postridie funebrē habuit laudationē defuncti, nō sine Societatis nostræ cōmēdatione, magno pietatis sensu & lacrymis. Certè vel hac sola in defunctū Patrem nostrum pietate satis vniuersa hæc ciuitas testata est suum erga Societatē studiū, bonaq; spe sumus quibusdam difficultatibus sublatis futuri in hac vrbe Collegij. Quod ad domestica attinet, nihil prætermissum eorum quæ ad religiosam disciplinam pertinebant: sed & ad proximos non paruus vtilitatis fructus ex hac domo redundauit, vel confessionibus plurium Arianorum, Caluinistarum, & aliorum id genus hæreticorum fructuosè audiēdis; vel schismaticis, quod genus obstinatissimum est, ad Ecclesiam aggregandis, vel carceribus & hospitalibus visendis, vel, quod peculiare est Societati in hac ciuitate, iuuandis morientibus, iisque præsertim qui afficiuntur extremo supplicio. Adiuti præterea à nostris Iudæi ad baptismi Sacramentum. Dissidentes permulti in gratiam restituti. in quo genere fuit dignum notatu illud, quòd vir quidam ex præcipua inter nostrates nobilitate nostrorum interuentu à cæde & sanguinis profusione in graui rixa sibi temperauit, quamuis ab aduersario læsus. Alij quoque à morte sibi inferenda, à procurando aborsu reuocati; aliaque id genus ad Christi gloriam & Societatis bonum odorem peracta.

Residentia Torunensis.

DVo opida in Prussia sita Torunensi ciuitati vicina, populosa quidem, verùm malis moribus imbuta, cum frequentius hoc anno a nostris visitarentur, per conciones & Sacramenti Pœnitentiæ frequentationē notabiliter sunt adiuta, etiam cum vicinorum nobilium admiratione. Ad Ecclesiæ gremium (hæreticis licet omni conatu prohibentibus) reducti tamen sunt quinquaginta, totidem ferè nutantes in fide Catholica sunt confirmati. Clerus multis in locis antea malè de nostra Societate persuasus, iam erga Societatem factus est beneuolētior. Quædam afflictissima persona cùm ex mœrore & luctu perpetuo in desperationis periculum propemodū fuisset adducta, nostrorum operâ ad saniorem mentem est reuocata. Multi egeni studio nostrorum sunt subleuati, alij plurima scelerum pericula euaserunt: non pauca hominum paria odiis cruētis inter sese diffidentia in mutuam gratiam rediere. Ex quibus fuere duo nobiles & auctoritatis & facultatis non postremæ, cum ob terrestria quædam bona & limites cædem sibi mutuò intentarent, ad concordiam sunt adducti. Personæ decem a pessima viuendi consuetudine ad honestiorem vitæ rationem transierūt. Duo Religiosi profugi vt ad suam disciplinam redirent, persuasi sunt. Publica Corporis Domini supplicatio hoc anno fuit multò quam superiori solennior. Nā præter apparatum Ecclesiasticum & hominū frequentiam, quæ etiam 4000 hominū excedebat, tria vexilla accessere splendida piorum hominum contributione comparata, quæ Catholicis consolationē, hæreticis verò dolorem non exiguum attulerunt. Magnificus

gnificus quidam serica nonnulla ornamenta pro altari quo nos vtimur ad hoc tempus, donauit. In hebdomada sancta cùm esset a nostris sepulchrum Domini (quantum huius loci conditio ferebat) exornatum lugubriter, præter Catholicorum consolationem & pietatem magnus fuit & frequens hæreticorum quoque concursus. Cùm superiore anno Serenissima Regia Maiestas templum parochiale magnificum cum domo & schola parochiali Societati nostræ attribuisset, clemẽtissimè hoc anno contulit quoque domum quandam lapideam vicinam, ad hortum nostrum prospicientem. Quorundam vita, maximè sacerdotum, Societatis exercitiis exculta. Iisdem quoque plurimùm adiutum est monasterium quoddam virginum, sicut & concionibus, exhortationibus & cõsiliis piis. In sacratissimo Paschatis festo duo hominum millia cælesti sunt pane refecti: aliis verò festis diebus & Dominicis frequentes accedunt. Eadem fertur deuotio populi ad diuinum audiendum sermonẽ. Solemnioribus festis etiam tria hominum millia numerari possent. Bibliotheca nostra est aucta libris non paucis, inter quos nouem tomi Baronij in Germania nouiter impressi eleganti charactere accesserunt. Eleemosynam sacram ad 1000 florenos bonorũ hominũ pietas dedit. Reuerendissimus noster optimè erga Societatem affectus, vtitur consiliis & opera nostrorum.

Residentia Gedanensis.

CONCIONES binæ habentur Dominicis diebus in maiori ac maiori passim frequentia, nec sine fructu. E variis enim hæresibus emersere hoc anno quadraginta circiter. Sacro baptismatis fon-

te abluti quatuor prouectioris ætatis. & quamuis parum amici nobis sint ciues, tamen ex iis ipsis sectarum iamiam pertæsis quidam animos ad nos applicant, ac subinde etiam per plateas nos transeuntes alloquuntur, salutant humaniter, ad domos suas inuitant. quod sanè ob respectus mutuos superioribus annis numquam, vel rarissimè visi sunt facere. Iuuentus huius ciuitatis ostendit vehemens versandi in scholis nostris desiderium, si per parentes vel amicos liceat. Suppeditante sumptum Reuerendissimo Episcopo Vladislauiensi templum, in cuius minima particula ad populum conciones huc vsque habuimus, ex ruinis ante annos circiter septemdecim per incendium illatis restauratur: quod vbi reædificatum fuerit, magnam spem messis polliceri videtur spiritualis. In his nihilominus angustiis templi notabiles hoc anno in pietate progressus cultuque Dei vidimus. A sacro etenim Paschate quauis Dominica communicantes aliquot, aut ad minimum pœnitentes fuere. Honesta quædam matrona cùm nulli, vt nunc fit, se addiceret sectæ, omnes interea in vrbe hac ecclesias visitauit, verbi Ministros sectarios attentè audiuit; at cùm quodam die in præcipuo sectariorum templo concioni adesset, nec sibi satisfieret, exiit è templo, inciditque recta in vnum è nostris, qui tum ad faciendam concionem abibat. sequitur, templum ingreditur, audit, mouetur, conuertitur, ac tandē in Ecclesię gremiū recipitur. Virgo quædā fortè annorum (nondum baptizata) octodecim, inuitata iterum atque iterum vt ad nostras accederet conciones, & quæ sententia esset Catholicorum intelligeret, respondit identidē, Scio equidem sacerdotes vestros præter fabulas & somnia nihil afferre. institit inuitans, veniret saltem.

Venit

Venit illa, ac post mediam concionem in tantas soluebatur lacrymas, tantosque illi Deus stimulos in conscientiam iniecit, vt frustra tribus mensibus recalcitrando tandē ad pacem veram internam consequendam insciis amicis & consanguineis lauarise aqua baptismatis curarit. Profuit hoc anno nostrorum præsentia Catholicis frigidis, & ab omnibus veræ pietatis exercitiis ob cōtinuam cum hæreticis consuetudinem alienissimis, quorum plurimi à desidia illa excitati animos nouos constantioresque assumpsere. Dissidentes animi sunt singulari studio in gratiam reducti. In carceribus publicis, quod nouum huc vsque Gedani fuit, confessiones exceptæ, Sacramenta administrata, exhortatiunculæ cum summo aduersariorum applausu habitæ. imò ex nostris sacerdos vnus ad intima prætorij ciuici admissus ibidem nobilem iuuenem supplicio afficiendum confessione totius vitæ præmissa Sacramentis salutaribus muniuit, ac ad mortem patienter ferendam fructuosè animauit. quod ita egregiè reus præstitit, vt non solùm sancte totius populi voce mortem obierit; sed etiam ad illos ipsos commiserationem, fletum, exemplum denique moriendi transmiserit. De Missionibus quæ à duobus Patribus nostris in circumiacētibus locis institutæ sunt, hæc habeto. Confessiones plurimæ auditæ, odia grauissima restincta, spiritualibus exercitiis monasteria integra purgata, catechizati pagi integri, hæretici ad gremium Ecclesiæ vltra quadraginta reducti ab iisdem.

VICE-

VICEPROVINCIA LITHVANIÆ.

NVMERANTVR in hac Viceprouincia de nostris trigintatres supra ducentos. In Collegio Vilnensi sacerdotes vigintiquatuor, præceptores vndecim: ex quibus duo Scholasticæ Theologiæ professores, vnus Casuum, vnus Positiuæ, & Controuersiarum, ac Hebraæ, Philosophiæ vnus, scholarum inferiorum sex, scholastici vndeuiginti, Coadiutores sexdecim. Pultouiæ sacerdotes vndecim, præceptores nouem, Casuum vnus, Controuersiarum vnus, Philosophiæ vnus, inferiorum scholarum sex, Coadiutores 8. Brunsbergæ sacerdotes vndecim, præceptores septem, Casuum vnus, Philosophiæ vnus, inferiorum scholarum quinque, scholastici septem, Coadiutores nouem. Niesvisij sacerdotes vndecim, præceptores sex, videlicet, Casuum vnus, Controuersiarum vnus, nostrorũ in Academia vnus, inferiorum scholarum tres, scholastici Casuum quinque, Rhetoricæ sex, Coadiutores septem. Polociæ sacerdotes octo, præceptores tres, Coadiutores nouem: in Domo Probationis veterani Patres duo, tertij anni tres, veterani Coadiutores tres, nouitij scholastici viginiduo, nouitij Coadiutores sex. Rigæ sacerdotes octo, præceptor vnus, Coadiutores quinque. In domo Warsauiensi Patres quatuor, Coadiutores duo.

Colle-

Collegium Vilnense.

P. Paulus Gailaitius post sedecim in Societate laudabiliter exactos annos ad immortalitatis præmia vocatus est. Vir fuit eximiæ probitatis, eiusmodi omnino, qui formati Coadiutoris omnes numeros expleret: pluribus annis ad Rhetoricam vsque iuuentutem erudiuit: concionatus aliquot annis in hoc Collegio duabus linguis: in variis Missionibus, magna cum charitate & salutis animarum zelo versatus est. Decessit quadragenarius. Gymnasium more solito studiosorum bono numero & egregia in primis nobilitate celebratur. Patefecerunt confessione peccata (disciplinæ nostræ alumnos & reconciliationes excipimus) ad vicena millia: vitæ vniuersæ & qui Sacramentum hoc numquam aliàs vsurparunt, supra tria millia: qui verò multis iam annis eodem Pœnitentię bono abstinuerant, minimùm mille & ducenti. Ex alta hæresum nocte vnus & quinquaginta ad lucem veritatis vocati, ex schismate vigintiquinque: à fœdis voluptatibus ad honestatem traducti decem. Totidem Societatis nostræ commentationibus perpoliti. Iras & odia inueterata posuerunt sexagintaocto. Viginti, qui se exiguo ære alieno obligarant, & ætatem in vinculis conterebant, persoluto creditoribus debito, à nostris exempti. In Missionibus, quarũ hoc anno triginta ad pagos & opida varia, atque adeò omnem vicinitatem erudiendam institutæ, præclarè posita est opera, collectaque ex omni hominum genere seges animorum maxima. In iis vna insignior, quæ Reuerendissimo Antistite nostro Vilnensi vrgente & sumptum subministrante, in Liuoniam ad castra Lithuanica facta est. Multa hic è re diuina gesta. Nostris enim ad omnem animorum

morum commodum excubantibus, & de die castra, de nocte excubias militares obeuntibus plurimi Sacramentis confessionis communionisque operati. Proiectæ militũ licentiæ frænũ iniectum. Odiorum acerbitas, maledicendi consuetudo, & similes militum morbi sublati Interfuerunt etiam cõflictui cuidam, in quo ad tria Suecorum millia ceciderunt, & pugna expedita totã circumeuntes aciem magno charitatis affectu animorumq; fructu inter cadauerũ aceruos semianimis & ægrum à vulnere trahentibus spiritum sedulam nauarũt operam. Venerant nostris in subsidium duo alij Patres Riga missi, qui & ipsi egregiè operã suam omnibus probarunt. Ceterùm quia propter templorum in Lithuania paucitatem Missiones præsertim longiores pedibus hactenus institui vix poterant, idcircò eas perexiguo & humili curru equo vno iuncto, quem ipsimet sacerdotes agerẽt curarentque, fieri necesse erat Superstitiones quas plerique paganorũ diuinis etiamnum colunt honoribus (*Deiues* dictæ) pluribus in locis aqua lustrali purgatæ eiectæq; In Samogitia falsi dei cultu (Pagirneij siue Dugnaij dicti) sacrisq; execrandis abductæ sunt octo familiæ. Est autem deus hic pauxillum arenæ sub mola trusatili in aliquo domus angulo asseruatæ, cui solæ dumtaxat mulierculæ statis temporibus gallinã cum ciborum reliquiis ritu superstitioso offerunt. Hanc autem arenam materfamilias morti proxima minimi filij sui vxori colendam tradit: quæ si fortè nolit succedere, deum in eundem secum tumulum iniici iubet. In hoc templorũ per Lithuaniam defectu, cruces aliquot nostrorum operã in campis cum Dominicæ passionis insignibus erectę: ad eas Dominicis & festis diebus ediscendæ doctrinæ Christianæ caussa plurimi conueniunt: quo etiam sine

in

in quorumdam nobilium aulis, conuentus rusticorum instituti. Plurimi puerorum qui iam ex ephebis excesserant, salutari fonte abluti. Quidam à dæmone grauiter diuexatus ab hæresi cõuersus ritè facta confessione liber efficitur. Schismaticus quoq; propensus ad fidem Catholicam difficultate confessionis retrahebatur. cautè itaque ab vno ex nostris in colloquio familiari eò deductus est, vt bonam partẽ vitæ anteactæ enunciaret. cumq; hic subiunxisset, aliud nihil ad reconciliandum se Deo quàm absolutionem superesse, genua & animum flexit, denuoque Sacramentali confessione facta in gremium sanctæ matris Ecclesiæ receptus est. Centurio quidam annis 20. exactis in hæresi, morti proximus cuidã ex nostris tum fortè astanti, se Angelum custodem quibusdã Sanctis comitatum, splẽdidis omnes indutos vestibus, & mira fulgẽtes claritate vidisse retulit, Hi me, inquiens, solabantur, diuinam denunciantes clementiam, quærentes simul quamdiu optarẽ superesse. Cùm verò ego tacitus quod fiebat admirarer vehemẽter, & diligenter considerarem, nullum interim dans responsum; subiunxerũt, Multa te bona manent, modò vitam præteritam detesteris. Quo audito Pater haud ægrè illi confessionem persuasit: qua perfecta, & viuifico pane percepto diẽ clausit. Et quoniam hoc tempore tanta annonæ difficultate, quanta post hominum memoriam his locis vix fuit, tota pænè Lithuania laboratur (omne quippe genus frugum priusquam ad maturitatem peruenirет, superueniens gelu atque pruina decoxit) nostri operarij iam ab ipso Nouembri missis omnibus excursionibus, curas suas eò conuerterunt, vt miserorũ vndique ad vrbem hanc confluentium, & omnibus passim plateis inedia ac frigore pereuntium extremæ succurrant inopiæ,

&

& cùm animis, tum corporibus opitulentur. Qui sanè pro tanto numero tantaq; ciuitate pauci admodum sunt: præsertim cùm vel ex ipsa Liuonia complures tam militum quàm indigenarũ nihil præter miseram animam habentium, eadem benignitatis officia requirant. Adsunt itaque laborantibus; hospitalia, plateas, angiportus, & alia id genus loca, in quibus miserrimi homines duras noctes exigũt, indefesso studio obire solent. Porrò licet Reuerendissimus D. Episcopus Vilnensis opportunam in tanta afflictissimorum hominũ calamitate Congregationem à S. Lazaro dictam ante tres menses erexerit; videẽs nihilominus eam huic tanto oneri tantæq; multitudini longè esse impar rem, nostram etiam vt in communi malo opem implorauit: quam illi libenter in extrema hac necessitate impendimus, stipem pro pauperibus corrogando, subleuando, curam habendo, præsertim hospitalis cuiusdam, in quo nunc communiter numerantur ad 400. è quibus deni & eo amplius diebus singulis extinguuntur. Eleemosynæ nomine oblati Collegio 400. floreni non leue in tanta necessitate subsidium.

Missio Moscouitica cũ Legatis regni.

ILLVSTRIS Dominus Leo Sapieha magni Lithuaniæ Ducatus supremus Cancellarius, Princeps legationis constitutus ad cetera rei (auspicata & præsenti diuini Numinis ope) gerendæ præsidia, illud sibi sedulò prouidendum arbitratus est, vt idoneos eosque non paucos in comitatu haberet Societatis sacerdotes. Id autem eo consilio, vt omnes modos pertentaret alicuius aditus faciendi ad Moscos Catholicæ Ecclesiæ vnioni aggregãdos. Quemadmodũ enim apud suos ciues non irritos omnino

omnino fuisse pios conatus suos eo in genere meminerat, ita etiam apud extraneos tentandā sibi ducebat aleam. Quamobrē instabat apnd P. Prouincialē vt octo aut sex minimū è nostris secum duceret; iustis tamen deniq; ex causis nonnisi duos obtinuit sacerdotes. Accessit tertius presbyter Græcus Corcyrensis à prima ætate in Romano Græcorum Collegio institutus, ac demum Theologię Doctor. Cœperunt portò nostri maturiùs quam legati iter adornassent, euocati versus fines Moscouiæ ab Illustrissimo Cancellario in oblatam messem incumbere, locis ad eam rem opportunis, scilicet inter Russos regni. Itaque vnius mensis spatio præter conciones Dominicis ac festis diebus vsitatas multorū variis in locis exceptæ confessiones. Moileui tamen potissimùm, vbi natalem B. Virginis egimus: eodemque loco catechesis in Russorum gratiam aliquoties habita explicatio. Interfuit singulis ipsemet Illustrissimus cum cōiuge & familia, vel ob eam causam vt arce progressus plebis turbam in foro ipsum operientem secum in diuinam ædem pertraheret. Sed vt ad Moscouiam veniamus. Magna quidem multorum fuit expectatio melioris alicuius in amplissimum hunc Principatum ad ciuiliorem cultum accommodatioris status introducendi post tam diuturnam, tyrannide latè propagatam & conseruatam barbariem. Plliceri id ipsum videbatur vel maximè imperium è tyrannica Ioannis Basilidis familia, in alienam, & quidem noui omnium confessione hominis translatum. Is est Boris Fiedorovvicus affinis Ducis demortui, cognomine Chodunovv. Soror enim ipsius Theodoro Duci cùm nupta esset, isq; animaduertisset simpliciori mitioriq; ingenio Principem, totam pænè gubernandi rationem conniuente Theodoro sibi vsur-

pauit, atque ita omnia pro potestate accommodabat, vt aditu ad principatum modis omnibus præmunito decedente medio in flore Theodoro verius ipsum inuasisse quã electus esse credatur. Miræ hominis artes in adeundo imperio sunt deprehensæ Cùm enim per conscios suorum consiliorum administros de omnibus iam pro arbitrio suo decerneret, & præcipuas quasque munitiones obtineret; eum se tamen fingebat, qui scilicet alienissimo esset ab omni cupiditate dominandi animo, ac veluti in interregno liberũ esse Principibus ac Dynastis simulabat creandi quem vellent Principem, ipse secedere ad monasterium se statuisse in vulgus sparsit Et secesserat quidem: interea tamen qui eius partium erant, eos qui propinquis Ducis demortui deferendum esse censebant imperium variè pertentabant, vt in electionem dicti Boris consentirent; perspectam esse hominis virtutem, pacatam à Polonis Moscouiam, ei secundùm Deum acceptam esse ferendam: quoque ab imperio magis abhorreret, eo imperio videri digniorem. Eò denique technæ istorum processere, vt vel inuitis plerisque procerum ac reclamantibus homini diadema iam pridem per artes regnanti imponeretur. His itaque artibus summum adeptus imperium, non modò non inferit ad humanitatis studia barbarorum animos, & solo nomine Christianos homines, sed videtur etiã ad feritatẽ magis incitasse. Nam Catholicos non multò meliore quàm quoluis hæreticos, atque adeò infideles loco habent. Et quod de Græcis memoriæ proditum est, eos Catholicorum odio si fortè contigisset in eorum templis aut domibus sacerdotes Romanæ Ecclesiæ sacris operari, eas ipsas mensas, in quibus sacrificium oblatum fuisset pollutas duxisse, & abrasionibus solitos fuisse

expiare,

expiare, isti magis auxerunt. Templa enim sua nostrorum aditu contaminari putant; ideoque non templis solùm nostros prohibuerunt, sed congressu quoque, & sermone præsertim Poporum: grauiterq; in presbyterum quemdam suum animaduerterunt, quòd aliquot verba cum nostro sacerdote contulisset. Et hanc maximè ob causam omnes spes & conatus nostri in irritum ceciderunt.

Collegium Brunsbergense.

SACERDOTVM numerus mense Maio imminutus obitu P. Petri Raphel Prutheni Brunsbergensis: magnum ciuibus, & quibus præfectus erat Collegij discipulis sui desiderium reliquit. Decimumquintum annum in Societate egit, singularis tractandorum animorum & præcipuè hæreticorum artifex, magna vt sui ipsius contemptione, ita Dei colendi contentione prælustris. Nouus è Culmensi cathedra ad Warmiensem traductus Episcopus permultis vario linguarum discrimine gratulationibus, & publico dramate consalutatus est. Salutatores iuuenes, qui è præcipua nobilitate fuerunt, summis beneuolentiæ signis complexus est. Nec minore humanitate Societatem nostram prosequitur, quam non obscuris munificentiæ argumentis testatam identidem fecit. Inter cetera illud; colonos quatuor, quorum operis dumtaxat hactenus in prędio colendo vtebamur, penitus nobis cum omni emolumento addixit mancipauitque. Nepotem suum gymnasiis nostris, & conuictu excolendum tradidit, non ignarus quàm præclarè opera hìc in prima ætate informanda collocetur. Cuius informationis fama Daniam Noruegiamque magis ac magis per-

uadit. Vnde hoc anno non pauci etiam primæ notæ viri suos liberos disciplinis nostris imbuendos transmiserũt. Incitantibus videlicet eos duobus olim Pontificiis alumnis, quorum vnus in Dania, alter in Noruegia in apertis ludis iuuentutem nostratium more percolunt. Noruegus illa duos hîc fratres habet, quorum senior bene doctus vir apud suos antè pro Curione fuit, nunc hæresi cum orthodoxa fide commutata ad sacros Ordines adspirat. Quidam in Noruegia magni apud suos nominis Prædicans consulto priùs & approbante pseudoepiscopo filium huc ablegauit is patriam execratus perfidiam Ecclesiæ Christi se aggregauit. Diuersi prorsus animi pseudoarchiepiscopus Daniæ, qui regni illius iuuenes gymnasiis nostris prohibere conabatur, quem conatum Rex Daniæ subodoratus fertur in hæc verba respondisse: Operam luserit senex ille hoc interdictp: quin potiùs se cum suis viriliter contra Iesuitarum discipulos armet, eosque disputando peruincat si poterit. Non desunt iis in locis, nec in ipsa regia qui fidei faueant incorruptæ: ad quam reducendam tot ostenta cælestia tam in Dania quàm in Noruegia cohortari sunt visa. Optatius nihil est neophytis illis quàm vt legitimum sacerdotem quem rebus in dubiis cõsulant, aliquando nanciscantur. Complures ex iis in noua Pontificiorum & Regiorum alumnorum domo vtiliter degunt: qui vt solida pietate fideique Catholicæ cognitione vberiore armentur, peculiari studio ad id incumbunt duo è Scandia oriundi Patres, quos summa voluntas admodum R. P. Generalis huc destinauit, rei Catholicæ in transmarinis illis regnis promouendæ. Satrapa Danus, qui superiore anno suos filios instituendos huc direxerat, hoc anno iteratis litteris eosdem P. Re-

ctor.

ctori commendauit. Eius maior natu filius multorum dolore feriis D. Andreæ morte nobis ereptus, sed piâ & multis inuidendâ. Mira in eo nobili adolescente iam eiuratis quæ à puero imbiberat dogmatibus, pietas, mirus Deum precandi ardor præter ceteras virtutes eluxit, vt sociis non minori exemplo quàm admirationi fuerit. Eius vestigiis superstes germanus insistere contendit. Parthenicorum pietas antiquum obtinet. Quinque ex iis Societati nomen dederunt: alij ad cœnobitarum familias transiuerunt. Quidam diœcesani seminarij alumnus inflammato studio sibi gratiam ab Episcopo fieri petiit ad Carthusianorum Ordinem se conferendi: impetrauit. lætus ac triumphans abiit: mirificè prius eius tentata fuit constantia ab amicis eum ad coniugium & mercatorum infelix iugum auocantibus. Alter eiusdē seminarij alumnus, qui improborum cōsilio inde profugerat, meliori exemplo labem aspersam detersit, S. Dominici instituta complexus. Philosophiæ curriculo festiuo cum applausu finis impositus, variis priùs in solemni doctorum virorum consessu disputatis thesibus. Instaurato cursui auditores & existimationem auxit ex vrbe Roma recèns missus Philosophiæ professor. & verò præceptam opinionem strenuè tuetur. Animorum commoda hæc sunt. Solemnibus Christi nati, circumcisi, & à regibus adorati feriis, elutis animorum sordibus diuinum conuiuium celebrarunt 700. supra mille. Expiati à noxiis quas vel à prima pueritia contraxerant, ad octoginta. E quibus quinque circiter & quadraginta repudiatis falsarum opinionum commentis Romanæ Ecclesiæ manus dederunt. Inter hos vnus non vulgaris ter ad perfidiam relapsus iam cum morte colluctans, coram vno è nostris accito magna

doloris ex flagitiorum recordatione suscepti significatione hæresim abiurauit, paucisque horis à confessionis Sacramento titè obito extremum diem obiit. Sex septemúe qui ex graui corporis valetudine in grauiorem mentis ægritudinem inciderant, accessu cuiusdam è nostris ad se reuerterunt, ac de peccatis confessi sunt. quo facto quidam de integro eodem morbo correpti, quidam penitus soluti sunt. Vnus eò insaniæ fuerat redactus, vt totus nudatus per compita discurreret, catenis tandem vinctus luculenta vulnera brachiis impresserat, decimo circiter quinto die menti redditus vni se ex nostris ad confessionem hortanti paruit; cęlesti pane refectus penitus conualuit. Quædam post obitum incolis domus in qua exspirauerat sui corporali specie exhibita magno terrori fuit, quę simul à nostro sacerdote cælestis hostia pro salute demortuæ oblata est, conquieuit. Multi dissidentes graui odio inter se operâ nostrorum reconciliati: in quibus erant duo primarij ciues. piis commentationibus perpoliti huius ciuitatis Curio, & quidam Warmiensis Canonicus. Quin Reuerendus Abbas Oliuensis euocato hinc sacerdote, cui alter additus imminentibus anniuersariis Domini reuiuiscentis feriis se & suorum cœnobitarum nonnullos sacris exercitationibus reformandos tradidit. Quo tempore pia ad eosdem exhortatio non semel facta, moresque in melius commutati. Missi etiam in vicum Glottovviensem nostri (quo tempore maxima hominum multitudo deuotionis causa concurrere solet) tantam in summa hominum frequentia modestiam notarunt, vt ne vnum quidem maximis licet caloribus deprehenderint tumulentum Exhortati sunt circumfusam multitudinem ad Sacramenta confessionis, & synaxeos myste-

mysteria præfixo die obeunda. nec sine fructu, qui anno vertente vberior speratur. Nec Missio Warmiensis, quæ singulis Dominicis & festis diebus facta fuit, suo fructu caret. Proximiores pagani à præceptoribus & Philosophiæ auditoribus sermonis Germanici peritioribus, festis item & Dominicis diebus, vt & suburbani catechesi formantur. Quodam in oppido vna concione a nostro contra fornicationis vitium habita permotus Magistratus politicus, septem prostituti corporis mulierculas comprehensas eo ipso die in carcerem compegit, & postridie ciuitate penitus interdixit. In ædibus cuiusdam è primaria nobilitate viri Lutherum professi multùm laboratum est per sacerdotem nostrum, & magna semina melioris frugis iacta.

Collegium Pultouiense.

VIR quidam Ecclesiasticus spiritu desperationis impulsus eò deuenerat, vt sibi manus afferre constitutum haberet; cùm ecce vni sacerdoti è nostris Deus eam iniecit mentem, vt præter consuetudinem adiret hominem; sed eum multa contra nos & institutum nostrum cum furore debacchantem postquam humano consilio haud posset lenire, ad orationem se vertit, & prouoluens se in genua illo præsente recitat Litanias B. Virginis. hoc ille conspicatus cœpit primùm animo vehementer commoueri, & tandem vi conscientiæ superatus se derepentè proripit, & pronus in modum crucis prostratus lacrymas fundit, tum confessionem flagitat: qua peracta rediit animo optata tranquillitas. Alter quidam magna in clero auctoritate & gratia, tanto in nostram Societatem flagrabat odio, vt sæpius dice-

ret, se diabolum malle intueri, quàm è nostris aliquem. Is ex vehementi quadam animi perturbatione in tantos animi fluctus incidit, vt sibi restim pararet qua periret. Sed accursu vnius è nostris opportuno, non solùm salubri consilio ad sanitatem mentis est reuocatus, verùm etiam charitatis officiis deuictus, vt & priuatim nos amet familiariter, & interdum publicè magno virorum grauissimorum consessu nos tanquam vitæ auctores suæ depredicet. Odia & inimicitiæ grauiores, quę sui magnitudine in graue aliquod incendium eruptura videbantur (quod in hisce partibus non infrequens) inter viginti & eò amplius compositæ. Duo etiam senatorij ordinis viri inter se grauiter diffidebant. Hos inter vnus ex nostris pacem constituit, & effecit vt is qui prior offensus fuerat, tametsi dignitatis gradu præiret, alteri tamen venienti ad templum officij causa occurreret, & ad se inuitatum liberalissimè tractaret. Qui incestas contraxerant nuptias cum fraude Ecclesiæ salutisque suæ dispendio, vt eas dissoluerent persuasi sunt sex plures a fœdis voluptatibus abducti. Vsurarij vndecim ad restitutionem & liberaliorem mentem reuocati. Mulieres duæ, quæ vulgò energumenæ putabantur, Sacramento confessionis & aquæ benedictæ vsu sunt curatæ. Exercitiis spiritualibus exculti sunt viri tres, dignitate Ecclesiastica eminentes, sex item alij sacerdotes, præter laicos aliquot. Cùm periculosa bella atque etiam pestis vniuerso propemodum regno imminerent, habita est in templo nostro oratio diurna seu statio quædam, quæ miram in animis hominum deuotionem excitauit. Hanc illi maxima sui frequentia, lacrymis & crebro ad Pœnitentiæ Sacramentum recursu declararunt. Eundem actum, sed adhuc magis communē illum Christianorum in

Para-

Parasceue luctum egregius complurium flagellis in se acriter sæuientium ardor honestauit: quorum vno die plures trecentis sunt numerati. Atque hoc ipsum mortificationis genus etiam ad vicinos pagos inter plebem ab vno è nostris est deductum. Cuius hortatu hebdomadæ sanctæ feriis bona colonorum manus ad sui pro Christo diuerberationes est impulsa. Scholæ porrò nostræ tanto in flore fuerunt hoc tempore, vt numquam Pultouiæ magis, siue numerum spectes discentium, siue profectum. Numerati enim sunt hoc anno supra mille centum & viginti: ex quibus plerique eorum qui Philosophiæ proximo anno inchoatæ operam nauant, præclarum ingenij ac diligentiæ specimen ediderunt. Illustrissimus Nuncius Apostolicus à studiosis gratulatione & dialogo breui de S. Ioanne Damasceno exceptus, non verbis solùm gratissimum eorum officium sibi accidisse, verùm etiam Indulgentiis trecentorum annorum concessis testatus est. Superioribus annis acceperamus à Reuerendissimo Episcopo Plocensi Alberto Baranovvsky eleëmosynam quatuor millium florenorum. Ad hanc summam adiectis isto anno adhuc aliunde duobus millibus, emptum est prædium in vsum Collegij Lissouo dictum à magnifico Domino Petro Kostka Vexillifero Ciechanovviensi. Hic ille est germanus frater natu maior sanctæ memoriæ B. Stanislai Kostka Societatis nostræ: qui cùm omnes suas alioqui amplissimas facultates in pia opera erogasset, reliquum quod supererat patrimonij nobis vendidit non sine beneficio. Nam in primis in nostram gratiam plures emptores posthabuit, qui illi pro eisdem agris multò maius pretium offerebant. Deinde ex eadem pecunia à nobis accepta, ad alendos pauperes studiosos, flore-

nos mille quingentos pridem destinatos attribuit, & in manus nostrorum dedit dispensandos. Vir certè singularis, & in dispari viuendi genere virtutum fraternarum geminus æmulator. Illius pietas, modestia, terrenorum contemptus & orationis assiduitas non externis solùm omnibus, verùm etiam Religiosis ipsis admirationi est & exemplo. Perpetuò cælebs vitam peregrinationibus & cura pauperum insumpsit, cum quibus in xenodochio à se exstructo & ditato iam propè annum octauum degit Przasnisij, oppido patriæ suæ propinquo, vbi etiam Patribus Bernardinis proprio sumptu templum cum monasterio etiamnum exstruit. Hæc de domesticis, pauca subiiciam de externis. Cùm pestis inualesceret in ciuitate, & fugæ datum esset indicium, inprimis vniuersa ciuitas in templo nostro peccata sua confessione expiauit. Postea nostri relictis tribus domi sacerdotibus, totidemque Fratribus, qui ægrotis præstò essent, omnes ad prædium Collegij commigrarunt, vbi cùm angusta admodum mansio esset, & Philosophiæ curriculum ibidem continuandum restaret, ope piorum hominum noua domus cum aliquot cubiculis & sacello exiguo est constructa. Interea verò à nostris excursum est ad opida vicina spiritualis quæstus causa. Adiuti sunt aliqui morientes, nonnulli à vanis superstitionibus aut veneficiis absterriti: plurimi verò, qui grauioribus peccatis erant obstricti, à quibus nec à propriis Pastoribus absolui poterant, nec alios idoneos vulnerum suorum medicos quærere voluerunt, subleuati. Quidam eques in itinere fuit, vt inimicum suum è viuis tolleret; fortè fortuna incidit in nostrum Patrem, quem familiariter salutatum sequitur ad templum, diuina mysteria tractaturum: vbi dum adest ita emollitus est, vt statim

tùm finito ſacrificio diuino, ad confeſſionem accederet, & magno pœnitentiæ indicio propoſitum immutaret. Alibi lis fuit inter duos fratres Equeſtris ordinis grauiſſima, quæ nullis vicinorum remediis potuit conſopiri; ſed noſtris eò venientibus effectum eſt, vt alter eorum, fratrem à quo paulò antè tria vulnera acceperat, amicè fuerit complexus. In iiſdem itineribus ſchiſmatici quatuor Eccleſiæ vnioni ſunt reſtituti: duo in fide vacillantes confirmati: ab hæreſi conuerſi tredecim, quorum vnus quam conuerſionis cauſam habuerit, exponam. Eſt in finibus Maſovviæ & Poëllachiæ pagus Proſtinia dictus, vbi ante centum propè annos duo templa occaſione apparitionum quarundam & miraculorum complurium exſtructa ſunt, & magna vndique hominum frequentia vſque ad hæc tempora celebrantur. huc noſtris tunc præſentibus in die patrocinij S. Annæ venit ex voto vir, viſu ab annis ſeptem penitus deſtitutus. hic cùm altare venerabundus obit & Deo ſupplicat, aduertit ſenſim ſibi oculos aperiri, homineſque & altaria apparere, quæ antè non viderat. Exclamat, & Dei beneficium exponit. Ad eum concurſum venit etiam quidam chirurgus Lutheranus, qui diuina virtute in templis Chriſtianis agnita cœpit de ſua pertinacia remittere. denique poſt paucos menſes noſtris illuc iterum venientibus Eccleſiæ Catholicæ eſt reſtitutus. Pleriſque in locis, quà noſtri tranſibant, magno guſtu conciones eorum ab hominibus ſunt exceptæ, fame diuini pabuli omnia condiente. In his fuit illuſtris quædam genere & moribus matrona, quæ id ſæpiùs profitebatur, & noſtris præſentibus bis intra menſem pauperum abluebat pedes, data eleëmoſyna ſoluto conuiuio, cuius ipſamet fuit auctor & miniſtra.

niſtra. Fuit denique & alia Miſſio ad vicinos pagos conſtituta à duobus Patribus exemplo Apoſtolico ad inſtructionem rudiorum obita.

Collegium Polocenſe.

QVONIAM omnia hîc hæreticis ſchiſmaticiſque plena, orthodoxos admodum paucos eoſque pauperes habemus; ſchiſmatici tamen quindecim Romanæ Eccleſiæ ſunt vniti, & præterea hæreſim nonnulli eiurarunt. Orthodoxorum triginta ſex primas omnino totius anteactæ vitæ confeſſiones fecêre: inter quos octogenarius quidam cùm à Moſcis captiuus teneretur, more & ritu eorum ſecundò baptizatus fuerat, cùm ab ipſa infantia fide Catholica imbutus fuiſſet. Generales confeſſiones à primis orſi annis redintegrarunt ſeptem ſupra triginta, & quinquaginta aut eò ampliùs, qui per plures annos animi maculas non eluerant. Idem etiam conſilium Moſcæ feminæ tres ſecutæ, confeſſione delicta ſua expiarunt. Duo, qui graues inter ſe exercuerunt inimicitias odiis depoſitis in gratiam redierunt. Alij item duo priuſquam epulum cæleſtis menſæ deguſtarunt, mutuam beneuolentiam ſunt amplexi. Pauperum hic annus feraciſſimus eſt. Nam propter intolerabilem in Lithuania & Ruſſia victus penuriam maxima in hanc vrbem confluxit multitudo, confluitque in dies: quorum pars non exigua ad Collegij noſtri limina quotidiana ſtipe ſuſtentatur. Eoſdem ſubleuant & ciues, & præcipuè qui ſunt in magiſtratu conſtituti ſuaſu hortatuque noſtrorum liberales eleëmoſynas conferunt. Interim tamen cæli iniuriis & fame quotidie in plateis, & in domuncula quadam quæ

amplius

ampliùs trecentos alit pauperes, plurimi extinguuntur. Cui malo occurrere omnibus modis volentes de ampliori domo eis concedenda seriò egimus, ipsíque tametsi in angustiis ædem pro iisdem pauperibus conduximus, in qua eis quotidie panem impartimur. Præter hos omnes degunt alij tum in nostro, tum in schismaticorum hospitalibus, pro quibus nostri tirones passim per varias vrbis plateas domosque stipem emendicant, emendicatam ægrotis ministrant. Nec conclusa hospitalium parietibus eorumdem Fratrum charitas, in apertum se prodit. Publicè in foro, & domos vicatim adeuntes, pueros ceterosque populares fidei rudimentis imbuunt, carceres visitant, morbo domesticaque sollicitudine afflictos exhilarant, consuetudinem frequentandi templa, Sacramenta participandi inducunt. Præter hæc omnia his luctuosissimis anni sterilis temporibus tantam in pauperes aduenas, in domibus iis de quibus suprà diximus, inclusos exhibēt beneuolentiam, vt quotidie omnes pænè domo effusi tam sacerdotes quàm Fratres spiritualia simul & corporalia procurent eis distribuantque alimenta. Sacerdotes quindecim confessionibus perpetuò occupantur, pro futuræ vitæ via instruunt, animam exhalantibus præstò adsunt. Nulli omnes hos à tam vtili circa proximos labore abstrahunt labores, nulla retardat lassitudo, nullus terret horror, graueolentia nulla, nec triste ac miserabile tot in ipsorum oculis morientium spectaculum repellit. Taceo continuas ipsorum ante sanctissimum Domini nostri IESV Christi Corpus orationes, per totum hunc annum pro necessitatibus regni ac Liuoniæ habitas, mortificationesque ad eundem finem institutas. quæ adeò frequentes fuerunt, vt assidua quædam oratio esse videretur.

Hæc

Hæc de nouitiis nostris: iam de studiosis. Quicumque in nostris scholis versantur, etiam ii ferè ex parentibus schismaticis hæreticisúe sunt prognati. Ex his non pauci inueniuntur, qui illorum hæresim aut schisma execrantes Romanæ Ecclesiæ dant nomina, Deiparæ Virgini præcipuo cultu & religione in eius Sodalitate famulantur. cuius Sodalitatis præclarum facinus hoc anno editum, & antè vix vsitatum nullo modo silentio est prætereundum. Numquam antè Sodales pœnas de se voluntariè sumpserunt hebdomadæ sanctioris feriis ante sepulchrum Domini. Cernere erat nobiles viros, quibus hoc olim portenti instar erat, studiosis immistos vindictam de se sumere, nec inferiores aliis existere. Præter Moscouiticam profectionem quinque aut sex aliæ celebres hoc anno fuere Missiones ad præcipuas Russiæ ciuitates & opida. Confessione expiata tria ferè millia: inter quos schismatici fuerunt ducenti, non pauci hæretici: ex his mensæ salutaris conuiuæ pænè 700. Quædam perditi pudoris femina, multis annis scelus in confessione reticere solita, cùm in festo Annuntiationis B. Virginis sacram obiret synaxim, repentè pedum alter ei in tumorem abiit, & in tantum ipsa incidit languorem, vt iamiam à morte se occupari sentiret. Huius vltionis diuinæ causam animaduertens, promisit fidelitatem pœnitentiæ, subitóque pristinæ incolumitati reddita promissa exoluit. Altera cæleste Corporis Christi conuiuium iniit non expiata; sed sacrosanctam hostiam nulla ratione sumere potuit. Quæsita à porrigente, cur diuinitus à sumptione prohiberetur, se absque confessione accessisse respondit. Nostrorum operâ ex hæresi ad veritatem Catholicam supra viginti traducti: quorum vnus Ana-

ba-

baptista salutaribus perfusus aquis. Mos diutiùs retinendi intra tecta infantes non baptizatos in aliquibus locis est sublatus. Multi vinculo matrimonij colligati, qui antea legitimum connubij ius non habuere, prouisumque ne in posterum aliqui non copulati cohabitarent. Conciones frequentes ad paganos, oppidanos, in foris, vicis, templis etiam schismaticis habitæ. puerorum puellarumque chori ad elementa fidei hauriendæ coacti, orationemque Dominicam & cetera edocti. Templi adeundi consuetudo frequentior inuecta. Quadraginta horarum supplicationes pro felici comitiorum exitu ac necessitatibus regni indictæ, tanta frequentia sunt celebratæ, vt loci angustiæ multitudinem non caperet. Diuerberationes etiam in oppido quodam ante sepulchrum Domini hebdomade sancta factæ maximam oppidanis & admirationem & deuotionem attulerunt. Institutum præterea, vt quotidie salutationis B. Virginis signum ære campano publicè ritu Christiano daretur. Variæ prauæ consuetudines, quę cum multis grauissimisque sceleribus peragebantur, sunt abrogatæ Multi nostrorum suasu in gratiam rediere. Exceptæ in diuersis villis pro festiuitate Paschali confessiones ad 700. vniuersæ vitæ confessiones fecere quadragintasex: in his nobilis matrona, quæ reiecta Caluinistica perfidia Ecclesiæ reddita, deuota diuinorum mysteriorum participatione plurimis exemplo præiuit ad idem faciendum. Quidam Anabaptista vir primarius, qui antea capitalem se hostem Collegio ostendebat, Collegiique fundationem oppugnare, & ceteros ad idem faciendum suo exemplo concitare solebat; nunc in diuersa mutatus ita nostrorum est amans, vt & in causis terrestribus (iudicem enim agit) & in aliis negotiis

egre-

egregiam nobis nauet operam, cùm à prima sui origine Collegium hoc ad ista vsque tempora numquam etiam iustissimas causas obtinuerit. Vt venit Polociam*, confessus hæresim abiurauit.

Collegium Niesuisiense.

COLLEGIVM Niesuisiense hoc anno Liuonica calamitate est auctum; Derpato nostros humaniorum litterarum studiosos octo suscepit. Præter hos sacerdotes vndecim Collegium aluit, quorum quatuor professores, vnus Casuum conscientiæ, alter rerũ in fide controuersarũ, tertius Rhetoricæ, quartus externorum Poëticæ auditorum, duo è Sociis Grammatices magistri, reliqui partim sacrarum lectionum auditores, partim rerum domesticarum curatores, ita vt ad trigesimum excesserint numerum. Æstate ciuitates, vicos & pagos diebus Dominicis & festis ad imbuendos rudes doctrinæ Christianæ capitibus adierunt. Missi quinquies vel sexies duo sacerdotes in vicina loca iuuandæ aliorum salutis causa, ita vt post mẽstruũ spatium domũ se reciperẽt. Vnus præterea sacerdos, rogatu Illustrissimi Domini Cancellarij Lithuaniæ, in extremis Lithuãiæ finibus versatus est inter schismaticos, pœnitentiumque confessiones non paucas excepit: generales viginti & vnam. multæ verò eorum qui numquam hoc Sacramentum adierant, auditæ. Ibidem circiter triginta paria, illicita coniugia legitimo matrimonio commutarunt: prouisumque pudicitiæ matronarum & virginum, cum miles in Liuoniam pergeret. Ab hæresi ad Ecclesiam Catholicam quatuor sunt adiuncti. Simultates

tes & odia inter paria duodecim extincta, quæ præsertim inter nobiliores in graue incendium videbantur eruptura Periuria non pauca in rebus magnis impedita. Factæ etiam conciones in templis Ruthenorum, tam illos propensiores erga Catholicos reddiderunt, quam ipsorum Popos ad sæpiùs concionandum incitarunt, sinistrasque de nobis opiniones deleuerunt Aliæ præterea excursiones sæpiùs institutæ, docendis simpliciori-bus magno cum fructu In ipsa verò ciuitate Germanorum, partim Catholicorum, partim hæreticorum cura à nostris habita solito diligentior, publicis concionibus ad eos haberi cœptis. Studiosi Collegij sæpiùs hoc anno specimen tum pietatis, tum eruditionis ediderunt. In hebdomadæ sanctioris diebus, & in quadragenûm horarum supplicationibus, flagris in propria corpora sæuierunt. Drama appositè actum Illustrissimo ac Reuerendissimo Domino D. Claudio Rangonio Nuncio Apostolico præsente, cui etiam templum nostrum solemni ritu dedicanti, versibus typis mandatis suam nauitatem probauerunt. Hoc eodem tempore idem Reuerendissimus decem virginibus Deo dicatis sacrum velum imposuit. Confirmationis Sacramentum multis contulit, & vnum Tartarum sacro baptismatis fonte lauit.

Collegium Rigense.

IN Collegio Rigensi (nouitiatus enim Polociam translatus est) propter bellicos motus non fuit constans personarum numerus. vix tamen pauciores tredecim: inter quos sex sacerdotes, præceptor vnus, reliqui rerum domesticarum administri. Sacerdos vnus, Andreas Klingerus Pruthenus, annos circiter quadraginta & duos natus magno sui relicto desiderio extinctus est. Vir erat integerrimus, candidus, optimi exempli, omnibusque charus, in Societate annos octodecim habens. Dum Rigensis ciuitas suam erga Regem Poloniæ fidem probare non destitit, ad arcem mari imminentem à præfecto eiusdem, Caluini sectæ addicto, petitus est à Superiore Collegij sacerdos vnus è nostris, qui Catholici militis salutiprælò esset. Ibi lue morbida grassante, nostrorum charitas enituit, cùm aliter confessiones excipi non possent quàm humi decumbentibus adiacendo. Plurimi peccata confessi quid egerant numquam. Hæretici quatuor ad Ecclesiam reducti. Odia inter militum capita arcisque præfectum orta per nostros extincta: præcipuè verò Rigensis ciuitas cum eodem Præfecto reconciliata. Veris initio, cùm miles in hostem duceretur, vir quidam primarius ordinis senatorij, hæresi Caluini imbutus nostros expetiit, militis sui Catholici gratia. Quod factum etsi generalis exercitus dux, itidem Caluinista, iniquissimo animo ferret, eum tamen à proposito dimouere non potuit: imò & conuersionis futuræ non od-

scura

ſcura data ſunt indicia, & imminente conflictu à noſtro petita benedictio. In caſtris tota æſtate multis confitentibus aures datæ, multi moribundi adiuti; viginti à varia hæreſi abſoluti, militiſque feruor eò adductus, vt ipſimet magno cum pietatis ſenſu quotidie Sacrum, Veſperas & Completorium concinerent: nec ferè vllus dies fuit, quo non aliqui (inter quos viri ordinis ſenatorij fuere nonnulli) Angelico pane reficerentur. Feruorem hunc Catholicorum licet hæretici, ac inprimis dux ipſe exoſum haberet, impedire tamen auſi non ſunt: ne tamen ipſi quoque nihil agere viderentur, aduocarunt Caluiniſticum Miniſtrum, qui ſimile quid in ſectariis moliretur: cæterùm poſt multarum hebdomadarum laborem ægrè tandem perſuaſum ex toto exercitu viginti hominibus fuit, vt ad profanæ menſam cœnæ accederent. Ciuium Rigenſium nullo vnquam tempore, quàm hoc perturbatiſsimo maior in nos eluxit beneuolentia, qui vt ne quid à petulanti milite pateremur cauerunt, & diligentiſſimam obſidionis tempore noſtri rationem habuerunt. Hæreſim eiurarunt triginta, inter quos magnæ nobilitatis & auctoritatis vir cum triginta annis hæſiſſet in hæreſi, à Patre Rectore ad gremium Eccleſiæ eſt reductus. Schiſmatici etiam ad Eccleſiæ vnitatem quatuor ſunt adducti.

Domus Varsauiensis.

FVERVNT in hac Domo non ampliùs sex de nostris: ex iis vnus anno exeunte desideratus, Pater Iosephus Menertius, quem tres & sexaginta natum annos matura iam mors ad laboris & patientiæ suæ præmia admisit: cuius ille vtriusque extrema ætate & morbo acerrimo, quo pluribus mensibus conflictabatur, documenta edidit. Ex magna officiorum frequentia, quibus Domus hæc disciplinæ suæ muneribus obeundis hanc ciuitatem tuetur, illud in primis multorum meruit commendationem; quòd, cùm ob cæli grauitatem multò vehementior quam anno superiore pestilentiæ vis coorta esset, omni ciuitatis clero & cœnobitis eiusdem metu dilapsis, nostri soli operam suam ciuibus nauarunt. Non enim se templi dumtaxat parietibus eorum continebat charitas, sed foras etiam progressa per domos & campos aëris contagione infectorum mentes à scelerum contagione expiabat. Tres hæretici, totidem schismatici ad Ecclesiæ Catholicæ obedientiam translati. Complures qui vitæ maculas multis retrò annis non eluerant, ad id faciendum salubri consilio inducti. Mulierculis etiam non paucis, quæ ætatis flore & corpore ad libidinem abusæ fuerant, quarumque nonnullæ in cœno hoc pænè computruerant, persuasum, ne se ampliùs fœdis voluptatibus irretirent. Celebris & peruetusta illa frequentiùs ad patefaciendi peccata confessione, & ad diuinas epulas accedendi consuetudo, quæ hic vt & in plerisque adhuc

huc regni huius ciuitatibus aut numquam vsurpata, aut abrogata fuerat, nostrorum operâ introducitur, certè reuocatur : ita vt rara admodum dies intercedat, qua sufficiens de animis bene merendi materia non detur. plerique sacerdotum, quorum hic non exiguus numerus, libentes & frequentes ad eluendas ritè noxas nostros accedunt. Pluribus egenis, quos anni sterilitas ad opem aliorum implorandam huc compulit, re stipeque ostiatim corrogata subuentum, nihilque quod vel ad leuationem inopiæ, vel ad salutem faceret animorum prætermissum.

ANNI MDCI. FINIS.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN